

HEYDƏR ƏLİYEV

VƏ

ORDU QURUCULUĞU

çıxışlar ♦ nitqlər
bəyanatlar ♦ müraciətlər

“ADİLOĞLU” nəşriyyatı
BAKI-2006

HEYDƏR ƏLİYEV

VƏ

ORDU QURUCULUĞU

iyun, 1993 - iyun, 2003

“ADİLOĞLU” nəşriyyatı
BAKI-2006

Redaktor
XANLAR VƏLİYEV

Buraxılışa məsul
ƏFRAHİM TƏHMƏZOV

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ ORDU QURUCULUĞU
Bakı, “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2006, 480 səh.

Kitabda xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əlirza oğlu Əliyevin 1993-2003-cü illərdə ordu quruculuğu ilə bağlı çıxışları, nitqləri, bəyanatları, müraciətləri xronoloji ardıcılıqla verilmişdir.

Dağlıq Qarabağ probleminin sülh və danışıqlar yolu ilə ədalətli həlli xəttinin prioritetliyi, Azərbaycanın müstəqilliyinin, ərazi bütövlüyünün və sərhədlərinin toxunulmazlığının təmin edilməsi uğrunda ardıcıl və məqsədyönlü mübarizənin siyasi, diplomatik və nəzəri əsasları bu kitabda öz əksini tapmışdır.

Kitaba, eyni zamanda, ulu öndərimiz Heydər Əliyevin dövlətimizin müdafiə qüdrətinin möhkəmlənməsi, Milli Ordumuza ümumxalq qayğısı və diqqətinin artırılması istiqamətində proqram xarakterli nitq və çıxışları, bəyanət və müraciətləri daxil edilmişdir.

T $\frac{4705000434}{121-2006}$ qrifli nəşr

© Təhməzov, 2006

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

- Ön söz

- Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin iclasında çıxış
15 iyun 1993-cü il

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini
həyata keçirən Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin
sədri Heydər Əliyevin bəyanatı
2 iyul 1993-cü il

- Bakıda Ümumrespublika müşavirəsində çıxış
24 avqust 1993-cü il

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
andiçmə mərasimində nitq
10 oktyabr 1993-cü il

- Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan
Respublikasının ərazisinə yeni hücumları və təcavüzü ilə
bağlı milli televiziya və radio ilə xalqa müraciət
2 noyabr 1993-cü il

- Keçmiş beynəlmiləlçi döyüşçülərlə görüşdə çıxış
4 noyabr 1993-cü il

- Cəbhəyanı bölgədə - İmişli, Füzuli, Beyləqan, Şəmkir,
Ağcabədi rayonlarında və Gəncə şəhərində görüşlər
zamanı çıxışlar
11-12 dekabr 1993-cü il

- Cəbhəyanı rayonlarda yaranmış vəziyyətlə əlaqədar
Ağcabədi və Gəncədə keçirilmiş müşavirələrdə yekun çıxış

- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları və Vətənimizin
azadlığı uğrunda şəhidlərin ailə üzvləri ilə görüşdə çıxış
27 dekabr 1993-cü il

- Hərbi hissələri özbaşına tərk etmiş və ya çağırışdan yayınmış gənclərin bir qrupu, onların valideynləri və yaxın qohumları ilə görüşdə çıxış
2 yanvar 1994-cü il
- Prezident Aparatında zabitlərin bir qrupu ilə görüşdə çıxış
13 yanvar 1994-cü il
- "N" hərbi hissəsinin əsgər və zabitləri ilə görüşdə çıxış
24 yanvar 1994-cü il
- Respublikanın cənub-qərb bölgəsinə səfər zamanı görüşlər
- Füzuli rayonunda döyüşçülər qarşısında çıxış
9 aprel 1994-cü il
- Beyləqan rayonunda ictimaiyyətin nümayəndələri ilə görüşdə və hərbiçilərin müşavirəsində çıxışlar
9 aprel 1994-cü il
- Ağcabədi rayonunda jurnalistin sualına cavab və döyüşçülər qarşısında çıxış
- Bərdə rayonunda ictimaiyyətin nümayəndələri qarşısında çıxış
- Bərdə rayonunda bir sıra şəhər və rayonların icra hakimiyyəti başçılarının və əlaqədar təşkilatların rəhbərlərinin iştirakı ilə keçirilmiş müşavirədə çıxış
- Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünün güclənməsi ilə əlaqədar respublika milli televiziya və radiosu ilə xalqa müraciət
12 aprel 1994-cü il
- MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclasında Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisində genişmiqyaslı hücumları ilə əlaqədar bəyanat
15 aprel 1994-cü il

- Azərbaycan ərazisinə Ermənistan silahlı qüvvələrinin yeni hücumları ilə əlaqədar güclü ordu yaratmaq üçün bütün qüvvələrin səfərbərliyə alınması vəzifələrinə həsr olunmuş müşavirədə giriş sözü

17 aprel 1994-cü il

- 1941-1945-ci illər müharibəsinin qələbə ilə başa çatmasınının 49-cu ildönümü münasibətilə görüşlər

9 may 1994-cü il

- Şəhidlər xiyabanında müharibə veteranları ilə görüşdə çıxış

- Əfsanəvi qəhrəman Mehdi Hüseynzadənin abidəsi önünə toplaşanlar qarşısında çıxış

- İki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı görkəmli sərkərdə Həzi Aslanov adına Bakı Ümumqoşun Komandirlər Məktəbində keçirilən təntənəli mitinqdə çıxış

- General C.Naxçıvanski adına ixtisaslaşdırılmış hərbi məktəbdə təntənəli mitinqdə çıxış

- Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 3-cü ildönümü münasibətilə təbrik

7 oktyabr 1994-cü il

- Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 3-cü ildönümünə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqda nitq

8 oktyabr 1994-cü il

- Respublika Milli Qvardiyasının Qərargahında Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əfqan Hüseynovun büstünün açılışı mərasimində çıxış

28 may 1995-ci il

- Hərbi xidmətdən yayınmış, fərariлик etmiş və digər hərbi cinayətlər törətmiş şəxslərin valideynləri ilə keçirilən görüşdə çıxış

18 oktyabr 1995-ci il

- Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin yaranmasının 5-ci ildönümü münasibətilə keçirilən təntənəli yığıncaqda nitq
7 oktyabr 1996-cı il

- Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin yaranmasının 5-ci ildönümü münasibətilə çıxış
9 oktyabr 1996-cı il

- Naxçıvan Sərhəd Dəstəsinin əsgər və zabidləri ilə görüşdə çıxış
30 oktyabr 1996-cı il

- Naxçıvan Hərbi Qarnizonunun əsgər və zabidləri ilə görüşdə nitq
30 oktyabr 1996-cı il

- Azərbaycan Respublikası Sərhəd Qoşunlarının yaradılmasının 5 illiyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqda nitq
16 dekabr 1996-cı il

- Azərbaycan Respublikası Milli Qvardiyasının yaradılmasının beş illiyinə həsr olunmuş mərasimdə çıxış
25 dekabr 1996-cı il

- Azərbaycan Respublikası Hərbi Təyyarəçilər Məktəbinin ilk buraxılışına həsr olunmuş təntənəli mərasimdə çıxış
15 oktyabr 1997-ci il

- Türkiyə Quru Qoşunları Məktəbi ilə tanışlıq, tələbələrle və Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşdə çıxış
6 may 1997-ci il

- Türkiyə Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının rəisi ordu generalı İsmayıl Haqqı Qaradayı ilə görüşdəki söhbətindən
14 fevral 1998-ci il

- Azərbaycanın Milli Qəhrəmanlarına və şəhid olmuş Milli Qəhrəmanların ailə üzvlərinə, valideynlərinə "Qızıl Ulduz" medallarının təqdim edilməsi mərasimində giriş sözü

5 may 1998-ci il

- Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin və digər qoşun birləşmələrinin ali hərbi rütbələr almış zabitlərinə general poqonlarının təqdim etmə mərasimində nitq

26 may 1998-ci il

- Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 80 illik yubileyi münasibətilə Milli Qvardiya Qərargahında keçirilən bayram mərasimində nitq

28 may 1998-ci il

- Azərbaycan Milli Ordusunun yaradılmasının 80 illiyinə həsr olunmuş təntənəli yubiley mərasimində nitq

26 iyun 1998-ci il

- Bir qrup hərbi qulluqçuya və onların ailə üzvlərinə yüksək dövlət mükafatlarının təqdim edilməsi mərasimində nitq

17 mart 1999-cu il

- Naxçıvan Qarnizonu "N" hərbi hissəsinin şəxsi heyəti ilə görüşdə nitq

15 oktyabr 1999-cu il

- Silahlı Qüvvələr gününə həsr edilmiş təntənəli mərasimdə nitq

29 iyun 2000-ci il

- Bakı Ali Birləşmiş Komandirlər Məktəbində keçirilən görüşdə nitq

21 iyun 2001-ci il

- Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin 83-cü ildönümünə həsr olunmuş təntənəli mərasimdə nitq

26 iyun 2001-ci il

- Sərhəd Qoşunlarının 82-ci ildönümünə həsr olunmuş təntənəli
yığıncaqda nitq
19 avqust 2001-ci il

- Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbinin birinci
buraxılışına həsr olunmuş mərasimdə nitq
28 avqust 2001-ci il

- Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin rəhbər heyəti və
Sərhəd Qoşunlarının dəstə rəisləri ilə görüşdə nitq
7 mart 2002-ci il

- Naxçıvandakı "N" hərbi hissəsində keçirilən görüşdə nitq
19 iyun 2002-ci il

- Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbi və Ali Hərbi Təyyarəçilik
Məktəbi məzunlarının buraxılışına həsr olunmuş mərasimdə nitq
28 iyul 2002-ci il

- Gəncədəki "N" hərbi hissəsində keçirilən görüşdə nitq
14 sentyabr 2002-ci il

- C.Naxçıvanski adına Hərbi liseyin 30 illiyinə
həsr olunmuş yubiley mərasimində nitq
19 aprel 2003-cü il

- C.Naxçıvanski adına Hərbi liseyin 30 illik yubileyinə
həsr olunmuş təntənəli mərasimdə nitq
21 aprel 2003-cü il

- Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin
şəxsi heyətinə
24 iyun 2003-cü il

ÖN SÖZ

Qismətinə vətəninin və xalqının taleyüklü problemlərini həll etmək kimi ağır missiya yazılmış insanlar tarixdə çox olub. Belələri öz dövlətinin, mənsub olduğu millətin parlaq gələcəyi naminə hətta zamanla cəngə çıxmış və məqsədlərinə nail olmuşlar. Zamansa onları öz fəvqünə qaldıraraq həmin şəxsiyyətlərə əbədiyaşarlıq, ölməzlik statusu vermişdir. Azərbaycan xalqının bugünkü nəslə məhz belə bir şəxsiyyətin müasiri olmasını tələyinə və bəxtinə minnətdarlıq kimi qəbul edir. O böyük insan ümummilli liderimiz Heydər Əliyevdir! Xalqın öz taleyinin, azadlığının, iradəsinin sahibi olmaq haqqını özünə qaytarmış əvəzsiz şəxsiyyət, ulu öndər!

Müasir Azərbaycan tarixinin çox önəmli və əhəmiyyətli bir mərhələsi - XX əsrin 60-cı illərindən XXI əsrin ilk illərindənkə olan zəngin bir dövrü, heç şübhəsiz, böyük öndər, ümummilli lider, Azərbaycan xalqının sədaqətli oğlu, görkəmli sərkərdə Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. O, ölkəmizə rəhbərlik etdiyi 34 illik bir vaxt ərzində Azərbaycanın hərtərəfli inkişafı, qüdrətlənməsi, əzəmətli yüksəliş yolu keçməsinə nail olmuş, xalqımızın və dövlətimizin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində titanik fəaliyyət göstərmiş, müasir dövr və gələcək onilliklər, yüzilliklər üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən strateji xəttinin işlənib hazırlanmasına nail olmuşdur.

Tarix zaman-zaman görkəmli şəxsiyyətlər yetişdirir. Lakin onların bəziləri müəyyən dövrlərdən sonra unudulur, yaddan çıxır. Heydər Əliyev kimi fenomenlər tarixin nadir hadisələrindəndir. Ulu öndərimiz H.Əliyev öz siyasi fəaliyyəti və çoxcəhətli zəngin həyat yolu ilə xalqımızın yaddaşında əbədi ömür qazanmışdır. O, nəinki mənsub olduğu xalqın, eləcə də bütün dünyanın şəxsiyyətinə böyük hörmət bəslədiyi bir lider kimi tanınırdı. Tarixdə belə mövqe qazanmaq çox az şəxsiyyətlərə müyəssər olur. Tanrı hər xalqa belə xoşbəxtlik nəsim etmir. Dünya təcrübəsi

göstərir ki, tarixin xalqlara verdiyi şansı yalnız nadir və əvəzolunmaz şəxsiyyətlər reallaşdırmağa qadir olurlar. Bu mənada Heydər Əliyev həm xalqı və Vətəni, həm də tarix qarşısında öz missiyasını böyük uğurla yerinə yetirə bilmişdir.

Onun həyat devizini, məqsəd və amalını xalqa müraciətlə söylədiyi aşağıdakı bir fikir tam aydınlığı ilə ifadə edir: **“...İstər bir azərbaycanlı, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı, istərsə də onun rəhbəri, Prezidenti kimi mənim həyat əməlim yalnız sizə - bütün varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafına xidmət olmuşdur. Bu yolda bütün gücümü və iradəmi yalnız müdrik və qədirbilən xalqımdan almışam. Ən çətin anlarda, ən mürəkkəb vəziyyətlərdə yalnız və yalnız xalqıma arxalanmışam”**.

Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın memarı və qurucusudur. Bu yolda o, ömrünü şam kimi əritmişdir. Müstəqilliyimizin qorunması və möhkəmləndirilməsi, dövlətçilik ənənələrinin davam etdirilməsi və yeni dövrün tələblərinə uyğun zənginləşdirilməsi, ölkəmizin dünya birliyinə inteqrasiyası onun yaratdığı uzunmüddətli strateji kursun həlölük ilk bəhrələridir.

Heydər Əliyevin bizim üçün qoyduğu zəngin və əvəzsiz irs xalqımızın gələcək inkişaf perspektivlərini müəyyən edən fundamental fəaliyyət proqramıdır. Xoşbəxt gələcəyimizə təminat verən bu çoxcəhətli, zəngin fəaliyyət proqramının ən mühüm qollarından birini ordu quruculuğu təşkil edir. Bu istiqamətdə Heydər Əliyev fəaliyyətinin qlobal miqyasını və əhəmiyyətini dərk etmək üçün Azərbaycan reallıqlarına təkəcə bu günün yox, həm də keçmişin və uzaq gələcəyin prizmasından baxmaq lazımdır.

Hələ totalitar-bürokratik idarəetmə sisteminin hakim olduğu illərdə Azərbaycanın nə vaxtsa imperiya buxovlarından qurtulub azad olacağını uzaqgörənliklə duyan Heydər Əliyev azərbaycanlı gənclərin Sovet Silahlı Qüvvələrində daha geniş təmsil olunmaları yönündə cəsarətli addımlar atır, gələcək müstəqil Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri üçün kadr hazırlığının təməlini qo-

yurdu. Bu mənada hələ ötən əsrin 70-80-ci illərində Heydər Əliyevin ordu quruculuğu sahəsində gördüyü işlər - C.Naxçıvanski-nin adını daşıyan ixtisaslaşdırılmış hərbi məktəbin yaradılması, azərbaycanlı gənclərdə hərbi sənətinə marağın oyadılması, minlərlə gəncin ölkənin qabaqcıl ali hərbi məktəblərinə təhsil almağa göndərilməsi, xalqımızın qəhrəmanlıq ənənələrinin təbliği və s. tədbirlər bu gün öz tarixi zəruriliyini bir daha təsdiq edir və yüksək qiymətləndirilir. Bütün bunları xalqın milli müqəddəratı ilə birbaşa bağlı olan tarixi nailiyyət kimi qiymətləndirmək lazımdır.

Təəssüflər olsun ki, 1991-ci ildə Azərbaycan öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra hakimiyyət kürsüsünü ələ keçirmiş naşı siyasətçilərin günahı üzündən ordu quruculuğu sahəsində varislik ənənələri qırıldı. Çünki həmin dövrdə Azərbaycanda nizami ordu yaratmaq üçün peşəkarların biliyinə, təcrübəsinə deyil, siyasi qrupların, partiyaların təsiri altında olan, onların iradəsi ilə fəaliyyət göstərən təxribatçı ünsürlərə, qaragüruh qüvvələrə daha çox istinad edilirdi. Əgər belə demək mümkündürsə, gənc respublikanın ordusunun strukturu hələ yaranmamışdan əvvəl mənəvi iflasa uğramışdı. Hərbi dəstələrdə özbaşınalıq, intizamsızlıq tüğyan edirdi. Və onlar təbii ki, öz konstitusiya borclarını yerinə yetirməyə - torpaqlarımızı qorumağa qadir deyildilər. Xocalı faciəsi, Şuşanın, Laçının, Kəlbəcərin süqutu, orduda xaos, mənəvi aşınma azmış kimi, respublikanı parçalamağa çalışan separatçı qüvvələrin də siyasi səhnəyə çıxması xalqı fəlakətə sürükləyirdi.

Məlumdur ki, Azərbaycanı bu dəhşətlərdən, daha böyük faciələrdən Heydər Əliyev zəkasının işığı xilas etdi. Qüdrətli şəxsiyyət olan Heydər Əliyev 1993-cü ilin iyununda xalqın təkidi ilə yenidən hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Azərbaycanın dövlət və ordu quruculuğunda yeni bir mərhələnin təməli qoyuldu. Fitri sərkərdəlik istedadı, hərbi işin incəliklərinə peşəkar yanaşma müdrik Ali Baş Komandana qısa vaxt ərzində ordu quruculuğu kimi mürəkkəb bir problemi uğurla həll etməyə, Azərbaycan Or-

dusunu yenidən elmi-nəzəri əsaslar üzərində qurmağa imkan verdi. Başqa cür ola da bilməzdi. Çünki Heydər Əliyevin hərbi quruculuq siyasəti tarixi təcrübəyə əsaslanan real və əməli siyasət idi. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, dövlət quruculuğunun ən mühüm və eyni zamanda ən mürəkkəb sahəsi olan ordu quruculuğunda da tarixi varislik prinsiplərinin bərpa olunması Heydər Əliyevin xidmətidir. Heydər Əliyev təxminən 80 illik zaman məsafəsi ilə ayrılan hadisələr arasında mənəvi-siyasi bağları bərpa etməklə, əslində ötən əsrin əvvəllərində suverenlik və müstəqillik prinsipinin tələblərinə uyğun aparılmış hərbi quruculuğunun tarixi təcrübəsini yeni şəraitdə prioritet istiqamət kimi ön plana çəkdi. Tezliklə orduda vahid rəhbərlik prinsipi bərqərar edildi, hərbi intizamın möhkəmləndirilməsi, hərbi hissələrin siyasiləşmiş qüvvələrdən, qeyri-peşəkar ünsürlərdən təmizlənməsi istiqamətində uğurlu addımlar atıldı və nəticədə əvvəllər az qala öz-fəaliyyət ab-havasında yaşayan ordu nizami quruma çevrildi. 1993-cü ilin dekabrında Beyləqan istiqamətində hücumla keçən erməni işğalçı ordusu artıq yeniləşmə mərhələsinə qədəm qoymuş Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin güclü müqavimətinə rast gələrək məğlubiyyətə uğradı. Dekabrın sonunda işğalçıların Goranboy, Tərtər və Ağdam istiqamətlərində də hücumlarının qarşısı alındı. Bütün bunlar qısa vaxt ərzində ordunun yenidən qurulması sahəsində həyata keçirilən Heydər Əliyev siyasətinin tənəti idi.

Heydər Əliyevin ordu quruculuğu siyasətinin təməl prinsiplərindən biri və bəlkə də ən başlıcası xalqla ordunun vəhdəti, yekdilliyi prinsipidir.

Tədqiqatçılar haqlı olaraq, 1993-cü il noyabrın 2-də onun radio və televiziya ilə xalqa müraciətini ictimai şüurda yeni bir mərhələnin başlanğıcı kimi qiymətləndirirlər. Ulu öndərin həmin müraciəti ilə xalqımıza hava və su kimi lazım olan milli birliyin, həmrəyliyin əsası qoyuldu və hamı bir nəfər kimi öz xilaskarının ətrafında birləşməyə başladı. Xalqın milli mənlilik şüurunun oyanmasında, orduya itirilmiş inamın bərpa olunmasında

Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri olmuşdur. O, hərbi quruculuq sahəsində də həmişə xalqın daxili enerjisinə, milli-tarixi ənənələrinə istinad edirdi. İşğalçı qoşunlar hücumlarını genişləndirdiyi ən dramatik vaxtlarda Ali Baş Komandan tez-tez ön cəbhədə olur, döyüşən Azərbaycan əsgərləri ilə söhbətlər aparır, onların qayğı və ehtiyacları ilə maraqlanırdı.

Heydər Əliyev ordumuzun problemlərini daim diqqət mərkəzində saxlayır, onun döyüş və mənəvi-psixoloji hazırlıq səviyyəsini yüksək qiymətləndirir, eyni zamanda Silahlı Qüvvələrimizin daha da möhkəmləndirilməsi, xüsusilə də ordumuz üçün hərbi kadrlar hazırlayan hərbi təhsil sisteminin modernləşdirilməsi üçün mühüm tədbirlər görürdü. Onun 20 fevral 1999-cu ildə Silahlı Qüvvələrin Hərbi Akademiyasının yaradılması, 20 avqust 2001-ci ildə respublikamızda fəaliyyət göstərən hərbi məktəblərin statusunun artırılması, 17 avqust 2002-ci ildə Silahlı Qüvvələrə yardım fondunun yaradılması haqqında imzaladığı fərmanlar bu mənada mühüm strateji əhəmiyyət kəsb edir. Hazırda Azərbaycanda güclü maddi-tədris bazasına, müasir texnologiyalara malik, yeni tədris metodları ilə fəaliyyət göstərən və ən başlıcası, uğurları ölkəmizin sərhədlərindən uzaqlarda da etiraf olunan hərbi təhsil sistemi mövcuddur.

Ordunun döyüş qabiliyyəti ilə mənəvi ruhunun vəhdəti, insan amili, onun mənəvi-psixoloji durumu bütün zamanlarda hərbi quruculuğun uğurlu gedişinə zəmanət verən amillərdən hesab olunur. Heydər Əliyevin elə bir çıxışı, nitqi yoxdur ki, orada gənclərin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi məsələsinə toxunulmasın, onun ayrı-ayrı aspektləri geniş şərh edilməsin.

Ünummillil liderimizin bu məsələyə belə ciddi əhəmiyyət verməsi təsadüfi deyildi. Müasir elmin, texnikanın yüksək inkişafı nəticəsində bu gün silahların sərrastlığı, dəqiqliyi yüksək həddə çatmışdır. Lakin bunu ordu quruculuğunda insan amilinin, onun mənəvi-psixoloji durumunun arxa plana keçməsi kimi başa düşmək səhv olardı. Əksinə, hərbi texnikanın imkanları və gücü yalnız yüksək mənəviyyat daşıyıcısı olan insan amili ilə vəhdətdə reallaşa bilər. Elə buna görə də Heydər Əliyev, dahi sərkərdə və hərbi nəzəriyyəçisi kimi bu mühüm məsələyə həmişə prin-

sipial əhəmiyyət verirdi. Bu gün Azərbaycanda gənc nəslin mə-nəvi, hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsinin məhz Heydər Əliyev tər-rəfindən hazırlanmış mükəmməl elmi-nəzəri konsepsiyası möv-cuddur. Ölkə əhalisinin əhval-ruhiyyəsinin yüksəldilməsi, insan-larda özünə, öz daxili potensialına inamın artırılması, onların ümumdövlət mənafehi məsələlər ətrafında səfərbər edilməsi bu konsepsiyanın strateji istiqamətlərindəndir.

Azərbaycan Ordusunun mənəvi durumunun keyfiyyətə yeni mərhələyə qaldırılması əslində ulu öndərimizin nəsilərə örnək olan ömür yolunun məzmunundan doğan tarixi bir zərurət, onun titanik fəaliyyətinin məntiqi nəticəsi idi. Heydər Əliyevin ordu quruculuğundakı fəaliyyəti canlı həyat məktəbidir və hər bir kəs bu məktəbin təcrübəsindən daim öyrənməli, öz gündəlik işində ondan istifadə etməyi bacarmalıdır.

Çıxışlarının birində Heydər Əliyev demişdir: **“Milli vətənpər-vərlik prinsipi gərək körpədən başlayaraq hər bir vətəndaşın həyat prinsipi, həyat qanunu olsun”**. Ümummilli liderimizin çı-xışlarından daha bir sitat: **“Hər bir zabiti bütün peşə sahiblə-rindən fərqləndirən o olubdur, o olmalıdır ki, o, mənəviyyat-ca təmizdir, safdır. Saf mənəviyyatla xalqına, millətində, dövlətində xidmət edir və bütün başqa peşə sahiblərinə nümunə göstərir”**.

Bizi qələbələrə aparən yollar ulu öndər Heydər Əliyevin ver-diyi bu saflıqdan keçib gedir.

Silahlı Qüvvələrimizin NATO standartlarına uyğunlaşdırılma-sı, onun mərkəzləşdirilmiş maddi-texniki bazasının yaradılması, hərbi təhsil sisteminin yeni prinsiplər əsasında qurulması istiqamətində Heydər Əliyevin apardığı islahatlar ötən dövr ərzində Azərbaycan Ordusunu regionun ən qüdrətli güc strukturlarından birinə çevirmişdir. Ümummilli liderimiz bunu nəzərə alaraq yüksək tribunadan inamla deyirdi: **“On il ərzində ordumuz güc-ləndi, inkişaf etdi və bu gün demək olar ki, bizim ordumuz çox yüksək səviyyədədir. Qarşıda duran bütün vəzifələri həll etməyə qadir bir ordudur”**.

Bu uğura əbədiyaşar Ali Baş Komandan Heydər Əliyevin gös-

tərđiyi yola daim sadıq olan ordu komandanlığının rəhbərliyi altında aparılmış ardıcıl iş sayəsində nail olunub. Ordu rəhbərliyi Silahlı Qüvvələrin maddi-texniki bazasının daha da möhkəmləndirilməsi, onun döyüş qabiliyyətinin daha da yüksəldilməsi, hərbi qulluqçuların və onların ailələrinin etibarlı sosial müdafiə sisteminin yaradılması məsələlərini daim nəzarətdə saxlayır və onlara ciddi önəm verir.

Ümummilli liderimiz, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yarıdıcısı Heydər Əliyevin siyasi kursu dövlət quruculuğunun bütün sahələrində olduğu kimi, ordu quruculuğu sahəsində də möhtərəm Prezidentimiz, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Bu uğurlar, əlbəttə, ilk növbədə ölkə və ordu rəhbərliyinin gündəlik məqsədyönlü zəhmətinin, ölkəmizin müdafiə qüdrətinin daha da möhkəmləndirilməsi üçün həyata keçirilən kompleks tədbirlərin bəhrəsidir və şübhəsiz ki, orduya dövlətin təhlükəsizliyinin, ərazi bütövlüyünün və müstəqilliyinin təminatçısı kimi baxan hər bir vətəndaşı qəlbən sevindirir.

Bəli, ordumuz günbəgün möhkəmlənir, daha da mətinləşir. Amma ölkə rəhbərliyi bununla kifayətlənmir, bu prosesi sürətləndirmək üçün daha təsirli yollar axtarır. Hərbi quruculuq sahəsində islahatların daha geniş vüsət alması istiqamətində son vaxtlar həyata keçirilən tədbirlər yaxın gələcəkdə daha böyük uğurlar qazanılacağına təminat verir.

“...Biz bu gün böyük iftixar hissi ilə deyirik ki, Azərbaycan Respublikasının milli ordusu - respublikamızın milli təhlükəsizliyini, əhalimizin əmin-amanlığını və mühafizəsini təmin etmək üçün, ölkəmizin sərhədlərinin qorunması, ərazi bütövlüyünün, torpaqlarının müdafiə edilməsi üçün Azərbaycanın layiqli Silahlı Qüvvələri vardır”. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevə məxsus olan bu fikirlər ordumuza verilən ən düzgün qiymətdir.

Bu gün Heydər Əliyev ideyaları yaşayır, onun siyasəti yaşayır, onun azərbaycançılıq fəlsəfəsi yaşayır və inkişaf edir. Ən

başlıcası isə müstəqil Azərbaycan dövləti gündən-günə inkişaf edir və beynəlxalq aləmdə nüfuzunu daha da artırır.

Oxuculara təqdim edilən bu kitaba ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyunundan sonrakı illərdə müstəqil dövlətimizin dirçəlməsi, ordumuzun müdafiə qüdrətinin möhkəmlənməsi, Silahlı Qüvvələrimizə ümumxalq qayğısının artırılması istiqamətində apardığı danışıqların, keçirdiyi çoxsaylı görüşlərin, söhbətlərin mətnləri daxil edilmişdir. Göründüyü kimi, dahi şəxsiyyətin həyatının bu illəri sakitlik və rahatlıq içində keçməmiş, son dərəcə gərgin, coşqun siyasi fəaliyyətlə müşayiət olunmuşdur. Ulu öndərimizin böyük siyasəti, yenidən qayıdışından sonrakı illərin hər günü, hər saati, hər dəqiqəsi xalqımızın bu gününə və sabahına, dövlət müstəqilliyimizin zərrə-zərrə qorunub saxlanmasına, qüdrətli Azərbaycan dövlətinin yaradılmasına həsr edilmişdir. Kitabı oxuduqca oxucular bunun bir daha şahidi olacaqlar.

Zəmanəmizin böyük tarixi şəxsiyyəti, dünya səviyyəli siyasi xadim, müdrik rəhbər Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyunundan ordu quruculuğu ilə bağlı fəaliyyətinin salnaməsi olan bu kitab tariximizin son dərəcə ağır və məsuliyyətli bir dövrünü öyrənən alimlər, politoloqlar, hərbcilər üçün dəyərli mənbə olacaqdır.

İnanırıq ki, bu kitabı incəliklərinə qədər öyrənərək mənimsəyən hər bir kəs qətiyyətlə və məsuliyyətlə deyəcəkdir: “Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin hər bir çıxışı böyük əsərdir”.

**Xanlar VƏLİYEV,
ədliliyə general-leytenantı,
hüquq elmləri namizədi**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN İCLASINDA ÇIXIŞ

15 iyun 1993-cü il

Hörmətli millət vəkili, hörmətli prezident!

Mənə bu gün böyük etimad göstərdiyinə görə Milli Məclisin üzvlərinə, Azərbaycanın Ali Sovetinə minnətdarlığımı bildirirəm və sizi əmin edirəm ki, bütün imkanlardan istifadə edib bu böyük vəzifəni, ağır bir yükü aparmağa çalışacağam və bu vəzifənin ləyaqətlə yerinə yetirilməsinə səy edəcəyəm. Bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikasının bugünkü ağır, mürəkkəb və gərgin vəziyyətini tam məsuliyyətlə dərk edirəm. Bu vəzifəni üzərimə götürərək öz məsuliyyətimi anlayıram və bunların hamısını rəhbər tutaraq əlimdən gələni edəcəyəm. Mən burada böyük bir nitq söyləmək niyyətində deyiləm. Yalnız bir neçə kəlmə mütləq deməliyəm. Ali Sovetin sədri kimi Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyəti olan Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini qorumağı, möhkəmləndirməyi, inkişaf etdirməyi özüm üçün ən əsas vəzifələrdən biri hesab edirəm. Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi 1918-ci ildə yaranmış ilk Azərbaycan Demokratik Respublikasının ənənələri əsasında, müasir tələblərlə, dünyada gedən proseslərlə bağlı olaraq təmin olunmalıdır. Bu sahədə mən daim çalışacağam və heç kəsin şübhəsi olmasın ki, ömrümün bundan sonrakı hissəsini harda olursa-olsun, yalnız və yalnız Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət kimi inkişaf etməsinə həsr edəcəyəm. Bununla əlaqədar olaraq bildirmək istəyirəm ki, mənim fikrimcə, Azərbaycan Respublikası bundan sonra onun başına nə gəliрсə-gəlsin, müstəqilliyini itirməyəcək, yenidən heç bir

dövlətin tərkibinə daxil olmayacaq, heç bir başqa dövlətin əsarəti altına düşməyəcək. Keçmiş Sovetlər İttifaqının bərpa olunması, Azərbaycan Respublikasının da ora daxil olması ehtimalı haqqında bəzi şayiələr, fikirlər gəzir. Bunlar xülyadır. Mən bu fikirləri rədd edirəm və bütün Azərbaycan vətəndaşlarını bu fikirləri rədd etməyə dəvət edirəm.

Respublikanın qarşısında çox böyük və ağır vəzifələr durur. Müstəqilliyi, suverenliyi təmin etmək üçün Azərbaycan Respublikasının Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş torpaqları geriyyə qaytarılmalıdır. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü təmin olunmalıdır, müharibə qurtarmalıdır, sülh yaranmalıdır. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayıb öz dövlətini özü istədiyi kimi qurmalıdır. Ona görə də bu məsələ əsas məsələlərdən biridir. Bundan sonra da bu məsələlər Ali Məclisin diqqət mərkəzində olmalıdır. Sizi bu barədə tam əmin edirəm.

Dünən elan olunan Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Rusiyanın və Türkiyənin təşəbbüsü nəticəsində imzalanmış sənəd bizim müharibə şəraitindən təcridən çıxmağımız üçün ilk addımdır. Yəqin ki, bu sahədə gələcəkdə daha da güclü tədbirlər görülməlidir ki, Azərbaycan Respublikası bütün ərazisinin sahibi olsun və bizim xalqımız müharibə şəraitindən çıxa bilsin.

Beləliklə, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi ən əsas məsələdir. Müstəqil Azərbaycanda demokratiya inkişaf etdirilməlidir. Siyasi plüralizmə geniş yol verilməlidir. Azərbaycan Respublikasında Konstitusiyanın pozulmasına, qanun pozulmasına yol verilməməlidir. Dövlət quruculuğu və cəmiyyətin formalaşması məhz demokratik prinsiplər əsasında olmalıdır. Siyasətdə və iqtisadiyyatda sərbəstlik, hürriyyət, insan azadlığı, insan haqlarının qorunması və sərbəst ikti-

sadiyyat, bazar iqtisadiyyatı prinsipləri bərqərar olmalıdır. Yəni bizim respublikamız bir sənə bundan öncə başladığı yola davam etməlidir. Bu düzgün yoldur, doğru yoldur, bu yolla bizim respublika daha qətiyyətlə getməlidir. Əmin olmalısınız ki, mən bu yola həmişə sadıq olacağam.

İndi bizim respublikanın gərgin vəziyyətdə olmasının əsas səbəblərindən biri iyun ayının 4-də Gəncədə baş vermiş hadisələrdir. Hadisələr dəhşətlidir, qan tökülüb, cinayət edilib. Bunlar araşdırılmalıdır və bütün qanunu pozmuş adamlar, cinayətdə iştirak etmiş adamlar, cinayəti təşkil etmişlər hansı tərəfdən asılı olmasına baxmayaraq, qanun qarşısında məsuliyyət daşmalıdır. Bu məsələ ilə deputat-istintaq komissiyası məşğul olur. Biz isə gərək tezliklə yaranmış gərginliyi aradan qaldıraaq. Dünən prezident Əbülfəz Elçibəylə danışıqlarımız olub, Gəncədə də mən danışıqlar aparmışam, mənimlə gedən şəxslərlə və təkbətək. Ona görə mən güman edirəm ki, bizim bütün söylərimiz bu gərginliyi aradan götürməyi, bu qarşিদurmanı aradan götürməyi təmin edə biləcəkdir. Ancaq demişəm, bir də deyirəm: heç vəchlə silah işlədilməsinin tərəfdarı ola bilmərəm. Bu gərginlik, qarşিদurma ancaq sülh yolu ilə, barışıq yolu ilə, qarşılıqlı anlaşma yolu ilə, danışıqlar yolu ilə həll olunmalıdır. Güman edirəm ki, bizim xalqımızın müdrikliyi, nüfuzlu adamların, Azərbaycanın ziyalılarının, Azərbaycanın ağsaqqallarının hamısının bir yerdə səyi və bizim hamımızın bir yerdə çalışmamız şübhəsiz ki, bunları təmin edə biləcək.

Biz Azərbaycanda demokratik müstəqil respublika quraraq sivilizasiyalı cəmiyyət uğrunda mübarizə apararaq, ümumi dünyəvi bəşəri dəyərlərin hamısından istifadə etməliyik. Biz çalışmalıyıq ki, Azərbaycan uzun illərdən, əsrlərdən sonra, ilk dəfə müstəqilliyini aldıqdan sonra bütün dünyaya öz tarixi nailiyyətlərini, öz milli ənənələrini nümayiş etdirə bilsin.

Güman edirəm ki, Azərbaycan xalqının bu barədə həm tarixi, həm müasir potensialı olduqca böyükdür. Bunların hamısından səmərəli istifadə olunarsa, Azərbaycan həm tam müstəqil demokratik bir dövlət olacaq, həm də bizim cəmiyyətimiz tam demokratik hüquqi, ümumbəşəri dəyərlərin əsasında qurulan demokratik bir cəmiyyət olacaq. Bunun üçün bizim həm elmimiz, həm mədəniyyətimiz, həm tarixi ənənələrimiz, həm dini mənbəyimiz olan islam dini hamısı birlikdə çox böyük əsas yaradır. Vəzifəmiz bundan ibarətdir ki, bunlardan səmərəli istifadə edək.

Azərbaycanda gərginlik bir tək Qarabağ problemi ilə, yəni Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə əlaqədar olan səbəblərdən deyil. İndi Gəncə hadisələri baş verdi. Təəssüf ki, gərginliyi yaradan səbəblərdən biri də Azərbaycanda uzun illər bir yerdə yaşayan millətlər, etnik qruplar arasındakı münasibətlərin bir qədər pozulmasıdır. Azərbaycan on illərlə, yüz illərlə bu torpaqda yaşayan bütün insanların Vətəni olub, bundan sonra da Vətəni olmalıdır. Azərbaycan Respublikasının ərazisində olan hər bir vətəndaş milliyyətindən, dinindən, siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, eyni hüquqa malik olmalıdır. Əgər biz bu məfhumları rəhbər tuta bilsək və bunu əməli surətdə həyata keçirə bilsək, biz Azərbaycan Respublikasında olan bütün xalqların, bütün millətlərin tam birləşməsini təmin edə bilərik. Bu bizim əsas vəzifələrimizdən biridir. Güman edirəm ki, biz buna nail olacağıq.

Xarici siyasət sahəsində keçən bir il müddətində çox iş görüleb. Ancaq görüləsi işlər daha da çoxdur. Güman edirəm ki, Azərbaycan Respublikası demokratik dövlət kimi bütün dövlətlərlə bərabərhüquqlu münasibətlər yaratmalıdır. Hansı dövlətin daxili quruluşu, daxili siyasəti hansı istiqamətdə getməsindən asılı olmayaraq, biz normal münasibətlər yaratmalıyıq. Birinci növbədə, bizim yaxın qonşularımızla lazımı

mədəni, iqtisadi, dövlət münasibətləri yaradılmalıdır. Bu baxımdan Türkiyə Cümhuriyyəti ilə olan əlaqələr, şübhəsiz ki, respublikanın əhalisi tərəfindən bəyənilir. Qonşu İran İslam Respublikası ilə bizim münasibətlərimiz yaxşılaşdırılmalıdır, inkişaf etdirilməlidir. Rusiya çox böyük dövlətdir, bizim Şimalda olan qonşumuzdur. Şübhəsiz ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında müstəqil prinsiplər əsasında münasibətlər bundan sonra daha da yaxşı, daha da geniş, səmərəli olmalıdır. Keçmiş Sovetlər İttifaqına daxil olan, indi müstəqil dövlət olan bütün dövlətlərlə - Ukrayna, Belarus, Gürcüstan, Orta Asiya dövlətləri, Qazaxıstan, Pribaltika dövlətləri, Moldova ilə biz daha geniş qarşılıqlı əlaqələr yaratmalıyıq. Bizim üçün bu çox lazımdır. Çünki bu dövlətlərlə bizim iqtisadi əlaqələrimiz, mədəni əlaqələrimiz, insani əlaqələrimiz uzun illər, yüzilliklərlə çox yaxın olub. Bunları qırmaq olmaz, əksinə, inkişaf etdirmək lazımdır. Şübhə etmirəm ki, məhz belə siyasət Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət kimi formalaşmasına və inkişaf etməsinə kömək edəcəkdir.

Azərbaycan Respublikası artıq ümumdünya miqyasına çıxıbdir. Azərbaycan Respublikasına Amerika Birləşmiş Ştatları tərəfindən son zamanlar müsbət münasibətlər hamımızı sevindirir və güman edirəm ki, bu münasibətlər daha da genişlənilib inkişaf etdirilməlidir. Bütün Avropa ölkələri ilə bizim əlaqələrimiz genişlənməlidir. Xüsusən İngiltərə, Fransa, Almaniya və başqa Avropa ölkələri ilə. Bütün müsəlman ölkələri ilə, ərəb ölkələri ilə, türkdilli ölkələrlə bizim əlaqələrimiz daha da sürətlə inkişaf etməlidir. Bir sözlə, sadəcə olaraq, xarici siyasət sahəsində öz mövqeyimi bildirmək istəyirəm. Ali Sovetin sədri kimi bu istiqamətdə fəaliyyət göstərəcəm, bizim prezidentimizin fəaliyyətinin, Ali Sovetin, hökumətin fəaliyyətinin uğurlu olması yolunda çalışacağam.

Ancaq bunların hamısından ümdə indi Gəncədə baş vermiş

hadisələri, bununla əmələ gəlmiş gərginliyi aradan götürməkdən ibarətdir. Mən burada - Milli Məclisin iclasında, bu tribunadan üzümü bütün Azərbaycan vətəndaşlarına tuturam, bizim qardaşlarımıza, bacılarımıza, övladlarımıza tuturam və müraciət edirəm və bildirirəm ki, bizim respublika indi ağır vəziyyətdədir. Bizim ən böyük çətinliyimiz, bir də deyirəm, işğal olunan torpaqlarımızı geri qaytarıb Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü, suverenliyini təmin etməkdən ibarətdir. Ona görə bütün daxili iğtişaşlar, daxili didişmələr kənara qoyulmalıdır. Mən müraciət edirəm bütün Azərbaycan xalqına, mən Gəncə əhalisinə, Azərbaycan Respublikasının deputatı Surət Hüseynova müraciət edirəm, onun silahdaşlarına müraciət edirəm və onların hamısını müdrikiyə, insani münasibətlərə dəvət edirəm. Bizim respublikamızın indi buna çox böyük ehtiyacı var və onlar da bilməlidir, bütün xalq da bilməlidir ki, indi biz hamımız bir olmalıyıq. Azərbaycanın bu faciəli dövründə biz böyük fəlakət qarşısındayıq. Bu dövrdə bütün qüvvələr birləşməlidir, bütün siyasi partiyalar, bütün siyasi qurumlar, bütün siyasi və ya ictimai təşkilatlar, bütün insanlar hamısı birləşməlidir. Hamı kin-küdurəti kənara qoymalıdır, hamımız birləşib Azərbaycanı bu ağır vəziyyətdən çıxarmalıyıq. Güman edirəm ki, Gəncə əhalisi, Gəncənin ətrafındakı rayonlarda yaşayan insanlar mənim bu səsimi eşidəcəklər, buna səs verəcəklər. Surət Hüseynov mənim bu səsimi eşidəcək, özünü müdrik aparacaq və biz bu bəladan tamamilə qurtara biləcəyik. Mən sizin hamınızı da bu sahədə fəaliyyət göstərməyə, birləşməyə dəvət edirəm. Mən rica edirəm, kiçik hissiyyəti kənara qoymaq lazımdır, xırda dediqodunu kənara qoymaq lazımdır, bunların vaxtı gələr. Kimin kiminlə nə haqq-hesabı var, sonra edər. İndi bunun vaxtı deyil.

Bununla əlaqədar olaraq bir məsələyə də toxunmaq

istəyirəm. Bəzi dairələrdə mənim haqqımda belə söhbətlər gedir ki, Heydər Əliyev əgər yenidən Azərbaycanda bir vəzifəyə gələrsə, kimdənsə qisas alacaq. Kimsə onun əleyhinə vaxtilə olub, yaxud kimsə ona pis münasibət göstərib, ona qarşı pis münasibət göstərəcək. Mən sizin qarşınızda tam məsuliyyətlə deyirəm və bütün Azərbaycan xalqına elan edirəm ki, ümumiyyətlə, mənim təbiətimdə qisasçılıq hissiyyatı yoxdur. Bunu, sadəcə olaraq, ayrı-ayrı adamlar süni surətdə yaradıblar və görsənir ki, bir mənə ləkə vurmaq üçün yox, ümumiyyətlə, bizi parçalamaq üçün. Sizə söz verirəm ki, heç vaxt qisasçılıq hissiyyatına qapılmayacağam. Əgər kimsə, nə vaxtsa mənə qarşı düzgün münasibət bəsləməyibsə, nəşə edibsə, inanın ki, mən onların hamısını çoxdan bağışlamışam. Mən özümü o hisslərin səviyyəsinə heç vaxt salmamışam və salmayacağam. Ona görə yox ki, siz mənə indi etimad göstərdiniz, mən belə bir vəzifəyə gəldim. Yox. Mən sadəcə bir vətəndaş kimi də heç vaxt heç kəslə ədavət aparmaq, qisas almaq, yaxud da ki, kiməsə pislik etmək istəməmişəm və istəməyəcəyəm. Ancaq vəzifə çərçivəsində, şübhəsiz ki, biz hamımız nizam-intizama tabe olmalıyıq, biz hamımız qanuna tabe olmalıyıq, biz hamımız qanuna riayət etməliyik, qanunun aliliyini təmin etməliyik və bu yolda şübhəsiz ki, mən öz əqidəmdən dönməyəcəyəm.

Güman edirəm ki, Ali Sovetlə, Azərbaycan prezidenti Əbülfəz Elçibəylə birlikdə, hamımız birlikdə biz bu vəziyyətdən çıxmağa biləcəyik. Sizin hamınızı bu yolda birliyə dəvət edirəm. Sag olun.

İ.İbrahimov: Heydər bəy, ...Sizin Ali Sovetin sədri olduğunuz vəziyyətdən çıxmaq üçün bizə - bir millət vəkili kimi mənə və mənim yoldaşlarıma, bütünləkdə Azərbaycan xalqına qarant verə bilərsiniz, yoxsa yox?

H.Əliyev: Mən qeyd etdim, bir də bildirmək istəyirəm ki,

Gəncədə vəziyyət həddindən artıq gərgindir. Bu məsələlərin həll olunması böyük səylər tələb edir. Ona görə də mən indi Gəncədəki vəziyyət haqqında, apardığım danışıqların məzmunu haqqında məlumat verməyi məsləhət görmürəm. Mən Gəncədən qayıdan kimi dərhal Azərbaycan prezidenti Əbülfəz Elçibəyin yanında olmuşam, bir neçə saat bütün məlumatları Əbülfəz Elçibəyə vermişəm. Əgər mən bu işə, bir də qeyd edirəm, öz vicdanımın tələbi ilə və ən çox Azərbaycan Respublikasının əhalisinin cürbəcür təbəqələrinin nümayəndələrinin təkidi və tələbi ilə, Azərbaycan prezidenti Əbülfəz Elçibəyin xahişi ilə cəlb olunmuşamsa, demək mən burda, bu işlərin həll olunması üçün bütün imkanlarımdan istifadə edəcəyəm. Bu barədə heç kəsin şübhəsi olmasın. Burada bu məsələnin müzakirəsində cürbəcür sözlər deyib, bu məsələnin ayrı-ayrı istiqamətlərə yönəldilməsi məndə çox ciddi narazılıq doğurur. Mən Naxçıvandan bura özüm gəlməmişəm. Məni bura dəvət eləyiblər, məndən dəfələrlə İsa Qəmbər, Pənah Hüseynov və Azərbaycanın prezidenti Əbülfəz Elçibəy xahiş eləyiblər ki, gəlim burda bir vəzifə tutum, bərabər bu məsələlərin həll olunmasında iştirak edirəm. Neçə gündür ki, mənimlə danışıqlar gedir. Mən bu vəzifələrdən imtina etmişəm. Bu gün də imtina edirəm. Ona görə də mən hiddətlənirəm ki, bəzi adamlar, on gündür ki, Azərbaycan bərhad vəziyyətdədir, barmaq-barmağa vurmayıblar, Azərbaycandan kənarında gəzirlər, kabinetlərdə cürbəcür işlərlə məşğul olurlar, indi də başlayıblar işarə verməyə ki, kimsə kreslo tutmaq istəyir. Mən heç bir kreslo tutmaq istəmirəm, heç bir vəzifə tutmaq istəmirəm. 1991-ci ilin fevral ayında bu salonda, bu tribunadan çıxış edərkən demişdim. **“Mən Azərbaycana xalqımla bir yerdə olmaq və xalqımın bu ağır günündə ona kömək olmaq üçün respublikaya qayıtmışam”**. Onda məni qəbul etmədilər. Ondan sonra da dəfələrlə de-

mişəm. Mən heç bir vəzifə tutmaq iddiasında deyiləm. Bu gün də deyirəm. Bu dəqiqə burdan çıxıb gedə bilərəm. Ancaq bəzi adamların heç bir iş görmədən zalda oturub bu ağır vəziyyətdə məsələni mürəkkəbləşdirməsi məni hiddətləndirir. Mən heç kəsə heç bir qarantıya vermirəm, mən özümü peyğəmbər hesab etmirəm. Fəqət, bu ağır vəziyyətdən çıxmaq üçün, vətəndaş kimi, Ali Sovetin deputatı kimi, Ali Sovetin sədrinin müavini kimi, əgər etimad göstərsəniz, baxmayaraq ki, mən bunu istəmirəm, Ali Sovetin sədri kimi fəaliyyət göstərməyə hazırım. Mən bu yola ancaq xalqın ağır vəziyyətdən çıxmasında müəyyən fəaliyyət göstərmək üçün gedirəm, başqa məqsədım yoxdur. Burda danışan adamların bəziləri ancaq məqsəd üçün bura gəlirlər. Ona görə də mən heç kəsə heç bir qarantıya vermirəm. Ancaq hesab edirəm ki, Azərbaycan xalqı müdrik xalqdır. Millətimizdə böyük potensial var, hamını birləşdirib, bu vəziyyətdən çıxmaq olar.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏLAHIYYƏTLƏRİNİ HƏYATA KEÇİRƏN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ SOVETİNİN SƏDRİ HEYDƏR ƏLİYEVİN BƏYANATI

Bakı şəhəri, 2 iyul 1993-cü il

1993-cü il iyunun 24-də Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətləri Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədrinə verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası adından bəyan edirəm ki, Azərbaycan dövlətinin daxili və xarici siyasətində heç bir dəyişiklik baş verməyəcəkdir. Bildirirəm ki, Azərbaycan demokratiya, siyasi plüralizm və azad iqtisadiyyat yoluna davam edəcəkdir. Azərbaycan dövləti insan hüquqlarına və bütün beynəlxalq hüquq normalarına riayət edəcək, respublikamızda başlanmış demokratik islahatlar bundan sonra daha geniş və sürətlə həyata keçiriləcəkdir. Dünya dövlətləri ilə bərabər hüquqlu və qarşılıqlı faydalanma prinsipləri əsasında başlanmış iqtisadi əməkdaşlıq davam etdiriləcək, ayrı-ayrı xarici şirkətlərlə imzalanması nəzərdə tutulmuş bütün müqavilələrlə bağlı götürülmüş öhdəliklər sivilizasiya normaları çərçivəsində yerinə yetiriləcəkdir. Ölkəmizin daxili ictimai-siyasi vəziyyəti sabitləşdikcə, həmin məsələlərlə daha fəal məşğul olmağa imkan yaranacaqdır.

Son günlər görülən tədbirlər nəticəsində xalqımız üçün çox təhlükəli olan vətəndaş müharibəsinin qarşısı alınmış və ölkəmizdə daxili siyası gərginlik müəyyən qədər azalmışdır. Lakin Ermənistan tərəfdən Azərbaycan Respublikasına qarşı aparılan müharibə və xüsusən də son günlərdə həmsərhəd

rayonlara edilən hərbi hücumlar daxili siyasi iqlimə güclü təsir göstərir.

Respublikanın daxilində dövlət böhranının mövcud olduğu və bu səbəbdən Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin parçalandığı, həmin məsələlərə Azərbaycanın dövlət orqanları tərəfindən lazımi nəzarətin olmadığı bir şəraitdə Ermənistan fürsətdən istifadə edib Azərbaycan ərazilərinə yeni hücumlar etmişdir.

İyunun 12-dən etibarən Ermənistan hərbi qüvvələri Ağdam və Ağdərə istiqamətlərində hücum edərək Ağdərə rayon mərkəzini və bir neçə kəndimizi ələ keçiriblər. Qarabağ bölgəsinə daxil olmayan Gədəbəy rayonu da intensiv hərbi hücumlara məruz qalıb. Görülən müdafiə tədbirləri nəticəsində həmin hücumların qarşısı alındı və iki-üç gün bundan qabaq atəş müəyyən qədər dayandırıldı. Lakin iyulun 1-də Ermənistan hərbi qüvvələri Azərbaycanın başqa bir bölgəsinə - Füzuli və Cəbrayıl rayonlarına güclü hücum etdilər. Nəticədə bir neçə kəndimiz ələ keçirilmiş, bəziləri vəhşicəsinə yandırılmışdır, dinc sakinlər arasında həlak olanlar var. Azərbaycanda olan 500 mindən çox qaçqına son hücumlar nəticəsində ev-əşiyindən məhrum olmuş daha minlərlə soydaşımız əlavə olunmuşdur. ABŞ, Rusiya və Türkiyənin münaqişəyə dinc vasitələrlə son qoyulmasına dair təşəbbüsünün, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822 nömrəli qətnaməsinin elan olunduğu və ümumiyyətlə, bu qanlı savaşın qarşısının alınmasına müəyyən ümidlər yarandığı bir vaxtda Ermənistanın bu təcavüzkar hərəkətləri vəziyyətin xeyli kəskinləşməsinə səbəb olmuşdur. Güman edirəm ki, beynəlxalq ictimaiyyət və bütün dövlətlər bu təcavüzü qətiyyətlə pisləməlidir. Azərbaycan dövləti adından bir daha bəyan etmək istəyirəm ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Rusiyanın və Türkiyənin təşəbbüsü ilə ATƏM çərçivəsində göstərilən bütün cəhdlərin

və qəbul olunmuş qərarların tərəfdarıyıq. Azərbaycan Respublikası ATƏM Minsk konfransının sədri cənab M. Raffaelinin başçılığı ilə göstərilən sülhməramlı cəhdləri alqışlayır və bunun həyata keçirilməsi üçün hər cür şərait yaradılacağına təminat verir, ümid edir ki, cənab Raffaellinin iyulun 5-də regiona səfəri “doqquzların” təşəbbüsünün reallaşmasına təkan verəcəkdir.

Münaqişənin sülh yolu ilə nizama salınmasının tərəfdarı olan Azərbaycan hökuməti dünya dövlətləri rəhbərlərini, BMT, ATƏM və digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatları Ermənistanın 5 ildən artıq davam edən və son günlər daha da şiddətlənən təcavüzünü qətiyyətlə pisləməyə, təcavüzkarı cilovlamaq məqsədilə təcili, təsirli və qəti tədbirlər görməyə çağırır.

Biz həm də dünya dövlətlərini və beynəlxalq təşkilatları indiki ağır şəraitdə Azərbaycan Respublikasına çox zəruri olan humanitar yardım göstərməyə çağırırıq.

BAKIDA ÜMUMRESPUBLİKA MÜŞAVİRƏSİNDƏ ÇIXIŞ

24 avqust 1993-cü il

Azərbaycan Respublikası, xalq, Azərbaycan vətəndaşları ağır günlər keçirirlər. Bunun səbəbləri məlumdur. Azərbaycan müharibə vəziyyətindədir. Müharibədə buraxılan səhvlər, günahlar nəticəsində biz bəzi yerlərdə məğlubiyətə uğrayırıq, insanlar həlak olur, didərgin düşür, kəndlərimiz əldən gedir və bu, son illərdə Azərbaycanın həyatının adi bir amili olmuşdur. Bəziləri buna biganədir, bəziləri belə vəziyyətə sanki öyrəmişlər, ancaq bütünlükdə xalq isə, şübhəsiz ki, bundan əziyyət çəkir, çox böyük çətinliklərə məruz qalır.

Bu sahədə görülən tədbirlər və aparılan işlər hələlik öz nəticəsini vermir. Bunun əsas səbəblərindən biri son illərdə Azərbaycanın müdafiə qüdrətinin yaradılmaması, ordunun lazımı səviyyədə olmaması, son bir il-ilyarım ərzində isə yox dərəcəsinə olması və eyni zamanda respublikanın daxilində ayrı-ayrı qüvvələrin olmasıdır. Onların bəziləri özlərini siyasi qüvvə adlandırır, bəziləri isə adicə mafioz qruplar, qüvvələrdir. Hər biri öz şəxsi niyyətlərinə, məqsədlərinə nail olmaq üçün, şəxsi mənfəət naminə Azərbaycanın ağır şəraitini daha da ağırlaşdırır, təxribatlar aparır.

Mən indi bu məsələləri təhlil etmək fikrində deyiləm. Tam həqiqətdir ki, Azərbaycanda əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi, indi də cəbhə bölgələrində böyük təxribat işləri aparılır. Xüsusən son vaxtlarda Azərbaycanın daxilində siyasi gərginlik artdığına görə, ayrı-ayrı qüvvələr bir-birinə qarşı durduğuna görə və bəzi şəxslər, bəzi qruplar xalq qarşısında tamamilə ifşa olunduqlarına görə təxribat əməllərini daha da

genişləndirmişlər. Onlar həmin əməlləri gizlətmək üçün, çirkin niyyətlərinə nail olmaqdan ötrü xalqı, milləti, torpağı qana bulamağa, torpağı satmağa, xalqa xəyanət etməyə nəinki hazırdırlar, hətta bunu həyata keçirirlər.

Güman edirəm ki, bugünkü həyatımız, gələcək günlər, illər xalqın indiki dövrdə olan vəziyyətinə tam qiymət verəcək və hər bir şəxs tutduğu vəzifədən, yaxud siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, xalqın qarşısında cavab verəcəkdir. Birbaşa olmasa da, tarix hərənin qiymətini özünə verəcəkdir. Eyni zamanda sizə bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan xalqının qüdrəti də var, imkanı da var. Azərbaycan xalqı və onun qabaqcıl, işıqlı fikirli adamları, xalqa sədaqətli övladları, xalq üçün ürəyi yanan şəxsləri birləşərək Azərbaycanı bu ağır vəziyyətdən çıxaracaqlar.

Təxribatçılar, Azərbaycanın bu ağır günündən öz şəxsi mənafeləri üçün istifadə edənlər heç də düşünməsinlər ki, öz məqsədlərinə nail olacaqlar. Xeyr, belə olmayacaq. Mən dəfələrlə qeyd etmişəm və yenə təkrar edə bilərəm ki, Azərbaycan xalqı öz tarixində çox ağır dövrlər yaşamışdır. Lakin bütün sınaqlardan çıxaraq mənliliyini, xəlqiliyini, azərbaycanlılığını, müsəlmanlığını itirməmişdir və heç vaxt da itirməyəcəkdir.

Güman edirəm ki, qara günün ömrü az olacaq, xalqımız ağ günlərə çıxacaq. İnanıram ki, xalqımızda bu qüdrət, bu imkan, bu potensial var, sadəcə olaraq, hamımız birləşib bunlardan istifadə etməliyik, bunları hərəkətə gətirməliyik.

Son dövrün ən əcaib hadisələrindən və Azərbaycanda gərginliyi ağırlaşdıran hallardan biri də Lənkəran, Astara, Lerik, Masallı, Yardımlı, Cəlilabad, Biləsuvar rayonlarında bir neçə aydan bəri baş vermiş proseslər və orada Əlikram Hübətovun, onun ətrafında olan quldur, cinayətkar, xəyanətkar adamların— Azərbaycanın ayrı-ayrı dairələrindən, təkcə Azər-

baycanda yox, ondan kənarda olan, ona xəyanət edən şəxslər tərəfindən dəstəklənən bu qrupların, bu dəstənin həmin bölgədə apardıqları cinayətkar işlər, qanunsuz hərəkətlərdir.

Əgər bu, sadəcə olaraq, o bölgədə cinayətkarlıqla, qanunsuzluqla bitmiş olsaydı, bəlkə də Azərbaycanın ümumi həyatına və bu gününə o qədər də mənfi təsir göstərə bilməzdi. Ancaq iş burasındadır ki, həmin bu cinayətkar dəstələr, qruplar — Əlikram Hübətov və onu dəstəkləyən adamlar orada Azərbaycanın ordu hissəsinin bir qismini əlində saxlayaraq onların cəbhəyə göndərilməsinin qarşısını alırlar. Ordumuzun hərbi texnikasının, silahlarının böyük bir qismi onların əlindədir. Həmin hərbi hissələrdən ayrı-ayrı bölmələr, dəstələr döyüş bölgələrində vuruşurlarsa, onları Əlikram Hübətovun dəstəsi, onun batalyonu adlandırırlar. Belə çıxır ki, həmin qüvvələr onun göstərişi ilə geri çəkilməli, irəli getməli, cəbhə bölgəsini tərk etməlidirlər.

Belə hallar adətə çevrilmişdir və bəzi adamlar, xüsusən indi respublikanın rəhbərliyində olan adamlar da hesab edirlər ki, belə də olar. Çünki təəssüf ki, son illərdə Azərbaycanın müdafiəsi ordunun əlində olmamışdır, ayrı-ayrı silahlı dəstələrin, qrupların, ayrı-ayrı mafioz qruplara mənsub olan silahlı dəstələrin əlində olmuşdur. Biri bunlara könüllü dəstəsi deyir, biri Xalq Cəbhəsinin batalyonu deyir, biri, nə bilim, kiminsə şəxsi dəstəsi deyir. Bu cür dəstələr Vətəni, torpağı müdafiə etmək əvəzinə öz şəxsi mənafeələrini güdmüşlər. Onlar Azərbaycanı nə günə salmışlar, nə dəhşətli vəziyyətə salmışlar — indi hamıya aydındır, hamının gözü qarşısındadır.

Ona görə də Lənkəranda və onun ətrafındakı rayonlarda gedən proseslər Azərbaycan ictimaiyyətini, respublikanın dövlət orqanlarını - həm Ali Soveti, həm də bütün başqa dövlət orqanlarını narahat etməyə bilməzdi. Ancaq bu məsələnin

bəzi adamların təklifi ilə guya sülh, danışıq yolu ilə həll olunması fikrini qəbul edərək çox vaxt itirdik. Bu müddətdə bəzi adamlar bizə vəd edirdilər ki, məsələ sülh yolu ilə, danışıqlar vasitəsilə həll olunacaqdır. Həmin dövrdə isə bu adamlara imkan yaranırdı, bəlkə də bu adamların özləri də imkan yaratdılar ki, Əlikram və onun ətrafındakı cinayətkar adamlar daha da quduzlaşsınlar, cinayətkar hərəkətlərini yerinə yetirə bilsinlər və eyni zamanda siyasi pərdə altında - “Talış-Muğan Respublikası” yaratmaq, beləliklə, Azərbaycanı parçalamaq, talışköklü Azərbaycan vətəndaşlarını respublikanın başqa hissəsinə qarşı qoymaq kimi hallara əl atdılar. Bu məsələlərin hamısı sizə məlumdur.

Nəhayət, avqustun 16-17-də bu salonda Milli Məclisin iclasında həmin məsələlər geniş müzakirə olunaraq qərar qəbul edilmişdir. Ona görə də bu proseslərin mənbəyi, başlanğıcı və necə deyərlər, aparıcı qüvvələri, onları dəstəkləyənlər, ilham verənlər, bu xəyanətkar, cinayətkar yola sövq edən adamlar artıq məlumdurlar. Bir neçəsinin adı çəkilib, bəzilərinin adları ola bilər, sonra çəkiləcəkdir. Onların adları məlumdur, ona görə də sizin vaxtınızı almaq istəmirəm. Ancaq onu bildirmək istəyirəm ki, avqustun 17-də Milli Məclis iki günlük müzakirədən sonra Lənkəranda və onun ətrafındakı rayonlarda baş verən hadisələrə, Əlikram Hüm-bətovun özünün və onun silahlı dəstələrinin cinayətkarlıqlarına, ümumiyyətlə, orada gedən proseslərə öz münasibətini bildirərək bu barədə qəti qərar qəbul etdi. Qərar artıq məlumdur. Baş nazir Surət Hüseynova tapşırıldı ki, bu qərarın üç gün müddətində həyata keçirilməsi təmin olunsun.

Təəssüf ki, bu qərarın yerinə yetirilməsi təmin olunmadı. Qərar qəbul edildikdən sonra Lənkəranda və onun ətrafındakı rayonlarda əhali, xalq Azərbaycanın dövlət orqanlarının bu hadisələrə, proseslərə münasibətini tam bildikdən sonra

ayağa qalxdı, öz hüquqlarını müdafiə etməyə çalışdı, cina-yətkar, qanunsuz hərəkətlərə qarşı etirazını bildirməyə baş-ladı. Beləliklə də bu qərarımızın ilk təsiri çox müsbət oldu. Əlikram Hübətov və onun ətrafında olan adamlar müəyyən qədər anladılar ki, dövlətlə, xalqla mübarizə aparmaları, ya-xud da dövlətə qarşı təcavüz etmələri artıq mümkün deyildir. Onlar özlərinin fəaliyyət çərçivəsini yavaş-yavaş dağıtdılar və güman etmək olardı ki, əgər bizim qərarımız qətiyyətlə yerinə yetirilsəydi və lazımı şəxslər, tapşırılmış şəxslər bu-nunla məşğul olsaydılar, bəlkə də qərar tezliklə həyata keçi-rilər, cinayətçilik, qanunsuzluq hallarına son qoyar və bu bölgədə sabitliyi təmin edə bilərdik.

Lakin təəssüf ki, belə olmadı. Avqustun 19-da Gəncədə baş nazir Surət Hüseynov bir müşavirə keçirdi. Əlikram Hübətov da oraya dəvət olundu, təmtəraqla qəbul edildi. Bundan sonra isə Əlikram Hübətov Lənkərana qayıdaraq orada televiziya ilə böyük təbliğat apardı - həm özü, həm də ətrafında olan adamlar çıxış etdilər. Gəncədə onların dəstək-ləndiklərini, onlarla həmrəy olduqlarını bildirdilər. Beləliklə də onlarda yeni bir canlanma başlandı. Xalqa qarşı təcavüzü nəinki davam etdirməyə, hətta gücləndirməyə başladılar.

Biz yenə də bu məsələlərə təmkinli, səbrli yanaşdıq. Çə-lişdik adamları başa salaq ki, belə qanunsuz hərəkətlərin, xalqa, konstitusiyaya zidd hərəkətlərin axırı yoxdur. Ancaq buna nail ola bilmədik. Fəqət, Lənkəran şəhəri və rayo-nunun, Astara, Masallı, Cəlilabad, Yardımlı, Biləsuvar, Lerik rayonlarının əhalisi ayağa qalxdı, öz hüquqlarını müdafiə et-məyə çalışdı. Adamlar Əlikram Hübətovun bu çirkin əməl-lərinə qarşı etirazlarını açıq, cəsarətlə bildirdilər və bu, orada mitinqlər keçirilməsi ilə başlandı. Sırağün Lənkəran şə-hərində böyük mitinq oldu. Bu barədə mən dünən xalqa müraciətimdə məlumat vermişəm, vaxtınızı alıb təkrar etmək

istəmirəm. Həmin mitinqdə minlərlə lənkəranlı Əlikram Hübətovu xəyanətkar, cinayətkar, satqın adam kimi qiymətləndirdi. Onu aradan təcrid etməyə çalışdılar. O, silah işlətmək istədi, lakin bunu edə bilmədi. Beləliklə də xalq müəyyən qədər öz təzyiqini göstərərək, Əlikram Hübətova sübut etdi ki, onun əlində nə qədər çox silah olsa da, ətrafında cinayətkar, quldur dəstə olsa da, xalqın qarşısında dura bilməz. Həm Əlikram, həm də onu dəstəkləyən adamlar yəqin ki, bunu hiss etdilər. Ancaq Əlikram və onun dəstələri xalqa təcavüz etmək, ona qarşı silah işlətmək yoluna düşdülər.

Biz əhalinin bu hərəkətini şübhəsiz ki, bəyəndik və bildirdik ki, siz düzgün hərəkət etmisiniz. Bizim başqa yolu-muz yoxdur. Bu proseslər bir neçə aydır ki, davam edir. Təəssüf ki, əvvəllər, yəni iyun ayına qədər Azərbaycana rəhbərlik etmiş şəxslər - Azərbaycan prezidenti Əbülfəz Elçibəy, respublika parlamenti, Milli Məclis və onun rəhbərləri, Nazirlər Kabineti Əlikram Hübətovun, onu dəstəkləyən Rəhim Qaziyevin və başqalarının hərəkətlərinə qiymət verməmişdilər, bu məsələdə barışdırıcı, yaxud da passiv mövqe tutmuşdular.

Sonrakı dövrdə isə — mən bunu açıq demək istəyirəm, - xüsusən iyun ayının sonundan hadisələr başlayan dövrdən baş nazir Surət Hüseynov bu məsələni öz üzərinə götürmüşdür və Əlikram Hübətovla yaxın əlaqələri olduğuna görə bu məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasını boynuna almışdır. Biz ona inanaraq belə hesab etmişdik ki, onsuz da daxilimizdə ağır proseslər çoxdur, sərhəd bölgələrində müharibə gedir, qan tökülür. Ona görə də burada güc işlətmək, silah tətbiq etmək, qan tökmək lazım deyil. Baş nazir bu məsələni həll etməyə söz vermişdir və qoy həll etsin. Lakin bilirsiniz ki, baş nazirin avqustun 3-də Lənkərana getməsi də bir nəticə vermədi. Sizə bildirdiyim kimi, avqustun 12-də Əlikram

Hümbətovla, baş nazir Surət Hüseynovla birlikdə bizim apardığımız danışıqların da nəticəsi olmadı. Avqustun 13-də geniş müşavirə keçirdik. Ondan da bir nəticə hasil olmadı. Nəhayət, avqustun 16-da bu məsələni Milli Məclisin müzakirəsinə çıxardıq.

Sizə bildirmək istəyirəm ki, əgər iyun ayına qədər Azərbaycanın dövlət başçıları bu məsələyə nədənsə, - səbəbini özləri izah edərlər - toxunmayıblarsa, biganə qalıblarsa və o bölgədə xalqın, əhalinin hüquqlarının pozulmasına lazımı qiymət verməyiblərsə, əgər biz də iyun ayının axırlarından son vaxtlara qədər bu işlərdə müəyyən dərəcədə barışdırıcı mövqedə olmuşuqsa - baş nazir Surət Hüseynovun verdiyi vədlərə görə - beləliklə biz, ümumiyyətlə, vaxt itirmişik, bu dövrdə isə Əlikram Hümbətov və onun tərəfdarları bu vaxtdan, bu fürsətdən istifadə edib, həm öz cinayətkar hərəkətlərinin dairəsini genişləndiriblər, həm də bu məsələni cinayətkarlıq, quldurluq, mafiozluq istiqamətindən və məzmunundan artıq müəyyən qədər millətlərarası münaqişə həddinə, yaxud da ki, qondarma “Talış-Muğan Respublikası” yaratmaq həddinə gətirib çıxarıblar.

Həm Milli Məclisdə, həm də avqust ayının 13-də keçirdiyimiz müşavirədə bəzi iradlar tutublar ki, Azərbaycan Respublikası rəhbərlərinin, dövlət orqanlarının mövqeyi məlum olmadığına görə xalq da çaş-baş qalmışdır. Bəli, bu iradlar haqlıdır, ola bilər bu, bizim də müəyyən qədər günahımızdır. Biz günahımızı boynumuza almağa hazırıq. Ancaq mən sizə proseslərin gedişini, mərhələlərini izah edərkən, yəqin ki, siz və bizi eşidənlərin hamısı bu günahlarımızın o qədər də böyük olmadığını dərk edərlər.

Qeyd etdiyim kimi, biz Milli Məclisdə bu məsələni iki gün ciddi müzakirə etdik, ciddi qərar qəbul etdik. Lakin sonra fikir belə oldu ki, bu qərarın elan olunması hələ dayandırıl-

sın, çünki Əlikram Hübətovla əlavə danışıqlar aparılacaqdır. Bu danışıqlar Gəncədə aparıldı, ancaq nəinki müsbət nəticə vermədi, hətta daha mənfi hallara gətirib çıxardı və belə bir halda, srağagün Lənkəranda xalq ayağa qalxdığı dövrdə Əlikram Hübətov yenə silahdan, gücdən istifadə etməyə çalışdı. Xalq isə öz iradəsini göstərdi və srağagün Lənkəranda və onun ətrafında olan rayonlarda Əlikram Hübətova bildirdi ki, xalq, əhali bu qanunsuz hərəkətlərə, cinayətkar hallara daha yol verməyəcəkdir.

Dünən səhərdən vəziyyət daha da gərginləşdi. Dünən səhər bizə məlumat gəldi ki, Lənkəranın əhalisi toplaşib Əlikram Hübətova öz etirazını bildirir, ondan tələb edir ki, bütün bu əməllərindən əl çəksin, silahları yerə qoysun. Əhali, yəni oraya toplaşan minlərlə adam bizim icra hakimi təyin etdiyimiz Dilrubə Camalovanı İcra Hakimiyyətinin binasına gətirmişdir. Əlikram Hübətov isə xalqın təzyiqinə dözə bilməyib qaçmış, ancaq yenə də öz cinayətkar, quduz hərəkətlərini davam etdirmişdir.

O, meydanda dinc əhaliyə, əliyalın silahsız adamlara atəş açmış, onları qorxutmağa çalışmış, əhali isə bundan qorxmamış və çəkinməmişdir.

Dünən vəziyyət böhran halına gəlib çatdı. Ona görə də biz milli təhlükəsizlik naziri Nəriman İmranovu, daxili işlər naziri Vaqif Novruzovu, daxili işlər və milli təhlükəsizlik orqanlarının bir qrup işçisini vertolyotlarla Lənkərana göndərdik.

Orada vəziyyət çox gərgin olduğuna görə mən dünən Azərbaycan televiziyası ilə xalqa müraciət etməyə məcbur oldum. Bu müraciət də sizə məlumdur. Dünən bizə gələn məlumatlardan, telefon zənglərindən, teleqramlardan və ümumi ictimai rəydən məlum olur ki, bu müraciəti xalq çoxdan gözləyirmiş. Müraciət ümumən bəyənilir, xalq tərəfindən

rəğbətlə qarşılıb, xalqda canlanma və böyük ümid yaradıbdır ki, Azərbaycanda daha hakimiyyətsizlik yoxdur, dövlət orqanları fəaliyyətdədir və respublikanın bu ağır dövründə Azərbaycan dövlətçiliyini qoruyub saxlamağa iqtidarı var və bundan sonra da olacaqdır. Mən dünəndən indiyə qədər bu müraciətimizə müsbət əks-səda verən bütün şəxslərə, kollektivlərə, bütün əhaliyə minnətdarlığımı bildirirəm. Onların bizimlə həmrəy olması gücümüzü artırır, bizə daha da ürək-dirək verir, iradəmizi daha da möhkəmləndirir. Hamını əmin etmək istəyirəm ki, biz bu yoldan çəkinməyəcəyik, Azərbaycanın dövlətçiliyini, müstəqilliyini qoruyacağıq və respublikanın parçalanmasına yol verməyəcəyik.

Dünən Lənkəranda gedən proseslər faciə ilə qurtarmışdır. Əhali, xalq Əlikram Hübətovun və onun cinayətkar dəstəsinin əleyhinə qalxdığı vaxtda Əlikram Hübətov qaçıb gizləndi. Onu axtardılar. Bir məlumat gəldi ki, o, meşələrə qaçıb; bir məlumat gəldi ki, başqa yerlərə qaçıb. Sonra isə ora gedən nümayəndələrimiz məlumat verdilər ki, orada keçmiş Sovet Ordusu diviziyasının qərargahı Əlikram Hübətovun əlindədir. Bu, xəyanətkar Azərbaycan rəhbərlərinin, keçmiş müdafiə naziri Rəhim Qazıyevin fəaliyyəti nəticəsində olub. Əlikram orada gizlənib. O qərargah böyük hasarla əhatəyə alınmışdır. Silahlı adamlar heç kimi yaxına buraxmırlar, orada gizlənilər. Əhali qərargahı mühasirəyə almışdır. Dünən bütün gecə səhərə qədər qərargah mühasirədə olmuşdur.

Bir məsələni də sizə çatdırmaq, müdafiə nazirinin müavini Vahid Musayev haqqında məlumat vermək istəyirəm. Sizə danışdım ki, Rəhim Qazıyev mənim burada işlədiyim ilk günlərdə onun müdafiə naziri təyin olunmasını təkidlə təklif etmişdir. Sizə bildirdim ki, sonra Əlikram Hübətov mənimlə görüşlərinin ikisində də məhz onun müdafiə naziri təyin

olunması barədə öz fikrini söyləmişdir. Əlikram Hübətovla görüşdiyümüz günün sabahısı baş nazir Surət Hüseynov heç bir səlahiyyəti olmadan, özbaşına gedib Müdafiə Nazirliyində Vahid Musayev kimi təqdim etmişdir. Biz bunu təkzib etməyə məcbur olduq. Sonra isə Surət Hüseynov mənə belə izahat verdi ki, guya Vahid Musayev Əlikramla çox yaxın adamdır və onun müdafiə naziri kimi təqdim olunmasının əsas səbəbi budur ki, o, Əlikram Hübətovu tərksilah edəcək və həmin silahlı dəstələri Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyinə tabe edəcəkdir.

Şübhəsiz ki, mən belə səbatsız hərəkətlərlə razılaşa bilməzdim. Mən buna yol vermədim. Ancaq sonra Vahid Musayev bir neçə şəxsə müraciət etmişdir ki, Heydər Əliyev məni qəbul etsin. Mən onu qəbul edəndə söhbətimiz zamanı həm Rəhim Qazıyevin, həm də Surət Hüseynovun haqqında mənfi sözlər danışdı və bildirdi ki, guya çox saf niyyətli bir adamdır. Ancaq mən dedim ki, bunlar məni maraqlandırmır. Mən sizi bundan ötrü qəbul etməmişəm. Xahiş etmişiniz ki, sizi qəbul edirəm. Deyin görüm nə istəyirsiniz? Mənə bildirirlər ki, siz Əlikram Hübətovla yaxın adamsınız. Siz müdafiə nazirinin müavinisiniz. Görürsünüz ki, neçə aydır bu hərbi hissə Müdafiə Nazirliyinə tabe olmur və cinayətkar işlər görür. Əgər siz həqiqətən onunla yaxın adamsınızsa, gedin ora, bu işləri qurtarın. Bilirsinizmi, iğtişası, bu münaqişəni dərinləşdirmək bizə lazım deyil. Biz bunların üstündən keçib getməliyik ki, ümumi işimizi təmin edək. Gedin, bu məsələni həll edin.

O mənə dedi ki, anladım, gedib məsələni həll edəcəyəm. Mən isə bundan sonra heç nə demədim. Dünən Vahid Musayev Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyi tərəfindən ora göndərilmiş. Təəssüf ki, o gedib ora gec çatıb. Çünki bizim iki nazirimiz - daxili işlər naziri və milli təhlükəsizlik

naziri vertolyotlarla gedib ora çatanda bir neçə saat onu arayıb tapa bilməmişlər. Sonra məlum olmuşdur ki, o, Əlikram Hübətovun yuvasna, gizləndiyi yerə girib, orada olmuşdur. Axşam mənə məlumat verdilər ki, orada Əlikram Hübətovla danışıqlar aparıb, guya onu yola gətirməyə çalışıb. Ancaq bunların heç birisi nəticə vermədi.

Beləliklə, gecə səhərə qədər bu proseslər davam edib. Əhali dünən bütün günü, axşam, gecə ayaq üstə meydanlarda, o hərbi hissənin ətrafında olub. Bunların hamısı da istənilən nəticəni verməyib. Ancaq bir faciəli nəticə: bu da ondan ibarətdir ki, Əlikram Hübətovun dəstələri onun göstərişi ilə əliyalın Lənkəran vətəndaşlarına atəş açmışlar. Üç adam həlak olmuş, beş adam yaralanmışdır. Şübhəsiz ki, cani, cinayətkar, xain adamdan başqa şey gözləmək mümkün deyildi. Ancaq bu, təkcə Əlikram Hübətovun işi deyil. Onu dəstəkləyən Rəhim Qaziyevin, Əlikram Hübətovla əlaqə saxlayıb onun yanına emissarlar göndərən Ayaz Mütəllibovun, Ayaz Mütəllibovu Azərbaycana hakimiyyətə gətirmək istəyən Əlikram Hübətovun və onunla əlaqədar olan başqa adamların fəaliyyətinin cinayətkar nəticəsidir. Bu, dəhşətli bir şeydir.

Azərbaycan xalqı beş ildir müharibə içərisindədir, şəhidlər verir. 1990-cı il yanvarın 20-də xalqımıza qarşı hərbi təcavüz olub. Azərbaycan ilk şəhidlərini onda verib. İndi Şəhidlər Xiyabanı Azərbaycanın həm faciə meydanına, həm də müqəddəs bir meydana dönüb. Ondan sonra Azərbaycanın ərazisinə Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində hər gün, hər ay, hər il şəhidlər verilir. Bəli, hər bir adamın tələf olması bizim üçün böyük ürək ağrısıdır, matəmdir. Bu, bizim üçün faciədir, ancaq bir tərəfdən yanvarın 20-də xalqımıza qarşı kommunist partiyasının rəhbərliyi tərəfindən hərbi təcavüz olmuşdur, ikinci tərəfdən Ermənistanın silahlı

qüvvələri Azərbaycana hərbi təcavüz edirlər. Xalqımız yanvarın 20-də öz milli qüdrətini, milli şərəfini, namusunu qoruyaraq şəhidlər verdi. Cəbhələrdə Azərbaycan xalqı öz torpaqlarını, öz ərazisini, öz müstəqilliyini qoruyaraq şəhidlər verir. İndi isə Lənkəranda bu xəyanətkar adamların - onların adlarını çəkdim və bir çoxlarının da adları çəkiləcək - bunların fəaliyyəti nəticəsində böyük bir cinayət, faciə baş vermişdir. Bizim öz azərbaycanlılarımıza, sülh şəraitində yaşayan, müharibə bölgəsində olmayan azərbaycanlılarımıza atəş açıblar. Bunu öz cinayətkar niyyətlərini həyata keçirmək üçün ediblər. Üç nəfər həlak olub.

Bu, dəhşətli bir haldır. Əlikram Hübətovun, Rəhim Qazıyevin, Ayaz Mütəllibovun və onları dəstəkləyən adamların əli Azərbaycan xalqının oğullarının həlak olması ilə əlaqədar qana batıb. Bu gün mən onları Azərbaycan xalqı qarşısında xəyanətkar elan edirəm. Şübhəsiz ki, bunlara ədalət məhkəməsi öz qiymətini verəcəkdir. Ancaq mən bir vətəndaş kimi, bir insan kimi, ürəyi qan içində olan bir insan kimi və Azərbaycan dövlətinin başçısı vəzifəsini icra edən adam kimi buna öz mənəvi-siyasi qiymətimi verirəm. Mən hesab edirəm ki, həlak olanlar Azərbaycan Respublikasının dövlətçiliyini müdafiə etmək, onun suverenliyini qorumaq, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini, bütövlüyünü müdafiə etmək yolunda cinayətkar adamlar tərəfindən, Azərbaycana təcavüz edən adamlar tərəfindən həlak edilmişlər. Onlar millət yolunda, Azərbaycan xalqının gələcək səadəti yolunda həlak olmuşlar.

Həlak olanlar - Bayramov Sultan Nemət oğlu, 1936-cı ildə anadan olmuş, Lənkəran şəhərinin sakinidir, ailəsi var, uşaqları var, hərbi qospitalda rentgen texniki işləmişdir; Əliyev Etibar Böyükağa oğlu, 1953-cü ildə anadan olmuş, dülğərdir, Lənkəran şəhərinin sakinidir, üç övladı var; Təhmə-

zov Paşa Qurban oğlu, 1946-cı ildə anadan olmuş, Əhaliyə Məişət Xidməti İdarəsinin işçisidir, Lənkəran şəhərinin sakinidir, ailəsi var, uşaqları var.

Mən rica edirəm, Azərbaycanın bütövlüyü yolunda, müstəqilliyi yolunda həlak olanların xatirəsini yad etmək üçün bir dəqiqə ayağa qalxıb sükut edək. Allah onlara rəhmət eləsin, qəbirləri nurla dolsun.

Bu gün Lənkəran şəhərində Azərbaycanın bütövlüyü yolunda, müstəqilliyi yolunda həlak olanların dəfn mərasimi keçiriləcəkdir. Biz oraya nümayəndə heyəti göndərmişik və nümayəndələrimiz Azərbaycan Respublikasının dövləti adından dəfn mərasimində iştirak edəcəklər. Dünən bu barədə məsləhətləşib belə bir qərara gəlmişik ki, həlak olmuş adamların şücaətini, qəhrəmanlığını yüksək səviyyədə qeyd edək. Mən elan edirəm ki, Azərbaycanın Prezidenti səlahiyyətlərini icra edən şəxs kimi fərmanım ilə Bayramov Sultan Nemət oğlu, Əliyev Etibar Böyükağa oğlu və Təhməzov Paşa Qurban oğlu Milli Qəhrəman elan olunurlar. Şübhəsiz ki, Azərbaycan dövləti həlak olanların ailələrinə hər cür qayğı və hörmət göstərəcəkdir və güman edirəm ki, Azərbaycan xalqı bu sadə azərbaycanlıların böyük şücaətini heç vaxt unutmayacaqdır. Onların xatirəsi qəlbimizdə əbədi yaşayacaqdır.

Orada beş nəfər yaralanıbdır. Onlar müalicə olunurlar. Şübhəsiz ki, indi onların müalicəsi üçün lazımı tədbirlər görülür. Yaralıların özlərinə və ailələrinə qayğı göstəriləcək və lazımı tədbirlər görülməkdir. Siz, bütün Azərbaycan əhalisi əmin ola bilər ki, biz Vətən yolunda, xalq yolunda, Azərbaycanın suverenliyi, bütövlüyü yolunda həlak olan, canını qurban verən, şəhid olan adamların hər birinin şücaətini, qəhrəmanlığını heç vaxt unutmayaçağıq. Onlar həmişə, daim xalqın yaddaşında yaşayacaqlar.

Lakin bu faciəyə baxmayaraq, orada səhərə qədər fəaliyyət göstərən inzibati orqanlarımız təəssüf ki, lazımi nəticəyə gələ bilməmişlər. Bizə verilən məlumatlardan belə aydın olur ki, Vahid Musayev guya Əlikramın o quldur yuvasında olaraq, sonra bizim nazirlərlə əlaqə saxlayaraq onun oradan çıxmasını, yəni qan tökülmədən, əlavə hərbi əməliyyat aparılmadan çıxmasını təmin etməyə söz vermiş, əhali qərargahı əhatəyə alıb səhərə qədər mühasirədə saxlamışdır. Guya belə məlum olmuşdur ki, Əlikram Hübətov gəlib təslim olacaqdır. Lakin bizə verilən məlumatlara görə, o, hamını aldadıb. Səhərə yaxın oradan üç maşın çıxıbdır. Guya bu maşınlar nəzarət altında imiş. Onların birində Əlikram və onun bir-iki nəfər adamı çıxıb qaçıbdır və aldığımız məlumatlara görə, Lənkəranın meşələrində gizlənir. İndi orada axtarışlar gedir.

Əlikram Hübətov guya ona daim tabe olan silahlı qüvvələri, məsələn, Prişibdə onun bir polku var, onu deyə bilmərəm, ancaq bəzi adamlar bunu bizim beynimizə yeridiblər, - həmin o silahlı qüvvələrin hamısı ondan imtina edibdir. Onun qərargahında, o quldur yuvasında olan əsgərlərin çoxu silahlılarını təhvil verib çıxıb, ətrafında olan başqa adamların çoxu ondan imtina edib, uzaqlaşmışdır. Ancaq bir qrup, sayca az da olsa, silahlı adamlar, onunla bilavasitə cinayət etmiş adamlar Əlikramla bərabər qaçıblar (düzdür, onun şəxsi qoruyucuları da, başqaları da tutulubdur). Onlar qaçıblar, indi axtarışlar gedir və güman edirəm ki, oradakı inzibati orqanlarımız və buradan gedən qüvvələr onu axtarıb tapacaqlar və o, ədalət məhkəməsi qarşısında cavab verəcəkdir. Nəinki o, həm də ona havadarlıq edənlər, ona istiqamət verənlər - ya Ayaz Mütəllibov olsun, Rəhim Qazıyev olsun, yaxud da ki, başqaları olsun - onun başını sığallayan adamların hamısı cavab verəcəkdir. Buna heç kəsin şübhəsi olmasın.

Dünən bizi qorxudurdular ki, guya Ağcabədi zonasında

həmin o hissədən olan batalyonlar var, onlar guya Əlikram Hübətovun göstərişi ilə döyüş bölgələrini tərk edib çıxırlar. Ancaq, bu yalandır. Orada olan döyüşçülər, əsgərlər, Azərbaycanın övladları öz yerlərindədirlər, fəaliyyət göstərirlər və onların da hamısı Əlikram Hübətovdan imtina edibdir.

Bunların hamısı onu göstərir ki, Əlikram Hübətov heç bir kəsdir. Biz bunu dəfələrlə demişik ki, o, ayrı-ayrı qrupların əlində bir alətdir, bir silahdır. Dünən televiziya ilə müraciətimdə bildirdim ki, o hətta İrana keçmək niyyətində olmuşdur. Mən İran hökumətinə, İranın səfirliyinə xəbərdarlıq elədim. Onlar dedilər ki, siz narahat olmayın, İranda onu heç kəs qəbul edə bilməz. Ancaq belə şeyiələr yaranır ki, guya bir tərəfdən onu Moskva dəstəkləyir, nə bilim, kiminsə, haranısa, agentidir, bir tərəfdən İran dəstəkləyir. Bunların hamısı yalandır. Mən demişəm - nə Rusiya dövləti, nə İran dövləti belə bir quldur adamla təmasda ola bilməzlər.

Ancaq Rəhim Qaziyev kimi, Ayaz Mütəllibov kimi adamlara və onlarla birgə olanlara lazım idi ki, belə bir mif, belə bir əhval-ruhiyyə, camaatda vahimə yaratsınlar, əhalini qorxutsunlar və beləliklə, bizə təzyiq etsinlər. Mən dünən televiziya ilə müraciətimdə dedim. Bir də deyirəm ki, bunların hamısı indi Azərbaycanda vəziyyəti düzəltmək üçün, daxili sabitlik yaratmaq üçün, cəbhələrdə vəziyyəti düzəltmək üçün apardığımız tədbirlərə mane olmaq və şəxsən mənə, Heydər Əliyevə təzyiq göstərmək məqsədi güdür.

Mən dəfələrlə demişəm, bu gün bir daha bəyan edirəm ki, heç bir kəs mənə təzyiq edə bilməz. Mən öz iradəmdən - bu işə xalqın iradəsidir, bir namuslu vətəndaş kimi mənim şəxsi iradəmdir - istifadə edərək Azərbaycanın bu vəziyyətdən çıxması üçün son damla qanıma qədər çalışacağam və heç kəs də məni qorxuda bilməz.

Görürsünüz, iki aydır bizim başımızı aldadırlar ki, Əlikram

Hümbətov belə olsa, elə olsa, nə bilim, dünya dağılacaqdır. Heç bir şey olmadı. Düzdür, üç adam canını qurban verdi, şəhid oldu. Ancaq lazımdır ki, o qan Vətəni qoruyarkən tökülsün. Düzdür, bu Azərbaycan övladları Vətəni ermənilərdən, başqa düşmənlərdən qorumaq üçün yox, daxili düşmənlərimizdən qorumaq üçün, Azərbaycanın dövlətçiliyini saxlamaq üçün həlak olublar, şəhid olublar. Bu, Vətənin Vətən olmasını bir daha sübut edir.

Bir daha qeyd edirəm ki, biz qəbul etdiyimiz qərarı həyata keçirəcəyik. İradəmiz möhkəmdir və Azərbaycanda sabitliyi təmin edəcəyik, Azərbaycanı bu ağır vəziyyətdən çıxaracağıq. Kim ki bu yolda bizə mane olacaq, o bizim düşmənimizdir, xalqımızın düşmənidir. Güman edirəm ki, bu gün bu proseslər başa çatacaqdır. Bir daha qeyd edirəm ki, Əlikram Hümbətov kimi quldurun ətrafında yaranmış mif artıq dağıldı, xalq ona öz münasibətini göstərdi. Lənkəran rayonunun icra hakimi Dilrubə Camalova fəaliyyətdədir. Qadın bir çox kişilərdən, minlərlə kişidən qeyrətli çıxdı. Başqa rayonlara - Astara rayonuna da, Cəlilabad rayonuna da, Biləsuvar rayonuna da icra hakimləri artıq təyin olunubdur. Digər rayonlara da təyin ediləcək. Bu rayonlarda Azərbaycanın qanuni hakimiyyəti dünən, bu gün bərpa olunub və bərpa olunacaqdır. Azərbaycan dövlətini, dövlətçiliyini bütün bölgələrdə təmin etməyə heç kəs mane ola bilməz.

Düzdür, biz heç də belə fikirdə deyilik ki, bunlar asan yolla gedəcək. Müqavimətlər də olacaq. Son vaxtlar yaranmış cürbəcür quldur dəstələri Azərbaycanın bəzi regionlarında cinayətkar işlər görürlər. Məsələn, Yevlaxda bir banda yaranıb, iki dəfə gedib Balakən rayonuna, orada insanlara təcavüz edib və süni olaraq azərbaycanlılarla avarlar arasında qarışıqlıqlar yaradıbdır. O dəstə kimin tərəfindən idarə olunur adamlar bunu da bilirlər. Ancaq orada nə avar, nə də azər-

baycanlı bir-birinə qarşı durmayacaqdır. Və heç bir yerdə durmayacaqdır. Azərbaycanda millətlər arasında, etnik qruplar arasında heç kəs münaqişə, yaxud qarşıdurma yarada bilməz. Kimin daxilində belə niyyəti varsa, mən xəbərdarlıq edirəm, çəkilsinlər kənara. Heç kəs münaqişə yarada bilməz. Azərbaycan bütövdür. Azərbaycan xalqı birdir və bu birliklə də biz bu ağır vəziyyətdən çıxacağıq.

Füzuli, Cəbrayıl bölgələrində son günlər vəziyyət çox ağırdır. Bu barədə mən dünən xalqa müraciətimdə qısaca dedim. Biz demək olar ki, gecə-gündüz bu işlərlə məşğuluq, əlimizdən gələnlər tədbirləri görürük. Mən indi bu məsələləri geniş açmaq istəmirəm. Ancaq təəssüflər olsun ki, dünən də, ondan bir gün qabaq da Füzulidən, Cəbrayıldan gələnlər məlumatlar göstərir ki, bu torpaqları satan, birinci növbədə, oranın ayrı-ayrı mafioz qüvvələri və həm Cəbrayıldan, həm də Füzulidən icra hakimləri olmuşlar. Onlar və onlarla əlaqədar adamlar, bəzən ordu hissəsindən olan adamlar Ermənistanın silahlı dəstələri tərəfindən heç bir hücum olmadan gəlib xalqı qorxudurlar, qaçırdırlar, var-dövlətini qarət edirlər, özləri də çıxıb qaçirlar.

Mən dünən də Ermənistanın rəhbərləri ilə danışıqlar aparmışam. Məcbur olmuşuq, Dağlıq Qarabağın rəhbərləri ilə bizim adamlar danışıqlar aparıblar. Moskva ilə danışıqlar aparmışam. Vəziyyət çox ağırdır, çox böhranlıdır. Ona görə də bu gün biz xüsusi təyyarə göndərmişik. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin məsul işçisi, xüsusi tapşırıqlar üzrə səfir Vladimir Nikolayeviç Kazimirovu dəvət eləmişəm. Bu gün o, bizim nümayəndələrlə bərabər Füzuli və Cəbrayıl bölgələrinə gedəcək, orada olan vəziyyəti araşdıracaqlar. Demişəm ora jurnalistlər də getsin, başqa nümayəndələr də gedəcəklər. Güman edirəm ki, biz bu vəziyyətdən də çıxacağıq.

Ancaq təəssüf doğuran budur ki, bizim hissələr o yerlərdən pərakəndə vəziyyətdə çıxırlar, vuruşmurlar, döyüşmürlər. Məsələn, dünən həm Moskva ilə, həm Yerevanla əlaqəyə girmişik, həm də bizim adamlar Xankəndi ilə əlaqəyə giriblər. Deyirlər ki, oranı həm hərbi hissə, həm də camaat qoyub qaçıbdır. Qaraxanbəyli deyilən bir yerdə ermənilərin kəşfiyyat qrupu gəlib görüb ki, bir dənə sağ-salamat tankı, iki dənə zirehli texnikanı, iki-üç maşını başlı-başına buraxıb çıxıb gediblər. Ermənilər də görürlər ki, burada heç kəs yoxdur, bütün bu texnikanı dartıcı maşınlarla qoşub öz ərazilərinə aparmaq istəyirlər.

Bax, görün, mən bir fakt deyirəm. Bunları açıb demək istəmirdim. Çünki əhali, zənnimcə, bunların hamısını bilməməlidir. Ancaq biz bu faktların çoxunu bilirik. Dəhşətli vəziyyətdir və bunların hamısını mən dünən də dedim. Biri Rəhim Qaziyevə qulluq edir, biri, nə bilim, Əlisoy batalyonudur, biri Xalq Cəbhəsinə qulluq edir, biri, nə bilim, həmin o Əlikram Hübətəova qulluq edir, biri o birisinə qulluq edir. Təxribat təxribatın içərisindədir.

Bizim Azərbaycan xalqı tarix boyunca yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik xalq olub. İndi də belədir. Mən təxribatları xalqa aid edə bilmərəm. Ancaq bizim ayrı-ayrı azərbaycanlıların bu qədər satqın, bu qədər xəyanətkar, bu qədər ləyaqətsiz olması insanın ürəyini partladır, insanı dəhşətə gətirir. Görün, biz nə qədər ləkələndik. Təkcə ona görə yox ki, torpaqlarımız əldən gedibdir. Ona görə ki, torpağımıza təcavüz edən ermənilər deyirlər ki, sizin adamlarınız heç biz gəlməmiş çıxıb qaçırlar. Bunu onlar deyirlər.

Füzuli, Cəbrayıl gedib. Neçə nəfər adam ölüb orada, neçə nəfər həlak olub, desinlər. Yoxdur. Ona görə də mən bu məsələni geniş açmağı lazım bilmirəm. Biz gecə yarıya qədər, ola bilsin, səhər saat 4-ə qədər bu məsələlərlə məşğul

olmuşuq, müzakirə aparmışıq. Qaçqınlara lazımi yardım göstərmək və o rayonların geri qaytarılmasını, adamların yenedən oraya dönməsini təmin etmək istəyirik. Bu gün nümayəndə heyətimiz Moskvanın nümayəndəsi ilə birlikdə oraya gedəcəkdir. Xarici dövlətlərin Azərbaycandakı səfirliklərinin nümayəndələrini dəvət etmişəm, jurnalistləri də dəvət etmişəm. Vertolyotlarla oraya gedəcəklər. Güman edirəm ki, bir neçə günə bu bölgədə vəziyyəti müəyyən qədər sabitləşdirəcəyik.

Ən nəhayət, bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Bu gün buraya Məclis üzvləri, xalq deputatları, respublikanın nazirləri və komitə sədrləri, rəhbər işçiləri, rayonların icra başçıları dəvət olunublar. İcra hakimiyyəti başçılarının bəziləri evvəldən həmin vəzifədə olanlardır. Bəzisi bu qarışıqlıq vaxtı kimlər tərəfindənsə, naməlum adamlar tərəfindən gətirilib qoyulmuş icra başçılarıdır. Bəziləri şəxsən mənim fərmanım ilə təyin olunmuşlar. Ancaq onların hamısı əgər azərbaycanlıdırsa, hamısında azərbaycanlı qanı vardırsa, fərqi yoxdur, beş ay bundan qabaq təyin olunmuşdur, kimsə onu özbaşına gətirib qoyub, yaxud indi biz onu təyin etmişik - fərqi yoxdur. Əgər doğrudan da, onlar öz xalqını, vətənini azacıq da olsa sevirlərsə, dədə-babalarının qəbirlərinə hörmət edirlərsə, özlərinin bu gününü, övladlarının gələcəyini düşünürlərsə, gərək namuslu olsunlar. Mən onlara müraciət edirəm. Onlar bu gün gərək mənəviyyatca yüksəlsinlər, gərək bütün çirkin əməllərindən əl çəksinlər, bu gün gərək ümumxalq mənafeyindən çıxış etsinlər. Rica edirəm sizdən, şəxsi ambisiyalarınızı kənara qoyun, şəxsi instinktlərinizi, şəxsi mənafeələrinizi, şəxsi məqsədlərinizi kənara qoyun, düşünün, Azərbaycan Respublikasının dövlətçiliyi təhlükə altındadır. Uzun illərdən, əsrlərdən bəri Azərbaycan dünyada müstəqil dövlət kimi tanınmışdır. İndi bu, təhlükə altındadır. Azərbaycan

canın ərazi bütövlüyü təhlükə altındadır. Düşünün bunu, fikirləşin və anlayın ki, hər biriniz məsuliyyət daşıyırsınız. Mən hamınıza deyirəm. Birinci növbədə xalqın qarşısında, öz ailəniz, qohum-əqrəbanız, övladlarınız, ata-babalarınızın ruhu qarşısında məsuliyyət daşıyırsınız. Müstəqil Azərbaycan dövləti qarşısında məsuliyyət daşıyırsınız. Ona görə də bu gün hər biriniz öz iş yerinizdə bu məsuliyyət hissi ilə işləməlisiniz, çalışmalısınız.

İndi bizim qarşımızda iki vəzifə durur. Birincisi, erməni təcavüzünün qarşısını almaq, işğal olunmuş torpaqlarımızı geri qaytarmaq, xalqı bu qırğından qurtarmaq. İkincisi isə Azərbaycanın daxilində sabitliyi təmin etmək, bu çəkişmədən qurtarmaq, xalqı bu çəkişmədən yaranan əziyyətdən xilas etmək lazımdır. Bu vəzifələri yerinə yetirmək üçün sizin hamınıza müraciət edirəm, bütün Azərbaycan xalqına müraciət edirəm: Düşünün, anlayın, ayılın. Bilin ki, Azərbaycan xalqı bir xalq kimi bundan sonra nəinki yaşamalıdır, daha da qüdrətlənməli, daha da inkişaf etməlidir. Müstəqil Azərbaycan Respublikası hələ tutmamış qatıqdır. O gərək bərkisin, möhkəmlənsin, gərək öz qüdrətini toplayaraq daxili potensialından öz xalqının rifahı üçün istifadə edib, müstəqil dövlət kimi gələcək nəsillərə bizdən yadigar olsun. Gələcək nəsillərimiz daim azad, müstəqil, öz milli ənənələrinə, tarixi ənənələrinə sədaqətli olaraq yaşaya bilsinlər. Xahiş edirəm, düşünün, fikirləşin. Bütün sahələrdə hər şey sizin fəaliyyətinizdən asılıdır. Əgər bundan sonra müvəffəqiyyətləriniz də olsa, bunlar hamımızın - sizin və bizim müvəffəqiyyətlərimiz olacaqdır. Uğursuzluqlarımız da olsa, heç kəs özünü kənara çəkə bilməz. Ona görə də sizə müraciət edirəm, bütün Azərbaycan xalqına müraciət edirəm və güman edirəm ki, xalq, insan daxili gücünü, iradəsini həmişə ağır dövrlərdə büruzə verir.

Biz, yəni Azərbaycan xalqı böyük imtahan içindəyik və bu imtahandan ləyaqətlə çıxmalıyıq. Hər bir azərbaycanlı, əgər onun qəlbində doğrudan da azərbaycanlı hissiyyəti varsa, nəbzi Azərbaycan xalqının ümumi nəbzi ilə həmahəng vurursa, bu yolla getməlidir.

Ümid edirəm ki, xalqımızın, buraya toplaşmış rəhbər işçilərimizin əksəriyyəti məhz belə düşünlər, məhz bu istiqamətdə hərəkət edirlər və belə də hərəkət edəcəklər.

Bu baxımdan qarşımızda bir siyasi problem də durur. Ayın 29-da Azərbaycanın prezidenti Əbülfəz Elçibəyə münasibət barədə ümumxalq referendumu keçiriləcək. Siz bilirsiniz, artıq hamıya aydındır ki, iyunun 17-dən 18-nə keçən gecə Azərbaycanın prezidenti Əbülfəz Elçibəy Bakını tərk edib və iki aydan artıqdır ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ordubad rayonunun Kələki kəndində yaşayır. Şübhəsiz ki, bu, Əbülfəz Elçibəyin öz işidir. Əlbəttə, indi onun hərəkətlərinə qiymət vermək olar, lakin biz cavabdeh deyilik. Ancaq xalq tərəfindən seçilmiş adam öz eqoizmini gərək xalqın mənafeyindən yüksək tutmayaydı. Mən Əbülfəz Elçibəyə o vaxt telefonla da dedim ki, əgər siz xalqın təəssübünü çəkirsinizsə, xalqın içində olmalısınız. Əgər həlak olsaydınız da bir qəhrəman kimi həlak olacaqdınız. Ancaq gedib kənddə gizlənməklə və deməklə ki, mən hələ prezidentəm, prezident olaraq qalacağam - bundan sonra prezident olmaq mümkün deyil.

Mən bununla demək istəmirəm ki, xalq öz iradəsini istədiyi kimi bildirməsin. Ancaq xalq da başa düşməlidir: əgər prezident iki aydan artıqdır ki, Azərbaycandan uzaqlaşsın, deməli, xalq bilməlidir ki, onun dövründə buraxılan səhvlər, günahlar, Azərbaycanın bu vəziyyətə düşməsi, ordumuzun belə bərhad vəziyyətdə olması - bunun əsas günahkarı Rəhim Oazıyevdirsə, onunla yanaşı həm də Azərbaycan

canın rəhbərləri, o cümlədən Azərbaycan prezidenti günahkardır. Təkcə bu prezident deyil, ondan əvvəlki prezident də günahkardır. Bunlar hamısı məlum şeylərdir. Ona görə də güman edirəm ki, bu referendum layiqli səviyyədə keçməlidir.

Bilirsiniz ki, bu salonda Milli Məclisin üzvlərinin bir çoxu, bəlkə də əksəriyyəti bu məsələ müzakirə olunarkən dəfələrlə təklif edib ki, Azərbaycan Konstitusiyasının 121-ci maddəsinin 6-7-ci bəndlərinə əsasən, Əbülfəz Elçibəy prezidentlik vəzifəsini həyata keçirə bilmədiyinə görə parlamentin onu bu vəzifədən kənar etməyə ixtiyarı var. Bu həqiqətdir, parlamentin belə hüququ var. Bu təkliflər əsaslı təkliflər olmuşdur. Fəqət bilirsiniz ki, mən bu təklifin qəbul olunmasına yol vermədim. Təkcə ona görə ki, istədim hər şey demokratik şəkildə olsun, xalqın iradəsi ilə olsun. Yada salmaq istəyirəm ki, 1992-ci il iyunun 7-də Əbülfəz Elçibəy xalq tərəfindən prezident seçilmişdir. 1992-ci il iyunun 17-də Əbülfəz Elçibəy bu salonda Qurana, Azərbaycanın Konstitusiyasına and içib ki, prezident vəzifəsini ləyaqətlə yerinə yetirəcəkdir. 1993-cü il iyun ayının 17-də, düz bir il sonra, Əbülfəz Elçibəy bu vəzifəni ataraq qaçıb Kələki kəndində gizlənmişdir.

İndi xalq qoy özü desin: Nə olmalıdır, nə etməliyik? Əgər xalq yenə də bu vəziyyətdə yaşamaq istəyirsə, öz fikrini bildirsin. Yaxud başqa vəziyyətdə yaşamaq istəyirsə, yenə də fikrini bildirsin. Mən bu sözlərimlə nə xalqa, nə də ayrı-ayrı seçicilərə heç bir təsir və təzyiq göstərmək istəmirəm. Mən ancaq vəziyyəti danışırım və demək istəyirəm ki, iki aydan artıqdır prezident yoxdur, mən həm Azərbaycan parlamentinin sədri vəzifəsindəyəm, həm də Azərbaycan prezidentinin səlahiyyətini həyata keçirirəm. Bu iki vəzifəni eyni vaxtda aparmaq mənə nə qədər ağır da olsa, mən bunu aparıram və nə qədər ki, xalq mənə etimad göstərir, o vaxtadək apara-

çağam. Ancaq Azərbaycan xalqını, bu böyüklükdə Azərbaycan Respublikasını, müstəqil Azərbaycan dövlətini şəxsi ambisiyalara görə, eqoizm əhval-ruhiyyəsindən irəli gələn fikirlərə görə artıq bu vəziyyətdə saxlamaq olmaz. Əgər xalqa Əbülfəz Elçibəy lazımdırsa, desinlər, gəlsin otursun burada. Əgər lazım deyilsə - yəqin ki, bunu əksəriyyət hiss etmişdir, mən də bu fikirdəyəm, Əbülfəz Elçibəy bir il müddətində də sübut etmişdir ki, o prezidentlik edə bilmir və Azərbaycanın bu ağır vəziyyətində də kənddə oturmaqla prezidentlik etmək olmaz - öz münasibətini bildirsin.

Ancaq mən yenə deyirəm, bütün işlər demokratik əsaslarla getməlidir. Biz xarici ölkələrdən müşahidəçilər dəvət etmişik. Seçki komissiyaları düzgün işləməlidir. Buraya icra hakimiyyətinin başçıları, şəhər və rayon seçki komissiyalarının sədrləri, bir çox rayonların ictimai təşkilatlarının rəhbərləri, siyasi partiyaların, təşkilatların, inzibati orqanların nümayəndələri dəvət olunublar. Tam demokratik şəkildə, tam aşkarlıq şəraitində ölçün-biçin. Eyni zamanda, bir şey hamı üçün hər şeydən üstün olmalıdır: Azərbaycanın bugünkü ağır vəziyyəti, bu günü və gələcəyi, onun müqəddəratı, Azərbaycan xalqının bu ağır vəziyyətdən çıxması. Ona görə də bütün icra hakimiyyəti başçılarından, rayon, şəhər sovetlərinin sədrlərindən, Azərbaycanın rəhbər işçilərindən, seçki komissiyaları üzvlərinin hamısından xahiş edirik - vaxt azdır, baş qarışıqdır, qarşıya hər gün yeni məsələlər çıxır, adi məsələləri həll etməyimizə imkan vermir - qalan günlərdə bu işi daha yaxşı təşkil etmək lazımdır. Avqustun 29-da referendum keçirilməlidir. Azərbaycan xalqı gərək öz gələcək müqəddəratını həll etsin. Onun müqəddəratı öz əlindədir, öz sözündən asılıdır. Mənim sizə müraciətim ondan ibarətdir ki, bu günlərdə referendumun hazırlanmasını, keçirilməsini lazımı, layiqli səviyyədə təşkil edəsiniz, demokratik prinsip-

lər əsasında düzgün aparasınız və düşünəsiniz ki, ayın 29-da Azərbaycan üçün yeni bir mərhələ açılır. Biz bu iki aydan artıq dövrü çox ağır vəziyyətdə, həddindən artıq ağır vəziyyətdə keçirmişik. Ancaq əgər ayın 29-da biz bu məsələni düzgün, doğru, demokratik şəkildə həll edə bilməsək, daha da ağır ola bilər.

Mən yenə də deyirəm: baxmayaraq ki, referenduma yarım milyard rubl pul xərclənmişdir, baxmayaraq ki, bu ağır vəziyyətimizdə həm mərkəzdə, həm də yerlərdə olduqca çox adamlar bu işə cəlb olunublar, yəni belə vəziyyətimizdə adamlar daha zəruri işlərlə məşğul olmaq əvəzinə referendumu hazırlayırlar, seçki komissiyalarında işləyirlər, bülletenlər hazırlayırlar, yazırlar, pozurlar, vətəndaşlara dəvətnamələr göndəririlər və sairə - təsəvvür edin ki, bu Azərbaycana nə qədər zərər vurur - ancaq biz bunların hamısına dözüürük, xalq da dözüür. Şəxsən mən də parlamentin sədri kimi buna razı olmuşam ki, heç kəs deməsin burada demokratiyaya zidd bir şey olub. Ancaq indi o Kələki kəndində Əbülfəz Elçibəyin özünün qəlbində, doğrudan da, Azərbaycan xalqının dərdi olsaydı, o imkan verməzdi ki, biz bu vəziyyətə düşək. O, birillik fəaliyyəti ilə xalqı gətirib bu vəziyyətə saldı. İndi də iki aydan artıqdır ki, qaçıb Kələki kəndində gizlənib, Azərbaycan xalqını bu vəziyyətə gətirib. Təsəvvür edin, axı bir adam nədir ki, ondan ötrü xalq bu vəziyyətə düşsün. Ola bilər, mənim bu sözlərimi indi Əbülfəz Elçibəy də eşidir, yaxşı olardı ki, eşitsin. Mən ona bir insan kimi həmişə hörmət etmişəm, hörmət edirəm. Ancaq o bilməlidir ki, öz şəxsi ambisiyası ilə xalqı bu vəziyyətə salmamalıdır.

Referendum keçirilməlidir. Yolun çox hissəsini keçmişik, azı qalıb. Bu gün ayın 24-dür, dörd gündən sonra, avqustun 29-da referendumdur. Xalq öz sözünü deməlidir. Xalq necə yaşamaq istəyirsə, qoy desin, əgər indiyə qədərki kimi, bun-

dan da pis yaşamaq istəyirsə, qoy desin. Əgər xalq doğrudan da ağır vəziyyətdən xilas olmaq istəyirsə, qoy onu da desin.

Nəhayət, bütün bu məlumatları sizə verərək, öz fikirlərimlə sizi tanış edərək, sizinlə bölüşərək bir daha bildirmək istəyirəm: Azərbaycanın bu vəziyyətdən çıxmağa imkanı var, Azərbaycan dövlətçiliyi qorunacaqdır, Azərbaycan xalqının hüquqları qorunacaqdır. Biz - mən öz adımdan deyirəm, həm Azərbaycan parlamentinin sədri, həm də prezidentin səlahiyyətini həyata keçirən adam kimi deyirəm ki, ətrafımda olan adamlarla birlikdə biz Azərbaycanı bu vəziyyətdən çıxarmağa qadirik. Bilin ki, qəti ciddi addımlar atacağıq, Azərbaycanda - həm Bakıda, həm də bütün başqa bölgələrdə -şəhərlərdə, rayonlarda, qəsəbələrdə, kəndlərdə sabitlik yaratmağa çalışacağıq, cinayətkarlarla mübarizəni gücləndirəcəyik, Azərbaycanı bu ağır vəziyyətdən çıxarmağa qadirik və çıxaracağıq. Buna əmin ola bilərsiniz. Mənim dünənki müraciətimdən sonra əhalidən, xalqdan aldığım həmrəylik hissləri mənə daha çox güc verir. İnanın ki, mənim gücüm daha da artıb və bilin ki, mən bunun hamısını Azərbaycanı bu vəziyyətdən çıxarmağa sərf edəcəyəm. Buna heç kimin şübhəsi olmasın. Mən xalqa müraciət edərək sizin qarşınızda deyirəm ki, bəli, biz xalqı bu ağır vəziyyətdən çıxaracaq, sabitlik yaradacağıq.

Lənkəranda yaranmış həmin o mif haqqındakı fikir dünən, bu gün pozuldu və gördünüz ki, bizi qəti addımlar atmağa qoymurdular. Qəti addım atan kimi bu, öz nəticəsini verdi. Düzdür, şəhidlər də verdik, ancaq Azərbaycanın müstəqilliyi yolunda biz çox şəhidlər vermişik. Ola bilər, bundan sonra da verək, Azərbaycanın müstəqilliyi, dövlətçiliyi, Azərbaycan Respublikasının bütövlüyü hər bir adamın həyatından qat-qat yüksəkdir, mənim də həyatımdan yüksəkdir. Mən də müstəqil Azərbaycanın dövlətçiliyini, suverenliyini, bütövlüyünü

qorumaq üçün həyatımı qurban verməyə hazırım. Sizə söz verirəm və güman edirəm ki, hamımız birlikdə bu vəziyyətdən çıxma biləcəyik.

Sizə çatdırmaq istədiyim sözləri dedim. Bilmirəm, müzakirəyə, çıxışlara ehtiyac varmı? (Salondan səslər: Yoxdur). Əgər məsələ aydındırsa, vəzifələr aydındırsa, onda bəlkə vaxt itirməyək. Nəriman İmranov Lənkərandan səhər tezdən çıxıb. Mən müşavirəni bir qədər ləngitdim ki, dedim bəlkə o, daha geniş məlumat verə bilər. Ancaq mən oradan aldığım məlumatlar əsasında ümumi vəziyyəti sizə çatdırdım.

Bu gün canlı yayım gedir, bütün xalq bunu eşidir. Əlavə məlumatlar televiziya ilə verilir. Ona görə də gəlin bununla görüşümüzü qurtaraq. Mən indi dövlət başçısı vəzifəsini icra edən adam kimi sizin hamınıza ümid bəsləyirəm. Xalq gözünü bu salona dikib, bizə dikib və gələcək günlərimizin müqəddəratı bizim hamımızın birliyindən, ümumi iradəmizdən asılıdır. Hamınıza cansağlığı, işinizdə müvəffəqiyyət, uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN ANDIÇMƏ MƏRASİMİNDƏ NİTQ

10 oktyabr 1993-cü il

Bakı, Respublika sarayı

Əziz həmvətənlər!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməyimi yüksək qiymətləndirirəm və bu münasibətlə Azərbaycan xalqına, Azərbaycan Respublikasının bütün vətəndaşlarına öz hörmət və ehtiramımı, dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Azərbaycan xalqı öz tarixinin ən mürəkkəb, faciəli dövrünü yaşayır. Məhz bu dövrdə mənim üzərimə qoyulan bu vəzifənin məsuliyyətini dərinləndirirəm və əmin etmək istəyirəm ki, bütün fəaliyyətimi, bütün həyatımı bu etibarını doğrultmaq, xalqın ümidlərini doğrultmaq işinə həsr edəcəyəm.

Belə bir yüksək və məsuliyyətli vəzifəni öz üzərimə götürərək birinci növbədə, Azərbaycan xalqının zəkasına, müdrikliyinə, qüdrətinə güvənirəm, arxalanıram. Azərbaycan xalqının mənə bəslədiyi ümidlər məni bu vəzifəni üzərimə götürməyə məcbur edibdir. Əmin etmək istəyirəm ki, bu ümidləri doğrultmaq üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm.

XX əsrin sonu dünyada köklü dəyişikliklərə səbəb olmuş siyasi proseslərlə əlamətdardır. Azərbaycan xalqı da bu proseslərdən kənarda qalmamış, nəhayət, əsrlərdən bəri bəslədiyi ümidlərinə, arzularına çatmış, öz müstəqilliyinə nail olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi əldə etməsi dünyada, keçmiş Sovetlər İttifaqında gedən ictimai-siyasi proseslərin məntiqi nəticəsidir. Azərbaycan Res-

publikasının müstəqilliyi tarixi bir hadisədir. Bu, Azərbaycan xalqının milli sərvəti, milli nailiyyətidir və bu müstəqilliyin əldə olunmasında hər hansı qrupun, hərəkatın, qüvvənin müstəsna xidmətləri olduğunu heç vəchlə qəbul etmək olmaz. Eyni zamanda Azərbaycanın müstəqilliyi respublika qarşısında, onun vətəndaşları qarşısında çox böyük və mürəkkəb vəzifələr qoyubdur. Dövlət müstəqilliyini möhkəmləndirmək, müstəqil dövlət quruluşu yaratmaq, dövlət atributlarını yaratmaq və inkişaf etdirmək, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü, tam suverenliyini təmin etmək, ölkəmizi müharibə şəraitindən çıxarmaq, respublikanın vətəndaşlarının rifahını yaxşılaşdırmaq, onların yaşaması üçün lazımı şərait yaratmaq - bu vəzifələr mənim Prezident fəaliyyətimdə əsas istiqamətlər olacaqdır və mən bunların həyata keçirilməsinə çalışacağam.

Azərbaycan Respublikası qədim tarixə, zəngin mədəniyyətə, böyük təbii sərvətlərə malikdir. Dövlət müstəqilliyi bunların hamısından Azərbaycan Respublikasının gələcək inkişafı üçün səmərəli istifadə etməyə şərait yaradır. Bunlar bizim əsas vəzifələrimizdir. Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyini ağır və çətin bir şəraitdə əldə etmişdir. Respublika üçün ən ağır məsələ beş ildən artıq müddətdə Azərbaycanın müharibə şəraitində olması, erməni silahlı qüvvələri tərəfindən ərazimizə təcavüz edilməsi və bunun nəticəsində də Azərbaycan xalqının böyük bəlalara düşər olmasıdır. Ona görə də Azərbaycan Respublikasının müharibə şəraitindən çıxması və vətəndaşlar üçün rahat, sakit, əmin-amanlıq şəraiti yaradılması qarşımızda duran əsas vəzifədir. Azərbaycanın ağır müharibə şəraitinə düşməsi, bu problem, yəni Qarabağ problemi başlanan dövrdən respublika rəhbərliyinin, keçmiş Sovetlər İttifaqı rəhbərliyinin buraxdığı səhvlərin nəticəsidir. Lakin təəssüf ki, ötən dövrdə respub-

likanın bu vəziyyətdən çıxması üçün lazımi tədbirlər görülməmişdir. Respublikanın düşdüyü ağır iqtisadi, sosial, siyasi-ictimai və mənəvi böhran axır zamanlar daha da dərinləşmiş və 1993-cü ildə, demək olar son həddə çatmışdır. Bu ilin iyun ayında Azərbaycanda daxili sabitlik tam pozulmuş, respublikada ayrı-ayrı qüvvələrin qarşিদurması, bəzi cinayətkar qrupların, separatçı qüvvələrin respublikanı parçalamaq meyllərini həyata keçirmək istəməsi və başqa səbəblər daxili böhranı daha da dərinləşdirmişdir.

Azərbaycanın dövlət rəhbərliyinin buraxdığı kobud səhvlər nəticəsində iyun ayında respublikamız vətəndaş müharibəsi həddinə gəlib çatmış və onun bəzi bölgələrinin parçalanması real bir hal kimi meydana çıxmışdı. Allaha şükürlər olsun ki, bunların qarşısı alındı, bəzi cinayətkar qruplar aradan götürüldü və respublikanın daxilində ictimai-siyasi sabitliyin təmin edilməsi üçün şərait yaradıldı. Son dörd ay bizim respublika üçün ağır və çətin bir dövr oldu. Bu müddətdə respublikamız, onun vətəndaşları böyük imtahanlardan çıxdılar və bir daha sübut etdilər ki, xalqın müdrikliyi, milli birlik və həmrəylik, vətəndaş birliyi bütün bu çətinliklərin qarşısını ala bilər və respublikanı bu ağır vəziyyətdən çıxarmaq üçün imkan yarana bilər.

Respublikanın daxilində nisbi sakitlik və sabitlik yaransa da biz hələ böyük təhlükə altındayıq. Ermənistan silahlı qüvvələrinin beş ildən bəri davam edən təcavüzü nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının bir qismi - təxminən 20 faizi işğalçıların əlinə keçibdir. Keçmiş Dağlıq Qarabağ vilayəti tamamilə işğal olunub, Azərbaycan xalqı üçün əziz və mötəbər olan Şuşa şəhəri artıq il yarımdır ki, əlimizdən gedibdir. Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı rayonlarımız da erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunubdur. Bunların nəticəsində yüzlərlə kəndlər, qəsəbələr,

yaşayış məntəqələri dağılıb, evlər viran olub. Bu ərazilərdə yaşayan soydaşlarımız - bir milyona qədər vətəndaş doğma yerlərini tərk edib, qaçqın olub, ağır vəziyyətdə yaşayırlar. Bütün bunlar respublikanın ictimai-siyasi, mənəvi vəziyyətini gərginləşdirmişdir. Bizim ən əsas vəzifəmiz respublikanı müharibə vəziyyətindən çıxarmaq, işğal olunmuş torpaqların hamısını geri qaytarmaq, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü, müstəqil respublikanın sərhədlərinin təhlükəsizliyini təmin etmək, yurd-yuvasından didərgin düşmüş soydaşlarımızı - bacılarımızı, qardaşlarımızı öz doğma yerlərinə qaytarmaqdır.

Əmin ola bilərsiniz ki, bir Prezident kimi, mən bu vəzifəni özümün əsas vəzifəm hesab edirəm və bunu yerinə yetirmək üçün bütün Azərbaycan xalqının qüvvələrini səfərbər edib, bütün imkanlardan istifadə edib, bütün söylərimi sərf edib Azərbaycan xalqının istəyinə nail olacağam.

Beş ildən artıq davam edən müharibədən çıxmaq, işğal olunmuş torpaqları geri qaytarmaq, şübhəsiz, asan məsələ deyildir. Cəmiyyətimizdə cürbəcür fikirlər var: buna hansı yollarla nail olmaq mümkündür? Biz, ümumiyyətlə, sülhsevər mövqe tutaraq, bu vəzifəni birinci növbədə sülh yolu ilə, danışıqlar yolu ilə həll etməyə üstünlük veririk. Bu baxımdan müstəqil Azərbaycan Respublikası diplomatik vasitələrdən səmərəli istifadə etməli, sülh danışıqlarını Azərbaycan Respublikasının mənafeələrini təmin etmək yolu ilə aparmalı və bu danışıqlar nəticəsində məqsədimizə nail olmalıyıq. Biz Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, ATƏM-in, BMT Təhlükəsizlik Şurasının, bu münaqişənin aradan qaldırılmasında iştirak edən böyük dövlətlərin və bütün beynəlxalq təşkilatların imkanlarından səmərəli istifadə edərək, Azərbaycanı müharibə şəraitindən çıxarmaq, işğal olunmuş torpaqlarımızı geri qaytarmaq üçün bundan sonra da səy göstərəcəyik.

Ancaq bununla yanaşı, Azərbaycan Respublikası bir müs-

təqil dövlət kimi özünü müdafiə etməyə qadir orduya malik olmalıdır. Təəssüf ki, müstəqillik əldə ediləndən sonra keçən dövrdə bu sahədə az iş görülmüdü. Lazım gələrsə, sülh yolunda addımlarımız nəticə verməsə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün, respublikanı müdafiə etmək üçün qüdrətli bir ordunun yaradılması bizim əsas vəzifəmizdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, beş il ərzində gedən müharibə nəticəsində Azərbaycan xalqı böyük sınaqlardan çıxıb, qələbənin də, uğursuzluğun da nəticələrini görübüdü. Bu müharibə bizim üçün böyük faciədir. Eyni zamanda, bu müharibədə Azərbaycan xalqının gücü, qüdrəti, qəhrəmanlığı, müdrikliyi bir daha bütün dünyaya nümayiş etdirildi. Bu müharibədə xalqımız böyük qurbanlar vermişüdü. İgid oğullarımız torpaqlarımızı müdafiə edərək qəhrəmancasına həlak olmuş, şəhid olmuşlar. Bu gün, bu təntənəli mərasimdə, Azərbaycan torpaqlarını müdafiə edərək, Azərbaycanın suverenliyini qoruyaraq həlak olmuş şəhidlərin xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad etməyi rica edirəm. Allah onlara rəhmət eləsin, qəbirləri nurla dölsun.

Mən bu gün bəyan edirəm ki, şəhidlərimizin qanı yerdə qalmayacaq, onların xatirəsi qəlbimizdə əbədi yaşayacaq, gənclərimiz və gələcək nəsillər onların qəhrəmanlıqlarından nümunə götürəcəklər. Azərbaycan xalqı öz qamətini düzəldəcək, ayağa qalxacaq, gücünü birləşdirəcək, müasir ordusunu yaradacaq və müstəqil dövlətini, öz ərazisini bundan sonra göz bəbəyi kimi qoruyacaqüdü.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri respublikanın dövlət quruculuğunu təşkil etməküdü. Bizim yolumuz aydındır, bunu dəfələrlə bəyan etmişik. Yolumuz demokratiya yoludur. Müstəqil Azərbaycanda demokratik, hüquqi dövlət qurulmalıdır. Azərbaycan

can dövləti demokratik prinsiplər əsasında fəaliyyət göstər-məlidir, öz tarixi ənənələrindən, milli ənənələrindən bəhrə-lənərək, dünya demokratiyasından, ümumbəşəri dəyərlərdən səmərəli istifadə edərək demokratik dövlət quruculuğu yolu ilə getməlidir. Bizim yolumuz bu yoldur və mən sizə bir daha söz verirəm ki, biz məhz bu yolla gedəcəyik.

Bu yol ilə getmək həm tarixi keçmişimizə uyğundur, həm də bir müstəqil dövlət kimi dünya sivilizasiyasına daha yaxın-dan qovuşmaq üçün lazımi şərtidir. Bunun üçün Azərbaycanda bütün imkanlar yaranıb və bundan sonra da yaranacaqdır, Azərbaycanda insan azadlığı, söz azadlığı, din azadlığı, dil azadlığı, vicdan azadlığı - bunların hamısı demokratik, si-vilizasiyalı cəmiyyətin yaranmasına imkan verən şərtlərdir. Biz bu şərtlərin bərqərar olmasını təmin edəcəyik. Azərbay-canda çoxpartiyalı cəmiyyət yaranmaqdadır, bir çox partiyalar yaranıb və bundan sonra da yaranacaqdır. Bunların yaranması və inkişaf etməsi üçün Azərbaycan dövləti bütün imkanları təmin edəcəkdir və çoxpartiyalı cəmiyyət, demokratik prin-siplərin bərqərar olduğu cəmiyyət, şübhəsiz, Azərbaycanın müstəqil bir dövlət kimi inkişafına kömək edəcəkdir.

Çoxpartiyalı cəmiyyətdə müxalifətin də böyük rolu var. Biz müxalifətə bundan sonra da böyük hörmətlə münasibət göstərəcəyik və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan cəmiyyətində müxalifət mövqeyində olan parti-yalar, siyasi qüvvələr konstruktiv əməkdaşlıq mövqeyindən çıxış edəcəklər və bu da Azərbaycanda həqiqi demokrati-yanın inkişafı üçün daha geniş imkanlar yaradacaqdır. Bir sözlə, biz Azərbaycanda müxalif qüvvələr olmasını təbii bir hal hesab edirik, eyni zamanda dövlət müxalif qüvvələrlə konstruktiv əməkdaşlığa həmişə hazır olduğunu bildirir.

Ancaq müxalifətdə olan qruplar, ayrı-ayrı siyasi təşkilatlar son illərdə istifadə etdikləri qeyri-qanuni, əcaib, demokrati-

yaya zidd üsullardan, metodlardan əl çəkməlidirlər. Siyasi partiyalar, hərəkatlar Azərbaycanda sərbəst fəaliyyət göstərə bilərlər. Lakin heç bir siyasi partiyanın və ya hərəkatın, ictimai-siyasi təşkilatın silahlı dəstələri, silahlı qüvvələri ola bilməz! Bu gün mən bunu bütün Azərbaycan vətəndaşları qarşısında tam qətiyyətlə bəyan edirəm. Vaxtilə Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında müsbət rol oynamış Xalq Cəbhəsinin bu sahədə çox mənfi təcrübəsi təəssüf ki, Azərbaycanda ayrı-ayrı qeyri-qanuni silahlı dəstələrin yaranmasına və fəaliyyət göstərməsinə səbəb olmuşdur. Güman edirik ki, bütün partiyalar, hərəkatlar, ictimai-siyasi təşkilatlar öz silahlı dəstələrindən imtina edəcəklər. Cəmiyyətimizdə bir silahlı dəstə ola bilər, o da dövlətin silahlı qüvvələridir. Biz hamımız birlikdə qeyri-qanuni silahlı dəstələrin ləğv olunmasına çalışmalıyıq və bu da respublikamızda daxili ictimai-siyasi sabitlik yaranması üçün əsas şərtidir.

Demokratik sivilizasiyalı cəmiyyətdə insan hüquqlarının qorunması dövlətin əsas vəzifələrindən biridir. Əmin ola bilərsiniz ki, bu yüksək vəzifədə mən həmin sahəni daim diqqət mərkəzində saxlayacağam və insan hüquqlarının qorunması üçün bütün təminatları yaradacağam. Bir sözlə, cəmiyyətimizdə insanın tam azad olması üçün şərait yaradılacaqdır. Bu baxımdan həyatımızın indiki mərhələsində vicdan azadlığı məsələsi də mühüm yer tutur. Xalqımız öz dininə qayıtdı. İslam dini dünyada öz tarixi yerini tutmuşdur. Xalqımızın mənəviyyatına, elminə, qüdrətinə, zəkasına islam dininin böyük təsiri olmuşdur. Milli ənənələrimiz, mədəniyyətimiz bir çox hallarda islam dini vasitəsilə nəsil-dən-nəslə keçib, indi böyük milli sərvətimiz kimi bugünkü nəsillərə çatmışdır. Azərbaycanda islam dininə insanların sərbəst etiqad etməsi üçün bütün şərait yaradılmış və bundan sonra da yaradılacaqdır. Güman edirik ki, bizim dinimiz respublikanın

bu ağır dövrdə vətəndaş həmrəyliyinə, vətəndaş birliyinin yaranması üçün çox böyük fəaliyyət göstərəcəkdir.

Azərbaycan çoxmillətli respublikadır. Bu, respublikanın səciyyəvi cəhətidir. Bunun böyük tarixi var və bu tarixlə, respublikanın bu ictimai-siyasi mənzərəsi ilə biz fəxr edirik. Respublikamızda bütün vətəndaşlar dini və milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, eyni hüquqa malikdirlər və bundan sonra da bütün vətəndaşların bərabər hüquqla Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında iştirak etməsi üçün imkanlar yaradılacaqdır.

Bu gün bizim islam dininin, Qafqaz müsəlmanlarının rəhbəri, xristian dininin, yəhudi dininin nümayəndələri məni bu vəzifəyə gəlmək münasibətilə təbrik etdilər. Mən onlara öz minnətdarlığımı bildirirəm və əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycanda bütün millətlərin, bütün dinlərin bərabər hüquqla yaşaması üçün bütün şərait yaradılacaqdır.

Respublikamızın müstəqilliyini möhkəmlətmək üçün əsas vəzifələrdən biri Azərbaycanın mənafeyini dünya miqyasında müdafiə edə bilən ağıllı, səriştəli xarici siyasətin olmasıdır. Müstəqillik əldə edildikdən sonra xarici siyasət sahəsində təəssüf ki, az iş görülmüşdür. Qarşıda böyük vəzifələr durur. Bizim xarici siyasətimiz birinci növbədə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini təmin etməyə yönəldilməlidir. Vəzifə dünyanın bütün dövlətləri ilə bərabər hüquqlu, qarşılıqlı surətdə faydalı əlaqələr yaratmaq və inkişaf etdirməkdən, bu əlaqələrdən həm Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq mövqelərini möhkəmləndirmək üçün, həm də respublikanın iqtisadiyyatını, elmini, mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir. Bizim xarici siyasətimiz sülhsevər siyasətdir, biz heç bir dövlətin suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə toxunmaq məqsədi güdmürük. Lakin eyni zamanda nəyin bahasına olursa-olsun respublikanın suveren-

liyini, müstəqilliyini və ərazi bütövlüyünü xarici siyasət vasitəsilə təmin etməyə çalışacağıq. Güman edirəm ki, bundan sonra görülən işlər Azərbaycanın daha geniş tanınmasına şərait yaradacaqdır və respublikamız dünya dövlətləri birliyində öz layiqli yerini tutacaqdır.

Mənim Prezident seçilməyimlə əlaqədar olaraq dünyanın bir çox dövlətlərinin başçıları təbrik məktubları göndərmişlər. Bunları, birinci növbədə, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinə, dünya birliyində tutduğu yerə verilən qiymət kimi qəbul edirəm. Təbrik məktubları göndərmiş dövlət başçılarına, xarici ölkələrin bu salonda olan təmsilçilərinə minnətdarlığımı bildirirəm və onları əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikası bir müstəqil dövlət kimi gələcəkdə bütün bu dövlətlərlə və başqa ölkələrlə səmərəli əlaqələr yaratmağa və respublikamızı bu ağır vəziyyətdən çıxarmaq üçün onların imkanlarından istifadə etməyə çalışacaqdır. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm və eyni zamanda dövlətlərinizin başçılarına və xalqlarınıza səadət, xoşbəxtlik və bütün işlərinizdə müvəffəqiyyətlər diləyirəm.

Azərbaycan Respublikasının ağır böhran vəziyyətindən çıxması üçün sosial-iqtisadi sahədə böyük işlər görülməlidir. Təsəvvür edin ki, müstəqilliyimizin əldə edilməsi bizim üçün tarixi bir hadisədirsə, iqtisadiyyatımızın belə vəziyyətdə olması ağır və çətin bir haldır. Təəssüf ki, son illərdə respublikanın böhran vəziyyətində olması iqtisadiyyatın bütün sahələrinə mənfi təsir göstərmişdir. İqtisadiyyat, demək olar, tamamilə dağılmış və bu da respublika vətəndaşlarının rifahının aşağı düşməsinə gətirib çıxarmışdır. Eyni zamanda qeyd etmək istəyirəm ki, respublikanın böyük iqtisadi-sosial, elmi-texniki potensialı vardır. Azərbaycanın coğrafi-siyasi vəziyyəti, onun təbii sərvətləri, uzun illər boyu yaranmış əsas fondları respublikanı bu ağır böhrandan çıxarmağa imkan

verir. Bu baxımdan biz gələcək işimizdə bir tərəfdən yaranmış potensialdan səmərəli istifadə etmək, digər tərəfdən isə yeni iqtisadi islahatlar aparmaq yolu ilə bazar iqtisadiyyatına keçmək istiqamətində hərəkət etməliyik.

Bu yol çətin, ağır yoldur. On illər boyu yaranmış iqtisadi-sosial sistemdən sərbəst iqtisadiyyat sisteminə keçmək böyük çətinliklərlə bağlıdır. Bu sahədə son illərdə buraxılan səhvlər vəziyyəti daha da gərginləşdirmişdir. Ancaq biz bu yolla getməliyik, başqa yol yoxdur. Bu iş Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatına, ənənələrinə uyğun olaraq təşkil edilməlidir. Bu yola keçərkən əlimizdə olan iqtisadi potensialdan səmərəli istifadə etməliyik, onun bundan sonra dağılmasına yol verməməliyik. Çalışmalıyıq ki, bu potensial bütün Azərbaycan xalqının sərvəti kimi bundan sonra da respublikamızın bütün vətəndaşlarının, bütün təbəqələrin həyat tərzinin yaxşılaşması üçün şərait yaratsın.

Bu sahədə demokratik islahatlar keçirmək, ağıllı hərəkət etmək bizim borcumuzdur və əmin ola bilərsiniz ki, biz bu yolla gedəcəyik. Bununla əlaqədar olaraq mən Azərbaycan Respublikasının Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olmasını xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Respublikada uzun müddət bu barədə müzakirələr getmiş və nəhayət, Azərbaycan Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olmuşdur. Biz əminik ki, Azərbaycanın MDB-yə daxil olması respublikanın iqtisadiyyatının inkişaf etməsi üçün yaxşı şərait yaradacaq və biz bu imkanlardan səmərəli istifadə etməliyik.

Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, bəzi dairələr Azərbaycanın MDB-yə daxil olmasını təhlükəli bir hal kimi qələmə verməyə çalışırlar. Bu, səhv fikirdir. Azərbaycan MDB-də öz müstəqilliyini daim qoruyacaq və MDB-də iştirak etmək Azərbaycanın müstəqilliyinə qətiyyənlə xələl gətirməyəcəkdir. Azərbaycan müstəqil bir dövlət kimi demokratik

yolla gedəcək, beynəlxalq demokratiya normalarına riayət edəcəkdir, Azərbaycanda kommunist ideologiyası, kommunist rejimi bir daha bərpa olmayacaqdır. Güman edirəm ki, Azərbaycan vətəndaşlarının əksəriyyətinin də fikri belədir. Azərbaycan Respublikası bundan sonra heç vaxt başqa bir dövlətin tərkibinə daxil olmayacaq, başqa bir dövlətin tabeliyinə düşməyəcək, öz müstəqilliyini daim qoruyacaqdır.

Bizim daxili siyasətimiz, xarici siyasətimiz dünya demokratiyasının açdığı yolla demokratik prinsiplər əsasında gedəcəkdir. Biz Azərbaycanın daxilində demokratik prinsipləri bərqərar edərək respublikanın xarici siyasətində Azərbaycanın müstəqilliyini daim qoruyacağıq. Mən bir Prezident kimi xalqın qarşısında öz fikirlərimi açıq bəyan edir və əmin etmək istəyirəm ki, bu fikirlərə, bu prinsiplərə daim sadıq olacağam.

Əziz və hörmətli həmvətənlər!

Bu gün mənim üçün tarixi, əlamətdar bir gündür. Mənə göstərilən bu böyük etimada görə Azərbaycan vətəndaşlarına, Azərbaycan xalqına bir daha dərin minnətdarlığımı, hörmətimi, məhəbbətimi bildirir və əmin etmək istəyirəm ki, həyatımın sonuna qədər xalqıma sdaqətlə xidmət edəcək və bütün fəaliyyətimi Azərbaycan Respublikasının gələcək inkişafına sərf edəcəyəm.

Əlimi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına basaraq and içirəm ki, biliyimi, təcrübəmi, qüvvəmi Azərbaycan xalqının, Azərbaycan Respublikasının rifahına həsr edəcəyəm.

And içirəm ki, Prezident vəzifəsini ali məqsədlər, amallar naminə yerinə yetirəcək, Azərbaycan Respublikasının tam müstəqilliyini, suverenliyini, ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm.

And içirəm ki, Azərbaycan Respublikasının Konstitu-

siyası və qanunlarının həyata keçirilməsinin təminatçısı olacaq, milliyyətindən, dini etiqadından və siyasi əqidəsindən asılı olmayaraq Azərbaycan vətəndaşlarının hüquqlarının və azadlıqlarının qorunmasının, müdafiə edilməsinin təminatçısı olacağam. Azərbaycan Respublikasında azadlığın, demokratik dəyişikliklərin, Azərbaycan Respublikasının demokratik hüquqi dövlət kimi inkişaf etdirilməsinin təminatçısı olacağam.

And içirəm ki, Azərbaycan Respublikasına, Azərbaycan xalqına ləyaqətlə xidmət edəcəyəm, müstəqil dövlətimizin sivilizasiyalı dünya dövlətləri arasında, dünya birliyində ləyaqətli yer tutmasına çalışacağam.

Əlimi Qurani-Şərifə basaraq and içirəm ki, Azərbaycan xalqının milli və mənəvi ənənələrinə daim sadıq olacaq və bu ənənələrin müstəqil dövlətimizdə bərqərar olmasını, yaşamasını və inkişaf etməsini təmin edəcəyəm.

ERMƏNİSTAN SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ƏRAZİSİNƏ YENİ HÜCUMLARI VƏ TƏCAVÜZÜ İLƏ BAĞLI MİLLİ TELEVİZİYA VƏ RADIO İLƏ XALQA MÜRACİƏT

2 noyabr 1993-cü il

Əziz həmvətənlər, hörmətli bacılar və qardaşlar!

Son vaxtlar erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycan Respublikasının ərazisinə yeni hücumları və təcavüzü nəticəsində respublikada yaranmış vəziyyətlə əlaqədar mən bu gün televiziya studiyasına gəlib, bəzi fikirlərim və mülahizələrim haqqında sizinlə söhbət aparmaq, öz rəyimi bildirmək istəyirəm.

Azərbaycan Respublikası, onun vətəndaşları beş ildən çoxdur k1, müharibə şəraitindədirlər. Bu müddətdə erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycana qarşı təcavüzü mütəmadi olaraq davam edib, respublikamızın ərazi bütövlüyü aybaay, ilbəlil pozularaq, onun torpaqları təcavüzkar tərəfindən işğal olunubdur, indi isə böyük bir qismi işğal altındadır.

Son həftələr Azərbaycanda, respublikanın Ermənistanla həmsərhəd bölgə və rayonlarında vəziyyət daha da gərginləşmiş, erməni silahlı qüvvələrinin təcavüzkar hücumları şiddətlənmiş və bunun nəticəsində Füzuli, Cəbrayıl rayonlarının cənub hissəsində olan yaşayış məntəqələri - kəndlər, qəsəbələr dağıdılıb viran edilmişdir. Bu rayonlar tamamilə erməni silahlı qüvvələrinin işğalı altına keçmişdir. Sonra Zəngilan rayonuna hücumlar olmuş və nəticədə bu rayon da işğal edilmişdir. Beləliklə, respublikamızın vətəndaşlarına, həyatına, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə yeni zərbələr endirilmiş,

insanlar tələf olmuş, yaralanmış, on minlərlə vətəndaşımız yerlərindən didərgin düşüb, qaçqına çevrilmişdir. Onların çox hissəsi başqa yol olmadığına görə Araz çayı vasitəsilə İran ərazisinə keçmiş və oradan respublikamızın digər rayonlarına, məntəqələrinə gəlib çıxıb çıxa bilmişdir.

Müharibə dövründə, yəni beş ildən artıq bir müddətdə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının bir qismi tələf, şəhid olmuşdur. Son hadisələr zamanı da həlak və şəhid olanlar var. Ümumiyyətlə, Ermənistanın təcavüzü başlandıqdan indiyə qədər təxminən 16 min azərbaycanlı şəhid, tələf olmuş, 22 minə qədər adam yaralanmış, yüz minlərlə adam qaçqın düşmüşdür. İndi qaçqınların sayı 1 milyon nəfərdən artıqdır. Kəndlərimiz, şəhərlərimiz, qəsəbələrimiz viran olmuşdur.

Mən bu gün sizin önünüzdə çıxış edərək şəhid olmuş azərbaycanlıların ruhu qarşısında baş əyirəm, onların ailələrinə, qohum-əqrəbalarına başsağlığı verirəm.

Bəli, Azərbaycan indi ağır vəziyyətdədir. Son həftələr vəziyyət daha da ağırlaşmış və gərginləşmişdir. Mən bu gün həmin vəziyyətə geniş təhlil vermək fikrində deyiləm. Sadəcə olaraq bəzi məsələlərə toxunub, öz fikirlərimi sizə çatdırmaq, eyni zamanda, bəzi məsələləri aydınlaşdırmaq istəyirəm.

Azərbaycan vətəndaşlarına məlumdur ki, mən Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilən gündən indiyə qədər, indi isə Prezident vəzifəsində olduğum zaman Ermənistanla Azərbaycan arasında gedən müharibəyə son qoyulması, işğal edilmiş torpaqlarımızın geri qaytarılması və ümumiyyətlə, bu hərbi münaqişənin kəsilməsi tərəfdarı olmuşam. Münaqişənin həll edilməsində sülh yoluna üstünlük vermişəm və bu məsələlərin danışıqlar yolu ilə həll olunmasını daha lüzumlu bilmişəm. Milli Məclisin iclaslarında bu barədə dəfələrlə

fikir mübadiləsi olubdur və Milli Məclis, Azərbaycan ictimaiyyəti bu siyasəti bəyənmişdir. Biz bu yolla getməyə çalışmışıq.

Məlumdur ki, biz bu siyasəti həyata keçirərək, bu yolla gedərək, birinci növbədə beynəlxalq təşkilatların imkanlarından istifadə etməyə çalışmışıq. Cəsarətlə deyə bilərəm ki, bu sahədə çox səmərəli və çox fəal tədbirlər görmüşük. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, onun Təhlükəsizlik Şurasının, ATƏM-in, onun çərçivəsində olan Minsk qrupunun imkanlarından maksimum istifadə etməyə çalışmışıq. Bununla yanaşı, böyük dövlətlərin təşəbbüslərindən və vasitəçilik imkanlarından da istifadə etməyə səy göstərmişik. ABŞ-ın, Rusiyanın, Türkiyənin bu barədə təşəbbüslərindən və imkanlarından istifadə etməyə çalışmışıq. Həmişə də hesab etmişik ki, bu yolla getsək, müvəffəqiyyət qazanarıq. Təəssüf ki, bu görülən tədbirlər indiyə qədər lazımi nəticə verməyib. Lakin bu o demək deyildir ki, biz həmin yoldan çəkinirik.

Bu məqsədlərə nail olmaq üçün biz, şəxsən mən və mənim məsləkdaşlarım Ermənistan Respublikasının rəhbərliyi ilə danışıqlar aparılmasını da lüzumlu hesab etmişik. Dağlıq Qarabağda olan qüvvələrlə bilavasitə əlaqəyə girib, onlarla danışıqlar aparıb, məsələlərin sülh yolu ilə həll olunmasına da səy göstərmişik və bu barədə də sizə məlum olan danışıqlar aparılmışdır. Bunların nəticəsində atəşin kəsilməsi və atəş kəsildiyi dövrdə müəyyən danışıqlar aparılması, məsələnin sülh yolu ilə həll olunması, erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal edilmiş torpaqlarından çıxması məsələlərini qəti surətdə qoymuşuq.

Sizə məlumdur ki, uzun müddət atəş kəsilmişdi və biz bu vaxt danışıqlar aparırdıq. Sazişə görə, atəşin kəsilməsi noyabrın 5-nə qədər davam etməli idi. Təəssüf ki, atəşin kəsilməsi pozulmuşdur. Bu, ilk dəfə oktyabrın 10-da, yəni mən Azər-

baycan Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə başladığım gün olmuşdur. Cəbrayıl rayonu ərazisində erməni silahlı qüvvələri tərəfindən, bizim silahlı qüvvələrimiz tərəfindən hərbi əməliyyatlar aparılmışdır. Bundan sonra danışıqlar nəticəsində atəşin yenə də kəsilməsinə nail olmuşduq. Fəqət, oktyabrın 21-dən bu saziş yenə də pozulmuş, erməni silahlı qüvvələri şiddətli hücumlara keçmiş və əvvəllər Füzuli, Cəbrayıl rayonlarının şimal hissələri işğal olunmuşdusa, cənub bölgəsindəki qəsəbələr və kəndlər, o cümlədən İranla həmsərhəd olan hissə Azərbaycan Respublikasının nəzarəti altında olduğu halda, indi bunlar da əldən getmişdir.

Daha sonra Zəngilan rayonuna hücumlar olmuşdur. Bu hücumları dayandırmaq və Zəngilan rayonunu müdafiə etmək üçün lazımı tədbirlər görmüşdük. O vaxt İran İslam Cümhuriyyətinin prezidenti ağayi Haşimi-Rəfsəncani də burada idi. İran rəhbərliyi də bu işə qoşuldu. Ermənistan rəhbərliyi ilə danışıqlar aparıldı, atəşin kəsilməsi və Zəngilana hücumların dayandırılması haqqında təkliflər verildi. Eyni zamanda Zəngilanın müdafiə olunması üçün lazımı tədbirlər görüldü. Lakin bunlar da nəticə vermədi. Zəngilan rayonundan da həm əhali, həm də ordu çıxdı.

Bunlar hamısı, şübhəsiz ki, bizdə çox böyük narahatlıq hissi doğurubdur. Birinci növbədə ona görə ki, torpaqlarımızın bir qismi də işğal edilib, bu ərazidə olan yaşayış məntəqələrimiz dağıdılıbdır. Respublikaya yenə də böyük zərbə vurulubdur. On minlərlə adam qaçqın düşübdür. Şübhəsiz ki, bunlar həm bizi, həm də Azərbaycan Respublikasının ictimaiyyətini narahat edir. Biz bunların heç birinə biganə qalmamışıq və biganə deyilik.

Bu dövrdə biz gecə-gündüz həmin işlərlə məşğul olmuşuq, lazımı tədbirlər görməyə, mövcud imkanların hamısından istifadə etməyə çalışmışıq. Lakin bu, gözlənilən nəticələri ver-

məyib. Bunun səbəblərini indi sizin qarşınızda tam təhlil etmək fikrində deyiləm. Ancaq onu qeyd etmək lazımdır ki, bizim məğlubiyyətlərimiz bir tərəfdən Azərbaycan Ordusunun döyüşən hissələrinin bir çox yerlərdə gücsüzlüyü nəticəsində, döyüş qabiliyyətinin olmaması nəticəsində baş vermiş, digər tərəfdən, bu ərazidə yaşayan vətəndaşların, bizim soydaşlarımızın öz torpaqlarını qorumaq, saxlamaq əvəzinə dərhal qaçmaq, yurdlarını qoyub didərgin düşmək əhvalruhiyyəsi ilə əlaqədar olmuşdur.

Bu heç də sirr deyildir ki, son hadisələr zamanı Cəbrayıl rayonunun ərazisində, Horadizdə və başqa məntəqələrdə əsgərlərimiz, döyüşçülərimiz öz mövqelərini vuruşmadan, yerli əhalidən qabaq tərək etmişlər. Zəngilandakı vəziyyətə nəzarət edərək, orada olan silahlı qüvvələrimizin rayonu müdafiə etməsi üçün dəfələrlə tədbirlər görərək müşahidə etdik ki, həmin döyüşçülərin də çox hissəsi müdafiə edəcəyi yerləri döyüşsüz, müqavimətsiz, heç bir atəş açmadan tərək edib geri yə, İran ərazisinə qaçmağa üstünlük vermişdir.

Bunların hamısı bizi böyük dərədə salan hallardır. Bunları etiraf etmək bizdən ötrü ağırdır, çətindir. Ancaq nə qədər acı olsa da, bu, həqiqətdir.

Son vaxtlar torpaqlarımızın bir qisminin işğal olunması bəzi adamlar tərəfindən belə qiymətləndirilir ki, bu, yəqin ki, Azərbaycanın müdafiə qabiliyyətinin olmamasının, yaxud bu işdə respublika rəhbərliyinin lazımi tədbirlər görməməsinin nəticəsidir. Lakin bu belə deyildir. Uğursuzluqlar, məğlubiyyətlər beş ildən artıq müddətdə Azərbaycanda gedən proseslərin məntiqi nəticəsidir. Ermənistan tərəfindən, erməni silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycana təcavüzlər 1988-ci ilin fevralından etibarən başlanmışdır. Altı ilə yaxındır ki, biz bu vəziyyətdəyik. Təəssüf ki, bu müddətdə Azərbaycan Respublikasını idarə edən şəxslər, orqanlar dövlətimizi qoru-

maq, saxlamaq, onun ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün lazımi tədbirlər görməmiş, nəticədə təcavüzkar qüvvələr dalbadal irəliləmiş, respublikamızın mövqeləri itirilmiş və bütün bunlar indi bizi bu faciəli vəziyyətə gətirib çıxarmışdır.

Bunun bir hissəsi Azərbaycan Respublikası Sovetlər İttifaqının tərkibində ikən olmuşdur. Ancaq iki ildən artıqdır ki, Azərbaycan Respublikası müstəqil bir dövlətdir. Bu iki il müddətində müstəqil dövlətimiz öz müdafiə qüvvələrini, öz ordusunu yaratmalı idi. Bundan ötrü Azərbaycan Respublikasının bütün imkanları vardı. Ordunu bir gündə, beş gündə, bir ayda, üç ayda yaratmaq mümkün deyil. Ancaq iki il, üç il müddətində ordu da yaratmaq, Azərbaycanın etibarlı müdafiəsini təşkil etmək və ərazi bütövlüyünü də təmin etmək mümkün idi. Lakin bu fürsətlər əldən verilib və Azərbaycanın müdafiə imkanları get-gedə möhkəmlənmək əvəzinə zəifləmişdir. Ayrı-ayrı dəstələr, qruplar, yaxud batalyonlar tərəfindən aparılan ayrı-ayrı döyüşlərin hamısı pərakəndə şəkildə olmuş, müxtəlif qüvvələrə, məqsədlərə xidmət etmiş, böyük bir hərbi strategiya, müdafiə strategiyası əsasında, hərbi nizam-intizam əsasında görülən tədbirlər olmamışdır. Belə hallar bəzən Azərbaycan ictimaiyyəti arasında cürbəcür əsassız təbliğatların yayılmasına gətirib çıxarmışdır. Əslində isə Azərbaycanın müdafiə qüvvələri, dediyim kimi, günbəgün, aybaay zəifləmişdir.

Mən indi bütün bunlara qiymət vermək istəmirəm. Ancaq bir neçə sözlə Azərbaycan vətəndaşlarını, xalqımızı agah etmək istəyirəm ki, haradan başlamışıq, nə üçün bu günə gəlib düşmüşük, böyük potensialı, imkanları, 7 milyon əhalisi olan Azərbaycan Respublikası nə üçün indi ağır vəziyyətə düşmüşdür.

Təəssüf ki, bütün bu dövrdə Dağlıq Qarabağ məsələsindən Azərbaycanda bir çox qruplar tərəfindən hakimiyyət uğrunda

mübarizə üçün istifadə edilmişdir. Ayır-ayrı qüvvələr, siyasi qruplar, ayır-ayrı şəxslər Azərbaycanın bu faciəli vəziyyə-tində biri o birinə üstün gəlib, üstün gəlməyə cəhd göstərüb, biri digərini yıxaraq onun yerinə keçmək istəmişdir. Belə bir şəraitdə Azərbaycanın aqibəti, xalqın ümumi vəziyyəti unudulub, müxtəlif qüvvələrdən hər biri baş verən proseslərdən istifadə edərək hakimiyyətə gəlmək istəmişdir. 1992-ci ildə hakimiyyətə gələn qüvvələr də elə Qarabağ problemindən istifadə etmişdilər. İndi də ayır-ayrı siyasi qüvvələr yaranmış fürsətdən öz məqsədləri, siyasi hikkələri üçün istifadə etməyə çalışırlar.

Əgər son dövrə nəzər salsaq, bu ilin əvvəlindən götürsək, Azərbaycanın müdafiə imkanlarının böhranı, dövlət rəhbərliyinin böhranı o vaxtdan başlanmışdır. Xatırlayın, bu ilin fevralında Azərbaycanda dərin böhran əmələ gəldi, respublikanın rəhbərliyində toqquşmalar, ayır-ayrı qrupların qarşıdurması və bir-biri ilə mübarizəsi, Xalq Cəbhəsinin verdiyi bəyanatlar və cürbəcür rəqabətlər Azərbaycan Respublikasının müdafiə qüvvələrini çox zəiflətdi. Bu qüvvələr birləşmək, respublikanı qorumaq əvəzinə, bir-biri ilə toqquşmağa başladılar. Nəticədə martın axırında Kəlbəcər rayonu əldən getdi.

Bu ilin iyun ayını yada salın. Respublika dərin hakimiyyət böhranı keçirirdi. Azərbaycanı bürümüş ictimai-siyasi, iqtisadi böhranlara yenisi də əlavə olundu - dövlət rəhbərliyi böhranı baş verdi. Bəzi qüvvələr öz şəxsi məqsədlərinə nail olmaq üçün respublikanı parçalamaq səviyyəsinə gətirib çıxardılar. Ordu parçalandı. Bunları unutmaq lazım deyil. Silahlı Qüvvələrin bir hissəsi Gəncə tərəfdə, bir hissəsi Qarabağda, bir hissəsi Lənkəran zonasında qaldı. O vaxt Lənkəran zonasında milli-etnik problemlər qabarıq şəkildə üzə çıxdı. Azərbaycan vətəndaş müharibəsi səviyyəsinə gəlib

çatdı. Bir tərəfdən “Talış-Muğan Respublikası” yaratmaq istəyən quldur dəstələri, ikinci tərəfdən süni surətdə “ləzgi problemini” ortaya atan adamlar, üçüncü tərəfdən guya başqa etnik qrupların mənafeyini müdafiə edənlər - bunların hamısı dövlət rəhbərliyinin siyasətində böyük səhvlərin nəticəsində, eyni zamanda həmin rəhbərliyin daxilində gedən çəkişmələrin nəticəsində, yenə də hakimiyyət uğrunda mübarizə nəticəsində meydana çıxdı. Bu da, şübhəsiz, Azərbaycanda ordunun yaradılmasına və möhkəmlənməsinə mane oldu, hətta mövcud qüvvələrin də dağılmasına, parçalanmasına gətirib çıxardı.

İyun hadisələri dövründə Gəncədə, Bakının yaxınlığında qardaş qanı töküldü, adamlar bir-birinə atəş açdılar, tələf oldular. Nə üçün? Hakimiyyət uğrunda mübarizə üçün, ayrı-ayrı qüvvələrin öz şəxsi məqsədlərinə nail olması üçün. Bir daha qeyd edirəm ki, o zaman Azərbaycan vətəndaş müharibəsi ərəfəsinə gəlib çatmışdı.

Bu gün deyə bilərik ki, biz Azərbaycanı həmin təhlükədən qurtara bildik. Məhz həmin dövrdə mən böyük təkidli dəvətlər nəticəsində Naxçıvandan Bakıya gəldim. Mən heç vaxt hakimiyyət üçün, vəzifə üçün mübarizə aparmamışam, bu niyyətdə də olmamışam. Ancaq Azərbaycanın belə ağır dövründə dəvət olundum və gəldim. Azərbaycan xalqının iradəsi bir yerə toplandı, vətəndaş müharibəsi təhlükəsinin qarşısı alındı, lazımı tədbirlər görüldü. Lakin ayrı-ayrı qüvvələr yenə də respublikanı parçalamaq, ölkədəki ictimai-siyasi qrupları bir-birinə qarşı qoymaq, beləliklə də Azərbaycanın müdafiə imkanlarını zəiflətmək istədilər. Onlar bu əməlləri indi də davam etdirirlər.

Əgər son iki il ərzində, Azərbaycanın müstəqil dövlət olduğu dövrdə respublikanı etibarlı müdafiə etmək üçün lazımı silahlı qüvvələr yaransaydı, daxili sabitlik olsaydı və

bütün qüvvələr torpaqlarımızı qorumağa, ərazi bütövlüyümüzü təmin etməyə yönəldilsəydi, indi bu günə düşməzdik. Son aylarda cəbhə bölgələrindəki uğursuzluqlar, bəzi rayonların erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunması bu böhran proseslərinin, daxildəki çəkişmələrin, toqquşmaların, rəqabətin nəticəsində baş vermiş böhranın məntiqi yekunudur.

Bu qısa müddətdə istənilən səviyyədə ordu yaratmaq, Azərbaycanı müdafiə etmək çox çətin vəzifədir. Çünki çox şey pozulduğu kimi, müdafiə qüvvələri də pozulmuşdur. Əgər son həftələrdə bizim minlərlə döyüşçümüz öz mövqelərini vuruşmadan qoyub qaçıbsa, bunu necə qiymətləndirmək olar? Demək, orduda nizam-intizam, tələbkarlıq, qanun-qayda olmamışdır. Eyni zamanda bizdə olan məlumat görə, ordu hissələrinin bəzilərinin döyüşsüz, müqavimətsiz geri çəkilməsi, bəzən isə yerli əhalini vahiməyə salaraq, qorxudaraq vaxtından əvvəl öz yerlərindən çıxarılması, ayrı-ayrı cinayətkar dəstələrin, müxtəlif siyasi qrupların yenə də şəxsi mənafeələrinə, məqsədlərinə nail olmaq üçün apardıqları təxribatların nəticəsidir. Bunu demək üçün əlimizdə çox əsaslı dəlillər var.

Ona görə vəziyyətə düzgün qiymət verilməlidir və heç kəs belə düşünməməlidir ki, guya bu vəziyyət ancaq son vaxtlarda yaranmışdır. Yox. Bu, Azərbaycanda gedən proseslərin, həm ordu içərisində, həm siyasi qüvvələr arasında gedən proseslərin məntiqi nəticəsidir, indiyə qədər Azərbaycanda silahlı qüvvələrin təşkil olunmamasının, Müdafiə Nazirliyində, ordu hissələrində yol verilən kobud səhvlərin, bəzən isə cinayət hallarının, xəyanətlərin nəticəsidir. Belə hesab edirəm ki, biz bu məsələlərə doğru-düzgün, obyektiv münasibət bəsləməliyik və heç kəs yaranmış vəziyyətdən öz şəxsi məqsədlərinə nail olmaq üçün istifadə etməməlidir. Bir daha

qeyd edirəm, bu günlərdə biz gecə-gündüz bu məsələlərlə məşğul olmuşuq. Ola bilər, başqa məsələlərlə məşğul olmağa vaxt tapmamışıq.

Dünən biz yaranmış vəziyyəti Müdafiə Şurasında müzakirə etdik, ciddi tədbirlər gördük. Müdafiə nazirinin birinci müavini, sərhəd bölgələrində hərbi hissələrə rəhbərlik edən general-mayor Z. Rzayev vəzifəsindən kənarlaşdırıldı. Onun general rütbəsindən məhrum edilməsi məsələsi də müzakirə olundu. Ancaq keçmiş xidmətlərini nəzərə alaraq, bu qərarı qəbul etmədik, yalnız onu vəzifəsindən götürdük. Eyni zamanda tapşırıq verdik ki, bu məsələlər daha dərindən təhlil olunsun.

Eyni zamanda qeyd olundu ki, Nazirlər Kabineti, onun rəhbərliyi son aylarda müdafiə məsələlərinin təşkilini öz üzərinə götürsə də, lazımi tədbirlər görməmiş, ordunun təchizatı məsələləri ilə yaxından məşğul olmamış, ordunun təşkili işində səhvlərə yol vermişdir. Bununla əlaqədar onlara xəbərdarlıq edilmişdir. General Nəcməddin Sadıqov Baş Qərargahın rəisi təyin olunmuşdur. Başqa tədbirlər də görülür.

Ancaq güman etmirəm ki, son hadisələrə qiymət verməyimiz bu tədbirlərlə qurtarır. Xeyr. Hüquq-mühafizə orqanlarına, prokurorluq orqanlarına göstəriş vermişik ki, ordu hissələrində xəyanətkar, cinayətkar hərəkət etmiş adamlar haqqında lazımi tədbirlər görülsün. Bu şəxslərin hamısı həm qanun qarşısında, həm də xalq qarşısında cavab verməlidir.

Dünənki müzakirənin gedişində məlum olan bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm. Son günlərdə işğal olunan ərazilərdəki ordu hissələrində xidmət edən adamların əksəriyyəti həmin rayonların vətəndaşlarıdır. Məsələn, Zəngilan rayonundan çıxan hərbi hissədə əsgərlərin, zabitlərin əksəriyyəti yerli adamlardır. Onlar döyüşmək əvəzinə, öz torpaqlarını müdafiə etmək əvəzinə, atəş səsi eşidən kimi tez-

tələsik ailələrini çıxarmaqla və başqa işlərlə məşğul olmuşlar. Şübhəsiz ki, dinc əhali döyüş bölgələrindən çıxarılmalıdır, bunun üçün lazımı tədbirlər görülməlidir. Lakin bu o demək deyildir ki, döyüşçü öz mövqeyini tərک edərək yalnız özü və ailəsi haqqında düşünsün, qaçmağa çalışsın. Qeyd etmək istəyirəm ki, bu rayonların ərazisində bizim vətəndaşlarımız, öz torpaqlarını müdafiə etməyə qadir olan cavanlar da var idi. Onların da çoxu vaxtından əvvəl qaçıb getmişdir. Əgər adam öz evini, öz ocağını, öz torpağını, yaşayış yerini qorumursa, onun əvəzinə kim gəlib qoruyacaqdır?

Bəli, Azərbaycan xalqı qəhrəman xalqdır. Onun tarixində igidlik ənənələri həmişə güclü olmuşdur. Xalqımız öz qəhrəmanları ilə daim fəxr etmişdir. Azərbaycan xalqının qüdrəti bu gün də itməmişdir. Ancaq qeyd etdiyim kimi, son illərdə gedən mənfi proseslər insanların bir çoxunun mənəviyyatını pozmuş, onların bəzilərində vətənpərvərlik hissini tamamilə kütləşdirmişdir. Vətəni qorumaq, torpağa bağlı olmaq hissini, “ölsəm də, öz torpağında şəhid olum” hissini çoxları itirmişdir. Bu, onların günahı deyil, onlara rəhbərlik edən adamların təqsiridir.

Ordumuzda narahatlıq doğuran, adamı dəhşətə gətirən başqa hallar da var. Mən bunu sizə çox böyük təəssüflə, həyəcan hissi ilə deyirəm, lakin bu həqiqəti etiraf etməyə məcburam. Bütün bu proseslər, bir neçə il ərzində yığılmış bu günahlar, nöqsanlar, çatışmazlıqlar, ayrı-ayrı yerlərdə mənəviyyat pozğunluğu, cinayətkarlığın artması, cinayətkar ünsürlərin üstün mövqə tutması - bunların hamısı bütövlükdə qəhrəman, mərd, mətanətli, cəsarətli Azərbaycan xalqını belə ağır, çətin vəziyyətə salmışdır.

Ancaq bu o demək deyildir ki, biz çıxılmaz vəziyyətdəyik. Xeyr. Bu vəziyyətdən çıxmaq üçün Azərbaycan xalqının qüdrəti və imkanları var. Lakin bundan ötrü gərək xalq bir

məqsədə xidmət etsin. Torpağımızı, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qorumaq, onun suverenliyini, müstəqilliyini qorumaq hər bir vətəndaş üçün, hər bir azərbaycanlı üçün ən ümdə, ən ülvi, ən başlıca vəzifə olmalıdır. Qalan hissələr, duyğular, qalan cəhdlər hamısı bir kənara qoyulmalıdır. Ancaq indiyə qədər biz bunu etməmişik.

Yəqin indi hamı başa düşür ki, Azərbaycan çox gərgin vəziyyətdədir. Ona görə də, bir daha qeyd edirəm, bu barədə lazımi tədbirlər görülməkdir. Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyində aparılmış dəyişikliklər və başqa tədbirlərimiz şübhəsiz ki, öz nəticəsini verməlidir. Biz müdafiə qüvvələrimizi hər cəhətdən gücləndirməliyik.

Hətta belə ağır vəziyyətdə də mən yenə atəşin dayanandırılması, sülh danışıqları aparılması, məsələnin sülh yolu ilə həll olunması və işğal edilmiş torpaqlarımızın bu yolla geri qaytarılması tərəfdarıyam. Mənim mövqeyim belədir və ona əsaslanaraq ayrı-ayrı dövlətlərlə əlaqə saxlayıram. Ermənistanla bəzi danışıqlar aparırıq. Bu mövqeni gələcəkdə də davam etdirəcəyik. Eyni zamanda biz təkcə buna ümid bəsləmirik. Azərbaycanın gərək etibarlı müdafiəsi olsun. Biz işğalçılıq, qəsbkarlıq siyasəti yeritmirik. Biz, sadəcə olaraq torpaqlarımızı özümüzə qaytarmalıyıq, işğal edilmiş ərazilərimizi geri almalıyıq, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etməliyik. Bu, haqq işidir. Biz bu haqq yolda bütün imkanlardan istifadə etməliyik.

Müdafiə qüvvələrini möhkəmləndirmək üçün Azərbaycanda bütün mənəvi-psixoloji vəziyyət dəyişməlidir. İndiki əhval-ruhiyyə ilə Azərbaycanın bütövlüyünü təmin etmək mümkün olmayacaqdır. Bir tərəfdə torpaqlarımız əldən gedib, yüz minlərlə adam qaçqın düşüb, ağır vəziyyətdə, yersiz-yurdsuz, çadırlarda (bəzən bunlar da çatışmır) yaşayır, o biri tərəfdə isə Azərbaycan torpağında yaşayan, onun çörə-

yini yeyib suyunu içən, havası ilə nəfəs alan, sərvətlərindən istifadə edən adamlar eyş-işrət içərisindədirlər. Hələlik onlarda Azərbaycanı qorumaq, müdafiə etmək əhval-ruhiyyəsi yoxdur. Şübhəsiz ki, belə vəziyyətdə biz bu uğursuzluqların təbii olduğunu qeyd etməliyik. Ona görə də gərək bütün qüvvələrimizi toplayaq.

İndi Müdafiə Nazirliyi lazımi tədbirlər görür, səfərbərlik aparılır. Bu, ümumi səfərbərlik deyil, adi səfərbərlikdir. Sizə xatırlatmaq istəyirəm ki, Azərbaycan Sovetlər İttifaqının tərkibində olanda hər il Sovet Ordusuna 60 min nəfər çağırışçı yola salınırdı. İndi, Azərbaycan müstəqil bir dövlət olanda nə üçün bunu etmək mümkün olmasın? Nə üçün gənclərin bir hissəsi çağırışdan boyun qaçırır, orduda xidmət etmək istəmir, valideynləri isə cürbəcür vasitələrlə onları hərbi xidmətdən azad etdirirlər? Bəziləri orduda xidmət etməli olan oğlanlarını Azərbaycandan kənara, başqa ölkələrə göndərmişlər. Bəs onda Azərbaycanı kim qoruyacaq, onun müstəqilliyini kim təmin edəcəkdir? İndi adamları ayağa qaldırmaq, milli-vətənpərvərlik hissini yüksəltmək, xalqı səfərbər etmək əsas vəzifələrimizdən biridir.

Mən bu gün televiziya ilə verilən kiçik bir xəbəri dinlədim. 1941-ci ildə Böyük Vətən müharibəsinin ilk günündə Azərbaycandan 18 min nəfər könüllü yazılaraq cəbhəyə getmişdi. O vaxt Azərbaycanın əhalisi cəmi üç milyon nəfər idi. İndi nə üçün bunu edə bilmirik? O zaman Sovetlər İttifaqını qorumaq üçün cəbhəyə gedirdilər. İndi isə doğma torpağımızı, öz dövlətimizi, müstəqil Azərbaycanı qorumaq üçün adamları səfərbər edə bilmirik.

Doğrudur, son günlər bizə məlumatlar gəlmişdir ki, bəzi yerlərdə hərbi komissarlıqlar, polis idarələri bu işdə də əyintilərə yol vermişlər. Bu əyintilər nədən ibarətdir? Bir tərəfdən onlar adamları qanunsuz toplayaraq çağırış mən-

təqələrinə aparır və orada qeyri-qanuni hallara yol verirlər. Bu isə xalqın narazılığına səbəb olub. Biz dünən Müdafiə Şurasında müzakirə zamanı belə halları pislədik. İkinci tərəfdən isə xəbər verirlər ki, adamları yığıb çağırış məntəqəsinə aparırlar, səhəri gün burada həmin adamların cəmi 20 faizi qalır, 80 faizi yox olur. Bu, nə təhər olur? Rüşvət alıb buraxırlar.

Azərbaycanda rüşvətxorluq indi ən dəhşətli bir haldır. Həyatın hər sahəsində rüşvətxorluq baş alıb gedir. Azərbaycan vətəndaşları, xüsusilə 70-ci illərdə fəaliyyət göstərən adamlar bilirlər ki, mən o dövrdə respublikaya rəhbərlik edəndə rüşvətxorluqla mübarizəni fəaliyyətimin əsas istiqaməti kimi qəbul etmişdim. Azərbaycana rəhbərlik etdiyim 14 il ərzində fəaliyyətimin çox hissəsini rüşvətxorluqla mübarizəyə sərf etmişdim. Doğrudur, mən Azərbaycandan gedəndən sonra, xüsusən də istefaya çıxandan sonra bəzi adamlar həmin rüşvətxorları, oğruları milli qəhrəman səviyyəsinə qaldırdılar, onları 70-ci illərin guya qurbanları hesab etdilər. Nəticədə nə oldu? Azərbaycanda rüşvətxorluq on qat, iyirmi qat, yüz qat artdı. İndi bu vəziyyət bütün xalqı dəhşətə gətirir. Elə bu səfərbərlik hadisəsində də. Hərbi komissarlıqların əksəriyyətində rüşvətxorluq halları var.

Kim məndən inciyirsə, qoy incisin, həqiqəti demək lazımdır. Heç belə iş olarmı? Rüşvət verən, öz oğlunu çağırışdan azad edən adam Vətən haqqında, torpaq haqqında düşünürmü? Yaxud da ki, rüşvət alıb, cinayət yolu ilə cibini pulla dolduran adam Vətən haqqında, torpaq haqqında, Azərbaycanın müstəqilliyi haqqında düşünürmü? Bunların hamısı aradan götürülməlidir. Biz bu sahədə ciddi tədbirlər görəcəyik. Mən hamıya xəbərdarlıq edirəm və bildirmək istəyirəm ki, biz bu hallara dözməyəcəyik. Lakin biz nə qədər mübarizə aparsaq da, - mən bunu öz həyat təcrübəmə

əsasən deyirəm, - əgər insanların mənəviyyatında dəyişiklik olmasa, pozulmuş mənəviyyat bərpa edilməsə, insanlarda vətənpərvərlik, namus, şərəf, qeyrət hissi baş qaldırmasa, biz heç nə edə bilmərik.

Buna görə də sizə müraciət edirəm. İndi bizim ordumuz yaranmalı və qurulmalıdır. Bir də qeyd edirəm, ordumuz ancaq Azərbaycanı müdafiə etmək məqsədi daşıyır. İşğalçılıq məqsədi daşmır. Bizim işimiz haqq işidir, gərək hər bir vətəndaş bunu özünün şərəfli borcu kimi qəbul etsin. Kim özü orduda qulluq edə bilirsə, qoy könüllü surətdə getsin. Kim özü qulluq edə bilmirsə, yanındakıları başa salsın ki, gedib orduda xidmət etmək lazımdır. Yaxud əgər özü orduda qulluq edə bilmirsə, fikirləşsin ki, orduya necə kömək etmək lazımdır. İndi bunların hamısı ən zəruri vəzifələrdir. Bütün xalqa, Azərbaycan vətəndaşlarına müraciət edirəm ki, bu tədbirlərin həyata keçirilməsində fəal iştirak etsinlər.

Azərbaycan böyük təhlükə altındadır. Lakin biz bu təhlükənin qarşısını ala bilərik, almalıyıq da. Hər kəs öz vəzifəsini başa düşməlidir. Polis orqanları, hərbi komissarlıqlar, başqa hüquq-mühafizə orqanları, prokurorluq orqanları qanun-qayda yaradılması üçün, adamların qanuna riayət etməsi üçün lazımi tədbirlər görməlidirlər. Amma bunun üçün gərək həm polis, həm prokurorluq orqanlarında, həm hərbi komissarlıqlarda, həm də başqa sahələrdə, ordumuzun zabit heyətində, yüksək təbəqələrində mənəviyyatca saf adamlar olsunlar. Əgər belə olmasa, onlar öz vətəndaşlıq, azərbaycanlılıq, vətənpərvərlik məsuliyyətini hiss etməsələr, bu vəzifələri yerinə yetirə bilməyəcəklər.

Bəli polis, prokurorluq orqanlarına, hərbi komissarlıqlara böyük səlahiyyətlər verilib. Ancaq bu səlahiyyətlərdən yalnız və yalnız dövləti möhkəmləndirmək, nizam-intizamı gücləndirmək, ordunu qurmaq, müdafiə qüvvələrini möh-

kəmləndirmək, ərazi bütövlüyümüzü təmin etmək üçün istifadə etmək lazımdır. Şəxsi məqsədlər bir yana atılmalıdır. İndi hər şey cəbhə üçün, müdafiə üçün olmalıdır. 1941-45-ci illər müharibəsi dövrünü bir daha yadınıza salın. O dövrü yaşayan adamlardan biri də mənəm. O vaxt insanlar ac da, çılpaq da qalırdılar, çox şeydən məhrum idilər. Lakin bir şey hamı üçün ümdə idi, əsas vəzifə idi: cəbhəyə, orduya kömək etmək, Vətənin müdafiəsini təşkil etmək. İndi də hamı belə etməlidir, indi də belə olmalıdır.

İndi biz respublikamızda iqtisadiyyat sahəsində islahatlar keçiririk. Bazar iqtisadiyyatı əsas yolumuzdur, sərbəst iqtisadiyyata böyük meydan vermişik və bu yolla da gedəcəyik. Lakin bu o demək deyildir ki, bəzi adamların çıxışlarında, bizə gələn məktublarda deyildiyi kimi, Bakıda cavan oğlanlar alver eləsin, kommersiya mağazalarında otursun, eyş-işrətlə məşğul olsun, xalqımızın bir hissəsi - onsuz da ağır vəziyyətdə, kənd rayonlarında yaşayan hissəsi isə gedib torpaqları müdafiə etsin. Bu torpaq hamımızdır - tək-cə orada yaşayan adamların, təcavüzə məruz qalanların deyil, bütün Azərbaycanın torpağıdır. Hesab edirəm ki, bizim vətəndaşlarımız, ictimai-siyasi təşkilatlarımız məni düzgün başa düşürlər. Bir tərəfdə restoranlarda çalğı, həddindən artıq pullu adamların cürbəcür kef məclisləri, digər tərəfdə isə şəhidlər, cəbhədə vuruşanlar, qaçqın düşüb ağır vəziyyətdə yaşayanlar. Yox, hamı bərabər yaşamalıdır. O adamların hamısı bu işlərini qoyub cəbhəyə getməlidir. Ümumiyyətlə, indi Azərbaycanda hamıda Vətəni müdafiə əhval-ruhiyyəsi olmalıdır. Mən bütün vətəndaşları bu yola dəvət edirəm. Kim bu yolla gedəcəksə, o, xalqını sevən, Vətəninə sədaqətli olan adamdır. Kim bizim əxlaqımıza, mənəviyyatımıza, milli ənənələrimizə zidd olan yollarla gedəcəksə, o cür həyat təzi ilə yaşayacaqsa, onların Azərbaycanda yaşamaq hüququ yoxdur.

Hətta bəzi hərbcilər də mənə deyirlər ki, bu ağır vəziyyətdə Azərbaycanı atıb başqa ölkələrə gedən, vəziyyət dəyişdikdən sonra geri qayıtmaq istəyən adamları respublikanın vətəndaşlığından məhrum etmək lazımdır, onların Azərbaycana qayıtmasına imkan verilməməlidir. Bu təkliflərdə həqiqət var. Həmin təklifləri irəli sürənlər Azərbaycana canı yanan adamlardır. Güman edirəm ki, mənim bu sözlərimi düzgün başa düşəcəksiniz.

Biz çoxlu məktub alırıq, bizə xeyli müraciətlər də olur. Əhalinin əksər hissəsi qanun-qaydanı möhkəmlətməyi, tələbkarlığı artırmağı, adamları nizam-intizama tabe etməyi, qanunları ciddiləşdirməyi istəyir. Bunların hamısı təbiidir. Ürəyi Vətən üçün, xalq üçün, torpaq üçün yanan adam belə düşünür və belə də düşünməlidir. Biz bu sahədə də lazımı tədbirlər görəcəyik.

Qeyd etdim ki, Azərbaycanda bir milyon nəfərdən çox qaçqın var. Son vaxtlar onların sayı artıb. Qaçqınların bir hissəsi İmişli rayonunun ərazisində yerləşdirilib, İran İslam Cümhuriyyətindən oraya yardım, çadırlar və sair şeylər göndərilib. Qaçqınların bir hissəsi başqa rayonlarda yerləşdirilib, bir hissəsi də Bakıya gəlib, onların hamısına mütləq qayğı göstərməlidir. Lakin lazımi qayğı yoxdur. Mən yenə də əlli il bundan əvvəlki müharibəni yada salıram. O vaxtlar Sovetlər İttifaqı ərazisinin xeyli hissəsi faşist qoşunları tərəfindən zəbt edilmişdi. Çox adam öz yerlərini tərk etmiş, qaçqın vəziyyətinə düşmüşdü. Ancaq o vaxtlar həmin adamları ayrı-ayrı ailələr öz himayəsinə götürürdülər. Mən hesab edirəm ki, Bakı şəhərində də, başqa şəhər və rayonlarımızda da hər ailə bir qaçqın ailəsini qəbul etmək imkanına malikdir. Bu, böyük bir xeyirxah iş olardı. İndi bizim rayonlarda, qəsəbələrdə, kəndlərdə və şəhərlərdə bəzi adamların iri evləri, bir neçə otaqlı mənzili vardır. Nə olar ki,

qoy onların hərəsi bir qaçqın ailəsini götürüb saxlasın. Bunu etmək lazımdır. Biz qaçqınları yağışın, qarın altında qoya bilmərik. Bununla yanaşı, dünən biz ciddi tədbirlər görmüşük, Nazirlər Kabinetinə göstəriş vermişik. Qaçqınların məskunlaşdığı yerlərdə əlavə tədbirlər görmək niyyətindəyik.

Eyni zamanda belə bir fikir də meydana çıxıb və mən onu sizə çatdırmaq, müraciət etmək istəyirəm. İndi Azərbaycan Respublikasının, məsələn, Bakı, Gəncə, Sumqayıt və başqa şəhərlərində, digər yerlərində həm dövlət müəssisələrimiz var, həm də çoxlu şirkət, iş adamları, kommersiya ilə məşğul olan təşkilatlar var. Bunların bir çoxu son illər müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərir, xeyli vəsait toplaya bilib. Bəs onlar nə iş görürlər? Onların gördüyü işlərə etirazımız yoxdur. Qeyd etdiyim kimi, biz bazar iqtisadiyyatı, sərbəst iqtisadiyyat yolu ilə gedirik və bunların hamısına imkan verilib və veriləcəkdir. Lakin bununla yanaşı, bax, həmin strukturlar - həm dövlət müəssisələri, həm də xüsusi bölmə, şirkətlər, firmalar, assosiasiyalar, iş adamları qaçqınlara kömək etməlidirlər. Şübhəsiz ki, bu işlər pərakəndə halda ola bilməz. Biz Nazirlər Kabinetinə göstəriş vermişik ki, bu işi mütəşəkkil hala salsınlar.

Lakin elə olmasın ki, kimsə balaca bir iş görməklə, qaçqınlara aparıb yemək verməklə öz vəzifəsini bitmiş hesab etsin. Yaxşı olar ki, qaçqınların müəyyən bir hissəsini ayırayrı şirkətlər, iş adamları və başqaları öz öhdəsinə götürsün, qaçqınların yerləşdirilməsi, maddi cəhətdən təmin edilməsi qeydinə qalsınlar. Ta qaçqınlar öz torpaqlarına qayıdana qədər. Əlbəttə, onlara bundan sonra da kömək edilməlidir. Çünki qaçqınlar öz yurdlarına qayıtdıqdan sonra çətinlikləri çox olacaqdır. Axı onların evləri dağıdılmışdır, bu adamlar var-dövlətlərini itirmişlər. Bu sahədə lazımı işlər görmək

lazımdır. Bizdə Qaçqınlar Komitəsi var. Mən onun fəaliyyətini qənaətbəxş hesab etmirəm. O, öz işini genişləndirməlidir. Biz bu sahədə də lazımı tədbirlər görəcəyik.

Mən bütün rayonların, bütün şəhərlərin icra hakimiyyəti başçılarına, bütün nazirliklərin rəhbərlərinə, bütün iş adamlarına, firma rəhbərlərinə, - hamıya müraciət edirəm ki, gücümüzü, imkanlarımızı toplayıb qaçqınlara lazımı kömək göstərməliyik.

Son vaxtlar baş vermiş hadisələrdən bəzi qüvvələr Azərbaycanda daxili sabitliyi pozmaq üçün istifadə edirlər. Biz bunu görürük. Həmin qüvvələr, birinci növbədə Xalq Cəbhəsinin qüvvələri və başqa qüvvələr orduda təxribatla məşğul olmuş, cəbhəyanı rayonlara gedərək əhalini yalandan qorxudub geri çəkilməyə məcbur etmişlər. Bu qüvvələrin bəziləri rayonların işğal olunmasına qəsdən imkan yaratmağa cəhd göstərmişlər və fürsətdən istifadə edərək öz fəaliyyətini davam etdirməyə can atırlar. Bunların hamısı xəyanətdir. Xalqına xəyanət edən, torpağa xəyanət edən adam əsl xəyanətkardır. Lakin bu, bir adamın işi deyildir, bunlar qruplardır, təşkilatlardır. Bizdə belə məlumatlar var. Azərbaycanın bu vəziyyətə düşməsinin əsas günahkarları olan bu adamlar fürsəti əldən verməyib, itirilmiş mövqelərini geri qaytarmaq, qisas almaq məqsədi güdürlər. Bunun üçün onlar çox çirkin yollara gedirlər və çirkin işlər görürlər. Adamlar arasında cürbəcür təbliğat aparmağa, xalqı çaşdırmağa, ictimai-siyasi sabitliyi pozmağa cəhdlər göstərirlər.

Son günlər alınan məlumatlar göstərir ki, Xalq Cəbhəsinin bəzi dəstələri, bəzi təşkilatlar yerlərdə adamlara silah paylayırlar və silahlı üsyan qaldırmaq fikrinə düşüblər, hakimiyyəti ələ keçirmək niyyətindədirlər. Halbuki hakimiyyət onlarda idi. Amma siz onu saxlaya bilmədiniz. Heç kəs hakimiyyətinizin əldən getməsinə çalışmırdı. Əgər siz bu

hakimiyyəti saxlaya bilmədinizsə, özünüz qaçdınızsa, geri çəkildinizsə, buna kim təqsirkardır? Bəs indi nə istəyirsiniz?

Götürək elə həmin iyun hadisələrini. Bu hadisələrin nə üçün və nədən baş verdiyini təhlil etmək istəmirəm. Bu barədə Milli Məclisin qərarı var. Ancaq baş nazir Pənah Hüseynov iyunun 6-da istefa verib, qaçıb, indiyə qədər tapılmır. Ali Sovetin sədri İsa Qəmbərov iyunun 13-də istefa verib. Azərbaycan prezidenti Əbülfəz Elçibəy iyunun 17-də Bakını tərk edərək gedib və indiyədək Kələki kəndində yaşayır. Əgər onlar günahkar deyildilərsə, hakimiyyəti özlərində saxlamaq fikrində idilərsə, nə üçün istefa verdilər, nə üçün qaçdılar? Halbuki hakimiyyət də, dövlət də onların əlində idi. Onlar hakimiyyətdən də, dövlətdən də, bütün imkanlardan istifadə edib Azərbaycanda sabitlik yaratmalı, vətəndaş müharibəsinin qarşısını almalı və silahlı qüvvələri gücləndirib Azərbaycanın müdafiəsini təmin etməli idilər. Ancaq bunu etmədilər. Ona görə etmədilər ki, onlar hakimiyyətə gələn gündən daxildə bir-biri ilə mübarizə aparmaq, bir-birini yıxmaq, bir-birinin vəzifəsini əlindən almaq niyyətlərilə yaşayır, cürbəcür qanunsuz hərəkətlərə yol verir, xalqda narazılıq yaradırdılar. Ona görə də bu hakimiyyət öz-özünə yıxılıb getmişdir.

Bir sözlə, bu hakimiyyəti onların özləri təhvil verib, özləri çıxıb gediblər, onları heç kəs yıxmayıbdır. İndi bu vəziyyətdə torpağı, Vətəni qorumaq əvəzinə Xalq Cəbhəsinin fürsətdən istifadə edib ara qızışdırması, insanları çaşbaş salması, qaçqın vəziyyətinə düşən adamlardan öz çirkin məqsədləri üçün istifadə edib təxribatlar törətməsi, dövlət orqanlarına qarşı təbliğat aparması nəyə lazımdır? Halbuki, Xalq Cəbhəsi torpağı qorumaq, Vətəni qorumaq məqsədilə yaradılmışdı. Demək, belə çıxır ki, beş ildən bəri gedən proseslər indi də davam edir. Bunlara son qoymaq lazımdır.

Buna görə də oktyabrın 10-da Prezident vəzifəsinin icrasına başlayarkən xalqa müraciətimdə də bildirdim ki, mən Prezident kimi Azərbaycan Respublikasında siyasi dünyabaxışından asılı olmayaraq bütün qüvvələri əl-ələ verib Azərbaycanı bu ağır vəziyyətdən çıxarmağa dəvət edirəm. Ola bilsin ki, kiminsə kimdən xoşu gəlmir, birinin bir cür, başqasının ayrı cür dünyagörüşü var, bunların hamısı kənara qoyulmalıdır. Ola bilər ki, tarixi biri bir cür, başqası ayrı cür təhlil etsin, - bunlara son qoyulmalıdır. İndi Azərbaycan üçün bir amal, bir məqsəd var: Azərbaycanı bu ağır vəziyyətdən xilas etmək, onun ərazi bütövlüyünü, müdafiəsini təmin etmək. Kimin əlindən nə gəlersə, bu amal, bu məqsəd naminə etməlidir.

Hamımız üçün bir böyük məfhum var: Azərbaycan Respublikası, Azərbaycan xalqı. Bu məfhumun ətrafında hamı sıx birləşməlidir.

Azərbaycanın müstəqilliyi, müdafiəsi, ərazi bütövlüyü təmin edildikdən sonra kim hansı vəzifəni istəyirsə, gəlib götürsün. Ancaq indi durub vəzifə davası döymək, bu fürsətdən, bu yazıq, məzlum adamlardan, onsuz da ağır bəlaya düşər olmuş insanlardan, qaçqınlardan istifadə edib təbliğat aparmaq, qisas əhval-ruhiyyəsi ilə yaşamaq — bunların hamısı xalqımıza xəyanətdir. Mən başa düşürəm, nədən ötrü qisas almaq istəyirlər. Ona görə də mən Xalq Cəbhəsinə və başqa siyasi qüvvələrə xəbərdarlıq edirəm ki, bu əməllərindən əl çəksinlər. Azərbaycanın dövlət qanunları qorunacaqdır, Azərbaycan dövləti özünü və respublikanı qorumağa qadirdir. Hesab edirəm ki, bundan hərə özü üçün nəticə çıxarmalıdır. Biz belə hallara yol verməyəcəyik! Bununla əlaqədar mən xalqa, hamıya — bütün siyasi partiyalara, siyasi qüvvələrə, Azərbaycanı sevən, vətəninə hörmət bəsləyən bütün adamlara bir daha müraciət edirəm: Hamı qüvvələri toplayıb bir

hədəfə vurmalıdır, Azərbaycanı müdafiə etmək, bu ağır vəziyyətdən çıxarmaq lazımdır.

Azərbaycanın iqtisadiyyatında da dağıntılar çoxdur. Mən bunu dəfələrlə demişəm. Hazırda sənayemiz də, kənd təsərrüfatımız da ağır vəziyyətdədir. Bir tərəfdən torpaqların bir hissəsi işğal edilib, digər tərəfdən, kənd rayonlarında lazımi işlər görülmədi, məhsul yığılmadı. Əlaqədar nazirliklər üzərlərinə düşən vəzifələri yerinə yetirmədilər, rayon rəhbərləri lazımi işləri görmədilər. İqtisadiyyatda da çətinliklərimiz çoxdur. Ancaq həm sənayedə, kənd təsərrüfatında, həm də adamların təchizatı sahəsində olan çətinlikləri aradan qaldırmaq mümkündür. Xalqımız dözümlü xalqdır, bu ağır vəziyyətə dözəcəkdir. Ola bilər az yesin, ola bilər nəyi isə çatmasın, ola bilər lazımi paltar olmasın. Lakin torpağı itirmək olmaz. Ona görə də indi bütün qüvvələr cəlb olunmalıdır ki, hamımız birləşək və hamımız Azərbaycanın müdafiəsini təmin edək, yaranmış vəziyyətdən birlikdə çıxaq.

Bu baxımdan hesab edirəm ki, işğal olunmuş rayonların əhalisi də fəaliyyət göstərməlidir. Həmin rayonlarda çox qəhrəman, cəsur adamlar, hörmətli adamlar olubdur. Laçın rayonundan da, Kəlbəcər rayonundan da, Dağlıq Qarabağın ərazisindən, Şuşadan, Ağdamdan, Füzulidən, Cəbrayıldan, Qubadlıdan, Zəngilandan olan hörmətli, nüfuzlu şəxslər, bu rayonların əhalisi müdafiə üçün imkanlara malik adamların səfərbər edilməsində bizə kömək etməlidirlər. Bu rayonların əhalisi arasından bizim orduda xidmət etmək imkanı olan adamları gətirib özləri təqdim etməlidirlər. Belə etsələr, səfərbərlikdə buraxılmış səhvlər də yəqin ki, olmaz, yaxud da az olar.

Ona görə də həmin rayonların hörmətli adamlarına, vətəndaşlarına müraciət edirəm. Mən bu rayonların səlahiyyətli nümayəndələri ilə — özü də beş-on nəfərlə yox, böyük

tərkibdə, hər rayondan 500, 600, 700 nəfərlik tərkibdə, - ayrı-ayrılıqda görüşməyə hazırım. Onlarla görüşüb, bu rayonların geri qaytarılması üçün hansı tədbirləri görmək barədə məsləhətləşmək əzmindəyəm və dəvət edirəm ki, bu görüşlər yaxın günlərdə təşkil olunsun. Mən buna hazırım. Eyni zamanda bütün başqa nüfuzlu şəxslərin hamısı ilə, bu işdə iştirak etməyə imkanı olan hər bir adamla görüşməyə hazırım. Bu gün mənə xəbər verdilər ki, böyük bir dəstə - Əfqanıstanda vuruşmuş azərbaycanlı döyüşçülər, təxminən min nəfər adam mənimlə görüşmək üçün müraciət ediblər. Mən onlarla görüşməyə razılıq vermişəm. Onlar Azərbaycanın müdafiəsi üçün vuruşmağa hazırdırlar. Bu, yaxşı təşəbbüsdür. Arzu edərdim ki, belə təşəbbüslər davam etsin. Beləliklə, biz müdafiə qüvvələrimizi möhkəmləndirər, Azərbaycanda milli həmrəyliyi, milli birliyi təmin edərək. Ancaq bunlarla yanaşı, bizə gələn məktubların, təkliflərin hamısında bizdən bir şey tələb olunur: qanun-qaydanı möhkəmlətmək, tələbkarlığı gücləndirmək, cinayətkarlığa qarşı mübarizəni ciddiləşdirmək, hüquq-mühafizə orqanlarında qanun-qayda yaratmaq, ordunu möhkəmlətmək, orduya qayğı göstərmək.

Baxmayaraq ki, bəzi səbəblərdən, ya qorxaqlığa görə, yaxud pis niyyətlərə görə ordunun ayrı-ayrı hissələrindən qaçıb gedən adamlar var, biz ordumuza, əsgərlikdə olan adamlara hörmət etməliyik, ordumuzu hörmətlə, qayğı ilə əhatə etməliyik. Mən xalqı buna dəvət edirəm. Bəzi qəzetlər belə məlumat verirlər ki, guya bizim uğursuzluqlarımıza səbəb budur ki, ayrı-ayrı batalyonlar vardı, onlar ləğv edildi. Bunlar hamısı yalan sözdür. Onların necə batalyonlar olduğu məlumdur, çoxusu cinayətkar batalyondur. Onlar cəbhə bölgələrində yerli əhalini qarət etməklə məşğul olublar. Erməni silahlı qüvvələri ilə əlaqəyə girib, var-dövlətimizi onlara satmaqla məşğul olublar. Onların adları da məlumdur. Mən bu

adları çəkməyə ehtiyac görmürəm.

Onların çoxu Xalq Cəbhəsi ilə, bəziləri başqa qüvvələrlə bağlı olubdur. Bədbəxtlik də burasındadır ki, biz bu ikiillik müstəqillik dövründə Azərbaycanda dövlət strukturu əsasında nizami ordu yaratmaq əvəzinə, ayrı-ayrı adamlar, ayrı-ayrı qüvvələr hərəsi özünə bir batalyon yaradıb, gedib haradasa balaca bir kəndi guya alıb, guya böyük bir şücaət göstəribdir. Əslində isə bunlar heç bir nəticə verməyib, bizi gətirib bax, bu dağını vəziyyətinə çıxarıb.

Ona görə də mən cürbəcür ittihamları tamamilə rədd edirəm. Kim istəyirsə bizim müdafiə qüvvələrimiz möhkəmlənsin, hamı bir mərkəzdə - Müdafiə Nazirliyində, ordumuzda cəmlənməlidir. Kim orada qulluq etmək istəyirsə, gəlib qulluq etsin.

Qanun-qaydanı, nizam-intizamı möhkəmləndirmək üçün bizə təkliflər gəlir ki, Azərbaycan müharibə şəraitindədir, buna görə də hərbi vəziyyət elan etmək lazımdır. Yaxud bəziləri təklif edirlər ki, fəvqəladə vəziyyət elan olunmalıdır. Bu təkliflərdə əsas var. Mən bunlara da müəyyən dərəcədə bəraət qazandırırım. Biz bu barədə düşünürük. Ancaq güman edirəm ki, hər bir şəxs öz vətəndaşlıq borcunu layiqincə yerinə yetirərsə, hər bir azərbaycanlı öz torpağına, Vətəninə, öz elinə, obasına sadıq qalarsa və Vətəninə, torpağını hər şeydən üstün tutarsa, belə tədbirlərə əl atmağa ehtiyac olmayacaqdır. İndi bütün siyasi qüvvələr bir məqsədə qulluq etsələr, dövlətin ətrafında toplaşsın, dövlətçilik yolu ilə, qanun-qayda yolu ilə Azərbaycanı bu ağır vəziyyətdən xilas etmək əzmində olsalar, onda bu tədbirlərə əl atmaq lazım gəlməyəcəkdir. Ancaq ola bilər ki, vəziyyət bizi belə tədbirlərə də əl atmaq məcburiyyətinə gətirib çıxarsın. Güman edirəm ki, əgər biz milli həmrəyliyə, vətəndaş birliyinə, vətəndaş həmrəyliyinə nail ola bilsək, bu tədbirlərin hamısından, şüb-

həsiz imtina edə bilərik və onlara ehtiyac olmaz.

Bu fikirlərimi sizə çatdıraraq qeyd etmək istəyirəm ki, biz öz diplomatik, siyasi fəaliyyətimizi də davam etdiririk və davam etdirəcəyik. Danışıqlar yolu ilə atəşkəsin davam etdirilməsinə nail olmağa çalışacağıq. Məsələlərin sülh yolu ilə həll edilməsinə bundan sonra da üstünlük verəcəyik. Ancaq hər bir vətəndaş, hər bir azərbaycanlı hiss etməlidir ki, indi Vətəni qorumaq üçün hərə öz payını verməlidir, hərə öz yerini tapmalıdır. İndi hər kəs müsəlləh əsgər olmalıdır. Bundan artıq vəzifə yoxdur. Bütün qalan problemlər sonra həll ediləcəkdir. Bütün digər problemlər ikinci, üçüncü sıraya keçməlidir. Ön cərgədə birinci növbədə bu problem durmalıdır. Hamı onun ətrafında birləşməlidir.

Mən bəzi acı həqiqətləri sizə çatdıraraq, eyni zamanda bildirmək istəyirəm ki, doğrudan da, Azərbaycan xalqının potensialı — həm qəhrəmanlıq, həm döyüşkənlik, həm də intellektual potensialı böyükdür. Biz bu potensialdan səmərəli istifadə etməliyik. Bu sahədə ziyalılarımız daha fəal çalışmalıdırlar. Onlar sərhəd bölgələrində, qaçqınların arasında, ordu hissələrində olmalıdırlar.

Burada oturub ah-vay etməkdən, yaxud qeybətlə məşğul olmaqdansa, ayrı-ayrı məsələlərə cürbəcür qiymət verməkdənsə, gedib hərə bir cəbhə bölgəsində, ordu hissəsində adamların əhval-ruhiyyəsini, vətənpərvərlik hissini qaldırsa, müdafiə qüvvələrinin möhkəmlənməsində iştirak etdiklərini göstərə bilərlər.

Mən yenə də əlli il bundan əvvəlki müharibə dövrünə qayıdıram. O zaman bizim ziyalılarımız — yazıçılar, mədəniyyət xadimləri, alimlər bu məsələlərdə çox fəal iştirak edirdilər. İndi də ziyalılarımızı dəvət edirəm, çox xahiş edirəm ki, bu işə qoşulsunlar. Ancaq bir məqsədlə — adamların fikrini, mənəviyyatını düzgün istiqamətə yönəltmək üçün

qoşulsunlar, onları çaşdırmaq, ayrı-ayrı təxribat işləri aparmaq üçün yox. Güman edirəm ki, bu yolda hamımız bir olmalıyıq. Belə hesab edirəm ki, din xadimləri də bu sahədə öz işlərini görməlidirlər. Azərbaycan xalqının zəngin milli ənənələri var. Torpaqlarımızın etibarlı müdafiəsi üçün bu ənənələrdən istifadə olunmalıdır.

Bir sözlə, vəziyyət ağırdır, gərgindir. Ancaq bu o demək deyil ki, biz vəziyyəti çıxılmaz hesab edirik. Xeyr. Yenə də deyirəm, bu gün Azərbaycanın böyük gücü, potensialı, xalqımızın zəngin qəhrəmanlıq ənənələri - bunların hamısı birləşdirilməlidir. Bütün imkanlardan istifadə edərək Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarını geri qaytarmağa bizim imkanımız var.

Sizə bu fikirlərimlə, bu arzularımla müraciət edərək, hamınızı bu yolda fədakar mübarizəyə, Azərbaycanın müdafiəsinə qalxmağa dəvət edirəm və hamınızdan təşəbbüs, əməli fəaliyyət gözləyirəm. Diqqətinizə görə sağ olun, gecəniz xeyrə qalsın. Azərbaycan xalqına həyatın bu ağır dövründə uğurlar diləyirəm.

Sağ olun.

KEÇMİŞ BEYNƏLMİLƏLÇİ DÖYÜŞÇÜLƏRLƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ

4 noyabr 1993-cü il

Əfqanıstan müharibəsinin iştirakçısı olan hörmətli veteranlar! Azərbaycanın müdafiəsi ilə əlaqədar çağırışa cavab verərək belə bir təşəbbüs qaldırdığınıza görə sizə öz təşəkkürümü bildirirəm. Noyabr ayının 2-də televiziya və radio vasitəsilə xalqa müraciət edərkən mən Azərbaycan Respublikasının bütün vətəndaşlarını həmrəyliyə, birliyə dəvət etdim və bütün Azərbaycan xalqını Vətənin müdafiəsi işində iştirak etməyə çağırdım. Siz bu çağırışa cavab olaraq mənə müraciət etmişiniz. Öz xidmətlərinizi göstərmək, Vətənin, torpağımızın müdafiəsində iştirak etmək istəyirsiniz. Bu, əsl vətənpərvərlik təşəbbüsüdür. Bu, sizin torpağımıza, Vətənimizə, müstəqil Azərbaycana qəlbən bağlı olduğunuzu bir daha nümayiş etdirir. Eyni zamanda bu təşəbbüs bütün Azərbaycan xalqı üçün, Azərbaycan vətəndaşları üçün gözəl bir nümunədir. Güman edirəm ki, sizin təşəbbüsünüz öz davamını tapacaqdır. Azərbaycanın indiki ağır vaxtında onun müdafiəsində iştirak etmək üçün minlərlə qəhrəman oğullar ordu sıralarına gələcək və hamımız birləşib Vətənimizin müdafiəsini təmin edə biləcəyik.

Noyabrın 2-dəki müraciətimdə qeyd etdim və bir daha bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikasının öz torpaqlarını müdafiə etmək üçün böyük potensialı var. Ən böyük potensial bizim insanların Vətənə, torpağa bağlılığı, Vətəni, torpağı sevməsi və onu qorumaq hissidir. Bu, xalqımızın tarixi ənənələrindən irəli gələn hissidir. Güman edirəm ki, xalqımız tarixi ənənələrimizi, keçmişimizi yada salaraq,

Azərbaycanın bu ağır vəziyyətdən çıxması üçün bundan sonra səmərəli tədbirlər görəcəkdir. Ordumuz, müdafiə qüvvələrimiz möhkəmləndirilməlidir. Bunu da xalq etməlidir. Bu, bütün vətəndaşların işidir. Bunu ordunun özü, ordunun rəhbərləri etməlidirlər. Nəhayət, bunu biz etməliyik. Bu, bizim borcumuzdur. Ancaq hamımız birlikdə, sizinlə bərabər etməliyik.

Bu günlərdə bir çox yerlərdən məktublar alırıq, bizə təşəbbüslərlə müraciət edirlər, Azərbaycan vətəndaşları bizim çağırışımıza cavab verirlər, Vətənin müdafiəsində iştirak etmək istəyirlər. Güman edirəm ki, bütün bunlar Azərbaycan xalqında yeni əhval-ruhiyyə, vətənpərvərlik hissləri, vətənpərvərlik əhval-ruhiyyəsi yaradacaqdır. Bəzi adamlar indiyədək olan biganəlikdən əl çəkəcək və başa düşəcəklər ki, Azərbaycandan başqa Vətənimiz yoxdur. Azərbaycan torpaqlarını biz özümüz qorumalıyıq, özümüz saxlamalıyıq. Azərbaycanın müstəqilliyini biz özümüz qorumalıyıq, özümüz saxlamalıyıq.

Mən bu gün sizin qarşınızda bir daha qeyd edirəm: bütün vətəndaşlarımız Azərbaycan Respublikasında beş ildən artıq müddətdə gedən müharibəyə, nəhayət, son qoyulmasını istəyirlər. Biz də müharibəyə son qoyulmasını istəyirik. Ancaq Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü, müstəqilliyini təmin etmək yolu ilə. Buna sülh yolu ilə nail olmaq tərəfdarıyıq. Lakin danışıqlar aparmaq üçün, barışıq əldə etmək üçün, yəni məsələnin həllini sülh vasitəsilə tapmaq üçün biz gərək müdafiə qüvvələrimizi möhkəmləndirək. Biz müdafiə olunuruq. Beş ildən artıqdır ki, Azərbaycan Respublikasına qarşı hərbi təcavüz davam edir. Torpaqlarımızın bir qismi işğal olunubdur. Buna baxmayaraq, indiyədək etibarlı surətdə müdafiə olunmamışıq. Bunun nəticəsində də ərazimizin bir hissəsi düşmən tərəfindən işğal edilmişdir.

Bir daha qeyd edirəm ki, bizim imkanlarımız böyükdür. Burada verilən məlumata görə, vaxtilə Əfqanıstanda gedən müharibədə iştirak etmiş minlərlə Azərbaycan vətəndaşı indi respublikamızda yaşayır. Əgər Azərbaycanın oğulları, Azərbaycanın yetirmələri başqa bir ölkədə Sovet Ordusunun tərkibində vuruşa bilirdilərsə, qəhrəmanlıq nümunələri göstərə bilirdilərsə, deməli, onlar öz torpaqlarını daha cəsarətlə, ürəklə qoruya bilər və torpaqlarımız uğrunda döyüşə bilərlər. Əfqanıstan müharibəsinin veteranları böyük qüvvədir. Onlar hərbi xidmətdə olmuş, müharibəni görmüş, döyüşün nə olduğunu hiss etmiş adamlardır.

Respublikamızın malik olduğu böyük imkanlardan, təəssüf ki, indiyədək istifadə edilməyibdir. Bəzən deyirlər ki, biz ordu yarada bilmirik. Ola bilsin ki, bu veteranların təxminən 10-15 faizi hərbi xidmət üçün yaramır. Lakin onların əksər hissəsinin hərbi xidmət etmək imkanı var. Bax, bu döyüşçülərdən indiyədək istifadə edilməyibdir. Burada verilən məlumatlar da bunu göstərir. Həmin məlumatlarla yanaşı, sizin mənə müraciətiniz də göstərir ki, siz Azərbaycanın indiki vəziyyətində respublikanı müdafiə etmək üçün, onu bu ağır vəziyyətdən qurtarmaq üçün doğrudan da çox iş görə bilərsiniz. Bunun üçün biz sizə lazımı şərait yaratmalıyıq. Bu məqsədlə biz sizin xahişinizlə buraya, sizinlə görüşə gəlmişik.

İnanırıq ki, sizin müraciətiniz, nümayəndələrinizin burada verdiyi vədlər, dedikləri sözlər həqiqətdir, qəlbinizi bürüyən hisslərin ifadəsidir. Biz bunu belə qəbul edirik. Odur ki, sizə minnətdarlığımı bildirir və eyni zamanda əmin olduğumu demək istəyirəm ki, siz bu təşəbbüsünüzü davam etdirəcəksiniz, ittifaqımızda, yəni Əfqanıstan Müharibəsi Veteranları İttifaqında olan döyüş qabiliyyətli, hərbi xidmətə qadir insanların hamısını toplayacaqsınız, Azərbaycanın Silahlı

Qüvvələri tərkibində layiqli yer tutacaqsınız və Vətənin müdafiəsində qəhrəmancasına iştirak edəcəksiniz.

Tam əminəm ki, siz öz sözlünüzün və vədlərinizin sahibsiniz. Mən sizə inanıram. Ona görə ki, siz döyüşlərdən, tufanlardan, sınaqlardan keçmiş adamlarsınız. Ona görə inanıram ki, siz o ağır müharibədən keçib öz Vətəninizə qayıtmısınız. Ona görə inanıram ki, siz Vətəninizi sevən adamlarsınız. Əgər sizdə Vətən sevgisi, Vətən məhəbbəti olmasaydı, öz təşəbbüsünüzlə buraya toplaşmazdınız. Əgər sizdə Vətən eşqi olmasaydı, belə narahatlıq keçirməzdiniz.

Mən bunları yüksək qiymətləndirirəm. Bir daha sizə öz minnətdarlığımı bildirirəm. Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyi qarşıңызdadır. Mən onlara əmr vermişəm ki, bu təşəbbüsünüzlə əlaqədar lazımi təşkilati tədbirlər görsünlər və sizin qüvvələrinizdən respublikanın müdafiəsinin təmin olunması üçün istifadə etsinlər.

Bir də qeyd edirəm: biz Vətənimizi müdafiə edirik, torpağımızı müdafiə edirik, dövlətimizi müdafiə edirik. Ona görə də bizim işimiz haqq işidir və Vətəninə sevən hər bir adam bu işə qoşulmalıdır, dövlət qarşısında, xalq qarşısında öz vətəndaşlıq borcunu ödəməlidir.

Sizə bir daha təşəkkür edir və cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram. Tutduğunuz bu yolda, Vətənin müdafiəsində sizə uğurlar arzulayıram.

Sağ olun.

CƏBHƏYANI BÖLGƏDƏ - İMİŞLİ, FÜZULİ, BEYLƏQAN, ŞƏMKİR, AĞCABƏDİ RAYONLARINDA VƏ GƏNCƏ ŞƏHƏRİNDƏ GÖRÜŞLƏR ZAMANI ÇIXIŞLAR

11-12 dekabr 1993-cü il

Bu gün hamı, ən əvvəl, əli silah tuta bilən kişilər Vətənin müdafiəsinə qalxmalıdırlar. Adını kişi qoyan kəs qaçqın ola bilməz və olmamalıdır, üstəlik buna dözməməlidir ki, düşmən onun doğma torpağını arxayınca tapdalayır, onun xalqının namusuna toxunur. Vətənin müdafiəsi hər bir kəsin müqəddəs borcudur...

C.Naxçıvanski adına ixtisaslaşdırılmış internat məktəbin heç də bütün məzunları Vətənə qayıtmamışlar, halbuki Vətən istiqlalıyyət əldə etdikdən sonra onun başı üstünü dövlətçiliyin itirilməsi təhlükəsi almışdır.

Azərbaycan öz oğullarına - təcrübəli hərbi mütəxəssislərə bu gün həmişəkindən daha çox möhtacdır. Elə mütəxəssislərə ki, həmvətənlərini öz arxasınca aparmağa, düşmənin qarşısında igidliklə durmağa, onu pərən-pərən salıb doğma torpaqdan qovmağa qadirdirlər. Milli Ordunun problemlərinin əksəriyyətinə səbəb son illər bir sıra rəhbər işçilərin öz vəzifələrinə məsuliyyətsiz münasibəti olmuşdur. Bu gün biz hərbi quruculuğa mane olan nöqsanların aradan qaldırılması üçün hər şey edirik. Vaxt gözləmir, onsuz da çox vaxt itirilmişdir. Lakin nə qədər çətin olsa da, biz özümüzü düşmən üzərində qələbəyə hazırlamalı, hərbi işinə mükəmməl yiyələnməliyik. İndi bir addım da geri çəkilmək olmaz. Xalq öz ordusuna inanır. Ordu düşməyə layiqli cavab verməlidir.

Mən qələbəmizə inanıram. Qələbəni biz birlikdə təmin etməliyik. Bu nurlu günün yaxınlaşmasında ordumuza hər kəs əlindən gələn köməyi göstərməlidir. Mən sizi Azərbaycan tarixinin şanlı döyüş ənənələrini və bir çox nəsillərin qəhrəmanlığını xatırlamağa, hamımız üçün rüsveyçı olan məğlubiyyətçilik əhvalı ilə barışmamağa və təcavüzkarla qarşı elliklə mübarizəyə qalxmağa, öz doğma diyarını, dövlətin ərazi bütövlüyünü və müstəqilliyini, lazım gələrsə, həyatını qurban verərək qorumağa çağırıram.

Müstəqil Azərbaycanın Milli Ordusu ölkə üçün çətin bir zamanda yaradılır. Çətinliklər əsasən onunla bağlıdır ki, ordu quruculuğu işi onun bölmələrinin erməni təcavüzkarlara qarşı döyüslərdə iştirakı ilə eyni zamanda həyata keçirilir. İtkilər də var, lakin bu itkilər xalqın iradəsini qırmamışdır. Vətən qeyrəti, onun müqəddəs sərhədlərini qorumaq əzmi bu gün arxa cəbhəni ön cəbhə ilə birləşdirmişdir. Bunun sayəsində Azərbaycan Ordusu işğal olunmuş əraziləri tezliklə azad edə biləcəkdir.

Eyni zamanda Azərbaycan əvvəlki atəşin dayandırılması və münaqişənin dincliklə nizama salınması uğrunda çıxış edir, bunun üçün siyasi və diplomatik səylər göstərir, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların və ölkələrin təsir və imkanlarından istifadə etməyə çalışır. Sülhün başlıca şərti bundan əvvəl işğal olunmuş torpaqların tamamilə azad edilməsidir. Təcavüzkarı cilovlamağa qadir döyüş qabiliyyətli ordu yaradılması sülhə doğru yolda eyni dərəcədə mühüm vəzifədir.

Səfərdən əsas məqsədim yerlərdə vəziyyətlə tanış olmaq, respublikamız üçün mühüm problemlərin həlli ilə əlaqədar bəzi tədbirlər görməkdir. İlk növbədə respublikanın müdafiəsi ilə bağlı məsələlər, erməni silahlı qüvvələri

tərəfindən işğal olunmuş rayonlardan qaçqın düşmüş vətəndaşlarımızın yaşayışının təmin edilməsi və bir neçə başqa məsələ ilə əlaqədar müzakirə keçirmək niyyətindəyəm.

Məlumdur ki, indi respublikamız özünün ağır, demək olar, faciəli dövrünü yaşayır. Ölkə ağır sosial-iqtisadi böhran içərisindədir. Erməni silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində torpaqlarımızın bir qismi işğal olunmuş, bir milyondan çox vətəndaşımız qaçqın vəziyyətindədir. Belə bir dövrdə daha ciddi, sərt tədbirlər görmək lazımdır ki, respublika bu ağır vəziyyətdən çıxıb bilsin.

İndi əsas vəzifə respublikanın etibarlı müdafiə edilməsi və qaçqın düşmüş vətəndaşlarımızın yaşayışının lazımı səviyədə təmin olunmasıdır. Bunlar bu günün vəzifələridir. Gələcəkdə isə respublikamızın işğal edilmiş torpaqları geri qaytarılmalı, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin edilməli, Azərbaycan dövləti bütün torpaqlarının, bütün sərvətlərinin sahibi olmalıdır. Həmin vəzifələri yerinə yetirmək sizinlə birlikdə bizim öhdəmizə düşmüşdür. Bu baxımdan yerli hakimiyyət orqanlarının rolu çox böyükdür. Həmin vəzifələrin müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilməsi onların işindən çox asılıdır. Ona görə də bu səfərə çıxarkən ətraf rayonların rəhbərlərinin dəvət olunmasını məsləhət gördüm. Qeyd etdiyim kimi, yerlərdə vəziyyəti öyrənmək istəyirəm. Əgər operativ məsələlərin həllinə imkan olarsa, bunu da təmin edə bilərik. İcra başçıları öz rayonlarındakı vəziyyət haqqında, xüsusən qaçqınların yerləşdirilməsi və onların yaşayışının təmin edilməsi, orduya səfərbərliyin gedişi və rayonların orduya köməyi haqqında məlumat versinlər. Bir daha nəzərinizə çatdırıram ki, indi başlıca vəzifəmiz ordunu möhkəmləndirmək, onun müdafiə, döyüş imkanlarını artırmaq və Azərbaycanı erməni təcavüzündən etibarlı şəkildə qorumaq, sonra isə işğal olunmuş torpaqlarımızı geri qaytarmaqdır.

Bildiyiniz kimi, son vaxtlar Ermənistanla Azərbaycan

arasında gedən müharibənin dayandırılması üçün bir neçə tədbir görmüş, atəşin kəsilməsinə müəyyən qədər nail olmuş, məsələnin sülh danışıqları yolu ilə həllinə üstünlük vermişik. Siyasi tədbirlər, diplomatik tədbirlər çox görülmüş, beynəlxalq təşkilatların - BMT-nin, ATƏM-in, onun Minsk qrupunun imkanlarından faydalı istifadə etməyə çalışmışıq. Lakin bunlar hələlik istənilən nəticəni verməmişdir. Ermənistan rəhbərliyi ilə də danışıqlar aparılmışdır və indi də aparılır. Rusiyanın vasitəçilik imkanlarından da istifadə etməyə çalışmışıq. Hətta Dağlıq Qarabağı idarə edən müəyyən qüvvələrlə də danışıqlar aparılmışdır. Atəşi dayandırmaq üçün sazişlər bağlanmışdır. Lakin bu danışıqlar işğal olunmuş torpaqların sülh yolu ilə geri qaytarılmasını hələ ki, təmin edə bilməmişdir. Buna baxmayaraq, biz gələcəkdə də bu vasitələrdən istifadə edəcəyik. İctimaiyyət, siz bunu bilməlisiniz. Hesab edirik ki, bu vasitələrin imkanları hələ tükənməmişdir və onlardan daha səmərəli istifadə etməyə çalışacağıq.

Ancaq bəzi hallarda atəşkəs barədə razılıq pozulur. Dünən Beyləqan istiqamətində də belə olmuşdur. Ona görə də məsələnin sülh yolu ilə həllinə səy göstərməklə yanaşı, müdafiə imkanlarımızı da gücləndirməliyik.

Sizə məlumdur ki, noyabrın 2-də mən Azərbaycan televiziyası və radiosu ilə xalqımıza, respublikanın bütün vətəndaşlarına müraciət etmişəm. Həmin müraciətdən sonra respublikada ciddi dəyişikliklər müşahidə olunur. Lakin bunlar hələ müdafiə imkanlarımızı, ordumuzun döyüş qabiliyyətini lazımi səviyyəyə çatdırmamışdır. Yerli hakimiyyət orqanları bu mühüm məsələnin həllində çox böyük rol oynamalıdır. Ona görə də icra başçılarının çıxışlarında bu məsələyə mütləq toxunulmalı və görülən işlər barədə məlumat verilməlidir. Bir daha nəzərinizə çatdırıram ki, məlumatlar çox qısa, yığcam olmalıdır, çünki vaxtımız məhduddur və hər bir kəs öz iş yerində olmalıdır.

CƏBHƏYANI RAYONLARDA YARANMIŞ VƏZİYYƏTLƏ ƏLAQƏDAR AĞCABƏDİ VƏ GƏNCƏDƏ KEÇİRİLMİŞ MÜŞAVİRƏLƏRDƏ YEKUN ÇIXIŞI

Bizim problemlərimiz çoxdur. Müşavirəyə isə yalnız iki-üç məsələ ilə əlaqədar toplaşmışıq. Burada verilən məlumatlardan aydın oldu ki, işğal edilmiş torpaqlardan köçməyə məcbur olan vətəndaşlar respublikanın bir çox rayonlarında məskunlaşmışlar. Onların bəziləri ailələrdə, müxtəlif binalarda yerləşdirilmişdir, bir hissəsi isə çadırlarda yaşayır.

Noyabrın 2-də xalqa müraciət edərkən demişdim ki, respublika əhalisinin əksəriyyəti, xüsusən kənd rayonlarının sakinləri yaxşı evlərdə yaşayırlar. Hər ailə bir qaçqın ailəsinə öz evində yer versə, ola bilsin, bizim bu problemimiz aradan qaldırılacaqdır. Keçmişdə belə bir təcrübə olmuşdur. 1941-1945-ci illər müharibəsi zamanı Rusiyanın qərb vilayətlərindən, Ukraynadan, Belarusiyadan Azərbaycana köçüb gəlmiş qaçqınlar qonaqpərvərliklə qarşılanmış, onların bir çoxunu adamlarımız öz ailələrində qəbul etmişdilər. Müharibə qurtardıqdan sonra isə onlar öz yerlərinə qayıtdılar.

İndi bizim doğma bacı və qardaşlarımızı, müstəqil Azərbaycanın vətəndaşlarını imkanı olan adamlar - belələri isə çoxdur - öz evlərində saxlasalar, çörəklərini onlarla bölüşdürsələr, bu problemin həlli çox asanlaşar. Şübhəsiz, bu mənim arzumdur. Bu arzumu bildirir və güman edirəm ki, çoxları buna səs vermişdir. Burada verilən məlumatlardan aydın oldu ki, ayrı-ayrı ailələr təkcə qohum və tanışlarını deyil, başqalarını da gətirib saxlayırlar. Bir də ki, axı biz hamımız azərbaycanlıyıq, hamımız qohumuq. Qohumluq yalnız qan qohumluğu demək deyildir. Azərbaycan xalqının soykökü

birdir. Ona görə də hər bir qaçqını qəbul edib sığınacaq vermək, şərait yaratmaq bizim tarixi, milli, mənəvi ənənələrimizə tam uyğun olardı. Güman edirəm ki, gələcəkdə də bu istiqamətdə iş görülməkdir.

Eyni zamanda qaçqınların, köçkünlərin yerləşdirildiyi rayonların rəhbərləri onlara daha yaxşı qayğı göstərməlidirlər. Bu, sizin vəzifənizdir və onun layiqincə yerinə yetirilməsini tələb edirəm. Rayon rəhbərləri dedikdə, mən həm icra orqanlarının, təsərrüfat orqanlarının, həm də sovetlərin, hüquq-mühafizə orqanlarının başçılarını nəzərdə tuturam. Onların hamısı çalışmalıdır ki, ev-eşiklərini tərk etmiş bacı-qardaşlarımız, vətəndaşlarımız ağır vəziyyətə düşməsinlər, müvəqqəti yaşayış yerlərində lazımı səviyyədə dolana bilsinlər. Güman edirəm ki, bu vəzifənin yerinə yetirilməsi üçün bundan sonra daha böyük səy göstərəcəksiniz.

Respublika nazirlikləri, komitələri, baş idarələri rəhbərlərinin bir qismi məhz bu məqsədlə müşavirəyə dəvət edilmişdir. Onlar öz imkanlarından istifadə edərək qaçqınların problemləri ilə məşğul olmalıdırlar. Bu, onların ümdə vəzifəsidir.

Çıxış edənlər qaçqınlara yardım göstərilməsi sahəsində yaranmış vəziyyətdən də danışıdılar. Doğrudan da, bu məsələdə çox pərakəndəlik var. Xarici ölkələrdən də çoxlu humanitar yardım göndərilir. Lakin mən indiyədək bu yardımların necə, hansı xətlə qaçqınlara çatdırıldığını araşdırma bilməmişəm. Düzdür, Nazirlər Kabinetində bu işlə məşğul olan adamlar var, o cümlədən də baş nazirin müavini Əsgər Məmmədov. Ancaq çıxışlardan belə başa düşdüm ki, bu iş lazımı səviyyədə qurulmamışdır. Ona görə də Nazirlər Kabinetinə, şəxsən Əsgər Məmmədova tapşırıram ki, dövlət Qaçqınlar Komitəsi ilə birlikdə xaricdən göndərilən humanitar yardımın tənzimlənməsi, ədalətli şəkildə bölüşdürülməsi, həqiqətən ehtiyacı olan adamlara çatdırılması ilə ciddi

məşğul olsunlar. Təəssüf ki, humanitar yardım kimi göndərilən malların dağıdılması, mənimsənilməsi, ehtiyacı olan qaçqınlara çatdırılmaması halları vardır. Hətta ehtiyacı olmayan adamlar bu yardımdan istifadə edirlər. Buna nəinki yol vermək olmaz, həm də bu, cinayət xarakterli hallardır və hökmən qarşısı alınmalıdır.

Noyabrın 2-də mən Azərbaycanın bizneslə məşğul olan iş adamlarına, imkanlı adamlara da müraciət etmişdim ki, şəxsi yardım göstərsinlər. Sonra televiziya da, mətbuatda xəbər verildi ki, bu çağırışa qoşulan adamlar var və onlar öz imkanlarından istifadə edərək ehtiyacı olan qaçqınlara, köçkünlərə kömək göstərmək istəyirlər, bir çox ailələrin təminatını öz öhdələrinə götürmüşlər. Lakin mənə elə gəlir ki, bu, müəyyən qədər kampaniya xarakteri daşmışdır və indi bir qədər zəifləmişdir. Eyni zamanda bu iş də pərakəndə haldadır. Ona görə də burda irəli sürülən təklifləri düzgün hesab edir və Nazirlər Kabinetinə, şəxsən Əsgər Məmmədova tapşırıram ki, bu məsələlər də mərkəzləşdirilsin.

Şübhəsiz ki, hər bir biznesmenin, iş adamının təşəbbüsü bəyənilməlidir. Ancaq aydınlaşdırmaq lazımdır ki, bu yardım haraya göndərilir, kimə çatır. Məsələn, çıxışlarda deyildi ki, maşınlarla rayon mərkəzinə gətirilən yardım bir neçə yerə paylanır, bəzən isə heç yarısı da paylanmır. Belə tədbirlər reklam xarakteri daşıyır. Bizə isə reklam yox, həqiqətən ehtiyacı olan adamlara kömək göstərilməsi lazımdır. Bu işdə lazımı qayda yaratmaq üçün Əsgər Məmmədov xüsusi tədbirlər görməli, bu barədə mənə müntəzəm məlumat verməlidir. Başqa sözlə, bu işlər mərkəzləşdirilməli və normal qaydada, intizamlı şəkildə həyata keçirilməlidir. Mən qaçqınların bütün problemləri üzərində dayanmaq istəmirəm. Güman edirəm ki, bu deyilənlər yerlərdə, nazirliklərdə həmin problemlərlə daha ciddi məşğul olmaq üçün tapşırıqdır və ona əməl olunmalıdır.

Respublikanın müdafiə qabiliyyətini möhkəmləndirmək sahəsində görülən işləri müsbət qiymətləndiririk. Ancaq bu sahədəki vəziyyət bizi hələ qane etmir. Ordumuz daha da güclənməli, səfərbərlik işi davam etdirilməlidir. Müşavirənin gedişində qeyd etdim ki, elə bu səfər zamanı biz orduda xidmət etməyə qadir olan xeyli cavan adamlar gördük. Rayon icra hakimiyyətlərinin başçıları, hərbi komissarlıqlar, hüquq-mühafizə orqanları, Müdafiə Nazirliyi bu işlə ciddi məşğul olmalıdırlar. Güclü orduya malik olmağımız müharibə vəziyyətindən sülh yolu ilə çıxmağımız üçün də böyük zəmin yaradacaqdır. Ona görə də güclü ordu yaradaraq respublikanın etibarlı müdafiəsini təşkil etmək, eyni zamanda sülh danışıqlarını qüvvəmizə arxalanaraq aparmaq istəyirik.

Səfərbərlik zamanı qarşıya çıxan hər kəsi orduya göndərmək lazım deyildir. Bizim imkanlarımız genişdir. Səfərbərliyə alınaraq orduya göndərilənlər layiqli adamlar olmalıdırlar. Onlar yaxşı seçilməli, hərbi xidmət keçmiş adamlar, mütəxəssislər olmalıdırlar. İndi ordumuza hərbi peşələrin sirlərinə bələd olan adamlar lazımdır. Belələri qısa müddətdə ordu sıralarında öz yerlərini tapa, layiqli xidmət edə, ordunu gücləndirə bilərlər. Adamları məcburi surətdə, zorla tutub orduya göndərmək lazım deyildir. Çünki indi bizim öz xalqına, Vətəninə həqiqətən sədaqətli olan, torpağını can-başla, ürəkdən müdafiə etmək istəyən adamlarımız çoxdur, onları cəlb etməliyik. O adamlar ki, hələ öz vətəndaşlıq borcunu başa düşməzlər, qoy bir qədər də gözləsinlər.

Məsələn, bu gün bizə məlumat verdilər ki, dünən bu yaxınlıqda erməni silahlı qüvvələri bir neçə tankla hücum keçmişlər. Həmin hücum vaxtı Bakının Binəqədi rayonunda təşkil edilmiş batalyonun şəxsi heyətinin əksəriyyəti (mən batalyonun komandiri ilə qospitalda görüşdüm. O, yaralanmışdır.) tankların səsini eşidən kimi qaçmışdır. Bəziləri

silahını da qoymuş, bəziləri isə silahla qaçmışlar. Həm də nəinki döyüş mövqeyini tərk etmiş, hətta Bakıya doğru qaçmışlar.

Ağcabədi rayonunun ərazisində başqa bir batalyonla görüşdük. O, Göytəpədən (Prişbən) gəlmişdir və “Göytəpə batalyonu” adlandırılır. Bu batalyon döyüş mövqeyini tərk edən batalyonun əvəzinə göndərilmiş, həmin mövqeni müdafiə etmiş, erməni silahlı qüvvələrinin hücumunun qarşısını alaraq geri oturtmuşdur.

Görürsünüz, bu batalyonların hər ikisində xidmət edənlər bizim övladlarımızdır, hamısı Azərbaycanın vətəndaşıdır. Lakin bir dəstə qorxaqlıq, mən deyərdim ki, satqınlıq etmiş, tankın səsinə eşidən kimi döyüş mövqeyini qoyub qaçmış, digər dəstə isə, əksinə, cəsərət göstərərək düşmənin hücumunun qarşısını almışdır. Mən sonuncuların bir hissəsi ilə görüşdüm. Onlar bildirdilər ki, biz ölərik, lakin geri dönmərik. Xalqımıza sədaqətlə xidmət edəcəyimizə, torpağımızı müdafiə edəcəyimizə əmin ola bilərsiniz.

Onların bu qətiyyəti məni çox sevindirdi. Belə hallar çoxdur. Xalqımızın əksəriyyəti bu əhval-ruhiyyə ilə yaşayır. Burada doğru dedilər ki, belə cavanlar əsasən zəhmətlə böyümüş adamlardır. Onlar xalqımızı ürəkdən sevirlər. Xalqın, ölkənin sərvətlərindən gen-bol istifadə edərək qeyri-qanuni yolla varlanmış ailələrdən olan adamlarda isə hələ Vətən, torpaq hissi yoxdur və bəlkə də olmayacaqdır. Biz həqiqi, vətənpərvər azərbaycanlılara güvənirik. Belələri əksəriyyət təşkil edir. Güman edirəm ki, əgər siz - icra başçıları, hərbi komissarlar, hüquq-mühafizə orqanlarının rəhbərləri, hərbi hissələrin komandirləri, Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyi belə cəsəratli, qeyrətli gənclərin qüvvəsindən səmərəli istifadə etsəniz, müdafiə imkanlarımız qısa bir müddətdə artacaq və respublikanın etibarlı müdafiəsini təmin edərək işğal olunmuş torpaqlarımızı geri qaytaracağıq.

Son üç gün ərzində erməni silahlı qüvvələri Beyləqan, Ağcabədi istiqamətində müntəzəm olaraq hücum edirlər. Ancaq məmnuniyyət hissi ilə qeyd edirəm ki, bu hücumların qarşısı alınmışdır. Biz tərəfdən atəşkəs pozulmamış və heç bir hücum olmamışdır. Lakin qanlı döyüşlər zamanı erməni silahlı qüvvələrinin hücumlarının qarşısı alınmış, onlar öz məqsədlərinə nail ola bilməmişlər. Bizim də itkilərimiz var. Ancaq Ermənistanın verdiyi itkilər daha çoxdur. Son hücumlar göstərir ki, erməni işğalçıları danışıqlarda barışığa gəlmək təklifi irəli sürsələr də, öz çirkin niyyətlərindən əl çəkmirlər. Digər tərəfdən, onlar bu hücumları ilə istədiklərinə nail ola bilmirlər, layiqli cavab alaraq geri çəkilirlər.

Ordu hissələrimizin həmin mövqələrdə ciddi döyüşlər aparması vəziyyətin müəyyən qədər dəyişdiyini, onların lazımınca idarə olunduğunu göstərir. Əgər son dövrlərə nəzər salsaq, bu dediklərim kiçik də olsa, əlamətdar haldır. Bu onu göstərir ki, gücümüzü toplaya bilsək, adamlarda vətənpərvərlik hissini gücləndirə bilsək, inamı artırmağa bilsək, daha doğrusu, inam yarada bilsək, torpaqlarımızı müdafiə edə biləcəyik. Artıq geriye yol yoxdur. İndi müdafiə mövqələrimizdən bir addım da geri çəkilmək olmaz. Ordu da, xalq da, siz də bilməlisiniz ki, bundan sonra heç bir məğlubiyyətə yol vermək və ona dözmək olmaz.

Son günlər şəhid olmuş döyüşçülərimizin ailələrinə başsağlığı verirəm və bir daha bildirirəm ki, Vətən yolunda həyatını qurban verənlərin xatirəsi qəlbimizdə əbədi yaşayacaqdır.

Ordumuz xalqın qayğısı ilə əhatə olunmalıdır, çünki o, xalqın bir hissəsidir. Hər bir vətəndaş orduya hörmətlə yanaşmalı, hər bir gənc hərbi xidməti özünə şərəf saymalıdır. Bunu mətbuatda da geniş təbliğ etmək lazımdır. Orduda xidmət edən adamlar bilməlidirlər ki, xalq onla-

rın bu işini yüksək qiymətləndirir. Ermənistanla həmsərhəd rayonların rəhbərləri öz çıxışlarında əmin etdilər ki, ordu hissələri ilə birlikdə, onlarla sıx əlaqədə ərazimizin müdafiəsini təmin edəcəklər. Mən bu bəyanatları qəbul edirəm və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bu sözlər əməli işlərlə tamamlanacaq. Biz həmin bölgədə bir addım da olsun geri çəkilməyəcəyik. Ordu öz vəzifəsini layiqincə yerinə yetirməlidir. Ancaq rayon rəhbərləri bilməlidirlər ki, haradasa azacıq da olsa, geri çəkilməyə yol versələr, bundan ötrü başları ilə cavabdehdirilər.

Ermənistanla həmsərhəd rayonların rəhbərlərinə bir daha deyirəm: Siz rayonun ərazi bütövlüyünə cavabdehsiniz. Əgər geri çəkilsəniz, hər hansı mövqeyi təhvil versəniz, buna heç bir vəchlə bəraət qazandıra bilməyəcəksiniz, əksinə, mühakimə olunacaqsınız. Mən xəbərdarlıq edirəm, bundan sonra belə hallar bağışlanmayacaqdır. Hər birimiz, sizinlə birlikdə mən də Vətən yolunda, xalqımızın gələcəyi naminə özümüzü qurban verməyə hazır olmalıyıq. Eyni zamanda imkanlarımızdan səmərəli istifadə etməliyik ki, Vətəni müdafiə edək, itkilərimiz də az olsun.

İşğal olunmuş rayonların rəhbərləri, hörmətli, adlı-sanlı adamları harada yaşamalarından asılı olmayaraq, həmin rayonların geri qaytarılması barədə düşünməlidirlər. Kəlbəcər rayonunun başçısı çıxış edərkən mən təsadüfən demədim ki, siz artıq Kəlbəcəri unutdunuzmu? İnsanlar belədir ki, bir müddət keçdikdən, özlərinə, necə deyərlər, yuva düzəldikdən sonra əvvəllər yaşadığı yeri az qala tamam unudurlar. Güman edirəm ki, kəlbəcərlilər belə edə bilməzlər. Təkcə onlar yox, ağdamlılar, laçınlılar, cəbrayılılar, füzulililər, qubadlılılar, zəngilanlılar, şuşalılar, keçmiş Dağlıq Qarabağda yaşayan azərbaycanlılar da - bir sözlə, hamı bu torpaqları necə geri qaytarmaq barədə düşünməlidir.

Siyasi, diplomatik işləri görürük. Bu işdə kənardan köməyə ehtiyacımız yoxdur. Lakin bu işləri aparmaq üçün və bunlar nəticə verməsə, ən son məqamda torpaqlarımızı qanımızın, canımızın bahasına olsa da, geri qaytarmaq üçün işləməli, çalışmalı, qüvvələrimizi toplamalıyıq. İşğal olunmuş rayonların cavanlarının hamısı olmasa da bir hissəsi gəlib orduda xidmət etsə, ordumuz da güclənər, biz də arxayın olarıq ki, nəyin bahasına olur-olsun, torpaqlarımızı geri qaytaraçağıq. Bu barədə düşünmək lazımdır. Başqa rayonlarda da səfərbərlik işinə ciddi fikir verilməlidir.

Mən bir neçə hərbi hissədə əsgərlərlə, zabitlərlə görüşmüşəm. Onlarda Vətənə, xalqa xidmət etmək əhvalruhiyyəsi yüksəlir. Lakin çox iş görməliyik ki, orduda daimi xidmət edən hərbcilər olsun, onlar öz peşələrinin sirlərinə yiyələnsinlər və cəbhənin istənilən yerində torpaqlarımızı müdafiə edə bilsinlər.

Şübhəsiz ki, orduya təsadüfi adamlar da gəlir. Çıxışlarda qeyd edildi ki, həm Füzuli, həm Cəbrayıl, həm də Zəngilan rayonlarında hərbi xidmətdən şəxsi məqsədləri üçün istifadə edərək ordunu dağıdan adamlar da çox olmuşdur. Son məğlubiyyətlərimiz də ordu yaradıldıandan bəri onun daxilində xəyanətkar, cinayətkar ünsürlərin çox olmasının nəticəsidir. Təəssüf ki, belələri orduda yüksək vəzifələr də tutmuşdur. Təsadüfi deyil ki, Müdafiə Nazirliyinin keçmiş rəhbərləri cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmişlər və indi həbsxanadadırlar.

Yaxud ordunun bir qismini parçalayaraq Azərbaycanın müdafiə imkanlarını xeyli zəiflətməmiş Əlikram Hübətov kimi quldur indi həbs edilmişdir. Ancaq təəssüf ki, vaxtilə yüksək vəzifəli şəxslərin havadarlığı nəticəsində o, Azərbaycana böyük zərbə vurdu, ordunun bir hissəsini cəbhə bölgələrindən uzaqlaşdıraraq Lənkəranda özünün şəxsi niyyətlərinə,

cinayətkar məqsədlərinə nail olmaq üçün istifadə etdi. Avqustun 23-də xalq onun əleyhinə çıxdı. Lakin o zaman da xəyanətkarlıq oldu. O, qaçıb gizlənə bildi. Bu yaxınlarda polis orqanları onu həbs etdilər. Bu, onu göstərir ki, cinayətkarlar gec-tez aşkar ediləcək, xalq qarşısında məsuliyyət daşıyaçaqlar. Lakin onların son illərdə Azərbaycan xalqına vurduğu zərbələrin ağır nəticələri olmuşdur. Bir daha təkrar edirəm ki, son vaxtlarda Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən rayonlarımızın işğal edilməsi məhz ordunun yarandığı vaxtdan onun daxilində təxribatçı qüvvələrin olmasının, onun dağıdıcı istiqamətdə idarə edilməsinin nəticəsidir.

Bizim bu bəlalılarımızın səbəblərindən biri də odur ki, torpaqlarımızın əldən getməsində günahkar olan şəxslər nə cəzalandırılmamış, nə də xalq tərəfindən pislənilməmişlər.

Axırıncı döyüşlərdə 20-30 nəfərədək adam həlak olmuşdur. Bu məlumatı eşidəndə bir tərəfdən ürəyim ağrıyır. Lakin gəlin reallığı nəzərə alaq. Müharibə gedir, biz torpaqlarımızı müdafiə edirik. Ola bilərmi ki, bu, qurbansız olsun? Əlbəttə, yox. Vətəni qorumaq şəhidlik, qurbanlar tələb edir. Ona görə də Zəngilanın icra başçısı çıxış edərkən ona qarşı narazılığımı bildirdim və dedim ki, hətta erməni silahlı qüvvələri rayona daxil olmamış nə üçün oranı tərk etdiniz? Deyir ki, biz vuruşduq. Əgər doğrudan da belədirsə, işğal olunmuş rayonların rəhbərlərindən nə üçün heç kim şəhid olmamışdır? Şəhid olanlar yalnız sadə adamlar, yaxud ordunun bəzi zabitləridir. Əgər həmin rəhbər işçilər döyüşdə şəhid olsaydılar, xalqın qəlbində böyük məhəbbət qazanardılar.

Əlbəttə, tarix bunların hamısına qiymət verəcəkdir: nə üçün Dağlıq Qarabağ əldən getdi, müqəddəs şəhərimiz Şuşanı itirdik? Nə üçün Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı, Zəngilan əldən getdi? Təsəvvür edin, nə qədər sərvətlərimizi itirdik, nə qədər qurban verdik. Lakin

çox hallarda döyüş getməmiş, şəhid də olmamışdır. Bu, ordu hissələrinə də aiddir. Cəbrayıldakı 2 min nəfərlik briqadadan 1950 nəfəri mövqeləri tərk edərək Arazın o biri sahilinə - İrana keçmişdir.

Neçə ildir Azərbaycan təcavüzə məruz qalmışdır, lakin ordusunu yarada bilməmişdir. Müstəqilliyini elan etdikdən sonra da yarada bilməmişdir. Çünki ordunu yaratmaq istəməmişlər. Ondan ayrı-ayrı məqsədlər üçün istifadə etmişlər. Ona görə də orduda mənəviyyat ilk vaxtlardan başlayaraq pozulmuşdur. Buna son qoymalıyıq. Bizim ordumuz sağlam mənəviyyata malik adamlardan ibarət olmalıdır. Bu, əsgərlərə, zabitlərə və həmçinin Müdafiə Nazirliyinin rəhbərlərinə aiddir.

Hərbi komissarlıqların işindən çox böyük narazılıqlar var. Orada rüşvətخورluğun baş alıb getməsi dillərə düşmüşdür. Camaat arasında belə söhbətlər gedir ki, hərbi komissarlıqlar səfərbərlikdən istifadə edərək dörd-beş dəfə artıq adam çağırır, bir qismini orduya göndərir, qalanlardan isə rüşvət alaraq buraxırlar. Yəqin ki, bu sözlərdə həqiqət var. Hərbi komissarlar buraya dəvət olunmuşlar, mən bunu onların üzünə deyirəm. Bəsdir, bu çirkin işlərdən əl çəkin. Son günlərdə neçə nəfər həlak olmuşdur, siz onların, bütün şəhidlərin qarşısında cinayət edirsiniz.

Çalışmalıyıq ki, bütün bu mənfi halların qarşısını alaq və ordunu möhkəmləndirək. Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyi öz vəzifələrini layiqincə yerinə yetirməlidir.

Ziyalılarımızın müntəzəm olaraq hərbi hissələrə gedərək döyüşçülərlə, xidmətə yeni çağırılmış gənclərlə söhbətlər aparması, onlarda vətənpərvərlik ruhunun yüksəlməsinə kömək etməsi çox lazımdır. Mən ziyalılara bir daha müraciət edərək onları belə tədbirlərdə geniş iştirak etməyə çağırıram.

Rayonlarda, şəhərlərdə, bütün respublikada ictimai-siyasi

vəziyyəti sabitləşdirməliyik. Bu ilin əvvəlindən bəzi rayonlarda, şəhərlərdə sabitlik pozulmuş, bəziləri özbaşına vəzifələr tutmuş, hərəc-mərclik yaranmışdı. Biz bunların qarşısını almışdıq və bundan sonra da alacağıq. Lakin belə halların qarşısını yerlərdə icra hakimiyyəti orqanları, hüquq-mühafizə orqanları almalıdırlar. Bizə məlumat verdilər ki, son günlər Gəncə şəhərində də ayrı-ayrı cinayətkar qruplar müxtəlif əməllər törətmişlər. Onların bəziləri yaxalanmış, bəziləri axtarışdadır. Lakin belə hallar təkə Gəncə şəhərində baş verməmişdir. Təsadüfi deyil ki, mən bu barədə Balakən rayonunun icra başçısına da sual verdim və o bildirdi ki, guya indi vəziyyət sabitdir. Respublikada sabitliyi pozmağa çalışan qüvvələr hələ də var. Bəziləri müəyyən qədər gözləmə mövqeyi tutmuşdur. Lakin biz onların heç birinə özbaşınalıq əməlləri törətməyə imkan verməyəcəyik. Bunu isə siz təmin etməlisiniz.

İcra hakimiyyəti orqanları hüquq-mühafizə orqanlarının işinə ciddi nəzarət, rəhbərlik etməlidirlər. Təəssüf ki, alınan siqnallara görə, hüquq-mühafizə orqanlarının işçiləri bəzən özləri cinayət törədir, cinayətkarlara havadarlıq edir, böyük iddialarla yaşayır, bəzi hallarda icra hakimiyyəti orqanlarına tabe olmadıqlarını bildirirlər. Nəzərə çatdırmaq istəyirəm ki, biz belə hallara yol verməyəcəyik. İcra başçıları dövlətin, prezidentin yerlərdəki nümayəndələridir. Onlar bu şərəfli ada layiq işləməlidirlər. Bunu hamınızdan tələb edirəm.

Ümumiyyətlə, rayonlarda, şəhərlərdə cinayətkarlıqla mübarizə gücləndirilməlidir. Hüquq-mühafizə orqanları bir-biri ilə sıx əlaqədə, icra başçıları ilə birlikdə fəaliyyət göstərməlidir.

Mən demirəm ki, siz birləşərək qanun pozuntusuna yol verəsiniz. Yox. Hamınızın qanun keşiyində durmasını, Azərbaycan dövlətinin möhkəmlənməsinə birgə xidmət göstər-

məyinizi və bu istiqamətdə öz işlərinizi qarşılıqlı surətdə əlaqələndirməyinizi tələb edirəm. Arzu edirəm ki, bu görüşdən hər kəs özü üçün lazımı nəticə çıxarsın və biz respublikanı bu ağır vəziyyətdən qurtarmaq üçün xalqın bütün təbəqələrini birləşdirə bilək.

Müşavirələrdə respublika nazirliklərinin, komitələrinin, baş idarələrinin bir qrupunun rəhbərləri və nümayəndələri də iştirak etmişlər. Onların buraya dəvət olunması rayonlara, şəhərlərə lazımı kömək göstərmək zərurəti ilə bağlıdır. Onlar öz vəzifələrini bilməli və bu müşavirələrdə qarşıya çıxan məsələlərin həlli ilə ciddi məşğul olmalıdırlar. Verilmiş təkliflərə, edilən xahişlərə diqqətlə yanaşılmalı, müvafiq kömək göstərmək üçün lazımı tədbirlər görülməlidir. Respublikamızın iqtisadiyyatı ağır vəziyyətdədir. Bilirsiniz ki, noyabrın 19-da biz iqtisadiyyatın bəzi sahələrində yaranmış vəziyyəti müzakirə etmişik, bəzi malların qiymətlərinin qaldırılması ilə əlaqədar tədbirlər görmüşük. İndi respublikada maliyyə-kredit sahəsində vəziyyət gərgindir. Ona görə də rayonların, şəhərlərin müvafiq orqanları dövlət büdcəsinə vəsait daxil olması məsələlərinə xüsusi diqqət yetirməlidirlər. Çünki bazar iqtisadiyyatı şəraitində kommertiya strukturlarının geniş yayılması ilə əlaqədar olaraq dövrüyyəyə buraxılan nağd pul çox vaxt banklara qayıtmır və respublikanın maliyyə vəziyyətində gərginlik artır. Bu işlə məşğul olmağı rayon, şəhər icra orqanlarının başçıları qarşısında əsas vəzifə kimi irəli sürürəm.

Respublikanın iqtisadiyyatında vəziyyətin ağırlaşması əhalinin həyat səviyyəsinin aşağı düşməsinə səbəb olmuşdur. Çıxış edən rayon rəhbərlərindən bəziləri iqtisadiyyatın bərbad vəziyyətdə olması barədə danışdılar. Onların dediklərini qəbul edirəm, lakin iqtisadiyyatı qaldırmaq üçün həm respublika miqyasında, həm də şəhərlər və rayonlar miqyasında

lazımı tədbirlər həyata keçirilməlidir. Yerlərdə daxili imkanlar çoxdur, bunlardan səmərəli istifadə edilməlidir. Bildiyiniz kimi, indi keçmiş sistem yoxdur. Təşəbbüskarlığı geniş yaymaq, çox işləri şəhərin, rayonun öz imkanları ilə görmək olar. Sənayenin, kənd təsərrüfatının, tikintinin və iqtisadiyyatın başqa sahələrinin inkişafı üçün sizdən konkret təkliflər gözləyirik.

Gələn ilin kənd təsərrüfatı işlərini müvəffəqiyyətlə aparmaq üçün bu gün çox iş görülməlidir. Bu işlər sizə məlumdur. Əgər onlar görülməsə, iqtisadiyyatımız daha da zəifləyəcəkdir.

Sənayedə isə mövcud istehsal potensialından səmərəli istifadə etməliyik. İqtisadiyyatımız nə qədər böhran keçirsə də, əhalinin başlıca tələbatının ödənilməsi ilə ciddi məşğul olmalıyıq. Əhalini ilk növbədə çörəklə, başqa ərzaq məhsulları ilə, qaz, elektrik enerjisi, istiliklə təmin etmək məsələsinə şəhər və rayonların rəhbərləri xüsusi diqqət yetirməlidirlər. Nəqliyyat sahəsində çox çətinliklər var. Bu, həm şəhər nəqliyyatına, həm də şəhərrətrafı, şəhərlərarası nəqliyyata aiddir. Bu məsələ ilə də ciddi məşğul olmaq lazımdır.

Bir sözlə, elə sahə yoxdur ki, orada vəziyyət normal olsun. Belə ağır vəziyyətdən çıxmaq, respublikanın etibarlı müdafiəsini təmin etmək üçün, işğal olunmuş torpaqlarımızı geri qaytarmaq üçün cəmiyyətimizdə sağlam mühit, sağlam əhval-ruhiyyə, milli birlik, vətəndaş həmrəyliyi yaratmaq lazımdır. Son illərdə ayrı-ayrı qrupların, ayrı-ayrı şəxslərin bu çətinliklərdən istifadə edərək hakimiyyət, vəzifə uğrunda mübarizə aparması yetər. Təəssüflər olsun ki, bu mübarizə həm rayon, şəhər səviyyəsində, həm də respublika səviyyəsində gedir. Dünən bir daha xatırlatdım ki, erməni silahlı qüvvələri Ağdam rayonunu güclü atəşə tutduğu bir vaxtda Ağdam şəhərində ayrı-ayrı qruplar vəzifə uğrunda mübarizə

aparırdılar. Yaxud, dünən Füzuli rayonunun icra başçısı çıxışında açıq etiraf etdi ki, Füzuli rayonu verilməli idi, onu ayrı-ayrı qruplar qəsdən verdilər. Çünki o qədər cinayət törətmişdilər ki, bunları ört-basdır etmək, özlərini xilas etmək istəyirdilər. Təəssüf ki, indi də belə cəhdlər göstərən qruplar, siyasi və ya ictimai qüvvələr var. Bunlara son qoymaq, respublikada ictimai-siyasi sabitliyi təmin etmək lazımdır. Mən partiyaların rəhbərləri ilə görüşdüm, onlara da bildirdim ki, biz çoxpartiyalı sistemə tərəfdarıq, buna mane olmayacağıq. Lakin bu o demək deyildir ki, hər partiya hakimiyyətə gəlmək üçün mübarizə aparmaqla respublikaya zərbə vursun. Bunlardan əl çəkmək lazımdır. Belə hərəkatlərin son illərdə Azərbaycana nə kimi zərbələr vürməsi hamınıza məlumdur. Xalq da bunu bilir. Hamı birləşməlidir.

Bəli, indi Azərbaycanda milli birliyə, vətəndaş həmrəyliyinə daha çox ehtiyac var. Təəssüf ki, bəzi qüvvələr özlərini müxalifətdə hesab edərək, respublikanın ağır müharibə şəraitində olduğunu nəzərə almayaraq, cürbəcür təxribatçı hərəkatlər edir və ümumi birliyi pozmaq istəyirlər. Biz buna yol verməyəcəyik. Biz qanunun keşiyindəyik və onun çərçivəsində hərəkat edəcəyik. Heç kəsə imkan verməyəcəyik ki, əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi, respublikada yaranmış ağır vəziyyətdən istifadə edərək yenə də hakimiyyət, vəzifə uğrunda mübarizə aparsınlar. Kim belə fikirlərlə yaşayarsa, ondan əl çəksin. Bunların hamısının qarşısı alınacaqdır. Son illərdə Azərbaycanın kimlər tərəfindən belə hala salındığını xalq yaxşı başa düşür və bilir ki, yalnız düz yolla, qanuni yolla gedərək respublikanı bu vəziyyətdən çıxara bilərik.

Bizim bir məqsədimiz olmalıdır: Respublikanın etibarlı müdafiəsini təmin etmək, işğal olunmuş torpaqlarımızı geri qaytarmaq. Bundan sonra münasibətləri də aydınlaşdırmaq

olar. Vəzifə hərisləri, hakimiyyət uğrunda mübarizə aparana, lakin hakimiyyətə gəlməyə əsla ləyaqəti olmayanlar əmin-amanlıq yarandıqdan sonra qoy mübarizələrini aparsınlar.

Lakin bəla burasındadır ki, xalq üçün hələ indiyədək heç bir iş görməmiş adamlar son illər siyasi meydana atılaraq hakimiyyət davası edirlər. Hakimiyyət uğrunda mübarizə aparmaq üçün gərək ilk növbədə xalqa göstərəsən ki, ondan ötrü nə etmişən, ona nə vermişən. Sonra isə deyəsən ki, mən mübarizə aparıram. Mən belələrinə xəbərdarlıq edirəm ki, Prezident kimi öz səlahiyyətimdən istifadə edərək respublikada ictimai-siyasi sabitliyin pozulmasına yönəldilmiş hallara yol verməyəcək, Azərbaycanda qanunçuluğu, dövlətçiliyi möhkəmləndirmək üçün bütün imkanlarımdan istifadə edəcəyəm.

Azərbaycan müstəqil dövlətdir və biz birinci növbədə ərazi bütövlüyümüzü təmin etməliyik. Müstəqil dövlət öz ərazisinin sahibi olmalıdır. Biz buna nail olmalıyıq. Müstəqillik uğrunda mübarizə aparana adamlar öz söylərini, qüvvələrini bu istiqamətə yönəltməlidirlər.

Azərbaycan bazar iqtisadiyyatı, sərbəst iqtisadiyyat yolu ilə gedəcəkdir. Lakin bu yolu da sivilizasiyalı qaydada keçmək lazımdır. Bu yol o demək deyildir ki, oğurluq edəsən, cürbəcür fırıldaqlarla dövlətin, xalqın sərvətini mənimsəyəsən. Bu günlərdə biz respublikanın 50 milyon dollar vəsaitinin heç bir iqtisadi imkanı olmayan “Aran” korporasiyasına verildiyini öyrəndik. Biz bunun qarşısını aldığımız. Lakin ola bilər ki, gələcəkdə belə hallar yenə qarşıya çıxsın. Bazar iqtisadiyyatı qanunların çərçivəsində, onlara əməl etməklə fəaliyyət göstərməlidir...

Mən bu müşavirəyə gələrkən gəncələrlə görüşdüm və onlara müraciətlə öz sözümdü dedim. İndi müşavirədə bir daha

demək istəyirəm ki, Azərbaycanda Gəncə şəhərinin xüsusi yeri var. Gəncə böyük intellektual və iqtisadi potensiala malikdir. Şəxsən mən bundan sonra da Gəncə şəhərinin inkişafı üçün bütün tədbirlərin görülməsini təmin edəcəyəm. Bu fürsətdən istifadə edərək gəncəlilərə bir daha hörmət və məhəbbətimi bildirirəm. Əminəm ki, gəncəlilər Azərbaycanın bu ağır vəziyyətdən çıxması üçün çox iş görə bilərlər və görəcəklər.

Güman edirəm ki, dünənki və bugünkü görüşlərimiz, aparılan söhbətlər, müzakirələr hamımız üçün faydalıdır və qarşıda duran vəzifələrin yerinə yetirilməsinə kömək edəcəkdir. Bu işdə hamınıza uğurlar diləyirəm.

Mən xalqın müdrikliyinə, zəkasına inanıram və bir daha Azərbaycan xalqına, bütün vətəndaşlara müraciət edərək bildirmək istəyirəm ki, mənə göstərilən etimaddan tam istifadə edəcək, Azərbaycanın bu ağır vəziyyətdən çıxması üçün bundan sonra da əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm.

AZƏRBAYCANIN MİLLİ QƏHRƏMANLARI VƏ VƏTƏNİMİZİN AZADLIĞI UĞRUNDA ŞƏHİDLƏRİN AİLƏ ÜZVLƏRİ İLƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ

27 dekabr 1993-cü il

Hörmətli Milli Qəhrəmanlar, hörmətli valideynlər, həmvətənlər, bacı və qardaşlar! Bu gün, Yeni il ərəfəsində biz bu salona Milli Qəhrəmanlarla, həlak olmuş Milli Qəhrəmanların valideynləri ilə görüşə gəlmişik. Bu görüş Azərbaycan vətəndaşlarının, Azərbaycan qəhrəmanlarının igidliyinə hörmət əlaməti, eyni zamanda həlak olmuş, şəhid olmuş qəhrəmanların xatirəsinə ehtiram əlamətidir. Mən sizinlə görüşməyimdən çox məmnunam, sizə və Azərbaycanın bütün Milli Qəhrəmanlarına, şəhid olanların valideynlərinə, hazırda cəbhədə döyüşən əsgər və zabitlərimizə səmimi qəlbdən salamımı yetirir, hamıya hörmət və məhəbbətimi bildirirəm.

Azərbaycan Respublikası altıncı ildir ki, Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüzə məruz qalmışdır. Azərbaycan xalqı, respublikamızın vətəndaşları öz torpaqlarını müdafiə etmək üçün, öz Vətəni, müstəqilliyini və azadlığını qorumaq üçün mübarizəyə qalxmışlar. Bu illərdə xalqımızın uğurları da, məğlubiyyətləri də olmuşdur. Ən böyük nailiyyət ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqı öz torpağını qorumağa qadirdir. Azərbaycan vətəndaşları bu yolda şəhid olur, xalqa çəkilən dağı dərk edirlər. Mən bütün şəhidlərin, torpaq, Vətən yolunda həlak olanların xatirəsi qarşısında baş əyirəm, onların valideynlərinə, bacı və qardaşlarına, qohum-əqrəbalarına Allahdan səbir diləyirəm.

Bəli, torpaqlarımızın bir qismi əldən getmişdirsə də, xalqımız vuruşur, canından keçir, qəhrəmanlıq nümunələri

göstərir. Həmin qəhrəmanların, onların valideynlərinin bir qismi bu salondadır. Ona görə də bu görüş qəhrəmanlarla görüşdür, Azərbaycan xalqının qəhrəmanlığına həsr olunmuş görüşdür.

Təəssüf ki, bu illərdə, torpaqlarımızın qorunması etibarlı olmamış, Azərbaycan ərazisinin bir qismi erməni işğalçıları tərəfindən zəbt edilmişdir. Bir milyona qədər soydaşımız yurdlarından didərgin düşərək qaçqın vəziyyətində yaşayır. Lakin bunların heç biri Azərbaycan xalqının iradəsini sarsıtmamış, qırmamışdır. Azərbaycan xalqı, respublikanın bütün vətəndaşları torpağımızı müdafiə etmək, işğal olunmuş ərazilərin hamısını geri qaytarmaq, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü təmin etmək əzmindədirlər və buna qadirdirlər. Mən tam əminəm ki, biz buna nail olacağıq.

Bu ağır və dəhşətli müharibəyə son qoymaq üçün bir çox addımlar atmışıq. Müharibəni qurtarmaq üçün sülh danışıqları aparmaq təşəbbüslərimiz indiyədək nəticə verməmişdir və erməni silahlı qüvvələri indi də Azərbaycanın müdafiə olunan mövqelərinə hücum edir, öz qəsbkarlıq niyyətlərini yenə də həyata keçirmək istəyirlər. Biz məsələnin sülh yolu ilə həll olunması, yəni işğal edilmiş torpaqlarımızın hamısının boşaldılması, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün təmin olunması tələblərini irəli sürərək beynəlxalq təşkilatlara çox müraciət etmişik. Beynəlxalq təşkilatlar, böyük dövlətlər bu barədə bir neçə qətnamə qəbul etmiş, təşəbbüslər irəli sürmüşlər. Təəssüf ki, bunlar da bir nəticə verməmişdir. Erməni silahlı qüvvələri bunların heç birinə məhəl qoymayaraq yenə torpaqlarımızı işğal etməyə çalışırlar.

Ancaq son vaxtlar vəziyyət tamamilə dəyişmişdir. Biz torpaqlarımızı müdafiə edirik və indi yaranmış mövqələrdə silahlı qüvvələrimizi möhkəmləndirərək erməni hərbi birləşmələrinin hücumlarını dəf etməyə çalışırıq. Sizə məm-

nuniyyətlə deyə bilərəm ki, Azərbaycan Ordusu buna nail olur. Bir aydan artıqdır ki, erməni silahlı qüvvələri Azərbaycan Respublikasının Beyləqan, Ağcabədi, Ağdam, Goranboy rayonlarının və başqa rayonların ərazisində ordumuzun mövqelərinə nə qədər hücum etsələr də heç nəyə nail ola bilmirlər. Onların hücumları dəf olunur, Azərbaycan Ordusunun bölmələri düşməne layiqli cavab verir, işğalçılar böyük itki verərək geri çəkilirlər. Düzdür, bu, torpaqlarımızın azad edilməsi yolunda hələ böyük bir hadisə deyildir. Ancaq əvvəlki dövrlə müqayisədə onu göstərir ki, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri möhkəmlənmişdir, torpaqlarımızı qorumağa qadirdir. Bununla da düşməne bildirir ki, o, öz qəsbkarlıq niyyətlərindən əl çəkməlidir.

Bu döyüşlərdə itkilərimiz də var. Hər gün gedən bu döyüşləri biz aparmırıq. Bunlar ancaq və ancaq erməni silahlı qüvvələrinin hücumu nəticəsində baş verir. Lakin qeyd etdiyim kimi, ordumuzun hissələri torpaqlarımızı etibarlı müdafiə edirlər. Qanlı döyüşlərdə qəhrəman oğullarımız həlak olurlar. Bu da təbii haldır: bir halda ki, müharibə gedir, biz Vətənimizi qorumağa çalışırıq və qorumalıyıq, deməli, bu yolda hər birimiz canımızdan keçməyə hazır olmalıyıq. Şəhidlərin ruhu məni ağrıdır. Həlak olan Azərbaycan vətəndaşlarının surəti hər gün gözümün qarşısına gəlir. Lakin torpağın, Vətənin müdafiəsi hər birimiz üçün ən ülvi, ən uca, ən müqəddəs vəzifədir. Bu müqəddəs vəzifənin yerinə yetirilməsində şəhid olanlar cənnətə gedirlər, onların qəhrəmanlığı xalqın xatirəsində daim yaşayacaqdır.

Bu gün biz burada qəhrəmanlarla, şəhid olmuş igidlərimizin valideynləri, qohum-əqrəbaları ilə görüşərkən onu da qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycanın bütün vətəndaşları Vətənimizin müdafiəsinə qalxıblar. Bu, çox əlamətdar və təqdirəlayiq bir haldır.

Azərbaycan çoxmillətli respublikadır, çoxmillətli ölkədir. Burada əsrlər boyu bir çox millətlər birgə yaşayıblar, yaşayırlar və bundan sonra da yaşayacaqlar. Bütün millətlərə mənsub olan Azərbaycan vətəndaşlarının hamısı respublikamız üçün doğmadır və Azərbaycan da onlar üçün doğma Vətəndir. Onların hamısı Azərbaycanın bərabərhüquqlu vətəndaşıdır. İftixar hissi ilə qeyd etməliyəm ki, şəhid olanlar, qəhrəmanlıq nümunələri göstərənlər arasında Azərbaycanda yaşayan bütün millətlərin nümayəndələri var. Bu gün burada söz alıb danışanların, elə valideynlərin də çıxışları bunu bir daha nümayiş etdirdi. Bu, bizi daha da gücləndirir. Bəli, bu belədir, belə də olmalıdır. Azərbaycan onun ərazisində yaşayan bütün insanların Vətənidir. Milliyyətindən, dilindən, dinindən asılı olmayaraq, bütün insanlar eyni hüquqa malikdirlər. Odur ki, hər bir Azərbaycan vətəndaşı da Azərbaycan torpağını doğma torpağı hesab edərək, onun müdafiəsinə qalxmalıdır, onu qorumaq üçün mübarizə aparmalıdır, lazım olarsa canından keçməlidir, şəhid olmalıdır. Məhz şəhid olanlar da var.

Mən bütün Azərbaycan vətəndaşlarına göstərdikləri qəhrəmanlıq nümunələrinə görə, əl-ələ verib Vətənin müdafiəsinə qalxdıqlarına görə təşəkkür edirəm və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bundan sonra da Azərbaycanın bütün vətəndaşları yekdil olacaq, hamı bir nəfər kimi Azərbaycan torpağını müdafiə edəcək, Azərbaycan Respublikasının suverenliyini və ərazi blitövlüyünü qoruyub saxlayacaqlar.

Bugünkü görüş, buradakı çıxışlar böyük tərbiyəvi əhəmiyyətə malikdir. Mən məmnunam ki, noyabrın 2-də radio və televiziya ilə xalqa müraciətimdən sonra Azərbaycan Respublikasında hərbi vətənpərvərlik əhval-ruhiyyəsi yüksəlir, vətəndaşların öz torpağını, öz Vətəninə qorumaq, öz borcunu, vəzifələrini yerinə yetirmək əzmi möhkəmlənir və

bunun nəticəsində ordumuza axın artır, ordumuz güclənir, qüdrətlənir. Bu belə də olmalıdır. Biz heç vəchlə qəbul edə bilmərik ki, Azərbaycan belə ağır vəziyyətdə olduğu halda onun vətəndaşlarının bir qismi buna biganə qalsın, özünü kənara çəksin, bu şərəfli, müqəddəs işdən boyun qaçırınsın.

Ötən müddət ərzində çox iş görülüb, ordumuza könüllü olaraq çox adam gəlib. Onların arasında gənclərin sayı xüsusilə çoxdur. Bəli, ordumuz möhkəmlənmişdir. Məhz buna görə də biz erməni silahlı qüvvələrinin hücumlarının qarşısını ala bilirik və onların hələ iki-üç ay bundan qabaq qurduğu planları puça çıxarmağa müvəffəq olmuşuq. Amma bununla yanaşı, təəssüflə deməliyəm ki, elələri də var ki, ordu sıralarına getməkdən boyun qaçırır, cürbəcür bəhanələr tapır, yaxud ordudan fərariyyət edir, öz vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirmək istəmirlər. Nə gizlədəsən, belələri də var və təəssüf ki, az deyildir.

Belə düşünürəm ki, onlar bu gün bu salona toplaşanların, bizim qəhrəmanların və onların valideynlərinin sözlərini dərk etməli və bu yoldan çəkinməlidirlər. Əminəm ki, Milli Qəhrəmanlarımızın, şəhidlərimizin həyat nümunəsi indi ordu sıralarında xidmət etməkdən boyun qaçıranlar üçün və onların valideynləri üçün bir tərəfdən örnək olmalı, digər tərəfdən, onlar özləri üçün nəticə çıxarmalıdırlar. Burada şəhidlərin, qəhrəmanların ata-anaları çıxış etdilər. Onların sözləri hər bir vətəndaşın ürəyində, şəxsən mənim qəlbimdə böyük həyəcan hissi, dərin ehtiram, hörmət hissi doğurur. Həm şəhid olanlar, həm də onların valideynləri nə qədər pak, nə qədər vicdanlı insanlardır!

Əsrlər boyu Azərbaycanı məhz belə insanlar, belə oğullar qoruyub saxlayıb, yaşadıb və bu günə gətirib çıxarıblar. Məhz belə insanlar Azərbaycanı bu bələdan qurtaracaq, Vətənimizin yüksəlişini təmin edəcək, Azərbaycanı xoşbəxt

gələcəyə aparacaqlar. Əminəm ki, bu gözəl nümunələr bütün Azərbaycan vətəndaşları üçün örnək olacaqdır. Gənclər üçün örnək olmalıdır ki, hər bir gənc Azərbaycan vətəndaşı öz borcunu yerinə yetirməyə hazır olsun və onu layiqincə yerinə yetirsin. Valideynlər üçün örnək olmalıdır ki, onlar bilsinlər - övladlarını cürbəcür yollarla, təəssüflər olsun, bəzən də rüşvət verməklə, başqa vasitələrlə ordu sıralarına çağırışdan saldırmaqla, yaxud da uzaqlaşdırmaqla onlar özlərinə, öz mənəviyyatına, Vətənə, xalqa xəyanət edirlər.

“Vətəndaş” sözü böyük sözdür, müqəddəs sözdür. “Vətəndaş” sözü o deməkdir ki, hər bir vətəndaş öz vətəninə sadıq olmalıdır, onu göz bəbəyi kimi qorumalıdır və vətəninin uğrunda, torpağının uğrunda, anasının, atasının müdafiəsi yolunda şəhid olmağa hazır olmalıdır. “Vətəndaş” sözünün mənası bax, budur! Mən istərdim ki, Azərbaycan torpağında yaşayan hər bir vətəndaş bu sözün yüksək və ülvi mənasına layiq olsun.

Bir daha deyirəm, mən bütün gənclərə müraciət edirəm - onlar bu gün bu salonda olan qəhrəmanlardan, həyatlarını Vətən yolunda qurban vermiş şəhidlərdən nümunə götürsünlər. Bütün vətəndaşlara, valideynlərə müraciət edirəm - onlar burada çıxış edən valideynlərin və ümumiyyətlə, şəhid oğul və qızlarımızın valideynlərinin münasibətindən özləri üçün nəticə çıxarsınlar. Ümidvaram ki, belə də olacaqdır. Təəssüf ki, son illər bizdə vətənpərvərlik əhval-ruhiyyəsi, Vətənə sədaqət, xalqa sədaqət, Vətən yolunda döyüşmək əhval-ruhiyyəsi zəif olmuşdur. İndi isə mən bu sahədə böyük canlanma yarandığını hiss edirəm. Bu, hamımızı sevindirir, hamımıza ruh verir və bizdə böyük nikbinlik yaradır.

Mən bu salondan indi cəbhələrdə öz hərbi xidmətini layiqincə yerinə yetirən əsgərlərimizə, zabitlərimizə, döyüşçülərimizə müraciət edirəm. Sizin adınızdan, öz adı-

dan onları salamlayıram, üzümüə gələn Yeni il münasibətilə təbrik edirəm və hamısına müraciətlə deyirəm ki, Vətənin, torpağın keşiyində daha cəsərtlə, daha mətinliklə durun, Vətəni qoruyun. Xalq, Vətən sizin şücaətinizi layiqincə qiymətləndirəcəək və heç vaxt unutmayacaqdır.

Bu gün mən sizin hamınızı qarşıdan gələn Yeni il münasibətilə təbrik edir, hamınıza cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, xalqımız, gündən-günə möhkəmlənən birlik Azərbaycanı bu bəladan xilas edəcəək və biz əmin-amanlığa çıxacağıq. Həmçinin bildirmək istəyirəm ki, bunlara nail olmaq üçün biz bütün imkanlardan, habelə diplomatik imkanlardan istifadə edirik, sülh danışıqları aparmağa, böyük dövlətlərin imkanlarından istifadə etməyə çalışırıq.

Güman edirəm ki, bunların hamısı birlikdə öz nəticəsini verəcəkdir. Fransada olarkən, bu ölkənin prezidenti Fransua Mitteranla, başqa dövlət xadimləri ilə görüşərkən Azərbaycanın vəziyyəti barədə geniş söhbətlər aparıldı. Fransa ilə Azərbaycan arasında imzalanmış dostluq, qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlıq haqqında müqavilə, zənnimcə, beynəlxalq aləmdə respublikamızın mövqelərinin möhkəmlənməsinə çox böyük zəmin yaradır.

Dekabrın 23-24-də Aşqabatda Müstəqil Dövlətlər Birliyi dövlət başçılarının görüşü olmuşdur. Həmin görüşdə biz Azərbaycanın vəziyyəti haqqında ətraflı məlumat verdik və bildiyiniz kimi, mən orada ciddi bəyanatla çıxış etdim. Bu, Müstəqil Dövlətlər Birliyi daxilində Azərbaycan Respublikasına Ermənistanın təcavüzünə qarşı etiraz bəyanatıdır və eyni zamanda müstəqil dövlətlərin hamısını bu məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasına çağırış bəyanatıdır. Güman edirəm ki, bütün bu addımlarımız öz nəticəsini verəcəkdir. Amma bununla bərabər, biz müdafiə imkanlarımızı möhkəm-

ləndirir və möhkəmləndirəcəyik. Bir daha bildirirəm ki, biz öz torpaqlarımızı müdafiə edirik, başqalarının torpaqlarına göz dikməmişik, heç bir ölkənin torpağını zəbt etməmişik və etmirik. Ancaq öz torpaqlarımızı, öz ərazimizi azad etmək üçün bundan sonra da lazımi tədbirlər görəcəyik.

Mən sizi əmin edirəm ki, bütün imkanlardan istifadə edib, Azərbaycanı bu ağır vəziyyətdən çıxarmağa çalışırıq. Mən sizi əmin edirəm ki, bütün imkanlardan istifadə edib, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarını azad edəcəyik, Azərbaycanın müstəqilliyini, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü təmin edəcəyik, ölkəmizdə sülh və əmin-amanlıq şəraiti yaradacağıq. Bunun üçün hamımız daha sıx birləşməliyik, hamımız əl-ələ verməliyik, Azərbaycanın bu ağır günündə, ağır dövründə hamımız bir olmalıyıq.

Bir daha sizin hamınıza bu görüş üçün təşəkkürümü bildirirəm və hamınızı, bütün Azərbaycan vətəndaşlarını birliyə, həmrəyliyə dəvət edirəm. Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, biz bu birliyə, bu həmrəyliyə nail olacağıq, biz qalib gələcəyik, müstəqil Azərbaycan gələcəkdə öz müstəqil inkişaf yolu ilə gedəcəkdir.

Sizin hamınıza cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə uğurlar diləyirəm. Sağ olun!

HƏRBİ HİSSƏLƏRİ ÖZBAŞINA TƏRK ETMİŞ VƏ YA ÇAĞIRIŞDAN YAYINMIŞ GƏNCLƏRİN BİR QRUPU, ONLARIN VALİDEYNLƏRİ VƏ YAXIN QOHUMLARI İLƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ

2 yanvar 1994-cü il

Silahlı Qüvvələrimiz son vaxtlar respublikamızın ərazisini etibarlı müdafiə etməkdə yaxşı nailiyyətlər qazanmış, möhkəm müdafiəni təmin etməklə yanaşı, erməni silahlı qüvvələrinin hücumunu dəf edərək onlara sarsıdıcı zərbələr endirir, böyük birləşmələrini dağıdaraq işğal edilmiş torpaqlarımızın bir qismini geri qaytarmışdır. Bunlar göstərir ki, son iki ay içərisində ordunun qurulması ilə respublikamızda aparılan tədbirlər öz nəticələrini verir: xalqımızda vətənpərvərlik hissi, döyüş əhval-ruhiyyəsi artır, torpağı müdafiə etmək əzmi yüksəlir. Azərbaycanın vətəndaşları, xüsusən gənclər orduda ləyaqətlə xidmət edir, qəhrəmanlıq nümunələri göstərilir. İndi respublikamızın hərbi vəziyyətinin dönüş dövrü xalqda ruh yüksəkliyinin artmasına şərait yaratmışdır.

Bunlar, bir daha deyirəm, ordumuzun möhkəmlənməsinin, ordumuzun uğurla qurulmasının, hərbi hissələrimizdə komandirlərimizin səriştəli hərəkət etməsi, əsgər və zabitlərimizin qəhrəmancasına torpağımızı müdafiə etməsinin parlaq təzahürüdür.

Son vaxtlar cəbhələrdə qəhrəmanlıq göstərmiş, fərqlənən zabit və əsgərlərimizin böyük qrupunu Azərbaycanın orden və medalları ilə təltif etmişik. Elə dünən onların bir qismi Azərbaycanın yüksək mükafatı olan “Azərbaycan Bayrağı” ordeni və “Hərbi xidmətə görə” medalı ilə təltif olunmuşdur.

Dünən cəbhə bölgələri ilə əlaqə saxladım. Təltif olunan zabitlərin, komandirlərin bəzilərini şəxsən təbrik etdim. Onların döyüş raportlarını dinlədim və bir daha əmin oldum ki, torpaqlarımızın müdafiəsi indi etibarlı əllərdədir. Ordu quruculuğu prosesi normal gedir, ordumuz nizamlanır, gün-bөгün öz gücünü artırır. Onun qüdrəti ilə ölkəmizin müdafiəsinə və işğal edilmiş torpaqlarımızın geri qaytarılmasına nail olacağıq.

Ancaq uğurlarımızla birgə, təəssüf ki, cəbhə bölgələrindən narahatlıq doğuran məlumatlar da gəlir. Qəhrəmancasına vuruşub şəhid olanlar, həlak olanlarla yanaşı, bəziləri cəbhə mövqelərini atıb dəstə ilə qaçır. Belə hallar Ağdam və digər cəbhə bölgələrində əvvəllər də, son günlərdə də olmuşdur. İndi siz təsəvvür edin, bir tərəfdən bizim ordumuzda xidmət edən zabitlərimiz, əsgərlərimiz qəhrəmancasına döyüşür, qan tökür, xalqın hörmətini, məhəbbətini qazanır, respublikamızda son günlərdə gözəl əhval-ruhiyyənin yaranmasına səbəb olurlar. Bəziləri isə ordumuzun artıq qüdrətləndiyi bir vaxtda səbəbsiz olaraq qorxub, yaxud da ki, bəzi təxribat işlərinin nəticəsində geri çəkilir, dəstə ilə qaçır. Onların qarşısı cəbhə bölgələrində alınır. Fərarilik edən, cəbhə bölgəsini qoyub qaçan adamların bir qismi, bildiyiniz kimi, həbs olunub, məhkəmə vasitəsilə cəzalanıblar. Bundan sonra da onlar haqda ciddi tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

Bir tərəfdən bizim ordumuz güclənir: qəhrəmanlıq nümunələri göstərən adamlar xalqın rəğbətini qazanır, dövlət tərəfindən qiymətləndirilir, təltif olunurlar. Digər tərəfdən isə, təəssüf ki, hələ də keçmişin neqativ əlamətləri öz təzahürünü göstərir: qorxanlara, qaçanlara, yaxud da xəyanət edənlərə də rast gəlinir. Belələrinə qarşı ciddi və amansız olacağıq.

Eyni zamanda yeni bir proses də gedir. Mənim xalqa müraciətimdən sonra respublika prokurorluğu bəyanatla çıxış etmişdir: fərarilik edib hərbi hissələri qoyub qaçan adamlar əgər 94-cü il yanvar ayının 3-nə qədər gəlib təslim olsalar, günahlarını etiraf edib orduya qayıtmaq, xidmətlərini davam etdirmək əzmini bəyan etsələr, bağışlanacaqlar. Bizim bu tədbirimiz də öz səmərəsini verir. Hərbi prokuror Təhməzov dünən mənə məlumat verdi ki, fərarilik etmiş, yaxud müəyyən səbəblərdən - həmin səbəbləri biz indi araşdırmaq istəmirik - hərbi hissələri qoyub qaçan adamların böyük bir dəstəsi valideynləri ilə prokurorluğa müraciət edərək qeydiyyatdan keçiblər. Hərbi prokurorluq onların bağışlanması haqqında qərar çıxarıb və onlar hərbi hissələrə göndəriliblər. Bu gün Təhməzov məlumat verdi ki, yenə valideynləri ilə belə bir dəstə prokurorluğa gəlmişdir. Bunları müsbət hal kimi qiymətləndirirəm. Deməli, vətəndaşlarımız, xalqımız, artıq hər kəs öz məsuliyyətini hiss edir və başa düşür ki, torpaqlarımızı özümüz qorumalıyıq. Artıq hamılıqla dərk edilib ki, torpaqlarımızı, Vətənimizi, müstəqil Azərbaycan Respublikasının suverenliyini, ərazi bütövlüyünü qorumaq ən şərəfli vəzifədir və bu vəzifəni həyata keçirmək hər bir Azərbaycan vətəndaşının borcudur. Hərbi prokuror belə bir arzunu da bildirib xahiş etdi ki, mən buraya toplaşan, hərbi hissəni qoyub getmiş fərarilərlə, onların valideynləri ilə görüşüm. Bəlkə belə bir görüş bəziləri tərəfindən lüzumsuz hesab oluna bilər və fikirləşərlər ki, hərbi hissəni qoyub qaçmış, fərarilik etmiş adam cinayətkardır. Azərbaycan prezidenti isə onlarla görüşür. Ancaq mən belə düşünürəm. Azərbaycanın hər bir vətəndaşı mənim üçün, Azərbaycan prezidenti üçün əzizdir. Hər bir vətəndaşın aqibəti məni bir prezident kimi düşündürür və narahat edir. Azərbaycanın hər bir vətəndaşının doğru yolla, düz yolla getməsi, düzgün mövqe tutması

üçün mən bundan sonra da öz söylərimi əsirgəməyəcəyəm. Məhz buna görə belə bir görüşə razılıq vermiş, buraya gəlmişəm.

YEKUN ÇIXIŞI

Hiss edirəm ki, bura toplaşanların hamısı - həm hərbi hissələri tərk edib qaçanlar, indi fərari vəziyyətində olanlar, həm də onların valideynləri bu gün burada danışmaq, ürək sözlərini demək, günahlarını etiraf etmək istəyirlər. Ən əsası odur ki, Vətəni qorumaq, müdafiə etmək üçün ordu sıralarına qayıtmaq, döyüşmək arzusunda, əzmindədirlər. Şübhəsiz ki, hamının burada söz deməsinə ehtiyac yoxdur. Çıxış edən valideynlər və hərbi hissələri tərk etmiş əsgərlər artıq burada toplaşanların hamısının sözlərini ifadə etdilər. Mən bu çıxışları salona toplaşanların hamısının ürəkdən gələn sözləri kimi qəbul edirəm və elan edirəm: hərbi hissələrini tərk etmiş, fərariyyət etmiş, orduya qayıtmaq üçün Hərbi Prokurorluqda qeydiyyatdan keçmiş Azərbaycan oğullarının hamısını Azərbaycan Prezidenti kimi bağışlayıram və onları cəza çəkməkdən azad edirəm. Burada verdiyiniz vədlərə inanıram. Əminəm ki, siz artıq öz vətəndaşlıq məsuliyyətinizi dərk etmişiniz və bundan sonra bu vətəndaşlıq borcunuzu, vəzifənizi axıra qədər ləyaqətlə yerinə yetirməkdən çəkinməyəcəksiniz. Vəd etdiyiniz kimi, dərhal hərbi hissələrə qayıdacaq, silah götürüb torpaqlarımızın müdafiəsində şərəflə duracaq, son nəfəsinizə qədər vuruşacaqsınız. Müdafiə naziri general Məmmədova əmr edirəm ki, bu gün burada qeydiyyatdan keçmiş, hərbi hissəni tərk etmiş gənclərin hamısının hərbi hissələrə göndərilməsini dərhal təmin etsin və onların hərbi xidmətlərinin həyata keçirilməsi üçün lazımı şərait yaratsın.

Valideynlərə, sizin simanızda bütün valideynlərə müraciət edirəm: övladlarınıza daha yaxşı tərbiyə verin. Onları vətənpərvərlik əhval-ruhiyyəsi ilə tərbiyələndirin. Uşaqlarınıza valideyn kimi öz təsirinizi göstərin və bildirin ki, Vətəni qorumaq ən yüksək, şərəfli vəzifədir. Bu vəzifəni həyata keçirmək üçün hər bir Azərbaycan vətəndaşı canını qurban verməyə hazır olmalıdır. Bizim Vətənimiz, müstəqil Azərbaycan Respublikası indi elə vəziyyətdədir ki, biz gərək qəhrəmanlıq nümunələri göstərək, hər bir vətəndaş öz vətəndaşlıq borcunu vicdanla yerinə yetirsin ki, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarını geriyyə qaytara bilək. Buradakı əsgərlərin hamısına bir daha deyirəm: günahınızı bağışlayıram, sizi cəzadan azad edirəm. Əziz balalarım, övladlarım, sizə uğurlu hərbi xidmət arzulayıram, sizdən qəhrəmanlıq nümunələri gözləyirəm.

Burada səslənən xahişləri nəzərə alaraq bəyan edirəm ki, Azərbaycanın Prezidenti kimi, hərbi hissələri tərək etmiş, yaxud hərbi çağırışdan yayınmış fərariyələrin gəlib Hərbi Prokurorluqda, hərbi komissarlıqlarda qeydiyyatdan keçmək müddətini yanvar ayının 10-na qədər uzadıram. Bu müddətə qədər Hərbi Prokurorluqda, komissarlıqlarda qeydə alınmış hərbi hissələrə qayıdanların günahlarını bu gündən bağışlayıram. Hərbi prokuror Təhməzova, müdafiə naziri general Məmmədova, hərbi kormissarlıqlara əmr edirəm ki, mənim bu bəyanatım əsasında lazımi tədbirləri görsünlər. Güman edirəm ki, kütləvi informasiya vasitələri mənim bu bəyanatımı Azərbaycan Respublikasının bütün vətəndaşlarına çatdıracaqlar. Bu bəyanatla bir daha Azərbaycanın gənc övladlarına müraciət edirəm: buraxdığınız səhvi etiraf eləyin, tutduğunuz yoldan, yəni etdiyiniz cinayətdən çəkinin, Vətənin, torpağın müdafiəsinə qalxın! Ordu sıralarına gəlin. Vətəni müdafiə etmək üçün əsgəri vəzifənizi şərəflə yerinə

yetirin. Valideynlərə üzümü tuturam: övladlarınızı məhz bu yola dəvət eləyin. Bu, həm hərbi xidmətdə olmalı gənclər üçün, həm onların valideynləri üçün şərəfli vəzifədir. Hamınıza müstəqil Azərbaycanın müdafiəsi naminə bu şərəfli vəzifənin yerinə yetirilməsində cansağlığı, hərbi xidmətinizdə uğurlar arzu edirəm! Sağ olun! Yaxşı yol!

PREZİDENT APARATINDA ZABİTLƏRİN BİR QRUPU İLƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ

13 yanvar 1994-cü il

Cənab zabitlər! Bu gün mənim əmrimə əsasən Azərbaycan Müdafiə Nazirliyi Baş Qərargahının rəisi Bakıda, hərbi komissarlıqlarda və başqa hərbi hissələrdə xidmət edən zabitlərin bir dəstəsini mənimlə görüşə dəvət etmişdir. Görüşümüzün məqsədi bundan ibarətdir: son aylarda respublikamızda Azərbaycan ordusunun quruculuğu prosesi gedir. Sizin hamınız bunun şahidisiniz ki, həmin proses indi artıq düzgün istiqamətdə aparılır, müsbət nəticələrini verir. Bu işə Azərbaycan Respublikasının müdafiəsinin, silahlı qüvvələrimizin möhkəmlənməsinə kömək edir.

İndi respublikanın müdafiə imkanlarının artmasına çox böyük ehtiyacımız var. Məlumdur ki, son illər Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüz etməsi və uzun çəkən müharibə, döyüşlər nəticəsində respublikamızın ərazisinin bir qismi erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuşdur. Ona görə də biz həm Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü, torpaqlarını qorumaq məsələləri, həm də erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmiş ərazilərimizin geri qaytarılması məsələsi ilə məşğul oluruq. Bu vəzifələrin hamısı Azərbaycan ordusunun qurulması və möhkəmlənməsi ilə bağlıdır. Məmnuniyyətlə qeyd edə bilərəm ki, Azərbaycanda ordu quruculuğu işi sürətlə gedir, nizami hərbi hissələr formalaşır. Bu sahədə gördüyümüz tədbirlər öz nəticəsini verir. İndi mövcud olan hərbi hissələr, xüsusən döyüş bölgələrindəki hərbi hissələr artıq öz hərbi qüdrətini layiqincə nümayiş

etdirir və Azərbaycan Respublikasının torpaqlarının müdafiəsində, keşiyində etibarlı dayanırlar.

Siz hamınız Azərbaycan ordusunda xidmət edən zabitlərsiniz və son aylar baş vermiş dəyişikliklər sizə məlumdur. Azərbaycan ordusunun nizami hissələri hazırda dayandıqları mövqelərdə erməni silahlı qüvvələrinin hücumlarına layiqli cavab verir, onlara çox kəsərli zərbələr endirir və respublikamızın torpaqlarını etibarlı müdafiə edirlər. Mühəribə davam edir, döyüşlər gedir. Mühəribəni biz aparmırıq, onu erməni silahlı qüvvələri Azərbaycan Respublikasına qarşı aparır. Onlar respublikamızın yeni ərazilərini işğal etməyə can ataraq çalışırlar ki, özlərinin istədikləri şərtlərə Azərbaycan Respublikasının tabe olmasına nail olsunlar. Lakin əvvəllər müəyyən qədər imkanları var idisə, indi buna nail ola bilmirlər.

Erməni silahlı qüvvələri ilə üz-üzə dayanan Azərbaycan ordusunun hərbi hissələri bütün cəbhə boyu torpaqlarımızı etibarlı müdafiə edir və qeyd etdiyim kimi, düşməinə ciddi zərbələr endirirlər.

Sizə məlumdur ki, respublikamızın işğal olunmuş ərazisinin bir qismi bu döyüşlər nəticəsində artıq Azərbaycan ordusunun nəzarəti altına keçmiş, yəni geri qaytarılmışdır. Ordumuz işğal olunmuş ərazimizin qalan hissəsini də geri qaytarmaq üçün çox cəsarətli fəaliyyət göstərir. Bu döyüşlər qanlı döyüşlərdir. Məmnuniyyət hissi ilə qeyd edirəm ki, Azərbaycan Respublikasının igid, cəsarətli, qəhrəman oğulları - ordu sıralarındakı əsgərlərimiz, zabitlərimiz qəhrəmancasına döyüşür, yaralanır, həlak olurlar. Lakin indi üstünlük Azərbaycan ordusunun əlindədir. Erməni silahlı qüvvələri hər gün çoxlu canlı qüvvə, hərbi texnika itirir, məğlubiyyətə uğrayırlar.

Bütün bunlar cəbhə bölgəsində vəziyyəti kəskinləşdir-

mişdir. Bunun da günahkarı yenə Ermənistan tərəfidir. Sizə məlumdur ki, mən müharibənin, döyüş əməliyyatlarının dayandırılmasına və sülh danışıqları aparılmasına tərəfdar olduğumuzu dəfələrlə bildirmişəm, təkliflər irəli sürmüşəm, bəyanatlar vermişəm. Ancaq Ermənistan tərəfi buna razı olmur və bəzən ortaya elə şərtlər atırdı ki, bunlara biz, şübhəsiz, razı ola bilmərik. Ona görə də, bir də təkrar edirəm, indi gedən müharibənin, bütün bu döyüşlərin günahkarı, səbəbkarı Ermənistan tərəfi, erməni silahlı qüvvələridir. Biz isə öz ərazimizdə öz torpaqlarımızı, Vətənimizi müdafiə etmək üçün bu döyüşləri aparırıq.

Şübhəsiz ki, döyüşlər belə kəskinləşdikcə qüvvələrimizin daha da səfərbər olunması üçün tədbirlər görmək zərurəti meydana çıxır. İndi Azərbaycan Respublikasının gəncləri orduda xidmət etmək üçün çox böyük ruh yüksəkliyi ilə müraciət edirlər. Orduda xidmətdən qaçanlar, yayınanlar çox deyildir. Bildiyiniz kimi, mənim müraciətlərimdən, xüsusən noyabrın 2-dəki müraciətimdən sonra Azərbaycan Respublikasında bütün vətəndaşlarda, ələlxüsus gənclərdə, orduda xidmət etmək imkanları olan adamlarda vətənpərvərlik hissi çox yüksəlmişdir. Onlar özləri hərbi komissarlıqlara, hərbi hissələrə gələrək döyüşə getmək, hərbi xidmət etmək arzusunda olduqlarını bildirirlər.

Zənnimcə, son dövrdə həyatımızda baş verən müsbət dəyişikliklərdən biri də odur ki, əgər bir müddət bundan öncə Azərbaycan ordusundan fərariyyət edənlərin sayı olduqca çox idisə və bunun qarşısını almaq mümkün olmurdusa, indi qanunlarımızın tətbiqi yolu ilə, eyni zamanda əhali arasında vətənpərvərlik tərbiyəsi sahəsində aparılan iş nəticəsində onların tam əksəriyyəti hərbi komissarlıqlara, Hərbi Prokurorluğa, hərbi hissələrə gəlir və cəbhəyə getmək, döyüşmək, Vətəni qorumaq əzmində olduğunu bildirir.

İndi bizim hərbi çağırış məntəqələrimizdə gənclərin sayı çoxdur və onlar hərbi xidmətə başlamalıdırlar. Onların hərbi təlimi ilə məşğul olmaq üçün zabit kadrlarına çox ehtiyacımız var. Cəbhədəki zabitlərimiz özlərini layiqli göstərir, qəhrəmanlıq nümunələri nümayiş etdirirlər. Lakin indi zabit korpusumuz cəbhə bölgəsinə daha da yaxın olmalı, orada fəaliyyət göstərməli, xidmət etməlidir.

Müdafiə Nazirliyi rəhbərliyinin mənə verdiyi təqdimata görə, buraya toplaşan zabitlərin hamısı hərbi hissələrə getməlidir. Onların bir qismi, ola bilər, əksəriyyəti hərbi komissarlıqlarda işləyir, bəziləri Bakıda yerləşən ordu hissələrində xidmət edirlər. Ancaq indi siz hamınız xidmətinizi cəbhə bölgələrindəki hərbi hissələrdə davam etdirməlisiniz.

Ona görə də bu gün sizinlə görüşməyi çox lazım bildim, çünki bu gün Müdafiə Nazirliyinin əmri ilə yeni vəzifələrə təyin olunacaqsınız, hərbi hissələrdə komandir vəzifələri tutacaqsınız. Əminəm ki, bu vəzifələri layiqincə yerinə yetirəcəksiniz. Siz hərbi qulluqçu, zabitsiniz. Hərbi xidmətin bir toxunulmaz qanunu var: hərbi qulluqçu, hərbi xidmətdə olan adam Vətən, komandanlıq harada lazım bilsə, orada da xidmət etməlidir. Bu, hərbi qulluqçulara, o cümlədən sizə yaxşı məlumdur. Ona görə də bu gün alacağınız əmrlər sözsüz yerinə yetirilməlidir və güman edirəm ki, siz cəbhə bölgələrinə gedib hərbi hissələrdə öz xidmətinizi davam etdirərək Azərbaycan Respublikasının müdafiə qüdrətini daha da möhkəmləndirəcək, həm torpaqlarımızın müdafiəsinə, həm də işğal olunmuş ərazilərimizin geri qaytarılmasına töhfənizi verəcəksiniz. Bu şərəfli işdə hamınıza uğurlar arzulayıram.

Güman edirəm ki, mənim bu sözlərim daim yadınızda qalacaq, əmri alan kimi dərhal cəbhə bölgələrinə gedəcək, indiyədək topladığınız təcrübədən, bilikdən istifadə edərək

orada hərbi hissələrin işinin daha yaxşı qurulmasında, əsgərlərimizin, xüsusən hərbi xidmətə yeni çağırılmış gənclərin hazırlanmasında, təlim-tərbiyə keçməsində fəaliyyət göstərəcək, beləliklə də Azərbaycan Respublikasının bu ağır vəziyyətdən çıxmasına töhfənizi verəcəksiniz. Biz Vətən müharibəsi aparırıq, Vətənimizi qoruyuruq və siz də bu Vətən müharibəsinin fəal iştirakçıları olmalısınız.

Bir daha bildirirəm ki, bu gün Müdafiə Nazirliyindən aldığınız əmrlər danışıqsız yerinə yetirilməlidir. Bu işdə sizə uğurlar, cəbhədə qəhrəmanlıq nümunələri göstərməyi arzulayıram. Arzu edirəm ki, Vətənin bu tapşırığını namusla, qeyrətlə, şərəflə yerinə yetirəsiniz. Bu şərəfli işdə Allah sizə yar olsun!

“N” HƏRBİ HİSSƏSİNİN ƏSGƏR VƏ ZABİTLƏRİ İLƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ

24 yanvar 1994-cü il

Əziz zabidlər və əsgərlər!

Bu gün Azərbaycan Respublikasının ordusu qurulmaqda, yaranmaqdadır. Bununla yanaşı, ordumuz müstəqil Azərbaycan Respublikasının torpaqlarının keşiyində duraraq, onu müdafiə edir, döyüşür. Siz Azərbaycan Ordusunun yeni yaranan bir hissəsinə mənsubsunuz. Müəyyən təlim-tərbiyə keçəndən, hazırlıq işlərindən sonra buraya toplaşmışınız, buradan cəbhəyə-Azərbaycanın torpaqlarını, ərazisini, respublikamızın müstəqilliyini qorumağa yola düşürsünüz.

Müdafiə nazirinin mənə verdiyi məlumata görə, sizin hazırlığınız yüksək səviyyədə keçmişdir, lazımi təlim almışınız, döyüş qabiliyyətiniz yüksəkdir. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, siz hazırlıq dövründə, təlim dövründə aldığınız bilikdən, qazandığınız təcrübədən səmərəli istifadə edəcəksiniz və torpaqlarımızın keşiyində qəhrəmancasına duracaqsınız.

Siz cəbhəyə yola düşərkən indi orada vuruşan Azərbaycan əsgərlərinin qəhrəmanlıq nümunələrini gözlərinizin önünə gətirirsiniz. Bilirsiniz ki, son aylar Azərbaycan Ordusu öz gücünü toplayaraq möhkəmlənmişdir. İndi ordumuzun hissələri Azərbaycan torpaqlarını etibarlı surətdə qorumağa qadirdir və düşmənlə döyüşə girişərək qəhrəmanlıqlar göstərir, erməni silahlı qüvvələrinə güclü zərbələr endirir, Vətənimizi, xalqımızı sədaqətlə müdafiə edirlər.

Son vaxtlar Azərbaycan Ordusu hissələrinin göstərdiyi şücaət, qəhrəmanlıq nümunələri xalqımızda orduya sevgi və

məhəbbəti, hörməti xeyli artırmış, bütün Azərbaycan xalqında vətənpərvərlik hisslərini daha da gücləndirmişdir. Bunların hamısı cəbhədə döyüşən qəhrəman oğullarımızın, Azərbaycan Ordusu əsgərlərinin və zabitlərinin igidliyinin nəticəsidir. Deməli, Azərbaycan xalqı öz müstəqilliyini, öz torpaqlarını qorumağa qadirdir və Azərbaycan Ordusu bu şərəfli vəzifəni indi artıq layiqincə yerinə yetirir. Son vaxtlar Füzuli, Kəlbəcər rayonları ərazisində, Ağdam, Ağdərə istiqamətində, başqa cəbhə bölgələrində Azərbaycan Ordusunun əldə etdiyi qələbələr, böyük nailiyyətlər Azərbaycanın hər bir vətəndaşını sevindirir və bir daha qeyd edirəm, hər birimizdə orduya məhəbbət və hörməti artırır.

Bax, siz belə bir şəraitdə hazırlıq keçmişiniz, belə bir şəraitdə cəbhədəki qardaşlarınızın yanına gedirsiniz, onlarla bərabər torpaqlarımızın müdafiəsində duracaqsınız. Şübhə etmirəm ki, siz bu vəzifəni layiqincə yerinə yetirəcəksiniz.

Dəfələrlə demişik, bu gün bir daha bildirirəm: Azərbaycan Respublikası müharibəyə son qoymağa, onu danışıqlar yolu ilə bitirməyə çalışır, bu sahədə bir çox addımlar atmış və bundan sonra da atacaqdır. Biz müharibənin davam etməsini istəmirik. Müharibəni də Azərbaycan başlamayıb. Neçə illərdir ki, erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisində təcavüzü ara vermir. Biz bu təhlükənin qarşısını almaq istəyirik. Buna görə də əsas məqsədimiz müharibəyə sülh yolu ilə son qoyulmasına nail olmaqdır. Biz indiyədək təşəbbüslər irəli sürmüşük və bundan sonra da irəli sürəcəyik. Beynəlxalq təşkilatların, böyük dövlətlərin imkanlarından istifadə etməyə çalışmışıq. Ermənistan Respublikasının rəhbərliyi ilə dəfələrlə danışıqlar aparmışıq və bu danışıqları davam etdiririk. Bunların hamısını ona görə edirik ki, qan tökülməsinə son qoyulsun. Biz qan tökülməsinə tərəfdar deyilik. Biz müharibə tərəfdarı deyilik. Biz torpaqlarımızın

sülh yolu ilə, danışıqlar vasitəsilə azad edilməsinə nail olmaq istəyirik.

Lakin bizim bu tədbirlərimiz, sülhsevər siyasətimiz, addımlarımız hələlik istənilən nəticəni verməmişdir. Əksinə, erməni silahlı qüvvələri cəbhə bölgələrində mövqelərimizə hücumlar edir, öz çirkin niyyətlərini daha geniş miqyasda həyata keçirməyə və öz haqsız, ədalətsiz istəklərinə nail olmağa can atırlar. Biz bununla razılaşa bilmərik. Ona görə də mən bu gün sizin qarşınızda çıxış edərək Azərbaycan Respublikasının, onun dövlətinin sülh və əmin-amanlıq tərəfdarı olduğunu, müharibəyə barışıq yolu ilə, sülh yolu ilə son qoymaq istədiyini bir daha bəyan edirəm. Eyni zamanda bildirirəm ki, bu addımlarımız bir nəticə vermədiyinə görə biz torpaqlarımızın müdafiəsini bundan sonra daha da əzmlə davam etdirəcəyik. Son aylarda Azərbaycan Ordusunun qələbələri, onun öz torpaqlarımızı müdafiə etmək üçün böyük imkanlara malik olması təkcə Azərbaycanda deyil, respublikamızın hüduqlarından kənar da məlumdur. Erməni silahlı qüvvələri bunu bilməli və özləri üçün nəticə çıxarmalıdırlar.

Mən bu gün sizin qarşınızda Ermənistan tərəfini bizim torpaqları dincliklə, sülh yolu ilə tərk etməyə bir daha çağırıram. Bir daha çatdırmaq istəyirəm ki, onlar Azərbaycan ərazisindən çəkilməli, işğal etdikləri torpaqlardan çıxıb getməli, Azərbaycan Respublikasının suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, sərhədlərinin toxunulmazlığına hörmətlə yanaşmalıdırlar. Əgər onlar bu yolla getsələr, şübhəsiz, biz müharibəyə tezliklə son qoya bilərik. Amma onlar indiyədək apardıqları təcavüzkar siyasəti davam etdirsələr, biz onlara tutarlı zərbələr endirməyə hazırıq, işğal olunmuş torpaqlarımızı ordunun gücü ilə, bütün Azərbaycan xalqının gücü ilə azad etməyə qadirik.

Mən bu sözləri deyərəkən Azərbaycan Ordusunun

bugünkü qüdrətinə arxalanıram, ona güvənirəm. Bu sözləri deyərkən mən sizə, əziz zabitlər, əsgərlər, məhz sizə arxalanıram, sizə güvənirəm və əminəm ki, siz də, sizin kimi minlərlə Azərbaycan əsgəri, zabiti də bir nəfər tək ayağa qalxıb Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü müdafiə edəcəklər. İnanıram ki, siz gedib cəbhədəki qəhrəman döyüşçülərimizin sıralarına qoşulacaq, işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarının azad edilməsi üçün hünər, qəhrəmanlıq göstərəcəksiniz. Mən sizə uğurlar diləyirəm, sizi xeyir-dua ilə yola salıram və hamınıza öz hörmət və məhəbbətimi bildirirəm.

Bilin ki, sizin hər birinizin arxanızda böyük Azərbaycan ölkəsi durmuşdur. Bilin ki, hər biriniz öz doğma Vətəninizi, öz ananızı, atanızı, bacınızı, qardaşınızı müdafiə etmək üçün ordu sıralarına gəlmisiniz və indi cəbhəyə yola düşürsünüz. Bilin ki, sizin hər bir uğurlu addımınız Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinə və ərazi bütövlüyünə kömək edəcəkdir. Bilin ki, ümumi qələbəmiz sizin hər birinizin fəaliyyətindən, qəhrəmanlığından asılıdır. Ona görə də hər birinizə və ümumiyyətlə, hamınıza cansağlığı, səadət arzulayıram. Bu şərəfli vəzifənizi - Vətəni müdafiə etmək vəzifənizi yerinə yetirməkdə qəhrəmanlıq nümunələri göstərməyinizi arzulayıram.

Ümidvaram ki, bu deyilənlərin hamısına əməl edəcəksiniz və öz vəzifənizi igidliklə yerinə yetirəcəksiniz, Vətəninizi, ana və atalarınızı, bacı və qardaşlarınızı sevindirəcəksiniz. Sizə bir daha cansağlığı arzulayıram. Azərbaycan Ordusuna yeni-yeni uğurlar diləyirəm, sizin hər birinizə uğurlar arzulayıram.

Qəhrəman Azərbaycan əsgəri, müqəddəs Azərbaycan torpağının, müstəqil Azərbaycan Respublikasının müdafiəsi yolunda irəli!

RESPUBLİKANIN CƏNUB-QƏRB BÖLGƏSİNƏ SƏFƏR ZAMANI GÖRÜŞLƏR

FÜZULİ RAYONUNDA DÖYÜŞÇÜLƏR QARŞISINDA ÇIXIŞ

9 aprel 1994-cü il

Əziz əsgərlər, zabitlər! Mən bu gün sizin vəziyyətinizlə tanış olmağa, səngərlərə baxmağa, döyüş imkanlarınızın səviyyəsini yoxlamağa gəlmişəm. Hamımızın borcu odur ki, torpaqlarımızı etibarlı qoruyaq. Təxminən son 4-5 ayda ordu hissələrimizin xeyli müvəffəqiyyətləri olub. Mən noyabr ayında Azərbaycan xalqına müraciət etdim. O vaxt erməni silahlı qüvvələrinin hücum əməliyyatları günü-gündən genişlənirdi, ərazilərimiz işğal olunurdu və düşmənin qarşısını almaq lazım idi. Azərbaycan vətəndaşları, gənclər bu çağırışa səs verdilər, Vətənin müdafiəsinə qalxdılar. İndi mən burada həmin adamların bir neçəsi ilə də görüşdüm. Bütün bunlar onu göstərir ki, gənclərimiz öz torpaqlarını qorumağa qadirdilər. Bunu sübut edən bir də odur ki, mənim keçən səfərimdən sonra torpaqlarımızın bir qismi azad edilib, düşmən təxminən 40 kilometr geri oturdulub.

Mən dəfələrlə demişəm. Azərbaycan müharibə etmək istəmir, bu müharibəni Azərbaycan başlamayıb. Biz müharibənin sülhlə başa çatmasına tərəfdarıq. Lakin Ermənistan tərəfi bizim bu sülh təşəbbüslərimizə məhəl qoymur, hətta özü verdiyi vədə əməl etmir. Bu da onu göstərir ki, biz gərək heç kimə arxayın olmayaq, öz torpaqlarımızı özümüz müdafiə edək, ərazilərimizi işğalçılardan təmizləyək. Mən inanıram ki, biz ordumuzun gücü ilə torpaqlarımızı azad edəcəyik...

Siz özünüz də görürsünüz ki, orada müəyyən sənəd imzalandıqdan sonra Ermənistan silahlı qüvvələri öz çirkin əməllərindən əl çəkməyərək martın əvvəllərində yenidən hücumla keçmiş, lakin bu həmlələrin qarşısı alınmışdır. Həmin hücumların dəf olunmasında siz də iştirak etmişiniz, onların hərbi texnikasını, silahını, sursatını, həm də xeyli canlı qüvvəsini məhv etmişiniz.

Siz burada şərəflə, namusla xidmət edirsiniz. Qoy fərariilik edənlər eşitsinlər ki, torpağımızı qorumaq hər bir azərbaycanlının şərəfli borcudur. Əgər bəziləri bunu anlamırlarsa, qorxurlarsa, hərbi xidmətə tab gətirə bilmirlərsə, onlar öz vicdanları, ata-anaları, Vətən qarşısında xəyanət edirlər. Onların hər biri ciddi cəza alacaqdır. Heç kim fikirləşməsin ki, fərariilik edib kənarda yaşaya bilər... Xalqın bir hissəsi olan ordunun qayğılarının həllinə hər cür kömək göstəriləcəkdir.

Əziz döyüşçülər, bizim yeganə yolumuz odur ki, səngərlərdə möhkəm dayanaraq torpaqlarımızı müdafiə edək, düşmənin hər bir hücumuna layiqli cavab verək.

Əziz əsgərlər və zabitlər, indi siz bir neçə ay bundan qabaq düşməndən azad olunmuş Azərbaycan torpağında dayanmısınız. Ordumuzun rəşadəti nəticəsində Füzuli rayonu ərazisinin bir hissəsi düşməndən azad olunmuşdur və bu işdə sizin də böyük xidmətiniz var. Keçən ilin noyabr ayından sonra Azərbaycan Ordusu öz gücünü toplaya bildi. Son vaxtlar ordu quruculuğu sahəsində böyük işlər görülmüşdür, bunları yüksək qiymətləndirirəm və əmin olduğumu bildirirəm ki, döyüşçülərimiz Vətən torpağının müdafiəsində bundan sonra da uğurlar qazanacaqlar.

Mən torpaqlarımızın azad edilməsi uğrunda döyüşlərdə həlak olmuş şəhidlərin ruhu qarşısında baş əyirəm və əmin edirəm ki, şəhidlərin qəhrəmanlığı və rəşadəti heç vaxt unudulmayacaq, onların xidmətləri xalqın qəlbində daim yaşayacaqdır. Allah onlara rəhmət eləsin! Onlar sizin döyüş yol-

daşlarıdır və torpaqlarımız uğrunda şəhid olublar. Onların qanı yerdə qalmayacaq. O döyüşlərdə yaralananlar da olub, indi müalicədədirlər. Arzu edirəm ki, onlar tezliklə sağalıb ordu sıralarına dönsünlər, yenə də qəhrəmanlıq göstərsinlər. Ümidvaram ki, bu belə də olacaq.

Siz öz ata-analarınızın, yurdunuzun, torpağınızın namusunu, şərəfini qorumaq üçün müdafiədə durmusunuz. Güman edirəm ki, bizim bu ədalətli mübarizəmiz nəticə verəcək, gün o gün olacaq ki, Azərbaycan torpaqlarının hamısı azad olacaq, hər bir vətəndaşımız öz evinə, obasına qayıdacaqdır. İndi burada, sizin qarşınızda çıxış etdiyim bu yerdən bir kilometr o tərəfdə erməni silahlı qüvvələri dayanıblar. Sizə deyirəm, qoy erməni işğalçıları da eşitsinlər - biz sülh tərəfdarıyıq, müharibəyə son qoymaq istəyirik. Bütün vasitələrdən istifadə edib, danışıqlar apararaq atəşi kəsib müharibənin qurtarmasını istəyirik. Ancaq bunun bir şərti var: erməni işğalçı qüvvələri Azərbaycan torpaqlarını tərk etməli və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin olunmalıdır. Biz danışıqları da bu şərt əsasında aparırıq.

Qoy Ermənistan silahlı qüvvələri də bilsinlər ki, daha əvvəlki vaxt deyil. Onlar gəlib bizim ərazilərimizi asanlıqla işğal edə bilməzlər. Ancaq bu o demək deyil ki, biz hər şeyə nail olmuşuq. Xeyr. Qarşımızda çox böyük vəzifələr var. Yenə də deyirəm, vəzifə odur ki, işğal olunmuş torpaqlarımız azad edilsin, qaçqın düşmüş Azərbaycan vətəndaşları elinə-obasına qayıtsınlar...

Mən sizin iradənizə inanıram və əmin olduğumu bildirirəm ki, bu səngərlərdə möhkəm dayanacaq, düşmənin qarşısını alacağısınız. Bunun üçün ordu quruculuğu məsələlərinə diqqət yetirməli, zabitlərimiz öz hərbi bilik səviyyəsini artırmalı, əsgərlərimiz döyüş təliminin incəliklərini dərindən mənimsəməlidirlər. Hamı - hər bir əsgər, zabit öz yerində, öz sahəsində vəzifəsini şərəflə, namusla yerinə yetirməyə hazır

olmalıdır... Ordumuzun son aylardakı nailiyyətləri göstərir ki, bizim böyük imkanlarımız var. Eyni zamanda ordunun bəzi hissələrində fərarilərin sayı artıb. Bu, dözülməz haldır. Hər bir fərari ictimaiyyətdə, cəmiyyətdə nifrətlə qarşılanmalıdır, bilməlidir ki, əgər fərarilik edirsə, xalqına, millətində, ölkəsinə, öz doğma atasına-anasına xəyanət edir. Biz lazımı tədbirlər görəcəyik. Fərarilik edən gəncləri bir də düşünməyə dəvət edirəm. Onlara ordu sıralarına qayıtmağı təklif edirəm. Eyni zamanda müvafiq orqanlara əmr vermişəm ki, bu barədə lazımı ölçülər götürsünlər. Sizin burada - erməni işğalçıları ilə qısa məsafədə üz bəüz durduğunuz hər bir azərbaycanlı gənc üçün nümunə olmalıdır və siz nümunəsiniz. Siz ağır şəraitdə yaşasanız da mərdsiniz, qoçaqsınız, mətanətlisiniz. Bütün Azərbaycan gəncləri məhz belə olmalıdırlar. Bizim xalqımız əsrlər boyu belə mərd, cəngavər övladlar yetirib, onlar da Azərbaycanı əsrlərdən bəri qoruyub saxlayıb, gətirib müstəqil dövlətə çeviriblər. Sizin mətanətiniz və rəşadətinizlə torpaqlarımızı azad edib, müstəqil Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə nail olacağıq.

Hər bir əsgər ailəsinə xüsusi qayğı göstərməlidir. Amma müharibə apardığımız Ermənistanla müqayisə etsək, bizdə onlara nisbətən vəziyyət xeyli yaxşıdır. Onlar o ağır vəziyyətdə yaşaya-yaşaya gəlib bizim torpaqlarda müharibə aparırlar, ərazilərimizi işğal edirlər. Siz də fikirləşin, görək, bu fərariliyin qarşısını necə alağ?

...Mənə məlumat veriblər ki, siz burada möhkəm dayanmışınız, xeyli ərazini düşməndən azad etmişiniz. Ancaq bizim torpaqlarımızın xeyli hissəsi hələ işğal altındadır. Bax, elə lap yaxınlıqdakı kəndlər də düşmənin əlindədir. Bunları geri almaq lazımdır. Belə hesab edirəm ki, yerinizdə möhkəm durmaqla yanaşı, gücünüzü toplayıb düşməyə layiqli cavab verməlisiniz.

**BEYLƏQAN RAYONUNDA İCTİMAİYYƏTİN
NÜMAYƏNDƏLƏRİ İLƏ GÖRÜŞDƏ VƏ
HƏRBÇİLƏRİN MÜŞAVİRƏSİNDƏ
ÇIXIŞLAR**

9 aprel 1994-cü il

Əziz həmvətənlər, siz buraya mənim gəlişim münasibətilə toplaşmısınız. Yəqin mənimlə görüşmək, öz sözlərinizi demək istəyirsiniz. Eyni zamanda bunu belə başa düşürəm ki, mənə öz münasibətinizi bildirmək niyyətindəsiniz. Sizi ürəkdən salamlayıram, buraya toplaşdığınıza görə hamınıza təşəkkür edir, hər birinizə cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram. Bu gəlişimdən əsas, birinci məqsəd bölgədə vəziyyəti öyrənmək, burada yaşayan qaçqınlarla görüşmək, onların şəraiti ilə yaxından tanış olmaqdır. Azərbaycan torpaqlarını müdafiə edən ordumuzun dayandığı yerlərdə işlərlə də tanış olmaq və ordunun qayğıları ilə məşğul olmaq fikrindəyəm. Respublikamız öz tarixinin çox ağır bir dövrünü yaşayır. Bir tərəfdən iqtisadi böhran, iqtisadi çətinliklər, digər tərəfdən isə bizim üçün ən ağır cəhət respublikamızın müharibə şəraitində olması, torpaqlarımızın bir qisminin işğal edilməsidir. Ona görə də orduya qayğı, hörmət, onun bütün problemlərini vaxtında həll etmək, eyni zamanda ordunun daxilində quruculuq işini, nizam-intizamı möhkəmləndirmək hamının və xüsusən dövlətin, o cümlədən bir prezident kimi mənim əsas borcum və əsas vəzifəmdir. Mən bu gün səhər bölgədəki hərbi hissələrə getmişəm, səngərlərdə əsgər və zabitlərimizlə görüşmüşəm, vəziyyətlə tanış olmuşam.

İndi sizin Beyləqan rayonu, demək olar ön cəbhədedir. Yadınıza salın, vaxtında lazımı tədbirlər görməsəydik, yəqin ki, camaat Beyləqan rayonundan da köçmüş olardı. Əgər indi

köçənlər varsa, onlar səhv edirlər. Torpağı unutmamaq, atmaq olmaz. Torpağı qorumaq, torpaq uğrunda həlak olmaq insan üçün böyük şərəfdir. Torpağını, elini-obanı, yurdunu-yuvanı qoyub qaçmaq isə yaramaz haldır! Yadımdadır, bir dəfə, buraya mərmi düşmüşdü. Bizə xəbər gəldi ki, beyləqanlılar da yerindən qopub köçmək istəyirlər. Mən dərhal orduya əmr verdim ki, lazımı tədbirlər görsünlər. Eyni zamanda rayon rəhbərlərinə xəbərdarlıq etdim ki, bu fitnəkarlığın, təxribatın qarşısı alınmalıdır.

Yaxşı ki, o vaxtlar bu halların qarşısı alındı, siz öz yerinizdə qalıb yaşadınız. Sizi əmin edirəm ki, arxayın yaşaya bilərsiniz. Qoy heç kəs narahat olmasın, heç kəs!

Bu gün mən Füzuli rayonuna gedib, ön cəbhədə, ermənilərin bir kilometrliyindəki səngərlərdə oldum. Hərbi hissələrə getdim, hər şeyə baxdım, yoxladım. Bildiyiniz kimi, mən buraya bir dəfə də gəlmişdim. Onda da Füzuli rayonuna getdim, səngərlərdə oldum. Amma indi ordumuz həmin kəndlərdən, həmin səngərlərdən Horadizə doğru 40 kilometr irəliləmişdir. Bəli, 40 kilometr! Oradan erməniləri qovublar, kəndlər boşalıbdır. İrəliləyiş tək orada olmayıb, başqa istiqamətlərdə də irəliləmişik. Bəzi yerlərdə 40 kilometr, digər yerlərdə 30 kilometr. Ümumiyyətlə, götürsək, görərik ki, ordumuz cəbhə xəttinin 120 kilometri boyunca irəliləmişdir.

Bu gün mən əsgərlərlə də, zabıtlərlə də danışdım. Ordumuz orada möhkəm, etibarlı dayanmışdır. Narahat olmayın. Beyləqan, eləcə də Azərbaycanın bütün bu ərazisi etibarlı müdafiə edilir və ediləcəkdir. Bilirsinizmi, ortadakı təxribatçılar, araqarırdıranlar Azərbaycanın bəlasıdır. Belələri dünən də olublar, bu gün də var, həmişə olublar. Lakin siz onların dediklərinə, əməllərinə uymayın, onlara fikir verməyin. Yenə də deyirəm, torpağını qoruyub, öz yurdunda həlak olmaq, torpağını qoyub qaçmaqdan qat-qat şərəflidir.

Məsələn, indi Füzuli rayonunun bir çox kəndləri azad edilibdir. Amma bu kəndlər boşdur. Üzüm bağlarına baxıram, hamısı başlı-başına qalıb. Biz vaxtilə o üzüm bağlarını böyük əzab-əziyyətlə saldırmışdıq. İndi oradan, ön cəbhədən, səngərlərdən gələndə baxıram, bu bağlar necə də kimsəsiz qalıb. Bəs gedib o bağlara qulluq etmək, becərmək, oradan məhsul götürmək lazım deyilmi? Torpağı da belə unutmaq mı olar? Belə yaramaz axı! Bəs necə olur ki, ermənilər Leninkandan, Yerevandan, Kirovakandan gəlib burada vuruşur, həlak olurlar? Bu gün Füzuli rayonunda olarkən əsgərlərimiz, zabitlərimiz mənə dedilər ki, əsir tutulmuş ermənilərdən haradan olduqlarını soruşublar. Biri deyib ki, Leninkandanam, biri deyib ki, Kirovakandanam... Onlar burada yaralanır da, əsir də düşür. Amma biz burada öz yerimizi, kəndimizi qorumayaq. Buna nə ad vermək olar?! Yaxud da ki, kəndlər azad edilibdir, amma evlər boşdur. Gedib orada yaşamaq, təsərrüfatları bərpa etmək lazımdır. Nəyi gözləyirsiniz?

Buna görə də mən sizə bildirmək istəyirəm ki, birincisi, beyləqanlılar rahat yaşaya bilərlər. Öz işlərinizlə, təsərrüfatla məşğul olun, səmərəli iş görün və heç nədən nigarançılıq keçirməyin. İkincisi isə bu gün mən Füzuli rayonunun rəhbərləri ilə danışacağam. Rayonun kəndlərinin çoxusu azad edilibdir, amma boş qalır. Təsərrüfatlar viran olubdur. Gedib bağlara, əkinlərə, təsərrüfatlara baxmaq lazımdır.

Dediyim kimi, buraya gəlişimdən əsas məqsəd cəbhədəki əsgər və zabitlərimizlə görüşməkdir. Biz onlarla bu gün də görüşdük, sabah da görüşəcəyik. Gərək hamımız orduya kömək edək. Hamımız! Hər bir kəs gərək orduya kömək etsin! Orduya qayğı göstərmək lazımdır. Hər bir əsgərə, hər bir zabitə hörmət etmək gərəkdir. Ordu xalqımızın bir hissəsidir. Döyüşçülərimiz bizi müdafiə edən, özünü şəhid

edən, özünü güllə qabağına verən adamlardır. Şübhəsiz ki, onlara xüsusi hörmət, xüsusi ehtiram, xüsusi qayğı lazımdır.

Məsələn, dekabr ayından bu vaxtadək bir briqadada 160 adam həlak olub, bir neçə yüz nəfər yaralanıb və indi müalicədədir. Axı bu insanların qanı tökülüb, onlar sizi, bizi, bu Vətəni, bu torpağı qoruyarkən həlak olublar. Bəziləri şikəst olub, bəzilərinin isə yarası yüngüldür. Onlar müalicədən sonra ya orduya qayıdacaq, ya da başqa sahələrdə çalışacaqlar. Amma gedən gedibdir. Dediym kimi, bir hissədən 160 nəfər həlak olubdur. Düzdür, o tərəfdə erməni quldurlardan, erməni silahlı qüvvələrindən 3-4 dəfə çox qırılıb. Lakin bizim üçün hər bir şəhidimiz, Vətən yolunda can qoyan hər bir adam əzizdir.

Əgər adamlarımız səngərdə ağır şəraitdə vuruşursa, özünü şəhid edirsə, qanını tökürsə, həlak olursa, demək bu, bizim Azərbaycan xalqının başucalığıdır. Odur ki, belə adamlara, bütövlükdə ordumuza hamı qayğı göstərməlidir, hamı kömək etməlidir. Hər bir vətəndaş, xüsusən rayon rəhbərləri, vəzifəli şəxslər. Bu gün mənə dedilər ki, oradakı batalyonların döyüşçülərinin əksəriyyəti Beyləqan və İmişli rayonlarının nümayəndələridir. Amma fərarilər də çoxdur. Əksəriyyəti də yenə Beyləqan və İmişli rayonlarındanır.

Bu gün mən cəbhədəki döyüşçüləri - Azərbaycan oğullarını gördükdə ürəyim dağa döndü. Onların arasında sizin Beyləqandan da, İmişlidən də, habelə Astaradan, Xaçmazdan, Bakıdan, başqa yerlərdən də olanlar var. Onlar gəlib vuruşurlar. Halbuki, onların da öz ev-əşiyi, ailəsi var, hərəsi 30-35 yaşındadır. Onlar mənim ötən il noyabr ayındakı çağırışma qoşulub gəliblər, indi burada qulluq edirlər.

Amma belə oğullarla yanaşı, qaçanlar da var. Silahı götürüb qaçanlar da az deyildir. Fərarilik edənlər var. Fürsətdən istifadə edib demək istəyirəm ki, Beyləqan rayonundan, eləcə

də İmişli rayonundan olan fərarilər də var. Siz özünüz səngərlərə çox yaxın olduğunuz halda, övladlarınızı oraya - Vətəni, eli-obanı qorumağa göndərməyəcəksinizsə, bəs sizi kim qoruyacaqdır? Yoxsa, buradan çıxıb qaçmaq istəyirsiniz? Belə şeylər yaramaz.

Buna görə də sizə müraciət edirəm, o fərarilərə müraciət edirəm. Onlar çox səhv yoldadırlar. Xalqın bu ağır günündə qaçıb gizlənmək olmaz. Belə yaşamaq heç də yaşamaq deyildir. O fərarilərin valideynlərinə üz tuturam: Ayılın, başa düşün, bilin - xalqımız, Vətənimiz böyük təhlükə qarşısındadır. Biz ya erməni silahlı qüvvələrini vurub torpaqlarımızdan çıxarmalıyıq, ya da - əgər belə olmasa və hərə bir tərəfə qaçsa, fərarilik etsə - onda, şübhəsiz, torpaqlarımız əldən gedəcək, onda nə Azərbaycan olacaq, nə siz olacaqsınız, nə də mən.

Azərbaycan xalqı tarix boyu, əsrlər boyu həmişə mərdlik, cəsəret, qəhrəmanlıq göstərmişdir, öz yurdunu, öz torpağını müdafiə etmişdir, öz mənliliyini qoruyub saxlamışdır. İndi necə ola bilər ki, belə bir həlledici mərhələdə, Azərbaycanın müstəqil dövlət olduğu, xalqın azadlığa çıxdığı bir dövrdə öz torpaqlarımızı müdafiə etməyə qadir olmayaq? Bizim öz torpaqlarımızı qorumaq imkanlarımız var! Buna Azərbaycan xalqının qüdrəti, rəşadəti tamamilə imkan verir. Ordumuz da qurulur, möhkəmlənir. Bu ordu daha keçən ilin yayındakı, yazındakı ordu deyildir. Daha heç kəs erməni tankı görəni kimi pərən-pərən düşüb qaçmır. Biz erməni silahlı qüvvələrinin hücumunu dayandırdıq, bundan sonra ordumuz düşməyə sarsıdıcı zərbələr vurdu, onu geri oturtdu. Füzuli rayonunda torpaqlarımızın bir qismi geri alınmışdır, erməni işğalçıları oradan qovulubdur.

Lakin bu, işin yalnız başlanğıcıdır. Qarşıda Füzuli rayonunun digər hissələri var, Cəbrayıl var, Zəngilan, Qubadlı

var, o yandan Ağdam, digər rayonlar var. Bunların hamısını ancaq biz azad etməliyik. Kənardan heç kəs gəlib bu işləri bizim yerimizə görməyəcəkdir.

Ona görə də mən sizə müraciət edirəm. Orduya daim diqqət, qayğı göstərilməlidir, hərbi xidmət etməli olan adamlar orduda olmalıdır. Sizin hər biriniz fərariləri üzə çıxarmalı, onları utandırmalı, başa salmalı, lazım gələrsə, cəzalandırmağınız. Elə siz özünüz, valideynlər, qohum-qonşu belələrinə görə utandırarsınız, deyirsiniz ki, sənənin yerin səngərdədir, ön cəbhədədir. Sən oraya getməlisən ki, torpağın erməni tapdığına çevrilməsin, işğalçıların əlinə keçməsin. Sən getməlisən ki, erməni işğalçıları torpaqlarımızdan rədd olub çıxsınlar. Qarabağ azad edilsin, Şuşa, Füzuli, Ağdam azad olsun. Bunu biz etməliyik.

Mən bilirdim ki, burada fərarilər var, amma onların bu qədər olduğunu bilmirdim. Bu məni çox incitdi, çox narahat etdi. Sizə üz tuturam, bir daha deyirəm ki, Beyləqan, İmişli rayonlarından fərarilərin həddindən çox olması məni təəcübləndirir və belə hesab edirəm ki, bu hal sizə də hörmət qazandırmır, sizin üçün başucalığı deyildir.

Yəqin ki, respublikada gedən proseslər barədə mətbuatdan, radio və televiziya xəbərdarsınız. İqtisadiyyatda çətinliklər var. Lakin bütün bunlarla yanaşı, xalqımız yaşayır, dövlətimiz müstəqil dövlətdir və Azərbaycan xalqı öz taleyinin sahibidir. Gərək bu ağır dövrdə hərə öz sahəsində var qüvvə ilə işləsin. Sizin Beyləqan rayonu böyük kənd təsərrüfatı rayonudur, pambıqçılıq rayonudur. Bu yaxınlarda biz kənd təsərrüfatı işçilərinin müşavirəsini keçirdik. Daha sonra pambıqçılıq rayonları rəhbərlərinin müşavirəsini çağırırdıq. Çiyid səpini artıq başlanmışdır. Səpini də, digər kənd təsərrüfatı işlərini də yaxşı, səmərəli aparmalısınız ki, bol məhsul götürək. Əks halda iqtisadiyyatda vəziyyət bu il

daha da pisləşəcəkdir. Belə olan halda isə əhalinin yaşayışı, dolanacağı da ağır olacaqdır. Mən sizin hamınızı yaxşı işləməyə çağırıram, hamınızı respublikanın möhkəmlənməsi naminə gərgin fəaliyyətə dəvət edirəm. Qoy xalqımız, cəmiyyətimiz yekdil olsun, həmrəy olsun. İçimizdə olan təxribatçıları, araqarışdıranları ifşa etmək lazımdır, onları sıralarımızdan çıxarmaq lazımdır.

İndi Azərbaycanda sağlam siyasi-ictimai şərait yaranmışdır. Lakin bu şəraiti möhkəmləndirmək gərəkdir. Bütün bunlar sizli-bizli hamımızın, bütün Azərbaycan vətəndaşlarının əl-ələ verib birgə çalışmasından asılıdır, vətəndaş həmrəyliyindən, milli həmrəylikdən asılıdır. Mən sizi buna dəvət edirəm. Bir daha hamınıza cansağlığı, xoşbəxtlik arzu edirəm və ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, siz mənim bu sözlərimi düzgün başa düşəcək və çalışacaqsınız ki, həm ordunu möhkəmləndirək, həm orduya qayğını artıraraq, həm də təsərrüfat işlərini yaxşı aparaq.

Müharibədə kim güclüdürsə, o da qalib gəlir. Güclü olmaq üçün Azərbaycanın da imkanları çoxdur. Bu imkanlardan indiyədək lazımınca istifadə olunmayıb. Son vaxtlar ordu quruculuğu işi müvəffəqiyyətlə davam edir, ordumuz formalaşır. Bu işdə zabitlərimizin də, əsgərlərimizin də üzərinə mühüm vəzifələr düşür.

Sərəncamınızda olan texnikanın bütün gücündən istifadə etmək sizin borcunuzdur. Ancaq texnika onu idarə edən adamlarsız elə bir şey deyil. Mənə verilən məlumata görə? siz bu texnikadan istifadə etməyi bacarırsınız. Buna görə çox sağ olun.

Torpaqlarımızı, Vətənimizi, müstəqil Azərbaycanımızı qorumaq sizin şəərəfli borcunuzdur. Siz bu borcunuzu düşmənlə üz bəüz olan bir nöqtədə yerinə yetirirsiniz. Vəzifəmiz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qorumaqdır. Dövlət

səviyyəsində bunun üçün müxtəlif tədbirlər görülür. Biz çalışırıq ki, siyasi vasitələrdən istifadə edək. Ordunun borcu isə ondan ibarətdir ki, dövlətin siyasətini səmərəli etmək üçün öz gücünü artırsın. Bu gücün artması siyasi tədbirlərin, danışıqların müsbət nəticə verməsinə mühüm kömək edər. Azərbaycanın gənc övladları, torpağımızın keşiyində duran Azərbaycan balaları, mən sizi gördükcə ürəyim fərəhlə döyünür. Burada erməni işğalçılarına qarşı möhkəm durduğunuzu gördükcə həm mən, həm də bütün Azərbaycan vətəndaşları sevinir. Əminəm ki, siz həm ata-ananızın, doğma torpağınızın, həm də Azərbaycan xalqının ümidlərini doğruldacaqsınız.

**AĞCABƏDİ RAYONUNDA JURNALİSTİN
SUALINA CAVAB VƏ DÖYÜŞÇÜLƏR
QARŞISINDA ÇIXIŞ**

Sual: Hörmətli Prezident, cəbhə bölgələrinə səfərinizin məqsədi nədir?

Cavab: Məqsəd odur ki, yerlərdəki vəziyyəti özüm şəxsən görüb öyrənmək istəyirəm. Ali Baş Komandan kimi Müdafiə Nazirliyindən məlumat alıram, briqada komandirləri ilə bilavasitə əlaqə saxlayıram. Eyni zamanda vəziyyəti özüm şəxsən görüb, tanış olub, aydınlaşdırmaq istəyirəm. Əsgərlərlə, zabıtlərlə görüşərək onların əhval-ruhiyyəsini öyrənirəm. Çalışıram öyrənim ki, onların döyüş ruhu nə səviyyədədir. Bunların hamısı, mənim üçün həm orduya rəhbərlik etmək, müdafiəni etibarlı təşkil etmək, həm də torpaqlarımızın azad olunması planlarını hazırlamaq üçün çox lazımdır. Ona görə də buradayam və bundan sonra da gələcəyəm.

Əvvəlki səfərimdən sonrakı dəyişikliklərə gəldikdə isə

mən əsgərlərlə, zabitlərlə görüşüb danışdığım zaman görürəm ki, onların əhval-ruhiyyəsi daha yüksəkdir, səriştələri də artıb. Bunların hamısı göstərir ki, addımlarımız xırda olsa da biz irəliyə gedirik və gedəcəyik. Siz burada, ön mövqedə torpaqlarımızın müdafiəsində dayanmısınız. Azərbaycan Respublikasının indiki vaxtında orduda xidmət etməkdən, Vətənin müdafiəsində durmaqdan şərəfli peşə yoxdur. Siz bu sənətin sahibisiniz, bu yolu tutmusunuz. Bütün Azərbaycan xalqı bu yolu tutan övladlarına minnətdar olacaqdır.

Torpaqlarımız altı ildir ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzünə məruz qalıb, xeyli insan öz evindən-əşiyindən didərgin düşüb. Elə burada, Ağcabədi rayonunda 60 minə qədər qaçqın var. Başqa rayonlarda da vəziyyət belədir. Burada biz erməni işğalçıları ilə qarşı-qarşıya durmuşuq. Görünən o kəndlər, habelə Azərbaycan ərazisinin böyük bir qismi erməni silahlı qüvvələrinin əlindədir. Onlar kəndləri dağıdırlar, yandırirlar, qalmış əmlakı qarət edirlər. Bunlar hamısı Azərbaycan xalqının başına gəlmiş bəlalardır. Ancaq biz təkcə kədərimizi bildirməklə kifayətlənməliyik. Bütün Azərbaycan xalqının borcu ondan ibarətdir ki, belə ağır vəziyyətdə dönüş yaradaq və həm ərazilərimiz bundan sonra etibarlı müdafiə olunsun, həm də qüvvəmizi toplayıb işğal olunmuş torpaqlarımızı geri alağ.

Biz düşmənlərə sübut etməliyik ki, əgər onlar ərazimizdən çəkilib getməsələr ordumuz, xalqımız öz torpaqlarını öz gücü ilə azad etməyə qadirdir. Əsgər və zabitlərimizin işini yüksək qiymətləndirirəm və əmin olduğumu bildirirəm ki, düşmənin hər bir hücumunun qarşısı alınacaq və işğalçılara zərbələr vurmaq üçün ordumuzun lazımı imkanları vardır.

Biz ordunun qurulması, təşkil olunması, hərbi hissələrin yerləşdirilməsi, əsgərlərimizin, zabidlərimizin hərbi işin incəliklərinə dərinləndən yiyələnməsi üçün yaxşı əsas yaratmalıyıq.

Azərbaycan xalqı öz ordusuna böyük hörmət və ehtiramla yanaşır. Mən də Ali Baş Komandan kimi orduya daim qayğı və diqqət göstərmək tələbini irəli sürürəm. Bundan sonra da belə edəcəyəm. Ancaq siz, orduda xidmət edən əsgər və zabitlər xalqımızın diqqətinə, qayğısına layiq olmalısınız. Bu o deməkdir ki, siz gərək sədaqətlə xidmət edəsiniz, hərbi peşənin bütün sirlərini mənimsəyəsiniz, hər bir döyüşdə qalib gələ biləsiniz - cəsarətiniz, iradəniylə, həm də hərbi biliyinizlə. Bunun üçün sizə tapşırılan yerlərin müdafiəsində möhkəm dayanmalı, həm də vaxtı itirmədən təlim, hazırlıq işləri aparmalı, silahı öyrənməli, peşənizin bütün incəliklərinə yiyələnməlisiniz ki, döyüşlərdə qalib gələsiniz.

İndi, siz buraya yaxınlaşarkən gözəl bir mahnı oxuyurdunuz. Qoy o mahnı da sizi ruhlandırın. Xalqımızın zəngin adət-ənənələri, qədim tarixi, mədəniyyəti, böyük keçmişi və ondan da gözəl gələcəyi sizi ruhlandırın, vətənpərvərliyinizi, döyüş ruhunuzu daha da artırınsın. Siz böyük məsuliyyət daşıyırsınız. Mən istərdim ki, həmişə bu məsuliyyətin yüksək zirvəsində olasınız. Bir daha sizə cansağlığı arzu edirəm, döyüşlərdə qəhrəmanlıq, uğurlar diləyirəm və hər birinizi Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı kimi görmək istəyirəm.

BƏRDƏ RAYONUNDA İCTİMAİYYƏTİN NÜMAYƏNDƏLƏRİ QARŞISINDA ÇIXIŞ

Əziz bacılar və qardaşlar, əziz həmvətənlər! Sizi burada, Bərdə şəhərinin mərkəzi meydanında görməkdən çox məmnunam. Hiss etmişəm ki, siz mənimlə görüşmək istəmişiniz. Mən də həmişə arzu etmişəm ki, hər bir Azərbaycan vətəndaşı ilə, o cümlədən bərdəlilərlə, Qarabağ torpağının sakinləri ilə görüşüm. Ona görə də buraya topladığınız üçün sizə təşəkkür edirəm. Sizi ürəkdən salamlayır, hamınıza xoş arzu-larımı və səmimi duyğularımı çatdırıram.

Səfərimin məqsədi sizə məlumdur. Dünən də, bu gün də bölgədə Azərbaycan Ordusunun hissələrində olmuşam. Əsgərlər və zabitlərlə görüşmüş, onların vəziyyəti ilə tanış olmuşam. Bir sözlə, ordu quruculuğu sahəsində gördüyümüz tədbirlərin həyata keçirilməsinə nəzarət etməyə çalışıram. Bununla əlaqədar bəzi başqa hərbi hissələrə də getmək fikrindəyəm. Eyni zamanda burada olduğum müddətdə yerli camaatla da görüşmək mənim üçün çox xoşdur və bundan çox məmnunam.

Mən buraya gələn kimi bacı-qardaşlarımızdan bir neçəsi müraciət edərək dərd-sərlərini bildirdi. Başa düşürəm ki, hər kəsin dərdi var. Dərdimiz böyükdür, çünki respublikamız altı ildir ki, müharibə vəziyyətindədir, Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi təcavüzünə məruz qalmışdır. Torpaqlarımızın bir qismi işğal olunmuş, bir milyondan artıq vətəndaşımız qaçqın və köçkün vəziyyətinə düşmüşdür, ağır şəraitdə yaşayır. O cümlədən minlərlə adam burada, Bərdə rayonunun ərazisində sığınacaq taparaq sizin himayəniz altındadır. Şəhidlər vermişik. Mən cəbhə bölgələrində də, Ağcabədidə də, burada da şəhid ailələri ilə rastlaşdım. Əziyyətimiz, dərdimiz çoxdur. Siz məni böyük hörmətlə, çox hərarətlə qarşılayır-

sınız. Bu, onu göstərir ki, xalqımızın vəziyyəti nə qədər ağır olsa da, həmişə nikbin əhval-ruhiyyə ilə yaşayır, gələcəyə ümidlə baxır. Sizin məni belə gülürüzlə qarşılamığınız da bunu sübut edir. Sağ olun, hamınıza təşəkkür edirəm.

Son illərdə Azərbaycan xalqının verdiyi şəhidləri bir daha yad edərək onların qəhrəmanlığı, ruhu qarşısında baş əyir və sizi, bütün Azərbaycan xalqını əmin edirəm ki, mən də, hər bir Azərbaycan vətəndaşı da şəhidlərin xatirəsini daim qəlbimizdə yaşadacağıq. Allah şəhidlərə rəhmət eləsin, qəbirləri nurla dolsun. Onların qanı yerdə qalmayacaqdır. Onların və indi respublikamızın müdafiəsində dayanmış əsgər və zabitlərimizin qəhrəmanlığı sayəsində torpaqlarımız qorunur. İşğal olunmuş torpaqlarımız da geri qaytarılacaq, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü təmin ediləcəkdir.

Sizə deyə bilərəm ki, döyüşçülərimizlə, əsgər və zabitlərimizlə görüşlərim mənə yaxşı təəssürat bağışlayır. Onlarda döyüş ruhu, vətənpərvərlik, torpağı qorumaq əhval-ruhiyyəsi yüksəkdir. Çoxları da hərbi peşənin sirlərinə yiyələnmişdir. Gördüklərimə və komandirlərin mənə dediklərinə əsasən güman edirəm ki, son aylarda olduğu kimi, torpaqlarımız bundan sonra da etibarlı şəkildə müdafiə ediləcək, Azərbaycan Respublikasının bir qarış da olsun ərazisi əldən getməyəcəkdir.

Lakin biz bununla kifayətlənə bilmərik. Nə qədər ki, torpaqlarımızın bir hissəsi ermənilərin işğalı altındadır, bacı-qardaşlarımızın böyük bir qismi ev-eşiklərindən, obalarından didərgin düşərək qaçqın vəziyyətində yaşayır, biz rahat ola bilmərik. Hamımızın, bütün Azərbaycan xalqının yeganə vəzifəsi, borcu zəbt edilmiş torpaqlarımızı geri qaytarmaq, işğalçıları ərazimizdən çıxarmaq, qaçqınları ev-eşiklərinə qaytarmaq, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü, sərhədlərinin toxunulmazlığını təmin etməkdir.

Başqa vəzifələr də çoxdur. Respublikamız sosial-iqtisadi böhran içərisindədir. Vətəndaşlarımızın əksəriyyəti ağır maddi şəraitdə yaşayır. Son illərdə sənayedə və kənd təsərrüfatında istehsal aşağı düşmüşdür. Bunlar da bizi narahat edir. Ancaq ən əsas vəzifə bütün çətinliklərə, məşəqqətlərə dözərək torpaqlarımızı müdafiə etmək, işğal olunmuş torpaqları geri qaytarmaqla ərazi bütövlüyümüzü təmin etməkdir. Bunun üçün ordumuza qayğı və diqqət göstərməli, kömək və yardım etməliyik. Orduda xidmət edən övladlarımızın borcu isə həmin əsas vəzifənin yerinə yetirilməsi üçün mərdliklə döyüşməkdir.

Hamımız çalışmalıyıq ki, torpaqlarımızın müdafiəsinin möhkəmləndirilməsinə, ordu quruculuğuna kömək edək, ordunun döyüş qabiliyyətini artıraraq, fərariyyəni qarşısını alaıq. Bu, sizin də, bizim də birgə vəzifəmizdir. Son vaxtlar orduda fərariyyət artmışdır. Bu, dözülməz haldır. Fərariyyət edənlər xalq qarşısında, Vətən qarşısında xəyanət edirlər. Onlar bilməlidirlər ki, bu, milli mənafeyimizə zərər vuran yoldur. Bizim bir yolumuz var: birləşərək ordumuzu gücləndirək və hamımız əl-ələ verərək torpaqlarımızı azad etməyə nail olaıq.

Bu gün sizin qarşınızda çıxış edərkən bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Müharibəni biz başlamamışıq. Bu müharibə Azərbaycan xalqına qarşı təcavüz nəticəsində başlamışdır. Biz onu sona çatdırmaq istəyirik. Çalışırıq ki, buna sülh yolu ilə nail olaıq, işğalçılar torpaqlarımızı tərk etsin və beləliklə də xalqımız müharibə şəraitindən çıxsın. Biz bu istiqamətdə siyasi, diplomatik tədbirlər görmüşük və bundan sonra da görəcəyik. Bunu daha münasib yol sayırıq və bu yolla getməyə çalışırıq. Ancaq erməni təcavüzkarları bu yoldan çəkinirlər. Onlar zahirən sülh tərəfdarı olduqlarını bildirir, eyni zamanda hücumları davam etdirirlər.

Sizə məlumdur ki, son vaxtlar aparılmış danışıqlar nəticə-

sində fevral ayında Rusiya müdafiə nazirinin iştirakı ilə Azərbaycanın və Ermənistanın müdafiə nazirləri atəşin dayandırılması və sülh danışıqlarına başlanması haqqında saziş imzalamışlar. Ancaq Ermənistan tərəfi bu sazişi pozdu. Martın əvvəlində ermənilər xüsusən Füzuli rayonu ərazisində güclü hücumu keçdilər. Lakin onlar bir şeyə nail ola bilmədilər. Azərbaycan Ordusunun qəhrəman əsgər və zabitləri düşmənin hücumunu mərdliklə dəf etdilər. Buna baxmayaraq, ermənilər yenə də öz çirkin əməllərindən əl çəkmirlər. Mən hərbi hissələrdən birində olarkən ön xətdəki səngərə getmək istəyirdim. Lakin zabitlərimiz məni ora buraxmayaraq dedilər ki, orada atışma gedir. Bu bir daha onu sübut edir ki, biz atəşin dayandırılmasını, məsələnin sülh yolu ilə başa çatdırılmasını istəsək də, Ermənistan tərəfi buna getmir.

Bununla belə, biz yenə sülhsevər siyasətimizi aparacaq və bütün imkanlardan istifadə etməyə çalışacağıq. Bu bizim siyasi-diplomatik vəzifəmizdir. Ancaq bununla yanaşı ordumuzun möhkəmləndirilməsi, onun gücünün artırılması, xalqımızın bu işə kömək göstərməsi indi əsas vəzifədir. Bu bizim nıcatımızdır və gələcəyimiz də bundan asılıdır. Ona görə də bir daha sizin hamınızı orduya daha çox diqqət və qayğı göstərməyə, fərariyyəklə, ordunun daxilində təxribatçılıqla mübarizə aparmağa çağırıram.

Biz indi öz taleyimizin sahibiyik. Azərbaycan müstəqil dövlətdir. Bu, tarixi hadisədir. Azərbaycan xalqı öz müstəqilliyini, milli azadlığını qoruyub saxlamalıdır. Bunun üçün də Azərbaycanın güclü ordusu olmalıdır. Bu, həm işğal olunmuş torpaqlarımızı düşməndən təmizləmək, həm də gələcəkdə müstəqil Azərbaycanın etibarlı müdafiəsini təmin etmək üçün gərəkdir. Ona görə də orduya diqqət və qayğı göstərmək hər bir vətəndaşın şərəfli borcu olmalıdır. Mən sizi bu borcu yerinə yetirməyə dəvət edirəm.

Kənd təsərrüfatı işləri ilə də məşğul olduğumuz sizə məlumdur. Martin əvvəlində və sonunda Bakıda kənd təsərrüfatı ilə əlaqədar müşavirələr keçirilmişdir. Bərdə rayonu Azərbaycanın kənd təsərrüfatında çox mühüm yer tutur. Sizin rayonun münbit torpağı, böyük potensialı var. Bunlardan səmərəli istifadə etmək lazımdır. Yaz tarla işlərinin aparılması, çiyid səpini, ümumiyyətlə, kənd təsərrüfatı bitkilərinin becərilməsi həm bu günün, həm də gələcəyin vəzifələridir. Dedi-yim kimi, böhran içərisindəyik. Sənaye və kənd təsərrüfatı istehsalı xeyli aşağı düşmüşdür. Ancaq xalqımız yaşamalıdır. Bundan ötrü isə istehsal, ilk növbədə kənd təsərrüfatı istehsalı artmalıdır. Əhalini yedirdib-ıçırdən, ərzaqla təmin edən kənd təsərrüfatı, kənd əhalisidir. Ona görə də siz öz yaşayışınızı yaxşılaşdırmağa, rayonun, Azərbaycanın iqtisadiyyatını qaldırmağa, respublikanı ərzaqla təmin etməyə çalışmalısınız. Mən sizi buna dəvət edirəm və əminəm ki, bərdəlilər, Azərbaycanın bütün kənd təsərrüfatı zəhmətkeşləri bu il öz sözlərini deyəcək, keçmişdəki ənənələri bərpa edəcəklər və bundan sonra Azərbaycanda kənd təsərrüfatı istehsalı daim artacaq, yüksələcəkdir.

Ölkəmizin bu ağır dövründə xalqımız üçün milli həmrəylik, vətəndaş həmrəyliyi lazımdır. Son beş-altı ildə Azərbaycan xalqı bir çox sınaqlardan çıxmış, əzab-əziyyətlərdən keçmişdir. Bir tərəfdən müharibə, sosial-iqtisadi böhran, digər tərəfdən isə respublikadakı ayrı-ayrı siyasi qüvvələrin hakimiyyət uğrunda bir-biri ilə çəkişməsi son illərdə Azərbaycanın daxilində ictimai-siyasi vəziyyəti gərginləşdirmişdir. İndi biz sabitliyə doğru gedirik. Respublikada ümumən sabitlik bərqərar olmuşdur. Sabitlik hər bir vətəndaşa lazımdır. Cinayətkarlığa, cürbəcür təxribatçılıq hallarına son qoyulmalıdır. Bu ağır dövrdə xalqımız daha sıx birləşməli, əl-ələ verməli, daxili sabitliyi möhkəmləndirərək xarici düşmənlərlə mübarizəni gücləndirməlidir.

Bildiyiniz kimi, son vaxtlar bu istiqamətdə xeyli iş görülür və bu öz nəticəsini verir. Bu iş gələcəkdə də davam etdiriləcəkdir. Güman edirəm ki, bərdəlilər də, Qarabağ əhalisi də və bütünlükdə Azərbaycan xalqı da bu yolla getməyi düzgün sayır. Sizin hamınızı milli həmrəyliyə, vətəndaş həmrəyliyinə kömək etməyə çağırıram. Güman edirəm ki, biz belə həmrəyliyə nail olacağıq. Sizin hamınıza daha da dözümlü olmağı məsləhət görürəm. Xalqımız əsrlər boyu çox imtandan, çox sınaqdan çıxmışdır. Bu, xalqımızın dözümlülüüyü, çətinliklərdən səriştə ilə çıxma bilməsi sayəsində mümkün olmuşdur. Xalqımızı böyük gələcək gözləyir. Güman edirəm ki, biz sizinlə birlikdə həmin gələcəyi, gözəl həyatı da, tərəqqi edən müstəqil Azərbaycan dövlətini də görəcəyik. Ona görə də sizi bir daha dözümlü, dəyanətli olmağa çağırıram. Şübhə etmirəm ki, biz birləşərək bütün çətinlikləri aradan qaldıracaq və gələcəyə doğru inamla gedəcəyik. Sağ olun, xoşbəxt olun!

***BƏRDƏ RAYONUNDA BİR SIRA ŞƏHƏR
VƏ RAYONLARIN İCRA HAKİMİYYƏTİ
BAŞÇILARININ VƏ ƏLAQƏDAR TƏŞKİLATLARIN
RƏHBƏRLƏRİNİN İŞTİRAKI İLƏ KEÇİRİLMİŞ
MÜŞAVİRƏDƏ ÇIXIŞ***

Burada icra başçıları məlumat verdilər. Lakin mən bunlardan mənfi nəticə çıxarıram. Hərə keçmiş qayda ilə hesabat verərək rəqəmlər sadaladı. Amma ortada nəticə yoxdur. Mən qeyd etdim ki, hərbi xidmətə çağırış respublika üzrə nəzərdə tutulmuş planın yarısı qədər yerinə yetirilmişdir. Bütün rayonlarda kəsir var. Ona görə də mən sizə bu məsələ ilə çox ciddi məşğul olmağı tapşırıram. Sizdən tələb edirəm, əgər bir

neçə günədək bu sahədə dönüş yaranmasa, icra başçıları, rayonların hərbi komissarları məsuliyyətə cəlb olunacaqlar. Ordumuzu qurmaq, möhkəmləndirmək üçün gənclərimiz hərbi xidmətə çağırılmalıdır. Bunsuz ordu ola bilməz. Çıxış edənlərə bir daha bildirirəm ki, onların məlumatlarını qənaətbəxş saymıram. Bu, çıxış etməyənlərə də aiddir, çünki yəqin, onlar da bu səpkidə danışıcaqlar. Güman edirəm ki, yaxın günlərdə sizin işlərinizin nəticəsi bəlli olacaq və mən bu barədə məlumat alacağam.

Fərariyyəklə mübarizəyə gəldikdə isə, ola bilər, Müdafiə Nazirliyi məlumatları dəqiq vermir. Hər bir icra başçısının, hərbi komissarın, hər bir polis rəisinin və başqa hüquq-mühafizə orqanları rəhbərlərinin borcu odur ki, onların rayondan hərbi xidmətə çağırılmış gənclər orduda qulluq etsin və fərariyyəklər hərbi hissəyə qaytarılsın, yaxud cəzalandırılsın. Sizin konkret vəzifəniz bundan ibarətdir. Prezidentin səlahiyyətli nümayəndəsi kimi hər bir rayon icra başçısı öz rayonunun bu mühüm məsələləri üçün cavabdehdir. Elə hesab etməyin ki, ordunu təşkil etmək kiminsə işidir, siz isə kənardan buna kömək göstərməlisiniz. Bu əhval-ruhiyyəni bir kənara atın. Əgər biz düşməni təcavüzünün qarşısını almaq, torpaqlarımızı layiqli şəkildə qorumaq və erməni silahlı qüvvələrinin ərazimizin qalan hissəsinə soxulmasına bir daha yol verməmək isləyiriksə, eyni zamanda düşməni geri oturtmaq, işğal olunmuş torpaqlarımızı azad etmək istəyiriksə, bu məsələ ilə ciddi məşğul olmaq lazımdır. Mən sizi rayonlara təyin etmişəm və sizdən də borcunuzu yerinə yetirməyi tələb edirəm. Əgər bacarmırsınızsa, istefa verin. Bir daha təkrar edirəm, ordunun qurulması, möhkəmləndirilməsi hər bir vətəndaşın, hər bir vəzifəli şəxsin borcudur. Bu, rayon rəhbərlərinin bir nömrəli vəzifəsidir və bunu sizdən tələb edirəm.

Şübhəsiz ki, fərariliklə mübarizənin cürbəcür yolları var. Biz keçən ilin noyabr-dekabr aylarında da tədbirlər gördük və fərarilik edənlərin çoxu hərbi hissələrə qayıtdı. Bu hal bizdə ümumən böyük razılıq hissi doğurdu. Lakin son vaxtlar fərarilik yenidən artmışdır. Tələb edirsiniz ki, cəza tədbirləri gücləndirilsin. Bu, düzgün tələbdir. Bizim özümüzə də belə təkliflər var və bunlar həyata keçiriləcəkdir. Ancaq biz bütün imkanlardan, təsir vasitələrindən istifadə etməliyik ki, fərarilik edən olmasın, gənclər başa düşsünlər ki, fərarilik artarsa, bəs orduda kim qalmalıdır, torpaqlarımızı kim qorumaqdadır? Necə olur ki, əhalisi bizdən iki dəfə az olan Ermənistan ordu yaratmışdır və o gəlib bizim torpaqlarımızı işğal etmişdir? Yerevandan, Leninkandan gəlib Füzuli, Ağdam, Tərtər bölgələrində vuruşur, həlak olur, erməni millətçilərinin iddialarını həyata keçirirlər. Biz isə öz torpağımızı qorumaqda acizlik çəkirik...

Fərarilik olmamalıdır. Rayonun vahid rəhbəri kimi sizin də borcunuzdur ki, tabeliyinizdəki hüquq-mühafizə orqanları ilə birlikdə, ictimaiyyətlə, ziyalılarla, rayonun hörmətli adamları, ağsaqqalları ilə birlikdə respublikanın indiki ağır vəziyyətində fərariliyin qarşısını alınız.

Rayonlarda nə qədər qaçqın var. Qaçqınlar Komitəsinin sədri çıxışında bu barədə dedi: bir rayonda 20 min, o birisində 30 min, digərində 40 min qaçqın məskunlaşıb. Axı onların arasında gənclər də var. Əgər onlar erməni təcavüzü nəticəsində qaçıb gəlmişlərsə, indi orduya gedərək öz torpaqlarını azad etməlidirlər. Orduya ilk növbədə, işğal olunmuş rayonlardan qaçqın düşmüş gənclər getməlidirlər. Onlar respublikamızın digər vətəndaşlarına nisbətən bu işdə daha fəal olmalıdırlar.

Dünən mən hərbi hissələrdə olarkən gördüm ki, orada respublikanın bütün şəhərlərindən, rayonlarından gələn

adamlar xidmət edirlər. Xaçmazdan da, Astaradan da, Qusardan da, Şəkidən də, eyni zamanda Ağdamdan da, Füzulidən də, Laçından da, Kəlbəcərdən də xidmət edənlər var. Bu, çox sevindirici haldır. Ancaq işğal olunmuş rayonlardan olan gənclər bilməlidirlər ki, onlar bütün işlərini bir kənara qoyaraq, orduya getməli, torpaqlarımızın geri qaytarılması üçün vuruşmalıdırlar. Belə rayonların, həmçinin qaçqınların müvəqqəti məskunlaşdığı rayonların icra başçıları bu məsələyə xüsusi diqqət yetirməlidirlər. Burada verilən izahatların heç biri qəbul edilə bilməz. Yalnız bir cavab ola bilər. Bu iş təşkil edilməlidir. Başqa yol yoxdur.

Dünən Beyləqanda keçirilən müşavirədə hərbi komissarlar barədə danışdım, bu gün də təkrar edirəm: onların günahı çoxdur, rüşvətxorluqları barədə çox söz-söhbət gedir və bu, əsassız deyildir. Bunlara son qoyulmalıdır. Müdafiə Nazirliyinin rəhbərləri bununla ciddi məşğul olurlar. Mən onlara bu barədə dəfələrlə demişəm. Ancaq rayon icra başçıları da hərbi komissarların işinə nəzarət etməlidirlər. Bundan ötrü isə özünüzdən mənəvi hüququ olmalıdır ki, onlardan tələb edə bilərsiniz. Yəni özünüz qayda-qanunu gözləməli, bu işləri lazımi səviyyədə həll etməlisiniz ki, tabeçiliyinizdəki başqa dövlət strukturlarından da eyni şeyi tələb edəsiniz.

Görüşümüzdən istifadə edərək bunları sizə deməyi vacib bildim və bu tələbləri qarşınızda kəskin şəkildə qoyuram.

Kənd təsərrüfatı sahəsindəki işlər barədə burada məlumat verdilər. Bərdə rayonunun icra başçısı, başqa şəxslər də çıxış etdilər. Son illərdə kənd təsərrüfatına münasibət çox pis olmuşdur. Mən Ağcabədiyə getmişdim. Qarabağ zonasında bizim nə qədər münbit torpaqlarımız var. Başqa yerlərdə də belədir. Lakin həmin torpaqlar istifadəsiz qalmışdır. Biz isə hansı dövlətdənsə kredit valyuta alırıq ki, taxıl, yaxud başqa ərzaq məhsulları alıb gətirək. Nə vaxtadək belə yaşayacağıq?

Öz imkanlarımızdan istifadə edilmir, onun-bunun ümidinə qalmışıq. Belə yaramaz. Keçirdiyimiz müşavirələrdə bu məsələləri kəskin şəkildə qoymuşuq və sizdən tələb edirəm ki, həmin vəzifələri layiqincə yerinə yetirəsiniz.

Bununla da görüşümüzü yekunlaşdıraq. Güman edirəm ki, belə görüşlərə, müşavirələrə dəvət olunanlar deyilənlərdən özləri üçün nəticə çıxaracaqlar. Həmin nəticələr əməli işdə öz əksini tapmalıdır. Əminəm ki, siz konkret işinizlə bizim bu çağırışlarımıza, tələblərimizə cavab verəcəksiniz.

ERMƏNİSTANIN AZƏRBAYCANA QARŞI TƏCAVÜZÜNÜN GÜCLƏNMƏSİ İLƏ ƏLAQƏDAR RESPUBLİKA MİLLİ TELEVİZİYA VƏ RADİOSU İLƏ XALQA MÜRACİƏT

12 aprel 1994-cü il

Əziz həmvətənlər, bacılar, qardaşlar, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları! Son günlər Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünün güclənməsi, erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisinə hücumlarının şiddətlənməsi ilə əlaqədar yaranmış vəziyyət mənə bu gün axşam Azərbaycan televiziya studiyasına gəlməyə məcbur edibdir. Məqsədim yaranmış vəziyyət haqqında məlumat vermək və bu barədə bəzi fikirlərimi bəyan etməkdən ibarətdir.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycan dövləti, onun rəhbərliyi Ermənistan ilə Azərbaycan arasında gedən müharibəyə son qoymağa və bunun üçün sülh danışıqları apararaq müəyyən saziş əldə etməyə çalışır. Bu sahədə biz böyük dövlətlərin təşəbbüslərini qəbul edir, beynəlxalq təşkilatların imkanlarından daim istifadə etməyə çalışırıq. Biz Ermənistan Respublikası ilə bilavasitə əlaqələr yaradıb, danışıqlar aparırıq. Son vaxtlarda Rusiya dövlətinin vasitəçilik təşəbbüsünü qəbul edib, Rusiya xarici işlər və müdafiə nazirliklərinin vasitəsilə Ermənistanla Azərbaycan arasında müəyyən saziş əldə olunmasına razılıq vermişik.

Mən son aylarda gedən proseslərin hamısını sizin yadınıza salıb, onları təhlil etmək fikrində deyiləm. Ancaq bəzi məqamları qeyd etmək istəyirəm. Məlumdur ki, hələ keçən il dekabr ayının 24-də Aşqabadda Müstəqil Dövlətlər Birliyinin toplantısında mən Ermənistan prezidenti Levon

Ter-Petrosyanla görüşüb ətraflı söhbət apardım və Azərbaycanla Ermənistan arasında gedən müharibəyə son qoyulması haqqında təkliflər irəli sürdüm. Bizim aramızda geniş fikir mübadiləsi oldu. O vaxt, yəni Müstəqil Dövlətlər Birliyinin toplantısında mən son illər Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü haqqında geniş bəyanat verdim, müstəqil dövlətlərin başçılarını bu məsələyə müdaxilə etməyə çağırdım və bəyan etdim ki, Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olan dövlətlər arasında müharibə qeyri-normal bir haldır. Ona görə də hər bir dövlət, onun başçısı bu məsələyə öz münasibətini bildirməlidir.

Sonra Rusiyanın Xarici İşlər Nazirliyi bu istiqamətdə fəaliyyətə başladı. Biz onların nümayəndəsini bir neçə dəfə qəbul etdik, ayrı-ayrı saziş layihələrinə baxdıq, öz ilk təkliflərimizi verdik və bəzi kompromislərə gedərək saziş əldə olunmasına çalışdıq. Ancaq bunlar da nəticə vermədi. Nəhayət, fevralın 18-də Moskvada Azərbaycanın, Ermənistanın və Rusiyanın müdafiə nazirləri görüşdülər, atəşin dayandırılması barədə, Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh danışıqları aparılması haqqında protokol imzalandı. Bu addımı biz ona görə etdik ki, məsələnin məhz sülh yolu ilə həll olunmasına çalışmışıq və bu gün də çalışırıq. Həmin protokol əsasında martın 1-dən Qarabağ bölgəsində, bütün cəbhə bölgələrində Azərbaycanla Ermənistan arasında atəş dayandırılmalı, bundan sonra danışıqlar getməli, Ermənistanın silahlı qüvvələri Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarını tərk etməli idi. Danışıqlar nəticəsində biz sonra yeni böyük müqaviləyə yaxınlaşmalı idik.

Lakin Ermənistan tərəfi bu sazişi də pozdu, martın 2-dən başlayaraq bizim mövqelərə müntəzəm hücumlar etdi. Beləliklə, bu saziş də heç bir nəticə vermədi.

Martın 12-də Qazaxda Azərbaycan və Ermənistan respub-

likaları parlamentlərinin sədrləri görüşərək danışıqlar apardılar. Biz ümid edirdik ki, bu danışıqlar nəticə verəcəkdir. Ancaq Ermənistan tərəfi sonra bu danışıqlara riayət etmədi, Azərbaycanın ərazisinə, ordumuzun mövqelərinə hücumları yenə də davam etdirdi. Ermənistan silahlı qüvvələrinin bu hücumları demək olar ki, mart ayının axırınadək davam etmişdir. Ancaq mən böyük bir məmnuniyyətlə, qürur hissi ilə deyə bilərəm ki, Azərbaycan ordusunun hissələri, bizim hərbi bölmələrimiz, döyüşçülərimiz bütün bu hücumların qarşısını almışlar. Ermənistan silahlı qüvvələri böyük itkilər vermiş və xüsusən ən çox hücum etdikləri Füzuli rayonunun ərazisinə heç nəyə nail olmadan geri çəkilməyə məcbur olmuşlar.

Bütün bunlara baxmayaraq, biz yenə də sülh danışıqları aparılmasının tərəfdarı olmuşuq. Təxminən bir həftə bundan öncə Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin nümayəndəsi, səlahiyyətli səfir, Rusiya prezidentinin nümayəndəsi Vladimir Kazimirov Bakıda olmuş, bizimlə danışıqlar aparmış, bizə yeni bir saziş layihəsi təqdim etmişdir. Biz bu layihəyə baxıb birgə müzakirə edəndən sonra ona müəyyən təkliflərimizi verib, prinsip etibarilə belə bir sazişə imza atmağa meyilli olduğumuzu bildirmişik - şübhəsiz ki, bizim təkliflərimiz, şərtlərimiz qəbul olunmaqla. Bundan sonra Vladimir Kazimirov Yerevanda olmalı, orada danışıqlar aparmalı idi. Biz bunun nəticələrini gözləyirdik. Ancaq bunların hamısına baxmayaraq, son günlər Ermənistan silahlı qüvvələri yenidən bizim mövqelərə, Azərbaycanın ərazisinə hücumlara başlamışlar. Aprelin 10-da səhər tezdən Ermənistan silahlı birləşmələri böyük qüvvə ilə Goranboy və Tərtər rayonlarının ərazilərinə güclü hücumlar etmiş, orada Gülüstan və Talış məntəqələrini ələ keçirməyə cəhd göstərmişlər. Qanlı döyüşlər getmiş, Azərbaycan ordusunun hissələri onlara layiqli cavab vermişlər.

Hər iki tərəfdən itkilər olmuşdur. Erməni silahlı qüvvələri orada bir-iki yüksəkliyi ələ keçirənlər də, öz məqsədlərinə nail ola bilməmişlər. Dünən də, bu gün də həmin bölgədə döyüşlər gedir.

Dünən səhər tezdən Ermənistan hərbi hissələri Ağdərə və Ağdam istiqamətlərində güclü hücum keçmişlər. Onlar Ağdərə bölgəsində Madagiz, Akop Kamari məntəqələrini ələ keçirməyə çalışmışlar. Dünən ermənilər Ağdam rayonunun ərazisinə üç dəfə güclü hücum etmişlər. Hərbi hissələrimiz həmin istiqamətdə də erməni silahlı qüvvələrinə layiqli cavab vermişlər. Gözlədiyimiz kimi, döyüşlər bu gün də davam etmiş, ermənilər yeni qüvvə ilə həmin istiqamətlərdə, həmçinin Goranboy rayonu istiqamətində hücumları davam etdirmişlər.

Beləliklə, Ermənistanın təcavüzü yeni mərhələyə keçmişdir. Görünür, erməni silahlı qüvvələri atəşin dayan-dırılmasından istifadə edərək öz güclərini toplamış, Ermənistanın hər tərəfindən (mən bunu qətiyyətlə deyə bilərəm) bu bölgəyə qüvvələr gətirmişlər. Bu, bir daha göstərir ki, Ermənistan öz təcavüzkar siyasətindən əl çəkmir, qəsbkarlıq niyyətlərini həyata keçirməyə, Azərbaycanın yeni ərazilərini zəbt etməyə çalışır.

Azərbaycan vətəndaşlarına bildirmək istəyirəm ki, Milli Ordumuzun hissələri bütün bu bölgələrdə qanlı döyüşlər apararaq düşməne güclü müqavimət göstərir, ona ağır zərbələr vurur, öz mövqələrini etibarlı müdafiə edirlər. Məsələn, dünən Ağdam istiqamətində güclü hücumların qarşısı alınmışdır. Orada 21 döyüşçümüz şəhid olmuş, 46 nəfər yaralanmışdır. Şəhid olanların 12 nəfəri Sumqayıt batalyonunun şəxsi heyətindəndir. Batalyon komandiri, iki il cəbhədə vuruşan, Ağdam rayonunun sakini Elmar Edilov dünən qəhrəmanlıqla həlak olmuşdur. Batalyon komandirinin

müavini ağır yaralanmışdır. Lakin bütün bunlar ordu hissələrimizin iradəsini qırmamışdır və onlar bu gün də səhər tezdən Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumlarına cavab verirlər. Ağdərə bölgəsində təxminən 23-24 nəfər həlak olmuşdur. Goranboy bölgəsində də həlak olanlar, yaralananlar var. Mən bu gün Azərbaycan vətəndaşları qarşısında çıxış edərkən son günlərdə Vətəni qoruyaraq, torpaqlarımızın keşiyində dayanaraq, düşməne layiqli cavab verərək qəhrəmanlıqla həlak olmuş övladlarımızın igidliyi önündə baş əyir, onların - Vətən yolunda şəhid olmuş Azərbaycan övladlarının hamısının ailələrinə başsağlığı verirəm. Allah onlara rəhmət eləsin!

Son üç gün ərzində ordumuzun hərbi hissələri, qəhrəman döyüşçüləri torpaqlarımıza qarşı yenidən hücumla başlamış Ermənistan silahlı qüvvələrinə böyük zərbələr vurmuşlar. Azərbaycan vətəndaşları bilməlidirlər ki, həmin bölgələrdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin itkiləri bizimkindən bir neçə dəfə artıq olmuşdur. Bu, həm canlı qüvvəyə, həm də texnikaya aiddir. Məsələn, dünən Ağdam istiqamətində gedən döyüşlərdə ermənilərin 4 tankı, bir neçə piyada maşını, çoxlu canlı qüvvəsi məhv edilmişdir. Düşmən başqa bölgələrdə də çoxlu itkilərə məruz qalmışdır. Düşmənin canlı qüvvə sarıdan verdiyi itkilər arasında yüksək rütbəli zabitlər də vardır. Bu, bir daha göstərir ki, əsgər və zabitlərimiz Vətən yolunda şəhid olsalar da, düşməne güclü zərbələr vurmuşlar.

Televiziya studiyasına gələrkən cəbhə bölgələri ilə yenə də əlaqə saxlamışam. Əsgərlərimiz, komandirlərimiz məni əmin etmişlər ki, mövqelərimizin müdafiəsində möhkəm dayanmışlar, düşməni geri oturdurlar və torpaqlarımızı əldən verməyəcəklər. Lakin görünür, bütün Ermənistan ərazisindən toplanmış və ciddi hazırlıq keçmiş erməni silahlı birləşmələri ilə döyüşlər hələ davam edəcəkdir.

Biz belə ağır günlər keçiririk. Bu, indiki şəraitimiz üçün

artıq təbii hal olmuşdur. Altı ildir ki, Azərbaycan Respublikası, torpaqlarımız Ermənistan tərəfindən silahlı təcavüzə məruz qalmışdır. Mən çıxışımın əvvəlində də dedim ki, bizim əsas məqsədimiz müharibəyə son qoymaq və müharibədən sülh yolu ilə çıxmaqdır. Ancaq erməni silahlı qüvvələri, Ermənistanda olan təcavüzkar dairələr təəssüf ki, yola gəlmək istəmirlər. Onlar guya sülh danışıqlarının tərəfdarı olduqlarını bildirirlər. Ancaq əməli işə gələndə isə bu son üç gündə öz iç üzlerini bir daha açıb göstərdilər.

Mən torpaqlarımızı müdafiə edən döyüşçülərimizə, bütün cəbhə bölgələrində olan vətəndaşlarımızın hamısına səmimi salamlarımı göndərirəm. Torpaqlarımızın müdafiəsində möhkəm durduqlarına görə onlara minnətdarlığımı yetirirəm. Əmin olduğumu bildirirəm ki, onlar bundan sonra da torpaqlarımızı etibarlı müdafiə edəcək, erməni silahlı qüvvələrinə layiqli cavab verəcək, zərbələr endirəcək, düşmənin irəliləməsinə yol verməyəcəklər.

Eyni zamanda bu günlərin hadisələrinin təhlili bir daha göstərir ki, biz erməni təcavüzünə qarşı gücümüzü daha da möhkəmləndirməliyik. Ordu hissələri daha yaxşı təşkil olunmalıdır. Bildiyiniz kimi, aprel ayının 9-u və 10-da mən cəbhə bölgələrində, hərbi hissələrimizdə oldum, əsgərlərimiz, zabitlərimiz, komandirlərimizlə görüşdüm. Onların hamısı yaxşı əhval-ruhiyyə ilə torpaqlarımızın müdafiəsində durubdur. Ancaq eyni zamanda hiss etdim ki, ordumuzun çatışmayan cəhətləri də var. Ordumuz daha da möhkəmləndirilməli, daha yaxşı təşkil olunmalıdır. İndi gərək bütün əhali, Azərbaycanın bütün vətəndaşları, hər bir kəs ordunun möhkəmləndirilməsinə, onun daha da qüdrətli olmasına çalışsın. Son üç gündə baş vermiş hadisələr bir daha göstərir ki, bizim başqa yolumuz yoxdur.

Bu gün mən bütün Azərbaycan xalqına müraciət edirəm.

Hamiya bildirmək istəyirəm ki, ölkəmizin təhlükə altında olduğunu gərək hamı dərk etsin. Gərək hər kəs ordumuzun, müdafiəmizin möhkəmlənməsi üçün öz payını versin. Bu baxımdan son vaxtlar orduya səfərbərliyin zəif getməsi məni çox narahat edir. Güman edirəm ki, bu, hər bir Azərbaycan vətəndaşını da narahat etməlidir. Son vaxtlar orduda fərari-lərin sayı artmışdır. Fərariilik etmək, səfərbərlikdən yayınmaq xalqa, Vətənə xəyanət etmək deməkdir. Ona görə də fərariilik yoluna düşənlərə, səfərbərlikdən yayınanlara xəbərdarlıq edirəm, onları bir daha düz yola dəvət edirəm. Fərariilik edən, səfərbərlikdən yayınan gənclərin valideynlərinə, qohum-əqrəbasına müraciət edirəm. Bildirmək istəyirəm ki, onlar da öz övladlarının, qohum-əqrəbalarının fərariiliyinə görə, səfərbərlikdən boyun qaçırdıqlarına görə məsuliyyət daşıyırlar.

Azərbaycan hər birimizin Vətənidir. Hər kəs, hər bir vətəndaş öz Vətəninin keşiyində durmalıdır. Əgər əsgər, zabit Vətənin keşiyində durursa, döyüşdə həlak olursa, cəbhə bölgəsinə gedə bilməyən vətəndaş öz iş yerində çalışmalı və döyüşməyə qadir olan övladını, qohum-qardaşını mütləq cəbhə bölgəsinə, orduda xidmətə göndərməlidir. Başqa yol yoxdur! Başqa yol ola bilməz! Mən bir daha Azərbaycan vətəndaşlarına, xalqımıza müraciət edərək deyirəm ki, gəlin hamımız əl-ələ verib Vətənin, ana torpağın müdafiəsinə qalxaq. Heç kəs güman etməsin ki, əgər erməni silahlı qüvvələri yenə də bir bölgədə irəliləyəcəksə, bu, kiməsə xeyir gətirəcək. Bu, heç kəsə xeyir gətirməyəcək! Bu, Azərbaycan xalqına, respublikamıza, onun müstəqilliyinə bir zərbə olacaqdır. Heç kəs güman etməsin ki, o, bu məsuliyyətdən kənarda qalacaq, yaxud da ki, belə bir məğlubiyyətin sayəsində öz şəxsi məqsədlərinə nail olacaqdır. Yox, Allah onlara qənim olacaqdır.

Mən xalqımızın müdrikliyinə inanıram. Güman edirəm ki,

haqq işimizin yolunda hər bir azərbaycanlı, hər bir vətəndaş ayağa qalxacaq, xalqa xəyanət edənlər isə bu yoldan çəkinəcəklər. Azərbaycan xalqı Vətənin müdafiəsinə qalxıb və ümidvaram ki, bundan sonra da bu müqəddəs işə xidmət edəcəkdir. Xalqımızı əmin edirəm ki, ordumuz, cəbhədə döyüşən əsgərlərimiz, zabitlərimiz torpaqlarımızı etibarlı müdafiə edir, erməni silahlı qüvvələrinin bu hücumları da dəf olunacaqdır.

Bununla əlaqədar olaraq mən son günlər yayılmış bəzi şayiələr haqqında da danışmaq istəyirəm. Bilirsiniz, bunlar şayiə olduğu üçün bəlkə də heç diqqətə layiq deyildir. Ancaq bəzən səfeh bir adam tərəfindən uydurulan şayiə təəssüf ki, cəmiyyətdə çaşqınlıq yaradır, adamları azdırır, ümumi işimizə zərər gətirir. Bu şayiələrin hamısı düşmənçilik məqsədi daşıyır və bunları yayanlar xalqımıza xəyanət edənlərdir. Qoy onlar bilsinlər ki, bu şayiələr heç bir nəticə verməyəcəkdir. Təəssüf ki, belə şayiələri yayanların arasında vəzifəli şəxslər də var. Mən onlara öz nifrətimi bildirirəm və güman edirəm ki, cəmiyyətimizin, xalqımızın əksəriyyəti də onlara nifrət edəcəkdir. Vətəndaşlarımızın hamısına çatdırmaq istəyirəm ki, heç kəs narahat olmasın. Torpaqlarımız etibarlı müdafiə edilir. Erməni silahlı qüvvələrinin hücumları dəf olunur və dəf olunacaqdır.

Son günlərdə baş vermiş hadisələrlə əlaqədar mən Dağlıq Qarabağda yaşayan, erməni millətindən olan Azərbaycan vətəndaşlarına da müraciət edirəm. Onlar Azərbaycan ərazisində yaşayırlar. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarıdır. Belə hesab edirəm ki, onların əksəriyyəti çox əziyyət çəkir. Son günlər, eləcə də bundan qabaqkı döyüşlərdə əsir götürülmüş erməni hərbiçiləri ifadələr verirlər ki, onları cəbhə bölgələrinə zorla gətirirlər, məcbur edirlər ki, döyüşə girsinlər. Bizə dəqiq məlumdur ki, hətta onlar döyüşlərdə məğlub

olaraq geri çəkilərkən onları arxadan atəşə tutur, silah gücünə döyüş meydanında saxlamağa çalışırlar. Əsirlərin verdikləri məlumatlardan görünür ki, həm Dağlıq Qarabağın əhalisindən olan, həm də Ermənistanın bölgələrindən gələn əsgərlərin əksəriyyətini buraya məcburi gətirirlər. Məsələn, bu günlərdə Goranboy rayonunda əsir düşmüş erməni döyüşçü ifadə vermişdir ki, orada əsgərlərin əksəriyyəti həbsxanadan azad olunmuş adamlardır. Bu məhbuslara orada deyiblər ki, gedin, əgər qarşınızda duran vəzifələri yerinə yetirsəniz, sizin cinayətləriniz bağışlanacaqdır.

Yerevandan, Leninkandan, Eçmiədzindən, Ermənistanın başqa bölgələrindən gələn şəxslər də onların buraya məcburi olaraq göndərildiklərini bildirirlər.

Ancaq indi mən Dağlıq Qarabağda yaşayan ermənilərə Azərbaycan vətəndaşlarına xüsusi olaraq müraciət edirəm. Altı ildir ki, siz də belə içərisindəsiniz, əzab-əziyyətdəsiniz, nə qədər itkilər vermisiniz. Sizin də evləriniz, kəndləriniz dağılıb, yaşayışınız həddindən artıq çətinləşibdir. Sizə nə lazımdır? Bu döyüşlərdə siz də tələf olursunuz, itkilər verirsiniz. Nəyə nail olmusunuz? Altı ildir ki, təcavüzkar, millətçi dairələr sizi —Azərbaycan vətəndaşlarını, Dağlıq Qarabağ sakinlərini mənasız müharibəyə cəlb ediblər. Siz də, Dağlıq Qarabağda yaşamış azərbaycanlılar da, ətraf rayonlarda yaşamış və bu gün də yaşayan azərbaycanlılar da on illərlə dostluq, mehribanlıq şəraitində yaşamısınız. Siz, Dağlıq Qarabağda məskunlaşmış ermənilər, 160 ildən artıqdır ki, orada yaşayırsınız. Bu müddətdə baş vermiş bəzi iğtişaşları kənara qoysaq, siz azərbaycanlılarla daim dostluq, mehribanlıq şəraitində yaşamısınız. Nə üçün belə yaşayış sizin üçün münasib olmadı? Siz nə üçün bu müharibəyə, qan tökülməsinə, bu tələfatlara, dağıntılara üstünlük verdiniz? Nə üçün? Ayılın, bilin ki, bu müharibənin mənası yoxdur. Təca-

vüzar dairələr öz niyyətlərinə, məqsədlərinə nail ola bilməyəcəklər. Azərbaycan Respublikası öz torpaqlarını heç vəchlə əldən verməyəcəkdir. Hələ ki, gec deyil, ziyanın yarısından da qayıtmaq xeyirdir. Bu müharibədən əl çəkin. Bilin ki, biz sizi Azərbaycan vətəndaşları kimi gələcəkdə də qoruyacağıq. Sizin hüquqlarınız qorunacaqdır. Sizə əmin-amanlıq vəziyyətində yaşamaq üçün lazımı şəraiti yaradacağıq.

Mən eyni zamanda Ermənistan Respublikasının vətəndaşlarına, erməni xalqına, Ermənistanın rəhbərlərinə, prezident Levon Ter-Petrosyana, Ermənistanda fəaliyyət göstərən siyasi partiyalara, onların başçılarına müraciət edirəm və bildirmək istəyirəm ki, bu təcavüzkar siyasətin mənası yoxdur! Siz bundan əl çəkin! Sübut etməyə ehtiyac yoxdur ki, bu müharibə Ermənistanın təcavüzkar, millətçi dairələri tərəfindən başlanıb və Ermənistan xalqına heç bir xeyir gətirməyibdir. Ermənistan xalqı da, Ermənistan Respublikasının vətəndaşları da altı ildir ki, əzab-əziyyət içərisindədirlər. Bunlar nəyə lazımdır? Mən Ermənistan Respublikasının prezidenti Levon Ter-Petrosyanla dünən də, bu gün də telefonla danışmağa cəhd göstərdim. Ancaq danışmaq mümkün olmadı. Ona görə də televiziya vasitəsilə müraciət edirəm. Mən onu və Ermənistanın bütün rəhbərlərini öz xalqları qarşısında məsuliyyətə dəvət edirəm. Elə son döyüşlərdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin bir neçə yüz əsgəri həlak olub, yaralanıb. Ermənistanın təcavüzkar dairələri, bu müharibəni davam etdirən dairələr həlak olmuş vətəndaşları qarşısında cavabdehdirlər. Onlar bu qanı tökürlər, ancaq bunun sonu yoxdur.

Mən tam səmimiyyətlə deyirəm ki, biz müharibəyə son qoymaq, bütün imkanlardan istifadə edib danışıqlar aparmaq istəyirik. Ancaq bir şərtlə - erməni təcavüzkarları, silahlı qüvvələri Azərbaycan torpaqlarını tərk etməlidirlər, respublikamızın ərazi bütövlüyü, sərhədlərimizin toxunulmazlığı

təmin olunmalıdır. Mən bu son üç günün nəticələrini təhlil edərək bir daha bəyan edirəm ki, biz sülh mövqeyində dururuq. Ona görə yox ki, bu təcavüzlər, bu hücumlar bizi qorxudur, yox. Ona görə ki, biz qan tökülməsinin tərəfdarı deyilik.

Dünyaya məlumdur ki, Azərbaycan Respublikası Ermənistan tərəfindən təcavüzə məruz qalmışdır. Dünyaya məlumdur ki, torpaqlarımızın yüzdə iyirmi faizi Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır. Ona görə də biz ədalətli döyüşlər aparırıq, öz torpaqlarımızı, öz vətəndaşlarımızı, öz Vətənimizi qoruyuruq. Mən dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq təşkilatlara, Birləşmiş Millətlər Təşkilatına, BMT Təhlükəsizlik Şurasına müraciət edirəm. Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvləri Amerika Birləşmiş Ştatlarının, İngiltərənin, Fransanın, Rusiyanın, Çinin rəhbərlərinə müraciət edirəm və bəyan edirəm ki, onlar Ermənistan Respublikasının təcavüzkarlığının qarşısını almaq üçün təsirli tədbirlər görməlidirlər. Biz Rusiyanın vasitəçilik təşəbbüsünü qəbul etmişik, bu təşəbbüsdən faydalanmağa çalışmışıq. Ancaq neçə aydır danışıqlar getsə də, təəssüf ki, bir nəticə əldə olunmayıb.

Güman edirəm ki, Rusiya kimi böyük bir dövlət həm Azərbaycanla, həm də Ermənistanla yaxın dostluq əlaqələri olan, dünya miqyasında böyük təsirə malik, Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü olan bir dövlət bu bölgədə öz rolunu oynamalıdır.

Mən ATƏM təşkilatına, Minsk qrupunun üzvlərinə müraciət edirəm, onları daha çox fəallıq göstərməyə dəvət edirəm. Azərbaycanla qonşu olan dövlətlərə - Türkiyə Cümhuriyyətinə, İran İslam Cümhuriyyətinə, Gürcüstan Respublikasına müraciət edirəm. Hesab edirəm ki, onlar həm Azərbaycan ilə, həm də Ermənistan ilə qonşu olduqlarına görə bu münaqişədən kənar qalmamalıdırlar, bu müharibəyə son qoymaq üçün öz imkanlarından daha yaxşı istifadə etməlidirlər.

Bir məsələni də nəzərə çatdırmaq istəyirəm ki, erməni silahlı qüvvələrinin son üç gündə Azərbaycan torpağına, hərbi hissələrimizin mövqelərinə hücumları heç də təsadüfi baş verməmişdir. Təxminən bir ay bundan öncə ATƏM-in Minsk qrupunun yeni başçısı Yan Eliasson böyük bir heyətlə Azərbaycanda, Ermənistanda olmuş, danışıqlar aparmış, Minsk qrupunun fəaliyyətinin daha da güclənməsi haqqında bizə məlumatlar vermişdir.

Aprelin 11-də, yəni dünən Praqa şəhərində Minsk qrupunun Dağlıq Qarabağ problemi ilə əlaqədar iclası başlanmışdır. Məhz bu günlərdə, həmin iclasda Azərbaycan və Ermənistan nümayəndələrinin iştirak etdiyi bir vaxtda Ermənistan silahlı qüvvələri belə güclü hücumlara keçmişlər. Bildiyiniz kimi, aprelin 14-15-də Moskva şəhərində Müstəqil Dövlətlər Birliyi dövlət başçılarının görüşü keçiriləcək, mühüm məsələlər müzakirə olunacaqdır. Bu ərəfədə Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycana qarşı hücumları da yəqin ki, bir məqsəd daşıyır: ola bilər ki, bu hücumlarla Azərbaycana və onun rəhbərliyinə təsir göstərmək istəyirlər. Ancaq böyük səhv edirlər. Heç kəs bizə təsir edə bilməz! Biz Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini qorumuşuq və bundan sonra da qoruyacağıq. Biz müstəqilliyimizin keşiyində nəyin bahasına olursa-olsun durmuşuq.

Mən eyni zamanda MDB-nin üzvü olan dövlətin rəhbəri kimi, həmin birliyə daxil olan müstəqil dövlətlərin başçılarına müraciət edirəm. Bir daha bəyan edirəm ki, Müstəqil Dövlətlər Birliyinin tərkibində olan dövlətlər arasında müharibənin getməsi qeyri-normal bir haldır. Müstəqil Dövlətlər Birliyində böyük xüsusi çəkisi olan Rusiya dövlətinə, onun başçılarına müraciət edirəm: bu hadisələrə son qoymaq lazımdır. Rusiyanın bu məsələləri sülh yolu ilə həll etmək imkanları vardır. Zənn edirəm ki, onlar bu imkanlardan istifadə edəcəklər və etməlidirlər.

Güman edirəm ki, mənim bu müraciətlərim diqqətsiz qalmayacaq, dünya ictimaiyyəti tərəfindən düzgün qarşılanacaq, qəbul olunacaqdır. Dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq təşkilatlara, beynəlxalq normalara güvənərək bu gün televiziya və radio vasitəsilə öz fikirlərimi onlara çatdırıram.

Eyni zamanda respublikamızın daxili həyatına nəzər salaraq bir daha bütün Azərbaycan vətəndaşlarına, respublikamızda olan siyasi qüvvələrə müraciət edirəm. Bəyan etmək istəyirəm ki, respublikamızın bu ağır dövründə, çətin günündə hamı bir məqsədə qulluq etməlidir. Bu məqsəd Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizliyini təmin etmək, onu ağır müharibə şəraitindən çıxarmaq və ölkəmizin ərzi bütövlüyünü təmin etməkdən ibarətdir. Bu yolda hamı birləşməli, hamı bu yolla getməlidir. Əgər kimlərsə belə ağır şəraitdə fürsətdən istifadə edib öz mənfur niyyətlərinə çatmaq istəyirsə, qoy bilsinlər ki, buna nail ola bilməyəcəklər.

Mən Azərbaycan xalqının dəyanətinə, dözüümünə, qəhrəmanlığına güvənirəm və əminəm ki, biz bütün bu sınaqlardan müvəffəqiyyətlə çıxacaq, torpaqlarımızı müdafiə edəcək və təcavüzkar qüvvələrin hamısına layiqli cavab verəcəyik. Döyüş bölgələrində olan əsgərlərimizə, zabitlərimizə bir daha müraciət edib deyirəm: bilin ki, siz ana Vətəninizi, torpağınızı müdafiə edirsiniz, müqəddəs amallara xidmət göstərirsiniz. Sizin xidmətiniz xalq, cəmiyyət və dövlət tərəfindən daim qiymətləndiriləcəkdir.

Bu bəyanatlarımın bir hissəsi başqa dövlətlərə yönəldiyinə görə müraciətimin məzmununu qısaca rus dilində təkrar etmək istəyirəm. İstəyirəm ki, müraciət etdiyim dövlət nümayəndələri, dövlət başçıları mənim fikirlərimi öz dilimdən eşitsinlər...

Əziz və hörmətli həmvətənlər! Bu gün həm böyük həyəcanla, həm də böyük ümidlə sizə müraciət edirəm. Ümid-

varam ki, Azərbaycan xalqı bu ağır sınaqlardan çıxacaq, öz gücünü toplayacaqdır. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları milli həmrəylik, vətəndaş həmrəyliyi əsasında bütün bu çətinlikləri dəf edəcəklər. Əminəm ki, respublikamızın müdafiəsində, keşiyində dayanan Azərbaycan ordusu, qəhrəman əsgərlərimiz verdikləri sözə əməl edəcək, torpaqlarımızı etibarlı qoruyacaqlar. Sizə bugünkü müraciətim yalnız və yalnız Azərbaycan xalqını, respublikamızın vətəndaşlarını bir daha ayağa qaldırmaq məqsədi daşıyır. Başqa məqsəd yoxdur və heç bir narahatlıq üçün də əsas yoxdur. Mən Azərbaycan vətəndaşlarına güvənirəm və əminəm ki, hamımız birlikdə bu çətinliklərdən çıxacağıq.

Diqqətinizə görə sağ olun. Hamınıza yaxşı gələcək, xoş günlər diləyirəm.

MDB DÖVLƏT BAŞÇILARI ŞURASININ İCLASINDA ERMƏNİSTAN SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN AZƏRBAYCAN ƏRAZİSİNDƏ GENİŞMİQYASLI HÜCUMLARI İLƏ ƏLAQƏDAR BƏYANAT

Fövqəladə vəziyyət məni bu bəyanatla sizə müraciət etməyə vadar edir.

Bu il aprelin 10-dan başlayaraq Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələri Azərbaycan Respublikasının Goranboy və Tərtər rayonları istiqamətində, aprelin 11-dən isə Ağdərə və Ağdam rayonları istiqamətində yeni genişmiqyaslı hücum keçmişlər. Bu günlər Azərbaycan bölmələri Ermənistan Respublikası silahlı qüvvələrinin sayca üstün olan hissələrinin fasiləsiz hücumlarını dəf edərək, qanlı müdafiə döyüşləri aparırlar. Ermənistan ərazisindən münəqişə zonasına 3000 nəfərədək canlı qüvvə, onlarca zirehli texnika və ağır top, o cümlədən “Qrad” qurğuları gətirilmişdir. Azərbaycanın adları çəkilən rayonlarının yaşayış məntəqələri bu qurğulardan atəşə tutulur. Həmin kəndlərdə böyük dağıntılar, mülki əhali arasında çoxlu tələfat var.

Beləliklə, Ermənistan Respublikası Azərbaycan ərazisində öz işğalçılıq müharibəsini davam etdirərək, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinə, suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə qəsd edir. Azərbaycan dövlətçiliyini də təhlükə altına qoyur.

Ermənistan təcavüzü davam etdirərək, problemin sülh yolu ilə aradan qaldırılması prosesinə mane olur, halbuki Azərbaycan bu prosesdə ən fəal surətdə iştirak edir. Hər dəfə böyük vasitəçilik təşəbbüsləri irəli sürülərkən və ya onların

irəli sürülməsi ərəfəsində növbəti hücumla başlayan təcavüzkar, qanlı münaqişəyə son qoymaq üçün təəssüf ki, hələlik uğursuz cəhdlər göstərən dünya birliyinə həyasızcasına meydan oxuyur.

Mən ermənilərin son hücumunu Azərbaycanın yeni ərazilərini işgal etmək məqsədilə Ermənistan Respublikasının təcavüzünün yeni mərhələsi kimi qiymətləndirirəm, Ermənistan Respublikası münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasına səy göstərməsi barədə dəfələrlə bəyanat verməsinə baxmayaraq, MDB üzvü olan suveren dövlətin ərazisinin içərilərinə doğru son hücumu ilə özünün əsl niyyətlərini Azərbaycana və onun rəhbərliyinə təzyiqlə göstərmək və sülh prosesinə mane olmaq niyyətlərini nümayiş etdirir.

Diqqətinizi belə bir cəhətə xüsusilə cəlb etmək istəyirəm ki, erməni silahlı qüvvələrinin yeni hücumu bu il aprelin 11-də Praqada ATƏM-in Minsk qrupunun iclasının açılışından bir gün əvvəl başlanmışdır. Həmin iclasda Azərbaycan və Ermənistan nümayəndələri də iştirak edirlər. Azərbaycana qarşı Ermənistan Respublikasının təcavüzünün genişlənməsi Rusiyanın vasitəçilik təşəbbüsü çərçivəsində gərgin danışıqlar getdiyi dövrdə və Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələri başçılarının indiki görüşü zamanı baş verir.

Qeyd etmək lazım gəlir ki, 1993-cü ilin dekabrında MDB dövlət başçılarının Aşqabadda keçirilən iclasından sonra, o zaman mən Ermənistan prezidenti Levon Ter-Petrosyanla görüşmüşdüm, Azərbaycan Respublikası barəsində Ermənistan Respublikasının siyasətində müsbət dəyişikliklər olmamışdır. Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycan ərazisinin 20 faizindən çoxunun işğalını və etnik təmizləməni davam etdirməkdədirlər. Adamlar həlak olur, çadır şəhərciklərinə sığınmış bir milyondan çox azərbaycanlı qaçqın hədsiz məhrumiy-

yətlərə və məşəqqətlərə məruz qalır.

Qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan dünya birliyinin, o cümlədən beynəlxalq təşkilatların və böyük dövlətlərin bütün vasitəçilik səylərində ən fəal iştirak etmişdir. Buna misal olaraq, mənim Ermənistan prezidenti ilə apardığım danışıqlardan əlavə, 1994-cü il fevralın 18-də Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya Federasiyası müdafiə nazirlərinin görüşünü, 1994-cü ilin martında ATƏM-in Minsk qrupunun sədri Yan Eliassonun Azərbaycana və Ermənistana gəlməsini, bu il martın 12-də Azərbaycan və Ermənistan parlamentləri başçılarının görüşünü, Rusiya Federasiyası prezidentinin xüsusi nümayəndəsi V.N.Kazimirovla Bakıda və Moskvada aparılmış danışıqları, bu ilin martında MDB Parlamentlərarası Məclisinin sülhməramlı qrupunun səfərini göstərmək olar. Lakin qarşılıqlı surətdə məqbul güzəştli qərara gəlmək üçün Azərbaycanın göstərdiyi bütün cəhdlər Ermənistanın zorakılıq mövqeyi ilə qarşılaşır.

Ermənistan Respublikası qəbul edilməsi əvvəlcədən mümkün olmayan şərtlər irəli sürməklə hər cür əməli təklifə əngəl törədir. Onun irəli sürdüyü şərtlər Azərbaycan ərazisində hərbi əməliyyat meydanı yaratmış Ermənistan Respublikasının işğal etdiyi əraziləri Dağlıq Qarabağ üçün müstəqil dövlət statusuna dəyişmək, yəni əslində Azərbaycan Respublikasını parçalamaq məqsədi daşıyır.

Azərbaycan Respublikasının ədalətli mövqeyi işğal olunmuş bütün ərazilərin azad edilməsinə və öz suverenliyinin bərpasına, qaçqınların və köçkünlərin daimi yaşayış yerlərinə qaytarılmasına və Ermənistan Respublikasının təcavüzü nəticələrinin aradan qaldırılmasına nail olmaq səyindən ibarətdir. Azərbaycan müharibə istəmir və Ermənistanı suveren dövlətlərin qarşılıqlı münasibətlərinin hamı tərəfindən qəbul edil-

miş prinsipləri əsasında sülhə çağırır. Vətəndaş sülhünə və həmrəyliyinə çalışan Azərbaycan hökuməti Dağlıq Qarabağ bölgəsinin erməni sakinlərinin təhlükəsizliyinə və vətəndaş hüquqlarına təminat verməyə hazırdır, bir şərtlə ki, onlar Azərbaycan Konstitusiyasına tabe olsunlar.

Bildiyiniz kimi, Aşqabadda Azərbaycan təklif etmişdi ki, birlik dövlətlərində siyasi vəziyyəti sabitləşdirməyə və MDB üzvü olan dövlətlərdən hər birinin suverenliyinin, ərazi bütövlüyünün və sərhədlərinin toxunulmazlığının qarşılıqlı surətdə tanınmasını və bunlara hörmət olunmasını təmin etməyə yönəldilmiş ikitərəfli və çoxtərəfli sazişlər sistemi işlənilib hazırlansın. Mən bu barədə bir daha ona görə danışiram ki, həyat təsdiq edir: Müstəqil Dövlətlər Birliyinin üzvlərindən birinin - Ermənistan Respublikasının MDB-nin başqa bir üzvünə - Azərbaycan Respublikasına qarşı açıq təcavüz etməsi kimi biabırçı fakta laqeydliklə yanaşılması, yaşamaq qabiliyyətinə malik beynəlxalq təşkilatın formalaşması, biz hamımız birliyi belə görmək istərdik - perspektivlərinin əs-lində qarşısını alır.

Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü və onun nəti-cələrini aradan qaldıran konkret qərarlar qəbul etmək məq-sədilə sizi indiki görüşdə Ermənistan - Azərbaycan münaci-şəsi haqqında məsələni müzakirə etməyə çağırmaq istərdim.

Biz, dövlət başçılarına müraciət edərək bir daha təkidlə çağırırıq:

— Azərbaycan Respublikasına qarşı Ermənistan Respublikasının təcavüzünə siyasi qiymət verilsin;

— Ermənistan Respublikasından tələb edilsin ki, Azərbaycan Respublikasına qarşı hərbi əməliyyatları dayandırsın və öz silahlı qüvvələrini suveren Azərbaycanın ərazisindən dərhal, qeyd-şərtsiz və danışığısız çıxartsın;

— Ermənistan Respublikasından yenidən hərbi əməliy-

yatlara başlamamaq barədə qəti siyasi təminat tələb edilsin;
— MDB-nin digər üzvünə qarşı silahlı təcavüz edən MDB üzvü - Ermənistan Respublikası barəsində sanksiyalar tətbiq olunsun.

Bundan sonra da lənglik və fəaliyyətsizlik göstərilməsi birliyin bütün dövlətlərinə daha böyük bəlalar gətirə bilər.

Heydər ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Moskva,
15 aprel 1994-cü il

**AZƏRBAYCAN ƏRAZİSİNƏ
ERMƏNİSTAN SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN
YENİ HÜCUMLARI İLƏ ƏLAQƏDAR
GÜCLÜ ORDU YARATMAQ ÜÇÜN
BÜTÜN QÜVVƏLƏRİN SƏFƏRBƏRLİYƏ
ALINMASI VƏZİFƏLƏRİNƏ HƏSR OLUNMUŞ
MÜŞAVİRƏDƏ GİRİŞ SÖZÜ**

Prezident sarayı

17 aprel 1994-cü il

Bu müşavirə fəvqəladə xarakter daşıyır, respublikanın cəbhə bölgələrində gedən döyüşlərlə əlaqədar lazımi tədbirlər görülməsi ilə bağlıdır. Bildiyiniz kimi, son günlər, yəni aprelin 9-10-dan Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycan Respublikasının ərazisinə, cəbhə bölgələrindəki mövqelərimizə təcavüzü, hərbi hücumları gücləndirmişlər və bu həmlələr indiyə qədər davam edir. Bu hücumların dayandırılması və danışıqlar aparılması haqqında biz təkliflər irəli sürmüşdük.

Sizə məlumdur ki, aprelin 12-də mən televiziya və radio ilə Azərbaycan xalqına, eyni zamanda Ermənistanın rəhbərlərinə, erməni xalqına, Dağlıq Qarabağda yaşayan erməni millətindən olan Azərbaycan vətəndaşlarına, dünya ictimaiyyətinə, Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrinin başçılarına, beynəlxalq təşkilatlara müraciət etdim, yaranmış vəziyyət haqqında məlumat verdim. Bəyan etdim ki, Azərbaycan Respublikası bu hücumların qarşısının alınmasını, sülh danışıqları aparılmasını və lazımi saziş əldə olunmasını tələb edir.

Mənim bu bəyanatım, çağırışlarım ictimaiyyət tərəfindən ümumən müsbət qəbul olundu və dünya ölkələri tərəfindən

də müsbət qarşılandı, yaxşı əks-səda doğurdu. Təəssüf ki, bütün bunlarla yanaşı, Ermənistan tərəfi, Ermənistan silahlı qüvvələri öz iddialarını davam etdirirlər və vəziyyəti təhrif etməyə çalışırlar. Onlar bu hücumların guya Azərbaycan tərəfindən olduğunu sübut etməyə cəhd göstərirlər.

Nəhayət, bilirsiniz ki, aprelin 14-də və 15-də Moskvada Müstəqil Dövlətlər Birliyi dövlət başçılarının görüşü olmuşdur. Mən Rusiya prezidenti Boris Yeltsinlə görüşüb söhbət etdim, Rusiyanın baş naziri Viktor Çernomırdinlə, xarici işlər naziri Andrey Kozırevlə söhbət etdim. Müstəqil dövlətlərin başçıları ilə də söhbətlərimiz oldu, Ermənistan prezidenti Levon Ter-Petrosyanla da danışıqlarımız oldu. Bunlarla yanaşı, aprelin 15-də mən Müstəqil Dövlətlər Birliyinin iclasında rəsmi bəyanatla çıxış etdim. Bu bəyanat mətbuatda dərc olunmuş, televiziya ilə yayılmışdır.

Mən bəyanatımda bildirdim ki, Müstəqil Dövlətlər Birliyi Azərbaycanla Ermənistan arasında gedən müharibəyə biganə qala bilməz, xüsusən son günlərdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumlarının qarşısını almaq üçün konkret tədbirlər görməlidir. Həmin təkliflər əsasında müzakirə getdi və nəhayət, Müstəqil Dövlətlər Birliyi dövlət başçılarının bəyanatı qəbul olundu. Bu bəyanat da mətbuatda verilib.

Bəyanatda qeyd olunur ki, Müstəqil Dövlətlər Birliyinin başçıları nəzərə alırlar ki, Azərbaycan və Ermənistan respublikalarının rəhbərləri atəşin dayandırılmasını bəyan etdilər. Doğrudan da mən bunu bəyan etdim. Siz bilirsiniz ki, burada başqa müddəalar da var. Lakin aprelin 15-də Müstəqil Dövlətlər Birliyinin belə bir bəyanatından sonra, elə həmin gün, bundan sonra yenə ayın 16-da da Ermənistan silahlı qüvvələrinin hissələri Azərbaycan mövqelərini bir neçə istiqamətdən güclü atəşə tutublar, hücum ediblər. Dünən və bu gecə, elə indi də çox ciddi və qanlı döyüşlər gedir.

Bunlar onu göstərir ki, bizim bütün sülhsevər təşəbbüslərimiz, addımlarımız Ermənistan Respublikasının rəhbərləri tərəfindən rədd olunmuş, onlar sözdə bununla razılaşırsalar da, ancaq öz əməllərini əvvəlki kimi davam etdirir, yenə də zorla, güclə Azərbaycan Respublikasını onlar üçün sərfəli olan sazişə getməyə məcbur edirlər. Siz yəqin ki, televiziya-da gördünüz, mən Müstəqil Dövlətlər Birliyinin toplantısında da, MDB ölkələri başçılarının qapalı görüşündə də Ermənistan silahlı qüvvələrinin son hücum əməliyyatları barədə öz fikirlərimi ciddi şəkildə bildirdim. Orada müəyyən müzakirə də getdi. Mətbuat konfransında həm mənə, həm də Ermənistan prezidentinə sual veriləndə mən o suala qısa cavab verdim. Lakin Ermənistan prezidenti belə bəyanat verdi ki, guya Ermənistan bu müharibədə iştirak etmir və müharibə yalnız Azərbaycanla Dağlıq Qarabağ arasında gedir. O, eyni zamanda qeyd etdi ki, Ermənistan Rusiyanın təqdim etdiyi plana elə buradaca, bu stol arxasında, buraya toplaşanlarla birlikdə imza atmağa hazırdır. Sual olunur, əgər Ermənistan müharibədə iştirak etmirsə, müharibə edən tərəf deyilsə, onda Ermənistan hansı hüquqla və nəyə görə belə bir planı, belə bir sazişi imzalamaq istəyir? Yəni özləri öz əməllərini artıq büruzə verdilər və ictimaiyyətə göstərdilər.

Bütün bunlar şübhəsiz ki, ictimaiyyət üçün maraqlıdır. Ancaq bizim üçün o qədər də maraqlı deyil. Bizim üçün maraqlı və əsas odur ki, indiki mövqelərimiz qorunmalı, respublikanın ərazisi müdafiə olunmalıdır. Təəssüf ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumları bizə çox ağır başa gəlir. İtkilər var və dünən də bir neçə yaşayış məntəqəsində qanlı döyüşlər olmuş, onların bəziləri əldən getmiş, yenə də geri qaytarılmışdır. Vəziyyət bir gün, bir sutka müddətində elə dəyişir ki, qəti söz demək mümkün deyil. Ancaq bir fakt məlumdur ki, Ermənistan silahlı qüvvələri həddindən artıq

güclü hücumla keçiblər. Etiraf etmək lazımdır ki, bu hücumlar çox səriştəli, peşəkar səviyyədə aparılır. Müşahidələr, cəbhə bölgələrindən bizə verilən məlumatlar göstərir ki, bu, yalnız Ermənistan silahlı qüvvələrinin özlərinin apardığı hücumlar deyil. Müşahidələr göstərir ki, kənar qüvvələr o hücumların təşkil olunmasında fəal iştirak edirlər. Bunlar da cəbhədə vəziyyəti həddindən artıq gərginləşdirir.

Eyni zamanda onu da qeyd etməliyəm ki, Azərbaycan Ordusunun hissələri belə ağır, dəhşətli hücumlara - mən bunu aldığım məlumatlara görə deyirəm - çox güclü hücumlara layiqli cavablar verirlər. Döyüşçülərimiz Vətən yolunda həlak olurlar, şəhid olurlar, ancaq torpaqlarını müdafiə edirlər. Düzdür, çətinlikləri də var, bəzi yerlərdə geri çəkilməyə məcbur olublar, amma torpaqlarımızı ləyaqətlə qoruyurlar. Elə bu gün səhər mənə məlumat verdilər ki, gecə Ağdam rayonunun Suma kəndinin müdafiəsində qəhrəmancasına vuruşan, vaxtilə Şuşada döyüşərək Milli Qəhrəman adı almış Fərhad Əsgərov da bu gecə şəhid olmuşdur.

Qəhrəmancasına həlak olan tək-cə Fərhad Əsgərov deyil. Onun adını ona görə çəkirəm ki, o, məşhur adamdır, Milli Qəhrəmandır. Həlak olanlar, şəhid olanlar çoxdur. Belələri Vətən, torpaq yolunda döyüşür, canlarını qurban verirlər. Bu təbiidir. Bu, xalqımızın, ordumuzun qəhrəmanlığından, cəsarətindən xəbər verir, onu göstərir ki, ordumuz, xalqımız bundan sonra da öz gücü, məharəti ilə Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumlarının qarşısını ala bilər.

Xahiş edirəm, bu son döyüşlərdə şəhid olmuş həmvətənlərimizin, Azərbaycan övladlarının xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad edək.

Allah rəhmət eləsin!

Bütün şəhidlərin ailələrinə başsağlığı verirəm. Onları və bütün Azərbaycan xalqını əmin etmək istəyirəm ki, heç kəs

unudulmayacaq, qəhrəmanlıq nümunələri xalqın qəlbində həmişəlik yaşayacaq. Məhz belə qəhrəmanlıq nümunələri, şəhidlərin qoyduqları iz Azərbaycan xalqını günü-gündən gücləndirəcək, yüksəldəcək və torpaqlarımızı qorumağa, ərazi bütövlüyümüzü təmin etməyə əsas yaradacaqdır.

Ancaq bununla yanaşı, böyük təəssüf hissi, ürək ağrısı ilə qeyd etmək istəyirəm ki, bəzi cəbhə bölgələrimizdə qorxaqlıq göstərənələr, qaçanlar, cəbhəni qoyub canını qurtaranlar da olubdur. Belə hallar təəssüf ki, davam edir və bu da müdafiə mövqelərimizi zəiflədir, çox yerdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumlarına cavab verməyimizə maneələr törədir. Şübhəsiz ki, belə qorxaqlara, fərarilərə, cəbhə bölgəsini qoyub qaçanlara - nə onların özlərinə, nə də valideynlərinə, qohum-əqrəbalarına heç kəs heç vaxt hörmət etməyəcəkdir. Onlar həmişə cəmiyyətin nifrətini qazanacaqlar. Güman edirəm ki, mövcud qanunlar əsasında belə adamlar məsuliyyətə cəlb olunacaq və cəlb olunmalıdırlar.

Mən aprelin 12-də televiziya və radio ilə çıxış edərkən bunu qeyd etmişdim və bu gün, üstündən bir neçə gün keçdikdən sonra bu mövzuya qayıtmağa məcburam ki, ordumuzun formalaşmasında, ordu hissələrimizin əsgərlərlə, zabitlərlə tam təmin olunmasında çox böyük çətinliklərimiz vardır. Bunlar bir tərəfdən səfərbərliyin zəif getməsi, ikinci tərəfdən isə həm ordu hissələrini, həm də döyüş bölgələrini qoyub qaçanların - fərarilik hallarının artması ilə bağlıdır.

Biz dəfələrlə demişik, aprelin 9-10-da Beyləqanda, Bərdədə keçirilən müşavirələrdə də - oraya icra başçıları, hüquq mühafizə orqanlarının rəhbərləri, rayon hərbi komissarları dəvət olunmuşdular - ciddi söhbətlərimiz oldu, ciddi tapşırıqlar verdik ki, bu hallarla mübarizəni gücləndirmək lazımdır. İndi hərbi hissələrin əsgərlərlə, zabitlərlə təmin edilməsi, ordumuzda nizam-intizamın tam bərqərar olması,

fərariliyin qarşısının alınması hamımız üçün, hər bir kəs üçün, xüsusən vəzifəli şəxslər üçün əsas vəzifə, həlledici vəzifədir. İndi bundan əsas vəzifə yoxdur. Çünki biz bunları həyata keçirə bilməsək, torpaqlarımızı müdafiə edə bilməsək, qalan digər iqtisadi, siyasi tədbirlər, ayrı-ayrı adamların arzuları, niyyətləri, cürbəcür iddiaları - bunların hamısı boşa çıxacaqdır. Çünki biz məğlub olsaq, gəlib torpaqlarımızın qalan hissələrini də zəbt etsələr, ondan sonra kim harada yaşayacaq - məlum deyil. Ona görə də dəfələrlə demişəm, təəssüf ki, bu gün təkrar etməyə məcburam ki, ordumuzda intizamın gücləndirilməsi indi bizim üçün əsas vəzifədir və əsas məsələdir.

Son günlər gedən proseslər, yəni cəbhədəki vəziyyət - aprelin 15-16-da, bu gün səhərdən olan vəziyyət onu göstərir ki, bu sahədə biz hələ ki, dönüş yarada bilməmişik. İndi biz ikinci bir mərhələdəyik. Bütün sülhsevər addımları atmalıyıq, bütün vasitələrdən istifadə etməliyik. Müstəqil Dövlətlər Birliyinin vasitəsindən istifadə etdik. Mən sizə deyirəm, əgər Müstəqil Dövlətlər Birliyi aprelin 15-də bəyanat qəbul edib-sə və bu bəyanatda göstərilirsə ki, Ermənistanın və Azərbaycanın rəhbərləri atəşin dərhal dayandırılması barədə bəyanat qəbul ediblər və atəş dərhal dayandırılacaq —həmin o gecə, onun səhəri Ermənistanın silahlı qüvvələri güclü atəşlə bizə hücum ediblərsə, demək, bunlar da nəticə vermir.

Rusiya prezidenti Boris Yeltsinlə mənim təkbətək söhbətimdə də, sonra ümumi danışıqlarımızda da o, atəşin dayandırılmasına çox meyl göstərdi. O həm Ermənistan prezidentinə, həm də mənə çox təkidlə dedi ki, atəşi dayandırın.

Boris Yeltsin dedi ki, əgər etiraz olmasa bəlkə o bizim regiona gələr - Azərbaycanda da, Ermənistanda da olar və bu işin həllinə kömək edir. Belə danışıqlardan sonra Ermənistan tərəfindən aprelin 15-16-da, elə bu gün də güclü hücumların

başlanması onu göstərir ki, erməni tərəfi üçün heç bir danışıqın, heç bir bəyanatın əhəmiyyəti yoxdur. Onlar öz təcavüzkar niyyətlərini, təcavüzkar siyasətlərini davam etdirirlər.

Biz beynəlxalq təşkilatlara da müraciət etmişik. Mənim, aprelin 12-dəki müraciətim bizim kanallarla bütün beynəlxalq təşkilatlara - Birləşmiş Millətlər Təşkilatına, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasına, ATƏM təşkilatına, bütün dövlət başçılarının hamısına çatdırılıb. Lakin Ermənistan təcavüzkarları bunların heç birindən nəticə çıxarmırlar. Onlar öz təcavüzkar - qəsbkar siyasətlərini və bu siyasətə əsaslanan əməllərini davam etdirirlər. Belə bir şəraitdə, yenə də deyirəm, bizim üçün bir nömrəli, ümdə vəzifə ancaq və ancaq ordumuzu qurmaq, bütün hərbi hissələrimizi canlı qüvvə ilə təmin etmək, orduya kömək etmək, fərariyyəni qarşısını almaqdır.

Müşavirəyə dəvət olunanların, burada iştirak edənlərin hamısı bu işə məsul adamlardır. Ancaq burada oturanlardan kim əlini ürəyinin başına qoyub deyə bilər ki, o, bu vəzifəsini layiqincə yerinə yetirir? Mən beləsini bu salonda tapa bilmərəm, yoxdur. Hər kəs elə hesab edir ki, bu işi başqası etməlidir, ancaq o etsə də, etməsə də olar. Onda mən soruşuram: bəs, biz Vətənimizi necə qoruyub saxlayacağıq? Azərbaycan necə yaşayacaq? Ermənistanın təcavüzündən biz necə xilas olacaq, xalqımızın müdafiəsini necə təmin edəcəyik?

Baxmayaraq ki, son vaxtlar bu barədə görüşlərimiz, danışıqlarımız çox olub, ancaq onlar lazımi nəticələr vermədiyinə görə mən sizi buraya fəvqəladə bir vəziyyətdə dəvət etmişəm. Çox vaxt aparmağa da ehtiyac yoxdur. Bilmirəm kim üçün necədir, amma bizim üçün hər bir dəqiqənin böyük əhəmiyyəti var. Ona görə də burada konkret danışıqlar aparmalıyıq. Bu gün, sabah, bir neçə gün ərzində

nə etməliyik ki, tezliklə səfərbərlik artıqlaması ilə başa çatsın. Biz ehtiyatdan əlavə qüvvələr toplayıb yeni hərbi hissələr yaratmalıyıq. Orduya başqa köməklikləri etməliyik, cəbhə bölgələrində lazımi tədbirlər görməliyik.

Dünən gecə cəbhə bölgəsi ilə danışarkən mənə məlumat verdilər ki, Tərtərdə Bərdə batalyonunun adamları qaçıb. Mən Bərdə rayon icra hakimiyyətinin başçısını axtarıb tapmışam, soruşuram ki, sizin adamlar niyə qaçırılar? Axı, Bərdə ilə Tərtərin arası elə bir qısa məsafədir ki, sıcrayıb oraya düşmək olar. İcra başçısı cavab verir ki, mən gedərəm, vəziyyəti düzəldərəm. Bir-iki saatdan sonra, gecə xəbər verib ki, getdim, hər şeyi yerinə qoydum. Axı, bu necə ola bilər, niyə gərək bu adamlar qaçıb dağılsın ki, gecə o kəndə, bu kəndə düşüb qaçanları qaytarasan? Həm də bu yeganə fakt deyil.

Görürsünüz, qəhrəmancasına döyüşənlər, şəhid olanlar haqqında, xüsusən Şuşada Milli Qəhrəman adı almış ağdamlı Fərhad Əsgərov haqqında dedim. Azərbaycanın belə gözəl vətəndaşları olduğu kimi, xalqımızın adını ləkələyən, onu hörmətdən salan, bugünkü vəziyyətimizi ağırlaşdıranlar da var.

Hesab edirəm ki, bu gün biz konkret tədbirlər haqqında danışmalıyıq. Ondan sonra hər kəs tapşırıq alacaq və bu tapşırıq əsasında lazımi tədbirlər görülməlidir.

YEKUN SÖZÜ

Məsələ aydındır, ancaq vəzifələri bir daha dəqiqləşdirmək istərdim. Birincisi - hərbi xidmətə çağırışla bağlı birinci rübün tapşırığı üç gün ərzində yerinə yetirilməlidir. Bu vəzifə icra başçılarının üzərinə qoyulur. Onlarla yanaşı, hər rayonda, hər şəhərdə hərbi komissar, polis rəisi, prokuror, Milli Təhlükəsizlik İdarəsinin rəisi bütün məsələlərə, o cümlədən bu tapşırığın yerinə yetirilməsinə şəxsən cavabdehdir. Görülən işlər barədə hər gün Prezident Aparatına məlumat verilməlidir. Üç gündən sonra isə bu tapşırığın yerinə yetirilməsi barədə qəti raport verilməlidir. Respublika Hərbi Komissarlığının müəyyən etdiyi tapşırıq məlumdur, mən bunu təkrar etmək istəmirəm. Lakin kəsir təxminən 30 faizdən artıqdır. Həmin kəsir gərək üç gün ərzində aradan qaldırılsın. Həm də bu o demək deyil ki, siz çağırışçıları hərbi komissarlığa təhvil verən kimi məsələ bununla bitdi. Xeyr, hər bir çağırışçınızın çağırış məntəqəsinə getməsinə, hərbi xidmətə başlamasına və bir müddət necə xidmət etməsinə izləməlisiniz.

Gərək bundan sonra belə olmasın ki, mən telefonla zəng edib deyəm ki, Bərdə batalyonu, Göyçay batalyonu, Mingəçevir batalyonu, başqa bir batalyon qaçmışdır, oraya gedib, sonra isə iki-üç gün vəziyyəti öyrənib məlumat verəsiniz ki, nə lazımdırsa etmişik. Necə yəni, nə lazımdır etmişik? Bu, sizin borcunuzdur, hər gün bu barədə düşünməlisiniz ki, sizin rayonunuzdan gedən adamlar orduda necə xidmət edirlər.

Mən Moskvaya getməzdən əvvəl telefonla xəbər verdilər ki, Ağdam bölgəsində Xaçmaz batalyonu qaçıb dağılmışdır. Sumqayıt batalyonundan da qaçmışdılar. Düzdür, ondan əvvəl mənə məlumat vermişdilər ki, Sumqayıt batalyonundan bir

gündə 12 nəfər şəhid olmuşdur. Mən bunu batalyonun qəhrəmanlıq nümunəsi kimi televiziyada elan etdim. Sabahısı isə mənə dedilər ki, qalanları qaçmışlar. Gecə saat 1-də Sumqayıtın, Ağdamın icra başçılarını taparaq, məcbur etmişəm ki, Ağdama gedib həmin qaçan əsgərləri yığın. Məgər bu, mənim işimdir, mən bunu etməliyəm? Nə üçün icra başçısı bunu mənim tapşırığımdan, göstərişimdən sonra edir? Bir daha təkrar edirəm ki, siz təkcə hərbi xidmətə çağırışın təmin olunmasına yox, çağırışçıların hamısının hərbi hissələrdə qulluq etməsinə cavabdehsiniz və bunu axıradək izləməlisiniz.

İkincisi - yaranmış vəziyyətlə əlaqədar beş gün ərzində ehtiyatdan adamlar toplanmalıdır. Haradan, nə qədər, hansı ixtisasdan olmalıdırsa, hərbi komissarlıq, Müdafiə Nazirliyi, Prezident Aparatında isə Nurəddin Sadıqov bu gün bildirəcəklər. Bu tapşırıq da əvvəlki kimidir. Həmin adamlar Müdafiə Nazirliyinin müəyyən etdiyi hərbi hissələrə gedərək orada xidmətə başlamalıdırlar, siz isə onlara nəzarət etməlisiniz.

Bundan əlavə, ayrı-ayrı rayonlar batalyonlar yaratmışdır. Bu işlə də məşğul olmaq lazımdır. Rəqəmləri deyəndə elə hesab etməsənlər ki, çox böyük rəqəmlərdir. Xeyr, Azərbaycan Respublikasının imkanları bundan 10-15 qat artıqdır. Şübhəsiz ki, hər rayona tapşırıq veriləcək. Ancaq mən ilk növbədə, işğal olunmuş rayonların icra başçılarına, rəhbərlərinə, hörmətli adamlarına, ağsaqqallarına müraciət edirəm: sizin rayonlardan əhali köçüb, qaçqın vəziyyətində ayrı-ayrı yerlərdə məskunlaşmışdır. Bir çoxları işsizdir. Ən yaxşı yol ondan ibarətdir ki, bu rayonlara daha çox tapşırıq verilsin, onların gəncləri hərbi hissələrdə xidmət edərək torpaqların azad olunmasına çalışsınlar.

Bunu deyərkən mən başqa rayonları çağırışdan azad etmək fikrində deyiləm. Hansı kənddən, hansı şəhərdən, hansı ra-

yondan olmasına baxmayaraq, Azərbaycanın hər bir vətəndaşı torpaqlarımızı qorumaq üçün eyni məsuliyyət daşıyır, ondan vətəndaşlıq borcunu eyni səviyyədə yerinə yetirmək tələb olunur. Heç kəsə fərq qoyulmamalıdır. İşğal olunmuş rayonları ona görə xüsusi qeyd edirəm ki, onların gənclərinin çoxu məskunlaşdıqları yerlərdə işsizdir. Mənə belə gəlir ki, onların orduya gedərək Azərbaycan torpaqlarının azad edilməsinə çalışması daha şərəfli vəzifə olar, nəinki işsiz gəzmək.

Hüquq-mühafizə orqanları çağırışdan yayınan adamlarla ciddi məşğul olmalıdırlar. Burada hərbi komissar təklif verdi ki, hərbi çağırışdan yayınanları tutmaq üçün ayrı-ayrı yerlərdə müəyyən məntəqələr yaradılsın. Əvvəllər bu üsuldən istifadə edilmiş, lakin yaxşı nəticə verməmişdir, bəzən isə hətta mənfi hallara gətirib çıxarmışdır. Ona görə də mənə belə gəlir ki, bu, o qədər də münasib yol deyildir. Ancaq polis rəisləri, sahə müvəkilləri öz ərazilərində kimin nə işlə məşğul olduğunu, kimin hərbi xidmətə gedəcəyini yaxşı bilirlər. Ona görə də polis, prokurorluq bu işlə xüsusi məşğul olmalıdır. Hərbi çağırışdan yayınan adamlar haqqında ciddi, təcili tədbirlər görülməli və dərhal ictimaiyyətə çatdırılmalıdır ki, başqalarına da dərs olsun.

Hərbi mükəlləfiyyətli şəxslərin respublikadan kənara getmələri üçün rayon hərbi komissarlıqları arayış verir. Yoxlama nəticəsində məlum olmuşdur ki, bu arayışların 90 faizi əsassız verilmişdir. Hava limanında və dəmir yolunda kassirlərin bəziləri rüşvət alaraq müvafiq sənədlər olmadan bilet satmışlar. Hava limanının və dəmir yolunun komendantları, bəzi polis işçiləri öz vəzifələrindən sui-istifadə edərək qanunsuzluğa yol vermiş, beləliklə də hərbi mükəlləfiyyətli şəxslərin respublikadan getmələrinə şərait yaratmışlar. Bəzi icra başçıları da hərbi mükəlləfiyyətli şəxslərin respublikadan kənara getmələrinə nəzarət etmirlər.

Fərarilərin sayı artmışdır. Bunu dəfələrlə demişik və indi də təkrar edirəm: icra başçıları, rayon və şəhərlərin müvafiq orqanlarının rəhbərləri fərariləri axtarıb tapmalı və orduya qaytarmalıdır. Bu sahədə ciddi iş görülməlidir. Bundan ötrü on gün vaxt verilir. Həmin müddətdə bütün fərarilər öz hərbi hissələrinə qaytarılmalıdır. Mən yenə bəyan edirəm ki, hərbi hissələrə qayıdan fərarilər məsuliyyətə cəlb olunmayacaqlar. On gün ərzində qayıtmayanlar barədə çox ciddi tədbirlər görmək lazımdır. Televiziya və radio ilə xalqa müraciətimin ertəsi günü - aprelin 13-də polkovnik Elbrus Orucovla danışdım. O mənə dedi ki, sizin çıxışınızdan sonra 100 nəfər hissələrə gələrək xidmətə başladı və döyüşə getdi. Bununla demək istəyirəm ki, həyatımız təkcə mənfi hallardan ibarət deyil, müsbət hallar da çoxdur. Mən bu xəbərdən çox sevindim. Doğrudur, bu qədər fərari olan yerdə 100 nəfər çox deyil. Deməli, həmin gənclər səhv etdiklərini başa düşmüşlər və cəbhəyə qayıdaraq döyüşə girmişlər. Bu, diqqətəlayiq haldır və belə hallar az deyildir. Ancaq biz bu barədə az danışırıq, çünki ümumən vəziyyətimiz mənfi xarakter daşıyır. Prokurorluq, istintaq orqanları göstərilən müddətdə hərbi hissələrə qayıtmayan fərariləri ciddi məsuliyyətə cəlb etməlidirlər.

Məsuliyyətə gəldikdə isə, bu barədə əvvəllər də söhbət getmişdir. Bəzən belə olur: bir-iki ay istintaq gedir, sonra da bir ay icbari iş verirlər. Fərariyə də elə bu lazımdır ki, aradan çıxsın. Bu, yolverilməzdir. Güman edirəm ki, həm prokurorluq, həm də məhkəmə orqanları Cinayət Məcəlləsinin maddələrini dəqiq və düzgün tətbiq edəcəklər və bu ümumi vəziyyətimizin dəyişməsinə şərait yaradacaqdır.

Hərbi komissarların işindən xüsusi danışmaq istəyirəm. Görürsünüz ki, mən sadaladığım vəzifələri icra başçılarının, polis, prokurorluq, milli təhlükəsizlik orqanlarının, eyni

zamanda hərbi komissarlıqların üzərinə qoyuram. Əslində isə bu, hərbi komissarların işidir, bununla onlar məşğul olmalıdırlar. Ancaq dəfələrlə demişik ki, onlar bir tərəfdən müəyyən obyektiv səbəblərə görə bu işin öhdəsindən gələ bilmirlər, digər tərəfdən isə gəlmək də istəmirlər, çünki cürbəcür mənfi yollara düşürlər. Ona görə də bu gün bir daha bildirirəm ki, Prezident kimi, mən hərbi komissarların işindən narazıyam.

Respublikanın hərbi komissarı burada elan etdi ki, bir neçə hərbi komissar barədə cinayət işi qaldırılmışdır. Xahiş edərdim ki, bu işlər tezliklə başa çatdırılsın və ictimaiyyət onların günahının nədən ibarət olduğunu bilsin. Bu sahədə gələcəkdə də nizam-intizam, qayda-qanun yaratmaq üçün bu gündən etibarən belə bir qayda qoyuram: hərbi komissarlar Prezident Aparatının razılığı ilə vəzifəyə təyin edilməli və azad olunmalıdırlar. İndiyədək bu iş Müdafiə Nazirliyinə tapşırılmışdı. Lakin təəssüf ki, Müdafiə Nazirliyi bu məsələlərdə böyük səhvlərə yol verir. Ona görə də həmin səhvləri aradan qaldırmaq və tələbkarlığı, nəzarəti artırmaq üçün Prezident Aparatına göstəriş verirəm: birincisi, hazırda işləyən hərbi komissarların hamısı 10 gün müddətində attestasiyadan keçirilsin və kimin işləyə bilib-bilməyəcəyi barədə mənə məlumat verilsin. Bunun əsasında mən özüm qərar qəbul edəcəyəm. Ona görə də müdafiə nazirinə əmr edirəm ki, bu gündən etibarən Prezident Aparatının icazəsi olmadan heç bir hərbi komissar təyin edilməsin və vəzifədən azad olunmasın. Attestasiya Müdafiə Nazirliyi ilə birlikdə aparılmalıdır. Lakin mən bu işi dövlət müşavirinə tapşırıram.

Məlumat alınmışdır ki, Cəlilabad rayonunun hərbi komissarı polkovnik Hüseyn Əmirov, Quba rayonunun hərbi komissarı mayor Vadim Rəhimov, Masallı rayonunun hərbi komissarı polkovnik-leytenant Oruc Pirverdiyev çox pis işləyir,

vəzifələrinin öhdəsindən gələ bilmirlər. Mən bu andan etibarən onları vəzifədən kənar edirəm. Müdafiə naziri Məmmədova tapşırıram ki, mənim bu əmrim əsasında onların işdən kənar edilmələri barədə iki saat ərzində əmr versin və hər üçünü cəbhə bölgəsinə, aşağı vəzifəyə göndərsin. Qoy onlar orada özlərini göstərsinlər.

Polis orqanlarının işindən çox narazılıqlar var. Rayonların bəzilərindən cürbəcür məlumatlar daxil olur ki, polis orqanları icra başçılarına tabe olmur, icra başçıları onlarla yola gedə bilmirlər, prokurorluq və polis orqanları arasında münafişələr baş verir və icra başçıları bunların öhdəsindən gələ bilmirlər. Bütün bunlar yerlərdə nizam-intizamı pozur, vəziyyətin gərginləşməsinə səbəb olur. Biz belə hallarla razılaşa bilmərik. Ona görə də mən məlum məsələni bir daha nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm: icra başçıları prezidentin nümayəndələridir və öz ərazilərində hər bir işə cavabdehdir. Bütün başqa orqanlar icra başçısının tabeliyindədir və onunla birgə işləməlidirlər. Əlbəttə, bu o demək deyil ki, icra başçıları istədiklərini edə bilərlər. Xeyr. Mən istəyirəm ki, işgüzar münasibət olsun.

Bu ağır şəraitdə yerlərdə hamıdan bir-birinə kömək göstərməyi tələb edirəm. Şəxsi münasibətlər əsasında çəkişmələri bir kənara qoysunlar. İcra başçıları öz səlahiyyətlərindən istifadə etməlidirlər. Ancaq bu səlahiyyətin məsuliyyəti də çox böyükdür. Məsuliyyət isə ondan ibarətdir ki, hər bir icra başçısı işgüzarlığı, mənəvi saflığı, vəzifəsinə sədaqəti ilə başqa orqanlara nümunə olmalıdır. Əgər belə deyildirsə o, şübhəsiz ki, bu tələbləri yerinə yetirə bilməz. Ayrı-ayrı yerlərdə, - mən bunu xırdalamaq istəmirəm, - inzibati orqanlar arasındakı ixtilafı son qoymaq, əl-ələ verib işləmək lazımdır. Bunu icra başçılarından tələb edirəm.

Burada məsələ qaldırdılar ki, vəziyyətimiz ağır, gərgin

olduğu üçün əlavə tədbirlər görək. Bəli, əvvəllər də belə təkliflər olmuşdu və indi də bunlar əsaslıdır ki, belə bir şəraitdə respublikada hərbi vəziyyət elan edilsin, hər şey - bütün fəaliyyətimiz, bütün həyatımız hərbi vəziyyətin tələblərinə uyğun olaraq qurulsun. Bu fikirdə həqiqət var və onun haqqında düşünmək lazımdır. Ancaq bunu tətbiq edənə qədər gərək hər kəs bilsin ki, belə ağır şəraitdə hamı Vətənin müdafiəsi üçün çalışmalıdır.

İndi cəmiyyətimizdə əhalinin bir hissəsi ağır vəziyyətdə, cəbhə bölgəsində yaşayır, daim atəşə məruz qalır, düşməne qarşı vuruşur. Ordudakı sədaqətli əsgər və zabitlərimiz hər gün düşmənlə vuruşur, şəhid olur, yaralanırlar. Qaçqınların bir çoxu ağır vəziyyətdə yaşayır. Amma, eyni zamanda, əhalinin müəyyən təbəqəsi, xüsusən Bakıda, kef içindədir. Belələri hesab edirlər ki, müharibənin onlara dəxli yoxdur. Ağır vəziyyətdə yaşayan adamlar, millətin dərdi onları maraqlandırmır. Hər şeyləri - həddindən artıq pulları, yeməkiçməkləri var. Qoy özlərinə qismət olsun. Ancaq bunu nümayiş etdirmək, restoranlarda eyş-işrətlə məşğul olmaq, kef çəkmək bizim bugünkü şəraitimizə yaraşan hərəkətlər deyil.

Dəfələrlə demişəm və yenə təkrar edirəm: tarixin təcrübəsindən güclü misal ola bilməz. 1941-1945-ci illər müharibəsində əhalinin hamısı eyni vəziyyətdə yaşayırdı. Gündə adambaşına 400-500 qram çörək verilirdisə, hamı onunla dolanırdı. Heç kəs bundan iki dəfə artıq çörək alıb yemirdi. Əlbəttə, o zaman da əliəyri adamlar var idi, lakin belələri çox az idi. İndi isə restoranlarda yeyib-içib sağlıqlar deyirlər, fikirləşmirlər ki, ətrafda aclıq çəkənlər var, cəbhədə adamlar həlak olurlar. Üstəlik, orada-burada hay-küy qaldırırlar ki, belə olmalıdır, elə olmalıdır və sair.

Ona görə də mən belə hesab edirəm ki, nizam-intizamın

möhkəmləndirilməsi, hərbi vəziyyət elan olunması barədə təkliflər mümkündür. Biz bu barədə düşünməli, lazımi tədbirlər görməliyik. Ancaq eyni zamanda adamlarımıza müraciət edirəm: mənəviyyat baxımından başa düşsünlər ki, bu gün hamı bir cür yaşamalıdır, torpaqlarımızın müdafiəsi fikri ilə yaşamalıdır. Başqa cür yox.

Respublikanın hərbi komissarı bəzi fərmanların uyğunsuzluğundan danışdı. Bu məsələ əvvəllər də qaldırılmışdı. Bəs nə üçün müvafiq dəyişikliklər edilməmişdir? Bunu kim etməlidir? Həmin dəyişikliklər barədə təklifləri hərbi işlərə, yaxud hüquq məsələlərinə baxan müşavir verməlidirsə, qoy versinlər. Əgər Prezidentin fərmanı kimi olmalıdırsa, - təqdim edilsin, hansısa qanunla əlaqədarsa, - Milli Məclisə versin. Bu məsələ 3-4 günün ərzində həll olunmalıdır. Mən bunu hərbi məsələlər üzrə dövlət müşavirinə, Prezident Aparatının hüquq işləri ilə məşğul olan şöbəsinə tapşırıram.

Özəl institutlarda təhsil alan gənclər nə üçün hərbi xidmətə çağırılır? General Sadıqov mənə bildirdi ki, bu institutlardan cəmi ikisinin sertifikatı var. Respublikanın hərbi komissarına əmr edirəm ki, həmin iki institutdan başqa, bütün özəl institutlarda təhsil alan gənclərin hərbi xidmətə çağırılmasını təmin etsin. Qərribə vəziyyət yaranmışdır: indi respublikada 60 özəl institut fəaliyyət göstərir. Burada hansı təhsildən söhbət gedə bilər? Axı, intellekti gətirib kommersiyaya bağlamaq cinayətdir.

Burada məsələ qaldırdılar ki, əvvəlcə hamı hərbi xidmət keçməli, sonra isə ali təhsil almalıdır. Mən bu barədə qəti söz demək istəmirəm. Ancaq güman edirəm ki, qoy müvafiq təşkilatlarımız, Prezident Aparatının şöbələri, baş nazirin müavini Elçin Əfəndiyev bu məsələləri müzakirə edərək təkliflərini versinlər. Qaldırılan bu məsələlərin müəyyən əsası var.

Belə bir fikrimiz var ki, burada haqqında danışılan tədbirləri həyata keçirmək üçün rəhbər vəzifəli şəxslər bu gün yerlərə getsinlər, rayon, şəhər rəhbərlərinin həmin vəzifələri həyata keçirmələrini təşkil etsinlər, həm də bu işə kömək göstərsinlər. Afiyəddin Cəlilov və Milli Məclisin üzvü Mürvət Əliyev Salyan, Dəvəçi, Quba, Qusar, Xaçmaz rayonlarına, Abbas Abbasov və Tapdıq Kamalov bir qrup rayona, Əli Təhməzov bir qrup rayona, Əsgər Məmmədov bir qrup rayona, Elçin Əfəndiyev və Yaşar Əliyev bir qrup rayona, Səməd Sadıqov, Əli Ömərov, Nəriman İmranov, Şahəddin Əliyev, Arif Rəhimzadə, İrşad Əliyev, Vaqif Qasımov, Zahid Dünyamalıyev, Şirin Hacıkerimov, Rövşən Cavadov başqa rayonlara getməlidirlər. Onlar yerlərdə bu işləri təşkil edəcək və hər gün bizə məlumat verəcəklər. Yaxın keçmişdə belə bir təcrübə olmuş və öz müsbət nəticəsini vermişdi. İndi də bu təcrübədən istifadə etməliyik.

Müşavirəmizi yekunlaşdıraraq hamınıza bir daha müraciət etmək istəyirəm. Uzaq-yaxın rayonlardan, şəhərlərdən vəzifəli adamları bu gün buraya dəvət etməyimiz yaranmış fəvqəladə vəziyyətlə əlaqədardır. Əmin olmaq istərdim ki, bugünkü görüşümüz, ciddi söhbətimiz öz nəticəsini verəcək və yaxın günlərdə bu işlərdə dönüş yaradacağıq. Ümidvaram ki, Azərbaycan xalqı, respublikanın bütün vətəndaşları, xalqın etimad göstərdiyi vəzifəli şəxslər ölkəmizin necə ağır vəziyyətdə olduğunu dərk edirlər və bundan özləri üçün nəticə çıxaracaq, lazımi tədbirlər görəcəklər. Sağ olun, bu işdə hamınıza müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

1941-1945-ci İLLƏR MÜHARİBƏSİNİN QƏLƏBƏ İLƏ BAŞA ÇATMASININ 49-cu İLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ GÖRÜŞLƏR

ŞƏHİDLƏR XİYABANINDA MÜHARİBƏ VETERANLARI İLƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ

9 may 1994-cü il

9 May Qələbə günü ümumxalq bayramıdır. Azərbaycan xalqı, ölkəmizin vətəndaşları da bu qələbənin əldə olunmasında fəal iştirak edib, şəhidlər verib, canlarını qurban veriblər. Bu müharibənin başa çatmasından 49 il keçir. İndi də müharibə içərisindəyik. Bugünkü müharibəni görəndə gərək, o müharibəni də yada salasan, biləsən ki, o, bütün dünya xalqlarına nə qədər bədbəxtlik, əzab-əziyyət gətirib. O müharibənin vurduğu yaralar indi də sağalmayıb. Bəlkə də o yaralar sizin hər birinizdə qalır, izləri var. Ona görə də ötən müharibəni, onun iştirakçılarını, o qələbənin mahiyyətini unutmaq tarix qarşısında cinayətdir.

600 mindən çox azərbaycanlının iştirak etdiyi, 300 mindən çox həmyerlimizin həlak olduğu bu müharibəni unutmaq mümkündürmü? İndi Azərbaycanda elə bir ailə tapmazsan ki, o müharibə ilə əlaqədar olmasın, itkisi olmasın. Məgər bunu unutmaq olarmı? Kim unudursa, böyük səhv edir. İllər, on illər, yüz illər keçəcək, amma bu müharibə unudulmayacaqdır. Çünki bu müharibə bütün dünyaya böyük dəhşətlər gətirib. O vaxt tək-cə Sovetlər İttifaqında 27 milyon insan həlak olubsa, bütün dünyada bundan iki dəfə çox adam qırılıb...

Dünən gecə biz də, Ermənistan tərəfi də atəşin dayandırılması barədə əmr vermişik. Lakin bu səhər cəbhədən mənə

məlumat verdilər ki, Ermənistan tərəfi yenə də atəşi kəsmir. Müharibə dəhşətli hadisədir. İndiki müharibəni qurtarmaq üçün gərək keçmiş müharibənin dəhşətlərindən ibrət götürəsən.

**ƏFSANƏVİ QƏHRƏMAN MEHDİ HÜSEYNZADƏNİN
ABİDƏSİ ÖNÜNƏ TOPLAŞANLAR
QARŞISINDA ÇIXIŞ**

Tarixdən heç bir şeyi silmək olmaz, onun hər bir mərhələsi xalqın salnaməsi, həyat yoludur. 1941-45-ci illər müharibəsi dünya müharibəsidir. Həmin müharibədə azərbaycanlılar da iştirak ediblər, qurbanlar veriblər və bunu heç vaxt unutmamaq olmaz. Bu, XX əsrin, bütövlükdə dünyanın ən dəhşətli müharibəsidir. Doğrudur, indi bizim ölkədə də müharibə gedir. Amma bu müharibə regional müharibədir. Bütövlükdə dünya sülh şəraitində yaşayır, bu isə ötən müharibədə iştirak etmiş, həlak olmuş, qanı tökülmüş adamların, bu günədək yaşayan veteranların xidmətidir. Bu xidməti xalq heç vaxt unutmayacaq.

Mən sizi — müharibə veteranlarını Qələbə günü münasibətilə bir daha təbrik edirəm, sizə cansağlığı arzulayıram, respublikanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etdiyinizə görə minnətdarlığımı bildirirəm. Respublikamızın ərazisində 6 ildir ki, erməni təcavüzkarları ilə müharibə gedir, torpaqlarımızın 20 faizi işğal olunub, bir milyondan artıq qaçqın evsiz-əşiksiz qalmışdır. Mən torpaqlarımızın düşməndən təmizlənməsi uğrunda qəhrəmanlıq göstərənlərin xatirəsi qarşısında baş əyirəm, inanıram ki, onların xatirəsi xalqın qəlbində əbədi yaşayacaqdır...

Yeddi milyonluq Azərbaycan xalqı öz şərəfini, namusunu, müstəqilliyini, ərazisinin toxunulmazlığını, öz tarixini,

keçmişini və gələcəyini müdafiə etmək üçün vuruşmalıdır. Biz hücum etmirik. Bir halda ki, torpaqlarımıza hücum edirlər, biz müdafiə olunmalıyıq, düşməyə layiqli cavab verməliyik. Mən bu gün sizin qarşınızda çıxış edərkən son illərdə Azərbaycan torpaqlarının müdafiəsi uğrunda vuruşan və özünü şəhid verən övladlarımızın xatirəsi önündə baş əyirəm. Allah onlara rəhmət eləsin! Onların igidlikləri Azərbaycanın şanlı salnaməsində layiqli yer tutur və xalqımız üçün örnekdir. Biz onları unutmamışıq və heç vaxt unutmayacağıq. Onlar əbədiyyətə qovuşmuşlar.

Öz torpaqlarımızı biz özümüz qorumalıyıq. Heç kəs gəlib torpaqlarımızı bizim əvəzimizə qorumayacaq, bizim əvəzimizə şəhid olmayacaq. Hər kəs öz evini, öz obasını qorumağıdır.

Sizin qəhrəmanlıq nümunələriniz heç vaxt unudulmayacaq. Siz də gənclərimizin vətənpərvərlik tərbiyəsi, onların döyüş ruhunun qaldırılması, Vətənə sədaqət, xalqa xidmət ruhunun yüksəldilməsi üçün fəal çalışmalısınız.

***İKİ DƏFƏ SOVET İTTİFAQI QƏHRƏMANI GÖRKƏMLİ
SƏRKƏRDƏ HƏZİ ASLANOV ADINA BAKI ÜMUMQOŞUN
KOMANDİRLƏRİ MƏKTƏBİNDƏ KEÇİRİLƏN
TƏNTƏNƏLİ MİTİNQDƏ ÇIXIŞ***

Azərbaycan Ordusunun hörmətli əsgərləri və zabıtları, möhtərəm veteranlar, həmvətənlər! Bu gün əlamətdar bir gündür. 9 May bütün dünya tarixinə mütərəqqi qüvvələrin 1941-1945-ci il müharibəsində qalibiyyəti günü kimi yazılmışdır. Bu, dünya xalqlarının böyük bəlalardan xilas olması günüdür. 49 ildir ki, dünya ümumən sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayır. İkinci Dünya müharibəsində bütün Avropa ölkələri, Amerika Birləşmiş Ştatları, bir çox başqa ölkələr, o cümlədən keçmiş Sovetlər İttifaqı iştirak etmişdir. Azərbaycan Respublikası da, Azərbaycan xalqı da bu müharibənin sona çatmasında, uələbənin əldə olunmasında böyük xidmətlər göstərmişdir. İkinci Dünya müharibəsinin bir tərəfdən, dəhşətli dağıntılar, insanların həlak olması, digər tərəfdən dünyanın yenidən dəyişilməsi baxımından bəşər tarixində öz yeri var. Bu müharibədə çox xalqlar iştirak edib. Azərbaycan xalqı da o vaxt mənsub olduğu ölkəni, Vətəni müdafiə etmək, dünya mədəniyyətini mürtəcə qüvvələrdən xilas etmək üçün bu müharibədə iştirak etmişdir.

İkinci Dünya müharibəsinin qələbə ilə başa çatması Sovetlər İttifaqının, eyni zamanda onunla müttəfiq olan Amerika Birləşmiş Ştatlarının, İngiltərənin, Fransanın və bu böyük dövlətlərin ətrafında toplaşmış başqa mütərəqqi qüvvələrin ümumi həmrəyliyi və birgə döyüşməsi nəticəsində mümkün olmuşdur.

Biz bu gün qələbəni unuda bilmərik. İkinci Dünya müharibəsində yaralanmış, əlil olmuş, ötən 49 ildə bu müharibənin əzab-əziyyətini çəkən həmvətənlərimiz, vətəndaş-

arımız Azərbaycanda bu gün də var. Ötən müharibəyə 600 min Azərbaycan vətəndaşı səfərbər olunmuşdu. Onların 300 mini geri qayıtmayıb, həlak olub, itkin düşüb. Qələbənin əldə olunmasında o vaxtkı Sovet İttifaqının digər xalqları kimi, Azərbaycan xalqının da böyük xidmətləri vardır.

Çox səciyyəvidir ki, bizim bu mərasimimizdə müstəqil Azərbaycan dövlətində ABŞ-ın, Fransanın, İngiltərənin səfirləri də iştirak edirlər. Bu gün burada Rusiya səfirinin də iştirak etməsi böyük əhəmiyyətə malikdir. Sovetlər İttifaqının varisi olan Rusiya, habelə Amerika Birləşmiş Ştatları, Fransa və İngiltərə bəşəriyyəti, bütün dünyanı o böyük bəladan birlikdə xilas etmişlər. Biz bu gün o böyük müharibədə şəhid olanların ruhu qarşısında baş əyir və onların hamısına “Allah rəhmət eləsin” deyirik.

İkinci Dünya müharibəsinin bu gün sıralarımızda olan veteranlarına hörmət və ehtiramımızı bildirir və onlara cansağlığı, xoşbəxtlik, gələcək işlərində müvəffəqiyyətlər diləyirik.

Bu gün biz Həzi Aslanovun adını daşıyan hərbi məktəbdəyik. Bir neçə dəqiqə bundan əvvəl xalqımızın qəhrəman oğlu, İkinci Dünya müharibəsində Vətəni qoruyaraq həlak olmuş general Həzi Aslanovun böyük, əzəmətli xatirə abidəsini açdıq. Həzi Aslanov öz qəhrəmanlıq, cəsurluq nümunələri ilə Azərbaycan xalqını dünyada tanıtmış bir şəxsiyyətdir. Həm döyüşçü, həm sərkərdə, general, həm də vətənpərvər bir insan, Vətəninə sədaqətlə son nəfəsinə qədər döyüşmüş, həlak olmuş həmvətənimiz Həzi Aslanov bizim üçün daim əziz olub və gələcək nəsillər üçün də əziz olacaqdır. Onun adı Azərbaycanda çox yerlərdə əbədiləşibdir. Bu məktəbin də Həzi Aslanovun adını daşması tam ədalətlidir.

Həzi Aslanovun böyük heykəlini yaratmaq üzərində heykəltəraşlarımız hələ 70-ci illərdə işləyirdilər. O vaxt heykəl hazır idi, onun açılışı da olmalı idi. Bu gün mən bir tərəfdən təəssüf edirəm ki, hələ on il bundan öncə açılmalı

olan heykəl indiyədək qoyulmamışdır, digər tərəfdən, çox məmnunam ki, bu heykəlin yaranması üçün çalışmış bir adam kimi mən bu gün onun açılışında iştirak edirəm və bu heykəlin açılması da mənə etibar olunub. Mən bunu böyük iftixar hissi ilə qeyd edirəm.

Həzi Aslanovun həyat yolu, qəhrəmanlığı, İkinci Dünya müharibəsində xidmətləri bütün Azərbaycan gəncləri üçün örnəkdir. Xüsusən müstəqil Azərbaycanın indiki vaxtında. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycanın təcavüzə məruz qaldığı bir vaxtda Həzi Aslanov Azərbaycan xalqı üçün, ordumuz üçün, gənclərimiz üçün böyük örnəkdir, nümunədir. Mən bu gün Həzi Aslanov adına məktəbin kursantları qarşısında çıxış edərkən ilk növbədə hamınızın Həzi Aslanova bənzəməyinizi arzu edərdim. Hər biriniz xalqımızı, Vətənimizi Həzi Aslanov kimi sevməlisiniz. Hər biriniz hərbi peşəni Həzi Aslanov kimi mənimsəməlisiniz.

Bilin ki, o dövrdə Sovet Ordusunda azərbaycanlı zabitlərin sayı çox az idi. Azərbaycandan general olanlar da çox az idi. Həzi Aslanov həm vətənpərvərliyinə, həm öz zəkasına, biliyinə görə, həm də hərbi peşəyə böyük hörmət və məhəbbətinə görə bu yolu seçmiş, zabit olmuş, İkinci Dünya müharibəsində vuruşmuş, böyük yol keçmiş, Qafqaz dağlarından Pribaltikaya qədər döyüş-döyüşə getmiş, həlak olmuşdur.

Mən vaxtilə Stalinqradda müharibəyə həsr olunmuş abidəni ziyarət edərkən orada adları qızıl hərflərlə yazılmış Sovet İttifaqı qəhrəmanları arasında Həzi Aslanovun da adını iftixarla oxumuşdum.

Hələ o vaxt ürəyim dağa döndü, fəxr etdim, ətrafımda olan adamlara sevinclə bildirdim ki, baxın, bu abidədə Azərbaycan oğlunun da adı var. Bunlar hamısı Azərbaycan tarixinin parlaq səhifəsidir...

Mən siz kursantlara tövsiyə edirəm, bu yolla gedin. Hərbi peşə, zabitlik peşəsi, Vətəni müdafiə işi müqəddəsdir. İnsan

həyatda çox peşələrlə məşğul ola bilər. Amma hər bir adam özünü hərbi işə, əsgəri işə, Vətəni müdafiə etmək işinə həsr edə bilməz. Bunu yalnız Vətəninə həddindən artıq sevmə, xalqına sadıq olan insanlar edə bilərlər. Mən sizi məhz bu cür görmək istəyirəm. Güman edirəm ki, siz elə də olacaqsınız. Qarşınızda böyük bir yol durur. Bu yolda ilk addımlar atırsınız. Arzu edərdim ki, yaxşı təhsil, təlim alınsınız, yaxşı hazırlaşsınız, Azərbaycan Ordusunun möhkəmlənməsində, inkişaf etməsində böyük xidmətlər göstərsiniz. Çünki bu gün Azərbaycan torpaqları Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən təcavüzə məruz qalıb. Biz torpaqlarımızı müdafiə etməli, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etməli, Vətənimizin keşiyində durmalıyıq. Bu vəzifə sizin üzərinizə düşür. Azərbaycan Ordusu gələcəkdə də bizə lazımdır. Çünki Azərbaycan müstəqil dövlətdir. **Hər bir müstəqil dövlətin güclü ordusu olmalıdır.** Bu ordunun özəyini siz təşkil edirsiniz. Gələcəkdə sizin böyük xidmətləriniz olacaq. Güman edirəm ki, siz bu xidmətləri şərəflə həyata keçirəcəksiniz.

Ermənistanın respublikamıza təcavüzü nəticəsində cəlb olunduğumuz müharibənin sülh yolu ilə başa çatdırılması sahəsində son vaxtlar bir çox mühüm tədbirlər həyata keçirmişik. Mən bir daha bəyan edirəm ki, biz müharibə istəmirik.

Sizin qarşınızda çıxış edərkən Azərbaycan torpaqlarının müdafiəsi yolunda şəhid olmuş həmvətənlərimizin ruhu önündə baş əyərək bir də deyirəm ki, Vətən yolunda həlak olanların, müstəqil Azərbaycanın torpaqlarını qorumaq uğrunda şəhid olanların xatirəsi qəlbimizdə əbədi yaşayacaqdır. Allah onlara rəhmət eləsin, qəbirləri nurla dolsun. Onların qəhrəmanlıq nümunələri sizi daha mübariz olmağa dəvət etsin. Mən inanıram ki, siz şəhidlərin qanını yerdə qoymayacaq, Azərbaycanın torpaqlarını şərəflə müdafiə edəcək, respublikamızın ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün əlinizdən gələni əsirgəməyəcəksiniz.

**GENERAL C.NAXÇIVANSKI ADINA
İXTİSASLAŞDIRILMIŞ HƏRBI MƏKTƏBDƏ
TƏNTƏNƏLİ MİTİNQDƏ ÇIXIŞ**

49 il bundan qabaq dünyanın bütün mütərəqqi qüvvələri, sülhsevər dövlətləri bəşəriyyəti böyük bələdan xilas etmiş, İkinci Dünya müharibəsini sona çatdırmış və dünyada sülh, əmin-amanlıq yaranmasının əsasını qoymuşlar. Bu müharibədə, böyük qələbənin əldə olunmasında Azərbaycan xalqı da fəal iştirak etmişdir...

22 il əvvəl bu məktəbin əsasının qoyulması Azərbaycan xalqı üçün böyük hadisə olmuş və ötən müddət ərzində məktəb respublikamızın hərbi qüdrətinin möhkəmləndirilməsində çox işlər görmüşdür...

Məni sevindirən budur ki, cəbhə bölgələrində olarkən, zabitlərlə görüşərkən onların bir çoxunun bu məktəbdə təhsil aldığını hiss edirəm, görürəm. Onlar mənə deyəndə ki, biz məktəbimizdə vaxtilə sizinlə görüşmüşük, tövsiyələrinizi eşitmişik, - onda mən özümü daha xoşbəxt hiss edirəm.

Məktəbin 22 illik tarixi Azərbaycan Respublikasının həyatında şübhəsiz ki, öz görkəmli yerini tutub. Ancaq bu məktəbi yaradarkən də, sonra onun genişlənməsinə, maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsinə, zabit və müəllim kollektivinin yaranmasına çalışarkən də biz məhz respublikamızın gələcəyini düşünürdük. Mən Azərbaycanın gələcəyinə qayğı göstərirdim. Məmnunam ki, bu qayğılarımız, düşüncələrimiz yerinə düşüb. İndi, Azərbaycan müstəqillik qazanandan sonra, respublikamız müharibə vəziyyətinə düşəndən sonra bu məktəb bizim üçün daha çox əhəmiyyət kəsb edir.

Siz Azərbaycan Ordusunun gələcək zabitləri, təşkilatçılarınız. Ona görə də məktəbdə vaxtdan səmərəli istifadə

etməli, yaxşı təhsil almalı, hazırlaşmalısınız. Həm elmdə, bilikdə, həm fiziki hazırlıqda özünüzü elə göstərməlisiniz ki, ali məktəbdə yaxşı oxuyasınız, yaxşı zabit olasınız. Azərbaycan Ordusunda xidmət etməyə layiq olasınız. Bu gün hərbi peşəni mükəmməl öyrənməyin xalqımız, respublikamız üçün əhəmiyyəti xüsusilə böyükdür. Ona görə də siz gəncələrə hərbi biliklərin sirlərinə dərinədən bələd olmağı, təhsildə, təlimdə uğurlar qazanmağı arzulayıram.

Məktəbin yaranmasında, fəaliyyətində bir neçə nəsil gəncələrə təhsil verib ali məktəblərə, orduya göndərilməsində xidmətləri olan müəllim və zabit kollektivinə öz təşəkkürümü bildirirəm. 9 May Qələbə bayramı münasibətilə məktəbin bütün kollektivini təbrik edirəm, sizə təhsildə, təlimdə, şəxsi həyatınızda müvəffəqiyyətlər arzulayıram və əmin olduğumu bildirirəm ki, Azərbaycan Ordusunun gözəl gələcəyi var, bu ordu daha da möhkəmlənəcək, yüksələcək, müstəqil Azərbaycanın suverenliyini, ərazi bütövlüyünü qoruyacaq, respublikanın hərbi qüdrətini yüksəklərə qaldıracaqdır.

AZƏRBAYCAN SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN 3-cü İLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİ İLƏ TƏBRİK

İgid vətən oğulları!

Fədakar Azərbaycan döyüşçüləri!

Hörmətli müharibə veteranları!

Gələcəyinə ümid bəslədiyimiz hərbi kursantlar!

Əziz və doğma xalqım!

Sizi 9 Oktyabr - Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılmasının 3-cü ildönümü münasibətilə ürəkdən təbrik edir və salamlayıram.

Gənc Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyi keşiyində şərəf və namusla durmuş Azərbaycan Ordusunun mərd əsgər və zabitlərinə, Daxili Qoşunların cəsur döyüşçülərinə, igid sərhədcilərimizə ən səmimi hisslərimi bildirirəm, onlara ölkəmizin və xalqımızın dinc həyatı, aydın sabahı, xoşbəxt və fırvan gələcəyi naminə möhkəm cansağlığı, sarsılmaz dözümlü və dəyanət arzulayıram.

Əminəm ki, zəngin hərbi tarixə malik Azərbaycan xalqı öz Silahlı Qüvvələrinin əzm və qüdrətinə arxalanaraq çətin və ağır dövlət quruculuğu yollarında daha inamla addımlayacaq və yeni zəfərlər qazanacaq.

Heydər ƏLİYEV

7 oktyabr 1994-cü il

AZƏRBAYCAN SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN 3-cü İLDÖNÜMÜNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ YİĞİNCAQDA NİTQ

8 oktyabr 1994-cü il

Əziz əsgərlər, əziz zabitlər!

Hörmətli xanımlar, cənablar!

Hörmətli xarici ölkələrin səfirləri və diplomatik nümayəndələri!

Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin yaranmasının üçüncü ildönümü münasibətilə sizi təbrik edirəm və Silahlı Qüvvələrimizə Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin, suverenliyinin, ərazi bütövlüyünün qorunmasında uğurlar diləyirəm!

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri üç il ərzində ağır və şərəfli yol keçmişdir. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri mürəkkəb bir zamanda yaranmağa başlamışdır. Altı ildir ki, Azərbaycan Respublikası Ermənistan Respublikası tərəfindən hərbi təcavüzə məruz qalmışdır. Bu dövrdə Azərbaycan xalqı bütün imkanlarından istifadə edərək öz torpaqlarını qorumağa çalışmış, qurbanlar, şəhidlər vermişdir.

Azərbaycanda Silahlı Qüvvələr üç il bundan qabaq təşkil olunmağa başlamışdır. Ötən üç il müddətində bu sahədə xeyli iş görülmüşdür. Silahlı Qüvvələrin təşkil olunması, yaranması, qurulması ağır, mürəkkəb şəraitdə keçmişdir. Birincisi, ona görə ki, respublika müharibə şəraitində olub, döyüşlər gedib, torpaqlarımızı, Vətəni qorumaq əsas məqsəd olmuşdur. İkincisi, Silahlı Qüvvələrin təşkilində, təəssüflər olsun ki, böyük səhvlər buraxılıb, günahlar olub, hətta böyük cinayətlərə yol verilib. Ona görə də ötən üç ildə Silahlı Qüvvə-

lər çətinliklər içərisində yaranıb. Ancaq buna baxmayaraq Azərbaycan xalqının əlinə silah götürmüş əsgər, zabit olmuş oğulları Silahlı Qüvvələrimizin yaranması üçün qeyrətlə, namusla çalışmış, döyüşmüş və bu müddətdə məğlubiyyətlər olsa da, Azərbaycan torpaqlarının qorunmasında Azərbaycan əsgərləri, ordumuz, Silahlı Qüvvələrimiz, Azərbaycan övladları qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişdir.

Altı ildən bəri davam edən müharibə dövründə və Silahlı Qüvvələrin yarandığı gündən indiyədək xalqımız Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin qorunması yolunda, torpaqlarımızın, Vətənin müdafiəsi yolunda şəhidlər vermişdir. Bu gün, bu bayram günündə şəhidlərin ruhunu böyük minnətdarlıq hissi ilə yad edirəm, onların qəhrəmanlığı, cəsurluğu və ruhu qarşısında baş əyirəm. Bəyan edirəm ki, şəhidlərin xatirəsi Azərbaycan xalqının qəlbində əbədi yaşayacaqdır.

Azərbaycan Respublikasının suverenliyi, ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olanların xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad etməyi rica edirəm.

Allah şəhidlərə rəhmət etsin, onların valideynlərinə, ailələrinə səbr versin! Bizim borcumuz şəhidlərin qəhrəmanlığını əbədiləşdirmək, şəhid ailələrinə qayğı göstərmək və onların bütün problemlərini həll etməkdən ibarətdir. Əminəm ki, qədirlən Azərbaycan xalqı öz şəhidlərini heç vaxt unutmayacaq və onların valideynləri, ata-anaları, övladları, ailələri həmişə xalqın, dövlətin qayğısı ilə əhatə olunacaqdır.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin tarixində yeni bir mərhələ 1993-cü ilin noyabrında başlanır. Bildiyiniz kimi, ötən üç il müddətində ordunun qurulmasında, yaradılmasında cürbəcür hadisələr baş vermişdir. Ordu əvvəllər ayrı-ayrı silahlı dəstələrdən, qruplardan ibarət olub, ayrı-ayrı çox cəsəretli, qəhrəman komandirlərin idarəsi altında olub, bəzən də ayrı-ayrı səriştəsiz adamların əlində olub. Bizim Silahlı Qüvvələ-

rin tərkibində və onun yaranmasındakı pərakəndəlik, yol verilmiş səhvlər, orduya istənilən qayğının olmaması məğlubiyyətimizin səbəblərindən biridir. Buna görə də canlarını Vətən yolunda qurban vermiş şəhidlərimiz bəzən bir çox səhvlərin də qurbanları olmuşdur.

Ancaq bildiyimiz kimi, Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsi işğal ediləndən sonra, 1993-cü il noyabrın 2-də mənim prezident kimi, Ali Baş Komandan kimi Azərbaycan xalqına müraciətim oldu. Bu müraciətdən sonra, deyə bilərəm ki, Azərbaycan Respublikasında ordunun yaranmasında, xalqın vətənpərvərlik hissəsinin yüksəlməsində və orduya münasibətdə çox böyük dəyişikliklər əmələ gəldi. Mən bu gün tam qətiyyətlə deyə bilərəm ki, keçən ilin noyabrından sonra ordunun yaranması sahəsində böyük işlər görülmüşdür.

Artıq nizami ordu hissələri yaranmışdır. Zabitlərimiz, əsgərlərimiz hərbi peşəni, ordu işini, texnikadan istifadəni mənim səmərəyə, öyrənməyə başlamışlar, təlim keçmişlər. Məhz bunların nəticəsində bizdə, demək olar ki, həqiqi ordu quruculuğu yaranmışdır. Şübhəsiz, mən bu gün deyə bilmərəm ki, ordumuz tam yaranıb, istənilən səviyyədədir. Hələ bunları deməyə əsas yoxdur. Ancaq bu müddətdə - bəlkə bir ildən də az müddətdə görülən iş Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin keyfiyyətə tamamilə dəyişməsinə gətirib çıxarmışdır. Bu gün biz cəsarətlə deyə bilərik ki, Azərbaycanın güclü Silahlı Qüvvələri var, Azərbaycanın qəhrəman milli ordusu var, Azərbaycanın dəyərli generalları, zabitləri var, Azərbaycanın mətin, qəhrəman, hazırlıq keçmiş əsgərləri var. Bu hadisə münasibətilə sizi təbrik edirəm və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bundan sonra da əldə ediləcək nailiyyətlər əsasında ordu qurulacaq, yaranacaq, Azərbaycanın qüdrətli ordusu olacaq və bu ordu ölkəmizin müstəqilliyini, suverenliyini qorumağa qadir olacaqdır.

Silahlı Qüvvələr, ordu hər bir müstəqil dövlətin əsas atributlarından biridir. Ordu olmalıdır, ordu yaranmalıdır. Əgər müharibə olmasa da, torpaqlarımıza heç kəs təcavüz etməsə də, Azərbaycanın müstəqilliyini, suverenliyini təmin etmək üçün onun qüdrətli ordusu olmalıdır. Ancaq indiki dövrdə Azərbaycan üçün qüdrətli ordunun olması respublikamızın müqəddəratının həll edilməsində, bu gün Azərbaycanın olub-olmamasında əsas rol oynayır. Ona görə də bundan sonra bizim qarşımızda daha çox vəzifələr durur. Müdafiə, Daxili İşlər nazirlikləri, Sərhəd Qoşunları qarşısında, bütün silahlı qüvvələr qarşısında böyük vəzifələr durur və bu vəzifələrin yerinə yetirilməsi məhz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün qorunmasını təmin edəcək, dövlətimizin müstəqilliyinin qorunub saxlanmasını təmin edəcəkdir. Bu gün mən əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bu vəzifələr layiqincə yerinə yetiriləcək. Azərbaycanda Silahlı Qüvvələr günbəgün güclənəcək, artacaq, qüdrətlənəcək və respublikamızın müstəqil Azərbaycana layiq güclü Silahlı Qüvvələri olacaqdır.

Qeyd etdiyim kimi, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri müharibə şəraitində, döyüş şəraitində yaranmışdır. Ancaq dünyaya da məlumdur və mən bu gün bir daha bəyan edirəm ki, Azərbaycan müharibə etmək istəmir. Azərbaycan dövləti sülh tərəfdarıdır. Azərbaycan xalqı sülhsevər xalqdır. Biz Ermənistan Respublikasının Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzünü və bunun nəticəsində baş vermiş müharibəni sona çatdırmaq istəyirik. Məsələləri sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Məqsədimiz budur, yolumuz budur, biz bu yolla gedirik.

Bu barədə gördüyümüz işlər həm sizə, həm respublikamızın ictimaiyyətinə, həm də bütün dünya ictimaiyyətinə məlumdur. Biz sülhsevər təşəbbüslər etmişik. Məhz bunların nəticəsində, aparılan danışıqlar nəticəsində bilavasitə Ermənistanla Azərbaycan arasında aparılan danışıqlar nəticəsində,

Rusiya hökumətinin vasitəçiliyi nəticəsində, ATƏM təşkilatının, Minsk qrupunun vasitəçiliyi nəticəsində mayın 12-də atəşkəs haqqında saziş əldə edilmişdir. Beş aya yaxındır ki, bu sazişə riayət olunur, atəşkəs rejimi davam edir. Cəbhələrdə artıq atəş yoxdur və bu altı ildən bəri gedən müharibədə ilk belə uzunmüddətli atəşkəsdir.

Bu, bizim sülhsevər siyasətimizin böyük nəticəsidir, böyük nailiyyətidir və əmin ola bilərsiniz ki, biz öz sülhsevər siyasətimizi bundan sonra da davam etdirəcəyik. Bizim məqsədimiz bu vəzifədən, bu inkişafdan, yaranmış bu şəraitdən istifadə etmək, böyük, uzunmüddətli, etibarlı sülh əldə etmək, məsələni sülh yolu ilə həll etmək, Azərbaycan xalqını bu ağır bəladan, bu müharibədən, döyüşlərdən xilas etməkdən ibarətdir.

Bunlara nail olmaq üçün biz bütün imkanlardan istifadə edirik. Bizim bu sahədə gördüyümüz işlər mətbuat, informasiya orqanları vasitəsilə sizə çatdırılmışdır, məlumdur. Mən bu gün sizin qarşınızda çıxış edərək bildirmək istəyirəm ki, biz bu yolla gedəcəyik və bu sahədə söylərimizi davam etdirəcəyik. Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, biz bu işdə nailiyyət əldə edə biləcəyik. Biz bunu istəyirik, bunu Azərbaycan xalqı istəyir, bunu dünya bilməlidir: biz bu yoldan dönməyəcəyik.

Məhz bu yolla getmək üçün, məhz etibarlı, uzunmüddətli sülh əldə etmək üçün Azərbaycan Silahlı Qüvvələri daha da güclü olmalıdır. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri öz hərbi peşəkarlıq səviyyəsini artırmalıdır. Azərbaycan Ordusu yaxşı təlim keçməli, hazırlaşmalıdır, tutduğu mövqeləri müdafiə etməyə hazır olmalıdır. Mən əminəm ki, ordumuz buna hazırdır.

Bu gün biz burada, bu möhtəşəm Respublika sarayında Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaranmasının ildönümünü bayram edirik. Bu günü bütün Azərbaycan xalqı bayram edir. Eyni zamanda bu günü cəbhədə, ön cərgədə Azərbaycan tor-

paqlarının keşiyində dayanan bizim qəhrəman əsgərlər, zabitlər, generallar da bayram edirlər. Onlar mənim səsimi eşidirlər. Mən bu salondan, bu təntənəli mərasimdən torpaqlarımızın keşiyində duran, cəbhədə Ermənistan silahlı qüvvələri ilə üz-üzə dayanan əsgərlərimizi, zabitlərimizi, generallarımızı, vətəndaşlarımızı, döyüşçülərimizin hamısını təbrik edirəm. Mən onları ürəkdən salamlayıram, bağrıma basıram və onlara bu şərəfli işlərində uğurlar arzulayıram.

Bizim məqsədimiz atəşkəs rejimini saxlamaqdan ibarətdir. Cəbhədə olan ordu hissələrimizə müraciət edərək onlara bir daha deyirəm: atəşkəs rejimini saxlamaq lazımdır. Heç bir fitnəkarlığa, heç bir təxribata yol vermək olmaz. Hər bir təxribatdan, hər bir fitnəkarlıqdan, hər bir gözlənilməz hadisələrdən bəzi qüvvələr istifadə edə bilirlər, aranı qarışdırırlar. Yenə də müharibə başlaya bilər. Biz bunu istəmirik. Mən əminəm ki, bizim cəbhədə olan zabitlərimiz, komandirlərimiz, Silahlı Qüvvələrin rəhbərləri mənim bu əmrimə riayət edəcəklər. Mən əminəm ki, əgər hansı bir təxribatçı, hansı bir düşmən qüvvə bu atəşkəs rejimini pozmaq istəsə, onları aradan çıxaracaq, dəf edəcəklər.

Eyni zamanda mən əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Ermənistan tərəfi də, Ermənistan silahlı qüvvələri də atəşkəs rejiminə riayət edəcəklər. Ermənistanın rəhbərləri bunu bəyan ediblər. Son dəfə Nyu-Yorkda mən Ermənistanın prezidenti ilə görüşəndə o, bunu bir daha bəyan etdi. Mən istəyirəm ki, buna inanım. Bu gün bir daha xəbərdarlıq edirəm ki, biz atəşkəs rejiminə riayət edirik, qarşı tərəf də buna riayət etməlidir və bu müddətdən istifadə edib böyük sülhə nail olmalıyıq.

Qeyd etdiyim kimi, bunlarla yanaşı ordumuzda quruculuq işləri getməlidir. Ordumuz güclənməlidir, öz peşəkarlıq səviyəsini artırmalıdır. Zabitlərimiz əsgərlərlə, yeni səfərbər ol-

muş gənclərlə həmişə təlim-tərbiyə işləri aparmalıdılar. Ordumuzu lazım olan vaxt Vətənimizi qorumaq üçün, düşməne layiqli cavab vermək üçün hazırlamaq lazımdır. Bu, bizim Silahlı Qüvvələrin, komandanların, Müdafiə Nazirliyinin, Daxili İşlər Nazirliyinin, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin borcudur. Mən bu gün onlardan tələb edirəm. Mən əminəm ki, ordumuzda quruculuq işi, ordunun təlim-tərbiyə işi lazımi səviyyədə gedəcəkdir. Mən əminəm ki, ordumuza gələn gənclər öz şərəfli vəzifələrini başa düşür, anlayırlar və vətəndaşlıq borcunu, şərəfli borcunu layiqincə yerinə yetirəcəklər.

Təəssüf ki, ordumuzdan yayınanlar, fərarilik edənlər, bəzən də cinayət edənlər olur. Orduda qulluq etməkdən boyun qaçıranlar da olur. Biz bu hadisələrin şahidi olmuşuq, bu gün də şahidiyik. Ona görə də mən bütün vətəndaşlara, bütün atanalara müraciət edirəm: ordu bizim üçün ən müqəddəs, ən gərəqli dövlət strukturudur. Ordu hər bir vətəndaşın əmin-amanlığı üçün yaranır. Ordu Azərbaycanın müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü qorumaq üçün yaranıb. Ona görə də hər bir vətəndaş ordu sıralarında xidmət etməyi özünə şərəf bilməlidir. Hər bir valideyn öz oğlunu, öz yetirməsini ordu sıralarına göndərməyi özünün vətənpərvərlik, vətəndaşlıq borcu hesab etməlidir, bu şərəfli borcunu yerinə yetirməlidir.

Respublikamız, xalqımız böyük bəlalar çəkmişdir. Xalqımız uzun illər milli azadlıq uğrunda mübarizə aparmışdır, uzun illər müstəqil dövlət arzusunda olmuşdur. Allaha şükür olsun ki, biz bu arzularımıza çatmışıq. Azərbaycan xalqı milli azadlığına nail olub. Müstəqil dövlətimiz var. Azərbaycan dövləti artıq dünya miqyasında tanınır, beynəlxalq təşkilatlarda təmsil olunmuşdur. Dünyanın bütün dövlətləri müstəqil Azərbaycan Respublikasına hörmət və ehtiramla yanaşırlar. Ona görə də biz bunları yüksək qiymətləndirərək ordumuzu gücləndirməliyik. **Ordu Azərbaycan Respublikasının müs-**

təqilliyinin təminatçısıdır. Bunu hamı bilməlidir.

Son günlər Bakıda, Gəncədə baş vermiş hadisələr Azərbaycan Respublikasında böyük narahatlıq hissi yaratdı. Bu hadisələr bir çoxlarını sarsıtdı. Bunlar ümumiyyətlə, bizim daxili, ictimai-siyasi vəziyyəti pozmağa yönəldilmişdir. Bu hadisələr onu göstərdi ki, Azərbaycanın müstəqilliyinə, suverenliyinə qəsd etməyə cəhd göstərən qüvvələr hələ vardır - Azərbaycanın daxilində də, xaricində də. Bu qüvvələr yatmayıblar. Bizim içimizdə olan bu qüvvələr Azərbaycanın bu ağır dövründə birləşmək, yumruq kimi olmaq, Azərbaycanın müstəqilliyi üçün harda olur-olsun çalışmaq əvəzinə, təəssüflər olsun ki, belə fürsətlərdən istifadə edib respublikamızı dağıtmağa cəhd edirlər. Son günlərin faciəli hadisələri gözümüzün qabağındadır.

Sentyabrın 20-də Azərbaycan Respublikası beynəlxalq aləmdə, öz iqtisadiyyatında çox güclü, cəsarətli bir addım atdı, neft yataqlarının istifadə olunması üçün xarici ölkələrin şirkətləri ilə böyük bir müqavilə imzaladı. Bundan iki gün sonra isə dövlətə qarşı cinayət etmiş dörd nəfər şəxs Respublika Milli Təhlükəsizlik Nazirliyindən oğurlandı, çıxarıldı və indiyə qədər tapılmamışdır.

Sentyabrın 29-da Azərbaycanda dəhşətli terror hadisələrinin şahidi olduq, iki dövlət xadimi, Azərbaycan dövlətində fəal işləyən adamlar - Afiyəddin Cəlilov və Şəmsi Rəhimov qətlə yetirildilər, vəhşicəsinə öldürüldülər. Azərbaycanda siyasi terror, özü də çox ağır, dəhşətli, vəhşicəsinə həyata keçirilmiş terror baş verdi. Bundan sonra Bakıda daha bir hadisə baş verdi.

XTPD-nin bir qrup dəstəsi Respublika Prokurorluğunu zəbt etdi, qeyri-qanuni hərəkətlər etdi. Biz bu məsələləri sülh yolu ilə həll etdik. Bunları yoluna qoymaq, həll etmək ərəfəsində Gəncədə hərbi çevriliş başlandı. Bizim dövlət orqan-

larında işləyən adamlar, Azərbaycanın polisində, Nazirlər Kabinetində işləyən, keçmiş ordudan tərxis olunmuş, ancaq ayrı-ayrı mafioz qruplara toplaşmış adamlar, Gəncənin hərbi polisi, ümumi polisi, Gəncədə dövlət strukturunda, hərbi qulluqda olan bəzi adamlar, eyni zamanda güclü silah saxlayan, silahlı dəstələr saxlayan qüvvələr Gəncədə dövlət çevrilişinə cəhd etdilər. Bunlar hamısı onu göstərir ki, biz xarici düşmənlər haqqında danışırıq və bu həqiqətdir, ancaq əsas düşmənlər Azərbaycanın daxilində olan düşmənlərdir.

Azərbaycanın daxilində olan düşmənlər - Azərbaycandan qaçmış, cinayət törətmiş Mütəllibov kimi, Vaqif Hüseynov kimi adamlar tərəfindən, onların burada olan havadarları tərəfindən idarə olunan, istiqamətləndirilən adamlar ölkəmizdə bu vəziyyətdə qarışıqlıq yaradıb öz çirkin niyyətlərinə nail olmaq istədilər. Təəssüf ki, bu işlərdə baş nazir vəzifəsini tutan Surət Hüseynov da iştirak etdi. Çox təəssüflər olsun. Sizə bildirmək istəyirəm ki, o, baş nazir işlədiyi vaxtda mən ona çox tövsiyələr verdim, çox məsləhətlər verdim, bir çox hallarda bəzi qeyri-qanuni hərəkətlərindən çəkinməyi bildirdim, xəbərdarlıq etdim, başa saldım. Ancaq o, bunları anlamadı, başa düşmədi, həmin mafioz qruplara qoşuldu. Onlarla bərabər hərəkət etdi və bu ağır vəziyyətdə - respublikanın rəhbərliyi mütəşəkkil bir halda, Bakıda baş vermiş hadisələri sülh yolu ilə həll etdiyi bir məqamda o, Gəncədəki hadisələrin təşkil olunmasının səbəbkarlarından biri oldu.

Şübhəsiz ki, bunların hamısının qarşısını aldıq. Qan töküldü, Gəncədə də qan töküldü. Dediym kimi, bizim ordunun üç əsgəri, çavuşu həlak oldu, onlara Milli Qəhrəman adı verildi. Yaralananlar oldu. Qanunsuz silahlı dəstələrdən də həlak olanlar vardır. Təəssüf ki, qanunsuz dəstələrdə olduqlarına görə onların kim olduqları indiyədək aşkar edilməyib.

Biz ağır günlər keçirdik. Respublikamız bu günlər böyük

bir imtahandan keçdi, yeni imtahandan çıxdı. Sizə deyə bilərəm ki, Azərbaycan xalqı, Azərbaycan vətəndaşları bu sınaqdan, bu imtahandan qürurla, məğrurluqla, qəhrəmanlıqla, cəsarətlə çıxdılar. Azərbaycan xalqına eşq olsun!

Hakimiyyəti devirməyə çalışan adamlar dar düşüncəli adamlardır. Onlar bir həqiqəti başa düşməzlər ki, Azərbaycan xalqı, Azərbaycan vətəndaşları indi hər şeyi dərk edir, hər şeyi bilirlər, bu son altı il içərisində çox əzab-əziyyətdən keçirlər, hər şeyi görüblər. Bugünkü müstəqilliyi heç kəs itirmək istəmir. Namuslu, şərəfli Azərbaycan vətəndaşları bu günlərini itirmək istəmirlər. Ona görə də mənim bir çağırışla, gecə vaxtı, gecədən keçmiş Bakı vətəndaşları yataqdan durdular, analar körpə uşaqları ilə, veteranlar, ağsaqqallar, gənclər Prezident sarayının qarşısındakı meydana topladılar. Azərbaycanın dövlətçiliyi uğrunda fədakarcasına mübarizə aparmağa, dövlətçiliyimizi qorumağa hazır olduqlarını, Azərbaycan Prezidenti ilə həmrəy olduqlarını bildirdilər. Azərbaycanın dövlətçiliyini, müstəqilliyini, xalq tərəfindən seçilmiş Azərbaycan Prezidentini müdafiə etdilər.

Ertəsi gün Azadlıq meydanında yüz minlərlə adamın iştirakı ilə keçirilən izdihamlı mitinq Azərbaycan xalqının, Azərbaycan vətəndaşlarının birliyini, həmrəyliyini bir daha nümayiş etdirdi. Azadlıq meydanına toplaşmış bakılılar və Azərbaycanın bütün guşələrindən - bütün rayonlarından, şəhərlərindən gəlmiş vətənpərvər insanlar bir daha nümayiş etdirdilər ki, heç bir qüvvə Azərbaycanın müstəqilliyini, dövlətçiliyini sarsıda bilməz, yıxa bilməz və buna cəhd edən hər bir qüvvə öz layiqli cəzasına çatacaqdır.

Həm Azərbaycan daxilində, həm ölkəmizin xaricində olan, Azərbaycandan qaçmış, indi burada təxribat aparmaq istəyən qüvvələr, həm də Azərbaycanın daxilində onlarla əlbir olan qüvvələr, onların himayəsi altında olan qüvvələr bilsinlər:

onların hamısı xalq qarşısında cavab verəcəklər. Onlar xalq qarşısında cinayət edirlər. Onlar vətənlərinə xəyanət edirlər. Xəyanətkarlar xəyanətkar kimi cəzalanacaqlar.

Bu ağır dövrdə Azərbaycan dövlətinin əsas dayağı xalq, xalqın həmrəyliyi, xalqın birliyi oldu. Eyni zamanda Azərbaycan Silahlı Qüvvələri də öz rəşadətini, öz qeyrətini göstərdilər. Gəncədə baş vermiş hadisələrin qarşısını almaq üçün şəhərdə və Gəncənin ətraf rayonlarında olan silahlı qüvvələrimiz qəhrəmancasına hərəkət etdilər. Qiyamçıları, təxribatçıları dövlət çevrilişi edənləri dəf etdilər, onların qarşısını aldılar, onların silahlarını əllərindən aldılar. O hadisələrin təşkilatçılarının bəziləri yaxalanıb, bəziləri qaçıb gizlənilər. Ancaq heç kəs haqq-ədalət məhkəməsindən gizlənmə bilməyəcək. Onlar mütləq xalq qarşısında, ədalət məhkəməsi qarşısında cavab verəcəklər.

Mən bu gün bu son hadisələrdə vətənpərvərlik, milli həmrəylik göstərmiş bütün Azərbaycan vətəndaşlarına, Azərbaycan xalqına öz təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm. Bildirirəm ki, bir dövlət başçısı kimi, bir Prezident kimi mən bundan sonra da xalqa güvənirəm, xalqa arxalanıram, xalqı öz dayağım hiss edirəm. Sağ olun. Sizə təşəkkür edirəm.

Eyni zamanda bu dövlət çevrilişi cəhdini dəf etmək üçün Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin, Azərbaycan Ordusunun böyük xidmətlərini bu gün bir daha qeyd edirəm, onlara öz təşəkkürümü bildirirəm. Qeyd edirəm ki, onlar həmin günlərdə böyük sınaqdan keçdilər, hər bir qüvvəyə cavab verməyə hazır olduqlarını nümayiş etdirdilər. Azərbaycan Ordusuna, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinə həmin günlərdə dövlət çevrilişinin qarşısının alınmasında göstərdikləri fəaliyyətinə görə təşəkkür edirəm.

Güman edirəm ki, son günlərin hadisələri xalqımızı həm çaşdırdı, bir az qorxutdu, narahat etdi, eyni zamanda xalqımı-

zı bərkitdi, ictimaiyyəti möhkəmləndirdi. Bu hadisələr göstərdi ki, Azərbaycan dövləti möhkəm dövlətdir, qüdrətli dövlətdir və onu heç kəs yıxa bilməz.

Son günlərin hadisələri dünya ictimaiyyətinin, dünya dövlətlərinin müstəqil Azərbaycana münasibətini də bildirdi. Bildiyiniz kimi, bu hadisə münasibətilə böyük dövlətlər və bütün dünya ictimaiyyəti Azərbaycan Respublikasında olan hadisələrə münasibətini ifadə edir. Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Türkiyənin, Rusiyanın, İngiltərənin, Fransanın, İrənin, Yunanıstanın, başqa dövlətlərin (hamısını deyib sizin vaxtınızı almaq istəmirəm) bəyanatları verildi. Onlar hamısı bildirdi ki, Azərbaycanın xalq tərəfindən seçilmiş Prezidenti müdafiə olunur, Azərbaycanın dövlətçiliyinə qarşı çıxan qüvvələr pislənir. Və həmin dövlətlər Azərbaycanda sabitlik olmasını istəyirlər. Ona görə də mən bütün dünya ictimaiyyətinin bu ağır günlərdə Azərbaycana göstərdiyi münasibətə, həmrəyliyə görə, böyük dövlətlərin Azərbaycanda yaranmış vəziyyətə münasibətilə verdikləri bəyanatlara görə onlara təşəkkürümü bildirirəm.

Burada xarici ölkələrin səfirləri bizimlə birlikdə iştirak edirlər. Mən onlara öz təşəkkürümü bildirirəm.

Bilirəm ki, onlar da böyük həyəcan hissi keçirdilər. Amma eyni zamanda onlar Azərbaycanda sabitliyin qorunmasına həmişə çalışmışlar. Onlara da təşəkkür edirəm. Bütün bunlarla onu bildirmək istəyirəm ki, dünya ictimaiyyəti də bu ağır günlərdə Azərbaycana dayaq oldu, kömək oldu. Bu bir daha onu göstərdi ki, Azərbaycanın müstəqilliyi nəinki tanınıb, hətta Azərbaycanın müstəqilliyi ilə hesablaşılır.

Bizimlə həmrəy olan dövlətlərə, ictimai təşkilatlara, beynəlxalq təşkilatlara, xarici ölkələrin Azərbaycanda yerləşən səfirliklərinə bu hadisələr zamanı göstərdikləri fəaliyyətə görə təşəkkürümü bildirirəm.

Əziz və hörmətli həmvətənlər!

Bizim Silahlı Qüvvələrimiz, ordumuz Azərbaycanın suverenliyini qorumaq üçün, Azərbaycan torpaqlarının bütövlüyünü təmin etmək üçün bundan sonra böyük yol keçməlidir. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qarşısında böyük vəzifələr vardır. Mən bu barədə danışdım. Bir daha demək istəyirəm ki, hamımızın borcu ordunu möhkəmləndirməkdir. Hər bir vətəndaş ordunu, Silahlı Qüvvələri möhkəmləndirmək üçün öz fəaliyyətini göstərməlidir. Silahlı Qüvvələrə, orduya qayğı, yardım hər bir nazirliyin, hər bir icra orqanının, hər bir dövlət orqanının, hər bir ictimai təşkilatın, vətəndaşın borcudur.

Ona görə də mən sizin hamınızı Silahlı Qüvvələrimizin möhkəmləndirilməsinə, inkişaf etdirilməsinə kömək göstərməyə dəvət edirəm. Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bu şərəfli vəzifəni yerinə yetirəcəksiniz.

Bu bayram münasibətilə sizi bir daha təbrik edirəm. Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinə uğurlar diləyirəm.

Azərbaycanın qəhrəman əsgərlərinə və zabitlərinə eşq olsun!

Yaşasın müstəqil Azərbaycan Respublikası!

RESPUBLİKA MİLLİ QVARDİYASININ QƏRARGAHINDA AZƏRBAYCANIN MİLLİ QƏHRƏMANI ƏFQAN HÜSEYNOVUN BÜSTÜNÜN AÇILIŞI MƏRASİMİNDƏ ÇIXIŞ

28 may 1995-ci il

Hörmətli bacılar və qardaşlar!

Hörmətli həmvətənlər, hörmətli dostlar!

Bu gün Azərbaycanın Respublika günüdür, bayram günüdür. Bu bayram münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm, hər birinizə səadət və xoşbəxtlik arzulayıram. Bütün Azərbaycan xalqına sülh, əmin-amanlıq və xoşbəxtlik diləyirəm.

Bu bayram günündə biz buraya Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əfqan Hüseynovun xatirəsini yad etmək üçün, onun qəhrəmanlığına hörmət və ehtiramın rəmzi olan büstünün açılması münasibətilə toplaşmışıq. Mən bu toplantıda iştirak etməyimdən çox məmnunam. Çox məmnunam ki, Azərbaycan torpaqlarının müdafiəsi uğrunda canını qurban vermiş, şəhid olmuş Əfqan Hüseynovun büstünün açılması mərasimində iştirak etmək mənə nəsb olub.

Bu hadisə - Əfqan Hüseynovun büstünün açılması münasibətilə sizi təbrik edirəm. Ümidvar olduğumu bildirirəm ki, Milli Qəhrəman Əfqan Hüseynovun xatirəsi qəlbimizdə əbədi yaşayacaqdır. Bu büstün açılması bir daha nümayiş etdirir və etdirəcək ki, Azərbaycan xalqı əyilməzdir, yenilməzdir, qəhrəmandır. Əminəm ki, xalqımız öz ərazi bütövlüyünü təmin edəcək, öz torpaqlarını azad edəcək və Əfqan Hüseynov kimi qəhrəmanların qanı yerdə qalmayacaq.

Əfqan Hüseynovun həyat yolu haqqında burada onun müəlliməsi və silahdaşları çox gözəl danışdılar. Doğrudan da,

Əfqan Hüseynovun həyatı çox ibrətamizdir. Azərbaycanda hər bir kəs belə bir həyat yaşaya bilsə, xoşbəxt olar. **Həyatın mənası çox və yaxud az yaşamaqdan ibarət deyil. Onun əsas mənası bu həyatda öz yerini tutmaq, mövqeyini müəyyən etmək, ləyaqət göstərmək və başqaları üçün nümunə olmaqdır.** Əfqan Hüseynov kimi qısa bir ömür sürmüş insanın həyatı doğrudan da nümunədir, hər bir adam üçün ibrət məktəbidir, hər bir gənc üçün təcrübə, mənəviyyat mənbəyidir.

Əfqan Hüseynov orta məktəbin 8-ci sinfini bitirəndən sonra Azərbaycanda yaranan və bu gün bizim üçün daha böyük əhəmiyyətli olan C.Naxçıvanski adına hərbi məktəbə daxil olmuşdur. Oranı bitirdikdən sonra Bakıdakı ali hərbi məktəbə daxil olub, onu qurtardıqdan sonra isə hərbi xidmətdə olub, rütbələr alıb, öz əsgərlik, zabitlik borcunu şərəflə yerinə yetirib. Vətənimiz ağır vəziyyətə düşdüyü vaxt, Ermənistan silahlı qüvvələri ölkəmizə təcavüz etdiyi zaman, respublikamızın müdafiəsi zəruri olduğu bir dövrdə Əfqan Hüseynov fikirləşmədən, heç bir tərəddüd etmədən qəti qərar qəbul edib, cəbhəyə gedib, döyüşüb. Azərbaycan torpaqlarını - Füzulini də, Qubadlıni da, Laçını da qorumaq uğrunda vuruşub və döyüşdə həlak olub, əbədiyyətə qovuşub. Bu, çox böyük və şərəfli yoldur.

Burada dedilər ki, Əfqan Hüseynov ailə qurub, övladı olub. Övladının bir ayı tamam olmamış həlak olub. Həqiqətən bu, yüksək vətənpərvərlik, vətəndaşlıq, qəhrəmanlıq nümunəsidir. Bax, bunlara görə Əfqan Hüseynovun qəhrəmanlığı, şücaəti, onun büstü qarşısında mən bu gün Azərbaycanın Prezidenti kimi baş əyirəm. Allah ona rəhmət eləsin. Azərbaycanın belə qəhrəmanları, şəhidləri ilə bütün xalqımız kimi mən də fəxr edirəm.

Əfqan Hüseynovun ailəsi, qohum-əqrəbası var, yəqin ki,

onlar buradadırlar. Mən onlara minnətdarlığımı və təşəkkürümü bildirirəm ki, belə bir övlad yetişdiriblər, vətəndaş tərbiyə ediblər, bu ailədən belə bir insan çıxıb. Əfqan Hüseynovun qəhrəmanlığı və qəhrəmancasına şəhid olması həmin ailədəki mühiti əks etdirir. Mən onlara təşəkkür edirəm. Əfqan Hüseynovun ailəsinə, qohum-əqrəbasına cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram. Əmin ola bilərsiniz ki, Azərbaycan dövlətinin və xalqının qayğısı həmişə sizin üzərinizdə olacaqdır.

Siz övladınızı, doğma adamınızı itirmisiniz. Əfqan Hüseynov başqalarına nisbətən xeyli ucalıb. Siz də mənəviyyatca ucalmısınız. Bu, böyük sərvətdir. Bu, bütün dünyada olan sərvətlərin hamısından böyük sərvətdir. Hamımız bilməliyik ki, məhz bu cür sərvətlərə malik olan adamlar daim cəmiyyətimizin hörmət və ehtiramını qazanacaqlar. Bizim cəmiyyətdə məhz bu cür sərvətə malik olanlar ən zəngin adamlardır. Ona görə də belə insanlara, ailələrə mən daim hörmət etmişəm və hörmət edəcəyəm. Mən onlara bu gün də öz hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Bu gün biz Azərbaycan dövlətinin Milli Qvardiyasının qərarındayıq. Milli Qvardiyanın şəxsi heyəti buradadır. Mən onların hamısı ilə görüşəcəyəm. Milli Qvardiya Azərbaycan dövlətçiliyinin qorunması, Azərbaycan dövlətçiliyinin rəmzi olan Prezidentinin qorunması üçün yaradılıb. Milli Qvardiya öz üzərinə düşən vəzifəni layiqincə yerinə yetirir və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bundan sonra da layiqincə yerinə yetirəcək. Milli Qvardiya xüsusi hərbi hissədir. Ancaq bizim artıq böyük Milli Ordumuz var. Ordumuz Azərbaycan torpaqlarının keşiyində durur. Milli Ordumuz döyüslər aparmış, qurbanlar, şəhidlər vermişdir.

Mən bu gün böyük iftixar hissi ilə demək istəyirəm ki, Milli Ordumuzun yaranması haqqında biz vaxtilə düşün-

müşük. Nəinki düşünmüşük, on illər bundan əvvəl tədbirlər görmüşük və onlar indi öz nəticəsini verir. Xatirimdədir, 1970-ci ildə, 25 il bundan öncə mən Azərbaycanda əvvəllər heç vaxt oxşarı, analoqu olmayan ixtisaslaşdırılmış hərbi orta məktəb yaratmaq haqqında fikir irəli sürdüm. Bu məktəbi yaratdım. Doğrudan da mənim həyatımda gördüyüm işlər içərisində bu addımı, bu işi, bu təşəbbüsü o dövrdən artıq 25 il keçəndən sonra şəxsən özüm çox yüksək qiymətləndirirəm.

Mən belə bir addım atarkən, təşəbbüs irəli sürərkən, o vaxt Sovetlər İttifaqının çərçivəsində belə bir qeyri-adi qərar qəbul edərkən təkcə o günləri yox, Azərbaycanın gələcəyini düşünürdüm. Mən çox istəyirdim ki, Azərbaycanın milli ordusu olsun. Əgər o vaxt milli ordu yaratmaq mümkün deyildisə, Sovetlər İttifaqı ordusunun tərkibində Azərbaycanın güclü zabit korpusu, zabitləri olsun. Mən istəyirdim ki, Azərbaycan zabitləri Sovetlər İttifaqı ordusunun tərkibində özlərinə layiq yer tutsunlar, respublikamızın mövqeyini müdafiə etsinlər və Azərbaycanın təsirini bütün Sovetlər İttifaqına yaya bilsinlər. Mən istəyirdim ki, zabitlər korpusumuz olsun, çünki bu, Azərbaycanın gələcəyi üçün lazım idi. O vaxt bunu dərk edə bilməyən adamlar da, buna adicə bir hadisə, tədbir kimi baxanlar da indi yəqin artıq bilirlər ki, bu addımı atarkən nə qədər böyük uzaqgörənlik olmuşdur.

Deməliyəm ki, o vaxt biz məktəbi yaradanda onun əleyhinə Moskvadan, Sovetlər İttifaqının mərkəzindən çox etirazlar edirdilər. Buraya bir neçə dəfə komissiyalar göndərdilər, yoxladılar, bunun qeyri-qanuni olması barədə qərarlar çıxardılar. Təkliflər verdilər ki, mənim bu qərarım Sovetlər İttifaqında mövcud olan qərarlara ziddir, uyğun deyil, onu ləğv etmək lazımdır. O vaxt mənə deyirdilər ki, Suvorov adına, Naximov adına məktəblər var, əgər siz gənclərinizi, uşaqlarınızı, hərbi təhsilə cəlb etmək istəyirsinizsə, bu məktəblər-

dən istifadə etmək olar, belə bir ixtisaslaşdırılmış hərbi məktəbin yaranması isə lazım deyil. Ancaq mən öz fikrimdən dönmədim. Heç bir təzyiq mənə güc gələ bilmədi. Mən tutduğum işi davam etdirdim. İxtisaslaşdırılmış bu hərbi məktəb - Azərbaycanın böyük sərkərdəsi, generalı Cəmişid Naxçıvan-skinin adını daşıyan məktəb yaşadı, inkişaf etdi, kadrlar hazırladı.

İndi mən hərbi hissələrdə, döyüş bölgələrində, cəbhədə olarkən zabitlərlə rastlaşdım. Çoxları mənə yanaşır, xatırlayırlar ki, həmin C.Naxçıvanski adına hərbi məktəbdə oxuyublar, orada mənimlə görüşüblər. Doğrudan da, mən həmin məktəbi nəinki yaratdım, hər il, bəlkə ildə bir neçə dəfə oranı ziyarət edirdim. O məktəbin yaşaması, maddi-texniki bazasının yaradılması, inkişaf etməsi, genişlənməsi üçün lazım olan bütün tədbirləri görürdüm, heç bir şeyi əsirgəmirdim. Ona görə də mən orada oxuyan və təhsil alan gənclərin hamısı ilə görüşmüşdüm. Elə bir gənc ola bilməz ki, onunla görüşməyim. Çünki mən oraya hər il gedirdim. Hər dəfə 13, 14, 15 yaşında oğlanlar orada hərbi paltarda, hərbi intizamla, əsgəri addımlarla bizim önümüzdən keçib gedəndə bəzən gözlərimdən yaş gəlirdi. Mən onlara baxdıqca düşünürdüm ki, nə qədər gözəl bir iş görmüşük və bu iş Azərbaycanın gələcəyi üçün nə qədər lazımdır.

İndi 25 il keçəndən sonra biz bunun nəticələrini görürük, hər yerdə görürük. Bu hərbi məktəbin hazırladığı, yetirdiyi, təhsil, tərbiyə verdiyi Əfqan Hüseynov sonra Ali Hərbi Məktəbdə öz təhsilini davam etdirib, Azərbaycan xalqına sədaqətlə, mərdliklə, ləyaqətlə xidmət edib, torpaqlarımızın müdafiəsi üçün döyüşüb, yaralanıb, son nəfəsinədək vuruşub və cəbhədə həlak olub.

Ona görə də mən bu gün çox böyük həyəcan keçirirəm. Bilirsiniz, bu görüşlər məndə yeni-yeni çox xoş hissiyyatlar

yaradır. Məni bir tərəfdən sevindirir, ancaq insanların həlak olması məni kədərləndirir. Eyni zamanda bu, həyatımızın reallığıdır.

Biz müstəqil Azərbaycan Respublikası qururuq. Dövlətimizi, torpaqlarımızı qorumaq lazımdır. Torpaqlarımızı qorumaq üçün şübhəsiz ki, şəhid də verməliyik. Əgər qan tökülməsə, o Vətən Vətən deyil. Şəhid olmasa, o Vətən müstəqil dövlət ola bilməyəcək. Bunlar təbiidir. Hər bir itki, hər bir vətəndaşımızın şəhid olması qəlbimizi sıxır, bizdə kədər hissi doğurur. Eyni zamanda şəhidlik səviyyəsinə çatmış insanların qəhrəmanlığı bizdə qürur hissi, iftixar hissi doğurur.

Mən çox sevinirəm ki, gənc nəslimiz bu əhval-ruhiyyədə tərbiyə olunur. Burada Əfqan Hüseynovun müəlliməsi çıxış etdi. Çox gözəl danışdı. Mənəviyyatca nə qədər zəngin insandır! Məktəb belə məktəbdir, belə insanlar tərbiyə edir. Məni ən çox sevindirən, eyni zamanda - sizə açıq deyirəm, - çox kövrəldən qızların buradakı çıxışları oldu. Şübhəsiz ki, Əfqan Hüseynova həsr olunan şeirlər çox məzmunludur, təsirlidir. Sağ olsun məktəb, sağ olsun bu şeirləri yazanlar. Demək, onlar Vətən qayəsi ilə, hissiyyatları ilə yaşayırlar, şəhidlərimizi unuturlar. Burada qızlar neçə böyük qəlblə, hissiyyatla şeirlər söylədilər, dedilər! Onlar bu sözləri bizə adicə çatdırmadılar, öz daxili hissiyyatlarını bizə nümayiş etdirdilər. Nə qədər gözəldir, nə qədər təsirlidir, nə qədər sevindiricidir! Balaca bir qız ingilis dilində şeir deyir və onu nə qədər ürəkdən, nə qədər candan, nə qədər hissiyyatla deyir! Bilirsiniz, bu məni sevindirir. Bu, hər birimizdə yeni-yeni hissiyyatlar yaradır. Bu onu sübut edir ki, Azərbaycan xalqı dərin mənəviyyata malik xalqdır, qəhrəman xalqdır. Azərbaycan xalqı azadlığını əldə etmiş xalq kimi yaşayacaq,

öz müstəqil dövlətini qoruyacaq, saxlayacaq və müstəqil Azərbaycan Respublikası əbədi yaşayacaqdır.

Bu onu göstərir ki, biz Vətənimizin ərazi bütövlüyünü təmin etməyə qadirik. Torpaqlarımızı azad edəcəyik. Torpaqlarımızdan didərgin düşmüş vətəndaşlarımız, soydaşlarımız öz yerlərinə, yurdlarına, elinə-obasına qayıdacaqlar. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi tamamilə bərpa olunacaq, qorunacaq, saxlanılacaq. Bunu birinci növbədə biz özümüz edəcəyik. Öz qüdrətimizlə, zəkamızla, aqlımızla, düzgün siyasətimizlə və xalqımızın iradəsi, qəhrəmanlığı ilə edəcəyik.

Əziz bacılar və qardaşlar, əziz həmvətənlər, sizinlə birlikdə edəcəyik. Biz bu çətinliklərdən sizinlə birlikdə çıxacağıq. Sizinlə birlikdə Azərbaycan Respublikasının suverenliyi, müstəqilliyini təmin edəcəyik.

Bayram münasibətilə, Əfqan Hüseynovun büstünün açılması münasibətilə sizi bir daha təbrik edirəm, hamınıza cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram.

**HƏRBİ XİDMƏTDƏN YAYINMIŞ,
FƏRARİLİK ETMİŞ VƏ DİGƏR HƏRBİ
CİNAYƏTLƏR TÖRƏTMİŞ ŞƏXSLƏRİN
VALİDEYNLƏRİ İLƏ KEÇİRİLƏN
GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ**

Prezident sarayı

18 oktyabr 1995-ci il

Hörmətli bacılar, qardaşlar, hörmətli həmvətənlər!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Bu gün Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi günüdür. Dörd il bundan öncə 1991-ci il oktyabrın 18-də Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı qəbul olunubdur və həmin gündən etibarən Azərbaycan hüquqi nöqteyi-nəzərdən bütün dünyaya öz dövlət müstəqilliyini elan edibdir. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dünya birliyi tərəfindən qəbul olunub. Azərbaycan Birləşmiş Millətlər Təşkilatına üzv qəbul edilib və dünya birliyində özünün layiqli yerini tutubdur.

Azərbaycan xalqı əsrlər boyu milli azadlıq uğrunda mübarizə edib, çarpışıb, bu arzularla yaşayıb. Özünün müstəqil dövlətinin olmasını, dövlət müstəqilliyi əldə etməsini istəyibdir. Əsrimizin əvvəlində — 1918-ci ildə Azərbaycanda ilk dəfə dövlət müstəqilliyi elan olunub, ilk Azərbaycan Demokratik Respublikası yaranıbdir. Bu respublika Azərbaycanda xalqın, millətin milli təfəkkürünün oyanması, dirçəlməsi, inkişafı üçün yollar açıb, şərait yaradıbdır.

Sonra ilk Azərbaycan Demokratik Respublikası süqut edib, Azərbaycan xalqı yetmiş il müddətində Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqının tərkibində olubdur. Lakin Azərbaycan

Respublikası yaşayıbdır. Xalqımız tarixi zərurətdən irəli gələn şəraitdə, mühitdə və mövcud dövlət quruluşu, ictimai-siyasi quruluş çərçivəsində yaşayıb-yaradıb, daim irəli gedibdir. Azərbaycanda elm, təhsil, mədəniyyət misli görünməmiş səviyyələrə qalxıb, ölkədə böyük iqtisadi potensial yaranıb. Azərbaycan xalqının rifahı yaxşılaşıb, yüksəlibdir. Xalqımız öz nailiyyətlərini dünyaya nümayiş etdirmək üçün imkanlar əldə edibdir. Azərbaycan xalqı özünün adət və ənənələrindən, nəsillərdən-nəsillərə ötürülmüş milli irsindən istifadə edərək, dünya mədəniyyətindən, inkişaf etmiş ölkələrin, xalqların mədəniyyətindən bəhrələnərək öz həyatını qurmağa çalışmışdır. Ancaq tam milli azadlıq hissləri xalqımızın qəlbində, şüurunda, düşüncəsində heç vaxt unudulmayıb, itməyibdir. Əksinə, mütəfəkkir insanlarımız xalqımızı daim bu ruhda tərbiyə etməyə çalışıblar. Dövlət müstəqilliyimizin əldə olunması hər bir vətənpərvər, şüurlu şəxsin qəlbində daim böyük bir arzu kimi yaşayıbdır.

Dünyada, keçmiş Sovetlər İttifaqında baş vermiş və sürətlə cərəyan etmiş ictimai-siyasi proseslər nəticəsində 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikası, Azərbaycan xalqı öz dövlət müstəqilliyini elan etməyə imkan tapıb, buna nail olubdur.

Azərbaycan müstəqil dövlət olubdur.

O gündən dörd il keçir. Dörd il qısa bir zamandır. Amma Azərbaycan xalqının həyatında bu dörd il çox böyük proseslər dövrü, çox ciddi mübarizələr, çox böyük dəyişikliklər dövrüdür. Güman edirəm ki, keçdiyimiz bu dörd il xalqımızın, müstəqil dövlətimizin tarixində ağır, çətin illər, eyni zamanda bütün bunlara baxmayaraq, xalqın milli mənliliyinin dirçəlməsi, milli azadlıq, milli müstəqillik düşüncələrinin yüksəlməsi illəri kimi öz layiqli yerini tutacaqdır.

O illərin çətinliyi ən çox onunla əlaqədardır ki, biz Ermənistanın Azərbaycana qarşı etdiyi təcavüzün qarşısını almağa

çalışırıq. Bu hərbi təcavüz nəticəsində xalqımız itkilər verib, şəhidlər verib, ölkəmizə, respublikamıza böyük zərbələr dəyibdir. Şübhəsiz ki, bu zərbələr cəmiyyətimizdə, ölkəmizdə də çətinliklər yaradıbdır. Bunların öhdəsindən gəlmək, bu çətinliklər şəraitində xalqı yaşatmaq, irəliyə aparmaq, cəmiyyətdə vətəndaş həmrəyliyi, birliyi yaratmaq problemləri qarşımızda həmişə böyük vəzifə kimi durub və biz bunu həyata keçirməyə çalışmışıq və bundan sonra da çalışacağıq.

Ancaq xarici düşmənlərimizlə yanaşı, daxilimizdə xalqımıza xəyanət edən, onun bu ağır vəziyyətdən çıxmasına maneçilik törədən, düşmənlərin dəyirmanına su tökən qüvvələr də mövcud olubdur. Onların xalqımıza vurduğu zərər və zərbələr mənəvi məzmununa görə xarici düşmənlərin bizə vurduğu zərbələrdən heç də az deyildir. Ancaq xalqımızın müdrikliyi, iradəsi bütün bunların hamısından üstün olubdur. Bütün bu ağırlıqlara və çətinliklərə baxmayaraq xalqımız yaşayır, yaradır, düşmənlərə sinə gərir. Dövlət müstəqilliyimiz qorunur və ərazi bütövlüyümüzün bərpa olunması, işğal edilmiş torpaqlarımızın geri qaytarılması, sərhədlərimizin toxunulmazlığının təmin edilməsi, təcavüz nəticəsində bəlalara düşmüş, doğma yurdundan qovulmuş vətəndaşlarımızın öz yerlərinə qayıtması məsələsi bizim fəaliyyətimizin mərkəzində durur və bunların həll olunması üçün çalışırıq. Məqsədimiz, amalımız əldə etdiyimiz tarixi nailiyyəti - dövlət müstəqilliyimizi qoruyub saxlamaqdır. Biz bu gün də, gələcəkdə də çalışacağıq ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədi olsun. Azərbaycan müstəqil bir dövlət kimi daim yaşasın, öz vətəndaşlarının milli azadlığını, onların hüquqlarını daim qorusun. Bu yolla gedirik və gedəcəyik.

Qarşımızda çox vəzifələr durur. Ancaq mən əminəm ki, xalqımızda olan güc, mənəvi potensial, tarixi ənənələrimiz

bütün bu çətinliklərin öhdəsindən gəlməyə imkan verəcək və biz bu yolla uğurla gedəcəyik.

Dövlət müstəqilliyimizi möhkəmləndirmək, onu inkişaf etdirmək üçün ciddi tədbirlər görürük. Müstəqil Azərbaycan Respublikasında ilk dəfə demokratik parlament seçilməsi prosesindəyik. Demokratik parlament yaratmaq üçün seçkilər haqqında qanun qəbul olunub və xalqa təqdim edilibdir. Parlamentə — Milli Məclisə seçkilər prosesi başlanıb, biz indi onun ən mühüm, ən məsuliyyətli mərhələsini yaşayırıq. Əminəm ki, biz bu böyük və şərəfli missiyanı layiqincə yerinə yetirəcəyik və Azərbaycan Respublikasının ilk demokratik parlamenti — Milli Məclisi seçilib fəaliyyət göstərməyə başlayacaqdır.

Biz indi Azərbaycan Respublikasının, müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbul edilməsi prosesi ilə məşğuluq. Bu, tarixi bir hadisədir və dövlət müstəqilliyini təmin etmək üçün ən əsas atributdur. Hər bir müstəqil dövlətin özünə layiq Konstitusiyası olmalıdır. Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini əldə edəndən bəri və xüsusən son dövrlərdə bizim gördüyümüz tədbirlər əsasında ölkəmiz demokratik, hüquqi, sivilizasiyalı dövlət quruculuğu yolu ilə gedir. Bu yolla getmək üçün bizə demokratik prinsiplərə söykənən, həmin prinsipləri özündə əks etdirən, insan hüquqlarının tamamilə qorunmasını təmin edən, Azərbaycanın müstəqilliyini təmin edən yeni Konstitusiya lazımdır.

Belə bir Konstitusiya layihəsi hazırlanıb ümumxalq müzakirəsinə verilibdir. Güman edirəm ki, xalqımız bu layihənin müzakirəsində fəal iştirak edəcək, onun təkmilləşdirilməsi üçün, Azərbaycan Respublikasının bu günü və gələcəyindən ötrü layiqli bir Konstitusiya olması üçün səylərini göstərəcək və biz noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi yolu ilə Azərbaycanın yeni Konstitusiyasını qəbul edəcəyik. Yəni, bu yaxın

vaxtlarda iki böyük hadisə baş verəcək — Azərbaycan Respublikasının — müstəqil Azərbaycanın ilk demokratik Konstitusiyası qəbul olunacaq, ölkəmizin ilk demokratik parlamenti Milli Məclisi seçiləcək, fəaliyyətə başlayacaqdır.

Şübhəsiz ki, Konstitusiya qəbul olunandan sonra onun əsasında çox qanunlar qəbul ediləcəkdir. Yəni, müstəqillik yolu ilə getməyimiz üçün çox işlər görülməli və bundan ötrü də çoxlu qanunlar qəbul olunacaq, əməli tədbirlər həyata keçiriləcəkdir. Ancaq bunların hamısının əsasını yeni Konstitusiya, onun zəminində Azərbaycanın dövlət orqanlarının formalaşması və Azərbaycanın yeni parlamentinin fəaliyyəti təşkil edəcəkdir. Əminəm ki, biz bunlara nail olacağıq.

Qeyd etdim ki, Azərbaycanın getdiyi dövlət müstəqilliyi yolu hamar deyil, çox çətin yoldur. İşlərimizi çətinləşdirən isə Ermənistanın Azərbaycana qarşı etdiyi təcavüzdür. Bu təcavüz yeddi il bundan öncə başlayıbdır. Onun qarşısı alınmayıb, Azərbaycan belə ağır vəziyyətə düşməyə bilirdi. Ancaq belə olunmayıb və bunun səbəbləri də sizə məlumdur. İndi bu barədə geniş danışmağa ehtiyac duymuram. Ancaq onu qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan xalqı öz qəhrəmanlıq ənənələrinə söykənərək, onun dövləti tərəfindən ərazisini qorumaq, vətəndaşlarının təhlükəsizliyini təmin etmək üçün gərəkli ordu hissələri yaratmalı idi. Təəssüf ki, bu işlər vaxtında görülməyibdir.

Dörd il bundan öncə Azərbaycanda ordunun yaradılması haqqında qərar verilibdir. Bu il oktyabrın 9-da biz Azərbaycan ordusu yaranmasının ildönümünü qeyd etdik. Ancaq Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz yeddi il bundan öncə başlayıbdır. Təcavüzkar - Ermənistan Azərbaycana qarşı təcavüzə başlayanda artıq onun, qanunlaşdırılmış olmasa da, hərbi hissələri, döyüşən dəstələri var idi. Məhz bunlardan istifadə edərək azərbaycanlıları ardıcıl olaraq öz yerlərindən-yurdla-

rından çıxardılar - əvvəlcə Ermənistandan, sonra isə Azərbaycanın öz ərazisindən çıxardılar. Vaxtilə bunların qarşısı alına bilərdi, xalq səfərbər edilə bilərdi, xalq ayağa qalxaraq öz torpaqlarını qoruya bilərdi. Heç kəsdə şübhə yoxdur ki, hər vətəndaş öz evini, öz torpağını qorumağa qadir idi. Ancaq xalqı təşkil etmək, səfərbər etmək, ona kömək göstərmək, bu ruhda tərbiyə etmək lazım idi, bu işə, bu mübarizəyə qaldırmaq lazım idi. Təəssüf ki, bunlar olmamışdır. Bu da bizim məğlubiyyətimizin və ərazimizin bir qisminin işğal edilməsinin başlanğıcı olmuşdur. Ancaq təəssüf ki, sonrakı vaxtlarda da bunların qarşısı alınmamışdır.

Bəli, dörd il bundan öncə Azərbaycan ordusunun yaranması haqqında qərar verilmişdir. Amma həqiqətdə Azərbaycanın ordusu kağız üzərində yaradılmışdı, ayrı-ayrı hikkəli şəxslərin ictimaiyyət arasında apardığı təbliğat şəklində yaradılmışdı, özlərini təbliğ etmək şəklində yaradılmışdı. Amma təəssüf ki, həqiqi Azərbaycan ordusu yaradılmamışdı. Bu da bizim o illərdəki məğlubiyyətimizin əsas səbəblərindən biridir.

1993-cü ili xatirinizə salın. Məgər o vaxt Azərbaycanda bir mərkəzdən idarə olunan, hərbi nizam-intizama riayət edən ordumu vardı? Xeyr! Bizim hər birimiz Azərbaycan xalqı üçün müqəddəs olan Şuşanın işğalının ağrı-acısını çəkirik. Şuşanın işğalı sanki hər bir vətənpərvər insanın ürəyinə sancılmış süngüdür.

Şuşa qalası. Qəhrəman Azərbaycan oğulları vaxtilə Şuşanı qoruyub saxlayıblar. Ona görə də Şuşaya Şuşa qalası deyirlər. Dəfələrlə o, təcavüzkarlar tərəfindən zəbt edilmək təhlükəsi altında olubdur. Ancaq Şuşanı qoruyublar, saxlayıblar. Bizim əcdadlarımız, ulu babalarımız o vaxtlar öz borclarını yerinə yetiriblər. Ancaq 1992-ci ilin mayında Şuşa qalası əldən verildi. O, qala kimi vuruşmadı, qala kimi tarixi ənənələrinə sadıq olmadı. Ona görə yox ki, onun divarları, hasar-

ları, qala səngərləri buna qadir deyildi. Azərbaycanda daxili çəkişmələr, ayrı-ayrı ləyaqətsiz adamların şəxsi iddiaları, şəxsi mənafeləri xalqın mənafeyindən üstün tutmaları, vəzifə hərəsiyi, səriştəsizliyi, bacarıqsızlığı Şuşanın süqutuna gətirib çıxardı.

Şuşa qalası daim məğrur bir qala olub. Onun sarayları da, hər bir daşı da, qala kimi hasarları, divarları da məğrur olubdur. Şuşa qalasını əsrlər boyu yaradan ulu babalarımız da, onun qoruyanları da məğrur, əyilməz qəhrəman olublar. Təəsüf ki, zaman elə gətirdi ki, Şuşa qalası nadanların əlinə düşdü. Azərbaycan nadanların əlinə düşdü. Nadanlar, xalqına xəyanət edənlər Şuşa qalasını düşməyə təslim edəndən sonra Azərbaycanın digər torpaqlarının işğal edilməsi prosesi təcavüzkar üçün daha asan oldu.

Şuşa qalasının təslim edilməsindən, heç bir davasız, mübarizəsiz, qan tökülmədən düşməyə verilməsindən on gün sonra Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzünə qarşı mübarizədə, müharibədə Azərbaycan Respublikası üçün ən strateji əhəmiyyət kəsb edən Laçın dağları, Laçın rayonu da Şuşa kimi satqıncasına düşmənin əlinə verildi. Mən bu məsələlər üzərində nə üçün dayanıram? Çünki əgər Şuşada da, Laçında da Azərbaycanın mərd, igid oğulları — onlar həmişə olub, o vaxt da var idi, — vuruşsaydılar, döyüşsəydilər, qan töksəydilər, şəhid olsaydılar və yaxud bizim üçün müqəddəs olan qalalar əgər düşmənin üstünlüyü nəticəsində, minlərlə şəhid verilərək əldən getsəydi, bəlkə də bu gün bizim belə ittiham etməyə əsasımız olmazdı.

Ancaq Azərbaycanın müqəddəratı, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün saxlanması üçün çox böyük strateji əhəmiyyəti, həm mənəvi, həm hərbi əhəmiyyəti olan bu iki qalanın döyüzsüz, vuruşsuz, demək olar ki, şəhidsiz olaraq düşməyə verilməsi, satılması həmin insanların Azərbaycan xalqı qarşısında etdik-

ləri ən böyük xəyanətdir, ən böyük cinayətdir. İstintaq gedir, məhkəmə prosesi televiziya ilə verilib. Artıq tam məlum oldu ki, Şuşanı Ermənistanı satdılar. Ona görə satdılar ki, burada bir qrup digər bir qrupu məğlub edib vəzifəyə gəlmək istəyirdi. Bunu açıq demək lazımdır. Bu məsələ artıq məhkəmədə aydınlaşdırılıbdır. Bu, məhkəmənin hökmündə öz əksini tapıb.

1992-ci ildə Azərbaycanda hakimiyyət uğrunda gedən mübarizə, bir qrupun o biri qrupa qarşı mübarizəsi, ayrı-ayrı adamların vəzifə tutması, vəzifəyə layiq olmayan ayrı-ayrı adamların onu nəyin bahasına olursa-olsun əlində saxlaması və vəzifədən gedəndən sonra yenidən vəzifəyə gəlmək istəməsi — bunlar hamısı xalqımıza qarşı xəyanətə gətirib çıxardı. Yenə də qeyd edirəm, bunu məhkəmə sübut edibdir.

Azərbaycanın keçmiş başçısı Ayaz Mütəllibov hakimiyyətdən gedəndən sonra ayrı-ayrı qruplar onu yenidən hakimiyyətə gətirmək istəyirdilər. Respublikamızın xaricində olan qruplar, dəstələr, qüvvələr də buna nail olmaq istəyirdi. Məhz buna görə də Azərbaycanda hakimiyyətsizlik dövründə Şuşa qalası, Şuşa rayonu düşməyə satıldı ki, guya bundan bir necə gün sonra — mayın 14-də Mütəllibov yenidən hakimiyyətə gələcək və ayrı-ayrı xarici qüvvələrin köməyi ilə Şuşanı yenidən qaytaracaq, beləliklə, öz hakimiyyətini möhkəmləndirəcəkdir. Nə qədər dəhşətli bir haldır, nə qədər böyük bir xəyanətdir! Ola bilər ki, insan öz əşyası ilə, özünə məxsus olan şeylər, yaxud variantla alver etsin. Xalqın, milletin torpağı ilə alver etmək — bundan böyük cinayət ola bilərmi?!

Bundan on gün sonra Laçın əldən getdi. Təsəvvür edin. Laçın nə vaxt əldən getdi? May ayının 7-də Şuşa qalası əldən getdi, həmin o cinayətkar Rəhim Qazıyev Şuşa qalasını verib oradan qaçdı, məhkəmə bunu göstərdi, gəlib buradan

başqa ölkələrə gedirdi ki, orada danışıqlar aparsın. Burada daxili mübarizə getdi. Vətəni, torpağı qorumaq əvəzinə hər kəs gözləyirdi ki, vəzifəyə kim gələcəkdir. Mayın 18-də parlamentdə kimlərsə vəzifəyə gəlməli idi, yəni Xalq Cəbhəsi hakimiyyətə gəlməli idi və İsa Qəmbərov parlamentə sədr seçilməli idi. Ona görə də bütün xalqın müqəddəratı unuduldu. Torpaq da, cəbhə də unuduldu. Onların hamısı burada, Bakıda silahlı mübarizəyə qalxdılar və mayın 17-də Laçın əldən getdi.

İndi biz Ermənistanla danışıqlar aparırıq. Böyük dövlətlərin vasitəçiliyi ilə, Minsk qrupu çərçivəsində danışıqlar aparırıq. Məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasına çalışırıq. 17 aydır ki, döyüşlər yoxdur. Atəşkəs yaratmışıq və buna riayət edirik. Buna da nail olmuşuq ki, məsələni sülh yolu ilə həll edək. Məsələlərin bir çoxunu da həll etməyə imkan var, siz bunu bilirsiniz. Ancaq biz bu məsələni niyə həll edə bilmirik? Çünki Ermənistan tərəfi Şuşanın, Laçının azad olunmasına razılıq vermir, Azərbaycanın işğal edilmiş başqa rayonlarının hamısının azad olunmasına razılıq verir. Biz isə deyirik ki, əgər Şuşa, Laçın azad olunmasa sülh sazişini imzalaya bilmərik.

Görün, üç il bundan əvvəl, 1992-ci ilin mayında xalqa qarşı edilmiş bu xəyanət bütün xalq üçün - sizin üçün, bizim üçün indi nə qədər ağır bir vəziyyət yaradır! Çünki Şuşa da, Laçın da Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü, təhlükəsizliyini təmin etmək, sərhədlərinin toxunulmazlığını təmin etmək üçün strateji xarakter daşıyır. Ermənistan üçün də Şuşa, Laçın Dağlıq Qarabağı Ermənistana bağlamaq üçün strateji xarakter daşıyır. İndi görün, biz o vaxtkı xəyanətin nə qədər böyük əzabını, ağrısını çəkirik. Yenə də deyirəm, bunlar hamısı ona görə baş verib ki, o vaxt Azərbaycan xalqı nadanların əlində

olub. Bu, ona görə baş verib ki, Azərbaycanın ordusu olmayıb.

Dörd il bundan əvvəl — 1991-ci ildə ordunun yaranması haqqında bəyanat verilib, amma ordu olmayıb. Ayrı-ayrı bəndlər, dəstələr orada-burada guya Azərbaycanı müdafiə etmək istəyiblər. Lakin onların hər biri öz şəxsi mənfəətləri ilə məşğul olub, nəticədə torpaqlarımız əldən gedibdir.

Bilirsiniz ki, Azərbaycanda güclü ordunun yaradılmasına 1993-cü ilin noyabr ayında başlanıb. Noyabrın əvvəlində mənim xalqa müraciətim və bizim apardığımız əməli, praktik işlər Azərbaycanda nizami ordunun yaranmasının başlanğıcı oldu. O vaxtdan indiyədək biz ordunu yaradıyıq. Həmin aylarda — qısa müddətdə təşkil olunmuş ordu dəstələrimiz hücum keçdilər, 1993-cü ilin son aylarında Ermənistan silahlı qüvvələrini ilk dəfə sıxışdırıb düşmənin işğal etdiyi torpaqların bir hissəsindən çıxartdılar. O zaman Ermənistan silahlı qüvvələri ilk dəfə belə zərbələr aldılar. Xatirimdədir ki, o vaxtlar artıq bizə müraciətlər olunurdu ki, gəlin atəşi dayandıraq, danışıqlara keçək. Amma biz hücumdaydıq, buna razı olmadıq. Ordumuz nəyə qadir olduğunu həmin aylarda nümayiş etdirdi, göstərdi. Sonrakı bəzi səhvlər, satqınlıqlar — təəssüf ki, biz bu günə qədər də həmin satqınlıqlardan xilas ola bilmirik, — bu uğurlu hücumlarımızı müəyyən qədər zəiflətdi. Nəticədə 1994-cü ilin mayında biz atəşkəs haqqında səziş imzaladıq.

İndi biz belə bir qəti fikirdəyik ki, torpaqlarımızın azad olunması üçün sülh vasitələrindən istifadə etməliyik. Bu barədə danışıqlar aparırıq və bunlar sizə məlumdur. Ancaq etibarlı sülh əldə etməkdən ötrü bu gün üçün də, Azərbaycan dövlətinin gələcəyi üçün də güclü, qüdrətli ordumuz olmalıdır. Ordu quruculuğu işi davam etdirilir.

Ordu olmalıdır, ona görə yox ki, biz hansısa bir dövlətə

tə hücum etmək, kiminsə torpağını zəbt etmək istəyirik. Yox. Biz sülhsevər dövlətik. Biz heç kəsin torpağına göz dikməmişik. Biz öz torpaqlarımızı azad etmək, ölkəmizin ərazi bütövlüyünü, sərhədlərimizin toxunulmazlığını təmin etmək istəyirik. Azərbaycan xalqının ali məqsədi bundan ibarətdir. Azərbaycan dövlətinin apardığı siyasət, əməli fəaliyyət bundan ibarətdir. Bunün üçün və gələcəkdə də dövlət müstəqilliyimizi qoruyub saxlamaq üçün güclü ordumuz olmalıdır. Biz ordu quruculuğu işi ilə məşğul oluruq.

Təəssüflər olsun ki, bəziləri öz vətəndaşlıq borcunu layiqincə yerinə yetirə bilmir, bunu anlamır, başa düşmür, ordu da xidmət etməkdən yayınır, yayınmağa çalışır və beləliklə də cinayət edirlər. Yaxud bəziləri ordu sıralarından fərariilik edir və beləliklə də cinayət edirlər. Lakin belələri azlıq təşkil edirlər. Bu gün, bu bayram günü mən böyük iftixar hissi ilə deyirəm ki, Azərbaycan vətəndaşlarının, xalqının tam əksəriyyəti vətənpərvərlik, Vətəni müdafiə etmək, Vətənə sədaqət əhval-ruhiyyəsi ilə yaşayır və Vətən, torpaq yolunda şəhid olmağa hazırdır. Yenə də deyirəm, təəssüf ki, bəziləri bu yüksək mənəvi səviyyəyə qalxa bilmirlər, ya təcrübəsizlikdən, ya savadsızlıqdan, yaxud mənəvi şikəstliyindən — nədənsə cinayət yollarına düşürlər. Bizim vəzifəmiz, borcumuz xalqımızı, xüsusən gənclərimizi vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə etmək, mətinləşdirmək, formalaşdırmaqdır.

Bilirsiniz, “Müstəqil Azərbaycan” ifadəsi indi hamı üçün əzizdir, bunu hamı təkrar edir. Amma hər kəs də başa düşməlidir ki, müstəqil Azərbaycanın müstəqil yaşaması üçün hər bir vətəndaşın vətəndaşlıq borcu var. Bunu təmin etmək üçün hər bir vətəndaş öz payını verməli, öz xidmətini göstərməlidir.

Bəziləri elə düşünməsinlər ki, elə “müstəqillik-müstəqillik” deyə-deyə onlar özləri bu müstəqilliyi təmin etməkdən kənar da duracaq, müstəqilliyin bəhrələrindən isə istifadə edəcəklər. Hamımızın ümumi vəzifəmiz xalqımızda vətənpərvərlik, Vətənə, torpağa, millətə sədaqət, Vətən yolunda şəhidliyə hazır olmaq hisslərini formalaşdırmaq, inkişaf etdirmək, təbliğ etməkdir. Güman edirəm ki, biz artıq bunları dərk edirik. Güman edirəm ki, vətəndaşlarımızın əksəriyyəti bunları dərk edir. Biz bu yolla müstəqilliyimizi möhkəmləndirəcəyik və ərazi bütövlüyümüzü təmin etməyə nail olacağıq.

Vəzifəmiz torpaqlarımızı sülh yolu ilə azad etməkdir. Ancaq sülh danışıqlarını müvəffəqiyyətlə aparmaq üçün bizim güclü ordumuz olmalıdır. Ən nəhayət, Azərbaycanın müstəqilliyini əbədi etmək üçün güclü və daim təkmilləşən, güclənən milli ordumuz olmalıdır. Bu, bizim müqəddəs vəzifəmizdir, hər bir kəsin şərəfli vəzifəsidir.

Bütün bunlara nail olmaq üçün biz gərək gəncləri, səhv yollara düşən, bəzən cinayət edən adamları bu yoldan çəkindirək və belə halların qarşısını vaxtında alaıq. Son illərdə ordu sıralarından fərariilik etmiş və ona görə də cinayət məsuliyyətinə alınmış bəzi gənclərimiz indi həbsxanadadırlar. Orduya səfərbərlikdən yayındığına görə, vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirməkdən boyun qaçırdığına, ordu sıralarından qaçdığına görə məsuliyyətə alınmış gənclərimiz var. Onlar məhkəmə tərəfindən məsuliyyətə cəlb edilmişlər və həbsxanadadırlar. Onların hər biri cinayət edib və cəzalarını da çəkirlər. Ancaq biz xalqımıza həmişə qayğı ilə yanaşırıq. Bir Prezident kimi mən həmişə hər bir vətəndaş haqqında düşünürəm.

Bizim prinsipimiz bundan ibarətdir: qanun hamı üçün qanundur. Heç kəsə güzəşt ola bilməz. Bizim üçün qanunun aliliyi ən yüksək prinsipdir. Eyni zamanda qanun çərçivəsində insanlara qayğı göstərmək də bizim vəzifəmizdir. İnsanları

pis yoldan, cinayətkarlıqdan çəkəndirmək, onları, xüsusən gəncləri tərbiyə etmək bizim vəzifəmizdir.

Fərariliyə, hərbi qulluqdan yayındığına, cürbəcür cinayətlər etdiklərinə görə həbsdə olan gənclərin valideynlərindən mənə çoxsaylı ərizələr, müraciətlər, məktublar gəlib. Həmin müraciətlərə, məktublara mən çox diqqətlə yanaşmışam. Bu məsələlərə baxmaq üçün prezidentin yanında bağışlama komissiyası yaratmışam. Həmin komissiyaya əmr vermişəm ki, bütün bu ərizələrə, müraciətlərə diqqətlə baxsınlar. Onlar baxıblar, həbsdə olan gənclərin valideynlərinin çoxu ilə görüşüblər, danışblar, onları dinləyiblər. Bunların nəticəsində müəyyən təkliflər hazırlanıb və mən bununla əlaqədar müəyyən bir qərar qəbul etmək fikrinə gəlmişəm. Ancaq mən bu qərarı qəbul etməmişdən əvvəl fərarilik edən, hərbi qulluqdan yayınan gənclərin valideynlərinin xahişi ilə bu gün onların görüşünə gəlmişəm. Dövlət orqanlarının digər rəhbərləri də burada iştirak edirlər.

Mən sizin görüşünüzə məhz bu bayram günündə, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi günündə gəlmişəm. Hamınızı dinləməyə hazırım. Ancaq güman edirəm ki, vaxt o qədər də olmayacaq. Ona görə də qərarı qəbul etməzdən əvvəl bəziləri öz sözlərini desinlər və bütün bu hazırlıq işlərindən, valideynləri də dinlədikdən sonra mən tam əminliklə bir qərar qəbul edə bilim. Mənə dedilər ki, buraya gələnlərin demək olar ki, hamısı danışmaq istəyir. Ancaq şübhəsiz ki, hamıya söz vermək mümkün deyil.

YEKUN SÖZÜ

Bugünkü görüşümüzdə valideynlərdən 11 nəfər çıxış etdi. Şübhə etmirəm ki, görüşə gəlmiş valideynlərin hər biri burada çıxış etmək istəyir. Eyni zamanda güman edirəm ki, çıxış edənlər bu salonda olanların hamısının fikrini ifadə etdilər. Ona görə də, əgər etiraz etmirsinizsə, bu çıxışları salonda olanların və bu gün əfv edəcəyim məhbusların hamısının valideynlərinin, ata-analarının, uşaqlarının, qohum-əqrəbalarının müraciəti kimi qəbul edirəm və çıxışlara son qoyaq.

İndi həbsdə olan 608 nəfəri — sizin övladlarınızı, gənclərimizi mən bu gün bax, bu fərmanla əfv edirəm. Mən sizin qarşınızda bu fərmanı imzalayıram. Bu bayram günü gəncləri əfv edərək mən Azərbaycanın müstəqiliyinin və bu bayramın nə qədər əziz olduğunu bir daha qeyd etmək istəyirəm. Bu bayram günündə əfv olunan hər bir kəs gərək Azərbaycan xalqına, torpağına, dövlətinə və onun müstəqiliyinə bundan sonra sədaqətlə xidmət etsin. Mən buna əminəm. Tam əmin olduğuma görə də bu sənədi imzalayıram.

Əfv olunanların adları bu fərmanda yazılıb və o, dərc ediləcək, siz onu oxuyacaqsınız. Şübhəsiz ki, onlar valideynləri ilə görüşəcəklər. Ancaq bu fərman əsasında müdafiə nazirinə göstəriş verirəm ki, əvvəllər ordu sıralarında olanlar ordu sıralarına qayıtmalıdırlar, orada xidmət etməlidirlər. Hansılar ki, səfərbərlikdən yayınıblar - onlar bu fərman əsasında ordu sıralarına cəlb olunacaqlar, gedib orduda xidmət etməlidirlər. Mən inanıram ki, siz valideynlər həm əfv olunan bu övladlarınızı, həm də bütün gənclərimizi Vətənə sədaqət, vətənpərvərlik, Vətəni qorumaq yolunda şəhid olmaq əhval-ruhiyyəsi ilə tərbiyə edəcəksiniz.

Güman edirəm ki, Azərbaycanın müstəqilliyi günü imzalanan bu əfv fərmanı ümumiyyətlə, Azərbaycan gəncləri üçün

çox böyük örnək olacaq, eyni zamanda xəbərdarlıq olacaqdır. Yəni qanuna riayət etmək lazımdır. Ancaq günahını anlayan, başa düşən insanlara dövlət, prezident həmişə rəhm edir və rəhm edəcəkdir. İstərdim elə olsun ki, heç kəs qanunu pozmasın. İstərdim elə olsun ki, heç kəs cəzaya düşməsin.

Xalqımızı bu ağır vəziyyətdən çıxarmaq, ordumuzu möhkəmləndirmək, müdafiə qüdrətimizi gücləndirmək və müstəqilliyimizi, ərazi bütövlüyümüzü qorumaq üçün həmişə hazır olmaq bizim böyük amalımızdır. Ona görə də bir daha deyirəm, bizim güclü ordumuz olmalıdır, hər bir vətəndaş orduda xidmət etməyi özünün şərəfli borcu hesab etməlidir. Hər bir valideyn də öz oğlunun, övladının orduda xidmət etməsini özünə şərəf bilməlidir.

Ümidvaram ki, biz gənclərimizi bu arzularla, bu duyğularla tərbiyə edəcəyik. Ümidvaram ki, ordumuz güclənəcək və möhkəmlənəcək. Ümidvaram ki, bundan sonra fərariilik, ordudan yayınma olmayacaq. Belə hallar nəinki qanunla, həm də cəmiyyətimiz, ictimaiyyətimiz, ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən pislənəcək və onların qarşısı alınacaq, gənclər gəlib dövlət orqanları qarşısında məsuliyyətə cəlb olunmayacaqlar. Biz bunu istəyirik. Bizim arzumuz, istəyimiz budur.

Sizə cansağlığı, xoşbəxtlik arzu edirəm. Bayram münasibətilə sizi bir daha təbrik edirəm. Bütün Azərbaycan xalqını təbrik edirəm. Azərbaycan xalqına, Azərbaycan vətəndaşlarına müstəqillik yolunda uğurlar diləyirəm. Sağ olun.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN YARANMASININ
5-ci İLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ
KEÇİRİLƏN TƏNTƏNƏLİ
YİĞİNCAQDA NİTQ**

*Şəhriyar adına Mədəniyyət Mərkəzi
7 oktyabr 1996-cı il*

Əziz əsgərlər, zabitlər, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin döyüşçüləri!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Sizi, bütün xalqımızı Azərbaycan Respublikası Milli Ordusunun, Silahlı Qüvvələrinin yaranmasının beşinci ildönümü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm!

Bu salonda, Azərbaycanın paytaxtından cəbhə bölgələrinə, torpağımızın keşiyində duran əsgərlərimizə, zabitlərimizə, döyüşçülərimizə bayram salamları göndərirəm.

Bu gün biz Silahlı Qüvvələr Gününü qeyd edirik. Bu, bizim milli bayramımızdır. Ordumuzun beş yaşı tamam olur. Ordumuzun əsgərlərinin, zabitlərinin əksəriyyəti cəbhə bölgələrindədir. Onlar Azərbaycanın hüdudlarını, ölkəmizin ərazilərini qorumaqdadırlar. Səngərdədirlər, öz xidmətlərini həyata keçirirlər. Bu gün mən arzu edirdim ki, onlar bu salonda səslənən sözləri, bizim salamlarımızı eşitsinlər, təbriklərimizi qəbul etsinlər, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və ərazi bütövlüyünün keşiyində bundan sonra da qəhrəmancasına dursunlar.

Ordumuzun yaranmasından beş il keçir. Bu beş ildə bizim ordumuz böyük, keşməkeşli, ziddiyyətli yol, ancaq ümumən şərəfli yol keçibdir. Bu gün biz böyük iftixar hissi ilə deyirik

ki, müstəqil Azərbaycan Respublikasının Milli Ordusu var. Bu, Azərbaycan xalqının böyük milli nailiyyətidir.

Beş il içərisində Azərbaycan ordusunun yaranması, formalaşması mürəkkəb şəraitdə keçibdir, çətinliklər, maneələr olub. Xəyanətlər, təxribatlar olub. Məhz buna görə də Azərbaycanın ordusu yaranmağa başladığı ilk gündən ayağa dura bilməyibdir. Məhz bunlara görə də xalqımız, Vətənimiz böyük itkilər veribdir, ölkəmizin ərazisinin bir qismi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunubdur, Azərbaycanın sərhədləri, ərazi bütövlüyü pozulubdur. Amma eyni zamanda Azərbaycanın mərd, igid oğulları, vətənpərvər insanları respublikamızın müstəqilliyini, suverenliyini, ərazi bütövlüyünü qorumuş, qoruyub saxlamaq üçün mübarizə etmiş və canlarını qurban vermişlər.

Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü, müstəqilliyi, suverenliyi uğrunda şəhid olmuş övladlarımızı bu bayram günü bir daha böyük minnətdarlıq hissi ilə xatırlayırıq. Onların qəhrəmanlıq nümunələri bizim qəlbimizdə əbədi yaşayacaqdır və ordumuzun bugünkü əsgərləri, gələcəkdə döyüşçülər üçün nümunə, örnək olacaqdır. Onlar öz qəhrəmanlıqları ilə özlərini əbədiləşdiriblər. Ordumuz məhz həmin qəhrəmanlıq nümunələri əsasında formalaşır, qurulur, böyüyür, artıq bu gün Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini, ölkəmizin hüdudlarını, ərazisini qoruya bilən qüdrətli bir orduya çevrilibdir.

Ordumuzun dövlət quruculuğu işi ləng gedibdir. Bu iş əsasən 1993-cü ilin noyabrında başlandı. 1993-cü ilin noyabrından sonra gedən döyüşlərdə Azərbaycan ordusu, igidlərimiz, oğullarımız xüsusi qəhrəmanlıq nümunələri göstəriblər. Sübut ediblər ki, Azərbaycan xalqının özünü, öz dövlətini qoruya bilən əsgərləri, zabitləri, ordusu var. **Mən əminəm ki, xalqımızın çoxəsrlik tarixinə həkk olunmuş qəhrəmanlıq, rəşadət ənənələri əsasında, Azərbaycan Respublikasının**

dövlət müstəqilliyinin, ərazi bütövlüyünün qorunması, torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda nümayiş etdirilmiş qəhrəmanlıq ənənələri əsasında Milli Ordumuz günü-gündən möhkəmlənəcək, güclənəcək, qüdrətlənəcək və Vətənimizin müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü qətiyyətlə müdafiə etməyə qadir olacaqdır.

Ordu quruculuğunda böyük səhvlər buraxılıbdır. Eyni zamanda biz bu gün iftixar hissi ilə deyə bilərik ki, böyük nailiyyətlərimiz də var. Bir daha qeyd edirəm, nailiyyətlərimiz ondan ibarətdir ki, Azərbaycan ordusu artıq formalaşmış, qurulmuş və dövlətçiliyimizi, dövlətimizin torpaqlarını, ərazisini, müstəqilliyini qorumağa qadirdir. Ancaq indiyə qədər görülməmiş işlərə yüksək qiymət verərək bu gün - Milli Ordumuzun beş illik yubileyi, bayram günü bilməliyik ki, hələ qarşıda böyük və gərgin iş durur. Keçmişdə buraxılan səhvlərdən nəticə çıxarmaq lazımdır, bundan sonra onlara yol vermək olmaz. **Ordu həqiqi Milli Ordu olmalıdır, müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, dövlətçiliyinə sadıq ordu olmalıdır. Ordu siyasətdən kənar olmalıdır. Ordu Azərbaycan dövlətinin, dövlətçiliyinin siyasəti əsasında yaşamaqdır, fəaliyyət göstərməlidir.**

Keçən illərdə Azərbaycanın başına gələn bəlaların və ordu quruculuğunda olan geriliklərin, buraxılan səhvlərin əsas səbəbi də məhz ondan ibarətdir ki, respublikamızda ordu qurularkən eyni zamanda cürbəcür qeyri-qanuni silahlı dəstələr mövcud olmuşdur. Ordu qurmaq əvəzinə ayrı-ayrı vəzifəli şəxslər, siyasətə qoşulmuş insanlar ordunun hissələrindən öz şəxsi məqsədləri üçün istifadə etməyə çalışmışlar və beləliklə də, ordu quruculuğunda böyük pozuculuğa yol vermişlər. Məhz bunların hamısı həm Azərbaycanın dövlət quruculuğunda, həm də ordu quruculuğunda böyük itkilərə, fəlakətlərə gətirib çıxarmış və Azərbaycanın ərazisinin bir qisminin işğal edilməsinin əsas səbəbi olmuşdur.

Bunları xatırlayaraq, dərk edərək, buraxılan səhvlərdən, əyintilərdən nəticə çıxararaq bu gün artıq hamı bilməlidir ki, ordu quruculuğunda keçmişdə olan hallara yol verilə bilməz. Ordumuz sağlam ordu olmalıdır. Azərbaycan xalqının milli, mənəvi ənənələri əsasında tərbiyələnen, möhkəmlənən, hazırlanan və inkişaf edən ordu olmalıdır. Qarşıda duran vəzifəmiz ordumuzu məhz bu yolla aparmaq, gücləndirmək, hər bir əsgərin döyüş qabiliyyətini artırmaq, ordumuzun peşəkarcılığını, zabitlərin, komandirlərin peşəkarcılığını inkişaf etdirməkdən ibarətdir.

Ordumuz peşəkar zabitlər, komandirlər tərəfindən idarə olunmalıdır. Onlar bir tərəfdən öz biliklərini, təcrübələrini təkmilləşdirməlidirlər. Bununla yanaşı olaraq, ordu hissələrində nizam-intizamı möhkəmləndirib, əsgərlərimizi, döyüşçülərimizi yüksək döyüş ruhunda tərbiyə etməlidirlər, hazırlamalıdırlar.

Ordunun qüdrətini, onun döyüş qabiliyyətini, qələbə iradəsini təşkil edən döyüşçülərin vətənpərvərlik hissidir. Hər bir əsgər, zabit, döyüşçü vətənpərvərlik hissini, Vətənə, torpağa, müstəqil dövlətimizə, xalqımıza sədaqət hissini hər şeydən üstün tutmalıdır. Məhz bu keyfiyyətləri özündə cəmləşdirən, əks etdirən Azərbaycan ordusunun döyüşçüsü ordumuzu möhkəmləndirə bilər və hər an qələbəyə nail ola bilər. Hər bir hərbi hissədən təlim-tərbiyə işləri yüksək səviyyəyə qaldırılmalıdır. İndi ordumuz döyüşlər aparmır. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində baş vermiş müharibə gedişində 1994-cü ilin may ayında atəşkəs haqqında saziş əldə olunubdur. İki il beş aydır ki, biz atəşkəs şəraitindəyik. Bu müddət bizim ordumuzun qurulmasına, inkişaf etməsinə çox böyük imkanlar yaratıbdir. Ancaq qeyd etdiyim kimi, qarşıda bundan sonra da böyük vəzifələr durur. Ermənistan və Azərbaycan arasında olan hərbi münaqi-

şəni biz sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Bütün dünyaya məlumdur ki, biz sülh tərəfdarıyıq, müharibəyə son qoymaq istəyirik. Döyüşlərin bir daha baş verməsinin tərəfdarı deyilik. İşğal olunmuş torpaqlarımızın sülh yolu ilə azad edilməsinə nail olmağa çalışırıq, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpa olunmasına çalışırıq.

İndiyədək bu sahədə çox işlər görülmüşdür. Biz bundan sonra daha da əzmlə çalışacağıq. Bütün imkanlardan istifadə edirik və bundan sonra da edəcəyik. Ancaq bununla yanaşı, ordu quruculuğu işində də qarşıda duran vəzifələri layiqincə yerinə yetirməliyik. **Möhkəm, daimi müstəqil dövlətin, ölkənin güclü ordusu olmalıdır. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dönməzdir, əbədidir. Bu sözləri həyata keçirmək, buna nail olmaq üçün müstəqilliyimizi həmişə qoruya bilən güclü ordumuz olmalıdır.**

Bəyan etmişik ki, biz atəşkəs rejimini qoruyub saxlayacağıq. Amma eyni zamanda bizim ordumuz, Silahlı Qüvvələrimiz atəşkəsin pozulmasının, ərazimizə hücum edənlərin qarşısını almağa hər an, hər dəqiqə, hər saat hazır və layiqli cavab verməyə qadir olmalıdır. Ordumuz daim sayıq olmalıdır. Hər bir hərbi hissədə sayıqlıq yüksək səviyyəyə qaldırılmalıdır.

Azərbaycan ordusuna yeni çağırış başlandı. Gənclər orduya səfərbər olunurlar. Xidmət edənlərin bir qismi tərxis olunur. Bu, tamamilə normal prosesdir. Şükürlər olsun ki, indi belə bir normal şəraitdə bir tərəfdən xidmətini bitirmiş əsgərləri evlərinə buraxmağa imkanımız, eyni zamanda gəncləri orduya normal şəraitdə səfərbər etməyə şəraitimiz vardır. Bu şəraitdən çox səmərəli istifadə etmək lazımdır.

Azərbaycanın hər bir vətəndaşı bilməlidir ki, orduda xidmət hər kəsin müqəddəs, şərəfli borcudur. Dövlət müstəqilliyimizi əldə edənə qədər bizim Milli Ordumuz olmamış-

dır. İnsanlarımız, gənclərimiz o zaman mənsub olduğumuz dövlətin ordusunda xidmət etmişlər. Bu gün iftixar hissi ilə demək olar ki, Azərbaycan oğulları o illərdə də ləyaqətlə xidmət etmişlər. Böyük qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişlər. Ancaq bütün keçmiş dövrlərdən fərqli olaraq, bizim ordumuz öz dövlətimizin, xalqımızın ordusudur. **Xalqla ordunun birliyi həm xalqın qüdrətini, həm ölkənin qüdrətini, həm də ordunu daha da qüvvətli edir. Ona görə də qarşımızda duran əsas vəzifələrdən biri xalqla ordunun sağlam mənəvi birliyini təmin etməkdən ibarətdir.**

İndi orduya çağırılan gənclər bilməlidir ki, onlar öz şərəfli vəzifələrini yerinə yetirməyə çağırılırlar. O gənclərin valideynləri bilməlidir ki, onların övladları ölkə, dövlət qarşısında öz vətəndaşlıq borclarını layiqincə yerinə yetirməlidirlər. Orduya payız çağırışını məhz bu prinsiplər əsasında həyata keçirmək lazımdır. Hərbi hissəyə çağırılanlara xüsusi qayğı göstərməlidir. Onlar ilk günlərdə nizam-intizama dəvət olunmalıdırlar. Şübhəsiz ki, əsgərlik xidmətini layiqincə yerinə yetirmək üçün onlara lazımi şərait yaradılmalıdır.

Nizam-intizam ordunun qüdrətinin əsasını təşkil edir. Təəssüflər olsun ki, keçən illərdə orduda, hərbi hissələrdə özbaşınalıq geniş yayılmışdı. Şübhəsiz ki, bu, nə əsgərlərin, nə də zabitlərin əksəriyyətinin günahı deyildir. Bu, sadəcə olaraq ayrı-ayrı siyasətbazlar, özlərini siyasətçi hesab edib ordudan, hərbi hissələrdən şəxsi məqsədləri üçün istifadə edənlər tərəfindən meydana gəlmiş hallar idi. Bir daha qeyd edirəm ki, bunlar da ordu quruculuğumuza, ümumiyyətlə, ölkənin müdafiəsinə böyük zərbələr vurmuşdur. Ona görə də indi orduda, hər bir hərbi hissədə yuxarıdan aşağıyadək qanun-qayda, nizam-intizam, yüksək tələbkarlıq mövcud olmalıdır.

Hər bir zabit, komandir əsgərdən, özünə tabe olan zabit-

dən nizam-intizam tələb edərkən, qanun-qaydaya riayət etməyi tələb edərkən özü bu barədə nümunə göstərməlidir. Yüksək rütbəli zabitlərin, generalların nümunəsi, şübhəsiz ki, bütün orduda sağlam mühit, sağlam əhval-ruhiyyə, möhkəm nizam-intizam yaratmaq üçün əsasdır.

Mən bu gün bütün zabit heyətindən, Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyindən tələb edirəm ki, orduda, Silahlı Qüvvələrdə, Müdafiə Nazirliyində nizam-intizamın, qanun-qaydanın möhkəmlənməsinə daha çox fikir verilsin. Bu sahədə hələ nöqsanlar çoxdur, səhvlər də buraxılıbdır. Bu nöqsanları, səhvləri aradan qaldırmaq lazımdır. Bir sözlə, indi biz elə bir mərhələdəyik ki, müstəqil Azərbaycanın bu günü, gələcəyi üçün layiqli, sağlam, çox qüdrətli ordu yarada bilərik. Bu imkanlardan istifadə etmək lazımdır. Bu, bizim şərəfli vəzifəmizdir. Bu, bizim borcumuzdur.

Ordu daim dövlət qayğısı altında olmalıdır, xalqın qayğısı ilə əhatə edilməlidir. Bu gün mən bütün vətəndaşlara bildirmək istəyirəm ki, ordunun möhkəmləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi üçün dövlət tərəfindən, Azərbaycan Prezidenti tərəfindən lazımı qayğı və diqqət göstərilir və bundan sonra da göstəriləcəkdir. Bir Prezident kimi, Ali Baş Komandan kimi mən bunu özümün əsas vəzifəm hesab edirəm. Eyni zamanda bütün hakimiyyət orqanlarını orduya daim qayğı göstərməyə dəvət edirəm. Bir daha qeyd edirəm, ordu dövlətin, xalqın, millətin qayğısı ilə əhatə olunmalıdır.

Bu gün ordunun təchizatında çətinliklər, problemlər var. Biz bunları həll etməyə çalışırıq. Amma eyni zamanda yerli hakimiyyət orqanları da, təsərrüfat kollektivləri də, müəssisələri də, iş adamları da ordunun qayğılarının həll olunması üçün orduya yardım etməlidirlər. Bizim belə bir təcrübəmiz, ənənəmiz vardır. Xüsusən, 1993-cü ilin noyabr ayının əvvəlindən orduya xüsusi diqqət, güclü qayğı hərəkatı başlanmış-

dir. Amma indi bu müəyyən qədər soyuyubdur. Hesab edirəm ki, bu proses daim davam etməlidir. Hər kəs orduya qayğı göstərməlidir, öz imkanlarından istifadə edib ordunun problemlərinin həll olunmasına çalışmalıdır, ordunun inkişaf etməsi üçün əlindən gələni əsirgəməməlidir.

Ordu bizim doğma ordumuzdur. Ordu xalqımızın tərkib hissəsidir. Ordu ölkəmizin, millətimizin, dövlətimizin müstəqillyinin dayağıdır. Ona görə də biz heç vaxt bunu unutmamalıyıq və orduya olan qayğını daim əsas vəzifəmiz kimi dərk etməliyik.

Hesab edirəm ki, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri, Milli Ordumuz bundan sonra da qarşısında duran vəzifələri layiqincə yerinə yetirəcəkdir. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü uğrunda döyüşə, vuruşa daim hazır olacaqdır.

Mən əminəm ki, bizim ordumuz bu gün Azərbaycanın müstəqilliyinə, suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə qarşı yönəldilmiş hər hansı bir qəsdə layiqli cavab verməyə hazırdır.

Xalqımızın, dövlətimizin ən ümdə məqsədi Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa etmək, işğal olunmuş torpaqlarımızı azad etmək, yerlərindən-yurdlarından didərgin düşmüş vətəndaşlarımızın evlərinə qayıtmasını təmin etməkdir. Biz bu yolda sülh addımlarımızı bundan sonra da davam etdirəcəyik, buna nail olmağa çalışacağıq. Eyni zamanda xalqımız, ordumuz bilməlidir ki, biz torpaqlarımızın bir qarışını belə heç kəsə güzəşt edə bilmərik, biz bununla heç vaxt razı ola bilmərik. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün hər bir döyüşə, hər bir vuruşa hazır olmalıyıq!

Bu gün, bu bayram günü şəhid ailələrinə mən xüsusi hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Azərbaycan torpaqlarının müdafiəsi yolunda xəsəret almış övladlarımıza öz hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda gədən müharibənin bütün iştirakçıları, qəhrəmanları dövlət və

ictimaiyyət tərəfindən daim böyük qayğı ilə əhatə olunmalıdırlar. Mən bu gün hamını bir daha bu yola çağırıram. Sizi bu bayram münasibətilə bir daha təbrik edirəm. Azərbaycan Ordusuna yeni uğurlar, zəfərlər arzulayıram.

Azərbaycan əsgərinə eşq olsun!

Yaşasın Azərbaycan Milli Ordusu!

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN YARANMASININ 5-ci İLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ ÇIXIŞ

“N” hərbi hissəsi

9 oktyabr 1996-cı il

Salam Azərbaycan əsgəri!

Azərbaycan Respublikası Milli Ordusunun yaranmasının 5-ci ildönümü münasibətilə sizi təbrik edirəm.

Azərbaycan Respublikasının Milli Ordusu beş il müddətində böyük şanlı yol keçmişdir və indi respublikamızın müstəqilliyini, qüdrətini və ərazi bütövlüyünü müdafiə etməyə qadir bir ordudur. Azərbaycan ordusunun yaranmasında, böyüməsində, inkişaf etməsində ölkəmizin qəhrəman oğulları böyük xidmətlər göstərmiş, Azərbaycan torpaqlarının erməni təcavüzündən müdafiəsində qəhrəmanlıq nümayiş etdirmiş, şəhid olmuşlar. Azərbaycan ordusunun yaranması yolunda, respublikamızın müstəqilliyinin, ərazi bütövlüyünün, suverenliyinin qorunması uğrunda mübarizə edənlərin və bu yolda şəhid olanların hamısını böyük minnətdarlıq hissi ilə yad edirik. Xalqımız onların xidmətlərini heç vaxt unutmayacaqdır.

Bu gün Azərbaycan ordusunun sıralarında xalqımızın dəyərli oğulları — əsgərlər, zabitlər xidmət edirlər. Orduda xidmət etmək hər bir azərbaycanlının şərəfli borcudur. Orduda xidmət edən, əsgərlik borcunu yerinə yetirən gənclər xalqımızın, cəmiyyətimizin içərisində hörmətli, dəyərli insanlardır. Həyatını bu şərəfli peşəyə — ölkəni, Vətəni qorumaq peşəsinə həsr edən zabitlər, hərbcilər Azərbaycan xalqının daim hörmət və ehtiramını qazanacaqlar.

Azərbaycan Ordusu onun iftixarıdır. Biz ordumuzla fəxr

edirik. Xalqımız ordusuna daim qayğı göstərib və bundan sonra da göstərəcəkdir. Ordumuz daim Azərbaycan xalqının, dövlətinin və Azərbaycan Prezidentinin qayğısı altındadır. Biz orduya qayğı göstərməyi, ordu quruculuğuna müvəffəqiyyətlər arzulamağı, Azərbaycan Ordusunu möhkəmləndirməyi ən ümdə vəzifəmiz hesab edirik.

Azərbaycanın güclü, qüdrətli ordusu olmalıdır. Güclü, qüdrətli ordu Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini əbədi etmək, ölkəmizin ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün əsas amildir, respublikamızın sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşamasının təminatıdır. Biz ordumuzun güclənməsi, inkişaf etməsi, yüksək səviyyəyə qalxması üçün bundan sonra da əlimizdən gələni əsirgəməyəcəyik. Xalqımız, dövlətimiz orduya daim qayğı göstərəcəkdir. Bir daha qeyd edirəm, hər bir Azərbaycan vətəndaşının orduda xidmət etməsi onun ən ümdə, şərəfli borcudur. Azərbaycanın hər bir vətəndaşının orduya yardım etməsi, qayğı göstərməsi onun şərəfli borcudur. Mən əminəm ki, Azərbaycan Ordusu, Azərbaycan əsgəri bundan sonra da respublikamızın dövlət müstəqilliyinin qorunması, ərazi bütövlüyünün bərpa olunması, sərhədlərimizin müdafiəsi üçün dəyərli fəaliyyət göstərəcək və öz qəhrəmanlığı, şücaəti ilə xalqımızı sevincindirəcəkdir.

Azərbaycan əsgərinə, Azərbaycan Ordusuna uğurlar arzulayıram. Azərbaycan əsgərinə eşq olsun!

Yaşasın qüdrətli Azərbaycan Milli Ordusu!

NAXÇIVAN SƏRHƏD DƏSTƏSİNİN ƏSGƏR VƏ ZABİTLƏRİ İLƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ

30 oktyabr 1996-cı il

Əziz sərhədçilər, əziz əsgərlər, zabitlər, müstəqil Azərbaycan Respublikasının sərhədlərini qoruyan, keşiyində duran döyüşçülər!

Sizi səmimi qəlbdən salamlayıram. Sizin simanızda Azərbaycan Respublikasının Sərhəd Qoşunlarının şəxsi heyətini, əsgərlərini, zabitlərini salamlayıram, bu şərəfli işinizdə sizə uğurlar arzulayıram.

Müstəqil Azərbaycan Respublikası öz ərazisinin, sərhədlərinin sahibidir, müstəqil dövlət kimi öz sərhədlərini qorumaqdır və bunun üçün də sərhəd dəstələri, sərhəd qoşunları yaradılmışdır.

Azərbaycanın tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının böyük sərhədi var. Naxçıvan Muxtar Respublikası bir tərəfdən Ermənistan ərazisi ilə böyük sərhədə malikdir. Eyni zamanda burada Naxçıvan Muxtar Respublikasının qonşu və dost ölkələrlə - İran və Türkiyə ilə böyük sərhədi var. Bu sərhədləri qorumaq üçün sərhəd dəstələri yaradılıb və bunlardan biri də Naxçıvan sərhəd dəstəsidir. Bu sərhəd dəstəsi hələ 1920-ci ildən fəaliyyət göstərən, keçmiş Sovetlər İttifaqına mənsub olan 41 nömrəli Naxçıvan sərhəd dəstəsinin maddi-texniki bazası əsasında yaradılmışdır.

Mən bu sərhəd dəstəsini yaxşı tanıyıram. Gənc ikən, Naxçıvanda oxuyarkən sərhədçilərə çox maraq göstərər və bəzən bu sərhəd dəstəsinin ayrı-ayrı hissələrinə gedərdim. Sonra Azərbaycanın rəhbəri işləyərkən respublikanın sərhədlərində olanda mütləq sərhəd dəstələrinə baş çəkərdim. Naxçıvan

sərhəd dəstəsində də dəfələrlə olmuşdum. Sərhəd dəstəsinin, onun qərargahının məhz burada yerləşməsi və bu binaların tikilməsi, böyük bir şəhərçiyn yaranması da o vaxt mənim bilavasitə iştirakımla olmuşdur. Hətta bu şəhərçiyn yaratmaq üçün Azərbaycan Respublikasının büdcəsindən böyük vəsait ayırmışdıq və bu binaların, kompleksin yaranmasına nəinki kömək etmişdik, demək olar, onu özümüz yaratmışdıq.

Ancaq burada yerləşən sərhəd dəstəsi Sovetlər İttifaqının Sərhəd Qoşunlarının dəstəsi idi. Şübhəsiz ki, o, birbaşa Moskvaya tabe idi və biz də onlarla əməkdaşlıq edirdik.

Azərbaycan öz müstəqil yolu ilə getməyə başlayanda respublikamızda sərhəd dəstələri yaratmaq zərurəti meydana çıxdı. O cümlədən, burada, Azərbaycanın ərazisindən ayrı düşmüş və o illərdə, elə indi də blokada şəraitində yaşayan Naxçıvan Muxtar Respublikasında da bu problemi həll etmək lazım idi. Biz bu problemi həll etdik. Sovetlər İttifaqına mənsub olan sərhəd dəstələri o vaxt, 1992-ci ildə Rusiyanın sərəncamına keçmişdir. Azərbaycanın payını almaq üçün, bu əmlakın müstəqil Azərbaycanın ixtiyarına verilməsi üçün çox cəhdlər göstərirdi. O vaxt Azərbaycan Prezidenti fərman vermişdir ki, sərhəd dəstələrinin əmlakı bölünsün; 50 faizi Rusiya Federasiyasının, 50 faizi isə Azərbaycan Respublikasının sərəncamına verilsin.

Ancaq mən burada bununla razı olmadım. Bilirsiniz ki, o vaxt Naxçıvan Muxtar Respublikası müstəqil siyasət aparırdı və bu da ona görə idi ki, Azərbaycan Respublikasının o zamankı rəhbərliyi ölkənin mənafeələrini qorumağa qadir deyildi. Ona görə də burada, Naxçıvanda Azərbaycanın mənafeələrini qorumaq üçün müstəqil qərarlar qəbul etmək məcburiyyətində idim. Mən Azərbaycan Prezidentinin verdiyi fərmanla razı olmadım, Rusiya Federasiyası ilə danışıqlar apardım və nəhayət, o vaxt burada yerləşmiş, keçmiş Sovetlər İttifa-

qına mənsub olmuş, sonra Rusiya Federasiyasının sərəncamında olan 41 nömrəli sərhəd dəstəsinin bütün əmlakı — həm bu qərargahda yerləşən, həm də sərhəd boyu zastavalarda, komendaturalarda olan bütün qurğular, silahlar, sursatlar, ləvazimatlar, texnika Naxçıvan Muxtar Respublikasının sərəncamına keçdi.

Böyük danışıqlardan, gərgin mübarizədən sonra buna nail olmaq mümkün oldu. Xatirimdədir, burada, bax bu meydana, həmin o ağ binada qərargah rəisinin otağında biz sərhəd dəstəsinin Naxçıvan Muxtar Respublikasına təhvil verilməsi haqqında sənədlər imzaladıq. Beləliklə, bu dəstə son tufənginə, tapançasına, avtomobilinə qədər Naxçıvan Muxtar Respublikasının sərəncamına keçdi. Bu, bizim tariximizdə çox mühüm hadisədir və bu gün fürsətdən istifadə edib bunu yada salıram.

Ancaq ondan sonra bu dəstənin başına bələlər də gətirdilər. Azərbaycanın o vaxtkı rəhbərliyi bizim iradəmizə zidd olaraq, bu dəstənin başına yaramaz bir adamı qoydu. Burada olan əmlakının çoxunu dağıtdılar, satdılar, pozdular və quruculuq işi əvəzinə, müstəqil Azərbaycanın sərhəd dəstələrinin yaradılması əvəzinə dağıdıcılıq işi getdi, sözün əsl mənasında quldurluq işi getdi.

Bu gün etiraf etməliyəm ki, o vaxt mən burada Naxçıvan Muxtar Respublikasının başçısı olmağım, şübhəsiz ki, həm burada, həm də bütün Azərbaycanda müəyyən qədər tanınmağım baxmayaraq, onlar o qədər azğın, yaramaz mövqelər tuturdular ki, mənə də tabe olmur, quldurluqla, cürbəcür yaramaz işlərlə məşğul olurdular. Sağ-salamat, necə deyərlər, son iynəsinə, çöpünə qədər Rusiya Federasiyasının əlindən aldığımız əmlakın, sursatın bir hissəsi, təəssüflər olsun ki, sonra dağıldı. Ancaq bu da çox çəkmədi. 1993-cü ildə Azərbaycanda vəziyyət dəyişildən, xalq məni Azərbayca-

nın prezidenti seçəndən sonra mən burada vəziyyəti normalaşdırmaq üçün dərhal sərəncamlar, göstərişlər verdim. Daim bura ilə maraqlanıram, vəziyyəti bilirəm, mənə məlumdur. Bu gün də görürəm ki, Azərbaycanın Naxçıvanda yerləşən sərhəd dəstəsi keçmişdə olduğu səviyyədən də bəlkə yüksəklərə qalxıbdir. Çünki yenə deyirəm, buralarda çox olmuşam. Keçmişdə Sovetlər İttifaqı vaxtında bax, indi durduğum bu yerdə də dayanmışam. O vaxtlar Sovetlər İttifaqının əsgərləri, zabitləri ilə görüşmüşəm, bu binaları, zastavaları, komendaturaları gəzmişəm, sərhədi qarış-qarış keçmişəm, hamısını bilirəm. Ona görə də burada nə olmuşdu, biz nəyi aldıq, yəni Azərbaycanın sərəncamına keçirdik, nəyi dağıtdılar, sonra da nəyi bərpa etdik — hamısını bilirəm.

Şübhəsiz ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Vəlif Talıbov burada çox işlər görübdür. Sərhəd dəstəsinin komandiri çox iş görübdür, layiqli, gənc komandirdir. Sizin hamınız — zabit heyəti, şəxsi heyət çox iş görmüş, burada yararlı sərhəd dəstəsi yaratmışınız. Gördüyünüz bu işlərə görə sizə təşəkkür edir və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, əldə etdiyiniz nailiyyətləri daha da artıracaq, burada Azərbaycanın sərhəd qoşunlarının böyük bir dəstəsini nümunəvi dəstəyə çevirəcək və respublikamızın sərhədlərini etibarlı müdafiə edəcək, qoruyacaqsınız. Mən buna əminəm. Çünki əminəm ki, hər bir Azərbaycan vətəndaşı yaxşı bilir — Vətəninə, torpağını, dövlətini, öz müstəqil Azərbaycanını qorumaq öz ata-anasını qorumaq deməkdir, evini qorumaq deməkdir. Siz şərəfli xidmətdəsiniz və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bunu layiqincə həyata keçirəcəksiniz.

Sizin hamınıza cansağlığı, işlərinizdə uğurlar arzu edirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, təcrübənizi, biliyinizi gündən-günə artıracaq, sərhədləri möhkəmləndirəcəksiniz. **Sərhədi qorumaq peşədir. Bunun xüsusi metodları,**

üsulu var və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, buna nail olacaqsınız. Sizin burada son vaxtlar gördüyünüz işdən məmnun qaldığımı bildirmək istəyir və bu işlərinizdə gələcəkdə də uğurlar diləyirəm.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında sərhəd dəstəsinin komandiri daim yüksək rütbəli, polkovnik rütbəsində olubdur. İndi sizin sərhəd dəstəsinin komandiri gənkdir, ancaq qısa müddətdə çox işlər görüb, rütbəsi də mayordur. Sərhəd dəstəsinin komandiri bu dəqiqədən polkovnik-leytenant rütbəsi alır. Ümidvaram ki, o bu mükafata öz layiqli işi ilə cavab verəcəkdir. Sizə bir daha cansağlığı, işinizdə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

NAXÇIVAN HƏRBİ QARNİZONUNUN ƏSGƏR VƏ ZABİTLƏRİ İLƏ GÖRÜŞDƏ NİTQ

30 oktyabr 1996-cı il

Əziz əsgərlər, zabitlər, Azərbaycan Respublikası Milli Ordusunun döyüşçüləri!

Mən sizi səmimi qəlbdən salamlayıram. Sizin simanızda Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində yerləşən Azərbaycan ordusunun bütün hərbi hissələrini, hər bir əsgəri, hər bir zabiti salamlayıram. Sizin simanızda Azərbaycan Milli Ordusunun bütün əsgərlərini, zabitlərini, döyüşçülərini salamlayıram. Hamınıza cansağlığı, səadət və bu şərəfli işinizdə uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan Milli Ordusu özünün yaranmasının beşinci ilini bu ay qeyd etdi. Bu beş ildə Azərbaycan Milli Ordusu böyük, şərəfli, eyni zamanda çox əzab-əziyyətli yol keçmişdir. Milli Ordunun yaranması prosesi nə qədər çətin, mürəkkəb olmuşdusa, onun yaranması haqqında qanun qəbul edildikdən sonra ordunun həqiqətən yaradılması, təşkili, ordu şəklinə salınması bir o qədər çətin olmuşdur. O illərdə Azərbaycanın Milli Ordusunu yaratmaq üçün lazımı səylər qoyulmamasının nəticəsində olmuş, eyni zamanda Azərbaycana rəhbərlik edənlərin müstəqillikdən imtina etmək, yaxud ona xor baxmaq, Ümumittifaq asılılığından ayrılmamaq əhval-ruhiyyəsiindən irəli gəlmişdir. Məhz bunlara görə də Azərbaycanın Milli Ordusu onun haqqında qanun qəbul olunandan sonra xeyli müddət təşkil edilməmiş, bu da o dövrdə Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz edən və çox güclü əməliyyatlar aparan Ermənistan silahlı qüvvələrinin qarşısının alınmasını təmin etməmişdir.

Bunlar o illərin həqiqətidir. İndi isə biz böyük iftixar hissi ilə qeyd edə bilərik ki, Azərbaycanın müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü qorumaq, torpaqlarını, dövlətçiliyini müdafiə etmək üçün yararlı ordusu var. Bu ordu gündən-günə güclənir, öz hərbi peşə səviyyəsini artırır.

Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi artıq tarixi həqiqətə çevrilibdir, əbədidir, dönməzdir, yenilməzdir. Müstəqil Azərbaycan Respublikasını, Azərbaycan dövlətini qoruyub saxlamaq üçün bizim güclü Silahlı Qüvvələrimiz, güclü Milli Ordumuz olmalıdır. Bu, dövlətimizin, müstəqilliyimizin dayağıdır. Əmin ola bilərsiniz ki, bu sahədə lazımı işlər görülür, lazımı tədbirlər həyata keçirilir və Azərbaycan ordusu öz gücünü, qüdrətini, əsgəri məharətini gündən-günə təkmilləşdirir.

Azərbaycan Respublikasının tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının coğrafi vəziyyəti bu diyarda ölkəmizin torpaqlarının, sərhədlərinin qorunması üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Məhz buna görə də, Ermənistanın Azərbaycana qarşı 1988-ci ildən başlanmış təcavüzünə cavab vermək, onun qarşısını almaq, Azərbaycanın torpaqlarını qorumaq, müdafiə etmək üçün burada — Naxçıvanda ordunun, Silahlı Qüvvələrin yaranması o dövrün zərurəti idi.

Məlumdur ki, Ermənistan qondarma “Dağlıq Qarabağ problemi” ilə əlaqədar Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzə başlayarkən Ermənistan ilə Azərbaycanın sərhədlərində vaxtaşırı hərbi münaqişələr baş verirdi. Belə hərbi münaqişələr burada, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ermənistanla sərhədində də olurdu. Məhz bu münaqişələr nəticəsində, xüsusən Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində 1990-cı ildə sərhədlərin bir qismi pozulmuş, döyüşlər getmiş, atışmalar olmuş və təəssüflər olsun ki, Azərbaycan Respublikasının, Naxçıvanın böyük bir kəndi - Kərki kəndi Ermənistan silahlı qüvvələri

tərəfindən işğal edilmişdir. Burada Ermənistan — Azərbaycan sərhədinin başqa yerlərində də faciəli hallar olmuş, Azərbaycanın, Naxçıvan Muxtar Respublikasının igid, mərd oğulları torpaqlarımızı müdafiə edərkən özlərini qurban vermişlər, şəhid olmuşlar. Naxçıvanlılar öz torpağını qorumaq üçün ayağa qalxmış və böyük qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişlər.

Bunlar xalqın iradəsindən, vətənpərvərlik hisslərindən irəli gələn hallar idi. Ancaq o vaxt, hələ 1988-1990-cı illərdə Ermənistanda böyük silahlı qüvvələr yaranan zaman, təəssüf ki, bunun müqabilində Azərbaycanda lazımı tədbirlər görülməmişdir. Bu da Ermənistan silahlı qüvvələrinə üstünlük vermiş, o dövrdə Azərbaycan Respublikası ərazisinin bir qisminin işğal edilməsinə səbəb olmuşdur.

1990-1991-ci illərdə burada çox gərgin vəziyyət vardı. Bir tərəfdən Ermənistan ərazisindən Naxçıvana, Azərbaycana vaxtaşırı hücumlar baş verir, ikinci tərəfdən də Naxçıvanda daxili ictimai-siyasi vəziyyət həddən artıq gərgin idi. O illərdə naxçıvanlılar çox gərgin bir dövr yaşadılar.

O zaman Naxçıvanın torpaqlarını qorumaq, Ermənistanın hərbi təcavüzünə cavab vermək üçün sentyabrın əvvəlində, artıq Sovetlər İttifaqının dağılması ilə əlaqədar Naxçıvan müstəqil hərəkət edərək, — bilirsiniz ki, bu proseslər Naxçıvanda Azərbaycanın paytaxtından da və başqa bölgələrindən də qabaq inkişaf etdi, — hakimiyyəti özü idarə etdi. Bizim ilk addımlarımızdan biri Naxçıvanda Müdafiə Komitəsi yaratmaq oldu. Bununla da biz Naxçıvanda mütəşəkkil silahlı qüvvələr yaratmaq prosesinə başladığımız vaxt Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin bir hissəsi olan Naxçıvan Silahlı Qüvvələri yaranmağa başladı.

Amma xatirinizdədir ki, o vaxt burada, dayandığımız bu yerdə — bu meydanda, bu binalarda, ətrafda, Naxçıvanın ərazisində keçmiş Sovetlər İttifaqının böyük hərbi hissələri, o

cümlədən böyük bir diviziyası — 75-ci motoatıcı diviziya yerləşirdi. O illər biz çox gərgin iş apardıq və bütün bunların nəticəsində nəhayət, sonra Rusiyanın sərəncamına keçmiş həmin diviziyanın buradan köçməsinə nail olduq. Ola bilər, Azərbaycanın ərazisində yeganə yerdir ki, biz burada keçmiş Sovetlər İttifaqının ordusuna məxsus olan bütün əmlakı, silah-sursatı təhvil aldıq və Rusiya diviziyasını sakitcə, xoşluqla yola saldıq. Bu, keçmiş ittifaqdan Azərbaycanın payına düşən silah-sursatın, əmlakın alınmasının ilk addımı idi. Bu gün böyük iftixar hissi ilə deyə bilərəm ki, biz bu işi çox səriştəli gördük və burada nə vardısı, nə yaranmışdısa, onun Azərbaycana məxsus əmlak olduğunu sübut etdik və hamısını Azərbaycanın sərəncamına keçirdik. Təəssüflər olsun ki, Azərbaycanın başqa bölgələrində, o cümlədən paytaxtında keçmiş Sovetlər İttifaqına mənsub olan ordu hissələrinin əmlakının bir çoxu o vaxt çıxarıldı, bu da Azərbaycanı lazımi səviyyədə ordu yaratmaq üçün maddi-texniki bazadan çox məhrum etdi.

Beləliklə, biz burada Azərbaycanın Milli Ordusunu yaratdıq. Ancaq təəssüflər olsun ki, o vaxt Naxçıvanda bizə maneçilik göstərən qüvvələr çox idi. Sonra isə hakimiyyətə gələn səriştəsiz insanlar, o cümlədən Azərbaycanın o vaxtkı müdafiə naziri Rəhim Qaziyev və onun nümayəndələri görülmüş bu işlərə çox qısqançlıqla yanaşaraq, gəlib bunları dağıtmağa çalışdılar. Biz burada nə qədər çətin proseslərlə üzləşdik. Bu binaları, bu varidatı ayrı-ayrı nadanların ixtiyarına verməyə çalışıblar və bəzən də buna nail oldular.

Təsəvvür edin, Naxçıvan Muxtar Respublikasında o vaxt Sovetlər İttifaqı miqyasında ən güclü diviziyalardan biri yerləşirdi. İş o yerə gəlib çatdı ki, bu diviziyaya 1993-cü ildə uzun müddət “KamAZ” sürücüsü olmuş, guya Xalq Cəbhəsinin fəallarından olan yaramaz bir adamın Azərbaycanın o

vaxtkı rəhbərliyi tərəfindən komandir təyin edilməsi təhlükəsi qarşısında qaldıq. Mən bunların qarşısını almağa çalışdım, müəyyən qədər də aldım. Ancaq biz burada nə qədər çətinliklər çəkirdik. O adamlar, nadanlar — hansılar ki, Azərbaycanın o vaxtkı rəhbərlərinin əmrləri, göstərişləri ilə bu əmlakı əllərinə keçirdilər — burada olan şeyləri qoruyub saxlamaqla yox, yalnız dağıtmaqla məşğul olmuşlar.

1993-cü ildə Azərbaycanda baş vermiş hadisələr — vətəndaş müharibəsi və başqa proseslər ağır, çətin oldu. Biz onların qarşısını aldığımız. Eyni zamanda cəmiyyətimiz də bu yaramaz ünsürlərdən təmizləndi. Naxçıvan da təmizləndi.

Buraya, bu binaya, bu meydana mən dəfələrlə gəlmişəm. Rusiyanın diviziyası burada olanda da gəlmişəm — çox yüksək səviyyədə qayda-qanun vardı. Ancaq sonra, biz bunu Azərbaycanın əmlakı etsək də, ayrı-ayrı nadanlar gətirilib buraya qoyulandan sonra da gəldim və buraları bərhad vəziyyətdə gördüm. Ürəyim ağrıyırdı, əziyyət çəkirdik.

Belə çətin proseslərdən keçib, indi artıq Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisini qorumaq üçün yararlı bir ordunun təşkilinə nail olmuşuq. Mən bu gün buranı, burada olan qanun-qaydanı, mühiti görürəm və deyə bilərəm ki, keçmiş sovet ordusunun vaxtındakından heç də əskik, ondan aşağı səviyyədə deyil, hesab edirəm ki, ondan da yuxarı səviyyədədir.

Beləliklə, burada — Naxçıvanda Azərbaycan Milli Ordusunun böyük bir hissəsi yaranıb və yaranır. Mən Azərbaycan Milli Ordusunun vəziyyəti ilə daim maraqlanır, ona qayğı göstərir, sizin işləriniz, vəziyyətiniz haqqında məlumat alıram. Məmnunam ki, burada işlər normal səviyyədə gedir, Naxçıvanın blokada şəraitində olmasına, Azərbaycanın əsas torpağından ayrı düşməsinə, bir çox çətinliklərin, problemlərin olmasına baxmayaraq, Naxçıvanda yerləşən hərbi hissələr

çox yaxşı vəziyyətdədir. Bu, bizim borcumuzdur, bunu edirik və mən məmnunam ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi, onun sədri və Naxçıvanda yerləşən bu hərbi hissənin komandanlığı bizim göstərdiyimiz qayğı və diqqətdən səmərəli istifadə edirlər və artıq burada lazımi qanun-qayda yaranır.

Əziz övladlarımız, Azərbaycan Ordusunun əsgərləri, zabitləri, siz şərəfli xidmətdəsiniz. Orduda xidmət etmək Azərbaycanın hər bir vətəndaşının şərəfli borcudur. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Milli Ordusuna xidmət etmək hər bir azərbaycanlı üçün böyük iftixardır, fəxr edə bilərsiniz. Fəxr etməlisiniz ki, xalqımız sizə bu şərəfli vəzifəni etibar edibdir. Xalqımız sizə ümid bəsləyir, arxalanır və sizə etibar edərək, ümid bəsləyərək rahat yaşaya bilir, respublikamızın işğal edilmiş torpaqlarının azad olunmasına böyük ümidlərlə yaşayır və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin olunacağına heç də şübhə etmir.

Azərbaycan Ordusu gəncdir. Siz əsgərlər də ilk günlərdən Azərbaycan Ordusunun əsasını qoyanlardansınız. Ona görə də öz məsuliyyətinizi dərk etməlisiniz, bunu daim düşünməlisiniz və Vətən, millət, müstəqil Azərbaycan qarşısında borcunuzu şərəflə yerinə yetirməyə çalışmalısınız. Heç şübhə yoxdur ki, Azərbaycan Ordusu gündən-günə güclənəcəkdir. Ona görə ki, müstəqil Azərbaycan dövləti özünə layiq güclü orduya malik olmalıdır. Eyni zamanda Ermənistanın Azərbaycana qarşı etdiyi təcavüzlə əlaqədar ordumuz daha da güclü olmalıdır.

Biz Ermənistan ilə Azərbaycan arasındakı hərbi münaqişəni sülh yolu ilə həll etməyə çalışırıq. Ermənistanın Azərbaycana etdiyi hərbi təcavüz respublikamıza, xalqımıza böyük maddi-mənəvi zərbələr vurubdur. Ərazimizin 20 faizi Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin işğalı altındadır. İşğal edilmiş tor-

paqlardan bir milyondan artıq vətəndaşımız qaçqın düşmüşdür. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə əlaqədar Naxçıvan Muxtar Respublikası xüsusən ağır vəziyyətə düşüb, çünki Naxçıvanı Azərbaycanın paytaxtı və başqa bölgələri ilə bağlayan bütün xətlər — nəqliyyat, rabitə hamısı kəsilib, Naxçıvan blokada vəziyyətindədir. Bunlar da Azərbaycana vurulan maddi-mənəvi zərbələrdir.

Buna baxmayaraq, biz məsələni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Məhz buna görə də 1994-cü ilin mayında atəşkəs haqqında saziş əldə etmişik. Bu sazişə riayət edir, mütəmadi olaraq cürbəcür istiqamətlərdə fəaliyyət göstərir, danışıqlar aparır, beynəlxalq təşkilatların, böyük dövlətlərin imkanlarından istifadə edir, Ermənistanla bilavasitə danışıqlar aparırıq və bunların hamısını məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasına yönəldirik. Mən inanıram ki, biz buna nail olacağıq. Çünki artıq hiss olunur ki, Ermənistanda da anlayıblar, başa düşüblər ki, onlar istədiklərinə zor ilə, güc ilə nail ola bilməyəcəklər. Yəni, Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsini — Dağlıq Qarabağı əllərinə keçirə bilməyəcəklər. Biz heç vaxt Azərbaycan torpaqlarının bir qanışını, bir metrini də əlimizdən verməyəcəyik. Xalqımız buna əmin ola bilər. Yaranmış vəziyyət müvəqqətidir, biz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa olunmasına, torpaqlarımızın etibarlı müdafiəsinə, sərhədlərimizin bərpa edilməsinə nail olacağıq.

Ermənistanın bəzi təcavüzkar qüvvələri güman edirlər ki, keçmişdə əldə etdikləri müəyyən hərbi üstünlüyə görə istədiklərinə nail ola bilərlər. Yox! Dəfələrlə elan etmişik ki, müharibəyə son qoyulmalıdır, erməni silahlı qüvvələri işğal edilmiş torpaqlardan çıxmalı və Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi bundan sonra da Azərbaycanda olmalıdır. Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində yüksək muxtariyyət statusu verilə bilər. Biz Dağlıq Qarabağın Azərbaycanda

candan ayrılmasına heç vaxt yol verməyəcəyik. Dağlıq Qarabağın hər hansı bir şəkildə olur-olsun müstəqilliyinə yol verməyəcəyik.

Doğrudur, Dağlıq Qarabağda və Ermənistanda olan mürtəce, təcavüzkar, qəsbkar qüvvələr öz niyyətlərini həyata keçirməyə çalışırlar, hətta noyabrın axırında Dağlıq Qarabağda “parlament”, “prezident” seçkiləri elan ediblər. Ancaq məlumdur ki, Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları hökumətləri bəyənət veriblər ki, bu addımı pisləyirlər, sülh prosesinə vurulan zərbə kimi qiymətləndirirlər və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü daim tanıdıqları kimi, indi də tanıyırlar, bu seçkilərin yolverilməz olduğunu bildirirlər. Şübhəsiz ki, təkcə bu deyil, bütün beynəlxalq hüquq normaları belə hallara imkan vermir. Belə separatçı hərəkətlər heç vaxt bir nəticə verə bilməz.

Yenə də deyirəm, biz bütün beynəlxalq təşkilatların imkanlarından, beynəlxalq hüquq normalarından istifadə edərək Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa edəcək və işğal olunmuş torpaqların azad edilməsinə nail olacağıq.

Məhz buna görə də bizim güclü ordumuz olmalıdır. Məhz buna görə də ordumuz öz qüdrəti ilə sülhə nail olmaq işinə kömək etməlidir. Bizim güclü ordumuz olmalıdır ki, Azərbaycana qarşı hər hansı bir yeni təcavüzün, hərbi əməliyyatın qarşısı alınsın. Əminəm ki, ordumuz indi belə qüdrətə malikdir. Biz atəşkəs rejiminin pozulmasına heç vaxt yol verməyəcəyik. Ancaq atəşkəs rejimi pozularsa, Azərbaycan Ordusu, Azərbaycan xalqı onun qarşısını almağa da və layiqli cavab verməyə də qadirdir. Buna görə də Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində olan hərbi hissələr döyüş qabiliyyətini gündən-günə artırmalı, siz əsgərlər və zabitlər hərbi peşəni daha çox mənimsəməli, fiziki hazırlığınızı, səriştənizi artırmalı, orduda nizam-intizamı möhkəmləndirməli, silahdan, sərəncamınızda olan bütün vasitələrdən istifadə etməyə qadir

olmalı, biliyinizi, bacarığınızı, qabiliyyətinizi daha da yüksəltməlisiniz. Bu, sizin borcunuzdur və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bunu layiqlicə yerinə yetirəcəksiniz. Bir daha qeyd edirəm, Naxçıvan Muxtar Respublikasının coğrafi vəziyyəti burada, Azərbaycanın ərazisinin daha etibarlı qorunmasını tələb edir. Bu sizdən daha yüksək sayıqlıq, hər dəqiqə, hər saniyə hərbi əməliyyata başlamaq qabiliyyətində olmağı tələb edir. Əminəm ki, siz işinizi bu tələblərin hamısına uyğun quracaq və bunların hamısına cavab verməyə qabil olacaqsınız.

Ordu xalqın bir hissəsidir. Xalqla ordunun birliyi həmişə dövlətin də qüdrətini təmin edir, orduya da daha çox güc verir, xalqın da öz ordusuna daha çox etibar etməsinə əsas verir. Mən əminəm ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Naxçıvanın sakinləri, dövlət orqanları ilə burada olan ordu hissələri arasındakı sıx əlaqə bundan sonra da möhkəmlənəcək və siz hamınız birlikdə Azərbaycanın bu qədim diyarında, gözəl guşəsində respublikamızın dövlət müstəqilliyini bundan sonra da ləyaqətlə qoruyacaqsınız, Azərbaycan torpaqlarını müdafiə etməyə daim hazır olacaqsınız.

Eşq olsun, Azərbaycan Ordusuna!

Yaşasın müstəqil Azərbaycan Respublikası!

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
SƏRHƏD QOŞUNLARININ YARADILMASININ
5 İLLİYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ
YİĞİNCAQDA NİTQ

Şəhriyar adına Mədəniyyət Mərkəzi
16 dekabr 1996-cı il

Əziz sərhədçilər!

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Sərhəd Qoşunlarının yaranmasının beşinci ildönümü münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm, bu şərəfli işinizdə sizə uğurlar arzulayıram.

Sərhəd hər bir ölkənin müstəqilliyini, suverenliyini təsdiq edən amillərdən biridir. Beynəlxalq hüquq normaları, millətlərarası, dövlətlərarası əlaqələr, hər bir ölkənin suverenliyi, toxunulmazlığı, ərazi bütövlüyü prinsipi — bunların hamısı ölkələrin sərhədləri ilə əlaqədardır. Hər bir ölkənin sərhədinin toxunulmazlığı həm ölkə üçün, həm də beynəlxalq hüquq normaları üçün əsas prinsiplərdən biridir.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədləri respublikamız dövlət müstəqilliyini əldə etdiyi, Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlar, ilk növbədə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən tanındığı və qəbul olunduğu andan müəyyən ediləndir. Bu, SSRİ dağılarkən Sovetlər İttifaqının tərkibində olan Azərbaycan Respublikasının sərhədləridir. O vaxt bizim xalqımız, dövlətimiz bu sərhədləri öz müstəqil dövlətinin sərhədləri kimi qəbul edib və beynəlxalq təşkilatlar da, Dünya Birliyi də bu sərhədləri tanıyıblar. Bu sərhədlər xalqımız və müstəqil dövlətimiz üçün müqəddəs amillərdir. Azərbaycanın dövlət sərhədi Azərbaycanın müstəqilliyini, suverenliyini nümayiş etdirən amildir. Buna görə də hər bir vətəndaş Azər-

baycanın müstəqilliyi haqqında, öz müstəqil dövləti haqqında, müstəqil ölkəsi haqqında danışarkən sərhəd məfhumu, sərhəd anlayışı birinci sıralarda durur.

Bizim xalqımız və millətimiz üçün, ölkəmiz üçün əziz olan dövlət müstəqilliyinin əsas amillərindən biri — Azərbaycan Respublikasının sərhədləri, onun qorunması sizə, Azərbaycanın Sərhəd Qoşunlarına tapşırılmışdır. Bunların hamısı Azərbaycan Respublikası Sərhəd Qoşunlarının Respublika Silahlı Qüvvələri tərkibində nə qədər gərəqli yer tutduğunu və böyük rol oynadığını aydın göstərir. Bunların hamısı hər bir sərhədçinin Vətən, millət, xalq qarşısında, dövlət qarşısında nə qədər böyük məsuliyyət daşdığını göstərir. Buna görə də sizə, hörmətli sərhədçilər, xalqımız, dövlətimiz şərəfli iş tapşırıb. Sizin üzərinizə şərəfli vəzifə qoyulubdur. Eyni zamanda sizin üzərinizə çox böyük məsuliyyət qoyulubdur.

Mən əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycanın Sərhəd Qoşunlarında xidmət edən hər bir şəxs öz vəzifəsinin nə qədər şərəfli olduğunu və üzərinə düşən bu vəzifənin nə qədər məsuliyyətli olduğunu dərk edir.

Azərbaycan müstəqil dövlət kimi gənkdir. Beş il dövlət tarixi üçün böyük bir zaman deyil. Ancaq eyni zamanda bu, Azərbaycan Respublikasının, bizim ölkəmizin daim müstəqil olması üçün başlanğıc dövrüdür, təməl daşdır. Bu beş il müddətində görülən işlər Azərbaycan xalqının azad, sərbəst yaşamağa qadir olduğunu bütün dünyaya nümayiş etdirdi, Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət kimi yaşamağa qadir olduğunu bütün dünyaya göstərdi. Bu, xalqımızın müstəqillik, milli azadlıq istəyinin, iradəsinin ifadəsidir. Vaxt var idi, bəziləri hesab edirdilər ki, Azərbaycan müstəqil dövlət kimi yaşaya bilməz. Hətta artıq Sovetlər İttifaqı dağılan zaman bu ittifaqı qoruyub saxlamağa çalışırdılar. Sübut etməyə çalışırdılar ki, xalqımız azad yaşaya bilməz və respublikamız

müstəqil dövlət ola bilməz. Onlar xalq qarşısında nə qədər böyük günahlar ediblər, eyni zamanda xalqımızın böyük mənəvi potensialını, böyük iradəsini dərk edə bilməyən adamlar idilər. Onlar bizim torpağımızda yaşasalar da, xalqımıza mənsub olsalar da, ancaq xalqımızın böyük mənəvi potensialına, dərin milli azadlıq hisslərinə və əsrlər boyu müstəqillik arzuları ilə yaşayan potensialına inanmırdılar, onu dərk edə bilmirdilər.

Bu beş il onu göstərdi ki, bizim ölkəmiz müstəqil ola bilər, xalqımız azad, sərbəst, heç bir başqa dövlətdən asılı olmayaraq yaşaya bilər, özü öz həyatını qura bilər. Bu beş il onu göstərdi ki, bu yolda — milli azadlıq yolunda, müstəqillik yolunda qarşımıza çıxan bütün maneələri, bütün müqavimətləri dəf etməyə biz qadirik. Bunları dəf etdik, bunların hamısını məğlub etdik, öz müstəqilliyimizi bütün dünyaya sübut etdik.

Bu beş il Azərbaycan Respublikasının həyatında eyni zamanda mürəkkəb proseslər illəri, Azərbaycan xalqının həyatında böyük sınaqlar illəri olmuşdur. Mən bu gün iftixar hissi ilə deyirəm ki, xalqımız bu sınaqlardan müvəffəqiyyətlə, uğurla çıxıbdir. Xalqımız bu maneələrin qarşısını alıbdir, bu müqavimətləri dəf edibdir, bunların hamısını darmadağın edibdir. Bir tərəfdən hələ 1988-ci ildən Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü, ikinci tərəfdən ölkəmizin daxilində həm Azərbaycanın müstəqilliyinə zidd olan qüvvələr, həm də Azərbaycanın bu çətin dövründə öz şəxsi mənafeələrini təmin etmək üçün, xalqın mənafeələrinə zidd məqsədlərinə nail olmaq üçün hakimiyyət mübarizəsi aparın, vəzifə davası aparın ünsürlər, qruplar, dəstələr Azərbaycan xalqını bu müstəqillik yolunda çox əzab-əziyyətlərə salıblar.

Böyük itkilər vermişik. Azərbaycanın torpaqlarının müda-

fə edilməsində, ərazi bütövlüyünün qorunmasında xalqımız böyük qurbanlar, şəhidlər veribdir. Azərbaycanın suverenliyinin və milli azadlığının qorunması yolunda xalqımız qurbanlar, şəhidlər veribdir. Azərbaycanın dövlətçiliyini qoruyub saxlamaq yolunda xalqımız qəhrəmanlıq nümunələri göstəribdir, müdriklik göstəribdir, dövlətimizə, dövlətçiliyimizə böyük sədaqət nümayiş etdiribdir. Amma eyni zamanda bizim bu yolda da qurbanlarımız, itkilərimiz olubdur.

Bir şey bizdə böyük iftixar hissi doğurur ki, bütün bunların qarşısını almışığı, bu qurbanlar, itkilər Azərbaycanın bugünkü müstəqil, qüdrətli bir dövlət olması üçün veriləndir. Bu qurbanların, bu itkilərin xatirəsi qəlbimizdə daim yaşayacaq və onların müstəqillik yolunda şəhid olması xalqımızı bundan sonra müstəqillik uğrunda mübarizəyə daha da səfərbər edəcəkdir.

Bütün bu proseslərdə Sərhəd Qoşunlarının da özünəməxsus yeri, özünəməxsus rolu var. Azərbaycanda keçmişdə milli sərhəd qoşun dəstələri heç vaxt olmayıbdir. Sərhəd qoşun dəstələri xalqımızın tarixində ilk dəfə beş il bundan öncə Azərbaycan müstəqilliyini əldə etdikdən sonra yaranıbdir. Ancaq eyni zamanda belə qoşunların yaradılması üçün, bu işin təşkil edilməsi üçün respublikamızda böyük təcrübə olubdur. Bu təcrübə də keçmiş Sovetlər İttifaqının Sərhəd Qoşunlarının həyat yolu, təcrübəsi, peşəkarlıq nümunələri, nailiyyətləridir.

Azərbaycan keçmişdə də hər bir sərhəd respublikası kimi yaşayıbdır. Sovetlər İttifaqının tərkibində olarkən o böyük ölkənin cənub sərhədlərinin bir hissəsini Azərbaycanın ərazisindən keçən sərhəd xətləri təşkil edibdir. Ona görə də Sərhəd Qoşunları bizim üçün tanış olan hərbi hissələndir. Sərhədi qorumaq prinsipləri, mexanizmi bizim üçün tanışdır. Ancaq eyni zamanda müstəqil dövlətimizin sərhədlərini qoru-

maq üçün o tanışlıq, o vaxtkı cüzi imkanlarımız, əlbəttə ki, kifayət deyil. İndiyə qədər əldə olunan təcrübə və nailiyyətlər bundan sonra Azərbaycanın Sərhəd Qoşunlarının güclənməsi, möhkəmlənməsi, təşkilatlanması üçün əsasdır. Ancaq qarşıda görüləsi işlər çoxdur.

Mən ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, respublikamızın Sərhəd Qoşunlarının tərkibində xidmət edən zabitlər, əsgərlər, bütün şəxsi heyət — bunların hamısı Azərbaycanın müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün nə qədər böyük məsuliyyət daşıdıqlarını daim düşünməli, bu məsuliyyətin qarşısında cavabdehliyi daim bilməlidirlər. Mən Azərbaycanın Sərhəd Qoşunlarının bu günə qədər olan xidmətlərini və əldə etdiyi nailiyyətləri müsbət qiymətləndirirəm. Ancaq eyni zamanda bunu heç də yetərli hesab etmək mümkün deyil. Görülən işlər, keçmiş bu beş illik yol Azərbaycanda güclü, peşəkar, çox şərəfli, müasir tələblərə cavab verən Sərhəd Qoşunlarının yaranması üçün ancaq və ancaq əsasdır, bazadır. Ümidvaram ki, bu əsada Azərbaycanın Sərhəd Qoşunları bundan sonra öz fəaliyyətini gündən-günə həm genişləndirəcək, həm təkmilləşdirəcək, kamilləşdirəcək, həm də keyfiyyətini yüksəldəcəkdir.

İmkanlar vardır. Ancaq bu imkanlardan səmərəli istifadə etmək lazımdır. Mən qeyd etdim ki, bizim sərhədçilərimiz üçün keçmiş Sovetlər İttifaqının Sərhəd Qoşunlarının təcrübəsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Qeyd etməliyəm ki, Sovetlər İttifaqı dağılıb və Sovetlər İttifaqı kimi bir fəvqəldövlətin 70 il dövr sürdüyü bir zamanda bu dövlətin, bu quruluşun böyük nailiyyətləri də olubdur. Bəli, böyük nailiyyətləri də olub, çatışmazlıqları, mənfi cəhətləri də olubdur. Məhz bu ikincisinə görə həmin dövlət artıq yaşaya bilməyib, dağılıb və bu da böyük tarixi hadisə olubdur. Ancaq o dövlətin Sərhəd Qoşunları, — mən bunu şəxsən çox yaxşı bilirəm, — bö-

yük təcrübəyə malik olublar. Dünyanın bütün başqa regionlarından fərqli ictimai-siyasi, iqtisadi quruluşa malik olan böyük bir dövlətin sərhədlərini qorumaq üçün bütün başqa ölkələrin sərhəd sistemlərindən güclü Sərhəd Qoşunları, sərhəd sistemi yaranmalı idi.

Belə bir sistem yaranmışdı. Bəlkə də dünyada heç bir başqa ölkənin o qədər güclü sərhəd qoşun hissələri olmayıb, o qədər güclü sərhədqoruma sistemi, mexanizmi olmayıb. Bunu etiraf etmək lazımdır. O təcrübə bizim üçün çox gərəklidir. Doğrudur, sərhədi qorumaq üçün keçmişdə yaranmış mühəndis-texniki qurğular, cürbəcür cihazlar, sərhədqoruma vasitələri, avadanlıq almaq, təmin etmək indiki iqtisadi vəziyyətimizə görə ölkəmiz üçün mümkün deyil. Bəlkə də buna heç ehtiyac yoxdur. Ancaq bu gün bizim üçün o sistemin yararlı olan təcrübəsindən faydalanmaq, səmərəli istifadə etmək lazımdır.

Bir təcrübə də bizim üçün çox gərəklidir. Bu gün bu həqiqəti də etiraf etmək lazımdır ki, keçmişdə Sovetlər İttifaqının sərhəd dəstələrində xidmət edən əsgərlərdən zabitlərə qədər yüksək mənəviyyata malik sərhəd dəstələri müşahidə olunurdu. Biz yüksək peşəkarlığa, yüksək nizam-intizama malik sərhəd dəstələrinin şahidi olmuşuq. Hesab edirəm ki, keçmiş sərhəd dəstələrində gördüyümüz belə nizam-intizam və Azərbaycan xalqına, müstəqil Azərbaycan Respublikasına sədaqət bizim sərhəd dəstələrində yüksək səviyyədə təmin oluna bilsə, sərhədlərimizin qorunmasında indiyə qədər meydana çıxan nöqsanları aradan qaldırmaq üçün çox işlər görmək olar və çox müsbət nəticələr əldə etmək olar.

Sərhədlərimiz bizi əhatə edən dost ölkələrlə olan sərhədlərdir. Ermənistanla bizim aramızda müharibə var, münaqişə var. Ermənistan Respublikası öz hərbi təcavüzü ilə Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tanınmış sərhədlərini

pozmuşdur. O, nəinki Ermənistanla Azərbaycan arasında olan sərhədləri pozmuşdur, hətta Azərbaycanla İran arasında olan sərhədlərin bir hissəsini pozmuşdur və o hissəni də işğal etmişdir. Ona görə də burada, Ermənistanla bizim aramızda ordumuzun silahlı dəstələri durur. Onlar həm bir ordu kimi ölkəmizin ərazisini müdafiə edir, həm də Ermənistanla bizim aramızda durur. Doğrudur, onların durduğu yer bizim sərhədimiz deyil. Bizim sərhədimiz Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altında qalıbdır. Ancaq Ermənistan silahlı qüvvələri ilə üz-üzə duran ordumuzun hissələridir.

Bütün digər ölkələrlə sərhədlərimiz demək olar ki, dost ölkələrlə olan sərhədlərimizdir. Amma eyni zamanda, — siz bunu bilirsiniz, — mən qeyd etmək istəyirəm ki, bu ölkələrdə də cürbəcür təxribatçı qruplar, terrorçu dəstələr, qaçaqmalçılar, narkotik maddələrin keçirilməsi və satışı ilə məşğul olan gizli qruplar, dəstələr və başqa cinayətkar ünsürlər sərhəddən bizim ölkəmizə daxil olmaq cəhdləri göstərilər və bəzən də, təəssüflər olsun ki, daxil olurlar, burada öz cinayətkar işlərini görə bilirlər, təxribatçılıq edirlər, ölkəmizə böyük ziyanlar vururlar.

Bununla yanaşı olaraq, ölkəmizin daxilində mövcud olan cinayətkar ünsürlər, cinayətkar dəstələr, vaxtilə cinayət yolu ilə dövləti, dövlət hakimiyyətini devirməyə cəhd göstərən qruplar, dəstələr, onların da bir qismi, ayrı-ayrı qruplara, dəstələrə mənsub olan şəxslər yaxalanmaqdan qurtarmaq üçün ölkəmizdən qaçıb qonşu ölkələrdə gizlənilirlər. Ancaq sakitcə gizlənmirlər, orada öz cinayətkarlıq fəaliyyətini davam etdirirlər, ölkəmizə qarşı cürbəcür təxribat planları qururlar, terror aktları həyata keçirmək planları qururlar, ölkəmizin daxilində olan sabitliyi pozmağa çalışırlar, cürbəcür cinayət yollarına əl atırlar. Bütün bu cinayət məqsədlərini ölkəmizin daxilində həyata keçirmək üçün, şübhəsiz ki, onlar bizim sərhədlərimizi pozmuşdur.

hədlərimizdən keçib gəlməlidirlər. Onlardan istifadə edirlər — ya Sərhəd Qoşunlarının daim sərhəddə durduğu məntəqələrdən, yaxud da, təəssüflər olsun ki, rəsmi keçid məntəqələrindən keçirlər, gəlirlər və burada cürbəcür cinayətkar işlərini törətməyə çalışırlar və bəzən də təəssüf ki, görürlər.

Sizə məlumdur ki, təxminən son bir ay içərisində Azərbaycan Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi və Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən bir neçə belə qruplar, dəstələr yaxalanıblar, həbs ediləblər, məsuliyyətə cəlb olunublar. Onların bir çoxu artıq etiraf edirlər ki, bu cinayət əməllərini həyata keçirmək üçün başqa ölkələrə gediblər, başqa ölkələrdən gəliblər, ayrı-ayrı sərhəd keçid məntəqələrindən keçiblər. Bunlar hamısı bir tərəfdən, sərhədlərimizin etibarlı qorunmasının bizim üçün nə qədər vacib olmasını göstərir, ikinci tərəfdən də bizim sərhəd dəstələrinin, Sərhəd Qoşunlarının işində olan ciddi nöqsanları, çatışmazlıqları göstərir.

Ona görə də bu gün biz Sərhəd Qoşunlarının yaranmasının beşinci ildönümünü qeyd edərkən açıq-aydın dərk etməliyəm ki, bu qoşunların qarşısında çox böyük, Azərbaycanın dövlətçiliyini qorumaq üçün çox əhəmiyyətli, vacib vəzifələr durur. Təəssüflər olsun ki, bu qoşunların, bu dəstələrin işində çox nöqsanlar da var. Ümid edirəm ki, siz bu beş illik təcrübədən istifadə edərək, Sərhəd Qoşunlarının xalqımız tərəfindən göstərilən qayğıya və diqqətə, dövlətimizin Sərhəd Qoşunlarına göstərdiyi qayğıya və diqqətə cavab olaraq fəaliyyətinizi daha da səmərəli edəcəksiniz və işinizdə olan nöqsanların aradan qaldırılması üçün ciddi tədbirlər görəcəksiniz.

Eyni zamanda Sərhəd Qoşunlarının fəaliyyətinin müvəffəqiyyətli olması üçün bu qoşunlara kömək etmək lazımdır. Mən Azərbaycanın Prezidenti kimi, Sərhəd Qoşunlarının istənilən səviyyədə fəaliyyət göstərməsi üçün indiyə qədər lazımı tədbirlər görmüşəm və bundan sonra da görəcəyəm.

Sərhəd Qoşunlarının, sərhəd dəstələrinin maddi-texniki bazasının yaranması, inkişaf etdirilməsi üçün bundan sonra da lazımi tədbirlər görülməlidir. Sərhəd Qoşunlarında xidmət edən Azərbaycan vətəndaşlarına — əsgərlərə, zabıtlərə də lazımi qayğı indiyə kimi göstərilib, bundan sonra da göstəriləcəkdir.

Eyni zamanda hesab edirəm ki, gərək bizim xalqımız, cəmiyyətimiz, ictimaiyyətimiz də Sərhəd Qoşunlarına bundan sonra daha çox qayğı göstərsinlər, kömək etsinlər. Keçmiş zamanların yaxşı bir ənənəsi də var. Keçmişdə, Sovetlər İttifaqı dövründə Sərhəd Qoşunlarına, adətən, ayrı-ayrı böyük təşkilatlar hamilik, kömək edirdilər. Xüsusən, onlar üçün yaşayış binaları tikmək, onların maddi-texniki bazasını gücləndirmək və başqa məsələlər üçün çox işlər görülürdü. Azərbaycanda da belə işlər çox görülüb və mən keçmişdə bunların həm şahidi, həm də iştirakçısı olmuşam. Bilirəm, nə etmək olar. Vaxtilə Sovetlər İttifaqının Sərhəd Qoşunları bir-başə mərkəzdən maliyyələşdirilirdi və bütün sahələrdə təmin edilirdi. Sərhəd Qoşunları yerli orqanlara tabe olmurdu. Lakin yerli hakimiyyət orqanları ilə Sərhəd Qoşunları arasında sıx münasibətlər var idi. Bu münasibətlər də Sərhəd Qoşunlarına daha da kömək etməklə və sərhədlərimizin qorunması üçün yerli hakimiyyət orqanları tərəfindən lazımi tədbirlər görülməsi ilə əlaqədar idi.

Ancaq bununla yanaşı — bunu bizim sərhədçi veteranlarımız yaxşı bilirlər — vaxtilə Azərbaycan Respublikasının rəhbərliyi öz daxili imkanlarından istifadə edərək, Azərbaycanın ərazisində yerləşən sərhəd dəstələrinin ərazisinin abadlaşması, yaşayış evlərinin tikilməsi, maddi-texniki bazanın möhkəmləndirilməsi üçün çox işlər görübdür. Məsələn, Naxçıvanda olan böyük sərhəd dəstəsinin binasının — onun gözəl binası var, maddi-texniki bazası var — o binanın tikilməsi

üçün Azərbaycan Respublikası öz vəsaitindən nə qədər pul və ayrı-ayrı başqa vəsaitlər ayırmışdı və ondan istifadə edirdi. Orada sərhəd dəstəsi üçün binalar, yaşayış evləri tikilirdi. Eləcə də Prişibdə, Lənkəranda, başqa yerlərdə o vaxtlar, ayrı-ayrı zastavaları hamiliyə götürürdülər, onlara kömək edirdilər. Bunlar hamısı sınaqdan çıxmış təcrübələrdir. Hesab edirəm ki, biz bu ənənələrdən də səmərəli istifadə etməliyik.

Ona görə də mən Azərbaycanda imkanı olan təşkilatları bu işə dəvət edirəm. Yerli hakimiyyət orqanlarını sərhəd dəstələrinin yaşayış yerlərini abadlaşdırmaq üçün, maddi-texniki bazasının imkanlarını genişləndirmək üçün onlara kömək etməyə dəvət edirəm. Bu sahədə də müəyyən təcrübə var. Mən keçən ay Naxçıvanda olarkən sərhəd dəstəsinə getdim, orada sərhədçilərlə görüşdüm. Sərhədçilərlə görüş zamanı, Naxçıvan Muxtar Respublikasının rəhbərliyi ilə görüş zamanı mənə məlum oldu ki, yerli hakimiyyət orqanının - Naxçıvan Ali Məclisinin təşəbbüsü ilə sərhəd dəstəsinə ərzaq, yanacaq və başqa şeylərlə təmin etmək üçün orada çox kömək olunur. Mən orada sərhəd dəstəsinə çox yaxşı vəziyyətdə gördüm. Bu məni çox sevindirdi.

Sərhədçilər də çox iş görə bilirlər. Bu da bizə keçmiş təcrübədən məlumdur. Sərhədi yaxşı qorumaqla yanaşı, sərhəd boyu torpaqlardan səmərəli istifadə etmək olar. Qabaqda qışıdır, sonra yaz gələcək. Əkin əkmək, mal-qara saxlamaq, təsərrüfatlar yaratmaq olar. Zastavalarda çox yaxşı təsərrüfatlar yaratmaq mümkündür. Bunlar bizim sərhədçilərin ərzaqla təmin olunması üçün yardımçı təsərrüfat kimi çox iş görə bilirlər. Bunları etmək lazımdır. Bunları sərhədçilər özləri etməlidirlər. Eyni zamanda bizim yerli hakimiyyət orqanları, yerli icra orqanları bu işə qoşulmalıdırlar, kömək etməlidirlər və birgə fəaliyyət göstərməlidirlər. Yenə də deyirəm, mənim bu yaxın vaxtlarda Naxçıvanda gördüyüm təcrübə, hesab edi-

rəm, bütün başqa sərhəd bölgələrinə də yayılmalıdır. Hər bir yerdə yerli hakimiyyət orqanları ilə sərhəd dəstələrinin komandirləri, zabitləri sağlam əməkdaşlıq edə bilsələr, çox iş görə bilərlər. Təkcə ərzaq təminatında yox, başqa məsələlərdə də.

Bilirsiniz ki, 1989-cu ilin sonunda Azərbaycanda gedən ictimai-siyasi proseslər nəticəsində bəzi qüvvələr, dəstələr tərəfindən Azərbaycanla İran və Türkiyə arasında sərhəddə mühəndis-texniki qurğuların çoxu dağıdılıb. O vaxtlar insanlar çox ehtiraslı, həyəcanlı olduqlarına görə və ümumiyyətlə, mərkəzi dövlət tərəfindən Azərbaycana qarşı çox ədalətsizliklər edildiyinə görə, Azərbaycan Respublikasının o vaxtkı rəhbərliyindən olan narazılığa görə belə hərəkətlər ediblər və sərhəd boyu güclü mühəndis-texniki qurğular dağıdılıb.

Bəlkə də o vaxt bu hadisələr müsbət xarakter daşıyırdı. Çünki xalqımız istəyirdi ki, azad olsun, bu simli sərhədlərdən xilas olsun. Məsələn, Arazın o tayındakı bacı-qardaşlarımızla sərbəst əlaqəmiz olsun. Bunları da anlamaq lazımdır. Hər şeyə tarixi dövrün hökmü ilə qiymət vermək lazımdır. Ancaq nəticə etibarilə bunlar bizim indiki müstəqil dövlətimiz üçün böyük zərər vurub. Mənə yaxşı məlumdur, burada iştirak edən sərhədçilər, o illərdə sərhəddə xidmət edənlər bilirlər ki, o vaxt Azərbaycanın, Sovetlər İttifaqının sərhədlərini qorumaq üçün nə qədər güclü texniki vasitələr yaradılmışdı. Əgər onlar qorunub saxlansaydı, indi bu vasitələr bizim sərhədlərimizin qorunması üçün çox gərəkli, lazımlı olardı. Onları o vaxt dağıdıblar.

Ancaq yenə də Naxçıvanda mənə məlumat verdilər ki, onlar - həm yerli hakimiyyət orqanları, həm də sərhəd dəstələri öz imkanlarından istifadə edərək, bir çox yerlərdə o mühəndis-texniki qurğuları bərpa ediblər, beləliklə də, sərhədin

qorunmasında lazımi nizam-intizam yarada biliblər.

Bilirsiniz, bizim respublikamızda 1990-cı ildən hərc-mərclik, özbaşınalıq olduğuna görə, nizam-intizam, qanun-qayda pozulduğuna görə çox cinayətlər ediblər. Məsələn, mən 1991-1992-ci illərdə Naxçıvanda yaşayarkən, işləyərkən, hətta 1993-cü ildə buraya gələnə qədər məlumatlar alırdıq, bilirdik ki, bizim mal-qaranı Arazdan o tərəfə keçirib çox ücüz qiymətə satırdılar. O tərəfdən bu tərəfə keçib qaçaqmalçılıqla məşğul olurdular. Belə şeylər olurdu. Təəssüflər olsun ki, o vaxt bizim sərhəd dəstələri bəzi yaramaz adamların, cinayətkar ünsürlərin əlinə keçdiyinə görə onların özləri guya sərhədçi olaraq, sərhədi qoruyaraq, eyni zamanda bu sərhədlərdə cürbəcür cinayətkar niyyətlərini həyata keçirirdilər, qaçaqmalçılıqla, başqa təxribat işləri ilə məşğul olurdular. Allaha şükürlər olsun ki, bunlar tədricən aradan götürülüb. Siz təsəvvür edin, 1992-1993-cü illərdə sərhədlərin vəziyyəti ilə bugünkü vəziyyəti müqayisə edin. Xatırlayın, o vaxt vəziyyət nə cür idi? O vaxt sərhəd yox dərəcəsində idi, kim haradan istəyirdi, oradan da keçirdi. İndi bu sahədə vəziyyət xeyli yaxşılaşıbdır, nizam-intizam yaranıbdir. Ancaq tam həqiqi sərhədqoruma nizam-intizamı yaratmaq və sərhəddə bütün vasitələrdən səmərəli istifadə etmək üçün hələ çox işlər görülməlidir. Ona görə də siz gərək keçmişdə baş vermiş bu bəlaları təhlil edərək, onlardan nəticə çıxarasınız, buraxılmış nöqsanlardan nəticə çıxarasınız, eyni zamanda bu son illər əldə olunmuş təcrübədən, nailiyyətlərdən istifadə edəsiniz, müsbət təcrübə yaya biləsiniz ki, sərhədlərimiz etibarlı qorunsun və biz dövlət müstəqilliyimizi günbəgün, aybaay, il-bəil gücləndirə bilək.

Bizim hər bir vətəndaşımızdan yüksək mənəviyyat tələb olunur. Biz dərk etməliyik, anlamalıyıq ki, xoşbəxt bir mərhələyə gəlib çatmışıq, milli azadlığa nail olmuşuq, müstəqil

dövlətimiz var, azad, müstəqil ölkədə yaşayırıq. Bunu qiymətləndirmək, qorumaq, möhkəmləndirmək, gücləndirmək lazımdır. Bunun üçün əsas şərtlərdən biri insanlarda yüksək mənəvi keyfiyyətləri tərbiyə etmək, inkişaf etdirmək, insanlarımızda, cəmiyyətimizdə yüksək mənəviyyatı təmin etməkdir. Təəssüf ki, bu sahədə bizim həyatımızda böyük nöqsanlar, çatışmazlıqlar, bizi narahat edən hallar var. Rüşvətxorluq, dövlətin, xalqın, millətin malını dağıtmaq, qarət etmək, vəzifədən sui-istifadə etmək, korrupsiya, cəmiyyətimizi zəhərləyən cürbəcür belə hallar mövcuddur. Təəssüflər olsun ki, bunlar Silahlı Qüvvələrimizə də sirayət edibdir. Təəssüflər olsun ki, bunlar bizim sərhəd dəstələrinə də sirayət edibdir. Sərhəd dəstələrində də belə cinayətkar, mənəviyyatsız adamlar var. Onlar tutduğu vəzifədən, yerdən, durduğu sərhəd nöqtəsindən şəxsi mənafeyi üçün istifadə edərək dövlətin, xalqın mənafeyinə zərbələr vururlar. Bunlarla kəskin mübarizə aparmaq lazımdır. Sərhəd dəstələrində bu hallarla ən ciddi mübarizə aparılmalıdır.

Sərhədçi böyük, romantik peşədir. Mən sərhədçilərin tarixini yaxşı bilirəm. Çünki özüm də keçmişdə sərhəddə çox olmuşam. Azərbaycanın sərhədlərində bəlkə də elə nöqtə yoxdur ki, mən orada olmayım. Vaxtilə, gənc yaşlarımda xidmət etmişəm, çox yerlərə piyada getmişəm, çox yerlərə at üstündə getmişəm, bizim gözəl təbiəti sərhədlərimizdə görmüşəm. Eyni zamanda sərhədlərimizlə həmişə fəxr etmişəm. Mən sərhədi yaxşı bilirəm, sərhədin nə qədər romantik yer olduğunu bilirəm, sərhədçilərin romantik insanlar olduğunu bilirəm, bu peşənin də çox romantik, cazibədar peşə olduğunu bilirəm.

Keçmişdə çox gözəl bir ənənə var idi. Bu ənənəni indi də yaratmaq lazımdır. Sərhədçi bilməlidir ki, bu gözəl peşədir. Əgər bir insan özünü sərhədçi peşəsinə həsr edirsə, cəmiyyətimizə böyük töhfə verir.

yətdə özünəməxsus böyük yer tutur. Keçmişdə insanlar var idi ki, daim sərhəddə yaşayırdılar və bununla fəxr edirdilər. Məsələn, bu yaşıl papaqları keçmişdə gənclər nə qədər iftixar hissi ilə daşıyırdılar! Bu gün də biz çalışmalıyıq ki, yaşıl papaqlar hər bir gəncdə, hər bir yeniyetmə azərbaycanlıda iftixar hissi doğursun, onları cəzb etsin və biz sərhədçi peşəsinə yaşadaq, inkişaf etdirək. Çünki bizim qarşımızda on illər, yüz illər var. Müstəqil dövlətimiz əsrlər boyu yaşayacaqdır.

Nə qədər yaşayacaqsız, o qədər də onun sərhədləri olacaq və o qədər də o sərhədləri qorumaq lazım olacaqdır. Şübhəsiz, dünyada elə bir əmin-amanlıq dövrü gələcək ki, bəlkə də sərhədləri qorumaq lazım olmayacaqdır. İnsanlar elə bir səviyyəyə gəlib çatacaqlar, dövlətlərarası münasibətlər elə bir yüksək, sivilizasiyalı səviyyəyə gəlib çatacaqdır ki, bəlkə bunlara ehtiyac olmayacaqdır. Ancaq o səviyyəyə çatmaq üçün də nizam-intizamı möhkəmləndirmək, sərhədlərimizi hər yerdə həkk etmək, nümayiş etdirmək, tanımaq, qorumaq lazımdır.

Bax, bunlara görə də sərhədçi peşəsi gözəl peşədir. Sərhədçi peşəsi yüksək qiymətə layiq olan bir peşədir. Hər bir gənc, hər bir insan özünü sərhədçi peşəsinə həsr edərsə, axıra qədər həsr etməlidir. Belə olan halda o, cəmiyyətdə özünə layiq yer tutur, belə olan halda, hər bir sərhədçi cəmiyyətdə çox hörmətli bir insan olur. Mən arzu edirəm ki, bizim sərhədçilərimiz belə hörmətə malik olsunlar, belə hörmətə layiq olsunlar, hər bir sərhədçi yüksək mənəviyyətli bir insan olsun.

Bu arzularla, bu istəklərlə mən sizin hamınızı bir daha təbrik edirəm, sizə, bütün sərhədçilərə cansağlığı, səadət arzulaıyırım. Müstəqil Azərbaycanın sərhədlərinin etibarlı qorunmasında sizə uğurlar arzulaıyırım. Sağ olun.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ QVARDİYASININ YARADILMASININ
5 İLLİYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ
MƏRASİMDƏ ÇIXIŞ**

*Azərbaycan Milli Qvardiyasının Qərargahı
25 dekabr 1996-cı il*

Salam, milli qvardiyaçılar!

Azərbaycan Respublikası Milli Qvardiyasının yaranmasının 5-ci ildönümü münasibətilə sizi təbrik edirəm!

Milli qvardiyaçılar!

Silahlı Qüvvələrin yaradılması Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini və suverenliyini təsdiq edən, onu nümayiş etdirən amillərdən biridir. Hər bir müstəqil ölkənin özünəməxsus silahlı qüvvələri var. Dövləti, dövlətçiliyi mühafizə etmək, qorumaq üçün onun gərəkli gücü olmalıdır. Biz bu gün iftixar hissi ilə deyirik ki, Azərbaycan Respublikasının Milli Ordusu - respublikamızın milli təhlükəsizliyini, əhalimizin əmin-amanlığını və mühafizəsini təmin etmək üçün, ölkəmizin sərhədlərinin qorunması, ərazi bütövlüyünün, torpaqlarımızın müdafiə edilməsi üçün Azərbaycanın layiqli Silahlı Qüvvələri vardır. Azərbaycan Respublikasının, onun Prezidentinin Milli Qvardiyasının da Silahlı Qüvvələrin tərkibində xüsusi rolu vardır. Onun qarşısında böyük, şərəfli, məsuliyyətli vəzifələr qoyulubdur.

Dövlətimizin qorunmasında öz üzərinə düşən vəzifələri yerinə yetirən Milli Qvardiya birinci növbədə Azərbaycan dövlətinin, prezidentinin xüsusi silahlı dəstəsidir. Bu xüsusi silahlı dəstə məhz həm dövlətin, həm də respublika prezidentinin mühafizəsini təmin etmək üçün xüsusi səlahiyyətlərə malikdir və mühüm vəzifələr daşıyır.

Azərbaycan Respublikasının Milli Qvardiyası ötən 5 il ərzində böyük şərəfli yol keçmişdir. O, bu yolda bir çox çətinliklərlə, maneələrlə rastlaşmışdır. Bu yol enişli-yoxuşlu olmuşdur. Azərbaycanın Milli Qvardiyası respublikamızın torpaqlarının qorunması yolunda şəhidlər, itkilər vermiş, qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişdir. Milli Qvardiya Azərbaycanın dövlətçiliyinin qorunmasında da layiqli xidmətlər göstərmişdir.

Bütün bunlarla yanaşı, Milli Qvardiyanın təşkilində, onun idarə olunmasında, həyatında qüsurlara, səhvlərə də yol verilmişdir. Bəzən dövlətçilik prinsiplərinə zidd olan ünsürlər də Milli Qvardiyanın sıralarına soxula bilməmişlər. Müəyyən mərhələlərlə bunlar Milli Qvardiyanın fəaliyyətinə zərər gətirmiş, ziyanlar vurmuşdur. Ancaq bunlara baxmayaraq, Milli Qvardiyamız ümumən sağlam olmuşdur.

İndi Milli Qvardiya sağlam əqidəli, vətənpərvərlik hissləri, duyğuları ilə yaşayan qvardiyaçılardan ibarətdir. Son illər Milli Qvardiyanın təşkili, təkmilləşdirilməsi sahəsində aparılan işlər bu gün Milli Qvardiyanı Azərbaycanın dövlətçiliyinə, onun Prezidentinin fəaliyyətinə layiq olan səviyyəyə gətirib çıxarmışdır.

Bunlar Milli Qvardiyanın 5 il ərzində keçdiyi yoldur və xüsusən son illər ərzində əldə etdiyi nailiyyətlərdir. Bu nailiyyətlər münasibətilə mən sizi təbrik edirəm. Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, siz bundan sonra da Milli Qvardiyanın təkmilləşdirilməsi, inkişaf etməsi, mənəvi cəhətdən sağlamlaşdırılması, onun döyüş qabiliyyətinin, peşəkarlıq səviyyəsinin yüksəlməsi yolunda öz xidmətlərinizi göstərəcəksiniz. Azərbaycanın Prezidenti kimi mən Milli Qvardiyanı dövlətçiliyimizin, Prezidentin xüsusi dayaq qüvvəsi hesab edirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Milli Qvardiyanın şəxsi heyəti, hər bir əsgəri, zabiti, döyüşçüsü yüksək keyfiyyətlərə, tələblərə layiq olacaqdır.

Səmərəli fəaliyyət göstərmək, dövlətçiliyimizin keşiyində sədaqətlə xidmət etmək, dövlətçiliyimizə qarşı baş verə biləcək hər bir təxribat, terror, düşmənçilik hərəkatlarını dəf etmək üçün Milli Qvardiyanın indi artıq yüksək səviyyəli qüdrəti, imkanları var. Ancaq bunlarla kifayətlənmək, razı olmaq olmaz. Mən əldə edilən nailiyyətləri qiymətləndirirəm. Eyni zamanda, Milli Qvardiyanın 5-ci ildönümü tamam olan bu gündə mən təlim-tərbiyə, fiziki hazırlıq işinizi, peşəkarlıq keyfiyyətlərinizi daha da artırmağı sizdən tələb edirəm.

Milli Qvardiyanın səmərəli fəaliyyəti üçün istənilən qayğı və diqqət göstərilir və bundan sonra da göstəriləcəkdir. Sizin borcunuz bu diqqət və qayğıni qiymətləndirməkdən, ona layiq olmaqdan, göstərilən yüksək etimadı doğrultmaqdan ibarətdir. Gərək siz öz xidməti vəzifənizi yerinə yetirməyə hər dəqiqə, hər an hazır olasınız. Gərək siz Azərbaycan dövlətçiliyinə, onun prezidentinə qarşı yönəldilə biləcək hər bir cinayətkar, təxribatçı, terror hərəkatlarının qarşısını hər dəqiqə, hər an almağa qadir olasınız. Mən əminəm ki, siz artıq bu gün də bu imkanlara, şəxsi keyfiyyətlərə maliksiniz. Ona görə də mən sizə inanıram, etibar edirəm. Mən sizə güvənirəm və bu şərəfli işinizdə sizə uğurlar arzulayıram.

Mən əminəm ki, Milli Qvardiyanın hər bir döyüşçüsü Vətənin, müstəqil Azərbaycanın, onun Prezidentinin yolunda özünü əsirgəməyəcəkdir, lazım gələrsə, qəhrəmanlıq, rəşadət nümunələri göstərəcəkdir. Bu duyğularla, bu inamla mən sizi bir daha təbrik edirəm. Sizə cansağlığı arzulayıram. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, siz öz hazırlıq işlərinizi günü-gündən daha da gücləndirəcəksiniz, daim sayıq olacaqsınız, öz üzərinizə düşən vəzifəni hər dəqiqə, hər an ləyaqətlə yerinə yetirməyə hazır olacaqsınız.

Mən sizi təbrik edirəm, sizə cansağlığı arzulayıram. Bu şərəfli işinizdə sizə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HƏRBİ TƏYYARƏÇİLƏR MƏKTƏBİNİN İLK BURAXILIŞINA HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ MƏRASİMDƏ ÇIXIŞ

15 oktyabr 1997-ci il

Əziz əsgərlər və zabitlər, Azərbaycan Milli Ordusunun hava qüvvələri kadrlarının hazırlanmasında ilk addımlarını atan Azərbaycan döyüşçüləri!

Mən sizi bu əlamətdar hadisə münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Sizə bu fərəhli işinizdə uğurlar arzulayıram.

Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, vətənpərvər Azərbaycan gəncləri, əsgəri, zabiti, döyüşçüsü kimi siz Azərbaycan Respublikasının Milli Ordusunun inkişaf etməsində və möhkəmlənməsində öz xidmətlərinizi göstərəcəksiniz.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının ən vacib, ən böyük sahəsi onun Silahlı Qüvvələridir, Milli Ordusudur. Hər bir dövlətin müstəqilliyinin rəmzi, təminatçısı onun silahlı qüvvələridir. Etibarlı, güclü, vətəninə, torpağını müdafiə etməyə qadir silahlı qüvvələri olmayan ölkənin müstəqilliyi də etibarlı ola bilməz.

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra bu müstəqilliyi yaşatmaq, möhkəmləndirmək, inkişaf etdirmək üçün çətin və ağır bir yol keçibdir. Bizim bu çətinliklərimizin ən böyük səbəbi Azərbaycana qarşı Ermənistan tərəfindən edilmiş hərbi təcavüzdür, bu təcavüz nəticəsində Azərbaycan xalqının öz torpaqlarını qorumaq üçün mübarizəyə qalxması və bunun nəticəsində yaranmış çətinliklərdir.

Ancaq eyni zamanda ölkəmiz dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra Azərbaycanın dövlət quruculuğu prosesində

böyük səhvlərə yol verilmiş, xalqa, millətə, dövlətə xəyanətlər edilmiş, pozucu qüvvələr Azərbaycanın dövlət quruculuğunu təmin etmək əvəzinə, öz şəxsi mənafeləri naminə bu prosesi nəinki ləngitmişlər, hətta ona böyük zərbələr vurmuşlar.

Belə zərbələr vurulan sahələrdən biri də Azərbaycan Silahlı Qüvvələridir, Azərbaycan Ordusudur. Ermənistan tərəfindən edilən təcavüz nəticəsində respublikamızın torpaqlarının 20 faizinin işğal olunmasının və Azərbaycanın böyük itkilər verməsinin əsas səbəbi də mən dediyim bu amillərlə bağlıdır. O cümlədən, Azərbaycanda ölkəmizin torpaqlarını qorumağa qadir ola bilən ordunun yaradılmasında buraxılan səhvlər, edilmiş cinayətlər, günahlardır. Biz bu zərbələrin ağrısını çəkirik.

Ancaq bunlarla yanaşı, son illər Azərbaycan Respublikasının Milli Ordusunun yaranmasında, möhkəmlənməsində və onun müasir tələblərə cavab vermək səviyyəsinə qaldırılmasında nailiyyətlərimiz də vardır. İndi tam qətiyyətlə deyə bilərik ki, artıq Azərbaycanda nizami ordu yaranıb, Azərbaycanın torpaqlarını, hüdudlarını, ölkəmizin dövlət müstəqilliyini mühafizə edə bilən, qoruya bilən Silahlı Qüvvələr yaranıb. Biz bu nailiyyətlərin şahidiyik. Ancaq bunlar bu sahədə görülən işlərin hələ başlanğıcıdır.

Biz son illər, xüsusən Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində atəşkəs əldə ediləndən sonra yaranmış şərait nəticəsində respublikamızın ordusunun, Silahlı Qüvvələrinin yaradılması ilə ciddi məşğul olmağa imkan əldə etdik. Eyni zamanda Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin tərkibinə ilk illərdə soxulmuş və Silahlı Qüvvələrimizi içəridən dağıtmağa, parçalamağa, ölkəmizin milli mənafeələrinə zərər vurmağa cəhd edən dəstələr, qüvvələr artıq zərərsizləşdiriliblər. Bizim Silahlı Qüvvələr bu cür cinayətkar, xəyanətkar dəstələrdən, qruplar-

dan, qüvvələrdən demək olar ki, təmizlənidir. Ancaq eyni zamanda sayıqlığı əldən vermək olmaz. Hələ heç də deyə bilmərik ki, bizim ordumuzun möhkəmlənməsinə maneçilik göstərən qüvvələr tamamilə ləğv olunubdur. Təəssüf ki, biz bu gün də belə təxribatçı hərəkatlərlə, qüvvələrlə rastlaşırıq. Ona görə də əldə olunan nailiyyətləri qiymətləndirərək, o nailiyyətlərlə bu gün fəxr edərək, biz eyni zamanda ordumuzu, Silahlı Qüvvələrimizi cinayətkar, xəyanətkar qüvvələrdən, xarici ölkələrin təxribat, pozucu tədbirlərindən daim qorumalıyıq. Bu vəzifə bizim qarşımızda daim durur. Hər bir zabit, hər bir vəzifəli şəxs, eyni zamanda hər bir əsgər bunu bilməlidir.

Bizim müstəqilliyimizə qısqançlıq edən, bəlkə də daha doğru olar desəm ki, bu müstəqilliyimizi pozmaq istəyən xarici və daxili qüvvələr hələ mövcuddur. Ona görə də biz dövlət quruculuğu işlərini həyata keçirərək, ordumuzun bundan sonra da inkişaf etdirilməsi tədbirlərini həyata keçirərək heç vaxt sayıqlığı itirməməliyik və özümüzü bütün mümkün bəlalardan daim qorumalıyıq.

Bütün bunları sizə bildirərək mən bir fikri ifadə etmək istəyirəm. Azərbaycanın nizami ordusu yaranıb, ancaq o, günü-gündən möhkəmlənməlidir. Nizami ordunun döyüş qabiliyyəti günü-gündən yüksəlməlidir. Azərbaycanın nizami ordusu, Milli Ordusu respublikamızın ərazi bütövlüyünün, torpaqlarının müdafiəsinin və dövlətimizin müstəqilliyinin tam qarantı olmalıdır.

Müstəqil dövlət kimi biz bölgədə respublikamızı əhatə edən qonşu dövlətlərlə sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşamaq istəyirik. Mən dəfələrlə bəyan etmişəm, bu gün bir daha bildirirəm ki, Azərbaycan bir müstəqil dövlət kimi sülhsevər siyasət aparır və bu siyasətə daim sadıq olacaqdır. Biz ölkəmizdə sülh, əmin-amanlıq istəyirik. Biz bölgəmizdə,

regionda, sülhün, əmin-amanlığın bərqərar olmasını istəyirik. Biz Qafqazda sülhün, əmin-amanlığın bərqərar olmasını istəyirik. Biz bütün qonşu dövlətlərlə sülh və əmin-amanlıq şəraitində dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrini inkişaf etdirmək istəyirik.

Biz Ermənistan ilə hərbi münaqişəyə son qoymaq istəyirik. Biz atəşkəs rejimini bundan sonra da qoruyub saxlamaq üçün öz tərəfimizdən bütün tədbirləri həyata keçirəcəyik. Biz müharibənin yenidən başlanmasına tərəfdar deyilik və öz tərəfimizdən buna yol verməyəcəyik. Biz Ermənistanla olan bu münaqişənin sülh yolu ilə həll edilməsini indiki mərhələdə yeganə yol hesab edirik.

Məhz buna görə də biz Ermənistan-Azərbaycan hərbi münaqişəsinin ATƏT-in Lissabon zirvə görüşündə qəbul olunmuş prinsiplər əsasında sona çatmasına çalışırıq. Biz bu baxımdan Minsk qrupu həmsədrlərinin son təkliflərini əsas olaraq qəbul etmişik və bu təklifləri münaqişəyə son qoymaq üçün yaxşı əsas hesab edirik.

Bildiyiniz kimi, bu təkliflər məsələnin iki mərhələdə həll olunmasını nəzərdə tutur. Birinci mərhələdə Azərbaycanın işğal olunmuş altı rayonundan Ermənistan silahlı qüvvələrinin çıxarılması nəzərdə tutulur. Bu, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı, Kəlbəcər rayonlarıdır. Bu rayonlardan Ermənistan silahlı qüvvələrinin çıxarılması və həmin rayonların əhalisinin öz yerinə-yurduna qayıtması Minsk qrupu həmsədrlərinin təkliflərinin birinci mərhələsinin əsasını təşkil edir.

Şübhəsiz ki, bunları təmin etmək üçün münaqişə zonasına ATƏT-in sülhü mühafizə qüvvələri daxil olmalıdır. Birinci mərhələdə müharibə nəticəsində dağıdılmış kommunikasiyalar bərpa edilməlidir. İkinci mərhələdə isə Azərbaycanın Laçın və Şuşa rayonlarından işğalçı qüvvələrin çıxarılması mə-

sələsi həll olunmalıdır və bununla bərabər Dağlıq Qarabağa Azərbaycan Respublikasının tərkibində yüksək dərəcəli özünü idarəetmə hüquqi verilməlidir. Minsk qrupu həmsədrlərinin son təklifləri bunlardan ibarətdir. Qeyd etdiyim kimi, biz bunları əsasən qəbul etmişik.

Mən bu günlərdə Avropa Şurasının üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının Strasburq zirvə görüşündə iştirak edərkən bir neçə mühüm görüşlər keçirmişəm. Yəni Avropanın bir sıra ölkələrinin dövlət başçıları ilə görüşlər keçirmişəm. Həmin görüşlər zamanı da bu məsələ müzakirə olunub. Biz Azərbaycanın mövqelərini orada bir daha bildirmişik.

Fransanın prezidenti cənab Jak Şirak ilə mənim görüşüm və danışıqlarım bu görüşlər içərisində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir, xüsusi yer tutur. Çünki indi Fransa, Rusiya və Amerika Birləşmiş Ştatları ilə bərabər Minsk qrupunun həmsədridir. Fransa prezidenti cənab Jak Şirakla danışıqlarımda o, eyni zamanda Rusiya prezidenti Boris Yeltsinin də fikirlərini bildirmiş və bu məsələnin Lissabon zirvə görüşündə qəbul olunmuş prinsiplər əsasında, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrələrinin təklifləri əsasında həll edilməsi barədə mənim fikirlərimlə tamamilə razı olmuş və münaqişənin bu prinsiplər əsasında həll olunması üçün həm Fransa, həm Rusiya, həm də Amerika Birləşmiş Ştatlarının başçıları tərəfindən bundan sonra da lazımı səylər göstəriləcəyi haqqında onların fikirlərini mənə çatdırmışdır.

Mən srağagün, yəni oktyabrın 13-də və dünən, oktyabrın 14-də Fransanın prezidenti cənab Jak Şirakla telefonla danışıbmışam. Bizim telefon danışıqlarımız da bu məsələyə həsr olunubdur. Bu danışıqlar - həm Strasburqda olan danışıqlar, həm də telefon danışıqları nikbin əhval-ruhiyyə yaradır.

Mən Strasburqda Ermənistan prezidenti Levon Ter-Petros-

yan ilə görüşüb danışıqlar aparmışam. Levon Ter-Petrosyan ilk dəfə olaraq bildirdi ki, Ermənistan da Minsk qrupu həmsədrlərinin son təkliflərini əsas olaraq qəbul edir. O bildirdi ki, bir müddət bundan əvvəl onun verdiyi bəyanat məsələnin sülh yolu ilə həll olunması sahəsində Ermənistanın qəti fikridir. Bunlar hamısı bu mərhələdə məsələnin sülh yolu ilə həll olunması üçün yaxşı əsas yaradır. Biz çalışacağıq ki, yaranmış şəraitdən səmərəli istifadə edək, sülh danışıqlarını sürətləndirək və məsələnin sülh yolu ilə həllinə nail olaq. Məhz bu dediklərimə görə mən bu gün bəyan edirəm ki, biz Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində sülhə nail ola bilərik. Biz sülh əldə edib, iki qonşu ölkə arasında bundan sonra sülh münasibətləri yarada bilərik. Biz sülhsevər ölkəyik. Sülhsevər dövlət kimi də bu siyasətimizi mən bir daha bəyan edirəm.

Ancaq bunlarla yanaşı, Azərbaycanın ordusu möhkəmlənməlidir, güclənməlidir, inkişaf etməlidir. Çünki bir daha qeyd edirəm, hər bir müstəqil dövlətin, ölkənin müstəqil yaşaması üçün güclü ordunun mövcudluğu zəruridir və biz də belə bir güclü orduya malik olmalıyıq. Azərbaycanın Ordusu silahlı qüvvələrin hər bir növü üzrə yüksək, müasir səviyyələrə çatmalıdır. Bu baxımdan Azərbaycan ordusunun milli hava qüvvələrinin yaranması da çox vacibdir, çox zəruridir və bu sahədə görülən işlər də təqdirəlayiqdir.

Məlumdur ki, ordunun hava qüvvələri onun həm böyük bir hissəsidir, həm də peşə nöqtəyi-nəzərindən, insanların bu sahədə xidməti nöqtəyi-nəzərindən çətin bir sahədir. Xatırlayıram, respublikamız Sovetlər İttifaqının tərkibində olduğu dövrdə, 1970-ci ildən başlayaraq Azərbaycanın başçısı kimi mən Azərbaycan gənclərinin orduda xidmət etməsi üçün çox tədbirlər həyata keçirməyə çalışırdım. Bu lazım idi. Ona görə lazım idi ki, bizim millətimiz, xalqımız - mən bunu o vaxt

belə hesab edirdim, ancaq bu gün bunun zəruriliyini artıq hamı görür - Azərbaycan xalqı həyatın bütün sahələrində olan peşələrə sahib olmalıdır, malik olmalıdır. Ola bilməzdi ki, Azərbaycanın gözəl alimləri, bəstəkarları, şairləri, müğənniləri, neftçiləri olsun, ancaq layiqli zabidləri, əsgərləri, hərbi mütəxəssisləri olmasın.

Bu, o vaxt Azərbaycan xalqının çatışmayan cəhəti idi. Bu da ondan irəli gəlirdi ki, uzun illər belə hesab edilirdi ki, ordu sovet ordusudur, orada xidmət etmək də olar, etməmək də olar. Şübhəsiz ki, orduda xidmət etmək, başqa peşələrə nisbətən çətin bir sənət idi. Ona görə də orduya xidmətə getmək istəyən və xüsusən öz həyatını hərbi peşəyə həsr etmək istəyən insanlar az idi, demək olar ki, yox idi.

Amma eyni zamanda bizim çoxəsrlik tariximiz onu göstərir ki, Azərbaycanın döyüşçüləri yüz illər, min illər bundan öncə çox cəsur döyüşçülər olublar. Azərbaycan xalqının keçmiş əsrlərdə - orta əsrlərdə, ondan əvvəlki dövrlərdə güclü hərbi dəstələri olubdur, özünün sərkərdələri olubdur, böyük qəhrəmanları olubdur. Onlar təkcə adi xalq qəhrəmanları olmayıblar, onlar öz dövrünün, öz zamanının tələblərinə uyğun, peşəkar hərbiçilər, peşəkar hərbi mütəxəssislər olublar. Ancaq təəssüflər olsun ki, XIX-XX əsrlərdə Azərbaycan xalqının bu sahədə nailiyyətləri olmayıb, əksinə, çox geriliklər baş vermişdir.

Ona görə də mən şəxsən 1970-ci ildən Azərbaycanın o vaxtkı başçısı kimi Azərbaycan xalqının həyatının bu sahəsində olan boşluğu, bu çatışmazlığı ləğv etməyə çalışmışam. Məlumdur ki, biz Cəmişid Naxçıvanski adına ixtisaslaşdırılmış hərbi məktəb təşkil etdik və bu il onun 25 illiyi tamam olur. Biz onun 25 illik yubileyini qeyd edəcəyik. Çünki bu 25 il müddətində o məktəbin xidmətləri, Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra, Azərbaycan öz Milli Ordusunu yaratmağa başlayan zaman və indinin özündə o mək-

təbin xidmətləri göz qabağındadır. Bu, özünü aydın sürətdə göstərir. Ona görə də bu məktəbin 25 illik yubileyini yüksək səviyyədə qeyd edəcəyik.

Ancaq o vaxtlar həmin məktəbdə gənclər hərbi təhsil alarkən və ali hərbi məktəblərə hazırlaşmaq üçün dərs keçərkən, eyni zamanda o vaxt biz gəncləri keçmiş Sovet İttifaqının hərbi məktəblərinə oxumağa göndərərkən hava qüvvələrinə mənsub olan məktəblərə gəncləri cəlb etməkdə çox çətinliklər çəkirdik.

Bəli, doğrudur, - indi burada xatırlandı - o vaxtlar kosmosa uçuşlar başlayanda mən çox istədim və çalışdım ki, kosmosa bir azərbaycanlı ucsun. Bu məsələni mən Sovet İttifaqının rəhbərləri qarşısında, xüsusən SSRİ-nin o vaxtkı müdafiə naziri qarşısında qoydum ki, artıq kosmosa uçuşların sayı artıb və Sovetlər İttifaqı 15 müttəfiq respublikadan ibarət olan bir dövlətdir, ona görə də hər bir respublikadan, o cümlədən, Azərbaycandan da kosmosa uçan və kosmonavt adını qazanan bir gənc lazımdır.

Onlar razı oldular. Ancaq mütəxəssis tapmaq lazım idi. Kosmosa uçan hər bir kosmonavt əvvəlcə hava qüvvələrində böyük xidmət təcrübəsinə malik olmalı idi, hərbi təyyarələrdə onun çoxlu uçuşları olmalı idi. Onun həm fiziki hazırlığı, həm də səriştəsi, müəyyən təcrübəsi, biliyi olmalı idi. Bir ona görə yox. Ümumiyyətlə, Azərbaycan gənclərindən döyüş təyyarələrini idarə edə bilən və yaxud mütəxəssis hazırlamaq bizim üçün o vaxt çox vacib və lazım idi. Mən bu barədə çox göstərişlər verdim, arayışlar apardım. Sovetlər İttifaqının ayrı-ayrı hərbi hissələrində, hətta hava qüvvələri hissələrində xidmət edən azərbaycanlılar arayıb axtarmağa başladıq. Ancaq bizim bu söylərimiz çox az nəticə verdi. Çünki hələ ənənə var idi ki, azərbaycanlılardan hərbi xidmətə gedib, hərbi işi özünə peşə kimi qəbul etmək, hərbi vəzifələrə getmək istəyən az olmuşdur. Bunların içərisində isə hərbi aviasiya

məktəblərinə oxumağa gedənlər az olmuşdur. Biz o vaxtlar bu çətinliklə rastlaşdıq. Ona görə də mən elə həmin illər Cəmşid Naxçıvanski adına məktəbdə xüsusi hərbi aviasiya məktəbləri üçün hazırlıq işlərinin təşkil edilməsi barəsində də sərəncamlar verdim və lazımi tədbirlər görməyə başladım.

Keçmişə aid olan bəzi faktların bu gün burada yada salınmasında məqsəd ondan ibarətdir ki, təəssüf ki, bizim bu sahədə lazımi kökümüz, milli kökümüz olmayıb, milli kadrlarımız olmayıb. Ona görə də indi bizim müasir Milli Ordumuzda, hava qüvvələrimizdə, aviasiya sahəsində xidmət edə bilən mütəxəssislərin hazırlanması çox vacib bir məsələdir. Mən bu vəzifəni, bu məsələni Müdafiə Nazirliyinin qarşısında vaxtilə qətiyyətlə qoydum. Bu gün biz bu tədbirlərin ilk nəticəsini müşahidə edirik.

Bəli, ola bilər ki, o vaxtlar - üç il bundan öncə bu sahədə bədbin fikirlər də mövcud idi. Bunlar da əsaslı idi. Çünki qeyd etdiyim kimi, bu sahədə bizim bünövrəmiz olmamışdı, bu barədə kökümüz olmamışdı. Ancaq bu o demək deyildi ki, biz daim bu çatışmazlıqla yaşamalırıq. Hər şey yaratmaq olar! İndi bugünkü gün onu göstərir ki, biz ordumuzda milli aviasiya sahəsini də özümüzün milli mütəxəssislərimizlə, azərbaycanlılarla yarada bilərik. Bunlar artıq yaranıb və bu gün biz sizinlə görüşə gəlmişik. Bu, Azərbaycan Milli Ordusunun bu sahədə ilk addımıdır. Amma hesab edirəm ki, bu çox yaxşı başlanğıcdır. Bunun böyük gələcəyi var. Mən bu gələcəyi açıq-aydın görürəm. Əgər biz bu qısa müddətdə azərbaycanlılardan, Azərbaycan gənclərindən təyyarələri, hərbi təyyarələri, döyüş təyyarələrini idarə edə bilən və havada döyüş apara bilən, yaxud hava qüvvələri ilə ölkəmizin müdafiəsini təmin edə bilən mütəxəssislər hazırlaya bilmişiksə, bu, böyük nailiyyətdir. Eyni zamanda bu da dövlət müstəqilliyimizin bizə verdiyi bəhrələrdir.

Mən o keçmiş dövrləri xatırlatdım. Bilirsiniz, bunu etmək

nə qədər çətin idi. Çünki bir tərəfdən biz özümüzdə bu işə həvəs göstərən kadrlar tapa bilmirdik, ikinci tərəfdən, bunu da qeyd etmək lazımdır ki, bizim tapdığımız kadrlar da gedib Sovetlər İttifaqının, xüsusən Rusiyanın ayrı-ayrı aviasiya məktəblərində rəqabətə bəzən dözə bilmirdilər, bəzən də onların ayrı-ayrı çatışmazlığını orada olan bəzi komandirlər şişirdib, gənclərimizi məktəbdən xaric edirdilər.

Yəni, o dövrdə belə mütəxəssislər hazırlamaq üçün təkçə bizim istəyimiz az idi. Həmin aviasiya məktəblərində, hərbi aviasiya hissələrində bizim azərbaycanlılara lazımı qayğı göstərmək lazım idi. Ancaq bir çox hallarda bu qayğının olmaması bizim bəzi gəncləri aviasiya peşəsindən uzaqlaşdırırdı, yaxud da onlarda mənfi əhval-ruhiyyə yaradırdı və onlar öz təhsilini davam etdirə bilmirdilər.

Amma indi biz müstəqil dövlət olduğumuza görə, özümüz hər bir məsələni həll etdiyimizə görə öz imkanlarımızla bu mütəxəssisləri hazırlaya bilmişik. Mən şübhə etmirəm ki, bir neçə ildən sonra bu kadrlar qat-qat artacaqdır, bizim öz milli kadrlarımızdan yaxşı müəllimlərimiz olacaqdır, yaxşı təlimatçılarımız olacaqdır, bizim yaxşı məktəbimiz yaranacaqdır və müstəqil Azərbaycan bu sahədə də öz ordusuna tam arxayın ola biləcəkdir.

Mən bu gün çox şadam ki, bizim Milli Ordumuz günü-gündən inkişaf edir və onun bütün sahələri də yaranır. Yenə də deyirəm ki, bütün bunların hamısı ona görə deyil ki, biz kiminləsə müharibə aparmaq istəyirik, ona görə deyil ki, biz bir militarist dövlət olmaq istəyirik. Xeyr. Bunların hamısı yalnız və yalnız Azərbaycanı müstəqil dövlət kimi yaşatmaq üçündür. Bizim də əsas məqsədimiz Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini əbədi və dönməz etməkdir. Bunun üçün də ordunun bütün sahələrini inkişaf etdirmək lazımdır.

Mən bu gün sizi bu nailiyyətlər münasibətilə təbrik edirəm. Ancaq eyni zamanda istəmirəm ki, Müdafiə Nazirliyinin

rəhbərliyi və yaxud elə sizin özünüz də elə düşünəsiniz ki, artıq hər şey həll olunubdur və bununla da arxayınlaşasınız. Xeyr, bu başlanğıcdır. Amma bu yaxşı başlanğıcdır, ilk addımdır və yaxşı addımdır. İstəyirəm ki, bu addımlar daim uğurlu olsun. İstəyirəm ki, təməl əsasında bizim güclü milli aviasiyamız olsun. İstəyirəm ki, bizim cəsur şahinlərimiz olsun, bu şahinlər öz məharətlərini bütün dünyaya göstərsinlər, o cümlədən, keçmiş illərdə bizim millətə bu sahədə bacarıqsız kimi qiymət verən adamlara göstərsinlər ki, azərbaycanlılar hər bir işin öhdəsindən gəlməyə qadirdilər. Azərbaycan xalqı istedadlı xalqdır, onun istedadı hərbi sahədə də ən yüksək səviyyədə ola bilər. Azərbaycanlının istedadı, qabiliyyəti havanı, səmanı fəth etməkdə də ən yüksək səviyyədə ola bilər. Mən əminəm ki, bu, belə də olacaqdır. Çünki mən bizim Azərbaycan gənclərinin həm fiziki cəhətdən genetik keyfiyyətlərinin yüksək olmasını, həm də xaraktercə, xasiyyətəcə cəsur olmasını yaxşı bilirəm. Bunu bir çox azərbaycanlılar dəfələrlə, tarix boyu öz cəsurluğu ilə dünyaya nümayiş etdiriblər. Mən tam əminəm ki, bu gün də, gələcəkdə də bizim gənclərimiz bunu nümayiş etdirəcəklər.

Mən sizi ürəkdən təbrik edirəm. Bir daha deyirəm: çox sevinirəm ki, indi milli şahinlərimiz var. Sevinirəm ki, bizim şahinlərimiz Azərbaycanın səmasını daim qorumağa, Azərbaycanın ərazisini qorumağa, Azərbaycanın müstəqilliyini qorumağa qadirdirlər.

Sizə cansağlığı arzu edirəm. Sizə yeni-yeni nailiyyətlər arzu edirəm. O günü arzu edirəm ki, sizin yüksək nailiyyətləriniz bütün Azərbaycan xalqını sevindirsin və Azərbaycan xalqının dünya xalqları içərisində nə qədər istedadlı olduğunu bir daha nümayiş etdirdirsin. Sizi bir daha təbrik edirəm, sizə bu şərəfli işinizdə uğurlar arzulayıram. Sağ olun!

TÜRKİYƏ QURU QOŞUNLARI MƏKTƏBİ İLƏ TANIŞLIQ, TƏLƏBƏLƏRLƏ VƏ AZƏRBAYCAN DİASPORUNUN NÜMAYƏNDƏLƏRİ İLƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ

Ankara

6 may 1997-ci il

Əziz dostlar, qardaşlar!
Hörmətli nazirlər, komandirlər!
Əziz tələbələr!

Mən sizin hamınızı xalqımız, müstəqil Azərbaycan Respublikası adından ürəkdən salamlayıram. Sizə dərin hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Bu gün mən Türkiyə Cümhuriyyətinin qüdrətli ordusunun quru qoşunları məktəbini ziyarət etməkdən çox məmnunam. Türkiyə Cümhuriyyətinin qüdrətli ordusu bu cümhuriyyəti qoruyub saxlayan, onun müstəqilliyini təmin edən böyük bir qüvvədir. Türkiyə Cümhuriyyəti və onun şöhrətli ordusu böyük öndər Mustafa Kamal Atatürk tərəfindən yaradılıbdır. Nə qədər sevindirici haldır ki, türk xalqı, Türkiyə və onun ordusu 77 ildir öz qurucusu, banisi Mustafa Kamal Atatürkün yolu ilə gedir və qələbələrdən-qələbələrə gəlir.

Mən quru qoşunları məktəbinə, onun komandirlərinə, tələbələrinə yeni uğurlar arzulayıram. Ümidvaram ki, bu məktəb Türkiyə ordusunun gələcəkdə də güclü, yenilməz olmasında öz xidmətlərini göstərəcəkdir. Bu gün mən burada, Türkiyənin quru qoşunları məktəbində Azərbaycan övladlarının da təhsil alması ilə tanış oluram. Çox məmnunam ki, Azərbaycanın bir çox övladı burada təhsil alır. Eyni zamanda mən Polis Akademiyasının işi ilə tanış oluram. Çox məmnun-

nam ki, Polis Akademiyasında da Azərbaycan övladları təhsil alırlar.

Bunlar hamısı müstəqillik yolunda ilk addımlarını atan Azərbaycanın bu günü, gələcəyi üçün Türkiyə Cümhuriyyəti tərəfindən respublikamıza göstərilən böyük yardımdır. Bu yardıma, bu dostluq münasibətinə görə mən sizə - Türkiyə Ordusunun Quru Qoşunları Məktəbinin rəisinə və Türkiyə Cümhuriyyətinin prezidentinə təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirirəm.

Burada Türkiyədə yaşayan Azərbaycan diasporunun nümayəndələri çıxış etdilər, söz dedilər və Azərbaycanla bağlı öz hissiyyatlarını, respublikamızın bu günü, gələcəyi barədə öz arzularını bildirdilər.

Əziz dostlar, qardaşlar, mən sizə təşəkkür edirəm. Siz azərbaycanlı olaraq, Azərbaycan mənşəyinə mənsub olaraq, eyni zamanda türksünüz, Türkiyə vətəndaşısınız. Siz Türkiyədə doğulmusunuz, böyümüsünüz, Türkiyənin ab-havası ilə yaşamısınız. Türkiyədə özünüzməkan, vətən tapmışınız. Bizim xalqımız, millətimiz birdir. Sadəcə, ərazilərimiz bir-birindən ayrıdır. **Bizim iki dövlətimiz, bir xalqımız var.** Buna görə də Türkiyədə yaşayan azərbaycanlı da türkdür, azərbaycanlıdır, Azərbaycanda yaşayan türk də türkdür və azərbaycanlıdır.

Bizim bu əlaqələrimiz sarsılmaz tellərlə bir-birinə bağlıdır, əsrlərdən-əslərə böyük imtahanlardan, sınaqlardan keçibdir. Əminəm ki, bizim bu dostluq, qardaşlıq əlaqələrimiz heç vaxt sarsılmayacaqdır, əbədi, daimi olacaqdır.

Azərbaycan gənc müstəqil dövlətdir. Gənc müstəqil dövlətin hər bir dövlət atributu olmalıdır, Milli Ordusu, polisi olmalıdır. Bunlar yaranıb və yaranır. Təəssüflər olsun ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edən zaman çox ağır bir şərait içərisində olubdur. Ermənistanın Azərbaycana etdiyi hər-

bi təcavüz nəticəsində respublikamız daim müharibə, döyüş içərisində olubdur. Azərbaycan torpaqlarının 20 faizi cürbəcür səbəblərdən Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilibdir. İşğal olunmuş ərazimizdən bir milyondan çox Azərbaycan vətəndaşı doğma torpaqlardan zorla çıxarılıb, onlar qaçqın, köçkün vəziyyətində, ağır şəraitdə yaşayırlar. Bu, Azərbaycanın ağır dəridir, problemidir.

Biz bu məsələni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Üç il bundan əvvəl Ermənistan - Azərbaycan müharibəsində atəşkəs haqqında saziş əldə edilmişdir. Biz bu atəşkəsi qoruyub saxlayırıq. Biz bu münaqişəni sülh yolu ilə aradan götürüb Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü, tam suverenliyini təmin etmək istəyirik. Buna görə də Azərbaycanın güclü ordusu, polisi, dövlət orqanları olmalıdır. Biz bunları ağır, çətin şəraitdə yaradıırıq. Xaricdən olan cürbəcür təxribatlar və təcavüz şəraitində yaradıırıq. Azərbaycanın daxilində olan cürbəcür qarışıqlıqlar, çarpışmalar, hakimiyyət mübarizəsi şəraitində yaradıırıq. Biz bunları belə bir ağır şəraitdə yaratmışıq və yaradıırıq.

Əziz dostlar, qardaşlar, əziz azərbaycanlı tələbələr, mən sizə bildirirəm ki, indi müstəqil Azərbaycan Respublikası artıq qüdrətli bir dövlətdir, Dünya Birliyində özünə layiq yerini tutubdur, öz müstəqilliyini qoruyub saxlayır və bundan sonra da qoruyub saxlamağa qadirdir. Azərbaycan Respublikasının daxilində tam sabit ictimai-siyasi vəziyyət, əmin-amanlıq yaranıbdir.

Biz sülh istəyirik. **Atatürkün böyük sözləri var: “Cahanda sülh, yurdda sülh, bölgədə sülh”.** Biz bu sözləri bu gündə deyərək, eyni zamanda bu fikirlərlə yaşayırıq, bu siyasəti aparırıq. Amma təkəcə Azərbaycanda yox, Türkiyə Cümhuriyyəti də daxil olmaq şərti ilə, bütün bölgədə, Qafqazda sülh əldə etmək və Azərbaycanın müstəqilliyini qorumaq, respub-

likamızın işğal olunmuş torpaqlarını Ermənistan silahlı qüvvələrindən azad etmək üçün bizə güclü ordu lazımdır. Belə bir güclü ordu yaranır, yaranıb və yaranacaqdır. Belə bir güclü ordunun yaranmasında da bizə yüksək səviyyəli zabit kadrları, əsgərlər lazımdır.

Burada bir çox azərbaycanlı tələbələr təhsil alırlar. Mən bundan çox məmnunam. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, onlar həqiqətən yüksək təhsil alıb Azərbaycana dönəcəklər. Ancaq bizim ordumuzun tələbatı bundan qat-qat artıqdır, bundan daha da çoxdur. Biz bundan sonra da Türkiyənin yüksək hərbi məktəblərindən istifadə edəcəyik. Azərbaycanda Milli Ordunun, polisin yaradılması, yüksək səviyyəli kadrların hazırlanması üçün sizin yardımınızdan istifadə edəcəyik. Əminəm ki, siz bizə yardım etməkdən imtina etməyəcəksiniz.

Mən üzümü burada təhsil alan Azərbaycan övladlarına tutaraq deyirəm: əziz balalarımız, siz burada təhsil alıb Azərbaycana dönəcəksiniz, Azərbaycanın ordusunda, polisində xidmət edəcəksiniz. Əminəm ki, burada aldığınız təhsil gələcəkdə xidmət edəcəyiniz yerlərdə sizə uğurlar gətirəcəkdir. Siz uğurla çalışacaqsınız, xalqınıza, millətinizə və vətəninizə Azərbaycana xidmət göstərəcəksiniz.

Şübhəsiz ki, burada hər bir şeyi öyrənmək lazımdır. Amma Türkiyə xalqından, ordusundan, türk əsgərlərindən vətəni sevməyi, vətənə sadıq olmağı, milləti sevməyi öyrənmək lazımdır. Mən bunu ona görə deyirəm ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin ən böyük nailiyyətlərindən biri odur ki, onun çox güclü, qüdrətli ordusu vardır. Bir ona görə yox ki, onun çox silahı var, çoxsaylı ordusu var. Ona görə ki, türk ordusu, əsgəri yüksək mənəviyyətli, vətənpərvər, vətəninə, millətinə, cümhuriyyətinə, Atatürkün qoyduğu yola sadıqdırlar. Bu, Türkiyə ordusunun qüdrəti, Türkiyə ordusunun gücüdür.

İstəyirəm ki, Azərbaycan övladlarımız burada bu qabiliyyəti əldə etsinlər, bu səviyyəyə çatsınlar, Azərbaycanı - vətəni, torpağı canı, qanı qədər sevməyə qadir olsunlar. Burada bu hissiyyatları daha da yüksəyə qaldırmaq üçün çox gözəl şərait vardır.

Mən türk əsgərinin bu yüksək keyfiyyətlərinə heyranam. Türkiyə Cümhuriyyətinin qüdrətini, torpaqlarını, dövlətini, müstəqilliyini qoruyan, şəhid olan türk əsgərinin ruhu qarşısında baş əyirəm. Türkiyə ordusuna, əsgərinə bundan sonra da yeni uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan övladlarının burada Türkiyə övladları ilə bir yerdə təhsil alması, yaşaması, olması, eyni zamanda Türkiyə-Azərbaycan dostluğuna göstərilən xidmətdir, addımdır. Biz Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu çox yüksək qiymətləndiririk. Azərbaycanda Türkiyəyə olan sevgi-məhəbbət hədsiz-hüdüdsuzdur. Bu gün Azərbaycan xalqının bu sevgi-məhəbbətini Türkiyəyə bir daha çatdıraraq deyirəm ki, Türkiyə-Azərbaycan dostluğu əbədidir, sarsılmazdır.

Yaşasın Türkiyə Cümhuriyyəti!

Yaşasın qüdrətli türk ordusu!

Yaşasın əbədi Türkiyə-Azərbaycan dostluğu!

TÜRKİYƏ SİLAHLI QÜVVƏLƏRİ BAŞ QƏRARGAHININ RƏİSİ ORDU GENERALI İSMAYIL HAQQI QARADAYI İLƏ GÖRÜŞDƏKİ SÖHBƏTİNDƏN

*İstanbul, “Ceylan İnterkontinental” oteli
14 fevral 1998-ci il*

İsmayıl Haqqı Qaradayı: Cənab Prezident, xoş gəlmisiniz. Bu gün mən Sizinlə görüşməyimdən böyük şərəf duyuram. Sizi “Dünyada ilin adamı” fəxri adına və digər yüksək mükafatlara layiq görülməniz münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm.

Hörmətli Heydər Əliyev, Siz dünya ictimaiyyəti icərisində tanınmış və çox hörmət qazanmış şəxsiyyətsiniz. Siz bütün Türk dünyasında böyük və layiqli nüfuz qazanmışınız.

Heydər Əliyev: Xoş və səmimi sözlərə görə, Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Türkiyəyə səfərimiz zamanı biz burada çox böyük qonaqpərvərlik və insanpərvərlik gördük. Xüsusən əziz dostum və qardaşım Süleyman Dəmirəlin böyük qayğısı, xüsusi diqqəti məni heyran etdi.

İsmayıl Haqqı Qaradayı: Bizim ölkələrimiz — Türkiyə Cümhuriyyəti və Azərbaycan Respublikası dost və qardaş ölkələrdir.

Heydər Əliyev: Xalqlarımızın birliyinin, qardaşlıq və dostluq əlaqələrinin çox qədim tarixi kökləri vardır. Əsrlər boyu xalqlarımız bir olmuş, çiyin-çiyinə vermişlər. Türkiyəyə ən yaxın dost və qardaş olan Azərbaycan Respublikası indi müstəqil bir dövlətdir. Azərbaycan bəşəri dəyərlər əsasında demokratik hüquqi dövlət quruculuğu yolu ilə gedir. Azərbaycanın iqtisadiyyatı azad iqtisadiyyat yolu ilə gedəcəkdir.

Azərbaycan dünyada sınıanmış, artıq öz müsbət nəticələrini vermiş olan iqtisadi-sosial və ictimai-siyasi sistem yolu ilə gedəcəkdir.

İsmayıl Haqqı Qaradayı: Cənab Prezident, Türkiyə Cümhuriyyətinin tarixinə nəzər salarkən qeyd edim ki, 1923-cü ildə Türkiyədə demokratik cümhuriyyət yaradılmışdı. Sonralar bir neçə il lazım oldu ki, Müstafa Kamal Atatürkün rəhbərliyi ilə yeni-yeni islahatlar keçirildi. Türkiyədə həqiqi demokratik cəmiyyət quruldu. Demokratik dövlətə xas olan bütün cəhətlər mərhələ-mərhələ yaradıldı.

Heydər Əliyev: Bu bizim üçün, Azərbaycan Respublikası üçün təcrübə məktəbidir. Siz bilirsiniz ki, keçmiş Sovetlər Birliyinin indi öz müstəqilliyini əldə etmiş digər respublikaları kimi, Azərbaycan da dərin iqtisadi-sosial böhran içərisindədir. Bu böhran ona görədir ki, Azərbaycan müharibə şəraitindədir. Ermənistanın silahlı qüvvələri Azərbaycan torpaqlarının bir qismini işğal edib.

Sizə bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikası sülhsevər siyasət aparır. Biz Ermənistanla olan bu müharibəyə son qoymaq, xalqımızı bu müharibədən xilas etmək istəyirik. Əmin ola bilərsiniz ki, biz erməni işğalçılarını öz torpağımızdan qovmaq üçün əlimizdən gələni əsirgəməyəcəyik. Şübhəsiz ki, biz bundan sonra da sülh, barışıq yolu ilə, danışıqlar yolu ilə məsələni həll edib erməni işğalçılarının Azərbaycan torpaqlarından çıxmasına çalışacağıq. Buna görə də biz ordu quruculuğuna fikir veririk, ordumuzu möhkəmləndiririk. Ordumuz torpaqlarımızı müdafiə etməyə, işğal olunmuş ərazilərimizin hamısını geri qaytarmağa qadirdir.

Ancaq biz çalışırıq ki, məsələni beynəlxalq təşkilatların, eyni zamanda ATƏT-in Minsk qrupunun çərçivəsində həll edək.

**AZƏRBAYCANIN MİLLİ QƏHRƏMANLARINA
VƏ ŞƏHİD OLMUŞ MİLLİ QƏHRƏMANLARIN
AİLƏ ÜZVLƏRİNƏ, VALİDEYNLƏRİNƏ
“QIZIL ULDUZ” MEDALLARININ
TƏQDİM EDİLMƏSİ MƏRASİMİNDƏ
GİRİŞ SÖZÜ**

Prezident iqamətgahı

5 may 1998-ci il

Hörmətli bacılar, qardaşlar!

Xanımlar və cənablar!

Azərbaycanın müstəqilliyinin rəmzlərindən biri Azərbaycanın dövlət mükafatlarıdır. Azərbaycanın dövlət mükafatları, ordenləri və medallarının təsis olunması haqqında vaxtilə lazımı qərarlar qəbul edilmiş, ancaq sonra onları təkmilləşdirmək lazım gəlmişdir. Azərbaycanın ordenləri və medallarının hazırlanması üçün də müəyyən vaxt tələb olunmuşdur. Nəhayət, bu işlər sona çatıbdir. Azərbaycanın dövlət mükafatları — ordenləri və medalları hazırlanıbdır.

Mən Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq olmuş və Milli Qəhrəman “Qızıl Ulduz”u ilə təltif edilmiş bir qrup Azərbaycan Milli Qəhrəmanına və həlak olmuş Milli Qəhrəmanların ailə üzvlərinə Azərbaycanın ən yüksək mükafatını — “Qızıl Ulduz” medalını bu gün ilk dəfə təqdim edəcəyəm.

YEKUN ÇIXIŞI

Hörmətli Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları!

Hörmətli Milli Qəhrəmanların ailə üzvləri, valideynləri!

Mən sizi bir daha ürəkdən təbrik edirəm. Sizin hamınıza

cansağlığı, səadət, Vətənimizin müdafiəsi, Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmlənməsi, inkişaf etməsi uğrunda mübarizəmizdə və ölkəmizin həyatında gedən proseslərdə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Azərbaycan 1988-ci ildən böyük bir faciə ilə rastlaşmışdır. Ölkəmizin ərazisinin bir qismini ayıraraq, respublikamızı parçalamaq məqsədi ilə Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz edilmişdir. Bu hərbi təcavüz sonralar müharibəyə çevrilmiş və Azərbaycan xalqı müharibə aparmışdır. Bu müharibədə, döyüşlərdə xalqımızın igid oğlanları qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişlər, şəhid olmuşlar.

Ümumiyyətlə, Azərbaycanın uğurları da, təəssüf ki, məğlubiyyətləri də olubdur. Xalqımız vuruşub, döyüşüb, böyük qurbanlar veribdir. Bu vuruşlarda, bu döyüşlərdə vətənimizə, ölkəmizə, dövlətimizə, xalqımıza böyük sədaqət göstərən gənclər, döyüşçülər, əsgərlər, zabitlər, vətəndaşlar çox olubdur. Məhz buna görə də Azərbaycan qorunubdur, saxlanılıbdır. Məhz buna görə də Azərbaycan bir müstəqil dövlət kimi yaşayır və inkişaf edir.

Bu döyüşlərdə fərqlənən çox olubdur. Onların içərisində ölkəmizin ən yüksək mükafatına, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülənlər olubdur. Siz onlardansınız, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları və şəhid olmuş Milli Qəhrəmanların ailə üzvləri, valideynlərisiniz.

Azərbaycanın Dövlət Mükafatı, ən yüksək mükafatı — Milli Qəhrəman rəmzi olan “Qızıl Ulduz” medalı bu gün sizə ilk dəfə təqdim edildi. Şübhəsiz ki, bu, sizin həyatınızda əlamətdar bir hadisədir. Eyni zamanda bu, bizim ölkəmizin, xalqımızın həyatında da əlamətdar bir hadisədir. Birincisi, bugünkü mərasim aydınca sübut edir ki, vətənin, ölkənin müdafiəsi uğrunda şücaət, qəhrəmanlıq nümunələri göstərmiş insanlar qiymətləndirilir və unudulmur. Vətənin, ölkəmizin müda-

fəəsi uğrunda şəhid olmuş insanların adı daim qəlbimizdədir, onların xatirəsi bizim üçün əzizdir, onlar bizim üçün unudulmazdır. Bugünkü görüş, təltif mərasimi bu baxımdan tək-cə sizin üçün yox, bütün ölkəmiz, xalqımız üçün də çox əlamət-dar hadisədir.

Bunun əhəmiyyəti bir də ondan ibarətdir ki, müstəqil Azərbaycan Respublikasını bu gün də, gələcəkdə də qoru-maq, onun sərhədlərini sarsılmaz etmək, işğal olunmuş tor-paqlarımızı azad etmək üçün Azərbaycanın güclü Milli Ordu-su, silahlı qüvvələri olmalıdır və Azərbaycan gəncləri ordu-da xidmət etməyi özlərinin ən ümdə, ən şərəfli borcu hesab etməlidirlər. Sizin qəhrəmanlığınız bu gün həyata atılan, or-duda xidmətə gedən və hərbi xidmətə hazırlaşan gənclər üçün örnəkdir, nümunədir.

Vətən yolunda canlarını qurban vermiş, şəhid olmuş Azər-baycanın Milli Qəhrəmanlarının həyatı, onların qəhrəmanlığı bütün xalqımız üçün, o cümlədən, xüsusən gənclərimiz üçün örnəkdir, dərsdir. Ona görə də bugünkü görüşün, mükafatla-rı təqdim etmə mərasiminin çox böyük əhəmiyyəti vardır. Ona görə də bu, bütün Azərbaycanın həyatında əlamətdar bir hadisədir.

Mən sizin hamınızı bir daha təbrik edirəm və ümidvar ol-duğumu bildirmək istəyirəm ki, siz gələcəkdə də müstəqil Azərbaycanın mənafeələrinin qorunması yolunda öz xidmətlə-rinizi göstərəcəksiniz. Əminəm ki, sizin həyat yolunuz, qəh-rəmanlığınız Azərbaycan gənclərində milli vətənpərvərlik ru-hunu daha da yüksəldəcək, xalqımızı daha sıx birləşdirəcək və Azərbaycanın bütün vətəndaşlarını yalnız və yalnız müs-təqil Azərbaycanın qorunub saxlanması, inkişaf etməsi na-minə çalışmağa, mübarizə aparmağa dəvət edəcəkdir.

Mən sizə cansağlığı, hamınıza yeni-yeni uğurlar arzulayı-ram. Sağ olun.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN VƏ DİGƏR QOŞUN
BİRLƏŞMƏLƏRİNİN ALİ HƏRBI RÜTBƏLƏR
ALMIŞ ZABİTLƏRİNƏ GENERAL
POQONLARININ TƏQDİMETMƏ
MƏRASİMİNDƏ NİTQ**

*Prezident sarayı
26 may 1998-ci il*

Bir daha hamınızı general rütbələri almağınız münasibətilə təbrik edirəm. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində gənc generalar nəsli bu gün təşkil olunur. Siz Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində, Müdafiə Nazirliyində xidmət edirsiniz. Sizin xidmətləriniz yüksək qiymətləndirildiyinə görə Ali Baş Komandan və Prezident kimi mən sizə general rütbələri vermək qərarı qəbul etmişəm və dünən fərman vermişəm.

Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, siz Azərbaycan dövlətinin, Ali Baş Komandanın, Prezidentin sizə göstərdiyi bu qayğıya öz xidmətinizdə nailiyyətlərlə cavab verəcəksiniz. Bizim ordumuz, hərbi hissələrimiz Azərbaycan Respublikasının etibarlı müdafiəsini təmin etməyə qadir olmalıdır. Bunun üçün Azərbaycan dövləti, Prezidenti, Ali Baş Komandan lazımı tədbirlər görüb və bundan sonra da görəcəkdir.

Biz ölkəmizi müdafiə etmək üçün daim hazır olmalıyıq. Müstəqil Azərbaycan Respublikası sülhsevər dövlətdir, bütün qonşuları ilə sülh, mehriban əlaqələr və əmin-amanlıq şəraitində yaşamaq, dostluq əlaqələri saxlamaq, əməkdaşlığı genişləndirmək və inkişaf etdirmək istəyir. Biz Ermənistanın Azərbaycana etdiyi təcavüzlə əlaqədar yaranmış vəziyyəti də sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Bilirsiniz ki, may ayının

12-də Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində atəşin dayandırılması haqqında imzalanmış sazişin dörd ili tamam oldu. Tam dörd il bundan öncə sazişin imzalanması, atəşin dayandırılması və həm də atəşkəs rejiminin dörd il müddətində qorunub saxlanması bir daha sübut edir və dünyaya nümayiş etdirir ki, Azərbaycan sülhsevər dövlətdir, ölkədir və Azərbaycana vurulmuş bütün bu zərbələrə və itkilərimizə, torpaqlarımızın bir qisminin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmasına baxmayaraq, biz bu münaqişəni də sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Bunu mən dəfələrlə bəyan etmişəm, bu gün də bir daha bəyan edirəm. Amma, eyni zamanda Azərbaycan bir müstəqil dövlət kimi öz Silahlı Qüvvələrini gücləndirməlidir və onun hərbi hazırlığının müasir səviyyəyə qalxmasını təmin etməlidir.

Dünyanın hər bir ölkəsi silahlı qüvvələrə malikdir, hər bir ölkə öz silahlı qüvvələrini inkişaf etdirir, müasir texnika ilə, bütün zəruri ləvazimatlarla təmin edir və beləliklə, öz ölkəsinin müdafiəsinin etibarlı olmasını təmin edir.

Biz də başqa ölkələr kimi, məhz bu məqsədlə, bunun üçün Silahlı Qüvvələrimizi inkişaf etdirmək, möhkəmləndirmək və müasir səviyyəyə çatdırmaq istəyirik. Bizim tədbirlərimiz də yalnız və yalnız bu məqsədi daşıyır. Silahlı Qüvvələrin həmişə hərbi hazırlıq vəziyyətində olması və öz vətəninə, torpağını, ölkəsini etibarlı müdafiə etməsi üçün onun zabit və komandan heyəti gərək həmişə yüksək peşəkarlığa, biliyə malik olsun, cəsarətli, cəsur, qorxmaz olsun və Vətən yolunda hər bir çətinliyə dözə bilsin.

Mən arzu edirəm ki, bizim Silahlı Qüvvələrin bütün şəxsi heyəti və xüsusən zabit heyəti, o cümlədən generallar heyəti bu tələblərə cavab versin və bu tələblərin səviyyəsində olsun.

Mən dünən sizə general rütbələri verilməsi haqqında qərar

qəbul edərkən, fərman imzalayarkən bu barədə düşünürdüm. Mənim bu fərmanım Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinə dövlətin, Ali Baş Komandanın, Prezidentin qayğısıdır, bu qayğının təzahürüdür. Eyni zamanda mənim bu fərmanım sizə göstərdiyim etimaddır, etibardır və ümid edirəm ki, siz bu qayğıyı lazımınca qiymətləndirəcəksiniz və mənim sizə göstərdiyim bu etimadı öz əməli fəaliyyətinizlə, xidmətinizlə, xalqımıza, müstəqil Azərbaycana, vətənimizə, ana torpağımıza sədaqətinizlə sübut edəcəksiniz.

Mən sizi bir daha təbrik edirəm. Sizə cansağlığı və Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin bütün şəxsi heyətinə qarşılarda duran vəzifələrin yerinə yetirilməsində uğurlar arzulayıram.

AZƏRBAYCAN XALQ CÜMHURİYYƏTİNİN 80 İLLİK YUBİLEYİ MÜNASİBƏTİLƏ MİLLİ QVARDİYA QƏRARGAHIINDA KEÇİRİLƏN BAYRAM MƏRASİMİNDƏ NİTQ

28 may 1998-ci il

Hörmətli, əziz qvardiyaçılar!

Hörmətli zabitlər, generallar!

Mayın 28-i Azərbaycan xalqının həyatında əlamətdar gündür. 80 il öncə —1918-ci il may ayının 28-də Azərbaycanın müstəqilliyini dünyaya elan edən “İstiqlal bəyannaməsi” verilmiş, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaranmışdır. Bununla da XX əsrdə ilk dəfə olaraq Azərbaycanda müstəqil, demokratik hökumət yaranmış, xalqımız milli azadlığa çıxmış, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin əsası qoyulmuşdur. Biz bu hadisəni böyük qürur hissi ilə bayram edirik.

Son aylar respublikamızın hər yerində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılmasının 80 illiyinə həsr olunmuş müxtəlif mərasimlər, bayram tədbirləri, təntənəli yığıncaqlar keçirilmişdir. Dünən də, bu gün də biz bu bayram mərasimlərinin içərisindəyik.

80 il müddətində Azərbaycan xalqı ağır, lakin şərəfli yol keçmişdir. Ən böyük nailiyyət ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqı artıq öz milli azadlığına qovuşmuş, müstəqilliyini bərpa etmiş, suveren, demokratik dövlətini yaratmış və indi quruculuq prosesini həyata keçirir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin müasir dövrdə dövlət atributları, orqanları vardır, Silahlı Qüvvələri yaranmışdır. Ordumuz peşəkarlıq səviyyəsini, gücünü, qüdrətini gündən-günə artırır və ölkəmizin müstəqilliyinin, ərazi bütövlüyünün müdafiəsini hər an təmin etməyə hazırdır.

Respublikamızın dövlət atributları içərisində silahlı qüvvələrin və hərbi bölmələrin tərkibində Ali Dövlət Hakimiyyət və İdarəetmə Orqanlarının Baş Mühafizə İdarəsinin və Azərbaycan Prezidentinin Qvardiyasının xüsusi yeri var. Baş Mühafizə İdarəsi və Prezidentinin Qvardiyası son illər daha da mütəşəkkilləşmiş, öz fəaliyyətini gücləndirmiş və əminəm ki, bu gün Azərbaycanın dövlətçiliyini, mövcüd hakimiyyəti, dövlət başçısını - ölkə prezidentini mühafizə etməyə qadirdir. Baş Mühafizə İdarəsinin rəisi general-leytenant Vaqif Axundovun verdiyi raportu mən etibarla, inamla qəbul edirəm və ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bu idarənin bütün şəxsi heyəti, Prezident Qvardiyası üzərinə düşən şərəfli vəzifələri bundan sonra da layiqincə yerinə yetirəcəkdir.

Azərbaycanın hakimiyyətini, onun bugünkü varlığını qoruyub saxlayan bu hakimiyyətin, demokratik dövlətimizin prezidentinin xalq ilə birliyidir, xalq tərəfindən seçilmiş hakimiyyətə, dövlətimizə, onun başçısına — Prezidentə olan ümumxalq inamı və etimadıdır. Mən Azərbaycanın Prezidenti kimi daim xalqa arxalanmışam, xalqı həmişə özümün ən güclü dayağım hesab etmişəm, bu gün də belə hesab edirəm. Azərbaycan xalqının mənə göstərdiyi etimadı hər gün doğrultmağı özümün ali vəzifəm və şərəfli borcum hesab edirəm. Eyni zamanda inanıram ki, Azərbaycan xalqı və vətəndaşları da mənə göstərdikləri etimada görə həmişə arxayın ola bilərlər. Xalq ilə Azərbaycan Prezidentinin birliyi, həmrəyliyi dövlət müstəqilliyimizin bu gün də, gələcəkdə də əsasını təşkil edir.

Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri də xalqın bir hissəsidir. Silahlı Qüvvələrimizdə xalqımızın seçilmiş, dəyərli insanları xidmət edirlər. Ona görə də mən ölkəmizin bütün Silahlı Qüvvələrinə etibar edirəm, inanıram. Əminəm ki, onlar üzərlərinə düşən şərəfli vəzifəni daim layiqincə yerinə yetirəcək-

lər. İnanıram ki, Silahlı Qüvvələrimiz Azərbaycanın dövlətçiliyinin, torpaqlarımızın, müstəqilliyimizin qorunmasının keşiyində həmişə cəsarətlə duracaqlar. İnanıram ki, onlar Azərbaycan Respublikasının, ölkəmizin müdafiəsinin etibarlı keşikçiləridir.

Azərbaycan Respublikasının Ali Dövlət Hakimiyyət və İdarəetmə Orqanlarını Baş Mühafizə İdarəsi və Prezidentin Milli Qvardiyası bu baxımdan xüsusi yer tutur. Sizin üzərinizə mühüm vəzifələr düşür. Məmnunam ki, siz bu vəzifələri indiyədək şərəflə yerinə yetirmisiniz.

Son beş ildə Azərbaycanın dövlətçiliyinə, müstəqilliyinə qarşı çox qəsdlər və cəhdlər olmuşdur. Azərbaycanda dövlət çevrilişi, terror aksiyalarının həyata keçirilməsi, Prezidentə qarşı terror cəhdləri son beş ildə baş vermiş hadisələrdir. Bunların qarşısı ilk növbədə Azərbaycan dövlətinin xalq ilə birliyi nəticəsində, dövlətimizin gücü və qüdrəti ilə alınmışdır. Bütün bunlarda Ali Dövlət Hakimiyyət və İdarəetmə Orqanlarını Baş Mühafizə İdarəsi və Prezidentin Milli Qvardiyasının xüsusi xidmətləri vardır. Həmin o xidmətlərinizə görə bu bayram günü sizə təşəkkür edirəm. Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, əldə etdiyiniz nailiyyətlərə əsaslanaraq bundan sonra da işinizi daha da təkmilləşdirəcəksiniz və gücünüzü, qüdrətinizi artıracaqsınız, gələcəkdə də üzərinizə düşən vəzifələrin şərəflə yerinə yetirilməsinə nail olacaqsınız.

Sizin vəzifələriniz mürəkkəbdir. Onları layiqincə yerinə yetirmək üçün birinci növbədə peşəkarlığınızı və biliyinizi gündən-günə artırmalısınız, dünya təcrübəsini, başqa ölkələrin mühafizə orqanlarının, qvardiyalarının işini öyrənməlisiniz. Sizin üçün yararlı olan təcrübədən səmərəli istifadə etməlisiniz. Öz fəaliyyətinizi müasir dünyanın müvafiq orqanlarının peşəkarlıq səviyyəsinə qaldırmalısınız. Özünüzü fiziki cəhətdən daim sağlam, güclü və hazırlıqlı etməlisiniz. Həm fiziki

sağlamlığınız, həm mənəvi-əxlaqi saflığınız nailiyyətlərinizin əsasıdır. Ona görə də fiziki hazırlığı və sağlamlığı təmin etməklə yanaşı, daim öz kollektivinizdə sağlam mühit, əhval-ruhiyyə və həyat tərzinin yaranmasını təmin etməlisiniz.

Dövlətçiliyə, müstəqilliyə, vətənə, xalqa, Azərbaycan Prezidentinə sədaqətiniz sizin uğurlu fəaliyyətinizin əsasıdır. Öz peşənizə sədaqət əsas vəzifəniz və borcunuzdur. Bu hisslər sizin daxilinizdə, mənəviyyatınızda olmalıdır. Bu hisslərə, mənəviyyata malik olmayan insanlar Baş Mühafizə İdarəsində, Prezidentin Qvardiyasında xidmət edə bilməzlər. Ona görə də Baş Mühafizə İdarəsinin və Qvardiyanın komandanlığından bu gün bir daha tələb edirəm ki, şəxsi heyətin mənəvi-əxlaqi saflığını, dövlətə, Azərbaycan Prezidentinə sədaqətli olmasını həmişə diqqət mərkəzində saxlasın və bu məsələlərlə daim məşğul olsunlar. Burada qiymət birmənalı olmalıdır. Əgər başqa sahələrdə kiminsə hansısa nöqsanını, çatışmazlığını, qüsurunun aradan qaldırmaq mümkündürsə, lakin ali dövlət hakimiyyət və idarəetmə orqanlarında dediyim prinsiplərdə, yəni sədaqət prinsipində heç bir güzəşt və ikinci mənə ola bilməz. Mən əminəm ki, bu gün qvardiyada və Baş Mühafizə İdarəsində xidmət edənlər məhz belə keyfiyyətə, xüsusiyyətə malik insanlardır. Eyni zamanda bu əsas şərti yada salmaqla, sizə xatırlatmaqla mən bunun şərtsiz həyata keçirilməsini tələb edirəm.

Siz respublikamızda gedən ictimai-siyasi prosesləri izləməlisiniz, öz təhsilinizi, biliyinizi və siyasi hazırlığınızı artırmalısınız, özünüzü və bütün işlərinizi daim təkmilləşdirməlisiniz.

İdarənizin, qvardiyanın bugünkü vəziyyəti mənim üçün kafidir. Ancaq arzu edirəm ki, bütün işlərinizdə daha da mükməmlə olasınız. Bunun da həddi yoxdur. Nə qədər çox çalışsanız, öyrənsəniz, dünya təcrübəsindən istifadə etsəniz, o

qədər də öz peşəkarlığınızı, biliyinizi, bacarığınızı artıracaqsınız.

Prezident Qvardiyasına, Baş Mühafizə İdarəsinin şəxsi heyətinə və onun komandanlığına bir daha öz etimadımı bildirirəm, sizə inanıram, arxalanıram və gələcək işlərinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Bu böyük bayram münasibətilə sizi bir daha təbrik edirəm, hər birinizə cansağlığı, səadət, xoşbəxtlik arzu edirəm.

Bu günlərdə Rusiyanın Ulyanovsk vilayətindən Azərbaycana böyük bir nümayəndə heyəti gəlmişdi. Onlar həm vilayətin, həm də orada yaşayan azərbaycanlıların nümayəndələri idi. Bu vilayətdə çoxdandır azərbaycanlıların “Nizami” cəmiyyəti yaranıbdir. Ulyanovsk vilayətində 30 mindən çox azərbaycanlı yaşayır. Onlar Azərbaycanla müntəzəm əlaqə saxlayır, azərbaycançılıqlarını daim qoruyub saxlayırlar, Azərbaycan dilini və mədəniyyətini inkişaf etdirirlər, özlərini daim azərbaycanlı kimi hiss edir və yaşayırlar. Orada böyük avtomobil zavodu var. Azərbaycanlıların bir çoxu həmin zavodda işləyir. Onlar zavodun istehsal etdiyi bir avtomobili mənə hədiyyə etmişlər. Həmin avtomobil gərək ki, buradadır. Bu avtomobili mən də sizə, Baş Mühafizə İdarəsinə, Prezidentin Qvardiyasına hədiyyə edirəm. Bu avtomobilin açarlarını Vaqif Axundova verirəm. İşinizi daha yaxşı aparmaq üçün bu avtomobildən istifadə edin.

Milli Qvardiyanın fəxri qonaqlar kitabına ürək sözləri:
“Azərbaycan Respublikasının Ali Hakimiyyət və İdarəetmə Orqanlarını Baş Mühafizə İdarəsinin, Prezidentin Qvardiyasının işini yüksək qiymətləndirirəm, gələcək fəaliyyətinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bayramı günü münasibətilə təbrik edirəm”.

AZƏRBAYCAN MİLLİ ORDUSUNUN YARADILMASININ 80 İLLİYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ YUBİLEY MƏRASİMİNDƏ NİTQ

26 iyun 1998-ci il

Əziz əsgərlər, zabitlər, döyüşçülər!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Sizi Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri günü, Azərbaycan Milli Ordusunun yaranmasının 80 illik yubileyi, bayram münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində öz şərəfli xidmətlərini yerinə yetirən, səngərlərdə duran, hərbi hissələrdə fəaliyyət göstərən, cəbhə bölgəsində Ermənistan Silahlı Qüvvələri ilə üz-üzə duran Azərbaycan torpaqlarımızı, Vətənimizi qoruyan əsgərləri, döyüşçüləri ürəkdən təbrik edirəm.

Biz 26 iyun gününü bayram elan etmişik. Bu, tam əsaslıdır, məqsədəuyğundur, qanunauyğundur. Çünki 80 il bundan öncə məhz bu gün Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin —ölkəmizin müstəqilliyini elan edən xalq cümhuriyyətinin müstəqil Azərbaycanı qurub-yaradan, hələ Gəncədə fəaliyyət göstərən hökumətin ilk addımlarından biri Azərbaycan Milli Ordusunun yaradılması haqqında verdiyi qərar olmuşdur. Həmin qərara, addıma böyük hörmət əlaməti olaraq biz 26 iyun gününü Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri, ordusu günü elan etmişik.

Ötən 80 il müddətində Azərbaycan xalqı ordu quruculuğu sahəsində mürəkkəb, ziddiyyətli və eyni zamanda şərəfli bir yol keçmişdir. Bu 80 ilin mərhələləri, hər mərhələnin də özünəməxsus əhəmiyyəti vardır. Bu, bizim 80 illik tariximiz-

dir. Bizim bugünkü ordumuz, Silahlı Qüvvələrimiz, müstəqil Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri bu 80 illik yoldan keçərək bugünkü nizami ordu səviyyəsinə gəlib çatmışdır.

Azərbaycan xalqının qədim, zəngin tarixi vardır. Azərbaycanın dövlətçilik tarixində ordu qurulması, yaranması, dövlətin, ölkəni qurmaq üçün qüdrətli olması həmişə diqqət mərkəzində dayanmışdır. Azərbaycan xalqı çoxəsrlik tarixində çox döyüslərdən çıxmış, yadelli basqınlara cavab verərək, torpaqlarını qoruyaraq, qonşu xalqların, ölkələrin təcavüzünün qarşısını alaraq, yaxud da öz ərazilərinin bərpasını təmin edərək çox döyüslər etmiş, döyüslərdən çıxmışdır. Azərbaycan xalqı tarix boyu görkəmli qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişdir. Azərbaycan xalqının igid oğulları öz qəhrəmanlıqları ilə dastana çevrilmişlər, nəsillərdən-nəsillərə, dillərdən-dillərə keçmişlər. Koroğlu, Babək kimi adlar bizim tarixi keçmişimizə aid olsa da, xalqımız üçün bu gün də qəhrəmanlıq, cəsurluq nümunələridir, hər bir Azərbaycan gənci üçün örnəkdir.

XIX-XX əsrlərdə Azərbaycan öz dövlətçiliyindən məhrum olandan sonra, çar Rusiyasının tərkibində olduğu zaman da Azərbaycan xalqının görkəmli nümayəndələri həmin orduda xidmət etmiş və Azərbaycan oğlunun, əsgərinin hərbi peşəkarlıq sahəsində nəyə qadir olduğunu dəfələrlə sübut etmişlər.

Doğrudur, respublikamız çar Rusiyasının tərkibində olduğu zaman azərbaycanlıları, müsəlmanları orduya cəlb etmirdilər, ordudan azad edirdilər. Biz tarixi təhlil edərkən bunun nə qədər mənfi nəticələr verdiyini görürük. Millətimiz, xalqımız hərbi peşədən məhrum olmuşdur. Ancaq bununla yanaşı, o dövrdə hakim dairələrlə bağlı olan xan sülalələri övladlarını hərbi xidmətə göndərir, bunu özlərinə böyük şərəf hesab edirdilər. Onlar yüksək səviyyəli hərbi məktəblərdə təhsil

alaraq böyük rütbələr almağa nail olurdular. Onlar hamısı çar Rusiyası ordusunda xidmət etmişlər. Azərbaycanlı bəzi görkəmli sərkərdələr, generallar Rusiyanın XIX əsrdə apardığı müharibədə iştirak etmiş və qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişlər. Bununla bərabər, xatırladığım bu faktların bu gün bizim üçün əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, bunlar xalqımızın, millətimizin nəyə qadir olduğunu göstərir.

Çar Rusiyasının ordusunda azərbaycanlılar, müsəlmanlar xidmət etmədikləri halda Azərbaycan oğulları rus ordusunun yüksək səviyyəli hərbi məktəblərini bitirib, döyüşlərdə böyük peşəkarlıq, qəhrəmanlıq nümunələri göstərib, general rütbələri alıb, yüksək ordenlərlə təltif ediləblərsə, bunlar Azərbaycan xalqının, oğullarının nəyə qadir olduğunu göstərir. Bunlar tariximizin sovet dövründə unudulmuş səhifələridir, faktlardır. Ancaq biz bu gün tariximizi bərpa edərkən onların hamısını öyrənməliyik və xalqımız bunu bilməlidir.

Naxçıvan xanları sülaləsindən bir neçə general çox uğurla xidmət etmişlər: general Ehsan xan, general Kəlbəli xan, Hüseyn xan, İsmayıl xan, Cəmşid xan Naxçıvanskilər. Bakıxanovlar sülaləsindən bir çox generallar Azərbaycanın tarixində və rus ordusunun tarixində görkəmli yer tutmuşlar. Talışxanovlar sülaləsindən bir çox generallar bizim tariximizin səhifələrində öz yerlərini tutmuşlar. General Fərəc bəy Ağayev, general Ağalarov, general Ərəblinski və başqaları — bunlar hamısı XIX əsrdə və XX əsrin əvvəllərində orduda xidmət etmiş, yüksək rütbəli generallar, Azərbaycan oğullarıdır.

Rus ordusunda böyük hörmət qazanmış Səməd bəy Mehmandarov, Əliağa Şıxlinski, tariximizdə adlarını çəkdiyim generallara nisbətən daha da tanışdırlar. Onlar rus-yapon müharibəsində iştirak etmişlər, qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişlər, sonra isə 1918-ci ildən başlayaraq Azərbaycanda Silahlı Qüvvələrin yaranmasında böyük xidmətləri olmuşdur.

Bəli, bu gün böyük məmnuniyyət hissi ilə qeyd etmək olar ki, 1918-ci ildə Xalq Cümhuriyyəti, Azərbaycanın ilk demokratik hökuməti dövlət quruculuğu işini çox mürəkkəb və çətin bir dövrdə apardığı zaman Silahlı Qüvvələrin yaranmasına və ordu quruculuğuna xüsusi əhəmiyyət vermiş, qayğı göstərmişdir. Xalq Cümhuriyyətinin iki illik —iki il tam olmamışdır —tarixini bu gün vərəqləyərkən ordu quruculuğu sahəsində nə qədər dəyərli işlər görüldüyü doğrudan da, böyük hörmət hissi doğurur.

Azərbaycanın ilk hərbi naziri, Baş nazir Fətəli xan Xoyski olmuşdur. Ancaq az bir müddətdən sonra Səməd bəy Mehmandarov hərbi nazir, Əliağa Şıxlinski hərbi nazirin müavini təyin edilmişlər. Baş qərargahın rəisi isə polyak millətindən olan Sukeriç olmuşdur. Onlar çox işlər görmüşlər. O vaxt gənc, müstəqil Azərbaycan Ermənistan təcavüzünə, Ermənistanın Azərbaycanda törətdiyi təxribatlara qarşı mübarizə, döyüşlər aparırdı və uğurlu işlər görürdü.

Xalq Cümhuriyyəti süqut edəndən sonra Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası yaşadığı əvvəlki iki il müddətində ordu quruculuğu ilə məşğul olmuşdur. O vaxt, 1920-ci ildə Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının hərbi-dəniz nazirliyi yaranmışdı. Azərbaycan öz Silahlı Qüvvələrini yaradır və inkişaf etdirirdi. Doğrudur, bu ordu dərhal sonra XI Qızıl Ordunun tərkibinə keçmişdi. Ancaq buna baxmayaraq bu, Azərbaycan Respublikasının özünün yaratdığı hərbi hissələr olmuşdur. Xalq Cümhuriyyəti kimi, Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının hökuməti də Azərbaycanın mövcud olan hərbi mütəxəssislərindən istifadə etmişdir.

Səməd bəy Mehmandarov, Əliağa Şıxlinski uzun müddət çar Rusiyasının ordusunda xidmət edəndən, Xalq Cümhuriyyəti dövründə müstəqil Azərbaycan ordusunun yaranmasına rəhbərlik edəndən sonra Azərbaycan Sovet Sosialist Respub-

likasında da ordu qurmaq, yaratmaq, azərbaycanlılara hərbi təhsil, təlim vermək işləri ilə məşğul olmuşlar. Bu, çox maraqlıdır, səciyyəvidir, amma eyni zamanda təbiidir, çünki hərbi peşə, ixtisas birinci növbədə hərbi təhsil, təcrübə, bilik, hərbi təlim-tərbiyə, döyüş təcrübəsi tələb edir. Bunlar olmayanda ordu qurmaq, Silahlı Qüvvələr yaratmaq mümkün deyildir. Əgər bunlar, peşəkar hərbcilər varsa, ordu quruculuğunda onlardan səmərəli istifadə etmək olar. Səməd bəy Mehmandarov, Əliağa Şıxlinski buna əyani sübutdur.

Qeyd etdiyim kimi, Cəmşid Naxçıvanski Naxçıvan xanları sülaləsindən çıxmış generallardan biridir. O, çar Rusiyası ordusunda xidmət etmiş, Xalq Cümhuriyyəti zamanı Azərbaycanın diviziya komandiri olmuş və Qarabağda erməni təxribatçılarına, təcavüzkarlarına qarşı döyüşlər aparmış, sonra isə Sovet ordusunda xidmət etmişdir. O, nə qədər böyük təcrübəli bir insan olmuşdur ki, o vaxt Sovetlər İttifaqının ən yüksək hərbi məktəbi olan Frunze adına Moskva Hərbi Akademiyasında kafedra müdiri vəzifəsində işləmişdir.

Doğrudur, təəssüf etməliyik ki, belə kadrların bəziləri, bəlkə də çoxları sonralar sovet hakimiyyətinin repressiya qurbanları oldular. Onların çoxu 30-cu illərdə öldürüldülər, məhv oldular, o cümlədən Cəmşid Naxçıvanski də 1937-ci ildə repressiya qurbanı oldu.

Mən bu fikirləri deməklə onu bildirmək istəyirəm ki, ordu quruculuğu, Silahlı Qüvvələrin yaranması, böyük səriştə, təcrübə, bilik tələb edir. Bunu ilk Azərbaycan Cümhuriyyəti hökumətinin rəhbərləri çox gözəl bilirdilər. Ona görə də hərbi mütəxəssislərin, keçmişdə xidmət etmiş generalların, zabitlərin təcrübəsindən, xidmətlərindən səmərəli istifadə edirdilər.

Bunlar hamısı Azərbaycanda ordu quruculuğunun tarixinə aid səhifələrdir. Çünki 80 illik yubiley deyəndə biz ortada

heç bir şeyi itirməməliyik. Bir daha deyirəm, Azərbaycan xalqı keçmiş dövrlərdə də öz ordusu olduğu zamanda da güclü ordu yaratmağa qabil olubdur. Azərbaycan xalqı hətta müstəqil olmadığı halda da başqa dövlətin tərkibində, yaxud başqa rejimdə yaşadığı zamanda da yenə hərbi peşəni mənimsəməyə çalışıb və gözəl nümunələr göstəribdir.

İkinci Dünya, Böyük Vətən müharibələri zamanı Azərbaycanın yeni böyük hərbcilər, zabitlər, generallar korpusu yaradıldı.

1941-ci ildə, Böyük Vətən müharibəsi başlayan zaman, ümumiyyətlə, müharibənin gedişi dövründə Azərbaycan vətəndaşlarının 700 mini cəbhəyə göndərilmiş, onlardan 300 mini həlak olmuş, geriye qayıtmamışdır. Onların əksəriyyəti azərbaycanlılar olmuş və Azərbaycan oğulları alman faşizmi ilə aparılan döyüşlərdə böyük qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişlər.

Onların adları xalqımızın tarixində daim yaşayacaqdır. İsmərafil Məmmədov, Qafur Məmmədov, Hüseynbala Əliyev, Mehdi Hüseynzadə kimi Sovet İttifaqı qəhrəmanları həqiqətən böyük igidliklər göstərmişlər. O illərdə azərbaycanlılardan yüksək səviyyəli zabitlər və generallar da yetişmişdir. Həzi Aslanovun qəhrəmanlığı bütün dünyaya məlumdur. General Həzi Aslanov, general Akim Abbasov, general Mahmud Əbilov və bir çox başqa generallar, zabitlər İkinci Dünya müharibəsi zamanı yetişmiş Azərbaycan generalları, zabitləridirlər.

O illər Azərbaycan xalqının müharibədə iştirakı bir neçə xüsusi Azərbaycan diviziyalarının tərkibində olmuşdur. 1941-ci ildən başlayaraq Azərbaycanda 402-ci, 369-cu, 416-cı diviziyalar təşkil olunmuşdur və onların əksəriyyəti azərbaycanlılardan ibarət idi. Onlar Qafqazın müdafiəsində, sonra isə alman faşist qoşunlarının Sovet İttifaqı ərazisindən çıxarılma-

sında, hətta Berlinə qədər qovulmasında iştirak etmişlər. Bu diviziyalar vaxtilə, hələ 20-ci illərdə Azərbaycanda yaranmış 77-ci diviziyanın əsasında 1941-1944-cü illərdə yaranmış diviziyalar idi. 77-ci diviziya da çox böyük döyüş, qəhrəmanlıq yolu keçmişdir. 416-cı Taqanroq diviziyası Berlinə qədər getmişdir. 223-cü diviziya Belqradın alınmasında, Rumıniya və başqa ölkələrdə faşist ordularının məhv olunmasında iştirak etmişdir. Bunlar hamısı Azərbaycan xalqının hərbi peşəyə bağlı və hərbi peşə kimi bir peşəyə yiyələnməyə qadir olduğunu əyani surətdə göstərir.

İkinci Dünya, Böyük Vətən müharibələrində Azərbaycandan iştirak edənlərin çoxları yüksək qəhrəmanlıq nümunələri göstərib ordenlərlə, medallarla təltif olunmuşlar. Ancaq təəssüflər olsun ki, müharibə zamanı yaranmış milli diviziyalar müharibə qurtarandan sonra, 1940-cı illərin sonunda, 1950-ci illərdə dağıdıldı. Beləliklə də, Azərbaycan millətindən olan zabit korpusu da get-gedə dağıdıldı. Demək olar ki, 1960-cı illərdə azərbaycanlılardan sovet ordusunda yüksək zabit, general səviyyəsində xidmət edənlər azaldı və yoxa çıxdı.

Şübhəsiz ki, həmin dövrdə biz hərbi peşəkarlıq sahəsində, xalqımızın bu işə münasibətində müəyyən mənada itirmişik. Ancaq biz bunu da aradan götürməyə çalışdıq. 1960-70-cı illərin əvvəllərində müşahidələr onu göstərdi ki, sovet ordusuna Azərbaycandan hər il 60-70 min gənc səfərbər edilir. Onlar hərbi mükəlləfiyyət, iki illik hərbi xidmət keçirlər. Ancaq bunların içərisində peşəkar hərbiçilər ya olmur, ya da çox az olurdu. Azərbaycanlı gənclərin hərbi məktəblərdə təhsil almağa marağı çox azalmışdı. Bu, müəyyən qədər təbiidir. Çünki əgər XIX əsrdə Azərbaycan xanları öz övladlarını çar ordusunda xidmət etməyə, yüksək dərəcəli hərbi məktəblər-

də oxumağa göndərməyi özləri üçün böyük şərəf hesab edirdilərsə və bu, onlara hörmət gətirirdisə, bu, öz-özünə yox, onların fəaliyyəti nəticəsində olurdu.

İkinci Dünya müharibəsi zamanı ümumi səfərbərlik oldu. Azərbaycan oğulları qəhrəmanlıq nümunələri göstərdilər, müharibə zamanı yetişdilər, yüksək zabit, general rütbələri aldılar. Əgər təkcə Azərbaycan diviziyalarını yox, ümumiyyətlə, milli diviziyaları dağıtmasaydılar, şübhəsiz ki, bizim peşəkar hərbi kadrlarımız daha da çox ola bilərdi.

Ona görə də biz 1970-ci illərin əvvəllərində azərbaycanlılardan ibarət peşəkar hərbi kadrlar hazırlanması məsələsini xalqımızın əsas vəzifələrindən biri kimi ortaya atdıq. Nə üçün?

Birincisi, mən bu gün açıq deməliyəm ki, bizim xalqımızın şərəfinə toxunurdu ki, orduda azərbaycanlı zabit, general ya yoxdur, ya da azdır. İkinci tərəfdən, bu, bizə ona görə toxunurdu ki, səfərbər olunanların əksəriyyəti 2-3-cü dərəcəli hissələrə, inşaat batalyonlarına göndərilirdi. Beləliklə də onlar iki illik xidmət zamanı yüksək hərbi peşəkarlıq təcrübəsi əldə edə bilmirdilər. Əgər XIX əsrdə millətimizin orduda xidmət etməsinə məhdudiyət qoyulurdusa, Azərbaycan xanları generallar hazırlanmasına xüsusi diqqət verirdilərsə, bəs XX əsrin ikinci yarısında nə üçün biz azərbaycanlılardan generallar, yüksək rütbəli zabitlər hazırlamamalıyıq? Ona görə də biz bu işlə çox ciddi məşğul olduq. Və 1972-ci ildə Cəmsid Naxçıvanski adına orta hərbi məktəb yarandı, indi onun adı hərbi kollecdir. O, xalqımıza çox böyük xidmət etdi və bu gün də xidmət edir. Ancaq biz təkcə bununla kifayətlənmədik.

Azərbaycanda 1939-cu ildə Sovet Ordusunun iki hərbi məktəbi yaranıb. Onlardan biri Ümumi Hərbi Komandirlər Məktəbi, ikincisi Hərbi Dəniz Donanması Məktəbidir. Bu

məktəblər Azərbaycanda 1939-cu ildən yaranıbdir, on illərlə respublikamızda yerləşibdir. Ancaq mən 1970-ci ildən bu məktəblərin işi ilə tanış olarkən gördüm ki, hər bir məktəb ildə 300 müdavim qəbul etdiyi halda, Ümumi Hərbi Komandirlər Məktəbində cəmi 10-15 nəfər azərbaycanlı təhsil alır, Hərbi Dəniz Donanması Məktəbində isə 1-2 nəfər azərbaycanlı oxuyur. Hərbi məktəblər Azərbaycanda, Bakıda yerləşirdi, amma orada oxuyanların tam əksəriyyəti azərbaycanlı deyildi. Bu, bir tərəfdən o vaxt aparılan siyasət —sovet hakimiyyətinin siyasəti idi. Onlar o vaxt orduda yüksək vəzifələrdə başqa millətlərdən və xüsusən Azərbaycan millətindən olan insanları görmək istəmirdilər. İkinci tərəfdən də Azərbaycanda hərbi peşəyə soyuq münasibət var idi. Biz bunların aradan qaldırılması üçün tədbirlər gördük. Biz Naxçıvanski adına hərbi məktəb yaratmaqla yanaşı, Azərbaycanda yerləşən iki ali hərbi məktəbə —baxmayaraq ki, onlar birbaşa Moskvaya, Sovet İttifaqı Müdafiə Nazirliyinə tabe idilər — hər il azərbaycanlıların qəbul edilməsinə nail olduq.

Bununla yanaşı, 1970-cı illərdən bu iş tədricən getdi. 1970-cı illərin axırında biz hər il Sovetlər İttifaqının cürbəcür şəhərlərində təxminən 45-dən artıq hərbi məktəbə hərbi təhsil almaq üçün Azərbaycandan ümumən 800-900 nəfər gənc göndərirdik. Bunların hamısını edərkən biz öz xalqımız haqqında düşünürdük. Düşünürdük ki, xalqımızda hərbi peşə itməsin, —çar Rusiyası vaxtı demişdilər ki, “müsəlmanlar orduda qulluq edə bilməz”, - xalqımız hərbi peşədən məhrum olmasın. Mən eyni zamanda o vaxt düşünürdüm ki, gələcəkdə bu bizə lazım olacaqdır.

İndi təsəvvür edin, əgər bunları etməsəydik, müstəqillik əldə edəndə ordumuzda hansı zabitlərdən istifadə edə biləcəkdik? O illərdə biz eyni zamanda sovet ordusu sıralarında azərbaycanlıların irəli çəkilməsi ilə də məşğul olurduq. Biz

hər bir belə işi Azərbaycan xalqı üçün əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirirdik.

Məsələn, hələ 1940-cı illərdən Bakıda böyük bir hərbi hissə - Hava Hücumundan Müdafiə dairəsi yerləşirdi. Onların vəzifəsi təkcə Bakını mühafizə etmək deyildi. O, bütün Qafqaza, hətta Rostova, Volqoqrada qədər olan ərazini mühafizə etməkdən ötrü böyük bir hərbi hissə idi.

Amma orada azərbaycanlılar xidmət etmirdilər. Nəhayət, bir neçə azərbaycanlının orada xidmət etməsi mümkün oldu. Orada zenit-raket qoşunlarına komandan ilk dəfə azərbaycanlı Hüseyn Rəsulbəyov təyin olundu. O, general-leytenant rütbəsinə gəlib çatdı. Bu, xalqımız üçün böyük bir hadisə oldu.

O vaxt mən arayırdım ki, sovet ordusunda harada azərbaycanlı var, onlara kömək edək, irəliyə çəkək, onların inkişafına yardım göstərək. General Bərşadlı da onlardan biridir. O vaxt mən arayarkən onu sovet ordusunun Almaniyadakı hissələrində tapdım. O, orada ordu komandanının müavini idi. Mən onu Azərbaycana dəvət etdim və Bakıda yerləşən Hərbi Komandirlər Məktəbinə rəis təyin etdim. Həmin məktəbin rəisi həmişə rus olub, müavini isə mən işlədiyim dövrdə bir neçə erməni idi. Amma bu məktəb Azərbaycanda yerləşirdi. General Bərşadlıyı həmin məktəbə rəis təyin etmək asan məsələ deyildi. Ancaq mən onu təyin etdirdim ki, onun vasitəsilə orada çoxlu azərbaycanlılar qəbul olunsun, hərbi peşəyə alışsınlar və bu peşəni, zabit peşəsini öyrənsinlər və fəaliyyət göstərsinlər.

Bakıda Xəzər Hərbi Dəniz Donanması 1920-ci ildə yaranıb. Hələ çar Rusiyası vaxtından var idi. Orada da qətiyyətlə azərbaycanlı yox idi. Biz admiral Qasımbəyovu Kronştadtdan tapıb gətirdik. İlk dəfə olaraq Xəzər Hərbi Dəniz Donanmasına komandan admiral Qasımbəyovu təyin etdim.

Xatirimdədir, general-polkovnik Ağahüseynov 1970-ci illə

rin əvvəllərində burada polk komandiri, zabit idi. Mən çox qayğı göstərdim, çalışdım ki, o inkişaf etsin, inkişaf da etdi. Sonra Volqoqradıya diviziya komandanı, Rostovda korpus komandanı oldu və nəhayət, Bakı Hava Hücümündən Müdafiə Hərbi Dairəsinin komandan müavini, general-polkovnik rütbəsinə gəlib çatdı. O vaxta qədər sovet ordusunda bir nəfər də azərbaycanlı general-polkovnik rütbəsinə çatmamışdı. Bir azərbaycanlı kimi bu məni narahat edirdi və biz buna da nail olduq. Mən o vaxt bir çox belə zabit, general rütbəli kadrların irəliyə çəkilməsinə, Azərbaycanın bugünkü hərbi mütəxəssis, zabit kadrlarının yetişməsinin əsasını qoymağa çalışırdım. Allaha şükürlər olsun ki, görülən bu işlər öz nəticəsini veribdir. Müdafiə naziri Səfər Əbiyev indi bu gün raport verir ki, iki hərbi məktəb fəaliyyət göstərir və Hərbi Dəniz Donanması Məktəbi bazasında Hərbi Akademiya yaranır. Bunlar çox sevindirici hallardır. Çünki bizim ordumuzun gələcək inkişafı hərbi kadrların hazırlanması və onların peşəkarlıq səviyyəsinin daim yüksəlməsi ilə bağlıdır.

Mən bu tarixi məqamları bu gün yada salaraq eyni zamanda qeyd etmək istəyirəm, - təəssüflər olsun ki, Azərbaycan Ermənistan tərəfindən təcavüzə məruz qaldığı halda, xüsusən Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə etdiyi zaman bu peşəkar hərbi kadrlardan istifadə edə bilmədi, ola bilər ki, bu da bizim məğlubiyyətlərimizin səbəblərindən biri oldu. Yəni biz əgər iki əsr —XIX-XX əsrləri götürsək, Azərbaycan xalqı bu hərbi ixtisası mənimsəmiş bir xalq olmuşdur. Azərbaycan xalqı ayrı-ayrı mərhələlərdə görkəmli hərbi mütəxəssislər, zabitlər, generallar meydana çıxarmışdır. Belə olan halda 1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan Ermənistan tərəfindən təcavüzə məruz qaldığı zaman bu kadrların hamısını yığıb onlardan istifadə etmək lazım idi. Ancaq təəssüf ki, bunlar olmamışdır. O vaxt biz çox itkilər vermişik. Müdafiə

naziri Səfər Əbiyev bu barədə danışdı, bunu təkrar etməyə ehtiyac yoxdur.

Ölkəmizin ordu quruculuğunun son mərhələsi Azərbaycan Dövlət Müstəqilliyini əldə edəndən indiyə qədər olan mərhələdir. Bu mərhələ çox çətin, ağır olubdur. Çünki Azərbaycanın, ümumiyyətlə, müstəqillik əldə etdiyi dövr başdan-ayağa ağır, çətin dövr olubdur. Öz torpaqlarını Ermənistanın təcavüzündən müdafiə etdiyi zaman Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edibdir. Amma eyni zamanda Azərbaycanın daxilində ictimai-siyasi vəziyyət qeyri-sabit, çox gərgin olubdur. Bunlar hamısı da Azərbaycanda normal ordu qurmaq üçün şərait yaratmayıbdır, bəziləri bunu heç qurmaq da istəməyiblər. Ancaq son beş ildə aparılan işlər indi Azərbaycanda nizami ordunun yaranmasını göstərir.

Mən bu gün böyük məmnuniyyətlə qeyd etmək istəyirəm ki, artıq Azərbaycanın müasir tələblərə cavab verə biləcək nizami ordusu vardır. Orduda lazımı nizam-intizam, qanunqayda var və Azərbaycanın bugünkü ordusu, Silahlı Qüvvələri Azərbaycan torpaqlarını etibarlı müdafiə etməyə qadirdir.

Biz buna çətin yollardan keçərək nail olmuşuq. Ancaq əldə etdiyimiz nailiyyət bizi arxayınlaşdırmamalıdır. Azərbaycanda ordunun inkişaf etməsi, möhkəmlənməsi, dövlətimizin və xalqımızın əsas vəzifəsidir. Biz həmişə həmrəy olaraq bəyan etmişik ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir və sarsılmazdır. Bu bəyanatı həmişə reallaşdırmaq üçün, bu fikirləri əməli surətdə daim həyata keçirmək üçün biz orduya xüsusi qayğı göstərməliyik, onu möhkəmləndirməli və inkişaf etdirməliyik.

Azərbaycan sülhsevər dövlətdir. Biz heç vaxt müharibə istəmirik. Çünki Azərbaycan müstəqil dövlət kimi qarşısında duran problemləri həll etməlidir. Onları hətta həll etdikdən sonra Azərbaycanın kiminləsə müharibə etməyə ehtiyacı yox-

dur. Bizim siyasətimiz məlumdur: bütün qonşularımızla sülh, mehribanlıq və qarşılıqlı anlaşma şəraitində yaşamaq, yaşadığımız bölgədə sülh və əmin-amanlıq yaratmaq istəyirik. Məhz buna görə də Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini, Dağlıq Qarabağ problemini sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Bu səbəbdən 1994-cü ilin may ayında atəşin dayandırılması haqqında saziş imzalamışıq və atəşkəs rejimini qoruyub saxlayırıq.

Bu gün qeyd etmək istəyirəm ki, atəşkəs rejiminin qorunub saxlanması, birincisi, Azərbaycanın apardığı prinsiplial, sülhsevər siyasətin nəticəsidir. İkincisi, bu siyasətin həyata keçirilməsi Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin, ordumuzun xidmətlərinin nəticəsidir.

Dünyada, demək olar, analoqu olmayan bir haldır ki, bir-biri ilə müharibə vəziyyətində olan Ermənistanın və Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri yaxın məsafədə qarşı-qarşıya durduqları halda heç bir ayırıcı, kənar qüvvənin iştirakı olmadan dörd ildir ki, atəşkəsi qoruyub saxlayırıq. Biz bununla özümüzün sülhsevər, atəşkəsə sadıq olduğumuzu sübut edirik. Həqiqət budur ki, burada Ermənistan tərəfinin də söylərini qiymətləndirmək lazımdır. Bu müddətdə onlar da atəşkəsin saxlanmasına çalışıblar. Əgər belə olmasaydı, bir tərəf heç vaxt atəşkəsi saxlaya bilməzdi. Ancaq fərq ondan ibarətdir ki, hərbi təcavüz nəticəsində Azərbaycanın torpaqlarının bir qismi işğal olunubdur. Bu torpaqlardan bir milyondan artıq vətəndaşımız zorla çıxarılıbdır. İşğal olunmuş ərazilərdə varidatımız talan ediləbdir, dağıdılıbdır, yaşayış yerlərimiz viran qoyulubdur. Böyük itkilər vermişik. Bütün bunlara baxmayaraq, biz sülhsevər siyasət yeridirik. Atəşkəs rejiminə riayət etmişik və edirik.

Bu gün Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması sahəsində müəyyən çətinliklər yaranıbdır.

Sülh danışıqları prosesi bir qədər tormozlanıb. Bu bizim günahımız deyil. Biz bu prosesi sürətləndirmək istəyirik. Minsk qrupunun həmsədrələrinə bu barədə öz fikirlərimizi dəfələrlə demişik. Bu gün də bəyan edirəm ki, ATƏT-in Lisabon sammitinin prinsipləri üzrə Minsk qrupunun həmsədrələri olan Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları, Fransa nümayəndələrinin keçən ilin sentyabr ayında verdikləri təkliflər əsasında məsələnin sülh yolu ilə həll edilməsinə tərəfdar olmuşuq və bu gün də tərəfdaşıq. Problemin bu yolla həll edilməsini sürətləndirmək istəyirik. Güman edirəm ki, Minsk qrupunun həmsədrələri bu sahədə öz səylərini artıracaqlar və danışıqlar prosesi sürətlənəcəkdir. Ancaq bunlara baxmayaraq, mən bu gün bəyan edirəm ki, Azərbaycan atəşkəs sazişinə sadıqdır, məsələ sülh yolu ilə həll olunana qədər bu rejimi bundan sonra da qoruyub saxlayacaqdır.

Bu fikirləri bir daha bəyan edərək bildirmək istəyirəm ki, ordumuzu daha da inkişaf etdirib gücləndirərək heç də döyüşlər aparmaq istəmirik.

Müharibə etmək istəmirik, sadəcə olaraq bir müstəqil dövlət kimi öz ölkəmizin ərazisinin etibarlı qorunması üçün müvafiq səviyyəli Silahlı Qüvvələrə malik olmaq istəyirik. Bu baxımdan ordumuzun, Silahlı Qüvvələrimizin, bizim hamımızın qarşısında çox böyük vəzifələr durur. Biz orduya, Silahlı Qüvvələrə qayğını artırmalıyıq. Onun hər bir problemi dövlətin və hökumətin himayəsi altında olmalı, vaxtlı-vaxtında baxılmalı və həll edilməlidir.

Mən dövlət başçısı və Ali Baş Komandan kimi bəyan edirəm ki, bundan sonra da bu vəzifənin yerinə yetirilməsinə çalışacağam.

Xalqımızın, ictimaiyyətin üzərinə böyük vəzifələr düşür. Bu da ondan ibarətdir ki, xalqın ayrılmaz hissəsi sayılan ordumuz xalqın və vətəndaşların qayğısı altında olmalıdır. Xalq

ordunu daim sevməli, ona kömək etməlidir. Əgər xalq azad, sərbəst yaşamaq istəyirsə, ölkəsinin, torpaqlarının toxunulmazlığını arzu edirsə, hər şeydən öncə orduya qayğı göstərsin. Ordunun hörmətini qaldırmaq lazımdır, hərbi peşə Azərbaycanda ən hörmətli peşələrdən biri olmalıdır. Hər bir vətəndaş Azərbaycan əsgərinə, zabitinə hörmət, ehtiram və qayğı göstərməlidir. Güman edirəm ki, xalqımızda vətənpərvərlik hissi güclüdür. Vətənpərvərlik hissi güclü olduqda isə orduya qayğı və münasibət gündən-günə artacaqdır.

Hər bir Azərbaycan vətəndaşı, hər bir gənc orduda xidmət etməyi özünün şərəfli borcu hesab etməlidir. Bu, vətəndaşlıq borcudur. Xatırladım ki, Sovet İttifaqının tərkibində olarkən hər il Azərbaycandan 60, hətta 70 min gənc sovet ordusu sıralarına səfərbər edilirdi. İndi ordumuza ildə bu qədər gənc lazım deyil. Amma nə qədər lazımdırsa, o qədər də olmalıdır. Hər bir azərbaycanlı gənc bilməlidir ki, orduda xidmət etməyən cəmiyyətdə hörmət qazana bilməz. Əksinə, cəmiyyətdə insanlara orduda xidmət etmələrinə görə yaxşı münasibət, xüsusi hörmət göstərilməlidir. Belələri orduda xidmət etməyənlərdən fərqləndirilməlidir. Mən üzümü Azərbaycan gənclərinə tutub bildirirəm ki, onlar bu vətəndaşlıq borclarını şərəflə yerinə yetirməlidirlər. Gənclər bu şərəfə nə qədər nail ola bilsələr, cəmiyyətimizdə o qədər də hörmət qazanacaqlar.

Eyni zamanda mən gənclərin valideynlərinə müraciət edirəm. Nahaq yerə valideynlər öz övladlarını orduda xidmət etməkdən yayındırmaq istəyirlər. Siz öz övladınıza kömək etmirsiniz. Çünki orduda xidmət edən hər bir gənc mətinləşir, bərkiyir. Orduda xidmət etmək kimi çətin yolu keçənlər gələcək həyatlarında hər bir çətinliyin öhdəsindən gəlməyə qadir olurlar. Hörmətli valideynlər, ona görə də övladlarınızın həyatda müvəffəq olmalarını, uğur qazanmalarını istəyirsiniz-

sə, birinci növbədə onları hərbi xidmətə göndərin. Qoy getsinlər, əsgər olsunlar. Əsgər adı Azərbaycanda ən şərəfli ad olmalıdır. Kim ki, əsgər olub, o, hörmətli adam hesab edilməlidir. Əsgər olmayan isə qoy özü hesabını aparsın. Bir sözlə, xalqın, vətəndaşların, ictimaiyyətin orduya qayğısı, münasibəti müxtəlif yollarla həyata keçirilməlidir. Bunların bəzilərini mən bildirdim.

Nəhayət, ordunun qarşısında duran vəzifə barədə. Ordu Müdafiə Nazirliyi, Silahlı Qüvvələrin komandanları, bütün Silahlı Qüvvələr dövlətin, hökumətin, xalqın onlara göstərdikləri qayğıya layiq xidmət etməlidirlər. Biz orduda xidmət edənlərin maddi vəziyyətini daim yaxşılaşdırmağa, ayrı-ayrı təşkilatların da orduya yardımı artırmasına çalışırıq və bundan sonra da çalışacağıq.

Biz mövcud imkanlarımız daxilində orduya qayğı göstəririk. Ordumuz, hərbi hissələrimiz, Silahlı Qüvvələrimiz, əsgərlər və zabitlər bu qayğıya cavab olaraq, birincisi, gərək sədaqətlə xidmət etsinlər. İkincisi, gərək onlar hərbi hissələrdə yüksək vətənpərvərlik, sədaqət, mənəviyyat əhval-ruhiyyəsi yaratsınlar, bu keyfiyyətlərə malik olsunlar. Bəli, ordu siyasətə qarışmamalıdır. Kim ordunu siyasətə qatmaq istəyirsə, o, Azərbaycanın Konstitusiyasını pozur və biz buna yol verməyəcəyik, belə halların qarşısını alacağıq. Ancaq orduda xidmət edən hər bir əsgər, zabit, general bilməlidir ki, o, müstəqil Azərbaycan dövlətinə, dövlətçiliyinə xidmət edir. Azərbaycan dövlətinin, dövlətçiliyinin, ərazimizin müdafiəsi, ölkəmizin konstitusion əsaslarının qorunması hər bir əsgərin, zabitin, döyüşçünün borcudur. Zabitlərin öz peşəkarlıqlarını artırması, ali hərbi məktəbində təhsil sisteminin yaxşılaşdırılması, hərbi hissələrdə sağlam mənəvi mühitin yaradılması və bütün yabançı meyllərin aradan qaldırılması komandirlərimizin, zabitlərimizin, Silahlı Qüvvələrin rəhbərlərinin mü-

qəddəs vəzifəsidir. Bu vəzifələri gərək hamı yerinə yetirsin.

Mən Azərbaycan ordu quruculuğunun 80 illik tarixini müəyyən qədər xatırladım. Bu gün Azərbaycanda İkinci Dünya müharibəsinin iştirakçıları yaşayır. Yəqin ki, onlardan bu salona dəvət olunanlar da var. Biz onlara həmişə hörmət və ehtiramla yanaşmalı, qayğı göstərməliyik. Onlar cəmiyyətimizin hörmətli adamlarıdır. Yüksək mənəviyyata malik olan hər bir azərbaycanlı gərək İkinci Dünya müharibəsinin veteranlarına hörmət və ehtiram göstərsin. Eyni zamanda onların da təcrübəsindən istifadə etmək, onlarla hərbi hissələrin əlaqələrini genişləndirmək lazımdır. Onlar böyük döyüslərdən keçmiş, zəngin həyat təcrübəsi görmüş adamlardır.

Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü başlanandan indiyədək xalqımız itkilər, şəhidlər veribdir. O illər hərbi hissələrimizdə müxtəlif mənfi hadisələrlə, hərəkətlərlə yanaşı, Azərbaycan oğullarının əksəriyyəti qəhrəmanlıqla vuruşublar, qan töküblər, şəhid, əlil olublar. Şəhid olmuş Rasimin atası bu gün də burada həyəcanlı nitq söylədi. Onun sözlərini həyəcansız dinləmək mümkün deyil, yeganə oğlunu itiribdir, gənc mayor oğlunu. Şəhid olmuş belə gənclər, Rasim kimi-lər Azərbaycan xalqının fəxridirlər. Biz onların xatirəsini həmişə qəlbimizdə saxlamalı, qəhrəmanlıq nümunələrindən gənclərin tərbiyə olunmasında, onlarda hərbi peşəyə həvəs oyatmaqda istifadə etməliyik.

Azərbaycanın torpaqlarının qorunması uğrunda həyatını qurban vermiş, şəhid olmuş Azərbaycan oğullarının xatirəsi bizim üçün əzizdir. Bu bayram günü onların xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad etməyinizi rica edirəm.

Allah rəhmət eləsin.

Mən bu gün şəhidlərin xatirəsi qarşısında baş əyərək bəyan edirəm ki, Azərbaycan ordusu dövlətçiliyimizin, ərazi bütövlüyümüzün qorunmasında, torpaqlarımızın azad edilmə-

sində bundan sonra da fədakarcasına çalışacaq və biz ərazi bütövlüyümüzün təmin edilməsinə nail olacağıq. Yəritdiyimiz daxili və xarici siyasət ölkəmizin qüdrətini gündən-günə artırır. Sülhsevər siyasətimiz Ermənistan- Azərbaycan munaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsinə təminat verir. **Ölkəmizin Silahlı Qüvvələri, ordumuz Azərbaycanın etibarlı müdafiə olunmasının qarantıdır.**

Mən Silahlı Qüvvələrimizə, Azərbaycan əsgərinə qarşılığında duran bütün vəzifələrin yerinə yetirilməsində yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Bu gün biz ilk dəfədir ki, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri gününü yüksək səviyyədə bayram edirik. Bununla da yeni bir ənənə yaranır. Hesab edirəm ki, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri günü bir bayram kimi xalqımızın həyatına daxil olacaq, xalqla ordunun birliyini, dövlətimizin və xalqımızın orduya olan qayğısını nümayiş etdirəcəkdir. Mən bütün Azərbaycan xalqına sulh, əmin-amanlıq arzulayıram. Əmin-amanlığımızın və sülhün keşiyində bizim qəhrəman əsgərlərimiz durubdur.

Azərbaycan əsgərinə eşq olsun!

BİR QRUP HƏRBİ QULLUQÇUYA VƏ ONLARIN AİLƏ ÜZVLƏRİNƏ YÜKSƏK DÖVLƏT MÜKAFATLARININ TƏQDİM EDİLMƏSİ MƏRASİMİNDƏ NİTQ

17 mart 1999-cu il

Əziz dostlar!

Sizi Azərbaycan dövlətinin yüksək mükafatları ilə bir daha təbrik edirəm, hamınıza cansağlığı, səadət və bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Sizin aldığınız dövlət mükafatları xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Çünki siz 1995-ci ilin mart ayında Azərbaycanın dövlətçiliyinə qəsd edən, dövlət çevrilişinə cəhd göstərən və bununla əlaqədar Azərbaycanda gərgin bir vəziyyət yaradan cinayətkar dəstənin zərərsizləşdirilməsində, Azərbaycanın dövlətçiliyinin qorunmasında, müdafiə olunmasında iştirak etmişiniz, öz xidmətlərinizlə, qəhrəmanlığınızla, şücaətinizlə müstəqil Azərbaycan dövlətinə, Azərbaycan Konstitusiyasına, Azərbaycan xalqına sədaqətinizi nümayiş etdirmisiniz. Yenə də deyirəm, sizin bu xidmətləriniz xüsusi əhəmiyyətə malikdir və ona görə də siz Azərbaycanın yüksək ordenləri və medalları ilə təltif olunmusunuz.

Təltif olunanların bir qismi ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşlər. Onlar öz gənc canlarını Azərbaycanın müstəqilliyi yolunda, Azərbaycanın dövlətçiliyi yolunda, Azərbaycan xalqının azad və rahat yaşaması yolunda qurban vermişlər, qəhrəmancasına həlak olmuşlar.

Bu gün mən 1995-ci ilin mart ayında Azərbaycan dövlətçiliyini qoruyarkən şəhid olmuş, canlarını qurban vermiş

Azərbaycan oğullarının xatirəsi qarşısında baş əyirəm və sizdən rica edirəm, onların xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad edək.

Allah rəhmət eləsin!

Əziz bacılar, analar!

Sizin dərdiniz böyükdür. Mən sizin dərdinizi sizin kimi çəkirəm. Çünki Azərbaycan dövləti üçün, Azərbaycan xalqı üçün böyük təhlükə törədən 1995-ci ilin mart hadisələrini mən də yaşamışam, onun bütün əzab-əziyyətini çəkmişəm. Ancaq siz fəxr edə bilərsiniz ki, övladlarınız Azərbaycan dövlətinin qorunub saxlanması yolunda, sizin bugünkü rahat yaşamağınız yolunda özlərini qurban vermişlər. Bu, şərəfli bir işdir.

Siz Azərbaycanın hörmətli adamlarısınız. Çünki belə qəhrəman övladlar böyütmüsünüz, Azərbaycanın milli ordusuna göndərmisiniz və onlar sizin analıq, bacılıq xidmətlərini, söylərini doğru dıblar. Onlar qəhrəmancasına həlak olublar.

Bütün təltif olunanlar fəxr edə bilərlər ki, siz, əziz dostlar - məhz böyük bir şərəfli vəzifəni yerinə yetirmisiniz —Azərbaycanın dövlətçiliyini, Azərbaycanın dövlətini qorumusunuz. Bu, həqiqətdir. Ötən dörd il müddətində 1995-ci ilin mart hadisələri ətraflı tədqiq və təhlil olunubdur. Müvafiq hüquq-mühafizə orqanları, ədalət məhkəmələri bu hadisələrin baş vermə səbəblərini və o hadisələrin özünü, o cinayəti törədənlərin hamısını ətraflı təhlil ediblər, hər kəsin günahını ədalətlə müəyyən ediblər və günahkarların tam əksəriyyəti cəzalanıbdır. Ötən dörd il bir daha sübut etdi ki, 1995-ci ilin mart ayında Azərbaycan dövlətçiliyi, Azərbaycan Respublikası böyük təhlükə qarşısında idi. Bu hadisələr ondan öncəki dövrdə Azərbaycanda mövcud olan cinayətkar dəs-tələrin, qrupların, hakimiyyət uğrunda silahlı dəs-tələrin

vasitəsilə mübarizə aparən qüvvələrin Azərbaycanda gördüyü işlərin bir hissəsi idi.

Məlumdur ki, 1990-cı ildən başlayaraq Azərbaycanda daxili ictimai-siyasi vəziyyət pozulmuşdu. Azərbaycan Ermənistanın təcavüzünün qarşısını almağa çalışırdı. Ancaq yaranmış şəraitdən istifadə edən cinayətkar qruplar, dəstələr, bəzi siyasi partiyalar və qüvvələr Vətəni Ermənistan təcavüzkarlarından qorumaq əvəzinə, ölkənin içində hakimiyyət mübarizəsinə başlamışdılar. Onların bu cinayətkar əməlləri Azərbaycanın özünü müdafiə etmək qüdrətini sarsıtmış, zəiflətməmiş və bunlar hamısı da Ermənistan silahlı qüvvələrinə Azərbaycan torpaqlarını işğal etmək üçün şərait yaratmışdı. Bütün bu proseslər, müxtəlif siyasi qüvvələr, cinayətkar dəstələr tərəfindən aparılan çəkişmələr, toqquşmalar, hakimiyyət mübarizəsi nəhayət, 1993-cü ildə Azərbaycanın parçalanması təhlükəsinə gətirib çıxardı, Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başladı, qardaş qanı töküldü.

Sizə məlumdur ki, böyük çətinliklərlə həyata keçirilən ardıcıl və dövlət mənafeyinə xidmət edən siyasət nəticəsində, tədbirlər nəticəsində Azərbaycan 1993-cü ilin iyun ayında və ondan sonrakı aylarda vətəndaş müharibəsindən xilas oldu, onun parçalanmasının qarşısı alındı və Azərbaycanda ictimai-siyasi vəziyyətin sabitləşməsi uğrunda ardıcıl tədbirlər həyata keçirilməyə başlandı. Ancaq daxildə çox cinayətlər etmiş və cinayətlər yolu ilə öz istədiklərinə nail olmuş insanlar, dəstələr və müxtəlif qruplar, hətta özlərini siyasi partiya adlandıran qruplar yenə də öz cinayətkar əməllərindən əl çəkməmişdilər. Məhz bunların nəticəsi idi ki, 1994-cü ilin oktyabr ayında Azərbaycanda bir qrup silahlı dəstələr tərəfindən dövlət çevrilişinə cəhd göstərildi.

Xatırlayırınsınız, mənim gecə vaxtı xalqa müraciətimə Azərbaycan xalqı, Bakı şəhərinin sakinləri həyəcanla cavab

verdilər və Azərbaycanın dövlətçiliyini, müstəqilliyini, öz həyatlarını qorumaq üçün dərhal Azərbaycan Prezidenti sarayının ətrafına topladılar. O gecə Azərbaycan xalqı öz milli birliyini dünyaya nümayiş etdirdi. Azərbaycan xalqı Azərbaycanın daxilində cinayətkarlıq yolu ilə hakimiyyəti zəbt etmək istəyən qruplara, dəstələrə bəyan etdi ki, xalqımız Azərbaycanın dövlətini müdafiə edir və edəcəkdir, Azərbaycanın Prezidentini müdafiə edir və edəcəkdir. Məhz xalqın dəstəyi, xalqın birliyi ilə biz o cinayətkar dəstələrin qarşısını ala bildik və dövlət çevrilişinə cəhd baş tutmadı. Cinayətdə iştirak edən insanlar yaxalandılar və həbs olundular.

Doğrudur, onların çoxu qaçdı, gizləndi, özlərinə başqa ölkələrdə sığınacaq tapdı. Ancaq indi artıq Azərbaycanda hamı görür ki, heç kəs cəzadan canını qurtara bilmədi —onların tam əksəriyyəti müxtəlif ölkələrdə və Azərbaycanda yaxalandılar, məsuliyyətə cəlb olundular, ədalət məhkəməsi qarşısında durdular və cəzalarını da aldılar.

Həmin 1994-cü ildə Azərbaycan Daxili İşlər Nazirliyinin tərkibində olan OMON dəstəsinin içindəki cinayətkar qruplar oktyabr hadisələrində iştirak edirdilər. Onlar başqa qruplarla birlikdə Azərbaycanın dövlətçiliyinə qəsd edirdilər, dövlət çevrilişi cəhdi göstərirdilər. O vaxt OMON dəstəsinin başçıları bəyan etdilər ki, onlar öz səhvlərini anlayıblar. Oktyabrın 4-dən 5-nə keçən gecə gəlib Prezident sarayının qarşısında öz səhvlərini etiraf etdilər, güzəşt istədilər. Biz böyük humanistlik göstərdik, insanpərvərlik göstərdik, onları bağışladıq. Ancaq eyni zamanda qəti bildirdik ki, onlar bu cinayətkar əməllərindən əl çəkməlidirlər. Təəssüflər olsun ki, onlar bir neçə vaxtdan sonra yenə də öz bəd əməllərinə başladılar.

Bu gün artıq məlumdur ki, onların bu hərəkətləri tək özlərinin içindən gələn istəklər, arzular, yaxud da qərarlar

deyildi. Onlar xarici ölkələrin xüsusi xidmət orqanları tərəfindən bu cinayət işlərinə sövq edilirdilər, onlara yardım göstərilirdi, Azərbaycanın dövlətini dağıtmaq, pozmaq üçün məsləhətlər verilirdi. Amma bununla yanaşı, Azərbaycanın daxilində olan bəzi siyasi qüvvələr, partiyalar bu şəraitdən istifadə edib, əvvəlki illərdə olduğu kimi, yenə də zorla hakimiyyətə gəlmək arzularından, istəklərindən əl çəkməmişdilər və onlar həmin bu OMON dəstəsinin içindəki cinayətkar qrupları, insanları yenə də cinayət etməyə yönəldilər. Onlara məsləhətlər verirdilər, onlara dəstək verirdilər, onları qızıqsdırırdılar, inandırırtdılar ki, onlar qəhrəmandır, onlar Azərbaycanın dövlətini, Azərbaycanın prezidentini devirə bilərlər və hakimiyyəti ələ keçirə bilərlər.

Bütün bunların nəticəsində 1994-cü ilin son aylarında və 1995-ci ilin əvvəlindən başlayaraq Daxili İşlər Nazirliyinin OMON dəstəsində bu cinayətkar insanlar yenə də qatı cinayətlər etməyə başladılar. Onların qarşısı alınmırdı, ancaq onlar bundan özləri üçün nəticə çıxarmırdılar. Onlar artıq mənəviyyatca pozulmuşdular. Onlar əvvəlki illərdə etdikləri cinayətdən bəhrələndiklərini, zənginləşdiklərini, varlandıklarını unuda bilmirdilər və bu yolla getməkdə davam edirdilər. Bu cür hərəkətləri də onları fəlakətə gətirdi və nəhayət, onlar mart ayının əvvəlindən Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyi pozmağa, Azərbaycan dövlətçiliyinə qəsd etməyə, Azərbaycan dövlətini silah gücü ilə zorla devirməyə başladılar. Məlumdur ki, onlar Ağstafa, Qazax rayonlarının ərazisində bu işə başladılar. Demək olar ki, onlar o vaxt bu rayonlarda hakimiyyəti ələ keçirməyə nail oldular. Sonra isə onların əsas dəstəsi Bakıda 8-ci kilometr qəsəbəsində yerləşən bazada güclü silahlarla, sursatlarla Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başlamağa və Azərbaycan dövlətini devirməyə hazırlaşdılar.

Xatırlayırınsınız, biz çox cəhdlər göstərdik, onları düz yola dəvət etdik. Müxtəlif imkanlardan - Azərbaycanın ağsaqqallarından, hörmətli adamlarından, alimlərindən istifadə etdik. Ancaq heç bir şey nəticə vermədi. Bu insanlar artıq pozulmuşdular. Onlar özləri və onları bu cinayət yoluna salan qüvvələr xaricdən və daxildən artıq hesab edirdilər ki, bu cinayət yolu ilə Azərbaycanda dövlətçiliyi dağıtmaq olar. Bu da ona gətirib çıxardı ki, 1995-ci il mart ayının 16-dan 17-nə keçən gecə güclü silahlara və qüvvəyə malik olan OMON dəstəsi Azərbaycanın dövlətçiliyi üzərinə hücum etdi. Ancaq hamı —həm onlar, həm onlara havadarlıq edənlər, onları bu yola salanlar, maliyyələşdirənlər, dəstəkləyənlər təəssüf ki, anlamırdılar ki, artıq Azərbaycan dövlətinin özünü müdafiə etmək üçün qüdrəti var, gücü var. Artıq Azərbaycanın güclü Silahlı Qüvvələri var və Azərbaycan dövləti, onun Prezidenti, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri Azərbaycan dövlətini hər an qorumağa qadirdirlər.

Onlar bunu dərk edə bilməmişdilər. Ancaq onlar böyük faciə törətdilər, qan tökdülər. Azərbaycanda qardaş qanı tökdülər, böyük cinayətlər etdilər. Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri, Azərbaycanın dəyərli insanları, Azərbaycanın igid əsgərləri, zabitləri o böyük qüvvəyə malik olan cinayətkar dəstənin qarşısını məharətlə aldılar. O gecə qanlı döyüşlər getdi. Bu gün məlumdur ki, o döyüşlərdə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin əsgərlərindən, zabitlərindən və mülki adamlardan 42 nəfər Azərbaycan dövlətçiliyini müdafiə edərkən həlak oldu, 150-dən artıq şəxs yaralandı, xəsarət aldı. Biz qurbanlar verməyə məcbur olduq, ancaq dövlətçiliyi qoruduq. Azərbaycanın dövlətini qoruduq, Azərbaycanın müstəqilliyini qoruduq.

Mən bu gün sizin qarşınızda 1995-ci ilin mart ayında Azərbaycan dövlətçiliyinin qorunmasında, Azərbaycanın müstəqil-

liyinin qorunmasında xidmətlər göstərmiş Azərbaycan vətəndaşlarının hamısına təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm.

Əziz dostlar! Mən sizə təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm. Siz həmin qanlı gecənin iştirakçılarısınız. Siz o gecə Azərbaycanın dövlətçiliyinin qorunmasında qəhrəmanlıqlar göstərmisiniz. Ona görə də Azərbaycan dövləti sizi, sizin fəaliyyətinizi, xidmətinizi yüksək qiymətləndiribdir. Siz ordenlərlə və medallarla təltif olunmusunuz.

Artıq bu gün qətiyyətlə demək olar ki, 1995-ci ilin mart ayı Azərbaycan tarixinə həm faciə kimi daxil olacaq, çünki biz böyük itkilər verdik, —həm də Azərbaycan dövlətinin, dövlətçiliyinin qüdrətini nümayiş etdirən dövr kimi daxil olacaqdır. Biz fəxr edirik ki, həm 1995-ci ilin mart ayında, həm də ondan sonrakı aylarda, illərdə Azərbaycanda mövcud olan cinayətkar dəstələrin qarşısını ala bildik. Onların əksəriyyəti yaxalandı, öz cəzalarını aldılar.

Cinayətkarlar öz cəzalarını Azərbaycanın cəza yerlərində çəkirlər. Bu gün bunun müsbət nəticəsi ondan ibarətdir ki, həmin mart hadisələrində cinayət törətmiş insanlar, onların əksəriyyəti cəza yerlərində öz günahlarını anlayırlar, peşman olduqlarını bildirirlər və onları bu cinayətə sövq edənləri, yəni həmin o cinayətkar dəstənin başçılarını lənətləyirlər, onlara öz nifrətlərini bildirirlər. Bu da bizim Azərbaycan qanunlarının humanist, ədalətli olmasını və eyni zamanda hər bir Azərbaycan vətəndaşını tərbiyə etmək məqsədi daşmasını bir daha göstərir.

Bizim cəmiyyətdə elə qüvvələr, adamlar da var ki, indi də həmin o cinayətkarlara havadarlıq etmək istəyirlər, hadisələri təhrif etmək istəyirlər, cürbəcür yalanlar uydururlar və beləliklə də, cinayətkarlara bəraət qazandırmaq istəyirlər, hadisələr haqqında qeyri-obyektiv fikir yaratmaq istəyirlər.

Ancaq onlar unutmamalıdırlar ki, 1995-ci ilin mart ayında

Azərbaycanda tökülən qanların günahkarlarına bəraət qazandıрмаq olmaz. 42 nəfər qəhrəmancasına həlak olub. Onlar Azərbaycanın xarici düşmənləri tərəfindən yox, erməni qəsbkarları tərəfindən yox, Azərbaycanın daxilində olan Azərbaycan vətəndaşları, cinayətkarlar tərəfindən vəhşicəsinə öldürülmüdü. Bunları heç vaxt dövlət də unutmayacaq, xalq da unutmayacaq və həlak olanların ailələri, qohum-əqrəbaları da unutmayacaqlar. Ona görə də həqiqəti təhrif edənlərə aydın olmalıdır ki, onlar heç bir şeyə nail ola bilməzlər. Əksinə, onlar öz günahlarını boyunlarına almaqla, etiraf etməklə, bəlkə də müəyyən qədər cəmiyyətdə anlaşıla bilərlər. Ancaq belə mövqedə duran insanlar Azərbaycan cəmiyyətində heç vaxt özünə yer tapa bilməyəcəklər.

Mən bu gün sizə Azərbaycanın dövlət mükafatlarını təqdim edərək bir daha bəyan edirəm ki, Azərbaycan dövləti ötən dörd il müddətində daha da möhkəmlənib, daha da güdrətlənibdir. Azərbaycanın dövləti, onun Silahlı Qüvvələri Azərbaycan torpaqlarını müdafiə etməyə qadirdir və hər bir halda Azərbaycanın dövlətçiliyini, Azərbaycanın dövlətini müdafiə etməyə qadirdir. Məhz bizim gördüyümüz işlərin nəticəsində, Azərbaycanda 1989-90-cı illərdən başlayaraq mövcud olan silahlı dəstələrin, cinayətkar qrupların zərərsizləşdirilməsi nəticəsində, onların aradan götürülməsi nəticəsində indi Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitlik yaranıbdir. İnsanlar rahat yaşayırlar, rahat işləyirlər və Azərbaycan indi artıq inkişaf mərhələsindədir.

Mən bu gün bir daha bildirmək istəyirəm ki, əziz dostlar, siz öz xidmətlərinizlə Azərbaycanda bugünkü ictimai-siyasi sabitliyin yaranmasına da xidmət etmişiniz. Siz öz xidmətlərinizlə özünüzdən və bütün Azərbaycan xalqının bu gün rahat yaşaması üçün yaradılan şəraitə xidmət etmişiniz. Bunlara görə sizə təşəkkür edirəm.

Mən bəyan edirəm ki, Azərbaycanda yaranmış ictimai-siyasi sabitlik bundan sonra daha da qətiyyətlə qorunacaqdır.

Azərbaycan xalqının rahat yaşaması üçün bundan sonra daha da yaxşı imkanlar yaradılacaqdır. Heç kəs güman etməsin ki, o keçmiş dövrlərdə olduğu kimi, kimsə güclə, silahla Azərbaycanda nəyəsə nail ola bilər. Artıq o zamanlar keçibdir. İndi hər kəs qanuna tabe olmalıdır, hər kəs qanun çərçivəsində öz istəklərini, arzularını bildirməlidir, onlara nail olmağa çalışmalıdır. Qanunu pozan hər bir vətəndaş, hər bir qrup, hər bir dəstə bilməlidir ki, o, qanun əsasında cəzalanacaq və qanunsuz iş görməyə Azərbaycanda yol verilməyəcəkdir.

Mən sizi bir daha təbrik edirəm.

Siz burada çıxışlarınızda Azərbaycan dövləti haqqında xoş sözlər dediniz. Buna görə təşəkkür edirəm. Eyni zamanda bəziləriniz öz problemləriniz haqqında mənə xahişinizi, istəyinizi çatdırdınız. Bildirirəm ki, bu gün mən Prezidentin İcra Aparatına tapşırıram, sizin burada qaldırdığınız məsələlərin hamısına baxılacaqdır və imkan dairəsində sizin xahişlərinizin hamısı ödəniləcəkdir. Sizin ümumi xahişiniz —milli qəhrəmanlara, qəhrəmanlıq göstərən insanlara, onların ailələrinə, şəhid ailələrinə diqqət, qayğı və yardım —indiyə qədər göstərilib, bundan sonra da göstəriləcək və daim artacaqdır. Kim dövlət, hökumət, hakimiyyət orqanlarında bu müqəddəs işə mane olursa, yaxud da ki, öz vəzifə borcunu yerinə yetirmirsə, diqqətsizlik göstərsə, onlar cəzalanacaqdır. Buna əmin ola bilərsiniz.

Biz hamımız birlikdə cəmiyyətimizdə olan nöqsanları, mənfi halları aşkar edib onları aradan qaldırmalıyıq. Təəssüf ki, nöqsanlar da az deyildir. Dövlət, hökumət, hakimiyyət işlərində çalışan insanlar arasında vəzifəsindən sui-istifadə edənlər, vətəndaşlara biganə münasibət göstərənlər də vardır.

Bunlar da aşkar olunmalıdır. Onlar dövlət, hökumət işindən kənarlaşdırılmalıdır. Dövlət, hökumət işində çalışan insanların hamısı xalqa xidmət etməlidir, öz vəzifəsini layiqincə yerinə yetirməlidir. Əgər bunlar olmur, demək, belə insanlar dövlət işində işləyə bilməzlər. Biz bu barədə tədbirlər görürük və bundan sonra da görəcəyik. Sizin burada verdiyiniz məlumatlar da bizim bu tədbirləri aparmağımıza kömək edəcəkdir.

Mən sizin hamınıza cansağlığı arzu edirəm. Qarşıdan bizim əziz bayramımız —Novruz bayramı gəlir. Sizi Novruz bayramı münasibətilə təbrik edirəm! Sizə səadət, bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

NAXÇIVAN QARNİZONU “N” HƏRBİ HİSSƏSİNİN ŞƏXSİ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞDƏ NİTQ

15 oktyabr 1999-cu il

Əziz əsgərlər, zabitlər, generallar!

Müstəqil Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerləşmiş qoşun hissələri!

Mən sizin hamınızı səmimi-qəlbdən salamlayıram. Sizə, müstəqil Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinə, hər bir əsgərə, hər bir zabitə, hər bir döyüşçüyə özünüzü Vətənin müdafiəçisi kimi gözəl bir peşəyə həsr etdiyinizə görə hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Azərbaycan 8 il bundan öncə öz dövlət müstəqilliyini bərpa etmək haqqında Konstitusiyaya Aktı qəbul edibdir. 8 ildir ki, Azərbaycan öz müstəqilliyini qoruyur, saxlayır, möhkəmləndirir. Hər bir müstəqil dövlətin öz torpaqlarını, ərazisini, dövlətini, xalqını müdafiə etməyə qadir olan ordusu, Silahlı Qüvvələri olmalıdır. Mən məmnuniyyət hissi ilə deyə bilərəm ki, müstəqil Azərbaycanın bu gün güclü ordusu, Silahlı Qüvvələri —Azərbaycanın dövlətini, dövlətçiliyini, müstəqilliyini, Azərbaycan xalqının təhlükəsizliyini, ölkəmizin torpaqlarını qorumağa, müdafiə etməyə qadir olan Silahlı Qüvvələri vardır. Bu, bizim son illər əldə etdiyimiz ən böyük nailiyyətdir.

Bilirsiniz ki, Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edən zaman onun ordusu yox idi, amma bununla bərabər artıq 1988-ci ildən Ermənistanın Azərbaycana etdiyi hərbi təcavüz nəticəsində torpaqlarımızı müdafiə etmək üçün ölkəmiz döyüşlər aparırdı. Təbiidir, mütəşəkkil ordusu olmayan, Ermənistanın təcavüzünə hazır olmayan bir ölkədə uğurlu dö-

yüzlər aparmaq mümkün deyildi. Bu uğursuzluqların səbəblərindən biri də ondan ibarət idi ki, hələ sovet hakimiyyəti dövründə, 1988-ci ildə Ermənistan Azərbaycana Dağlıq Qarabağ ilə əlaqədar torpaq iddiası edərəkən Azərbaycan bunun qarşısını almaq üçün lazımi dövlət tədbirləri görə bilmədi. Ermənistan tərəfi belə bir təcavüzə hazırlaşdı, bu, artıq göz qabağında idi, əhali orada silahlanırdı. Ancaq təəssüflər olsun ki, Azərbaycan isə, —Azərbaycan deyəndə mən onun rəhbərlərini nəzərdə tuturam, —bu məsələlərə çox biganə yanaşmışdı, Azərbaycan torpaqlarının qorunması üçün xalqın döyüş ruhunu yüksəltmək, xalqı öz torpağını müdafiə etməyə qaldırmaq, vətənpərvərlik tərbiyəsi aparmaq işlərini demək olar ki, tamamilə buraxmışdı.

Bundan əlavə, Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü başlayanda Azərbaycanda bəzi qüvvələr özlərinə silahlı dəstələr yaratdılar və Azərbaycan torpaqlarını, Dağlıq Qarabağ ətrafında olan torpaqları müdafiə etmək əvəzinə, bu fürsətdən istifadə edərək silah əldə edib daxildə silahlı dəstələrlə bir-biri ilə vuruşmağa, hakimiyyət mübarizəsinə başladılar.

Bunlar hamısı Azərbaycanın daxilində ictimai-siyasi sabitliyi pozdu. Bunlar hamısı Azərbaycan xalqının birləşməsinə, bir yumruq kimi güc toplayıb Ermənistan silahlı qüvvələrinin qarşısını almasına nəinki təminat vermədi, hətta çox maneçilik etdi. Bütün bunların nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 20 faizi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunubdur. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlı öz yerindən, yurdundan zorla çıxarılibdir.

Azərbaycanda bu cür hərc-mərclik, hakimiyyətsizlik, dərəbəylik bir neçə il hökm sürdü. Nəhayət, bunlar bir tərəfdən Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmasına gətirib çıxardı, digər tərəfdən isə Azərbaycanın daxilində vəziyyəti daha da gərginləşdirdi.

1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycanda artıq vətəndaş müharibəsi başlandı, Azərbaycan parçalanmağa başladı. Ölkəmiz dağıdılmaq təhlükəsi qarşısında idi. Bu zaman da Azərbaycanın lazımı səviyyədə ordusu yox idi. Artıq dövlət müstəqilliyi əldə edəndən iki ildən çox bir dövr keçməsinə baxmayaraq, daxili münafişə, hakimiyyət mübarizəsi o yerə gətirib çıxardı ki, o vaxtkı Azərbaycan iqtidarı Ermənistan silahlı birləşmələri ilə vuruşmağı, torpaqların müdafiəsini də unudaraq bir çox silahlı qüvvələri cəbhədən çıxarıb Azərbaycanın daxilində hakimiyyət mübarizəsi etməyə başladı.

Həmin silahlı qüvvələrin bir qismini o vaxt Xalq Cəbhəsi iqtidarı tərəfindən Dağlıq Qarabağda Azərbaycan Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi, Azərbaycan Ordusunun hamısının baş komandanı təyin edilmiş, heç bir hərbi peşəyə malik olmayan Surət Hüseynov ölkədə hakimiyyəti ələ keçirmək üçün cəbhədən geri çəkdi. Bununla bərabər, o vaxtkı Xalq Cəbhəsi iqtidarı Surət Hüseynovun dəstələrindən özünü qorumaq üçün ordunun digər hissəsini cəbhədən çəkib Bakıya gətirdi.

Eyni zamanda yenə də Azərbaycanı dağıtmağa cəhd göstərən, Xalq Cəbhəsinin içindən çıxmış, heç bir hərbi peşəyə malik olmayan, ancaq polkovnik rütbəsinə kimi gəlib çatan və böyük bir hərbi dəstəyə rəhbərlik edən Əlikram Hübətov həmin hərbi dəstəni cəbhədən çıxararaq, Lənkəran bölgəsinə aparıb orada özü üçün yeni bir “respublika” yaratmağa cəhd göstərdi.

Beləliklə, Azərbaycan artıq parçalanırdı və müxtəlif qüvvələr hakimiyyət mübarizəsi apararaq vətəndaş müharibəsinə qoşuldular. Ən ağır cəhət ondan ibarət idi ki, Azərbaycanın o vaxt hələ tam yaranmamış ordusuna rəhbərlik edən adamlar da peşəkar hərbcilər yox, küçədən çıxmış —biri yun fabrikinin direktoru, yaxud yun tedarükçüsü, digəri isə hansısa

məktəbdə müəllim, o biri hansısa polis idarəsində, nə bilim, xırda bir vəzifədə işləmiş adamlar idilər.

Azərbaycan ordusunun yaranmasının ilk illəri belə ağır, çətin dövrdə oldu. Məhz bunların nəticəsində, ancaq buna görə, Azərbaycanın o vaxtkı iqtidarları —1988-ci ildən başlayaraq 1993-cü ilə qədər - yalnız özləri haqqında düşüncülərinə görə, yalnız öz hakimiyyətlərini bərkitmək üçün, yaxud birinin o birisinin əlindən hakimiyyəti alması üçün daxili mübarizə apardıqlarına görə Azərbaycanın vətənpərvər, canını torpaq yolunda şəhid etməyə hazır olan yüzminlərlə insanı başsız qaldı.

Ancaq buna baxmayaraq, Azərbaycan oğulları bütün bu daxili münaqişələrdən, bütün cürbəcür çirkin hərəkətlərdən kənardə olaraq torpaqlarımızı qoruyurdular. Onların bir çoxu torpaqlarımızı qoruyarkən şəhid oldular. O illərdə Azərbaycan tarixdə görünməmiş qədər şəhidlər verdi. O şəhidlərə nə hakimiyyət, nə var, nə də dövlət lazım idi.

Ancaq təəssüflər olsun ki, onların ümumi bir rəhbərliyi, ümumi peşəkar komandanlığı olmadığına və bu döyüşləri aparmaq üçün onlara lazımi silah-sursat verilmədiyinə və başqa səbəblərə görə biz çox itkilər verdik, qan töküldü, Azərbaycan xalqı şəhidlər verdi. Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycan torpaqlarını işğal edə bildilər. Bu, bizim ordumuzun yaranmasının və müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaranmasının ilk illəri haqqında qısaca fikirlərdir.

1993-cü ildən etibarən Azərbaycanda ordu quruculuğu, dövlətçilik, hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Biz bu işi sürətlə aparırdıq. Ancaq yenə də bizə mane olmaq istəyirdilər. O silahlı dəstələr Azərbaycanda hələ yenə də mövcud idi. Onlar 94-cü ilin oktyabr ayında yenə də silah gücü ilə Azərbaycanda dövlət çevrilişi etməyə cəhd göstərdilər. Amma xalq öz sözünü dedi və o cinayətlə-

rin qarşısı alındı, onlar öz cəzalarını çəktilər. Onlar altı ay sonra —1995-ci ilin mart ayında başqa bir silahlı dəstə yəni-dən silah gücü ilə Azərbaycanda hakimiyyəti ələ almaq istədi. Bunun da qarşısı Azərbaycanın artıq güclü silahlı qüvvələri tərəfindən alındı.

Bunlar hamısı Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin böyük sınaqdan keçməsinə göstərdi. Bu hadisələr —94-cü ilin oktyabr, 95-ci ilin mart hadisələri Azərbaycan xalqının birliyini, yekdilliyini nümayiş etdirdi. Həmin o qanunsuz silahlı dəstələr və vaxtilə hakimiyyətdə olub, sonra qaçıb gizlənib, bir müddətdən sonra müxalifət kimi fəaliyyətə başlayan insanlar gördülər və əgər kor deyillərsə, görməlidirlər ki, dövləti necə qurmaq olar, ordunu necə yaratmaq olar, ordu necə yarana bilər.

İndi, son illərdə bizim Azərbaycanın dövlətçiliyimizə layiq, müstəqilliyimizə layiq güclü ordusu yaranıb. Burada Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisini, torpağını daim müdafiə etməyə hazır olan hərbi dəstələr yerləşir.

Azərbaycanda gedən bu proseslər Naxçıvan Muxtar Respublikasında da müəyyən qədər öz əksini tapdı. Naxçıvanlılar bilir və bütün Azərbaycana məlumdur ki, 1990-91-ci illərdə biz burada ordumuz olmadan, lazımı qədər silahlı dəstələrimiz olmadan Naxçıvanı qoruduq, saxladıq. Naxçıvanla Ermənistan arasında mümkün olan bəzi fitnəkarlıqların yaranmasının qarşısını aldıq, münaqişəyə yol vermədik və Naxçıvan qorundu.

Mənim xatirimdədir, o vaxtlar —90-91-ci illərdə, 92-ci ilin avqustuna qədər burada hələ sovet ordusunun hissələri yerləşirdi: 75-ci motoatıcı diviziya. Onun da bir alayı burada yerləşirdi. Mən o vaxt Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri olaraq hələ Azərbaycanda, o cümlədən Naxçıvanda olan hərbi hissələrlə sıx əlaqə saxlayırdım. Çünki bun-

lar bizə lazım idi. Naxçıvanı Ermənistanın hərbi təcavüzündən qorumaq üçün bu əlaqələr, bu əməkdaşlıq bizə lazım idi. O vaxt da mən buraya gəlmişdim. O, sovet ordusunda ən yüksək göstəricilərə malik olan bir alay idi.

1992-ci ilin yayında, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini artıq əldə edəndən sonra Azərbaycan ərazisindəki Rusiya qoşunları, yəni sovet ordusunun hissələri Rusiyanın sərəncamına keçmişdi. Rusiyanın hərbi hissələri Azərbaycanda ilk dəfə Naxçıvandan çıxarıldı. Biz öz əməkdaşlığımızla, apardığımız düzgün siyasətimizlə onlara anladığımız ki, 75-ci diviziyanın Azərbaycanda qalmasına ehtiyac yoxdur. Onlarla danışıqlar apardığımız və mənim danışıqlarım çox ciddi xarakter daşıyırdı. Mən o vaxt Moskvaya, Rusiyanın rəhbərliyinə də müraciət etdim, onlara da anladım ki, burada Rusiya diviziyasının qalması mümkün deyildir. Biz xoşluqla, razılıqla həmin diviziyanın, o cümlədən, burada yerləşmiş hərbi hissənin şəxsi heyətini buradan çıxardığımız.

Ancaq nə cür çıxardığımız. Danışdıq, buradan ancaq şəxsi heyət çıxdı, öz əşyaları ilə. Bütün silah-sursat, burada yaradılmış hərbi qurğular, diviziyanın burada olan bütün təhvil-təslim aktları indi də buradadır. Orada hər bir tüfəng, hər bir tapança, hər bir pulemyot yazılmışdır. O vaxt Naxçıvanın başçısı kimi, mənim məqsədim ondan ibarət idi ki, nizami ordu hissəsinin silah-sursatını, maddi-texniki bazasını, binalarını qoruyub saxlayaq.

Ancaq təəssüflər olsun ki, artıq o vaxt Azərbaycanda Xalq Cəbhəsi hakimiyyətdə idi və onlar Naxçıvanda təxribatla məşğul idilər. O vaxt Azərbaycanın Müdafiə naziri müdafiədən, hərbi işdən heç bir məlumatı olmayan Rəhim Qaziyev kimi yaramaz adam idi. Amma bu, tək-cə müdafiə nazirinin işi deyildi, başqalarının da işi idi. O cümlədən, Azərbaycanın o vaxtkı prezidentinin işi idi.

Bəli, bizdən soruşmamış vaxtilə sahə müvəkkili olmuş bir adamı gətirib burada komandan qoydular. Mən o vaxt ürək ağrısı keçirirdim —mənə məlumatlar gəlirdi ki, burada olan şeylər dağıdılır, satılır, hərbi sursat satılır, burada olan böyük hərbi texnika sıradan çıxarılır və böyük cinayətlər edilir. Böyük zərbə vuruldu.

Ancaq 93-cü ildə mən Azərbaycanda hakimiyyətə yenidən dönəndən sonra çalışdım ki, burada vurulan zərbələrin qarşısı alınsın. Qarşısını da ala bildik. Təkcə burada yox, o vaxt Sovet İttifaqının Naxçıvanda yerləşən 41-ci sərhəd dəstəsinin də şəxsi heyətini buradan çıxarıb onun bütün əmlakını, silah-sursatını, maddi-texniki bazasını Azərbaycanın, Naxçıvanın sərəncamına aldıq. Oranı da dağıtdılar, qısa bir müddətdə dağıtdılar. O vaxt mənim ürəyim ağrıyırdı. Ancaq hakimiyyət o vaxt Xalq Cəbhəsinin əlində idi, onlar bu işləri birbaşa görürdülər. Buraya toplaşmış quldurlar, yaramaz adamlar, heç savada, biliyə malik olmayan adamlar böyük zərbələr vurdu-lar.

İndi mən yenidən bu hərbi hissəyə gəlmişəm. Məlumatım var, daim soruşuram, Naxçıvandakı silahlı qüvvələrin vəziyyətini bilirəm. Eyni zamanda görürəm ki, son illərdə burada böyük bərpa işləri gedibdir, bu alayın keçmiş siması özünə qayıdıbdır. Burada deyildi ki, hərbi hissələrə 98 faiz zabitlər rəhbərlik edirlər. Yararlı, qəhrəman əsgərlər var. Burada lazımı işlər görülür və deyə bilərəm ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində olan hərbi hissə Azərbaycan ordusunun qabaqcıllarından biridir.

Hörmətli zabitlər, hörmətli komandirlər, hörmətli əsgərlər, bunları siz yaratmışınız. Burada Azərbaycan ordusunun çox güclü bir hissəsi yerləşibdir. Burada Azərbaycan ordusunun yüksək vətənpərvərlik ruhu ilə yaşayan, hərbi peşəni mənimsəyən və hər an, hər saniyə Azərbaycanın torpaqlarını qoru-

mağa qadir olan, özünü vətən yolunda şəhid etməyə qadir olan döyüşçüləri yerləşibdir. Bu, mənə çox sevindirir, həddindən artıq sevindirir.

Bilin ki, Azərbaycan ordusunun başqa hissələrində də eyni vəziyyətdir. Beləliklə, son illərdə Azərbaycanda müstəqil dövlətimizə layiq olan və bu gün Azərbaycanı müdafiə etməyə qadir olan ordu yarada bilməmişik. Bu, bizim böyük nailiyyətimizdir. Ancaq əgər o təxribatlar olmasaydı, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edən kimi ölkədə layiqli rəhbərlik olsaydı, ordu quruculuğu prosesi normal vəziyyətdə aparılırdı, şübhəsiz ki, torpaqlar da əldən getməz, ordumuz daha güclü olardı.

Ancaq mən inanıram ki, Azərbaycan ordusunda, o cümlədən Naxçıvanda gedən işlər ordumuzu gündən-günə gücləndirir. İndi yüksək hərbi peşə əldə etmək, onu mənimsəmək hər bir zabitin, hər bir əsgərin müqəddəs vəzifəsi olubdur. Mən belə hiss edirəm. Ancaq arzu edirəm ki, bundan da yaxşı olsun. **Arzu edirəm ki, hər bir Azərbaycan əsgəri, birincisi, vətənpərvərlik ruhu ilə yaşasın. İkincisi, əsgərlik dövründə hərbi peşəni tam mənimsəsin. Üçüncüsü, ordu nizam-intizamına həmişə sadıq olsun. Dördüncüsü, ordunun nüfuzunu, ölkəni, xalqı müdafiə etmək kimi şərəfli peşəni sevsin. Əsgərlik vaxtı qurtarandan sonra da, harada işləyib-işləməməsindən asılı olmayaraq, istənilən vaxt yenə də ordu sıralarında durmağa hazır olsun.**

Mən arzu edirəm ki, bizim zabitlər öz biliklərini, təcrübələrini artırınsınlar, hərbi peşələrini təkmilləşdirsinlər, əsgərlər üçün nümunə —nizam-intizam nümunəsi, qəhrəmanlıq nümunəsi, peşəkarlıq nümunəsi, vətənpərvərlik nümunəsi olsunlar.

Mən arzu edirəm ki, bütün Azərbaycan xalqı bizim yaratdığımız ordu ilə fəxr edərək, eyni zamanda böyük hər-

bi vətənpərvərlik hissi ilə yaşasın. Mən arzu edirəm ki, hər bir Azərbaycan vətəndaşı ordunu sevsin və orduya yardım etsin.

Mən arzu edirəm ki, hər bir Azərbaycan gənci Azərbaycan ordusunda xidmət etməyi özünün müqəddəs vəzifəsi kimi qəbul etsin. Orduda xidmət etməyən gənc cəmiyyətdə böyük hörmət qazana bilməz. Cəmiyyətdə, gələcək həyatda hörmət qazanmaq istəyən gənc gərək, mütləq əsgərlik borcunu yerinə yetirsin. Əsgərlik borcunu yerinə yetirmək hər bir azərbaycanlı gəncin müqəddəs vəzifəsidir. Mən bu gün bir daha bütün Azərbaycan gənclərini bu müqəddəs borclarını yerinə yetirməyə dəvət edirəm.

Mən bu gün Azərbaycanın əsgərlərinə, Azərbaycanın zabitlərinə, Azərbaycan ordusuna bir daha böyük məhəbbətimi bildirirəm. Əmin ola bilərsiniz ki, Azərbaycanın Prezidenti, Ali Baş Komandan kimi mən orduya qayğını, diqqəti gündəngünə artırırım və bundan sonra da artıracağam. Sizdən də dövlətin bu qayğısına, diqqətinə cavab olaraq sədaqətli xidmət gözləyirəm. Əminəm ki, belə də olacaqdır.

Azərbaycan ordusuna uğurlar olsun!

Naxçıvan Muxtar Respublikasında xidmət edən əsgərlərə, zabidlərə, bütün ordu hissələrinə uğurlar olsun!

Azərbaycan torpaqlarının müdafiəsinə həmişə hazır olun! Sağ olun.

Əziz əsgərlər və zabidlər! Mənim proqramım indi başqa böyük tədbirlərlə əlaqədardır. Ona görə də mən burada, sizinlə birlikdə olmaq imkanına malik deyiləm. Təəssüf edirəm ki, burada sizin təntənəli marşınızı öz gözümlə görməyəcəyəm. Amma bilirəm ki, çox yüksək nizam-intizama və qanun-qaydaya maliksiniz. Ona görə də mən sizi tərk edir və bu işlərə rəhbərliyi komandana həvalə edirəm. Sağ olun.

SİLAHLI QÜVVƏLƏR GÜNÜNƏ HƏSR EDİLMİŞ TƏNTƏNƏLİ MƏRASİMDƏ NİTQ

29 iyun 2000-ci il

—Əziz əsgərlər, zabitlər, generallar!

Müstəqil Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrində xidmət edən övladlarımız!

Sizin hamınızı Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri günü münasibətilə, Azərbaycanda Silahlı Qüvvələrin yaranmasının 82-ci ildönümü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm və Azərbaycan ordusuna yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Bu bayram münasibətilə mən Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinə təbrik məktubu göndərmişəm. Məktub mətbuatda dərc olunubdur, sizə məlumdur. Ancaq bu gün, bir neçə saat bundan öncə mən qərar qəbul etdim ki, sizin bu mərasimdə iştirak edim və göndərdiyim məktubdan əlavə bəzi fikirlərimi sizə deyim, ən əsası isə —bu bayram günü sizinlə və sizin simanızda Azərbaycanın bütün Silahlı Qüvvələrinin şəxsi heyəti ilə bir yerdə olum.

Müdafiə naziri Səfər Əbiyev bu bayram münasibətilə məruzəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaranma tarixi və keçdiyi yol haqqında, bugünkü vəziyyəti barədə ətraflı məlumat verdi.

1918-ci ildə yenidən yaranmış Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti iyun ayının 26-da ölkənin Milli Ordusunun, Silahlı Qüvvələrinin yaradılması haqqında qərar qəbul etmiş, Silahlı Qüvvələr yaranmış və Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyəti dövründə xalqımıza, millətimizə öz xidmətlərini göstərmişdir. Ondan sonrakı dövrdə Azərbaycan Sovet İttifaqının tərkibin-

də olmuşdur. Ancaq azərbaycanlılar ordu xidmətindən ayrı düşməmiş, Sovetlər İttifaqının vətəndaşı kimi hər bir gənc orduya səfərbər edilmiş, orduda xidmət etmiş, vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirmiş, gənclərimizin bir hissəsi isə özlərini bu peşəyə həsr etmiş, ali hərbi məktəblərdə oxumuş, müxtəlif hərbi hissələrdə xidmət etmiş, yüksək rütbələrə çatmışlar. Ən əsası odur ki, İkinci Dünya müharibəsində, Böyük Vətən müharibəsində alman faşizminə qarşı döyüşlərdə Azərbaycan oğulları, xalqımızın övladları, azərbaycanlılar da döyüşmüş, vuruşmuş, alman faşizmi üzərində qələbəyə öz payını vermişlər.

O dövrdə az da olsa, azərbaycanlı zabitlər ordu hissələrində xidmət etmiş, İkinci Dünya müharibəsində Azərbaycan övladlarının böyük bir hissəsi misilsiz qəhrəmanlıqlar göstərmiş və ən yüksək mükafatlara layiq olmuş, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı kimi yüksək ad almışlar. Həmin illər azərbaycanlı zabitlər öz şücaətlərinə, qəhrəmanlıqlarına görə rütbəcə də ucalmışlar, yüksək zabit rütbələri almışlar, general rütbəsinə çatmışlar: general Həzi Aslanov, general Əbilov, general Akim Abbasov və digər generallar... Onlar Azərbaycan oğullarının nəyə qadir olduğunu göstərmişlər. Biz bunları unuda bilmərik, bu dövrü də xalqımızın hərbi xidmətində heç vaxt boşluq dövrü hesab edə bilmərik.

Bu gün müstəqil Azərbaycanın Milli Ordusunun, Silahlı Qüvvələrinin zabit heyətinin əksəriyyəti o dövrdə hərbi hissələrdə xidmət etmiş, ali hərbi məktəblərdə təhsil almış, təcrübə toplamış zabitlərdir, generallardır.

Doğrudur, İkinci Dünya müharibəsindən sonra sovet hökuməti, onun rəhbərliyi bu barədə müəyyən qədər ayrı-seçkiliyə yol vermişdir. İkinci Dünya müharibəsi, Böyük Vətən müharibəsi zamanı alman ordusu sürətlə irəlilədiyinə görə, Sovet İttifaqının vəziyyəti ağır olduğu zaman milli diviziyalar,

o cümlədən Azərbaycan milli diviziyaları da yarandı. Bu milli diviziyaların əksəriyyətini azərbaycanlılar təşkil edirdi. Onların əksəriyyəti Azərbaycanda formalaşmışdı, buradan cəbhəyə getmişdi. Bu milli diviziyalarda azərbaycanlılar qısa bir müddətdə hərbi peşə sahəsində, qəhrəmanlıq sahəsində nəyə qadir və qabil olduqlarını göstərmişlər. Ancaq İkinci Dünya müharibəsi qurtardıqdan sonra bu milli diviziyalar dağıdılmış, ona görə də zabitlərin bir qismi öz xidmətini başa çatdırdığı üçün ordudan getmiş, ikinci tərəfdən isə belə bir vəziyyəti görən Azərbaycan gənclərində hərbi xidmətə həvəs, maraq azalmışdır. Bütün bunlara baxmayaraq, azərbaycanlılar sovet ordusunda yenə də xidmət etmişlər. İndi Azərbaycanda az insan, gənc tapa bilərsiniz ki, o, 18 yaşına çatdıqda və ondan sonra gedib haradasa öz əsgərlik, vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirməmiş olsun.

O vaxt əsgərlik üç il idi, hərbi donanmada xidmət müddəti dörd il idi. Demək, hər bir azərbaycanlı gənc orduda xidmət edirdi, silahın, ordunun, orduda xidmət etməyin nə demək olduğunu bilirdi. Bunlar bizim üçün o vaxt da faydalı olubdur, bu gün də faydalıdır. O vaxt bunlar ona görə faydalı idi ki, biz Sovetlər İttifaqının tərkibində olarkən göstərməli idik ki, azərbaycanlılar hər bir peşəyə sahib ola bilər, hər bir sahədə uğurla çalışa bilərlər. O cümlədən, hərbi peşədə də, orduda da. Ancaq eyni zamanda məlumdur ki, müəyyən məhdudiyətlər olmuşdur. Əgər həmin dövrdə biz ildə 60 min gənci səfərbər edib sovet ordusuna göndərirdiksə, onların çox az bir qismi sonra hərbi məktəblərə gedirdi, zabit olurdu, orduda xidmət edirdi. Ancaq, yenə deyirəm, orduda xidmət müsbət xarakter daşıyır. Yəni indi bizim əhalimizin böyük bir hissəsi ordu sınağından çıxıbdır. Fərqi yoxdur —, sovet ordusu olubdur, yaxud da indi bizim müstəqil Azərbaycanın ordusu olubdur.

O vaxt əsgəri xidmət edib, bu gün Azərbaycanda müxtəlif sahələrdə işləyən vətəndaşlarımız hərbi qulluqda olarkən bu gün orduya çağırılmış 18 yaşlı əsgərlər hələ dünyaya gəlməmişdilər. Ona görə də bunların hamısının əhəmiyyəti vardır, heç birini unutmaq lazım deyildir. Ancaq qeyd edirəm ki, o vaxt —40-cı illər qurtardıqdan sonra, əllinci illərin əvvəllərində sovet hökumətinin siyasətində əyintilər, ayrı-seçkilik oldu, milli diviziyaları dağıtdılar. Hər bir millətin nümayəndələrinin ali hərbi məktəblərə daxil olmasına da bərabər hüquqlu imkan yox idi. Qeyd etdim ki, bir tərəfdən bizim gənclər həmin o ədalətsizliyə görə həvəsdən düşmüşdülər, digər tərəfdən də onların ali hərbi məktəblərə qəbul olunması üçün müəyyən maneələr, çətinliklər yaranmışdır.

Məhz bu zaman, 70-ci illərdə biz Cəmişid Naxçıvanski adına məktəbi yaratdıq. İndi hamı görür ki, —o vaxtdan 29 il keçir — bunun nə qədər əhəmiyyəti vardır. Biz onun vasitəsilə və ondan əlavə, 70-ci illərdə hər il Sovetlər İttifaqının hərbi ali məktəbinə güzəştli şərtlərlə 700-800 gənc göndərirdik. Çünki bəziləri rus dilini o qədər yaxşı bilmədiklərinə görə onların müsabiqədən keçib qəbul olunması çətin idi. Bunu biz bir tərəfdən Cəmişid Naxçıvanski adına məktəb vasitəsilə edirdik, ikinci tərəfdən isə gənclərimizi hazırlamaq yolu ilə həyata keçirirdik.

Xatirimdədir, 1970-ci və yaxud 1971-ci il idi. Bakıda iki ali hərbi məktəb var idi: biri Ümumqoşun Ali Hərbi Məktəbi, digəri də Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi. Mən maraqlandım, —burada nə qədər adam oxuyur, buraya ildə nə qədər kursant qəbul olunur? Məlum oldu ki, bu məktəblərin hər birinə ildə 350 nəfər qəbul edilir. Bəs nə qədər azərbaycanlı qəbul olunurdu? Yoxladığım zaman aşkar oldu ki, Ümumqoşun Ali Hərbi Məktəbinə 25 nəfər, Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbinə isə bir nəfər azərbaycanlı qəbul edilmişdir. Niyə

belə olsun? Bu məktəblər Azərbaycanda, bizim ölkədə, Bakıdadır, biz bunlara qayğı göstəririk. Amma Sovetlər İttifaqının müxtəlif yerlərindən, xüsusilə Rusiyadan, Ukraynadan, başqa yerlərdən, hətta Ermənistandan da, Gürcüstandan da buraya gəlirlər, qəbul olunurlar.

Biz bu vəziyyəti də dəyişdirdik. Xatirimdədir, Ümümqoşun Ali Hərbi Məktəbinə qəbulu mən o yerə gətirib çıxardım ki, Moskvada narahat olmağa başladılar. Çünki elə vəziyyət yaratdım ki, oraya bir neçə il təxminən 50 faizdən çox azərbaycanlı qəbul edildi. Bu da Moskvada müəyyən narahatlığa səbəb oldu.

Bu barədə çox danışmaq olar. Bununla mən nə demək istəyirəm? Mən demək istəyirəm ki, Silahlı Qüvvələrin 82 illik tarixi üç mərhələdən ibarətdir. Birinci mərhələ Xalq Cümhuriyyətinin, müstəqil Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin yaranması və onun yaşadığı dövrdür. İkinci mərhələ Sovet İttifaqının tərkibində olduğumuz dövrdür. O dövrün qiyməti veriləndir. Ancaq insanlar yaşayıb, inkişaf edib, elm öyrənib, savad alıb və hərbi qulluqda xidmət ediblər.

İndi buradakı generalları, yüksək rütbəli zabıtləri götürün. Hamınız həmin ali hərbi məktəblərdə oxumusunuz, orada təhsil almısınız. Əgər o məktəblər olmasaydı, indi necə olardı? Deməli, həmin dövrü unutmaq lazım deyil, qiymətləndirmək lazımdır.

Azərbaycan Dövlət Müstəqilliyini əldə edən zaman ölkəmizin müstəqilliyini təmin etmək üçün və müstəqil dövlətdə ordu yaratmaq üçün yetərli qədər zabit kadrları var idi. Təəssüflər olsun ki, Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edən zaman, hətta ondan bir az əvvəl də —artıq Ermənistan Azərbaycana təcavüz etdiyinə görə müharibə getdiyi zaman —Azərbaycanda yaranmış bu zabit potensialından istifadə etmədilər və ermənilərin təcavüzünü ancaq yerli, ayrı-ayrı özü-

nümüdafiə qüvvələri vasitələri ilə dayandıрмаğa çalışdılar.

Təbiidir ki, onlar da lazım idi. Torpağı hər kəs, hər bir vətəndaş, hər bir azərbaycanlı müdafiə etməlidir. Ancaq bir var ki, əlinə silah alıb vuruşan adam torpağını müdafiə etmək istəyir, şəhid olmağa hazırdır, amma silahdan istifadə etməyi, hərbi işi, hərbi peşəni bilmir, onun komandiri yoxdur. Ona yol göstərən yoxdur. İkinci tərəfdən, o da ola bilərdi ki, Azərbaycanın həmin vətənpərvər övladlarını səfərbər edərək yaranmış milli zabit kadrları potensialından səmərəli istifadə edib, hərbi hissələrin komandirlərini onlardan təyin edib, beləliklə də, tezliklə müstəqil Azərbaycanın Milli Ordusu yaradılırdı. Əgər belə olsaydı, Azərbaycan bu məğlubiyyətlərlə rastlaşmazdı. Ölkəmizin bu torpaqları işğal olunmazdı.

Mən bunu iki gün öncə Moskvada, Rusiyada yaşayan Azərbaycan icmalarının nümayəndələrinin qarşısında çıxış edərkən demişdim və bu gün də deyirəm: Azərbaycan milləti aciz millət deyil, Azərbaycan gənci erməni gəncindən aciz deyil, gücsüz, cəsarətsiz deyil, əksinə, azərbaycanlılar daha da cəsarətli, daha qüdrətli, güclü və rəşadətli. Ancaq bu insanı, gənci müharibə etməyə, silahdan istifadə etməyə öyrətmək lazımdır. Müharibə etmək, sadəcə oradan-buradan atəş açmaq deyildir.

Siz zabitlər yaxşı bilirsiniz ki, Ali Hərbi Məktəb nədir. Ali Hərbi Məktəb təhsil verir. Bu təhsilin də əsası odur ki, müdafiəni nə cür qurmaq, hücumu nə cür aparmaq və hansı üsullardan, hansı vasitələrdən istifadə etmək lazımdır ki, həm müharibəni uğurlu həyata keçirənsən, həm yaxşı müdafiə olunasan, həm də yaxşı hücum edə biləsən. Başqa elmlər kimi, bu da elmdir. Bu elmi də zabitlər hazırlayan hərbi məktəblərdə hərbi peşəyə yiyələnmək istəyən insanlara öyrədirlər. O vaxtlar da öyrətmişlər. Bax, burada böyük bir cinayət olubdur. Azərbaycan xalqına böyük bir xəyanət olubdur ki, o

imkanlardan istifadə edilməyibdir. Buna görə də Azərbaycan hələ müstəqilliyini əldə etməmişdən, Sovetlər İttifaqının tərkibində olarkən döyüzlərdə məğlubiyyətə uğrayırdı. Sovetlər İttifaqının tərkibində Ermənistan silahlı qüvvələri —ermənilərin hələ o vaxt mütəşəkkil silahlı qüvvələri yox idi —gəldilər, Dağlıq Qarabağı tamamilə işğal etdilər və azərbaycanlıları oradan çıxardılar.

Bəli, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini hələ təzəcə əldə etmişdi ki, 1992-ci ilin may ayında Şuşa və Laçın işğal olundu. Sonra —1993-cü ilin aprel ayında isə Kəlbəcər işğal olundu. Hərbi mütəxəssis kimi, yəqin ki, siz bunu hamıdan yaxşı bilirsiniz —Ermənistan ilə Azərbaycan arasında Dağlıq Qarabağ uğrunda gedən müharibədə bu üç strateji rayonun işğal olunması ermənilərə çox böyük üstünlüklər verdi. Təsadüfi deyil ki, indi Dağlıq Qarabağ, ümumiyyətlə, ermənilər Şuşanın işğalını özlərinin qələbə günü elan ediblər. Bəli, çünki Şuşanın işğalı ilə bütün başqa uğursuzluqlar bir-birinin ardınca davam etdi. Yenə də bunun səbəbi əsgərdə deyil, hətta zabitdə də, komandirdə də deyildir. Bunun səbəbi nəinki ordu-nu lazımi səviyyədə təşkil etməmiş, Silahlı Qüvvələri bir yerə toplamamış insanlardadır, rəhbərlərdədir, həm də ayrı-ayrı şəxsi məqsədlər güdərək qəsdən hər cür xəyanət yolları tutmuş adamlardadır.

Bunlar da dünyaya yenicə gəlmiş körpəyə bənzəyən, yararlanmaqda olan Azərbaycan ordusuna böyük zərbələr vurmuşdur.

Mən bu cəhətə daha çox fikir verirəm ki, siz bütün bunları bilirsiniz, heç vaxt bunu unutmayasınız. Eyni zamanda burada da deyildi —mən bunu qeyd edirəm ki, keçmiş illərdə bütün çətinliklərə, Sovetlər İttifaqındakı məhdudiyətlərə baxmayaraq, Azərbaycan gənclərindən, azərbaycanlılardan yetərli qədər zabit kadrları hazırlanmışdır. Bunlardan çoxu in-

di də ordumuzda rəhbər vəzifələrdədirlər. Bu, o zaman bizim bu günümüz, müstəqilliyimiz üçün etdiyimiz xidmətlərdir.

Bu da həqiqətdir ki, doğrudan da, Azərbaycanda ordunun təşəkkül tapması 1993-cü ilin noyabr ayının 2-də başlandı. Ondan sonra aparılan hərbi əməliyyatlar bunu göstərdi. Ancaq yenə də Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin içərisində xalqımıza xəyanət edən dəstələr hələ mövcud idi. Əgər onlar olmasaydı, 1994-cü ilin oktyabr ayında Surət Hüseynov və onun tərəfdarları dövlət çevrilişinə cəhd etməzdilər. Nə üçün? Çünki ordunun bir hissəsi onların əlində idi. Yəni baxmayaraq ki, biz çox iş görmüşdük, ancaq o vaxt bizim Müdafiə Nazirliyimiz ordunun hamısının sahibi deyildi. Yenə də ayrı-ayrı dəstələr müxtəlif adamlara tabe idi.

Yaxud, 1995-ci ilin mart ayında Daxili İşlər Nazirliyinin tərkibində olan Xüsusi Təyinatlı Polis dəstəsi Azərbaycanda dövlət çevrilişinə cəhd göstərdi və qan töküldü. Nə üçün? Çünki o illərdə bəzi şəxslər vətənpərvərlik göstərərək gedib torpaqlarımızı müdafiə etmişdilər və hərbi peşəni, silahı öyrənmişdilər, amma Azərbaycanın daxilində gedən mənfi ictimai-siyasi proseslər həmin gənclərin bir çoxunu yoldan çıxarmışdı, onların beyinlərini zəhərləmişdi. Onlar artıq elə bir fikrə gəlib çatmışdılar ki, Azərbaycanda dövlət çevrilişi etmək olar və bu cəhdi də göstərdilər. Bu da təsadüfi deyildi, bir gündə olan hadisə deyildi.

Xüsusi Təyinatlı Polis Dəstəsi hələ 1992-ci ildə Azərbaycanın Daxili İşlər Nazirliyinə tabe deyildi, yəqin ki, xatırlayırsınız, 1992-ci ildə, yaxud 1993-cü ilin əvvəllərində o vaxt respublikanın Daxili İşlər Naziri İsgəndər Həmidov nə etmişdisə, Xüsusi Təyinatlı Polis Dəstəsinin rəisi Rövşən Cavadov prokuror qardaşı ilə gəlib onu öz iş otağında döymüş və hər şeyi dağıtmışdılar. Usubov, belədir, yoxsa belə deyil?

Ramil Usubov: Cənab Prezident, elədir.

Heydər Əliyev: O vaxtdan bunlar artıq Daxili İşlər Nazirliyinin tabeliyindən çıxmışdılar, quduzlaşmışdılar, qudurmuşdular və ona görə də sonra gəlib o dərəcəyə çatdılar ki, 1995-ci ilin mart ayında dövlət çevrilişi etmək istədilər. Ancaq o vaxt artıq bizim ordumuzda yaxşı hərbi hissələrimiz vardı. Orada qəsdçilərin qarşısının alınmasında əsas rolu bizim Müdafiə Nazirliyi və o vaxt hazırladığımız hərbi hissələr oynadılar. Mən bunu bir neçə dəfə qeyd etmişəm — məhz həmin hərbi hissələrin döyüşçülərinin qoçaqlığı, mərdliyi ilə biz onların qarşısını aldığımız. Onların qarşısının alınmasında bizim Müdafiə Nazirliyi əsas rol oynadı.

Əgər biz ordumuzda mütəşəkkillik, sədaqətlik yarada bilməsəydik, o vaxt çətin olardı. Bəziləri şəhid oldular. Kim şəhid oldu? Bizim Azərbaycan ordusunun əsgərləri şəhid oldular. Nə üçün şəhid oldular? Azərbaycanın dövlətçiliyini qorumaq üçün. Buna görə də biz onların şəhidliyini yüksək qiymətləndirdik və onlara yüksək adlar verdik.

Beləliklə, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri ordusu ağır bir proses keçibdir. Ordunun təşkil olunmasına çox maneələr, təsirlər göstərilibdir. Ancaq biz artıq bunların qarşısını almışıq. İndi Azərbaycan ordusu mütəşəkkil, güclü bir qüvvədir. Azərbaycan ordusunda yaxşı, bilikli, bacarıqlı komandirlər heyəti yetişibdir. İndi Azərbaycan ordusunun müasir dövrə uyğun uğurlu müdafiəni təmin etmək, yaxud da müharibə aparmaq üçün düzgün strukturu yaranıbdır. 1993-cü ilin noyabrından və 1995-ci ildən sonrakı dövr Azərbaycan ordusunun güclənməsi, möhkəmləndirilməsi dövrüdür.

Bu gün mən məmnuniyyət hissi ilə deyə bilərəm ki, Azərbaycan ordusu böyük gücə, texnikaya, silah-sursata malikdir və onun inkişaf etməsi üçün böyük imkanlar yaranıbdır. Görürsünüzmü, son illərdə bir neçə səviyyədə hərbi məktəblə-

rimiz vardır. Ümumqoşun Ali Hərbi Məktəbi və digər hərbi məktəblər —Səfər Əbiyev bunların adlarını çəkdi —xüsusən Hərbi Akademiyanın yaranması- bunların hamısı ilk addımlarımızdır. Əgər işi yaxşı apara bilsəniz, hərə öz sahəsində məsuliyətlə xidmət etsə, bundan sonra heç kəs Vətəninə, torpağına xəyanət etməsə, bu addımlar bizi çox irəliyə aparacaqdır. Biz özümüz gənclərimizi səfərbər edib, hərbi xidmətdən keçirib onları döyüşə hazırlayacağıq. Biz özümüz üçün zabitlər, gizirlər, çavuşlar hazırlayacağıq. Biz özümüz üçün hərbi təyyarəçilər hazırlayacağıq. Biz Hərbi Akademiya vasitəsilə daha yüksək səviyyəli zabitlər hazırlayacağıq.

Görün, bu gün bizim nə qədər imkanlarımız mövcuddur. Ancaq hər şey bu imkanlardan səmərəli istifadə etməkdən asılıdır. Təbiidir ki, bu, birinci növbədə komandan heyətinə, yəni Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyindən, hər bir hərbi hissənin rəhbərliyindən, hər bir zabitdən, sizdən asılıdır. Əsgərlərdən asılı olan heç nə yoxdur. Əsgərlər səfərbər olunurlar, bir il altı ay müddətində orduda xidmət edirlər. Sonra tərxis olunurlar. Deməli, gərək bizim hərbi hissələr və bu hissələrdə olan zabit, komanda heyəti o qədər yüksək səviyyəli olsun ki, bir il altı ay müddətində orduya səfərbər edilən hər bir azərbaycanlı gənci hərbi peşəyə alışıra bilsin, onu öyrədə bilsin, gənclər hərbi peşəni sevsinlər və ordudan tərxis olunanda bir il altı aylıq xidmətini daim, həmişə böyük məhəbbət hissi ilə xatırlasınlar. Gələcəkdə harada yaşayacaqsansa, harada xidmət edəcəksə, lazım olduqda yenə də səfərbər olub orduya gələrək sadəcə, adi insan kimi yox, hərbi hazırlıqlı şəxs kimi Azərbaycanın torpaqlarını müdafiə etsin, respublikamızın dövlət müstəqilliyini təmin etsin.

Ona görə də mən birinci növbədə Müdafiə Nazirliyi rəhbərliyindən, bütün hərbi hissə rəhbərlərindən, zabitlərdən tələb edirəm: indiyə qədər görülən işləri mən qiymətləndirdim,

ancaq hələ qüsurlar, nöqsanlar, çatışmazlıqlar da vardır. Hec vaxt hesab etməyin ki, biz hər şeyə nail olmuşuq. Yox, necə ki, Azərbaycanın, ümumiyyətlə, həyatında bir çox çətinliklər və problemlər vardır, o cümlədən ordumuzda da bu problemlər vardır. Doğrudur, onlar bir-birindən fərqlidir. Çünki Azərbaycanın daxilində başqa sahələrdə də problemlər — dövlət quruculuğu, demokratiyanın inkişafı, bazar iqtisadiyyatı, dağılmış iqtisadiyyatı bərpa etdikdən sonra indi onun inkişafını təmin etmək, iqtisadiyyatın inkişafı nəticəsində insanların rifah halını yaxşılaşdırmaq, Azərbaycanın beynəlxalq mövqelərini möhkəmləndirmək, ölkəmizi dünyaya daha çox tanıtmək, respublikamıza daha çox investisiya cəlb etmək, bütün ölkələrlə Azərbaycan üçün faydalı əlaqələr qurmaq kimi problemlər vardır. Bizim həm vəzifələrimiz çoxdur, həm də həll olunması problemlərimiz çoxdur.

Ancaq ordunun, Müdafiə Nazirliyinin, Silahlı Qüvvələrin vəzifələri məlumdur, böyük problemləri isə yoxdur. Əgər təchizat və başqa məsələlər barədə hökumətdən asılı olan problemlər varsa, biz onları imkan daxilində həll edirik və bilin ki, bundan sonra da həll edəcəyik. Ancaq qalan bütün işlər sizdən asılıdır. Mən bunu sizdən tələb edirəm. Gərək hər biriniz düşünəsiniz ki, əgər siz zabitsinizsə, hər hansı bir hərbi hissəyə komandanlıq edirsinizsə, əgər siz çiyinizdə müstəqil Azərbaycan dövlətinin Silahlı Qüvvələrinin paqonlarını daşıyırsınızsa, bu, hər şeydən üstündür, hər peşədən şərəfli-dir, hörmətlidir. Demək, sizin məsuliyyətiniz də bütün başqa sahələrdə işləyənlərdən artıqdır. Deməli, sizdən başqalarından tələb olunandan daha çox şey tələb olunur. Ali Baş Komandan, Prezident kimi mən bunu sizdən tələb edirəm.

Yenə də deyirəm, indi bizim ordumuz, Silahlı Qüvvələrimiz elə bir mərhələdədir ki, bundan sonra sürətlə inkişaf edə bilərik. Əminəm ki, bu inkişaf da olacaqdır. An-

caq bunun üçün siz işinizdə olan nöqsanları —bəzi adamlar da ciddi nöqsanları —aradan qaldırmalıyıq. Hər bir komandir, hər bir zabıt əsgərə xidmət göstərməlidir. Əsgərə xidmət müdafiə nazirindən başlamış, gizirə, çavuşa qədər hər birinin borcudur. Əgər əsgərə qayğı, diqqət, atalıq münasibəti olmasa, ordunu yaratmaq mümkün deyil. Çünki ordunun əksəriyyətini təşkil edən əsgərlərdir.

Zabıt nə qədər ağıllı, komandir nə qədər bilikli olsa da, əgər tabeliyində olan hərbi hissədəki əsgərlər onu sevmirlərsə, ona hörmət etmirlərsə, zabıtdən, komandirdən lazımı hərbi bilik ala bilmirlərsə, beləliklə, hərbi peşəni mənimsəyə bilmirlərsə, onda o zabıt, komandir öz hərbi hissəsinə uğurlu rəhbərlik edə bilməz. Bəlkə də o, raport verəcəkdir ki, bəli, hər şey yaxşıdır. Bəlkə də sıraya düzüləndə hamı yaxşı oxuyacaqdır, addımlayacaqdır, hamı yaxşı əsgəri salam verəcəkdir. Bunlar olacaqdır. Amma döyüşdə necə olacaqdır? Həmişə bunu düşünmək lazımdır. Əsas döyüşdə necə olacağını düşünmək lazımdır.

Ona görə də əsgərə qayğı, atalıq münasibəti göstərmək, onu tərbiyələndirmək lazımdır. Təsəvvür edin, hərbi qulluğa gələn gənc 18 yaşındadır. 18 yaşında gənc hələ tam formalaşmayıbdır. Onun tam formalaşması üçün bir neçə il lazımdır. Amma keçmişdə bütün dövlətlərdə də belə olubdur ki, orduda xidmət, əsgərlik dövrü hər bir gənci möhkəmləndirir, cəsarətləndirir, onu daha da dözümlü edir, bütün çətinliklərə dözməyə öyrədir. Bu, təbiidir. Çünki əsgər olmaq halva yemək, yaxud anasının hər gün bişirdiyi plovu yemək deyildir. Elə bütün ordularda əsgərlik asan məsələ deyildir.

Məsələn, mən 1999-cu ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarında işgüzar səfərdə olarkən orada Hərbi Dəniz Akademiyasına getdim. Gələcək zabıtlərlə —indiyə onlar orada sırayı olaraq dərs keçirlər —görüşdüm. Elə oldu ki, mənim bu görüşüm

onların yemək vaxtına düşdü. Bir salonda dörd min adam - hamısı da gənc —yemək yeyirdi. Mən onların qarşısında çıxış etdim. Onlarda çox yüksək əhval-ruhiyyə var idi —ona görə yox ki, mən Prezidentəm, gəlmişəm, onların qarşısında çıxış edirəm —mən bunları hiss etdim.

Yenə də deyirəm, onlar Hərbi Dəniz Akademiyasında çox böyük həvəslə təhsil alırlar. Onlar nə qədər maraqla oxuyurlar, bu adamlarda nə qədər yüksək daxili ruh var. Bunlar nəyin səbəbinədir? Mən bunu orada bildim ki, birincisi, onlara tərbiyə, dərs verənlərin özləri intizamlıdır —hərbi iş intizamsız ola bilməz. İkincisi, onları daim intizam çərçivəsində saxlayırlar, intizamsızlığa yol vermirlər. Üçüncüsü, ən əsası isə onlara qayğı göstərirlər.

Ola bilər, sən tələb edəsən ki, əsgər nizam-intizama tabe olsun. Əsgər ona qayğı göstərməsən, onu lazımi qədər yedirtməsən, yaxşı geyindirməsən, hərbi peşəni ona yaxşı öyrətməsən, nə qədər çalışsan da nailiyyət əldə edə bilməzsən.

Mən bu gün, bu bayram münasibətilə buraya gəlmişəm ki, bu sözləri sizə deyim. Çünki bilirəm ki, bu salonda əsgər çox azdır. Burada oturanlar əsasən Müdafiə Nazirliyinin komandan heyəti - generallar, zabitlərdir. Mən bu sözləri sizə deyirəm və onlara əməl etməyi Ali Baş Komandan kimi sizdən tələb edirəm.

Səfər Əbiyev burada dedi ki, ordunu siyasiləşdirmək istəyirlər, orduya böhtan, şər atırlar, iftiralar uydururlar, qəzetlərdə müxtəlif yalan məlumatlar verirlər. Bəli, bu da bizim günümüzün reallığıdır. Bunlar keçmişin —1990-cı ildə guya burada ordu, Silahlı Qüvvələr qurulmasına başlanmışdı, əslində isə hərə öz dəstəsini əlində saxlayırdı —o illərin qalıqlarıdır. Bizim dövlət televiziyası bu günlərdə 1993-cü ilin iyun hadisələrinin bəzi xronikasını, Milli Məclisin o vaxt keçirilmiş iclaslarının videoyazılarını göstərirdi. Güman edirəm ki, onları

siz də görmüsünüz. Fikir verirdiniz, orada hansı əhval-ruhiyyə var idi? Ermənilər gəlib Ağdamı alırdılar, amma bunlar burada bir-birilə hakimiyyət uğrunda mübarizə aparırdılar, Azərbaycanı dağıdırdılar.

Bəli, o vaxtın qalıqları, indiki müxalifətin beynindəki odur ki, “ordu belə gəldi, ordu elə getdi” —ondan nəşə istifadə etsin. Bilirsiniz ki, belə şeylər də oldu. 1995-ci ildə həmin düşmən qüvvələr gəlib ordunun içərisinə də girdilər. Ordunun bəzi zabidləri, hətta generalları 1995-ci ilin martında yığılıb Azərbaycanda dövlət çevrilişinə yeni bir cəhd göstərmək istədilər. Onlar gedib xüsusi bir raket alıb gətirdilər. Onu hava limanı yaxınlığında qurdular ki, prezident xarici səfərdən gələrkən onun təyyarəsini vursunlar, —o vaxt mən xaricə səfər etmişdim, oradan qayıdırdım-dağıtsınlar, beləliklə də hakimiyyəti ələ alsınlar. Onu edənlərin əksəriyyəti orduda xidmət edən generallar və zabidlər idi.

İndi ordu bunlardan təmizlənilib, amma hələ tam təmizlənməyibdir. Mən sizdən tələb edirəm ki, ordunu, xüsusən zabit heyətini belə ünsürlərdən təmizləyin. Orduda gərək hər kəs Azərbaycan dövlətçiliyinə, Ali Baş Komandana tam sədaqətli olsun. Burada ikili mövqe tutmaq olmaz, hamımız Azərbaycan, onun gələcəyi haqqında düşünməliyik.

Biz yeddi ildir ki, bütün çətinliklərdən keçərək Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitlik yaratmışıq. Vəziyyət ildən-ilə yaxşılaşır. Mən buraya gəlməmişdən bir saat öncə Xorvatiyanın ölkəmizdəki səfirini qəbul edirdim. O, Xorvatiya prezidentinin məktubunu mənə gətirmişdi. Xorvatiya prezidenti mənə oraya rəsmi səfərə dəvət edir.

Xorvatiya səfiri Bakıda yox, Ankarada oturur. Deyir ki, mən hər il Bakıya gəlirəm, Azərbaycanı, sizin ölkədəki böyük müsbət dəyişiklikləri görürəm. Bilirsiniz ki, bu adam bizim heç birimizdən asılı deyildir. O, Xorvatiyanın Türkiyədə,

eyni zamanda Azərbaycanca səfirdir. Heç kim məcbur etmir ki, o, bu sözləri desin. Səfir bir həftədir ki, Bakıdadır, gəlib burada gördüklərini söyləyir. O bildirir ki, mən burada müxtəlif təbəqələrdən olan insanlarla söhbət etmişəm, onların hamısı Azərbaycanda yaranmış bu sabitliyi, rahatlığı yüksək qiymətləndirir. Səfir deyir ki, Azərbaycandakı bu inkişafı müşahidəçi kimi həm mən özüm görürəm, həm də söhbət etdiyim insanlar bunu mənə bildirirlər.

İndi Azərbaycan belə bir vəziyyətdədir və bundan da yaxşı olacaqdır. Ölkəmiz daha da inkişaf edəcəkdir. Ona görə də cəmiyyətimizin hər bir sahəsində, xüsusən orduda xəyanətkarlara, cinayətkarlara yer olmamalıdır. Mən bunu ordudan, Silahlı Qüvvələrdən xüsusi tələb edirəm.

Ancaq məsələnin ikinci tərəfi də var. Ordunun ayrı-ayrı hərbi hissələrinin işində nöqsanlar da var. Bunu Səfər Əbiyev özü də dedi. Bəzən çox ciddi nöqsanlar da var. Ayrı-ayrı komandirlər öz vəzifələrini nəinki layiqincə yerinə yetirmir, hətta cinayət edirlər. Bəziləri rüşvətxorluqla məşğul olur, bəziləri başqa pis yollara gedirlər. Bunlar da var. Bunları gizlətmək olmaz. Ali Baş Komandan, Prezident kimi mən bu sözləri deməklə, hesab edirəm ki, bunlar bizim ordunun bugünkü simasını təşkil etmir. Eyni zamanda bu mənfi hallarla, qüsurlarla, çatışmazlıqlarla kəskin mübarizə aparmaq lazımdır. Biz belə düşünürük ki, qüsurlar, nöqsanlar var, onlarla mübarizə aparmalıyıq və bunları aradan qaldırmalıyıq.

Sizin dediyiniz kimi, müxalifət qəzetləri, yaxud müxalifətdən olan ayrı-ayrı şəxslər belə düşünməzlər. Onlar istəyirlər ordu dağılsın, orduda keçmişdə olan vəziyyət olsun ki, istediklərini edə bilsinlər. Bir var ki, burada bu nöqsanlara, çatışmazlıqlara obyektiv münasibət göstərəsən və onların aradan qaldırılmasına çalışasan. Biz, yəni dövlət belə bir mövqedədir. Mən sizə olan tələblərimi bu mövqedən irəli sürürəm.

rəm. Bir də var ki, hər bir belə nöqsanı, burada deyildiyi kimi, götürüb beş dəfə şişirdəsən ki, “Azərbaycanda ordu-filan dağıldı. Azərbaycanın ordusu heç bir şeyə qadir deyil”. Bu, düşmənçilikdir, bu, müxalifətçilik deyil? Bu, Azərbaycan xalqına qarşı düşmənçilikdir. Hər bir vətənpərvər azərbaycanlı öz ordusunda qüsurlar varsa, çalışmalıdır ki, onu aradan götürməyə xidmət etsin. Ancaq bu qüsurlardan öz məqsədləri üçün sui-istifadə edənlərə, bu nöqsanları bəzən şişirdənlərə ordunun möhkəmliyi lazım deyildir.

Elə bilirsiniz parlamentdə, qəzetlərdə, televiziya da çıxış edən bəzi adamlar orduya qayğı göstərmək, onun möhkəmləndirilməsini istəyirlər? Yox, çünki onlar hakimiyyət mübarizəsinin yolunu əvvəldən əyri tutublar. Hər bir sivil ölkədə, normal demokratiya şəraitində yaşayan hər bir ölkədə hakimiyyət mübarizəsi sivil, namuslu, təmiz, doğru yollarla gedir. Ancaq təəssüf ki, ölkəmizdə vaxtilə iqtidarda olub, indi hakimiyyət uğrunda mübarizə aparan bəzi insanlar 1988, 1989, 1990–1991-ci illərdə beyinlərinə düşmüş çirkin niyyətlərlə yaşayırlar. Onların bu tənqidi çıxışları səmimi, xeyirxah tənqid deyil.

Tənqid olmalıdır. Ordunun daxilində də tənqid olmalıdır. Sizdə kim isə nazir, onun müavini, yaxud hansısa bir komandır tənqidi boğursa, bu, yovlənəməkdir, hər şeyə düzgün qiymət vermək lazımdır. Azərbaycanda belə bir məsəl var — “düzü düz, əyrini əyri”. Amma bu tənqid işimizin yaxşılaşdırılmasına yönəldilməlidir. Bu tənqid ordunu möhkəmləndirə bilər, parçalamamalıdır. Mən tənqid nöqtəyi-nəzərindən bu sözləri sizə ünvanlayıram. Amma müxalifətdə olanlar isə hesab edirlər ki, tənqid edirlər. Əksinə, onlar tənqid məqsədi daşırırlar. Onlar başqa məqsəd, bədxah məqsəd daşıyırlar. Bu adamlar xeyirxah məqsəd daşırırlar, bədxah məqsəd daşıyırlar.

Ancaq bunlara baxmayaraq, lap elə düşmən tərəfindən deyilən hər bir sözə də ciddi münasibət göstərmək lazımdır. Nə demək istəyirəm? Yəni, “bu müxalifətdir, o deyir, mən bunu qəbul etmirəm. Yaxud o bunu düşmənçiliklə deyir, mən bunu qəbul etmirəm”. Yox.

Ordumuza qara, çirk yaxanlar, ordumuzu gözdən salmaq istəyənlər, təbiidir ki, Azərbaycan xalqına xəyanət edirlər. Ancaq bu qara, çirk yaxanların dedikləri sözlərin içərisində hansısa həqiqət varsa, baxmayaraq ki, o bunu düşmənçilik nöqtəyi-nəzərindən, düşmənçilik məramı ilə deyib, siz ona baxmalısınız ki, deyilən sözlərdən hansı həqiqətdirsə —baxmayaraq bu, bədxah tərəfindən deyilib —o nöqsanı aradan qaldırasınız. Nə olar, bədxah tərəfindən bəzən elə sözlər deyilir ki, o, doğrudan da həqiqətə uyğun olur.

Gərək orduda yüksək vətənpərvərlik ruhu, sağlam münasibətlər olsun. Gərək bizim orduda Azərbaycanın dövlətçiliyinə, dövlətinə, Azərbaycanın Ali Baş Komandanına daim sədaqət olsun.

İndi bizim əsas problemimiz Ermənistan-Azərbaycan münasibətinə son qoymaq, ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etmək və işğal olunmuş torpaqlarımızdan didərgin düşmüş vətəndaşlarımızı öz yerlərinə, yurdlarına qaytarmaqdır. Biz 1994-cü ilin may ayında atəşkəs haqqında saziş imzalamışıq. Biz o vaxtdan indiyə qədər məsələnin sülh yolu ilə həll olunması üçün müxtəlif səviyyələrdə, təşkilatlarda ardıcıl, arasıkəsilmədən fəaliyyət göstəririk. Hər gün, hər dəqiqə bununla məşğuluq.

Bu problem çətindir, ağırdır. Nə üçün? Əgər bizim Dağlıq Qarabağın ətrafında olan torpaqlarımız işğal edilməsəydi, bu məsələni həll etmək çox asan olardı. Ancaq ermənilər bizim böyük ərazimizi işğal edib, indi öz şərtlərini diqtə edirlər, qeyri-konstruktiv mövqe tuturlar. Ona görə də biz hesab edi-

rik ki, bu danışıqlarda reallığı nəzərə almaq lazımdır və müəyyən qarşılıqlı güzəştlərə getmək lazımdır.

Bu danışıqlar davam edir. Mən ümid edirəm ki, bunlar öz müsbət nəticəsini verəcəkdir, biz bu münaqişəyə son qoyacağıq. Bu bizim dövlətimizin vəzifəsidir. Bu, mənim vəzifəmdir. Bu Azərbaycan hökumətinin vəzifəsidir. Yəni bizim siyasətimizin vəzifəsidir. Sizin vəzifəniz isə bu deyil. Sizin vəzifəniz Azərbaycan torpaqlarını daim qorumaq və atəşkəsi pozmaq, yaxud müharibəni yenidən başlamaq üçün göstərilən hər bir cəhdə vaxtında tutarlı cavab verməyə qadir olmaqdır. Sizin vəzifəniz bundan ibarətdir. Ona görə də siz hər gün, hər dəqiqə, hər saniyə buna hazır olmalısınız. Hazırlıq təkcə ondan ibarət olmamalıdır ki, siz özünüz hazırsınız. Yox, hazırlıq ondan ibarət olmalıdır ki, sizin bütün imkanlarınız təmin edilməlidir. O imkanlar tamamilə zəmanət verməlidir ki, bəli, siz Azərbaycan torpaqlarını qorumağa hər dəqiqə qadirsiniz və hər bir hücumla tutarlı cavab verib, həmin hücumun qarşısını alıb, bu hücumun əvəzinə hücum etməyə hazırsınız.

Mən dəfələrlə demişəm, biz müharibə istəmirik. Ancaq hər bir müstəqil dövlət, indi dünyada olan müstəqil dövlətlərin tam əksəriyyəti bəyan edir ki, müharibə istəirlər. Onlar həqiqətən müharibə istəirlər. Mən indi müharibə istəyən dövlət görmürəm, bilmirəm. Ancaq hər bir dövlətin güclü ordusu var. O, müharibə istəmir, amma güclü ordusu var. Nə üçün? Çünki sülhü təmin etmək üçün, dövlətlər arasında daimi sülhü saxlamaq və müharibələrin baş verməsinin qarşısını almaq üçün gərək hər bir dövlətin güclü ordusu olsun.

İndi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi tarixi nöqtəyi-nəzərdən müvəqqəti bir münaqişədir. Biz onu həll edəcəyik. Amma iş bununla bitmir. Azərbaycan müstəqillik yolunu tutub, doqquzuncu ildir ki, müstəqillik yolu ilə gedir və bu yolla da gedəcəkdir. Azərbaycan on illərlə, yüz

illərlə bu yolla gedəcəkdir. Biz bunun əsasını qoymuşuq və güman edirəm ki, gənc nəsil, bizi əvəz edənlər, bizdən sonra Azərbaycanı idarə edənlər məhz bu yolla gedəcəklər.

Demək, Azərbaycanın güclü ordusu bu gün də, sabah da, on il, yüz il bundan sonra da lazımdır. Bunun üçün planlı iş aparılmalıdır. Bunun üçün Azərbaycan ordusunun, Silahlı Qüvvələrinin qüdrəti hər gün artmalıdır. Onun qüdrəti təkcə qolun əzələsindəki güc deyildir. Müasir texnika, texnologiya, silahlar, döyüş qaydaları, müharibə nəticəsində meydana çıxmış hərbi elmi — bunların hamısını həm bizim hərbi ali məktəblərdə öyrətmək lazımdır, bunu həm də hər bir zabit hər gün özü öyrənməlidir, biliyini, hərbi elmi artırmalıdır.

Azərbaycanın ordusu, Silahlı Qüvvələri böyük gələcəyə baxmalıdır. Ancaq bu böyük gələcəyi təmin etmək üçün bu gün Azərbaycanın güclü ordusu olmalıdır. Bu ordu sabah ondan güclü, beş il sonra ondan da güclü, on ildən, on beş ildən sonra daha da güclü olmalıdır. Azərbaycan Prezidenti və Ali Baş Komandan kimi mən bu siyasəti aparıram və sizdən onu tələb edirəm. Buna nail olmaq üçün öz tərəfimdən əlimdən gələni etmişəm və bundan sonra da edəcəyəm.

Mən inanıram ki, indi Azərbaycan xalqında yüksək vətənpərvərlik ruhu yaranıb. Ölkəmizdə hazırkı ictimai-siyasi sabitlik insanların əksəriyyətində, Vətənə sədaqət, əldə olunmuş nailiyyətlərə yüksək qiymət vermək inamı və belə bir şəraitin daha da yaxşılaşdırılması arzusu yaradıb. Azərbaycanın bugünkü gəncləri indi özlərini Müstəqil Azərbaycan dövlətinin gəncləri kimi hiss edirlər. Onların əksəriyyəti vətənpərvər gənclərdir. Biz də çalışmalıyıq ki, bu gənclərin hamısı vətənpərvər olsun və Vətənə xidmət etməyi özlərinin ən şərəfli vəzifəsi hesab etsinlər. Beləliklə, bizim dövlətimiz də, ordumuz da inkişaf edəcəkdir. Azərbaycan ilbəl öz inki-

şaf yolu ilə gedir. Bütün bunların içərisində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri xüsusi yer tutur.

Mən bütün bunları sizə çatdıraraq bu yüksək və şərəfli vəzifənizi sizə bir daha bildirmək istəyirəm. Mən dəfələrlə demişəm, hər bir peşə şərəflidir. Ancaq Vətəni, torpağı, dövləti qorumaq peşəsi hər bir peşədən üstündür, şərəflidir. Arzu edirəm ki, siz bu yüksək ada həmişə layiq olasınız.

Mən bayram münasibətilə sizi bir daha təbrik edirəm. Həminizə cansağlığı, səadət arzulayıram. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinə, ordusuna yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

BAKI ALİ BİRLƏŞMİŞ KOMANDİRLƏR MƏKTƏBİNDƏ KEÇİRİLƏN GÖRÜŞDƏ NİTQ

21 iyun 2001-ci il

Əziz Azərbaycan əsgəri!

Əziz əsgərlər, zabitlər, generallar!

Mən sizin hamınızı səmimi qəlbdən salamlayıram və sizinlə bugünkü görüşümdən böyük məmnunluq hiss edirəm.

Azərbaycan bu il dövlət müstəqilliyinin 10-cu ildönümünü qeyd edəcək. Bu, Azərbaycanın çoxəsrlik tarixində mühüm və demək olar ki, indiyə qədər heç vaxt olmamış bir hadisədir.

Azərbaycan xalqı öz dövlət müstəqilliyinə, azadlığına nail olub, öz müstəqil dövlətini qurub və Azərbaycan dövləti dünyanın inkişaf etmiş dövlətləri ilə sıx əlaqə yaradaraq, müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq dövlət quruculuğu prosesini həyata keçirir.

Azərbaycanın dövlət quruculuğunda siyasəti ölkəmizdə demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət qurmaqdır. Biz bu sahədə çox iş görmüşük. Artıq Azərbaycanda belə bir dövlət, belə bir cəmiyyət mövcuddur. Ancaq eyni zamanda, bizim müstəqilliyimiz gənc olduğu kimi, qurduğumuz, yaratdığımız dövlət və dövlətin bütün sahələri də gəncdir. Biz Azərbaycanda dövlət quruculuğu prosesini həyata keçirərək, Azərbaycanın iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək, Azərbaycan xalqının demokratiya yolu ilə, azad, sərbəst inkişafını təmin etmək, azad sərbəst iqtisadiyyat qurmaq məqsədi ilə bir çox islahatlar həyata keçirmişik və keçirəcəyik. Bir şey artıq dünyaya məlumdur. Bizim əsgərlərimiz də, bizim ordumuz da bilməlidir ki, Azərbaycan demokratiya, azadlıq yolu ilə, azad iqtisadiyyat yolu ilə gedir. Biz bundan sonra da ardıcıl olaraq bu yolla ge-

dəcəyik və bu yolu müstəqil Azərbaycanın möhkəmlənməsi, inkişaf etməsi üçün yeganə yol hesab edirik.

Bilirsiniz ki, Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edən zaman çox böyük çətinliklərlə rastlaşmışdır. Çünki o vaxt Ermənistanın Azərbaycana qarşı hücumu bir neçə il idi ki, davam edirdi. Azərbaycanın ərazisi olan Dağlıq Qarabağı ələ keçirmək məqsədi ilə Ermənistan tərəfindən başlanmış təcavüz müstəqillik əldə edən zaman Azərbaycan xalqı üçün çox böyük çətinliklər, böyük problemlər yaratmışdı. Ona görə də Azərbaycanda ordu quruculuğu prosesi ləng getmişdir. Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə edəndən sonra ordu quruculuğu haqqında bəyanatlar verilsə də, həqiqi Azərbaycanın müstəqilliyinə cavab verən ordunun yaradılması üçün hələ çox işlər görmək lazım idi. Bu işləri çətinləşdirən bir də o idi ki, bir tərəfdən Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin Azərbaycana təcavüzünün qarşısı alınmalı idi, eyni zamanda dövlət qurulmalı və Azərbaycanın Milli ordusu yaranmalı idi.

Biz belə çətin illər yaşamışıq. O illərdə Azərbaycanın müstəqillik, yüksək peşəkar hərbi kadrları olsaydı, onda təbiidir ki, biz torpaqlarımızın müdafiəsini daha da yaxşı təmin edə bilərdik və Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin təcavüzünə lazımı cavab vermək mümkün olardı. Ancaq təəssüf ki, bunlar olmayıbdir. Əlavə etsək ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə etdiyi zaman Azərbaycanın daxilində ictimai-siyasi sabitlik pozulmuşdu, burada müxtəlif siyasi qüvvələr hakimiyyət uğrunda mübarizə apararaq, o vaxt bizim onsuz da az olan hərbi kadrlarımızı hərəsi bir tərəfə çəkib, hərəsi onlara öz təsirini göstərmək, hərəsi onlardan öz məqsədləri üçün istifadə etmək istəyirdi, onda təsəvvür edə bilərsiniz ki, Azərbaycanda ordu quruculuğu nə qədər çətin bir dövr keçibdir.

Ancaq şükürlər olsun ki, keçmişdə, hələ Sovet hakimiyyəti zamanı —70-ci illərdə, ondan sonrakı illərdə biz Azərbaycanda

canın gələcəyi haqqında düşünərək, ölkəmizin milli zabıt kadrlarının hazırlanması ilə çox ciddi məşğul olmuşduq. Bu da hamıya məlumdur. 1970-ci ildə C.Naxçıvanski adına orta hərbi məktəbi —indi ona Hərbi Lisey deyirik —yaranması və ondan sonrakı illərdə Sovet ordusunun Azərbaycanda mövcud olan iki ali hərbi məktəblərində hər il azərbaycanlı gənclərin sayının artırılması, SSRİ məkanında təxminən 140-dan artıq hərbi məktəbə Azərbaycan gənclərinin göndərilməsi —bunların hamısı 70-ci illərdən başlayaraq, azərbaycanlı zabıt kadrları hazırlanmasının əsasını qoymuşdur.

Təsəvvür edə bilərsiniz ki, əgər bunlar olmasaydı, Ermənistan müxtəlif ölkələrin hərbi birləşmələrindən istifadə edərək və Azərbaycana təcavüz üçün müəyyən hazırlıqlar görərək ölkəmizə hücum etdiyi zaman Azərbaycan nə qədər ağır vəziyyətə düşərdi. O vaxt Azərbaycanda ordu quruculuğunun əsasını keçmiş illərdə bizim hazırladığımız hərbi kadrlar təşkil etdi.

Ancaq bu, müstəqil Azərbaycanın bu günü və gələcəyi üçün heç də yetərli deyildir. Azərbaycanın güclü ordusunu qurmaq, Azərbaycan ordusunu dünya standartlarına qaldırmaq üçün bizə müasir tələblərə uyğun olan hərbi məktəblər və bu məktəblərdə milli zabıt kadrlarının hazırlanması lazım idi. Təəssüflər olsun ki, o dediyim səbəblərə görə, biz bu işə vaxtında başlaya bilmədik. Ancaq 1995-96-cı illərdən sonra, birincisi, Ermənistan və Azərbaycan arasında atəşkəs haqqında saziş əldə olunandan sonra, ikincisi, Azərbaycanın daxilində ictimai-siyasi vəziyyəti sabitləşdirəndən sonra biz hərbi məktəblərimizin təşkil edilməsi, onların yüksək səviyyəyə qaldırılması işi ilə ciddi məşğul olmağa başladıq. Bu gün də məşğul oluruq və bundan sonra da məşğul olacağıq.

Bəli, burada —keçmiş Sovetlər İttifaqının çox qabaqcıl bir Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbinin yerləşdiyi yerdə, bu böyük

kompleksdə Azərbaycanın Milli Ali Hərbi Məktəbinin yaranması, 1997-ci ildə işə başlaması və 4 il müddətində yüksək təhsil almış zabit dəstəsinin builki buraxılışı Azərbaycan ordusunun güclənməsinə təsir edəcək və ordu quruculuğu üçün mühüm hadisə olacaqdır.

Amma bu, işin başlanğıcıdır. Bizdə Hərbi Akademiya yaranıbdir. Bu məktəbi qurtaran məzunlar Hərbi Akademiyada da bir il təhsil alandan sonra ən yüksək hərbi biliyə, hərbi peşəyə malik olacaqdır. Bunların hamısı bizə daha da güclü, daha da peşəkar, dünya standartlarına daha da cavab verən ordunun yaranmasına kömək edəcəkdir.

Mən sizin dəvətinizi qəbul edirəm. Avqust ayında burada keçiriləcək buraxılışa gələcəyəm. Bu hərbi məktəbi ən əla qiymətlərlə bitirənlərə diplomları mən özüm təqdim edəcəyəm. Bilin ki, indiyə qədər olduğu kimi, bundan sonra da Azərbaycan ordusunun qurulması üçün, ölkəmizdə ordunun tələbatını təmin etmək məqsədi ilə hərbi məktəblərin inkişaf etməsi, genişlənməsi, onların səviyyəsinin qaldırılması üçün bir Prezident kimi, Ali Baş Komandan kimi lazım olan bütün tədbirləri görəcəyəm.

Mən bu gün sizin məktəbinizin bəzi hissələri ilə tanış oldum. Bəzi siniflərdə oldum. Dərs verən zabitləri dinlədim, gənc kursantları dinlədim. Bunlar məni sevindirdi. Sevindirdi ona görə ki, burada artıq yüksək səviyyədə hərbi təhsil təşkil olunubdur. Bunu, təbiidir, bir ildə, iki ildə təşkil etmək mümkün deyildir. 4 il bundan öncə burada ilk ali hərbi təhsilə başlayan gənclər bu il təhsili bitirib orduda xidmət etməyə gedəcəklər. Bu, çox əlamətdar hadisədir.

Mən burada sizin siniflərinizdə, laboratoriyalarınızda, təcrübə otaqlarınızda müasir tələblərə uyğun olan cihazları gördüm və müəllimlərin, —təbiidir ki, gördüyüm müəllimlərin - biliklərini hiss etdim və o qənaətə gəldim ki, bizdə ar-

tıq ali hərbi məktəb yaranıbdir. Bu ali hərbi məktəb bu il birinci buraxılışını edəcək, hər il yeni-yeni buraxılışlar edəcək və qısa bir müddətdə —demək olar ki, 4-5 il içərisində bizim ordumuzda bu məktəbi bitirmiş, yüksək səviyyəli zabit heyəti öz xidmətini göstərməyə nail olacaqdır.

Hərbi quruculuq —ordu quruculuğu çətin prosesdir. Mən qeyd etdim ki, bunu bir ilə, iki ilə etmək mümkün deyildir. Bizim yaratdığımız Silahlı Qüvvələr keçmişdə hazırladığımız kadrlar əsasında yaranmışdır. Amma indi isə bizim Silahlı Qüvvələrə, ordumuza müstəqil dövlətin yaratdığı ali hərbi məktəblərdə təhsil almış müasir tələblərə uyğun olan səviyyəyə çatmış zabit heyəti ilbəil daxil olacaqdır. Bu, gələcəkdə Azərbaycanda ordu quruculuğu sahəsində dövlətin strategiyasını həyata keçirmək üçün ən əsas şərtlərdən biridir. Biz bunu edirik. Bundan sonra da edəcəyik.

Bu məktəbi lazımi səviyyəyə qaldırmaq üçün və ümumiyyətlə, Azərbaycanda hərbi təhsili istənilən səviyyəyə qaldırmaq üçün hələ çox işlər görmək lazımdır. Mən sizin bu işlərinizi müsbət qiymətləndirərək, eyni zamanda hərbi məktəblərin təşkil olunması və onların istənilən səviyyədə fəaliyyət göstərməsi ilə əlaqədar Müdafiə Nazirliyinin nöqsanlarını da bilirəm, onları da qeyd edirəm. Sizin məktəbinizdə də nailiyyətlərlə bərabər nöqsanlarınız, çatışmazlıqlarınız vardır. Ona görə də əldə olunanlarla heç də arxayınlaşmaq olmaz.

Biz bununla qane ola bilmərik. Əldə olunanlar bizim böyük işimizin, müstəqil dövlətimizin gələcəkdə daha da güclü ordusunun yaranmasının ilk addımlarıdır. Ancaq bundan sonra addımlar daha da iri, daha da güclü olmalıdır. Əldə olunan təcürübədən daha da səmərəli istifadə etmək lazımdır ki, gələcəkdə, buraxılışdan-buraxılışa məzunların səviyyəsi daha da yüksək olsun. Buraxılışdan-buraxılışa bizim ordumuza gedən zabitlər daha da yüksək standartlara cavab verən zabitlər olsun.

Burada siz çox fənnlər keçirsiniz. Hamısı lazımdır. Təbiidir ki, birinci növbədə hərbi peşəni mənimsəmək əsas şərtidir. Çünki nə qədər güclü, nə qədər qəhrəman adam olsa da, əgər o şəxs hərbi peşəni və dünyada olan hərbi nailiyyətləri mənimsəməsə, onlardan istifadə etmək qabiliyyətinə yiyələnməsə və bunu təmin edə bilməsə, onda əlbəttə ki, istənilən nəticə əldə ola bilməz. Ona görə də bu sahə - əsas sahədir. Mən güman edirəm ki, siz həm zabit-müəllim heyəti, həm də kursantlar bunlara daha da çox fikir verəcəksiniz. Bizim Müdafiə Nazirliyi də bu sahədə öz işini gücləndirəcəkdir.

Burada xarici dillər öyrədilir. Onlara ciddi fikir vermək lazımdır. Çünki indi bizim ordumuz dünyanın bir çox ölkələrinin ordusu ilə əməkdaşlıq edir. Biz NATO-nun “Sülh Naminə Tərəfdaşlıq” proqramında və başqa proqramlarda iştirak edirik. Ona görə də xarici dilləri bilmək çox vacibdir. Təkcə bir dili yox, bir neçə dili bilmək lazımdır. Siz gənc insanlarsınız. Sizin həyat fəaliyyətiniz yeni başlayır. 18-19-20-21 yaşında olan adamlarsınız. Bilin, böyük həyat yaşayan adam kimi, mən sizə demək istəyirəm ki, bu insanın ən xoşbəxt dövrüdür və bu dövrdən səmərəli istifadə etmək lazımdır, itirmək lazım deyil. Bu dövrdə, bu yaşda itirilən kiçik bir imkan sonra insanın həyatında böyük çətinliklər yaradır. Ona görə də mən sizə tövsiyə edirəm və Ali Baş Komandan kimi əmr edirəm ki, təhsil prosesində bütün fənləri yüksək səviyyədə mənimsəməyə çalışmalısınız. Bunun üçün də təbiidir ki, mən zabit-müəllim heyətindən tələb edirəm ki, onlar öz səviyyələrini də qaldırınsınlar və təhsil işini daha da yaxşı qursunlar. Bizim bu gənc kursantlara müxtəlif fənləri öyrətmək üçün can yandırsınlar, çalışsınlar. Çünki hər bir vicdanlı Azərbaycan vətəndaşının, azərbaycanlının borcu, vəzifəsi ondan ibarətdir ki, bizim gələcək nəslimiz daha da bilikli olsun, daha

da sağlam olsun, dünya təcrübəsini daha da mənimsəmiş olsun. Ümidvaram ki, siz həm nöqsanların aradan qaldırılması ilə məşğul olacaqsınız, həm də öz söylərinizi artıracaqsınız.

Hərbi peşədə xidmət göstərmək üçün fiziki hazırlıq çox vacibdir. Hər bir gənc adam istəsə, fiziki cəhətdən çox güclü ola bilər. Əgər o öz bədəninin, vücudunun fiziki imkanlarından, doğrudan, səmərəli istifadə etsə, düzgün, doğru həyat təzi keçirsə, mənfi hallara meyli göstərməsə, həmişə sağlam, fiziki cəhətdən güclü olacaqdır. Bu, insanın özü üçün lazımdır. Amma bizim ordumuz üçün, hər bir zabit üçün dövlətə də lazımdır. Ona görə də, bunları da deyərək, mən birincisi, dövlətin bizim gənclərimizə, vətəndaşlarımıza qayğısını ifadə edirəm, ikincisi mən bizim ordumuzun bütün zabit heyətinin, şəxsi heyətinin istənilən tələblər səviyyəsində olması qayğımızı ifadə edirəm. Ancaq fiziki hazırlıqla yanaşı, mənəvi saflıq, mənəvi sağlamlıq da çox vacibdir və böyük yer tutur. Hesab edirəm ki, bu, sizin təlim-tərbiyə işinizdə, bütün müəllim-zabit heyətinin fəaliyyətində əsas yer tutmalıdır.

Özünü hərbi peşəyə həsr edən hər bir gənc anlamalıdır: bu peşəyə özünü nə üçün həsr edir? Çünki hərbi peşə başqa peşələrə nisbətən asan deyil, çətinidir. Nə üçün həsr edir? Demək, Vətəni qorumaq üçün, öz dövlətini, öz millətini qorumaq üçün! Hesab edirəm ki, hərbi təhsil alıb orduda xidmət etmək istəyən gəncin əsas məqsədi budur. Əgər siz hamınız həqiqətən bu məqsədi nəzərə alaraq özünüzü hərbi peşəyə həsr etmək istəyirsinizsə və hərbi məktəbə daxil olub ali hərbi təhsil almaq, bizim orduda, Silahlı Qüvvələrdə xidmət etmək istəyirsinizsə, demək, siz sağlam, mənəviyyata malik olmalısınız.

Sağlam mənəviyyat isə Azərbaycanın müstəqilliyinə sədaqət, Azərbaycan dövlətinə sədaqət, Azərbaycan xalqının bu gününə və gələcəyinə sədaqət, müstəqilliyimizə sədaqət —

bunlardan ibarət olmalıdır. Bu keyfiyyətlərə malik olmayanlar yaxşı olar ki, nə özlərini əziyyətdə salsınlar, nə hərbi məktəbə gəlsinlər, nə də orduda xidmət etsinlər.

Təəssüf ki, bizim orduda hələ bu tələblərə cavab verməyən şəxslər var. Güman edirəm, bunlar bu keçid dövrünün əlamətləridir. Biz bunları aradan qaldıracağıq. Mən bu vəzifəni Müdafiə Nazirliyinin qarşısında, hərbi hissələrin qarşısında dəfələrlə qoymuşam.

Azərbaycanın dövlətinə, müstəqilliyinə sədaqətli olmayan adam, xalqa xidmət etməyi özünə şərəf kimi qəbul etməyən adam Silahlı Qüvvələrdə xidmət edə bilməz. Ona görə də burada təhsil müddətində müəllim-zabit heyəti bu vəzifəni təmin etməlidir. Sizin hər biriniz bilməlisiniz ki, bu mənəvi dəyərlərə, mənəvi keyfiyyətlərə malik olmasanız, bütün başqa biliklərinizə baxmayaraq, siz müstəqil Azərbaycan ordusunun dəyərli zabiti, dəyərli döyüşçüsü ola bilməzsınız.

Mən güman edirəm ki, bu işi daha çox Müdafiə Nazirliyi aparmalıdır. Ali məktəblərdə, o cümlədən bu ali məktəbdə müəllim-zabit heyətinin özünün mənəvi tələblərə, dəyərlərə cavab verməsini təmin etməlidir.

Burada, sadəcə xidmət edib, bu xidmətinə görə maaş alıb, bu məktəbin imtiyazlarından istifadə edib, ancaq dövlətə, millətə, müstəqilliyimizə, dövlət quruculuğuna biganə qalan adamlar belə məktəblərdə işləyə bilməzlər. Təhsil, təlim işi ilə məşğul ola bilməzlər. Ona görə də mən məktəbin komandanlığından tələb edirəm, Müdafiə Nazirliyindən tələb edirəm ki, bu məsələ ilə ciddi məşğul olasınız. Və bəlkə də bu məsələni yüksək səviyyəyə qaldırmaq üçün müəyyən konkret tədbirlər görəsiniz.

İndi bizim ordumuz dünyanın bir çox ölkələrinin orduları ilə əməkdaşlıq edir. Ona görə də bizim ordumuzun beynəlxalq əlaqələri inkişaf edir və inkişaf etməlidir. Ancaq bizim ordu

quruculuğumuzda, xüsusən ali hərbi məktəblərin və bütün hərbi məktəblərin yaranmasında, ordumuzda olan zabitlərin biliyinin, hərbi peşəsinin təkmilləşməsində qardaş Türkiyə Cümhuriyyətinin və onun çox şanlı-şöhrətli ordusunun nümayəndələri bizə daim yardım edibdir, bu gün də yardım edir.

Ona görə mən bu gün fürsətdən istifadə edərək Türkiyə Cümhuriyyətinə, Türkiyə Silahlı Qüvvələrinə və onun Baş Qərargah rəisinə, Azərbaycanda xidmət edən qardaş Türkiyə zabitlərinə və generallarına təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, bu əməkdaşlıq bundan sonra da güclənəcək, daha da genişlənəcəkdir.

Başqa ölkələrin həm təhsil mərkəzlərindən, həm də təcrübəsindən istifadə etmək bizim üçün, yəni sizin üçün vacib məsələlərdən biridir. Ona görə də, Müdafiə Nazirliyi bu bərədə indiyə qədər gördüyü işləri daha da təkmilləşdirməlidir, daha da genişləndirməlidir və lazımi tədbirlər görməlidir ki, Azərbaycan ordusu, Azərbaycan zabiti dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin ordusunun zabitinin səviyyəsində ola bilsin.

Mən bu vəzifələri qarşınızda qoyaraq ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, hərbi məktəblərin təşkil olunma prosesi bundan sonra da inkişaf edəcək və gələcək illərdə bizim hərbi məktəblərimiz daha da yüksək səviyyəyə çatacaqdır.

Burada, sizin hərbi məktəbin yerləşdiyi bu kompleksdə çox böyük imkanlar var. Keçmişdə burada çox yaxşı binalar tikilibdir. Böyük ərazimiz var. Demək olar ki, Azərbaycanda heç bir ali məktəbin, mən təkcə hərbi məktəb demirəm, ümumi ali məktəbin, universitetin bu qədər geniş ərazisi və bu qədər də binaları yoxdur. O vaxtlar bunlar hamısı Sovet ordusuna mənsub idi. Sovet ordusu da öz gücünü daim artıraraq bu kimi məktəblərin maddi-texniki şəraitini inkişaf etdirmək üçün hər il çox işlər görürdü. Ancaq bizim keçid döv-

ründə burada müəyyən durğunluq olubdur. İndi görürəm ki, siz bəzi hissələrdə yaxşı təmir aparmısınız, maddi-texniki təminat işləri görmüsünüz. Amma bu, bütün korpusları, ərazini əhatə etmir. Görülən işləri bəyənirəm, ancaq bundan sonra bütün bu ərazidə olan korpuslar müasir səviyyəyə qaldırılmalı və burada təhsil alanlar, zabit-müəllim heyəti onlardan daha da səmərəli istifadə etməlidirlər.

Dünyada çox peşələr var. Hər bir ölkədə, o cümlədən müstəqil Azərbaycanda da. Amma bütün peşələrdən xalq üçün, millət üçün, hər bir vətəndaş üçün, dövlət üçün ən vacib, ən dəyərli peşə milləti, xalqı, torpağı qorumaq peşəsidir, yəni hərbi peşədir. Siz özünüzü bu işə sərf etməyi qərara almırsınız. Mən sizin bu qərarınızı dəstəkləyirəm və Azərbaycan gənclərini dəvət edirəm ki, onların daha çoxu bu yolu seçsinlər, çünki bu yol şərəfli yoldur, ən şərəfli peşədir. Mən məmnunam ki, Azərbaycan gənclərinin bu peşəyə marağı ilbəlil artır. Biz isə —dövlət, mən, Ali Baş Komandan bu peşənin Azərbaycanda, təhsil sahəsində inkişaf etməsi üçün hər bir şeyi edəcəyik.

İnanıram ki, siz gələcəkdə də heç vaxt heyfəsilənməyəcəksiniz ki, bu peşəni seçmişiniz. İnanıram ki, siz gələcəkdə daha çox iftixar hissi keçirəcəksiniz ki, bu peşəni seçmişiniz. Eyni zamanda inanıram ki, hər bir Azərbaycan vətəndaşı da, bizim müstəqil dövlətimizin cəmiyyəti də bu peşəni seçən adamlara, bu peşə ilə məşğul olan adamlara, bu yolla gedən adamlara daha da böyük hörmət, ehtiramla yanaşacaqlar. Mənim üçün hər bir əsgər, hər bir döyüşçü, hər bir zabit Azərbaycan vətəndaşlarının hər birindən daha da qiymətlidir, daha da yüksəkdir.

Tutduğunuz bu yolda sizə uğurlar arzulayıram. Məktəbi qurtarandan sonra orduya gedəcəksiniz. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, siz orduda, hər bir hissədə daha da

yüksək peşəkarlıq səviyyəsini təmin edəcəksiniz, daha da sağlam ab-hava yaradacaqsınız, daha da sağlam mühit yaradacaqsınız. Çünki siz 4 il müddətində burada təhsil almış, müstəqil Azərbaycan dövlətinin imkanları ilə özünüzü hərbi peşəyə həsr etmiş insanlarsınız. Bu 4 illik təhsilinizin nəticəsini biz hərbi hissələrdə sizin xidmətinizdə görmək istəyirik. O, orada daha da düzgün qiymətləndiriləcəkdir: sizin bu təhsiliniz bizim hərbi hissələrin döyüş qabiliyyətini, döyüş keyfiyyətini, nizam-intizamını və mənəvi təmizliyini nə qədər təmin edəcəkdir. Ümidvaram ki, biz bunların şahidi olacağıq.

Mən sizin hamınıza cansağlığı arzu edirəm. Tutduğunuz bu şərəfli yolda sizə böyük-böyük uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN 83-cü İLDÖNÜMÜNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ MƏRASİMDƏ NİTQ

26 iyun 2001-ci il

Əziz əsgərlər, zabitlər, generallar!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Sizi, bütün Azərbaycan vətəndaşlarını Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin 83-cü ildönümü bayramı münasibətilə ürək-dən təbrik edirəm və Azərbaycan Milli Ordusuna, Silahlı Qüvvələrinə gələcək uğurlar arzulayıram.

Hər bir dövlətin ordusu onun əsas sütunlarından biridir. Deyə bilərəm ki, bəlkə də, onurğa sütunudur. Ordu tarixən həmişə dövlət üçün, xalq, millət üçün ən əziz anlayış olmuşdur. Bu, indi müstəqil Azərbaycan dövlətində də belədir. 83 il bundan öncə Azərbaycanda dövlət müstəqilliyini elan etmiş ilk Xalq Cümhuriyyəti dərhal Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaranması haqqında qərar qəbul etmişdir. Bu, təbiidir.

Heç bir müstəqil dövlət, ölkə ordusuz yaşaya bilməz. Ordu hər bir ölkənin ərazi bütövlüyünün, suverenliyinin və müstəqilliyinin təminatçısıdır. Ona görə də Azərbaycanda dövlət müstəqilliyimizin bərpa olunmasının 10-cu ildönümünü keçirməyə hazırlaşaraq, biz bu gün böyük ruh yüksəkliyi ilə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin bayramını, 83-cü ildönümünü böyük iftixar hissi ilə keçiririk və bununla bir daha həm vətəndaşlarımıza, həm də bütün dünyaya bəyan edirik ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin ona layiq, onun müstəqilliyini qorumağa və möhkəmləndirməyə qadir olan güclü ordusu var.

Müdafiə naziri general-polkovnik Səfər Əbiyev ordunun,

Silahlı Qüvvələrin yaranması və keçdiyi yol haqqında, xüsusən son 10 il ərzində ordu quruculuğu prosesi haqqında ətraflı məlumat verdi. Həqiqət bundan ibarətdir ki, Azərbaycanda ordu quruculuğu dərhal, Milli Ordu, Silahlı Qüvvələr yaradılması haqqında 1991-ci ilin oktyabr ayında qəbul olunmuş qərar əsasında yaranmağa başlasaydı, bəlkə də, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə bizim indi belə ağır vəziyyətə düşməyimiz və çətinliklərlə rastlaşmağımız olmazdı. Təəssüflər olsun ki, o vaxt böyük səhvlərə, xəyanətlərə, cinayətlərə yol verilibdir. Ona görə Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edib dövləti qurarkən və Ermənistanın ondan bir neçə il əvvəl Azərbaycana başladığı təcavüzün qarşısını almağa çalışarkən onun mütəşəkkil, peşəkar ordusu olmamışdır.

Təbiidir, peşəkar ordunun yaranması bir ayda, yaxud bir ildə başa çata bilməz. Ancaq zamanın tələbləri bəzən elə vəziyyət yaradır ki, bir ildə görülən işi bir ayda görmək lazımdır. Bu, mümkündür. Çünki Azərbaycan xalqının tarixi keçmişi, keçən əsrlərdə müxtəlif döyüşlərdə göstərdiyi rəşadət və qəhrəmanlıq nümunələri onun qəlbində daim yaşamışdır. Ona görə də bu hissiyyatları oyatmaq lazım idi, bunları hərəkətə gətirmək lazım idi. Ancaq bu edilməyibdir. Bunlara baxmayaraq, ilk illərdə ordu quruculuğu sahəsində böyük səhvlərin buraxılmasına baxmayaraq, ordu quruculuğuna gec başlamağımıza baxmayaraq, son illərdə ordu quruculuğunda aparılan işlər Azərbaycanda mütəşəkkil, güclü, qüdrətli ordu, silahlı qüvvələr yaratmağa imkan veribdir. Biz bunu Azərbaycanın 10 illik müstəqillik dövründə ən əsas nailiyyətlərdən biri hesab edirik.

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əldə olunandan sonra indiyə qədər keçdiyi tarix, yaşadığı günlər hamıya məlumdur. Ancaq Azərbaycan xalqı, onun yaratdığı dövlət, onun yaratdığı Silahlı Qüvvələr böyük sınaqlardan, çətinliklərdən keçə-

rək, böyük itkilər verərək Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini ilbəlil yaşadıb, möhkəmləndirib, inkişaf etdirib və artıq indi dönməz vəziyyətə gətirib çıxarıbdır.

Biz bu gün ordumuzun vəziyyətindən məmnun ola bilərik. Ancaq hələ ordunu tam yüksək səviyyəyə qaldırmaq üçün, müasir tələblərə, beynəlxalq standartlara çatdırmaq üçün və Silahlı Qüvvələri həqiqətən məğlubolunmaz səviyyəyə çatdırmaq üçün bundan sonra çox iş görməliyik. Bunun üçün bizim indi imkanlarımız var. Bunun üçün ən böyük imkanımız bizim vətənpərvər, vətəninə, müstəqil dövlətinə sədaqətli əsgərlərimizdir, gənclərimizdir.

Biz burada cəbhə bölgəsindən gəlmiş, hərbi məktəblərdə oxuyan gənclərimizi dinlədik. Doğrusu, mən bu işin təşkilatçısı olmağıma baxmayaraq, ordu quruculuğu ilə hər gün məşğul olmağıma baxmayaraq, onların çıxışları, səmimi sözləri və onların verdiyi bəyanatlar məni heyran etdi, məndə çox böyük hisslər yaratdı. Budur, Azərbaycan əsgəri, budur, Azərbaycan ordusunun əsası! Biz artıq bu yolla gedirik. Bizim artıq belə vətənpərvər əsgərlərimiz, zabitlərimiz, gənclərimiz var.

Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, indi özünü hərbi peşəyə həsr etmək istəyən gənclər ilbəlil artır.

Mən bunu xüsusi qeyd etmək istəyirəm, ona görə ki, vaxtilə biz müstəqil olmadığımız zaman, sovet hakimiyyəti dövründə Azərbaycan gənclərinin içərisində özünü hərbi peşəyə həsr etmək istəyənlər az idi. Bəlkə də bunun obyektiv səbəbləri var idi. Çünki gənclər böyük sovet ordusunda xidməti, yaxud orada uzunmüddətli xidməti sevmirdilər, ya da başqa sənətləri bundan üstün tuturdular. Ancaq indi müstəqil Azərbaycanda və xüsusən biz orduda qanun-qayda yaradandan sonra, orduda sistemli olaraq kadr hazırlığına başlayandan sonra hərbi peşəni mənimsəmək və özünü hərbi peşəyə həsr

etmək istəyən gənclərimiz çoxdur. Hesab edirəm ki, bu, bizim ordumuzun bu günü və gələcəyi üçün çox əhəmiyyətli bir hadisədir.

Burada 30 il bundan öncə yaranmış Cəmşid Naxçıvanski adına İxtisaslaşdırılmış Orta Hərbi Məktəb haqqında, indiki Hərbi Lisey haqqında sözlər deyildi. Mən bilirdim. Amma burada o liseyin gənc müdavimi çıxış edərkən, liseyin tarixi haqqında bir neçə söz deyərəkən və həmin məktəbdən, lisey-dən gələcəyə yol alıb, zabit olub, torpaqlarımızın müdafiəsi zamanı şəhid olan insanların adlarını çəkərəkən, milli qəhrəmanların adlarını çəkərəkən, yüksək zabit rütbələrinə çatmış insanların adlarını çəkərəkən görürsən ki, bizim Azərbaycan gənclərində hərbi peşəni mənimsəmək qabiliyyəti çox yüksəkdir. Sadəcə, bunu təşkil etmək lazımdır. Biz o vaxt, o şəraitdə belə bunu təşkil etmişdik. Amma bu gün, müstəqil dövlət şəraitində biz çox geniş, əhatəli hərbi təhsil məktəbləri yaratmışıq, hərbi təkmilləşdirmə məktəbləri yaratmışıq.

Bunlar artıq öz nəticələrini verir və bundan sonra daha da çox verəcəkdir.

Mən bu günlərdə Bakı Ali Birləşmiş Komandanlıq Məktəbini ziyarət edərkən, onun işi ilə, vəziyyəti ilə tanış olarkən çox böyük razılıq hissi keçirdim. Demək, gördüyümüz işlər nəticəsini verir. Orada çox yaxşı şeylər var. Amma hamısından yaxşı o məktəbin kursantlarıdır. Mən orada ayrı-ayrı siniflərdə, laboratoriyalarda onlarla, yaxud onların gənc müəllimləri ilə danışarkən gördüm ki, bizim Azərbaycan ordusunun gələcəyi nə qədər böyükdür və güclüdür. Bir də əsas ondan ibarətdir ki, vaxtilə həmin o Naxçıvanski adına məktəbdə biz ali hərbi məktəblərə kadr hazırlamaq üçün onlara rus dili öyrədirdik. Çünki bütün SSRİ-nin ali hərbi məktəbləri, təbiidir ki, rus dilində təhsil verirdi. Bu məktəbin yaranmasının bir səbəbi də ondan ibarət idi, bizim uşaqlar, gənclər rus

dilini öyrənsinlər ki, gedib SSRİ-nin ali hərbi məktəblərinə daxil ola bilsinlər. O zaman bu tələb var idi. Biz bunu da etdik. Amma indi bizim ordumuzda, məktəblərimizdə, həmin mən gördüyüm məktəbdə, yaxud o liseydə, hərbi hissələrdə hər şey Azərbaycanın dövlət dilində, ana dilində —Azərbaycan dilində keçirilir. Bunun çox böyük əhəmiyyəti var.

Bilirsiniz ki, bir neçə gün bundan öncə mən Azərbaycanın dövlət dilinin, Azərbaycan dilinin tətbiq olunması ilə əlaqədar bəzi məsələlərin təşkil olunması üçün xüsusi fərman vermişəm. Orada çox konkret vəzifələr və müddətlər qoymuşam. Bu, təkcə ordu üçün deyil, Azərbaycanın bütün hakimiyyət orqanları üçündür. Azərbaycanın bütün vətəndaşları üçündür. Azərbaycanın bütün informasiya orqanları üçündür. Bu hamı üçündür. Mən, o cümlədən latın əlifbasına keçmək haqqında konkret müddət qoymuşam. İndi artıq görürəm ki, qəzetlər əl-ayağa düşüblər. Hər qəzet latın əlifbası və kiril əlifbası ilə yazıları hər nömrədə verirlər. Bəs bunu indiyə qədər niyə vermirdiniz?

10 il bundan öncə, 1991-ci ilin gərək ki, oktyabr ayında qərar qəbul olunubdur ki, Azərbaycan latın əlifbasına keçsin. Zaman keçib, hakimiyyətdən biri düşüb, o birisi qalxıb, o birisi düşüb, yenisi gəlib. Ancaq latın əlifbasına keçmək böyük problem olubdur. Bəziləri, hətta mən gördüm, belə fikir ortaya atıblar ki, Heydər Əliyev belə ciddi fərman verib ki, bizim qəzetlərimiz oxunmasın, ya çöksün. Məgər latın əlifbası bir qəzet üçün mü lazımdır? Qəzetlər bu işin balaca hissəsini təşkil edir. Bu, həyatın bütün sahələri üçün lazımdır.

Bəziləri belə fikir söyləyirdilər ki, bunun üçün zaman lazımdır, keçmək çətin olacaqdır. Mən keçmiş, tarixi xatırlayıram, 1923-cü ildə Azərbaycanda ərəb əlifbasından latın əlifbasına keçmək haqqında dekret verilibdir. İki-üç il içərisində Azərbaycanda latın əlifbası bütün hər yerdə tətbiq olunub.

Mən 1929-cu ildə orta məktəbə daxil olmuşam. Mən orada ərəb əlifbasını görmədim. Mən təhsilimi birinci sinifdən latın əlifbası ilə başlamışam. Mən 1939-cu ildə orta məktəbi latın əlifbası ilə qurtarmışam. Ancaq o vaxt qərar qəbul olundu ki, kiril əlifbasına keçsinlər. Bir-iki il ərzində kiril əlifbasına keçdilər. Nə üçün o vaxt bunlar mümkün idi, indi mümkün deyil. Mən fürsətdən istifadə edib, bu barədə ona görə izahatlar verirəm ki, həqiqətən hər kəs Azərbaycanın müstəqilliyini sevirsə, həqiqətən azərbaycanlıdırsa, həqiqətən Azərbaycanda fəaliyyət göstərmək istəyirsə, o, öz doğma ana dilini, Azərbaycan dilini bilməlidir, o dildə yazıb-oxumalıdır və qəbul olunmuş latın əlifbasını mənimsəməlidir.

Ancaq bir tərəfdən, mənim bu fərmanıma, nə təhər deyərlər, cürbəcür rəng verdilər, o biri tərəfdən də bizim hərbi məktəbimiz. Orada hər şey latın əlifbasındadır. Hər şey Azərbaycan dilindədir. Bilirsiniz, bu, hər sahədə böyük inqilabdır. 70 illik sovet hakimiyyətinin süqutundan sonra yaranmış müstəqil dövlətdə, Azərbaycanda hər sahədə ana dilinin, Azərbaycan dilinin tətbiq olunmasını təmin etmək mümkün idi və bundan daha da yaxşı tətbiq etmək olardı. Amma başqalarına nisbətən orduda, Silahlı Qüvvələrdə çətin idi. Çünki əvvəlcədən bizim ordunun əsasını təşkil edən həmin o illər fədakarlığımızın nəticəsində SSRİ-nin ali məktəblərində təhsil almış komandirlər idi. Onlar hər şeyi rus dilində edirdilər. Ona görə də orduda ədəbiyyat, dərslilər —hamısı rus dilində idi. Ona görə orduda bu proses başqa sahələrə nisbətən daha da çətin idi. Bu da real idi. Ancaq sevindirən odur ki, ordu, Silahlı Qüvvələr bu vəzifəni həyata keçirirlər və bütün hərbi məktəblərdə dərslər Azərbaycan dilində keçir. Güman edirəm ki, onlar başqa bütün sahələrdən də vaxtından qabaq —mən avqustun 1-dək vaxt qoymuşam —hər yerdə latın əlifbasını tətbiq edəcəklər.

Ordu yaratmaq, qurmaq asan bir şey deyildir. Əgər nəzərə alsaq ki, sovet hakimiyyəti dövründə bizdə bunun əsası olmayıb, bu, asan bir şey deyildir. Ona görə də ordunun, Silahlı Qüvvələrin yaranmasına, ordu quruculuğuna dövlətin, bütün hakimiyyət orqanlarının xüsusi qayğısı olmalıdır. Azərbaycan dövləti, Azərbaycanın prezidenti, Ali Baş Komandan bu qayğını göstərir və bundan sonra da göstərəcəkdir. Ancaq bu, təkcə məndən asılı deyildir. Hər bir hakimiyyət orqanının kiçik, ya böyük hissəsi, hər bir vətəndaş gərək hər bir sahədə ordu quruculuğuna öz töhfəsini, öz payını versin. Çünki ordu xalqındır. Ordu, Silahlı Qüvvələr xalqın təhlükəsizliyini və müstəqil dövlətin suverenliyini qorumaq üçün lazımdır. Ona görə də bu, ayrı-ayrı təşkilatların işi deyildir. Təbiidir ki, birinci növbədə Müdafiə Nazirliyi, başqa birləşmələr, nazirliklər özləri qarşılarında qoyulan vəzifələri layiqincə yerinə yetirməlidirlər.

Ancaq eyni zamanda hər bir vətəndaşda, birincisi gərək orduya məhəbbət, orduya hörmət olsun və ikincisi, orduya qayğı göstərsin. Ordu ilə, Silahlı Qüvvələrlə əlaqədar olan məsələlərdə başqa bir fikir ola bilməz. Bu, hamı üçün lazımdır. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı üçün lazımdır. Mən bu gün bu sözləri deyərək ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, biz bundan sonra hər tərəfdən belə bir qayğının şahidi olacağıq. Ancaq indiyə qədər görülən işlər və ordunun mövcud vəziyyəti Azərbaycan dövlətinin, hökumətinin orduya göstərdiyi qayğını nümayiş etdirir. Amma mən hesab etmirəm ki, biz bunun hamısını etmişik. Yox. Hər il, yaxud il yox, hər ay yeni-yeni problemlər çıxır. Onları həll etmək lazımdır, onlara qayğı göstərmək lazımdır. Bunu edirik və edəcəyik.

Sizə bildirmək istəyirəm ki, mən bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində, Müdafiə Nazirliyinin Silahlı Qüvvələrində bütün vəzifələri daşıyan bizim hərbiçilərin, hətta mülki və-

təndaşların aylıq maaşlarını və rütbəyə görə aldıkları əlavə pulun miqdarını 50 faiz artırmışam. Ancaq hesab edirəm ki, bizim Silahlı Qüvvələrin zabitləri və bütün şəxsi heyəti bu qayğıya öz işlərini daha da yaxşılaşdırmaqla cavab verəcəklər. Eyni zamanda bəyan edirəm ki, hələ bu da son hədd deyildir. Nə qədər yaxşı xidmət etsəniz, dövlət sizə bir o qədər çox qayğı göstərəcəkdir.

Silahlı Qüvvələrdə xidmət edən insanı başqa vətəndaşlardan ayıran onun hərbi geyimidir. İndiyə qədər Azərbaycanda Silahlı Qüvvələrdə hərbi geyim hələ ki, müstəqil Azərbaycanın xüsusiyyətlərini əks etdirən və dünya standartlarına yaxın olan səviyyəyə gəlib çatmayıbdır. Əksəriyyəti keçmiş sovet ordusundan qalan geyim formalarıdır. Bəziləri onu özləri bir balaca modernləşdiriblər. Məsələn, dünən müdafiə naziri Səfər Əbiyev yanımda olanda dedim, sənin kitelin - azərbaycanca bilmirəm nə deyirlər, - sovet generalının kitelinə oxşayır. Çünki mən də vaxtilə general olanda beləsini geyinirdim. Deyir yox, bu, elə deyildir. Deyirəm, nədir? Deyir ki, burada iki cib artırmışıq. Deyirəm, daha nələr? Deyir, burada da nəşə var. Ancaq bununla onu demək istəmirəm ki, Səfər Əbiyev mühafizəkardır. Əksinə, bizim bütün ordunun, Müdafiə Nazirliyində xidmət edənlərin hamısının Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyi tərəfindən hazırlanmış və təqdim olunmuş geyim formalarına mənim tərəfimdən baxıldı. Onlar mənə dedilər ki, iki ildir dünya təcrübəsini toplayıblar, müxtəlif mütəxəssisləri cəlb ediblər, formaları hazırlayıblar. Təbiidir, mən mütəxəssis deyiləm, sadəcə, həmin formalar nə şəkildədir, mənə nə verdilər, onu təsdiq etdim. Bu gün sərəncam verdim. Bu da sizin bayramınıza yeni bir hədiyyədir.

Ordu qurmaq, Silahlı Qüvvələr yaratmaq böyük bir bina tikmək deyil. Məsələn, bu sarayı görürsünüz. 1970-ci ildə bunu başladığımız, iki il müddətində bu sarayı tikdik. İndi artıq 30 ilə

yaxındır ki, Azərbaycan xalqına xidmət edir. Təbiidir, burada bəzi təmir işləri görülüb, amma bu, tikilmiş bir binadır. Eləcə də başqaları. Amma ordu canlı orqanizmdir. Bizim bütün Silahlı Qüvvələrimiz canlı orqanizmdir. Bu, bir tərəfdən, canlı orqanizm kimi yaşayır, ikinci tərəfdən isə, canlı orqanizm kimi daim inkişaf etməlidir. Ordunu birdəfəlik yaratdın, qurtardın və bununla da iş bitdi - bunu heç zaman demək olmaz.

Ona görə də bizim indiyə qədər gördüyümüz işləri və ordu hissələrində olan vəziyyəti müsbət qiymətləndirərək, mən bu gün sizə deməyi borc bilirəm ki, gərək birincisi, bu sahəyə cavab verən orqanlar ordu quruculuğu ilə hər gün məşğul olsunlar, ikincisi, bu sahəyə kömək edən və bütün başqa sahələrdən bu sahə üçün yardımçı olan təşkilatlar bu işlə məşğul olsunlar. Beləliklə, biz silahlı qüvvələrimizi ilbəlil təkmilləşdirməliyik, onun gücünü artırmalıyıq, peşəkarlıq səviyyəsini yüksəltməliyik, təchizatını ilbəlil yaxşılaşdırmalıyıq.

Elə etməliyik ki, orduda hər bir əsgərin, hər bir zabitin öz biliyini, bacarığını, gücünü, vətənpərvərliyini nümayiş etdirmək üçün həqiqətən imkanları olsun. Ona görə də biz bu sahədə olan nöqsanları da qeyd etməliyik. Onların aradan qaldırılması ilə də məşğul olmalıyıq.

Bu gün bayramdır. Bayram vaxtı daha çox xoş sözlər deyilir, təriflər deyilir. Buna əsas var. Siz də dediniz, mən də dedim.

Ancaq hesab edirəm ki, görülən bu işlər hələ bizim müstəqil dövlətin, Azərbaycanın müstəqilliyinin, suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün təmin olunması üçün yetərli deyildir.

Doğrudur, dərhal bildirmək istəyirəm ki, burada çıxış edənlər dedilər - Azərbaycan bu gün güclü orduya malikdir və Azərbaycanın torpaqlarının qorunmasına qadir olan ordumuz var və Azərbaycan əsgəri bu gün canını verib, şəhid olub. Azərbaycanın müstəqilliyini, torpaqlarını qorumağa ha-

zırdır. Ancaq bununla yanaşı, Azərbaycan əsgərinin, Silahlı Qüvvələrin daha da yüksək səviyyəyə qalxması üçün işlər görmək lazımdır. Bunu Müdafiə Nazirliyi etməlidir. Bunu hərbi hissələrin komandanları etməlidir. Bu, yuxarıdan aşağıya, nazirdən tutmuş ən kiçik komandirə qədər hər birinin vəzifəsidir.

Mən bu gün Prezident kimi, Ali Baş Komandan kimi tələb edirəm ki, bu vəzifələr istənilən səviyyədə, günün tələbatına uyğun olan səviyyədə yerinə yetirilsin. Bunu ona görə deyirəm ki, əldə olunan nailiyyətlərlə yanaşı, müxtəlif səviyyədə olan hərbi hissələrin içində, Müdafiə Nazirliyinin içində, başqa Silahlı Qüvvələrin içində nöqsanlar da var, qüsurlar da var, çatışmazlıqlar da var. Bunlar bizi narahat edir. Şəxsən məni narahat edir.

Doğrudur, bəzi qüvvələr ayrı-ayrı nöqsanları şişirdərək Azərbaycan ordusu haqqında mənfi fikir yaratmağa çalışırlar. Amma bilmirəm, onlar kimə xidmət edirlər. Nə haqla mənfi fikir yaradırsan yarat —istəyirsən Prezident haqqında, istəyirsən hökumət haqqında. Amma ordu haqqında mənfi fikir yaratmaq olmaz!

Bizim vəzifəmiz mənfi cəhətləri görmək, onları aradan qaldırmaq və Silahlı Qüvvələrin şəxsi heyətini daha da ruhlandırmaqdan ibarət olmalıdır.

Hər il bizim orduya yeni çağırış gedir. Orduda xidmət dövrü, yəni gənclərin məcburi hərbi xidməti bir il altı aydır. Ali təhsilli olanlar üçün bir ildir. Mən hesab edirəm ki, bir il altı ay da, bir il də azdır. Ancaq gənclərimizin hamısını ordu xidmətindən keçirmək üçün, hesab edirəm ki, bu cür sistem optimaldır. Ancaq burada nöqsanlar çoxdur. Birinci nöqsanlar hərbi komissarlıqlarda olan nöqsanlardır. Bu, təkcə hərbi komissarlıqlarda yox, bütün Müdafiə Nazirliyində, başdan-ayağa sistemdə olan nöqsanlardır. İndi Azərbaycanda orduda xid-

mət etmək üçün, yeni orduda xidmət yaşına çatmış gənc, fiziki cəhətdən hazırlıqlı övladlarımız var. Hərbi komissarlıqlar hərbi mükəlləfiyyəti təmin edərkən, gərək onları düzgün seçsinlər. Amma təəssüf ki, hərbi komissarlıqlarda bəziləri vəzifələrindən sui-istifadə edib rüsvətخورluq edirlər. Hərbi xidmətə aparmağa çox adam çağırırlar, onun bir hissəsini yəqin ki, şəxsi mənfəət götürərək buraxırlar. Lazım olan hissəsini orduya göndərilər. Ancaq belə olsaydı, dərd yarı idi. Fiziki cəhətdən sağlam və əsgərlik xidməti keçirə bilən adamı kənarda qoyub, —çünki hərbi komissarlıq tərəfindən azad olmaq üçün onun imkanı var, —fiziki cəhətdən zəif, müəyyən xəstəliyi olan gənci orduya göndərmək böyük cinayətdir. Bu faktlar var. Bu, yeni bir şey deyildir. Bu, sovet hakimiyyəti dövründə də belə olubdur.

Mənim yadımdadır, İkinci Dünya müharibəsi zamanı, yəni Böyük Vətən müharibəsi zamanı hərbi komissarlıqlar belə qüsurları edirdilər. O vaxt gənclər sovet ordusuna gedirdi. Amma indi biz öz vətənimizin, xalqımızın, millətimizin ordusuna gedirik. Burada iki məsələ ortaya çıxır. Birincisi, hər bir gənc orduda xidmət etməyi özünün ən böyük vətəndaşlıq və vətənpərvərlik borcu kimi qəbul etməlidir. Gərək biz cəmiyyətdə elə şərait yaradaq ki, orduda xidmət etməmiş gəncin nə qədər başqa keyfiyyətləri olsa da, orduda xidmət etmiş adam ondan üstün tutulmalıdır.

Bəzi valideynlər anlamırlar. Gənclər özləri də anlamırlar ki, bir il, il yarım ordunun sərt şəraitində yaşamaq, xidmət etmək, vətəni qorumağın nə olduğunu qəlbən hiss etmək, o insanların gələcəyi üçün nə qədər lazımdır. Təəssüf, bəzən də belə olur ki, ayrı-ayrı rəhbər işçilər, yaxud imkanlı adamlar öz oğullarını orduya göndərəndə deyirlər ki, bunu burada, aralarda, nə bilim, hansısa təsərrüfat hissəsində, yaxud da başqa yerdə istifadə edin ki, yazıqdır, çox əziyyət çəkməsin.

Amma əksinə, hər bir valideyn, ata, ana anlamalıdır ki, əgər istəyirsə onun oğlu həqiqi vətəndaş olsun, istəyirsə onun oğlu gələcəkdə bütün çətinliklərdən keçə bilsin, uğurlu həyat yaşaya bilsin, o, özü oğlunu orduya göndərməlidir və məcbur etməlidir ki, orduya getsin, xidmət etsin.

SSRİ vaxtı belə bir qərar vardı. Məsələn, orduya çağırılan gəncləri heç vaxt onların yaşadığı ərazidəki hərbi hissələrə göndərmirdilər. Xatirimdədir, Azərbaycandan orduyaildə 60-70 min gənc çağırılırdı. Onları Uzaq Şərqi, Sibirə, yaxud Şimala, başqa yerə göndərirdilər.

Doğrudur, onu da qeyd etmək istəyirəm ki, o vaxt bizə qarşı bir az ayrı-seçkilik var idi. Çünki bizim gənclərin bir hissəsini, bəlkə də çox hissəsini inşaat batalyonlarına göndərirdilər. Mən Moskvada bu barədə bir neçə dəfə etirazımı bildirmişdim. Onda mənə deyirdilər ki, müasir cihazlarla təmin olunmuş hissələrdə xidmət etmək üçün rus dilini yaxşı bilmək lazımdır. Bilmirlər, ona görə də inşaat batalyonlarına göndərirlər.

O vaxtki sistemdə belə idi, hərbi xidmətə gedən gənc əsgər öz evinin yaxınında xidmət etsə, o, həqiqi xidmət edə bilməyəcəkdir. Yadımdadır, hələ o vaxt mən Azərbaycanda rəhbər olanda eşidirdim ki, bəzi adamlar axı məcburdur ki, oğlu hərbi xidmətə getsin-hərbi komissarla danışdı. Bir də gördün deyirdilər ki, filankəsin oğlu Lənkəranda xidmət edir, yaxud da Bakının ətrafında olan hərbi hissələrdə xidmət edir. Yəni o vaxt da belə xəstəlik var idi.

Amma indi belədir ki, bizim orduya çağırılan, səfərbər olunan gənclərimizin hamısı öz ölkəmizdə xidmət edirlər. Ölkəmizin ərazisi o qədər də böyük deyildir. Təbiət nöqtəyindən çox gözəl bir ölkədir. Bizim ölkəmizin çox gözəl təbiəti var. Düzdür, qarlı dağlar var, orada xidmət etmək çətinidir. Başqa çətin yerlər var. Amma xidmət edilən yerlərin

əksəriyyəti çox gözəl, səfali yerlərdir. Gənc nə üçün gedib orada xidmət etməsin? Yenə də deyirəm, burada məsələnin iki tərəfi var. Birincisi, hərbi komissarlıqlarda mövcud olan nöqsanlar, vəzifələrindən sui-istifadə etməsi, ikincisi də ayrı-ayrı imkanlı adamların öz oğlanlarını müxtəlif yollarla hərbi qulluqdan sapındırması. Bizim üçün ikisi də zərərliyədir. Ona görə də mən Müdafiə Nazirliyindən, hərbi komissarlıqlardan tələb edirəm ki, bu nöqsanlar aradan qaldırılsın. Vətəndaşlara isə müraciət edirəm ki, onlar anlasınlar —indi hər bir gənc başqa ölkəyə yox, başqa bir dövlətə yox, öz dövlətinə, öz azad ölkəsinə, müstəqil Azərbaycana xidmət edir. Ona görə də bu, onun şərəf işi olmalıdır. Bunu valideyn də anlamalıdır, hər bir gənc də anlamalıdır.

Təəssüflər olsun ki, hərbi hissələrdə də nöqsanlar var. Bunların hamısını bu bayram günü deməyə ehtiyac yoxdur. Mən Müdafiə nazirinə bu barədə dəfələrlə demişəm. Ancaq bəzi hərbi hissələrdə komandirlər əsgərlərlə yaxşı rəftar etmirlər, onları incidirlər, onlara qanunsuz göstərişlər verirlər. Bu, məsələnin bir tərəfidir. İkincisi tərəfi isə təəssüf ki, bəzi komandirlər ayrı-ayrı əsgərlərdən, hansılar ki, anasının, atasının yanına getmək istəyir, atasız, anasız üç gün də yaşamaq istəmir, onlardan rüşvət alırlar, buraxırlar, gedir bir ay evində qalır. Bunlar var. Heç kəs deyə bilməz ki, bunlar yoxdur.

Bayaq dedim ki, biz ordumuzun mənfə cəhətlərini o qədər açmamalıyıq. Amma bunları açmalıyıq. Bunları açmalıyıq və bunları bildirməliyik. Cəmiyyət də bunları bilməlidir. Hərbi hissələrdə olan komandirlər də bilməlidirlər ki, bu cür nöqsanlara yol verilməməlidir. Mən Müdafiə Nazirliyindən tələb edirəm ki, belə komandirlər vəzifələrindən kənarlaşdırılsınlar və orduda nizam-intizamın möhkəmlənməsini təmin etsinlər.

Ordunun ordu olmasının əsas amili nizam-intizamdır. Heç bir sahədə nizam-intizam ordudakı kimi vacib, əhəmiyyətli

deyildir. Ona görə də ciddi nizam-intizam, hərbi nizamnamənin tam yerinə yetirilməsi vacibdir. Ancaq hər bir hərbi hissədə ciddi nizam-intizam yaratmaq üçün gərək birinci növbədə, hərbi hissənin komandirinin özü intizamlı olsun. Gərək özü nümunə olsun. Əgər özü nümunə olmasa, nizam-intizamı pozsa, deyirlər, bəzi hallarda spirtli içkilərlə, başqa şeylərlə özünü məşğul etsə, əlbəttə, onda əsgər deyəcək ki, komandir bunu edəndə mən nə üçün etməməliyəm. Ona görə mən bu bayram günü tələb edirəm ki, bütün hərbi hissələrdə nizam-intizamı möhkəmləndirək. Bu, birinci növbədə komandirlərdən asılıdır. Komandirlər nizam-intizamı özləri üçün təmin etməlidir, rəhbərlik etdiyi hissədə bunu təmin etməlidir. Bir tərəfdən, əsgərə qayğı göstərməlidir, eyni zamanda ona qarşı tələbkar olmalıdır. Belə olan halda bizim əsgərimiz gedib bir il, il yarım hərbi xidmətini keçəndən sonra tamamilə yeni keyfiyyətlər əldə edəcək, gələcək həyatında bu keyfiyyətlər ona yaşamaq, işləmək üçün kömək edəcəkdir. Lazım olan zaman, onu yenidən orduya çağıran zaman o, həqiqətən dəyərli döyüşçü olacaqdır.

İndi bizim ordunun, Silahlı Qüvvələrimizin vəzifəsi bütün ölkələrdə olduğu kimi, öz ölkəsinin, Azərbaycanın müstəqilliyini qorumaq, suverenliyini qorumaqdır. Ancaq təəssüflər olsun ki, bizim ölkəmiz hələ müstəqillik əldə etmədən, ordu yaranmadan Ermənistanın təcavüzünə məruz qalmış və bu təcavüz də son olaraq Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsinin, 20 faizinin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmasına gətirib çıxarıbdır. İşğal olunmuş torpaqlardan qovulmuş bir milyon vətəndaşımız köçkün, qaçqın vəziyyətində, çoxları çadırlarda ağır vəziyyətdə yaşayırlar. Bu, bizim bugünkü həyatımızın reallığıdır.

Mən bu gün qeyd etmək istəyirəm ki, o illərdə də, hələ bizim ordumuzun formalaşmadığı dövrdə də, hələ Ermənista-

nın təcavüzünün ilk günlərində də Azərbaycanın ayrı-ayrı qüvvələri tərəfindən buraxılan səhvlərə, hakimiyyət mübarizəsinə baxmayaraq, Azərbaycanın qəhrəman, gənc övladları ancaq torpağı qorumaq üçün vuruşublar, döyüşüblər, həlak olublar, şəhid olublar. Şəhid olmaq hər bir insan üçün ən yüksək zirvəyə çatmaqdır. Ancaq istəməzdik ki, bizim gənclərimiz şəhid olsunlar. O qəhrəmanlar ki, o insanlar ki, vuruşlarda, döyüşlərdə şəhid olublar, canlarını qurban veriblər, onlar bizim ordumuz üçün, hər bir əsgər üçün örnək olmalıdır. Mən çox sevindim ki, onların bir qisminin adları burada çəkildi. Bütün hərbi hissələrdə onların fotosəkilləri olmalıdır, tərcümeyi-halları göstərilməlidir. Gənc əsgər, gənc kursant görməlidir ki, bu insan vətəni, torpağı qorumaq üçün şəhid olubdur. Biz isə, bütün xalq şəhid olan övladlarımızın xatirəsini heç vaxt unutmayacağıq. Bu bayram günü onların şəhidliyə qalxmaq şücaətini, onların ruhunu bir dəqiqəlik sükutla yad etməyi xahiş edirəm.

Allah rəhmət eləsin!

Bizim qarşımızda duran bir vəzifə də var. O da şəhid ailələrinə qayğı göstərmək, döyüşlərdə xəsarət almış, əlil olmuş insanlara qayğı göstərməkdir. Bununla da, həm onların ağır problemlərini həll etməli, həm də bu gün orduda xidmət edən gənclərimizə, gələcəkdə xidmət edəcək gənclərimizə nümayiş etdirməliyik ki, Azərbaycanın dövləti, Azərbaycan xalqı heç vaxt Vətən yolunda, torpaq yolunda, müstəqillik yolunda şəhid olmuş vətəndaşımızı, insanı unutmayacaqdır. Bunun çox böyük əhəmiyyəti vardır.

İndi biz Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həll edilməsi ilə məşğul oluruq. Burada deyildi, yeddi il atəşkəs dövrü bizim hərbi quruculuqda böyük imkanlar yaratdı. Eyni zamanda biz atəşkəsi qəbul etdik, ona görə ki, məsələni sülh yolu ilə həll edək və işğal olunmuş torpaqları sülh yolu ilə

azad edək, insanlar həlak olmasın, qan tökülməsin, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa edək. Sizə bəyan edirəm ki, yeddi il bu iki sahədə çox gərgin iş gedibdir.

Ordu quruculuğunda görülən iş göz qabağındadır. Bunun nəticələri burada bəyan olundu. Məsələni sülh yolu ilə həll etmək üçün aparılan işi də bizim ictimaiyyət bilir. Əgər Azərbaycan vətəndaşı bizim apardığımız işə obyektiv, ədalətli münasibət göstərsə, o bilər və təsdiq etməlidir ki, biz bu məsələ ilə hər gün məşğul oluruq. Nə qədər danışıqlar aparmışıq. Şəxsən mənim özüm, müvafiq təşkilatlarımız, müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda, Minsk qrupunun həmsədrləri ilə, Minsk qrupunun təmsilçiləri ilə nə qədər danışıqlar aparmışıq.

Nəhayət, son iki il müddətində Ermənistan prezidenti ilə Azərbaycan Prezidenti arasında bilavasitə görüşlər keçirilibdir. Aprel ayında Amerika Birləşmiş Ştatlarında, Ki Uestdə görüş keçirildi. Ondan əvvəl Parisdə görüş keçirildi. Bu ayın əvvəlində Minskdə görüş keçirildi. Hamı anlamalıdır ki, bu görüşlər adi söhbətlər deyildir. Hər bir görüşdə bizim vəzifəmiz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin olunması, işğal edilmiş torpaqların azad olunması və yerindən-yurdundan didərgin düşmüş insanların öz yerinə qayıtması məqsədi daşıyır. Biz bu barədə ciddi tədbirlər görmüşük. Mən yüksək səviyyələrdə çox kəskin danışıqlar aparmışam. Bu gün də aparıram.

Bu gün Minsk qrupunun həmsədrlərinin Maltada keçirdiyi görüşlər haqqında bəyanat verilibdir. O, mətbuatda dərc olunacaqdır, oxuyacaqsınız. Onlar orada vəziyyəti yenə müzakirə ediblər və məsələnin kompromislər vasitəsilə həll olunması yollarını araşdırıblar. Onlar bəyanatda qeyd edirlər ki, artıq indi üç həmsədr, yəni Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları və Fransa əvvəlki illərə nisbətən səmimi əməkdaşlıq edir. Ola bilər ki, iyul ayında onlar yenə bölgəyə gəlsinlər. De-

mək, bu da onu göstərir ki, baxmayaraq, əvvəlki görüşlərdə biz kompromislər bərsində razılığa gələ bilmədik, böyük dövlətlər —Amerika Birləşmiş Ştatları, Rusiya, Fransa və Minsk qrupuna daxil olan başqa ölkələr bu məsələnin həll edilməsi üçün əlavə səylər qoyurlar.

Mən bu gün bir daha elan edirəm ki, əgər məsələni sülh yolu ilə həll etmək olarsa, başqa yola getmək lazım deyildir. Ona görə də biz bu istiqamətdə öz işimizi aparmışıq, bundan sonra da aparacağıq. Amma bilməlisiniz ki, bütün danışıqlarda, bütün görüşlərdə Azərbaycanın milli mənafeləri müdafiə edilir və müdafiə olunacaqdır.

Eyni zamanda mən bu gün burada həm müdafiə nazirinin, həm də ordu hissələrinin çıxış edən nümayəndələrinin bəyanatını da böyük məmnuniyyət hissi ilə qəbul edirəm ki, əgər bunlar nəticə verməsə, bizim güclü ordumuz, bundan sonra daha da güclənəcək, ordumuz Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarını azad etməyə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa etməyə qadirdir.

Xalq, dövlət orduya ümid edir, orduya güvənir. Ordu isə xalqın, dövlətin dəstəyinə güvənir. Ona görə də xalqın, ordunun birliyi və Azərbaycan dövlətinin ölkənin müstəqilliyini bundan sonra da möhkəmləndirmək, inkişaf etdirmək siyasətini əzmlə aparması, iqtisadiyyatın inkişafı üçün lazımi tədbirlərin görülməsi, Azərbaycanda hərbi quruculuq sahəsində indiyə qədər görülən işlərdən sonra daha da dəyərli işlər görülməsi ona əsas verir ki, həm dövlət, həm xalq, həm də ordu bir istiqamətdə gedir. Bir istiqamətdə də gedəcəkdir.

Dövlət xalqındır, xalq üçündür, millət üçündür. Ordu xalqındır və ordu xalq üçündür, dövlət üçündür, millət üçündür. Güman edirəm ki, bu anlayışlar heç vaxt unudulmayacaqdır.

Biz bu gün Silahlı Qüvvələrin bayramını qeyd edərək, hamımız ümidlə yaşamağı ki, Azərbaycanın dövlət müstəqil-

liyi bundan sonra da möhkəmlənəcək və əbədi olacaqdır. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa ediləcəkdir. Azərbaycanın ordusu bundan sonra daha güclü, daha da qüdrətli ordu olacaqdır.

Hərbi vətənpərvərlik ruhu hər bir insanın qəlbində yaşmalıdır. Əgər vətənpərvərlik hissiyyatı olmasa, o, ölkəsinin vətəndaşı ola bilməz. Hərbi vətənpərvərlik hissiyyatı olmasa, bizim xalqımız bu ağır vəziyyətdən çıxma bilməz. Ona görə də ordu gününü bayram edərək, bizim əsas vəzifələrimizdən biri də Azərbaycanda vətənpərvərlik ruhunu yüksəltmək, ordu-da vətənpərvərlik ruhunu yüksəltmək və hər bir vətəndaşda hərbi vətənpərvərlik ruhunu yüksəltməkdir. Bütün bunların nəticəsində bizim ordumuz güclənəcək, müstəqil dövlətimiz daha da yüksəklərə qalxacaq, Azərbaycan müstəqil dövlət kimi daim yaşayacaqdır.

Yaşasın qüdrətli, güclü Azərbaycan əsgəri, Azərbaycan ordusu!

SƏRHƏD QOŞUNLARININ 82-ci İLDÖNÜMÜNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ YİĞINCAQDA NİTQ

19 avqust 2001-ci il

Əziz sərhədçilər!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Sizi Azərbaycan Sərhəd Qoşunlarının peşə bayramı münasibətilə, Sərhəd Qoşunlarının yaranmasının 82-ci ildönümü münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm, Azərbaycan sərhədçilərinə qarşılarında duran şərəfli vəzifələri uğurla yerinə yetirməyi arzulayıram.

Sərhəd, ərazi bütövlüyü hər bir ölkənin böyük müstəqilliyinin əsasını təşkil edən atributlardır. Təsadüfi deyil ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının prinsiplərinə görə dövlətlərarası münasibətlərdə, ümumiyyətlə, dövlətlərin müstəqilliyinin müəyyən edilməsində hər bir ölkənin ərazi bütövlüyünün toxunulmazlığı və sərhədlərin toxunulmazlığı əsas şərt kimi qoyulubdur.

Məşhur bir ifadə var ki, Vətən sərhəddən başlayır. Bu, həqiqətdir. Ona görə də sərhəd hər bir müstəqil dövlət üçün çox əzizdir, vacib bir sahədir və təbiidir ki, sərhədin qorunmasında xidmət göstərən hər kəs xalqımızın, millətimizin hörmət və ehtiramına layiqdir.

Son əsrlər ərzində, demək olar ki, ilk dəfə 1919-cu il avqust ayının 18-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti müstəqil Azərbaycanın sərhədlərinin qorunması haqqında qərar qəbul etmişdir. Bunun böyük bir tarixi əhəmiyyəti var. Eyni zamanda bu, Xalq Cümhuriyyətinin çox çətin şəraitdə dövlət atributlarının müəyyən edilməsinə nə qədər böyük fikir verdiyini göstərir.

Təəssüflər olsun ki, o vaxt yaranmış sərhəd qoşunları müstəqil dövlətin sərhədlərinin qorunmasına xidmətini göstərə bilməmişdir. Çünki cəmi səkkiz aydan sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut etmişdir. Ancaq həmin o qərarla Azərbaycanda sərhədçilik, sərhəd qoşunları ənənəsi yaranmışdır.

Sonrakı illərdə, sovet hakimiyyəti dövründə Azərbaycanın sərhədləri SSRİ-nin sərhədlərinin bir hissəsi olmuşdur. Azərbaycanın cənub tərəfdə İranla, Türkiyə ilə sərhədləri SSRİ sərhədlərinin tərkib hissəsi olaraq, SSRİ-nin sərhəd qoşunları tərəfindən mühafizə edilmişdir.

Yaşadığı quruluşdan, sistemdən asılı olmayaraq, Azərbaycan XX əsrdə həyatın demək olar ki, çox sahələrində təcrübə toplamış, bilik əldə etmiş və inkişaf etmişdir. Ancaq Azərbaycan müstəqil dövlət olmadığına görə, Azərbaycan xalqı bəzi sahələrdə peşələrə sahib ola bilməmiş və bu ənənə yaranmamışdır. XX əsrdə Azərbaycan xalqı elm, mədəniyyət, təhsil, sənaye, kənd təsərrüfatı sahələrində, demək olar ki, həyatın bütün sahələrində, öz torpağını, öz ölkəsini, öz Vətəninə inkişaf etdirmişdir və xalqımız dövlət müstəqilliyi əldə edərkən çox yüksək bir səviyyədə idi. Ancaq hərbi sahədə, yəni müdafiə sahəsində, silahlı qüvvələr sahəsində, o cümlədən sərhəd qoşunları xidməti sahəsində Azərbaycan xalqı bundan məhrum olmuşdur. Xarici siyasət sahəsində də SSRİ-nin vahid xarici siyasəti olmuşdur. SSRİ-nin vahid silahlı qüvvələri olmuşdur. SSRİ-nin vahid sərhəd qoşunları olmuşdur.

Ona görə də Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edərkən, qeyd etdiyim kimi, həyatın bütün sahələrində böyük təcrübəyə, biliyə, ənənələrə malik olduğu halda, silahlı qüvvələr sahəsində, —əgər bizim daxili-mühafizə orqanlarını istisna etsək, —bu sahədə, xarici siyasət sahəsində təcrübəsi ol-

mayıbdır. Əgər bizim tariximizə baxsanız, SSRİ mövcud olan dövrdə Azərbaycan xalqının nümayəndələrindən, yəni azərbaycanlılardan çox az miqdarda insanlar silahlı qüvvələrdə xidmət edib böyük rütbələrə çatmışlar, sərhəd qoşunlarında xidmət edib yüksək rütbələrə çatmışlar. Yaxud da ki, SSRİ-nin xarici siyasət xidmətində Azərbaycanın hansısa görkəmli, təcrübəli diplomatları olmamışdır.

Bununla onu demək istəyirəm ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra onun çox böyük təməli vardı. Ancaq bu dediyim sahələrdə nə təməl var idi, nə ənənə var idi, nə də təcrübə var idi. Ona görə də bu sahələr tamamilə yenidən qurulmalıdır. Doğrudur, o vaxt, xüsusən İkinci Dünya müharibəsi zamanı, ondan əvvəl də, ondan sonra da Azərbaycan xalqının bəzi nümayəndələri, azərbaycanlılar SSRİ silahlı qüvvələrində hərbi qulluqda olmuşlar, yüksək rütbələrə, general səviyyəsinə çatmışlar. Azərbaycanlılar İkinci Dünya müharibəsində alman faşizminə qarşı mübarizədə öz paylarını vermişlər və qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişlər, yüksək mükafatlara layiq görülmüşlər, yüksək rütbələr almışlar. Ondan sonrakı dövrdə də. Ancaq bunlar çox az olmuşdur. Sərhəd qoşunlarında isə azərbaycanlıların miqdarı, yəni zabit-general heyəti —mən komandan heyətini nəzərdə tuturam —demək olar ki, həddindən artıq az olmuşdur. Doğrudur, o vaxt SSRİ silahlı qüvvələrinə hər il çağırış zamanı Azərbaycandan 70 minə qədər gənc ordu sıralarına səfərbər edilirdi. O cümlədən onların bir qismi sərhəd dəstələrinə göndərilirdi. Amma onlar öz əsgərlik müddətini bitirəndən sonra tərxis olunur, geriyyə qayıdırdılar. Təbiidir ki, iki il, ya üç il əsgərlik etməklə peşəkar hərbiçi olmaq mümkün deyil, peşəkar sərhədçi olmaq mümkün deyildir.

Bunlar mənim xatirimdədir. Çünki mən vaxtilə uzun illər Azərbaycanda dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında çalışarkən,

sonra isə Azərbaycana rəhbərlik edərkən bunların canlı şahidi olmuşam. Ancaq bu, bir azərbaycanlı kimi mənə həmişə narahat edib, həmişə incidibdir. Ona görə ki, bizim xalqımız SSRİ-nin ümumi işlərinə öz üzərinə düşəndən də artıq pay verdiyi halda, azərbaycanlılar hərbi xidmətdə, sərhəd qoşunlarında onlar yüksək vəzifələrə, yüksək rütbələrə çata bilməyiblər. Mən o illər axtarırdım, bəzən tapırdım ki, harada —ya orduda, ya sərhəd qoşunlarında hansı bir azərbaycanlı komandan vəzifəsindədir, zabit rütbəsi var. Harada olmalarından asılı olmayaraq, çalışırdım onlarla təmas quram, onlara qayğı göstərəm.

Belələri Azərbaycanın sərhədlərində də xidmət edirdilər. Amma çox az, çox az. Mən bunu barmaqla saya bilərəm.

Bəlkə də hamısı yadımda deyildir. Amma bunlar çox az idilər. Bilmirəm, Nəsirov buradadır, yoxsa yox. Buradadır.

Xatirimdədir, o, uzun müddət sərhəd qoşunlarında xidmət edirdi. Ancaq nə qədər xidmət edirdisə, xidmətinə görə lazımı vəzifə, rütbə ala bilmirdi. Hətta xatirimdədir, bir dəfə Cənubi Qafqaz Sərhəd Qoşunlarının komandanı general Matrosov mənim yanıma gəlmişdi. Mən ona danışdırdım ki, sərhəd dəstələrində azərbaycanlıları irəliyə çəkmək lazımdır, onlardan istifadə etmək lazımdır. Məqsədim nə idi. Məqsədim o idi ki, bizim azərbaycanlılar bu peşəni də mənimsəsinlər, bundan kənar qalmasınlar. Çünki bu, hər bir millət üçün lazımdır. Hər bir millətin bütün sahələrdə təcrübəli insanları olmalıdır. Mən buna görə çalışırdım. Mən ona bu sözləri söyləyəndə dedi ki, bizdə bir, iki-üç nəfər var, onların da içində Nəsirovun —yəqin, bu sözü desəm, acığına gəlməz, —çəkisi get-gedə azalır. Ona görə də bəlkə biz onu bir azdan sonra təqaüdə göndərdik. Mən dedim bu, düzgün deyil, olmaz! O, elə əvvəldən bəziləri kimi kök adam olmayıbdir. Amma indi həkimlər deyirlər ki, bu, ən yaxşı haldır.

Nəinki burada, hətta Moskvada sərhəd qoşunlarının komandanlığı ilə görüşərkən, Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədri Andropov ilə görüşərkən mən bu məsələləri qoyurdum. İlk dəfə olaraq biz Bakıda Cənubi Qafqazda sərhəd qoşunlarının operativ qrupunun yaradılmasına nail olduq. Nəsirovu oraya komandan təyin etdik və o, orada general rütbəsini ala bildi.

Məsələn, vaxtilə Azərbaycanda, Azərbaycan ərazisində sərhəd qoşunlarının komandanlığı və baş qərargahı yerləşirdi. Onların yerləşdiyi yer də indiki “Cənub” mehmanxanası idi. Amma onların içərisində azərbaycanlılar ya tək-tük idi, ya da yox idi.

Mən o vaxt sərhəd dəstələrinə gedirdim, zastavalarda olurdum, komendaturalarda olurdum, görüşürdüm, onların qarşısında çıxış edirdim. Amma həmişə gözüm salonda axtarırdı — burada azərbaycanlı var, yoxsa yox.

Düzdür, mən bunu zastava komandirindən soruşa bilməzdim. Çünki bu, düzgün olmazdı. O, məni düzgün başa düşməzdi. Amma gözüm axtarırdı. Bax, biz belə bir yol keçmişik. Həm bütün silahlı qüvvələr, yəni Müdafiə Nazirliyi sistemində, həm də sərhəd qoşunları sistemində belə bir yol keçmişik. Ona görə də əgər biz dövlət müstəqilliyini əldə edəndə elm, təhsil, səhiyyə, sənaye, kənd təsərrüfatı sahələrində böyük kadr potensialımız var idisə, Silahlı Qüvvələr sahəsində bizim nəinki böyük, heç kiçik kadr potensialımız da yox idi.

Burada Azərbaycan Sərhəd Qoşunlarının komandanı Elçin Quliyev öz çıxışında qeyd etdi ki, vaxtilə Cəmşid Naxçıvanski adına məktəb yaratmaqla biz azərbaycanlıların hərbi işə cəlb olunmasına şərait yaratdıq. Mən bunu vaxtilə demişəm ki, o məktəbi yaradandan sonra mənə Moskvadan nə qədər təzyiqlər oldu. Çünki bu, o vaxt SSRİ sistemində həqiqət-

tən qeyri-adi bir hal idi. Birincisi, belə bir ixtisaslaşmış orta məktəb heç yerdə yox idi. İkincisi də bu işlərin hamısı Müdafiə Nazirliyinin inhisarında idi. Heç bir respublika özü üçün belə bir məktəb yarada bilməzdi. Amma mən o təşəbbüsü göstərdim, bunu yaratdım, bütün çətinliklərin öhdəsindən gəldim. Moskvadan bir neçə dəfə komissiya gəldi. Mənim qəbul etdiyim qərarları pozmaq istədilər. Ancaq mən onların hamısının qarşısını aldım. Mən indi Elçin Quliyevlə söhbət edəndə bildim ki, o da Naxçıvanski adına məktəbdə təhsil almış, sonra isə Bakı Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbində təhsil almışdır. Budur, Azərbaycan xalqının gələcəyi üçün 1970-ci illərdə mənim gördüyüm işlərin əyani nümunəsi!

Amma təkcə bu deyildir. Bizim ordumuzun, Müdafiə Nazirliyində komandir heyətinin əksəriyyəti Naxçıvanski adına hərbi məktəbi bitirib SSRİ-nin müxtəlif ali hərbi məktəblərində təhsil alanlardır. Biz bununla yanaşı, o vaxt SSRİ-nin təxminən 45-46 ali hərbi məktəbinə azərbaycanlı gəncləri — hansılar ki, fiziki hazırlıq baxımından və bilik cəhətindən orada oxuya bilərdilər - güzəştə qəbul etdirirdik. Bunlar hamısı bu gün üçün bizə lazım idi və lazım oldu.

Ancaq bunlara baxmayaraq, bir də qeyd edirəm ki, bizim ənənəmiz olmayıbdır. Nə yaxşı ki, biz o vaxtlar gələcək haqqında düşünmüşük, bu işləri görmüşük. İndi biz bunlardan istifadə edirik.

Azərbaycanda, həm Silahlı Qüvvələrin, yəni Müdafiə Nazirliyinin formalaşması, həm də Sərhəd Qoşunlarının formalaşması demək olar ki, elə quru yerdən olubdur. Bu da müəyyən çətinliklər yaratıbdir. İkinci tərəfdən də, nəzərə alsaq ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edən zaman Ermənistan silahlı qüvvələri ilə müharibə aparırdı, Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın bəzi hissələrini işğal etmişdi və Azərbaycanın içərisində ictimai-siyasi sabitlik pozulmuş-

du, siz təsəvvür edə bilərsiniz ki, bizim Silahlı Qüvvələr, o cümlədən Sərhəd Qoşunları nə qədər ağır bir şəraitdə formalaşmağa başlayıbdır.

İlk illərdə həm kadr çatışmazlığı, həm təcrübənin olmaması, həm də Azərbaycanda daxili ictimai-siyasi sabitliyin olmaması, ayrı-ayrı silahlı dəstələrin çəkişməsi, hakimiyyət mübarizəsi — bunlar hamısı bu işlərin lazımi səviyyədə təşkilinə maneçilik törədibdir. Bəzən də görüləsi işləri pozubdur, dağıdıbdır.

Son illər, xüsusən biz Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyi təmin edəndən sonra, dövlətçiliyi möhkəmləndirəndən sonra, qanunsuz silahlı dəstələrin qarşısını alandan sonra biz silahlı qüvvələrimizin, o cümlədən Sərhəd Qoşunlarının təşkili ilə ardıcıl surətdə məşğul olmuşuq. Mən bu gün böyük məmnuniyyət hissi ilə bəyan edirəm ki, artıq bizim formalaşmış Sərhəd Qoşunlarımız var və bu qoşunlar da Azərbaycanın sərhədlərinin keşiyində durublar. Düşünürəm ki, bundan sonra daha da əzmlə duracaqlar.

Bu gün Azərbaycan Sərhəd Qoşunlarının üzərinə düşən vəzifə SSRİ vaxtında Azərbaycan ərazisində yerləşmiş SSRİ Sərhəd Qoşunlarının qarşısında duran vəzifədən qat-qat çətinidir. Çünki birincisi, o vaxt sərhəd indikindən xeyli az idi. O vaxt sərhəd yalnız SSRİ-nin İran və Türkiyə ilə sərhədi idi, başqa sərhəd yox idi.

Amma bu məsafədə olan sərhədə nə qədər böyük qüvvə cəlb olunmuşdu. Mən bunların hamısını bilirəm. Bütün sərhəd dəstələrində olmuşam. 41-ci sərhəd dəstəsi Naxçıvanda, 42-ci sərhəd dəstəsi, təəssüflər olsun ki, Hadrutda, — bunun haqqında bir-iki kəlmə deyəcəyəm, 43-cü sərhəd dəstəsi Prişibdə, indi Göytəpə deyirlər, 44-cü sərhəd dəstəsi Lənkəranda, 127-ci əlahiddə dəniz briqadası Bakıda yerləşirdi. Ancaq indi sərhəd nə qədər böyüyübdür. Bütün əvvəlki sərhədin,

SSRİ vaxtı qorunan sərhədin üzərinə sərhədlər gəlibdir. Birincisi, Ermənistanla Azərbaycanın arasında olan böyük sərhəd. Baxmayaraq ki, indi bu sərhəd pozulubdur, ancaq bu, bərpa olunacaq və bu, sərhədçilərin qarşısına gələcəkdə böyük vəzifələr qoyur. İndi bu sərhəd pozulub və Azərbaycanın torpaqlarının o hissəsinin qorunması və ümumiyyətlə, Azərbaycanın erməni işğalından müdafiə olunması Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyinin, Silahlı Qüvvələrinin üzərinə düşübdür. Ermənistan silahlı qüvvələri rayonlarımızı işğal etdiklərinə görə, İranla olan sərhədin təxminən 125-130 kilometr Araz qırağında bəzi rayonları işğal etdiklərinə görə onların nəzarəti altındadır. Ancaq Rusiya ilə, Gürcüstan ilə sərhəd əvvəlki sərhədin üstünə gəlibdir. Ona görə bu gün Azərbaycan Sərhəd Qoşunlarının həm vəzifəsi çox artıbdır və gələcəkdə də get-gedə artacaqdır, həm də məsuliyyət artıbdır.

Mən o vaxt SSRİ-də olan sərhəd dəstələrinin adlarını çəkdim. Bəlkə də çox adam o vaxt buna fikir vermirdi. Adətən, sərhəd dəstələri sərhədə yaxın nöqtələrdə yerləşirdi. Məsələn, Naxçıvanda 41-ci sərhəd dəstəsinin qərargahı sərhəddən cəmi 10 kilometr məsafədə idi. Onu da xatırlatmaq istəyirəm ki, onlar keçmişdən, hələ çar dövründən qalmış kazarmalarda yerləşirdilər. Sonra isə Nəsirov orada komandan olan zamanı xahiş etdilər, mən Azərbaycanın büdcəsindən xüsusi vəsait ayırdım. Orada sərhəd dəstəsinin qərargahı üçün böyük bina tikdilər. İndi Naxçıvanda olan sərhəd dəstəsi orada yerləşir.

Bir o deyil. Başqa yerlərdə də zastavaların, komendaturaların tikilməsində biz sərhəd qoşunlarına Azərbaycanın vəsaiti hesabına kömək edirdik. 42-ci sərhəd dəstəsi əslində Füzuli rayonunun ərazisində olmalı idi. Amma bunu aparıb sərhəddən uzaqlaşdırmışdılar, Hadrut rayonunda yerləşdirmişdilər. Hadrut rayonundan sərhədə məsafə çox uzaqdır. İndi düşünün,

nə üçün? Bəlkə vaxtilə bunu düşünənlər az idi. Amma indi gərək hamı bunu anlaya bilsin. Nə üçün? Çünki o vaxt SSRİ-nin siyasətində bax, bu amillər öz yerini tutmuşdur, məsələn, Azərbaycanda hərbi hissələrin mümkün qədər ermənilər olan yerdə yerləşdirilməsi. Ona da Hadrut sərhəd dəstəsi deyirdilər. Nə üçün Hadrut? Bu da o vaxtın siyasəti idi.

Beləliklə, Azərbaycanın sərhədləri indi bir neçə dəfə artıb-dır. Ona görə də Azərbaycan müstəqil dövlət olaraq sərhədlərin qorunmasını xüsusi vəzifə hesab edir və Azərbaycanın Sərhəd Qoşunlarının gələcək inkişafı bizim üçün çox vacibdir.

Mən bu gün sizinlə danışanda kadr potensialı haqqında dedim. Ancaq bizim sərhədçilərimizin işində çətinlik yaradan məsələlərdən biri də ondan ibarətdir ki, 1989-1990-cı illərdə bəzi adamlar İran ilə olan sərhəddə SSRİ vaxtı qurulmuş çox etibarlı mühəndis-texniki vasitələri dağıtdılar. O vaxt bunlar belə ab-hava ilə yaşayırdılar ki, bəli, biz bu sərhədləri pozub kimnənsə, hara iləsə birləşdiririk. Amma mən bilirəm, sərhədin bir kilometrində mühəndis-avtomatik qurğuların yaradılması üçün nə qədər vəsait sərf olunurdu. O tikanlı simlər ki var, onlar bir neçə cərgə olurdu. Ora toxunan kimi, - onların hamısı elektrik cərəyanı idi, - idarə edilən yerdə məlum olurdu.

Mənim o vaxtdan xatirimdədir, çox hallarda, məsələn, tülkü, ya dovşan, yaxud hansısa bir heyvan gəlib simə toxunurdu. Dərhal həyəcan signalı verilirdi, bilinirdi ki, hansı sahədedir. Orada idarəetmə pultu var idi. Sərhədçilər dərhal onu axtarırdılar, bəzən tapa bilmirdilər.

Elə bilirdilər ki, o adam artıq keçdi getdi. Amma orada nəzarət zolağı elə olurdu ki, oraya adam, yaxud heyvan ayağını basanda izi qalır. Onunla da müəyyən edirdilər ki, burdan insan keçibdir, yaxud heyvan keçibdir. Bu qədər etibarlı idi.

Mənim xatirimdədir, bir dəfə Biləsuvar tərəfdə sərhədi

pozmuşdular. Məlumat verdilər ki, guya dəqiq məlum olub ki, bu, İrandan keçmiş adamdır. Oraya çoxlu qüvvə cəlb olundu. Çünki artıq o, sərhəddə yox idi. Mən özüm də oraya getdim. Çünki əgər sərhəd hissəsində sərhədçilər cavabdeh idisə, ondan sonrakı hissədə isə yerli təhlükəsizlik orqanları cavabdeh idi. Belə məlumat var idi, guya o, sərhəd dəstəsindən artıq keçibdir. İki-üç gün axtardıq. Nəhayət, tapıldı ki, haradasa, hansısa bir dərədə yığılıb və həlak olubdur.

Bilirsiniz, mən bu gün bu faktları ona görə xatırlayıram ki, birincisi, vaxtilə SSRİ dövləti öz sərhədlərini necə etibarlı qoruyurdu və ona nə qədər vəsait xərcləyirdi. İkincisi də, sərhəd dəstəsində xidmət etmək, sərhədçi olmaq, sərhədçi peşəsini daşımaq nə qədər çətindir və nə qədər ağırdır. İllər boyu yaranmış mühəndis-texniki qurğuların o vaxt, 1989-1990-cı illərdə bir-iki günün içərisində dağıdılması indi bizim müstəqil dövlətimizə zərər gətirir.

Burada Elçin Quliyev dedi ki, bəzi yerlərdə onlar bu simləri bərpa edirlər.

Elədirmi?

Elçin Quliyev: Bəli, 300 kilometrini bərpa etmişik.

Heydər Əliyev: 300 kilometr. Amma sizdə onların o vaxtkı idarəetmə sistemi də varmı?

Elçin Quliyev: Xeyr.

Heydər Əliyev: Yoxdur. Siz ancaq bu simləri bərpa edirsiniz ki, həmin simlər keçmək istəyəndə mane olsun. Elədirmi?

Elçin Quliyev: Bəli.

Heydər Əliyev: O simi kəsib keçən adamı sən bilməyəcəksən ki, haradan keçir. Amma o vaxt simi, nəinki kəsən kimi, hətta ona toxunan kimi bilinirdi.

Bax, o vaxtlar, Azərbaycanda hərə-mərcilik dövründə o avantürüst, ağılsız adamların gedib həmin mühəndis-texniki

qurğuları dağıtması, indi sərhədlərin qorunmasında bizə nə qədər zərər vurur. Əgər onlar qalsaydı, təbiidir ki, heç bizim o vaxtkı sistemi bərpa etmək mümkün olmasaydı da, —indi deyir, 300 kilometr də tikanlı simlər çəkiblər, —heç olmasa, o tikanlı simlər qalsaydı, biz indi bu sərhədlərin qorunmasında daha uğurlu işlər görə bilərdik.

Bütün bu tarixə nəzər salaraq, sərhəd qoşunlarının yaranması, təşkil olunması və inkişafında keçdiyi yola nəzər salaraq, mən bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, müstəqil Azərbaycan özünün Sərhəd Qoşunlarının yaranmasında böyük çətinliklərə də rast gəlir. Ancaq indi artıq biz dövlət müstəqilliyimizin 10-cu ildönümünə gedərək, onu qeyd edərək, deyə bilərik ki, sərhədlərin qorunması üçün xeyli işlər görmüşük. Bizim etibarlı zabit heyətimiz də var, əsgərlərimiz də var. Onlar Azərbaycanın, müstəqil Azərbaycanın sərhədlərinin keşiyində cəsarətlə duracaqlar.

Bu gün bayramdır. Həm sərhədçilərdə, həm Milli Təhlükəsizlik Nazirliyində, həm də bizim ictimaiyyətdə heç də belə bir əhval-ruhiyyə yaranmasın ki, biz hər şeyi düzəldə bilmişik. Yox. Düzəldə bilməmişik. Birincisi, ona görə ki, bir çox hallarda bizim imkanlarımız məhduddur. İkincisi də təəssüflər olsun ki, Sərhəd Qoşunlarında xidmət edən bəziləri vəzifəsindən sui-istifadə edir, cinayət yoluna gedir, qaçaqmalçılıqla məşğul olan adamlara şərait yaradır, onlarla əlbir olur, onlara kömək edirlər. Beləliklə, qanunsuz qazanc əldə edirlər. Belə hallar az deyildir. Belə hallar həm sərhəd-buraxılış məntəqəsində var, —o yerdə ki, sərhədçilər gömrük işçiləri ilə birlikdə insanların pasportla keçməsinə təmin edirlər —həm də sərhədin başqa hissələrində var. Siz onları yaxşı bilirsiniz. Biz bunları müzakirə etmişik. Mən bunu artıq geniş izah etmək istəmirəm. Ancaq bunlar var. Bunlar da bizi narahat edir. Məsələn, o iki əsgər sərhədi qoruyarkən şəhid ol-

dular və sizin təqdimatınızla mən onların “İgidliyə görə” medalı ilə təltif edilməsi haqqında fərman imzaladım. Belə nümunə də var. Ancaq təəssüflər olsun ki, belə nümunə azdır. Mən istəmirəm ki, bizim əsgərlərimiz şəhid olsunlar.

Amma istəyirəm ki, bizim əsgərlərimiz Azərbaycanın sərhədlərinin keşiyində möhkəm dursunlar, öz vəzifələrini yerinə yetirsinlər. Onda onlar Azərbaycan sərhədlərini pozanların əksəriyyətinin qarşısını alarlar. Amma əgər hansı bir şəraitdə hadisə baş vermiş olsa, onlar xalq, Vətən yolunda şəhid olacaqlar. Şəhidsiz Vətən yoxdur, şəhidsiz millət yoxdur, şəhidsiz xalq yoxdur. Ona görə də gərək bu gün sizin işinizə verilən bu müsbət qiymətdən özünüz üçün nəticə çıxarsınız. Nəticə də ondan ibarət olmalıdır ki, siz işinizdə olan ciddi nöqsanları aradan qaldırmalısınız.

Son vaxtlar bizim Sərhəd Qoşunlarında yaranmış qanunqayda və vəzifələrin yerinə yetirilməsində göstərilən cəhdlər məndə ümid yaradır ki, onlar qüvvələrinin az olmasına baxmayaraq, vəsaitin az olmasına baxmayaraq, artıq bir çox işlər görüblər. Ancaq bu, onların gördüyü işlərin başlanğıcıdır. Gərək bundan sonra çox işlər görülsün.

Bilirsiniz, sərhədlərin qorunması dövlət müstəqilliyinin təmin olunması ilə bağlıdır. Burada həm sərhəddən casusların, təxribatçıların keçməsi və onların ölkəmizdə casusluq etmək, təxribat etmək hallarının qarşısı alınmalıdır. Milli Təhlükəsizlik Nazirliyində artıq belə faktlar çoxdur. Yəni onların qarşısı alınmışdır —ya sərhəddə yaxalanıblar, yaxud da, təəssüflər olsun, sərhədi keçərək Azərbaycan ərazisinin bəzi yerlərində öz fəaliyyətlərini, öz ölkələrinin xüsusi xidmət orqanlarının göstərişlərini yerinə yetirərkən ifşa olunublar, məsuliyyətə cəlb ediliblər. Ancaq deyə bilmərəm ki, bütün casuslar yaxalanıb, yaxud da ifşa olunublar. Bu barədə həm Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi, həm də Sərhəd Qoşunları hələ çox işlər görməlidirlər.

Son vaxtlar bütün dünya üçün, o cümlədən bizim üçün çox aktual problem beynəlxalq terrorizmdir. Beynəlxalq terrorizmlə mübarizə indi artıq qlobal şəkil alıbdir. Bu, indi hamını, Avropa ölkələrini də, başqa ölkələri də narahat edir.

Beynəlxalq terrorizm birinci növbədə, sərhəddən keçən terrorçular vasitəsilə həyata keçirilir. Onlar ya nəzarət-buraxılış məntəqəsindən keçə bilir, yaxud da sərhədin bir hissəsini pozmaqla buna nail olurlar.

Dini ekstremizm də böyük təhlükələrdən biridir. Biz görürük, müşahidə edirik ki, son illər bu, təkcə Azərbaycanda yox, Avropanın cənub hissəsində, hətta şimala qədər yerlərdə də böyük zərbələr vurur. Biz Azərbaycanda dini ekstremizmlə, fanatizmlə ciddi mübarizə aparmalıyıq. Azərbaycan Konstitusiyası hər bir vətəndaşa vicdan azadlığı hüququ verir. Amma təkcə hüquq verməklə qurtarmayıbdır. Azərbaycan dövləti həm də bunu təmin edir. Dilindən, milliyyətinə asılı olmayaraq, hər bir insan öz vicdan azadlığını həyata keçirmək imkanına malikdir. Bunun üçün çoxlu dini müəssisələr yaranıbdir, məscidlər tikilibdir və başqa işlər görüldür. Ancaq biz yol verə bilmərik ki, din pərdəsi altında, fanatizm yolu ilə təxribatlar aparılsın, bizim insanlarımız, xüsusən gənclərimiz belə təhlükəli və dəhşətli işlərə cəlb olunsun. Çünki belə hallar bizim xalqımıza vurulan zərbədir və bizim dövlətçiliyimizə vurulan zərbədir. Biz bunların qarşısını almalıyıq.

Narkotiklərin hazırlanması və müxtəlif sərhədlərdən Avropa ölkələrinə, başqa ölkələrə keçirilməsi də son illər genişləniibdir. Burada Azərbaycan da istisna deyildir. Bizim hüquqmühafizə orqanları Azərbaycanda narkotik vasitələr alveri edən adamların bir çoxunu yaxalayıb ifşa edə biliblər. Sərhədçilər qaçaqmalçılıq vasitəsilə, yaxud da buraxılış məntəqələrindən narkotik maddələrin keçirilməsi hallarının qarşısını

nı alıblar. Ancaq bu, heç də o demək deyil ki, biz bu dəhşətli halla mübarizəni tam təşkil edə bilmişik. Yox. Bu, bir tərəfdən insanların səhhəti üçün zərərliyədir. İkinci tərəfdən, narkobiznes, narkotik maddələrin hazırlanması və gizli yolla müxtəlif ölkələrə keçirilib satılması beynəlxalq terrorizm təşkilatlarının vəsait mənbəyidir. Ona görə də bu məsələyə çox geniş baxmalıyıq. Bunun hər iki tərəfi bizim üçün təhlükəlidir.

Birincisi, biz xalqımızın sağlamlığını qorumalıyıq, ikincisi də xüsusən, gənclərin bu narkotik maddələrdən istifadə etməsi meyllərinin qarşısını almalıyıq. Təəssüf ki, bu meyllər var və axır zamanlar artıbdır. İkinci tərəfdən, beynəlxalq terrorizmlə mübarizə məqsədilə narkotik maddələrin müxtəlif vasitələrlə Azərbaycana keçirilməsi və Azərbaycandan başqa ölkələrə keçirilməsinin qarşısı alınmalıdır. Ona görə də bizim sərhəd qoşunlarının qarşısında, milli təhlükəsizlik orqanlarının qarşısında hüquq-mühafizə orqanlarının qarşısında bu sahədə böyük vəzifələr var. Mən görülən işləri qiymətləndirirəm. Amma bu gün çatışmazlıqları, nöqsanları da etiraf etməyə bilmərəm. Düşünürəm ki, siz bunlardan nəticə çıxaracaqsınız.

Bütün bu vəzifələri yerinə yetirmək üçün bütün Silahlı Qüvvələrdə, o cümlədən Sərhəd Qoşunlarında gərək hər bir əsgər, hər bir zabit, hər bir komandir müstəqil dövlətinə, doğma Vətəninə, millətinə, Azərbaycan dövlətçiliyinə sadıq olsun. Zabitlərin, komandirlərin borcu ondan ibarətdir ki, birincisi, özləri bu sədaqəti özlərində yaratsınlar və nümayiş etdirdinsinlər. İkincisi, gənc əsgərlərin təlim-tərbiyə işində bu məsələləri ön sırada tutsunlar və buna nail olsunlar.

Millətə, dövlətə, dövlətçiliyə sədaqət çox geniş məfhumdur. Bəziləri bunun əksini ancaq dövlətə, sadəcə, birbaşa xəyanət kimi anlayırlar. Təbiidir ki, xəyanət ən təhlükəlidir.

Ancaq eyni zamanda vətəninə, millətinə sədaqət hər bir şəxsin yüksək mənəviyyata malik olmasındadır. Əgər insan yüksək mənəviyyata, mütərəqqi ənənələrə, Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinə, mentalitetinə sahib olmasa, hesab edirəm ki, onun Vətəninə, xalqına sadıqlığı natamam olur. Ona görə də gerek bizim bütün silahlı qüvvələrdə, o cümlədən sərhəd dəstələrində bu məsələ ön planda olsun. İdeoloji iş hər yerdə olmalıdır. Təlim-tərbiyə hər yerdə olmalıdır. Ancaq silahlı qüvvələrdə, yəni orduda, sərhəd qoşunlarında bu, daha da çox olmalıdır.

Çünki Azərbaycanın dövlətçiliyinin, müstəqilliyinin və yaranmış bugünkü ictimai-siyasi sabitliyin təminatçısı Azərbaycanın Silahlı Qüvvələridir, Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanlarıdır. Azərbaycanın Sərhəd Qoşunlarıdır. Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyidir. Siz bunu bilməlisiniz və ən əsas vəzifə kimi qəbul etməlisiniz.

Silahlı Qüvvələr siyasi cəhətdən bilikli, hazırlıqlı olmalıdır. Bu da o deməkdir ki, Azərbaycanın Konstitusiyasını yaxşı bilməlidirlər, qanunlarını yaxşı bilməlidirlər. Bilməlidirlər ki, Azərbaycanın dövlətçiliyi nədən ibarətdir, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi xalqımızın, millətimizin bu günü və gələcəyi üçün nə qədər qiymətlidir və Azərbaycanda yaranmış ictimai-siyasi sabitliyin qorunması və daha da möhkəmlənməsi nə qədər vacibdir. Ona görə də ideoloji iş bu məsələlər ətrafında getməlidir.

Təbiidir ki, bizim Silahlı Qüvvələrimiz böyük siyasi potensiala malik olaraq, hansısa bir siyasi hərəkata qoşula bilməzlər. Ona görə də silahlı qüvvələrə ayrı-ayrı partiyalara, yaxud müxtəlif siyasi qruplara məxsus olan adamların soxulmasının, təxribat işlərinin aparılmasının qarşısı alınmalıdır. Biz sizə arxalanırıq, sizə ümid edirik və inanıram ki, siz bu etimadı həmişə doğruldacaqsınız.

Biz bu gün qeyd etdik ki, Azərbaycan indi öz dövlət müstəqilliyinin onuncu ildönümünü qeyd edərək, bu on ilin tarixini də təhlil edir. Təəssüflər olsun ki, — mən bunu bir neçə dəfə demişəm, sizin qarşınızda da deməyi artıq hesab etmirəm, —Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edən zaman Ermənistanın təcavüzünə məruz qalmışdı, müharibə aparırdı və Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycan ərazisinin bir qismini işğal etmişdir. Bunun səbəbi bir tərəfdən, Azərbaycanın torpaqlarının müdafiə edilməsi üçün məsul şəxslərin lazımi tədbirlər görməməsi idi. İkinci tərəfdən isə Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyin pozulmasından istifadə edərək, Ermənistan silahlı qüvvələri torpaqlarımızın bir çox hissəsini tamamilə asanlıqla, bizim tərəfimizdən, demək olar, heç bir müqavimətə rast gəlmədən işğal etmişdir.

Ona görə də biz o dövrün acı nəticələrini yaşayırıq. Bundan sonra Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyin pozulmasına yol verilə bilməz. 1993-cü ildə Azərbaycan yanırdı. İndi 8 il ötübüdür. Belə şeylər, təəssüflər olsun ki, tez unudulur. Bəzi gənclərimiz heç o vaxtı bəlkə yaxşı bilmirlər. Çünki indi 18 yaşlı olan gəncin o vaxt 10 yaşlı vardı. Ola bilər, heç anlamırdı ki, bu nədir. Amma təəssüf ki, başqa yaşa mənsub olan insanlar da unudurlar —keçdi, qurtardı. Düşünməzlər ki, ölkəmiz öz coğrafi-strateji vəziyyətinə, müstəqil siyasət apardığına görə, böyük təbii sərvətləri olduğuna görə, müxtəlif yerlərdən Azərbaycana qarşı müxtəlif təxribat əməliyyatları da im olacaqdır. Onun üçün də Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitlik, sağlam mühit, xalqın birliyi bütün bu çətinliklərin qarşısını almaq üçün əsas şərtidir.

Bizim güclü ordumuz var. İndi yaxşı təşəkkül tapmış sərhəd qoşunlarımız var. Artıq lazımi səviyyəyə çatmış hüquq-mühafizə orqanlarımız var, milli təhlükəsizlik orqanımız var. Ancaq bu, o demək deyil ki, biz bununla kifayətlənməliyik

və Azərbaycana müxtəlif yerlərdən olan bütün təxribatların və ölkənin daxilində yenidən ictimai-siyasi sabitliyi pozub öz məqsədlərinə nail olmaq istəyənlərin qarşısını almamalıyıq, yaxud buna biganə qalmalıyıq. Təəssüflər olsun ki, bəzi adamlar tərəfindən belə biganəlik göstərilir.

Azərbaycanda Konstitusiyanın təsbit etdiyi bütün müddəalar həyata keçirilibdir. Azərbaycan hüquqi, demokratik dövlətdir və bu yolla inkişaf edir. Ölkəmiz Avropa Şurasına daxil olubdur. Azərbaycanda bütün sahələrdə islahatlar keçirilir. İqtisadi sahədə aparılan islahatlar öz müsbət nəticələrini veribdir. Respublikamızın iqtisadiyyatı inkişaf dövrünə keçib. İnsanların rifah halı günü-gündən yaxşılaşır və bundan sonra da yaxşılaşacaqdır. Yəni Azərbaycan tutduğu bu yol ilə ardıcıl surətdə gedir və gedəcəkdir. Ancaq buna mane olmaq istəyənlər də var. Ayrı-ayrı qüvvələr müəyyən təbəqələri qızışdırıb ictimai-siyasi sabitliyi pozmağa çalışırlar.

Azərbaycanda bir milyondan artıq məcburi köçkün, qaçqın yaşayır. Dünyanın heç bir ölkəsində belə şey yoxdur. İndi humanitar yardımlar azalır. Ona görə də iki gün bundan öncə mən məcburi köçkünlərə hər ay 906 milyon manat vəsait ayrılması haqqında sərəncam verdim ki, kəsilən humanitar yardımların əvəzi təmin edilsin və insanlar əvvəllər aldıkları ərzaq məhsullarını bundan sonra da ala bilsinlər. Mən bu günlərdə bir neçə başqa tədbirlər də görəcəyəm. Ancaq buna baxmayaraq, bəzi qüvvələr demokratiya pərdəsi altında gecəgündüz öz mətbuat orqanlarından istifadə edərək, yaxud ayrı-ayrı bölgələrdə təxribatçı işlər görərək Azərbaycandakı ictimai-siyasi sabitliyi pozmaq istəyirlər. Buna heç vaxt yol verilməyəcəkdir. Heç vaxt! Mən hesab edirəm ki, Azərbaycan dövlətinin gücü ondadır ki, o, ümumxalq etimadını bu 8 ildə doğruldub və bundan sonra da doğruldacaqdır.

Həmin qüvvələr orada-burada cürbəcür şeyiələr,

uydurmalar yayırlar ki, payızda hakimiyyət dəyişikliyi olacaqdır. Kimsə “X” günü icad edibdir ki, hakimiyyətə gələcəklər. Hansısa partiyanın, qüvvənin hakimiyyətə gəlməsinə heç kəs mane olmur. Ancaq bu, demokratiya yolu ilə, seçki yolu ilə olmalıdır. Amma o adamlar ki, indi qəzetlərdə müraciət edib insanları itaətsizliyə dəvət edirlər, dövlətə qarşı çıxışlar etməyə dəvət edirlər, onlar demokrat hesab oluna bilərlərmi? Onlar təxribatçıdırlar, cinayətkarıdır. Nə “X” günü, nə payız, nə filan — bunlar hamısı boş sözlərdir. Sadəcə, bu da təxribatın bir yolu, bir üsuludur. Beləliklə, bəzi insanlarda ayrı-ayrı fikirlər, çəşnəlik yaratmaq istəyirlər. Amma yarada bilməzlər. Belə bir məsəl yadıma düşür: “ac toyuq yuxusunda darı görür”. Onlar da buna bənzəyirlər.

Bu günlərdə hansısa bir qəzetdə oxudum ki, bir müxalifətçi deyir ki, Azərbaycanda postsovet məkanında ən güclü müxalifət var. Hansı güclüdür, hansı gücsüzdür, onu heç kəs öncə bilməz. Bəzi adamlar hesab edirlər, dünyada hamıdan ağıllı, hamıdan güclüdürlər. Bu da ona bənzəyir. Ancaq mən isə onu deyə bilərəm ki, Azərbaycanda postsovet məkanında ən mənəviyyətsiz müxalifət var.

Müxalifət demokratiyanın təbii bir hissəsidir. Müxalifət olmayan yerdə demokratiya ola bilməz. Ancaq demokratiyanı təhrif etmək və demokratiyanı pozmaq, insanlarda müxtəlif fikirlər yaratmaq bunlar mənəviyyətsizliqdır. Kim hakimiyyətə gəlmək istəyirsə, 2003-cü ili gözləsin. 2003-cü ildə prezident seçkiləri olacaqdır. Ancaq onlar da bilsinlər ki, mənimlə, Heydər Əliyev ilə qarşılaşacaqlar.

Mən bu gün sərhəd qoşunları ilə, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin şəxsi heyəti ilə və Azərbaycanın burada iştirak edən dövlət adamları ilə yenidən görüşməyimdən çox məmnunam. Mən bu binaya girəndə həmişə iftixar hissi keçirirəm. Bir ona görə yox ki, mən keçmişdə uzun illər bu sistemdə işləmişəm

və onu da həyatımın ən gözəl hissələrindən biri hesab edirəm. Mənim biliyim, təcrübəm və məndə olan başqa —indi özüm haqqında demək istəmirəm —xüsusiyyətlər hansı ki, məni bütün çətinliklərdən keçirdi və bu günə gətirdi, bunların çoxunu o illərdə almışam. Ancaq mən fəxr edirəm ki, o vaxt belə bir gözəl binanın tikilməsinin, başa çatmasının təşəbbüskarı olmuşam. Nəinki təşəbbüskarı olmuşam, bunun üçün vəsaitlər ayırmışam, nəzarət etmişəm. İndi mən buraya gəlib görürəm, nə gözəldir. Amma bilmirəm, keçmişdə işləyən adamlar indi burda var, yoxsa yox, —mən Yusifzadəni görürəm, başqalarını görürəm. Biz hansı binada işləyirdik. Keçmişdə, nə bilim, hansısa paroxod şirkətinin binaları idi, nə idi. Biz o binada işləyirdik. O vaxt belə bir salon harada idi?

Yadımdadır. Ziya, sən xatırlayırsan, biz dəhlizi kəşib orada özümüz üçün zal etmişdik. Doğrudur, o vaxtlar bizim orqanımızın gözəl sarayı var idi—Dzerjinski adına klub. İndi Şəhriyar adınadır. Onu da o vaxtlar təhlükəsizlik orqanları yaradıblar. Bizim əsas tədbirlərimiz orada keçirdi. Ancaq bizim işlədiyimiz bina yararsız halda idi.

Ona görə 70-ci illərdə mən düşündüm ki, nəhayət, neçə illər keçibdir, bizim bu təşkilat, vacib orqan üçün yeni bina tikmək lazımdır. Mən binanın layihəsinə baxdım, lazımi vəsaitlər ayırdıq, tikinti başlandı və nəhayət, buna nail olduq. Mən sevinirəm. Ona görə ki, məni düzgün başa düşün, bu da əsərlərimdən biridir. Amma təkcə buna görə yox. Sevinirəm, ona görə ki, indi bizim çox vacib, çox ağır işlərlə məşğul olan Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin öz vəzifələrini yerinə yetirmək üçün yaxşı şəraiti vardır.

Mən inanıram ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədi olacaqdır. Mən inanıram ki, bundan sonra Azərbaycan bir müstəqil dövlət kimi bütün təsisatlarını, bütün orqanlarını təkmilləşdirəcək, inkişaf etdirəcək və Azərbaycan xalqının,

millətimizin mənafelərinin bütün sahələrdə qorunması və təmin olunması üçün lazımi işlər görməyə qadir olacaqdır.

Bir də qayıdıram Sərhəd Qoşunlarına. Onlar ön sıradadırlar. Sülh vaxtı bütün qoşun hissələrindən ön sırada olanlar sərhədçilər olurlar. İnanıram ki, bizdə də sülh yaranacaq, işğal olunmuş torpaqlarımız azad ediləcək, köçkünlər öz yerlərinə —yurdlarına qayıdacaqlar. Azərbaycanın sərhədləri bərpa ediləcək və ərazi bütövlüyü təmin olunacaqdır. Ona görə də gərək bizim sərhəd qoşunları gələcək günlərə ciddi hazırlaşsınlar.

Azərbaycan əsgəri, Azərbaycan zabiti, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində xidmət edən hər bir kəs millətinə, Vətəninə, torpağına, dövlətinə, xalqına daim sədaqət hissi ilə yaşamaqdır, işləməlidir. İnanıram ki, Azərbaycanın Sərhəd Qoşunlarının bütün şəxsi heyəti —əsgərlər də, zabitlər də, generallar da cəsurluq, rəşadət, qəhrəmanlıq, yüksək peşəkarlıq nümunələri göstərəcəklər və Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin içində nümunə olacaqlar.

Mən sizin hamınızı bir daha təbrik edirəm. Təbrik sözlərini sərhədlərimizin keşiyində duran əsgərlərə, sərhədçilərə göndərirəm. Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Sərhəd Qoşunları, hər bir sərhədçi Azərbaycan dövlətinin onlara göstərdiyi bu etimadı doğruldacaqdır. Sağ olun.

AZƏRBAYCAN ALİ HƏRBİ MƏKTƏBİNİN BİRİNCİ BURAXILIŞINA HƏSR OLUNMUŞ MƏRASİMDƏ NİTQ

28 avqust 2001-ci il

Türkiyə Cümhuriyyəti Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi ordu generalı hörmətli cənab Hüseyn Qıvrıqoğlu!

Türkiyə Cümhuriyyətindən Azərbaycan qonaq gəlmiş hörmətli generallar, zabitlər, dostlar!

Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbinin hörmətli müəllim-professor heyəti!

Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbinin ilk məzunları və bütün kursantları!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Bu gün müstəqil Azərbaycanın həyatında tarixi hadisə baş verir. Azərbaycanın ordu quruculuğunda yeni bir mərhələ başlayır. Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbi son illər təkmilləşərək, inkişaf edərək, nəhayət, özünün ilk məzunlarını buraxır. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri, Azərbaycan Ordusu böyük gənc zabit korpusu ilə tamamlanır. Bunlar hamısı son on il içərisində Azərbaycanın müstəqilliyi naminə, dövlətçiliyi naminə, Azərbaycanın müdafiə imkanlarının qüvvətlənməsi naminə görülmən görkəmli işlərdən biridir.

Ordu quruculuğu asan iş deyildir. Müstəqillik əldə etmiş hər bir ölkə, azadlığa çıxmış hər bir xalq öz dövlətinin bütün təsisatlarını yaradır. Məlumdur ki, ötən illərdə müstəqil Azərbaycan bütün təsisatları yaradıb. Müstəqil dövlət kimi, hüquqi-demokratik dünyəvi dövlət kimi Azərbaycan artıq öz hakimiyyət orqanlarını yaradıb, onlar səmərəli fəaliyyət gös-

tərir və Azərbaycanın müstəqilliyinin inkişaf etməsi üçün, dövlətçiliyinin möhkəmlənməsi üçün üzərinə düşən vəzifələri yerinə yetirirlər.

Bu sırada görülən bütün işlərdən ordu quruculuğu ən çətin, ən mürəkkəb sahədir. Əgər nəzərə alsaq ki, Azərbaycan on il bundan öncə dövlət müstəqilliyini əldə edəndə Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzünün qarşısını almaq üçün müharibə edirdi və onun mütəşəkkil hərbi hissələri, ordusu yox idi, onda, təsəvvür etmək olar ki, bu illərdə Azərbaycanda ordu quruculuğu sahəsində nə qədər böyük, ağır və çətin yol keçmişik.

Təəssüflər olsun ki, Azərbaycan keçmiş əsrlərdə müstəqil olmadığı kimi, özünün müstəqil ordusu da olmayıbdir. Yəni ordusu, Silahlı Qüvvələri olmayıbdir. Əgər Azərbaycan müstəqillik əldə edəndə bütün başqa peşələrdə böyük kadr potensialına malik idisə, ordu sahəsində Azərbaycan bundan məhrum idi. Ona görə ordunu qurmaq, yaratmaq hər bir əsgərə hərbi peşəni anlatmaq və nizami ordu yaratmaq üçün zabıt kadrları hazırlamaq bunlar böyük iradə, böyük səylər tələb edirdi. **Amma indi bütün Azərbaycan xalqı fəxr edə bilər ki, artıq biz bu sahədə də məqsədlərimizə nail olmaqdayıq.**

Azərbaycanda müstəqil Azərbaycan dövlətinin Hərbi Məktəbinin yaranması çətin bir proses idi. Doğrudur, bizim keçmişdə sovet ordusunda xidmət edən müəyyən zabıtlərimiz var idi. Bizim 70-ci illərin əvvəllərində yaratdığımız Naxçıvanski adına Hərbi Liseyimiz var idi. Bunlar hamısı hərbi kadrların hazırlanmasında müəyyən qədər əsas yaratmışdır. Ancaq milli Silahlı Qüvvələrin, milli ordunun, gərək, milli Ali Hərbi Məktəbi də olaydı. Biz bu işə başladığımız, bu işi təşkil etdik. İndi onun gözəl bəhrələrinin şahidiyik.

Böyük məmnuniyyət hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki,

Türkiyə Cümhuriyyəti ilə Azərbaycan arasında yaranmış əməkdaşlıq bizim bu işdə nailiyyətlərimizin əsasını təşkil edir. Çünki keçmiş zamanlarda bizim zabitlərin aldığı hərbi təhsil indi müstəqil Azərbaycanın həyatı üçün, müasir dövr üçün heç də yetərli deyildir. Ona görə də yeni Ali Hərbi Məktəb yaratmaq lazım idi. Bu məktəbdə tələbələrin təhsil alması üçün lazımı şərait yaratmaq lazım idi. Ən əsası da, yüksək səviyyəli hərbi biliyə malik olan müəllim heyəti yaratmaq lazım idi. Bunların hamısının həyata keçirilməsində Türkiyə Cümhuriyyətinin Silahlı Qüvvələri Azərbaycana böyük yardım etmişdir. Bizim müştərək işimizin nəticəsində, səmərəli əməkdaşlığımızın nəticəsində artıq indi Azərbaycanda Ali Hərbi Məktəb mövcuddur və bu gün o ilk, birinci məzunlarını buraxır.

Bir neçə yüz gənc zabit burada dörd il təhsil alandan sonra, hərbi bilikləri mənimsəyəndən sonra, müasir hərbi təcrübəni mənimsəyəndən sonra Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin hissələrinə xidmətə gedəcəkdir. Bu, bizim ordumuzun, Silahlı Qüvvələrimizin komandan heyətinin keyfiyyətə yüksəlməsinə çox kömək edəcəkdir. Çünki bu gün Ali Hərbi Məktəbin məzunları artıq yeni dərslər proqramı, yeni hərbi nailiyyətlərin təcrübəsi, Türkiyə Cümhuriyyəti Silahlı Qüvvələrinin böyük təcrübəsi əsasında təhsil alıblar. Türkiyənin Ali Hərbi Məktəbində dərslər keçən, təlim-tərbiyə verən yüksək rütbəli zabitləri bugünkü məzunları yaxşı hazırlayıblar və inanıram ki, onlar Azərbaycan hərbi hissələrində yeni bir əhval-ruhiyyənin yaranmasına kömək edəcəklər.

Mən çox məmnunam ki, Azərbaycan üçün bugünkü tarixi gündə Türkiyə Cümhuriyyəti Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi, ordu generalı hörmətli cənab Hüseyn Qıvrıqoğlu bu mərasimdə iştirak edir. Onun xüsusi olaraq, təbiidir ki, Azərbaycan hökumətinin dəvəti ilə Azərbaycana indiki səfəri və

bu mərasimdə iştirak etməsi, burada söylədiyi nitqində Azərbaycan əsgərlərinə, zabitlərinə verdiyi tövsiyələr üçün çox əhəmiyyətlidir. Güman edirəm ki, bu, təkcə buraya toplaşmış Ali Hərbi Məktəbin məzunları, yaxud kursantları üçün yox, bütün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin əsgərləri, zabitləri üçün də çox əhəmiyyətlidir. Buna görə də mən bu gün böyük məmnuniyyət hissi ilə qeyd edirəm ki, Türkiyə Cümhuriyyəti ilə Azərbaycan arasında bütün sahələrdə əməkdaşlıq öz müsbət nəticələrini verir və bu sahələrdən ən çətini, ən ağır olan hərbi sahədəki əməkdaşlığımız bax, bu gün burada —gözəl məktəbin gözəl meydanında öz təzahürünü tapır. Mən bunlara görə Türkiyə Cümhuriyyətinin prezidenti hörmətli Əhmət Necdət Sezərə, Türkiyə Cümhuriyyətinin baş naziri hörmətli Bülənt Ecevitə, Türkiyə Cümhuriyyəti Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi ordu generalı Hüseyn Qıvrıçoğluna Azərbaycan xalqı adından, Azərbaycan dövləti adından dərin təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirirəm.

Bu gün bu mərasimi daha da gözəlləşdirən “Türk ulduzları”nın ikinci gündür ki, Azərbaycanın, Bakının səmasında qəhrəmancasına uçuşları oldu. Biz dünən də, bu gün də Türkiyənin nə qədər qüdrətli, peşəkar, nə qədər inkişaf etmiş Silahlı Qüvvələrinin mövcud olduğunun şahidiyik. Mən “Türk ulduzları”nın Azərbaycana gəlməsi münasibətilə bütün xalqımızın adından, dövlətimizin adından minnətdarlığımı bildirirəm və bəyan edirəm ki, mən onları öz şəxsi hədiyyələrimlə təltif edirəm.

Əziz gənc zabitlər!

Siz xoşbəxt adamlarsınız, xoşbəxt gənclərsiniz. Ona görə ki, bu məktəbdə dörd il təhsil almısınız, hərbi peşəni mənimsəmişsiniz və şüurlu olaraq özünüzü bu şərəfli işə, hərbi peşəyə həsr etmək niyyəti ilə yaşayırsınız və Azərbaycan ordusunda şərəflə xidmət etməyə hazırsınız. Sizin qarşınızda çox bö-

yük vəzifələr durur. Siz bu illər aldığınız təhsili, qazandığınız təcrübəni gərək, Azərbaycanın xidmət edəcəyiniz hərbi hissələrinə səmərəli istifadə edəsiniz. Birincisi, siz gərək öz xidmətinizlə sübut edəsiniz ki, dörd il müddətində aldığınız təhsil həqiqətən, Azərbaycan Ordusunun peşəkarlığını, səviyyəsini qaldırmağa xidmət edəcəkdir. İkincisi, gərək hər bir hərbi hissədə əsgərlər üçün, zabitlər üçün nümunə olasınız. Çünki siz müstəqil Azərbaycanın Milli Ordusunun, milli hərbi məktəbinin məzunlarısınız. Bu, çox şərəfli addır. Bu şərəfli adı siz axıra qədər şərəflə daşmalısınız. Bu da sizin üçün çətin deyildir. Çünki bir halda ki, Azərbaycan Ordusuna xidmət etmək, zabit olmaq, Azərbaycanın müstəqilliyinin, dövlətçiliyinin, Azərbaycan torpaqlarının keşiyində durmaq peşəsini şüurlu olaraq özünüz seçmişiniz, demək, siz bu peşəni sevirsiniz. Hərbi hissələrdə gərək əməli fəaliyyətinizdə bunları sübut edəsiniz, nümayiş etdirəsiniz və əsgərlər sizdən nümunə götürməlidirlər. Ümidvaram ki, bu, belə də olacaqdır.

Azərbaycan əsgərinin birinci vəzifəsi xalqına, torpağına, millətinə sədaqətlə xidmət etməkdir. Hər il gənclər Azərbaycan Ordusunda xidmət etmək üçün səfərbər olunurlar. Onlar bir il, il yarım ordu sıralarında xidmət göstərərək tərxis olunurlar. Siz gərək hərbi hissələrdə tabeliyinizdə olan əsgərlərə az müddətdə hərbi peşəni öyrədəsiniz, həqiqi döyüşçü olmaq qabiliyyətini onlara öyrədəsiniz. Beləliklə də, Azərbaycanın hərbi potensialını daha da gücləndirəsiniz.

Azərbaycan əsgəri gərək hər şeydə türk əsgərinə bənzəməyə çalışsın. Çünki biz artıq bunun canlı şahidiyik ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin ağır şəraitdə yaşayaraq inkişaf etməsində və ona qarşı olan təxribatların qarşısının alınmasında, vaxtilə, 20-ci illərdə Türkiyə Cümhuriyyətinin yaranmasına mane olan qüvvələrin qarşısının alınmasında türk əsgəri böyük qəhrəmanlıq, şücaət, vətənpərvərlik nümunələri göstə-

ribdir. Ona görə də bu ənənələri daim inkişaf etdirərək, Türkiyə Cümhuriyyətinin Silahlı Qüvvələri indi dünyada ən güclülərdən biri hesab olunur.

Türkiyə Cümhuriyyətinin Silahlı Qüvvələrinin, onun əsgərlərinin bütün başqa keyfiyyətlərdən əlavə, ən yüksək keyfiyyəti Vətənə, millətinə, torpağına daim sədaqət hissi ilə yaşaması və xidmət etməsidir. Bu, hər bir ölkənin əsgərinin borcudur. Dünyada, dünya ölkələrində bu sahədə böyük nümunələr də var. Bu nümunələrdən biri və bizim üçün çox yaxın, əziz olan nümunələrdən biri türk əsgərinin, Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin Türkiyə Cümhuriyyəti yaranandan sonra türk ordusunu daim inkişaf etdirməsidir. Siz də Azərbaycan xalqına xidmət edərək, müstəqil Azərbaycan dövlətinə xidmət edərək, müstəqil Azərbaycan torpağının keşiyində duraraq, xalqınızı sevərək, vətənpərvərlik hissi ilə yaşayaraq, özünüzü qəhrəman, cəsur, qüdrətli bir insan kimi formalaşdırmalısınız və qarşıdan gələcək bütün çətinliklərə hazır olmalısınız.

Ermənistan silahlı qüvvələri vaxtilə Azərbaycan ərazisinin bir qismini işğal edibdir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulubdur. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyon Azərbaycan vətəndaşı, bizim soydaşlarımız didərgin düşüblər, ağır şəraitdə yaşayırlar və Azərbaycan dövlətinin ən ümdə vəzifəsi Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa etmək, yerindən-yurdundan didərgin düşmüş soydaşlarımızı öz elinə-obasına qaytarmaq və onlara gələcək yaşayış üçün şərait yaratmaqdır.

Biz bunun üçün məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasına çalışırıq və bundan sonra da çalışacağıq. Dünya təcrübəsi, müasir həyatda gedən proseslər onu göstərir ki, bu cür münaqişələr sülh yolu ilə həll olunmalıdır. Nə qədər çətin də olsa, sülh yolu ilə həll edilməlidir. Biz bu çətinliklərin öhdəsindən gələrək, bu yol ilə gedirik və gedəcəyik. Ancaq eyni

zamanda Azərbaycan Ordusu, Azərbaycan əsgəri bilməlidir ki, ölkəmizin ərazi bütövlüyü nəyin bahasına olursa-olsun, bərpa edilməlidir, işğal edilmiş torpaqlar azad olunmalıdır. Bu, Azərbaycan dövlətinin üzərinə düşən vəzifədir və bunun icraçıları Azərbaycan Silahlı Qüvvələridir, Azərbaycan Ordusudur, Azərbaycan əsgəridir. Siz hər an, hər dəqiqə Azərbaycan dövlətinin bu qərarını, üzərinizə düşən bu vəzifəni yerinə yetirməyə hazır olmalısınız.

Azərbaycan sülhsevər dövlətdir. Bizim on illik müstəqillik dövrümüz çox çətin və ağır yollardan keçibdir. Həm daxili qüvvələrin, həm də xarici qüvvələrin bizim müstəqilliyimizi pozmaq cəhdləri dəfələrlə özünü göstəribdir. Ancaq xalqımız bunlara sinə gərib və müstəqilliyimizi yaşadır. Bu ilin sonunda biz müstəqilliyimizin onuncu ildönümünü bayram edəcəyik. Ancaq bizim xarici siyasətimizdə, həm qonşularımızla, həm də bütün dövlətlərlə münasibətlərimizdə əsas prinsip sülhsevərlik, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıqdır. Biz heç bir ölkə ilə müharibə etmək fikrində deyilik. Biz heç bir ölkənin torpağına göz dikməmişik.

Ancaq eyni zamanda sülhsevər dövlət olaraq biz sülhsevər siyasətimizi təmin etmək üçün güclü orduya malik olmalıyıq. Çünki əgər, kimsə bu sülhü pozarsa, demək, onun qarşısını ancaq ordu ilə, güc ilə almaq olar. Ona görə də Azərbaycan Silahlı Qüvvələri bizim xalqımızın ən mötəbər hissəsidir. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində xidmət edən şəxslər gərək anlasınlar ki, onlar Azərbaycan Ordusunun bütün tələblərinə uyğun xidmət etməlidirlər və yaşamaladırlar. Əgər buna qadirdəyillərsə, bu xidmətdən uzaqlaşmalıdırlar. Kiminsə Azərbaycan Ordusunda xidmət etməsi özünün şəxsi mənafeələrini təmin etmək məqsədi daşıyırsa, belələrini aşkar etmək lazımdır, uzaqlaşdırmaq lazımdır. Azərbaycan əsgəri, Azərbaycan zabiti gərək yüksək mənəviyyata malik olsun. Azər-

baycan xalqının yüksək mənəvi dəyərləri ilə yaşasın. Vətənpərvərliyi, Vətəni sevməyi, Vətən yolunda şəhid olmağı daim gözünün önündə saxlasın.

Azərbaycan xalqı Ermənistan silahlı qüvvələrinin qarşısını almaq məqsədi ilə aparılan döyüşlərdə çox şəhidlər veribdir. Şəhidlərin xatirəsi bizim üçün həmişə əzizdir. Eyni zamanda onların şəhidliyi, qəhrəmanlığı hər bir Azərbaycan gənci, hər bir Azərbaycan vətəndaşı, hər bir Azərbaycan əsgəri üçün nümunə olmalıdır. Güman edirəm ki, indi bizim ordumuzda bu sahədə vəziyyət xeyli dəyişibdir. Ancaq hələ nöqsanlar, çatışmazlıqlar da var. Onları aradan qaldırmaq lazımdır. Bunun üçün də bizim ordumuzda xidmət edən zabit heyəti —generallar, zabitlər birinci növbədə özlərinə qarşı tələbkar olmalıdırlar. Özləri yüksək mənəviyyat, yüksək vətənpərvərlik, yüksək qəhrəmanlıq nümunələri göstərməlidirlər. Bu nümunələr əsasında da əsgərləri, bütün ordumuzu tərbiyə etməlidirlər, hazırlamalıdırlar.

Mən əminəm ki, siz, gənc zabitlər, Ali Hərbi Məktəbin məzunları məhz bu yol ilə gedəcəksiniz, məhz bu keyfiyyətləri daşıyacaqsınız, məhz Azərbaycan xalqına sədaqətlə xidmət etmək, vətənpərvərlik hissiyyatları ilə yaşayacaqsınız və xidmətinizi göstərəcəksiniz. Azərbaycan dövləti isə həmişə hər bir Azərbaycan əsgərini, bütünlüklə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin xidmətini qiymətləndirməyə qadirdir, qiymətləndirir və bundan sonra da qiymətləndirəcəkdir. Biz həm bütün Silahlı Qüvvələr üçün, həm də Ali Hərbi Məktəb üçün bundan sonra da lazımi şəraitlərin yaranması üçün tədbirlər görəcəyik. Ancaq siz isə bizim yaratdığımız şəraitdən, imkanlardan gərək səmərəli istifadə edəsiniz.

Əziz dostlar, qonaqlar!

Mən hesab edirəm ki, bugünkü mərasim eyni zamanda Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun, qardaşlığının, strateji

əməkdaşlığının gözəl bir təzahürüdür. Burada həm Türkiyədən gələn hörmətli qonaqlarımız, həm Ali Hərbi Məktəbdə vaxtilə müəllimlik etmiş, yaxud indi müəllimlik edən türk zabıtləri, Türkiyənin generalları, həm də Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin generalları və yüksək rütbəli zabıtləri, Azərbaycanın dövlət hakimiyyəti orqanlarının nümayəndələri, bugünkü məzunların valideynləri iştirak edirlər. Bu, böyük bir bayrama çevrilibdir. Eyni zamanda bu, gələcək üçün yaxşı bir ənənənin əsasını qoyubdur. Biz bu ənənəni davam etdirməliyik. Bunun üçün yenə də Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin möhkəmlənməsinə və inkişaf etməsinə hərə öz payını verməlidir.

Mən bir daha Ali Hərbi Məktəbin məzunlarını ali hərbi təhsil alıb ordu sıralarında xidmətə getməsi münasibətilə təbrik edirəm, sizə bu şərəfli işinizdə uğurlar arzulayıram.

Yaşasın qəhrəman Azərbaycan əsgəri!

Qəhrəman, cəsur türk əsgərinə, Türkiyə ordusuna, Türkiyə Silahlı Qüvvələrinə eşq olsun!

Yaşasın sarsılmaz, əbədi Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı!

MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİK NAZİRLİYİNİN RƏHBƏR HEYƏTİ VƏ SƏRHƏD QOŞUNLARININ DƏSTƏ RƏİSLƏRİ İLƏ GÖRÜŞDƏ NİTQ

7 mart 2002-ci il

Sizinlə keçən ilin avqust ayındakı görüşdə biz Azərbaycanın Sərhəd Qoşunlarının tarixi, ənənələri və vəzifələri haqqında çox ətraflı danışdıq. Azərbaycan 1991-ci ildə dövlət müstəqilliyini bərpa edəndən sonra Azərbaycanda Sərhəd Qoşunları yaranmış və artıq on ildir ki, Sərhəd Qoşunları ölkəmizin sərhədlərini qorumaqla məşğuldur.

Hər bir ölkənin dövlət sərhədi onun dövlət müstəqilliyinin əsas amilidir. Ona görə sərhədlərin hər bir ölkə üçün nə qədər böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini və onların qorunmasının həm ölkənin müstəqilliyi üçün, həm də xalqın yaşayışı üçün nə qədər vacib olduğunu, təbiidir ki, siz yaxşı bilirsiniz. Bütün bu vəzifələri yerinə yetirmək üçün indi sizin lazım olan imkanlarınız var.

Burada sərhəd qoşunları komandanının verdiyi məlumatdan görünür ki, keçən il xeyli iş görə bilmisiniz və müəyyən nailiyyətlər əldə etmişiniz. Eyni zamanda hələ işinizdə nöqsanlar da, çatışmazlıqlar da vardır. 2002-ci ildə vəzifənin nöqsanları aradan qaldırmaq, işinizi daha da təkmilləşdirmək, sərhədlərin mühafizəsini daha da gücləndirmək və Sərhəd Qoşunlarının şəxsi heyətinin həm fiziki, həm də mənəvi sağlamlığını möhkəmləndirməkdən ibarətdir.

Azərbaycan Sərhəd Qoşunları Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi kimi gəncdir. Ötən illərdə sərhəd qoşunlarının formalaşması üçün müəyyən işlər görülmüdü. Məhz bunların nəti-

cəsində biz indi mövcud olan sərhəd qoşunlarına və onların işləməsi üçün lazım olan maddi-texniki bazaya malikik. Ancaq bunlar Azərbaycan dövlətinin sərhədlərinin tam qorunması üçün heç də yetərli deyildir. Birinci növbədə, sərhədin qorunması üçün lazımı qədər şəxsi heyət olmalıdır. Bu, hələ lazımı miqdarda deyil, xüsusən də zabit heyəti.

Siz lazım olan zabit heyətinin neçə faiz təmin olunduğunu bilirsiniz. Mən də bu rəqəmi bilirəm, ancaq burada elan etmək istəmirəm. Siz bunu bilirsiniz. Mən bu rəqəmlərlə tanış olanda bir daha düşündüm ki, bunlar bizim Sərhəd Qoşunlarının lazımı səviyyəyə çatması üçün çox böyük maneədir. Bunları aradan qaldırmaq üçün çox ciddi tədbirlər görmək lazımdır. İndiyə qədər aparılan işlər lazımı nəticələr verməyibdir. O mənada ki, o işlərin həcmi lazımı nəticəni verə bilməzdi. Ona görə də mən bu gün milli təhlükəsizlik naziri Namiq Abbasova göstəriş verdim ki, təkliflər hazırlasın. Yaxın beş ildə zabit kadrların hazırlanması üçün müəyyən tədbirlər planı baxılıb təsdiq olunsun və həyata keçirilsin. Bəli, bunlar müəyyən əlavə vəsait tələb edəcəkdir. Amma, biz bu vəsaiti ayırmağa hazırıq. Çünki əgər indi Sərhəd Qoşunlarının zabit korpusunun yaranması bu sürətlə aparılsa, bu, çox uzun vaxt aparacaqdır. Amma belə vəziyyətə də dözmək olmaz.

Sərhəd Qoşunlarının maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsi də əsas şərtlərdən biridir. İndi bu var. Ancaq hesab edirəm ki, yetərli deyil. Bu bərədə də lazımı tədbirlər görmək lazımdır. Bunlarla yanaşı, Sərhəd Qoşunlarının şəxsi heyətinin təlim-tərbiyəsi, Azərbaycanın dövlətçiliyi, müstəqilliyi prinsiplərinə sadıqlılığının təmin olunması sizin əsas vəzifələrinizdir. Mən ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Siz 2002-ci ildə bu vəzifələrin yerinə yetirilməsi ilə ciddi məşğul olacaqsınız.

Sizin qarşınızda sərhədi qorumaq nöqtəyi-nəzərdən çox

böyük vəzifələr durur. Bu vəzifələr sizə məlumdur. Ancaq onların bəzilərinin üzərində mən dayanmaq istəyirəm. Birincisi, beynəlxalq terrorizmlə mübarizə. Bu, həmişə aktual vəzifə olubdur. Ancaq ötən il sentyabrın 11-də Amerika Birləşmiş Ştatlarında, Nyu-Yorkda baş vermiş dəhşətli terror hadisələrindən sonra beynəlxalq terrorizmin bütün bəşəriyyət üçün, bütün dünya üçün nə qədər təhlükəli olduğu bir daha aşkar oldu və təbiidir ki, bununla əlaqədar beynəlxalq terrorizmlə mübarizə güclənməlidir.

Azərbaycan öz coğrafi vəziyyətinə görə, ola bilər, beynəlxalq terrorizmin ayrı-ayrı qüvvələrinin fəaliyyət göstərməsi üçün cəlbədicisi olsun. Məhz sizin - Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin və Sərhəd Qoşunlarının əldə etdiyiniz materiallar, ayrı-ayrı terrorçuların, cinayətkarların yaxalanması, onların işlərinin istintaqı göstərir ki, həqiqətən, Azərbaycan bu barədə beynəlxalq terrorizm üçün bir hədəfdir. Beynəlxalq terrorizmin başqa ölkələrə keçməsi üçün də bir körpüdür. Ona görə bunları nəzərə almaq lazımdır və beynəlxalq terrorizmlə mübarizə sizin birinci növbəli vəzifəniz olmalıdır.

Sərhədlərin qorunması ilə yanaşı, narkotiklərin daşınmasının da qarşısının alınması çox vacib vəzifələrdən biridir. Təəssüflər olsun ki, bizimlə həmsərhəd ölkələrdən və onlarla həmsərhəd digər ölkələrdən narkotiklərin Şimala, Qərbə daşınması davam edir. Bunun qarşısı alınmalıdır. Birinci növbədə, yenə də Azərbaycan burada tranzit ölkə kimi narkotiklərin daşınması üçün əlverişlidir. İkincisi, Azərbaycanın özündə də narkotik maddələrin qəbul olunması təəssüf ki, müəyyən qədər genişlənidir. Ona görə də narkotiklərin xarici ölkələrdən Azərbaycana gətirilməsinin qarşısı ciddi şəkildə alınmalıdır.

Siz qaçaqmalçılıqla ciddi mübarizə aparmalısınız. Çünki bizim sərhədlərin möhkəmliyi və gömrük xidmətinin

vəzifələri Azərbaycanın ticarət dövriyyəsinin təmin olunması üçün əsas şərtlərdir. Bunları təmin etmək lazımdır. Qaçaqmalçılığın genişlənməsi Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsinə çox böyük zərər verir və bizim iqtisadiyyatımıza zərər verir. Ona görə siz bu məsələ ilə də çox ciddi məşğul olmalısınız. Təəssüflər olsun ki, son illər müxtəlif ölkələrdən naməlum şəxslər sərhəddən keçərək Azərbaycanda yerləşiblər. Bəzi imkanlardan istifadə edərək, Azərbaycanda daimi yaşamağa başlayıblar. Bu, Azərbaycanın bu günü üçün, gələcəyi üçün təhlükəlidir. Biz imkan verə bilmərik ki, hansısa ölkədən naməlum şəxslər gəlib Azərbaycanda yerləşsinlər. Təəssüflər olsun ki, bunların içərisində çoxları cinayətkardır, yaxud cinayət etməyə meyillidir. Ona görə də bunlar çox təhlükəlidirlər. Bunların qarşısı ciddi alınmalıdır.

Sizin vəzifələriniz çoxdur. Mən, sadəcə, sizə bunları deyirəm. Çünki bunlar bu gün daha aktualdır. Bunların hamısını təmin etmək üçün gərək Sərhəd Qoşunlarının şəxsi heyəti Azərbaycan dövlətçiliyinə daim sədaqətli olsun, peşəsini mənimsemək üçün öz üzərində daim işləsin, məşğul olsun, peşəkar sərhədçi olsun və Azərbaycan dövlətinə sədaqətlə xidmət etsin.

Biz Sərhəd Qoşunlarını Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrində böyük yer tutan bir hissə hesab edirik, Sərhəd Qoşunlarının fəaliyyəti ilə daim məşğul oluruq və bundan sonra da məşğul olacağıq. Məhz buna görə də mən ilin yekunlarına dair apardığınız müzakirələrdən istifadə edərək, sizi bu görüşə dəvət etdim. Birincisi, sizinlə görüşdüm, sizi görmək istədim. İkincisi də, sizə bəzi tövsiyələrimi vermək istədim.

Mən ümidvaram ki, siz Azərbaycanın sədaqətli sərhədçiləri olacaqsınız və Azərbaycanın Sərhəd Qoşunlarının inkişaf etməsi üçün, möhkəmlənməsi üçün əlinizdən gələni edəcək-

siniz. Sizə gələcək işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Mən sizi daha saxlamaq istəmirəm. Gedib işlərinizlə məşğul olun. Bir daha deyirəm, mənim əsas məqsədim ondan ibarət idi ki, sizinlə görüşüm və siz də mənimlə görüşəsiniz. Bununla da biləsiniz ki, Azərbaycan Prezidenti Sərhəd Qoşunlarına nə qədər çox diqqət yetirir, nə qədər çox qayğı göstərir. Sağ olun.

NAXÇIVANDAKI “N” HƏRBİ HİSSƏSİNDƏ KEÇİRİLƏN GÖRÜŞDƏ NİTQ

19 iyun 2002-ci il

Əziz əsgərlər, zabitlər, generallar, Azərbaycan ordusunun pəhrəman övladları!

Mən sizi səmimi-qəlbdən salamlayıram. Sizə ən xoş arzu-larımı bildirirəm. Sizə, Azərbaycan əsgərinə, Azərbaycanın ordusuna olan daimi sevgimi, məhəbbətimi bəyan edirəm. Si-zinlə burada, qısa bir zamanda yaranmış hərbi şəhərcikdə, Azərbaycanın gözəl guşələrindən biri olan Naxçıvanda, boz, eyni zamanda əzəmətli qayaların, dağların ortasında yerləşən, indi üstündə durduğumuz müqəddəs torpaqda görüşrkən si-zə bir daha, — bir daha qəlbimdə olan ən yüksək hisslərimi bildirirəm.

Azərbaycan ordusu dövlət müstəqilliyimizin ən dəyərlı töhfələrindən biridir. Biz keçən il Azərbaycanın dövlət müs-təqilliyinin 10-cu ildönümünü qeyd etdik, indi artıq 11-ci ili yaşayırıq. Bu illərdə Azərbaycan böyük tarixi yol keçib, bö-yük sınaqlardan çıxıbdır. Ancaq öz dövlət müstəqilliyini, azadlığını, suverenliyini göz bəbəyi kimi qoruyub saxlayıbdır. Bu, bizim bütün millətimizin, Azərbaycan xalqının ən böyük nailiyyətlərindən biridir. Biz bu illərdə Azərbaycanda öz mil-li dövlətimizi — hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət yaratdıq. Dövlətimizin bütün təsisatlarını yaratdıq. Dövlətimizin fəali-yət göstərməsi, ölkəmizin idarə edilməsi üçün lazım olan qa-nunlar, qərarlar qəbul etdik, fərmanlar verdik. İndi Azərbay-canın müstəqil dövlət olaraq, dünyanın bütün qabaqcıl döv-lətləri kimi özünün dövləti idarə etmək üçün lazım olan me-xanizmi var, qanunları var.

Biz hüquqi dövlət yaratmışıq. Bu o deməkdir ki, dövlətimiz hüquq əsasında idarə olunur. Biz demokratik dövlət yaratmışıq. Bu o deməkdir ki, Azərbaycanın hər yerində demokratik prinsiplər bərqərar olubdur. Bu o deməkdir ki, insanlar tam sərbəstdir, azaddır. İnsanlara bütün azadlıqlar verilibdir. Söz azadlığı, vicdan azadlığı, fikir azadlığı — hamısı təmin olunubdur.

Azərbaycan dünyəvi dövlətdir. Demək, tarixi, milli dəyərləri ilə bərabər, mənəvi dəyərləri ilə bərabər, Azərbaycan ümumbəşəri dəyərlərdən də bəhrələnir və onlarla zənginləşərək ölkəmizi dünyanın inkişaf etmiş dövlətlərinin səviyyəsinə qaldırmaq yolu ilə gedir.

Azərbaycan dövlətinin ən böyük dayağı, onun sütunu Azərbaycanın Silahlı Qüvvələridir. Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinə daxil olan bütün hərbi strukturlardır. Bunların içərisində birinci yerdə Azərbaycan ordusudur. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin ən dəyərli nəticələrindən biri Azərbaycanın Milli Ordusunun yaranması, təşkil olunması və onun müasir tələblərə uyğun hazırlanmasıdır. Hər bir dövlət öz dövlətçiliyini qüdrətli etmək istəyirsə, onun güclü ordusu olmalıdır. Biz bu gün böyük iftixar hissi ilə deyə bilərik ki, tarixi nöqtəyi-nəzərdən çox qısa bir zamanda Azərbaycanda güclü milli ordu yaranıbdir. Bu ordunun bir hissəsi də burada, Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvanda yerləşir.

Naxçıvandakı hərbi hissələrin biri də sizsiniz və bu gün biz sizinlə görüşürük.

Bilirəm ki, burada qısa müddətdə hərbi şəhərcik yaratmaq, böyük bir hərbi hissənin Azərbaycanın sərhədlərinin keşiyində durmasını təmin etmək asan məsələ deyildir. Bu, çətin, ağır işdir. Ancaq biz bunun öhdəsindən gəlmişik. Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyi və Azərbaycan Ordusunun Naxçıvanda

yerləşən hərbi hissəsi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının rəhbərliyi —hamısı birlikdə burada bu gözəl hərbi şəhərciyi yaradıblar.

Mən buraya gələrkən sizin sərəncamınızda olan hərbi texnikanın, silah-sursatın cüzi bir hissəsi ilə tanış oldum. Bu, məni sevindirdi. Sevindirən odur ki, hərbi hissənin lazım olan qədər hərbi texnikası, silah-sursatı var. Bir də ona görə sevindim ki, bu texnikadan, bu silah-sursatdan istifadə etmək və onların vasitəsilə düşməyə zərbələr vurmaq bacarığına malik olan zabitlərimiz, mütəxəssislərimiz, əsgərlərimiz var.

Ordu xidməti çox böyük fədakarlıq tələb edir. Cəfakəşlik tələb edir. Ölkəmizin hər bir gənci, Azərbaycan xalqına, millətinə mənsub olan hər gənc öz şərəfli borcunu mütləq yerinə yetirməlidir, orduda xidmət etməlidir. Orduda xidmət edib, sonra tərxis olan gənc bizim cəmiyyətdə də, həyatımızın bütün sahələrində də ən dəyərli insan hesab olunur. Mən bəzən ayrı-ayrı vəzifələrə təqdim olunan namizədlərin işinə baxarkən, onların əvvəl harada təhsil aldıklarını, işlədiyini öyrənərkən birinci növbədə fikir verirəm ki, hərbi xidmətini keçib, yoxsa yox.

Bunu siz də bilin, bütün gənclərimiz də bilsinlər. Hərbi xidmətini keçən, öz vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirən gənc bizim dövlətdə, mənim başçılıq etdiyim dövlətdə ən hörmətliidir. Kadr nöqtəyi-nəzərindən mənə 2-3 nəfər təqdim edəndə, mən hansına daha çox meyl göstərirəm —baxıram kim hərbi xidmətini keçmiş, vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirmişdir. Bu, mənim üçün o birilərindən dəyərlidir, bu, mənim şəxsi xüsusiyyətimdir. Mən bunu sizə deyirəm. Amma bu, təkcə şəxsi xüsusiyyət deyil, bu, dövlətçilikdən irəliyə gələn bir xüsusiyyətdir.

Gənclər burada hərbi xidmət keçirlər. Burada günəş də var —çox hərarətli günəş —dağlar da var, bəzən günəşin şü-

aları onlardan geriyyə qayıdıb daha da çox isti verir. Amma bu dağların başında qar da var, görürsünüz, o da buranı sərinləşdirir. Burada gözəl bir iqlim var. Bu gözəl yerdə xidmət etmək, təbiidir ki, heç bir insan üçün böyük çətinlik yarada bilməz.

Mən bu gün burada sizinlə görüşümdən istifadə edərək, bu fikirləri təkcə sizin üçün yox, bütün Azərbaycan gəncləri üçün deyirəm. Azərbaycan əsgərləri üçün deyirəm, Azərbaycan ordusu üçün deyirəm. Mən tanış oldum, burada qısa müddətdə gözəl yeməxana hazırlanıb, kazarmalar hazırlanıb, tibb məntəqəsi var. Demək, burada hərbi xidməti yerinə yetirmək üçün bütün şərait təmin olunubdur. Bir də deyirəm, bu şəhərçiyi qısa müddətdə yaratdıqlarına görə, mən hamıya, xüsusən Naxçıvan Muxtar Respublikasının rəhbərliyinə və Ali Məclisin sədri Vasif Talibova minnətdarlığımı bildirirəm.

İki il müddətində yaradılmış bu şəhərçiyin nümunəsində indi təsəvvür etmək olar ki, Azərbaycan ordusu qısa bir zamanda nə qədər inkişaf edib və hansı vəziyyətdədir. Azərbaycanda dövlətinə, millətinə, xalqına mənfi münasibət göstərən insanlar, yaxud bəzi qruplar var, hətta müxtəlif siyasi təşkilatlar da var —onlar iqtidarı tənqid edirlər. Tənqid etmək bizi narahat etmir. Çünki mən də tənqid edirəm. Hesab edirəm ki, bizi də tənqid etməlidirlər. Çünki hər şeyi nə biz tamam yerinə yetirə bilirik, nə də başqaları. Əgər sağlam tənqid olsa, bu bizə, bir-birimizə köməkdir. Ancaq bəziləri tənqid etmir, sadəcə, yalanlar, şayiələr, uydurmalar, bəzən böhtanlar yayırlar. Ayrı-ayrı adama böhtan atmaq olar. Baxmayaraq ki, bu da mənəviyyatsızlıqdır. Şər də demək olar, yalan da demək olar, bunlar hamısı mənəviyyatsızlıqdır. Amma sən bu ölkədə yaşayasan, bu dövlətin yaratdığı ictimai-siyasi sabitlik şəraitində rahat yaşayasan, nəinki yaşayasan, həyat tərzin də çox yüksək olsun, ancaq xəbərin olmadan durub deyəsən ki,

Azərbaycan ordusu zəifdir, orduda bu yoxdur, o yoxdur, bizə güclü Azərbaycan ordusu lazımdır. Mən o adamlardan bu gün bir də soruşuram. Onların Azərbaycan ordusundan, onun bugünkü vəziyyətindən, heç olmasa, bir faiz də olsun, xəbərləri varmı? Yoxdur və xəbər də bilmək istəməirlər, öyrənmək istəməirlər. Çünki onda onlar üçün bu yalanları demək, bəlkə də, bir az çətin olar. Bəlkə də onda, əgər onların vicdanları varsa, o vicdan onları bu yalandan bir balaca kənara çəkər. Yox, onlar bilmək istəməirlər və bizim orduya böhtan atırlar. Yenə də deyirəm, kiməsə böhtan atmaq olar, amma müstəqil Azərbaycan dövlətinin müdafiə qüdrətini təmin edən, onun əsas sütunlarından biri olan orduya böhtan atmaq cinayətdir. Onlara cavab olaraq, mən bu gün deyirəm —Azərbaycanın müasir tələblərə uyğun güclü, qüdrətli ordusu var.

Ancaq bu da son hədd deyildir. Biz ordumuzu daha da gücləndirməliyik. Onu müasir silahlarla daha çox silahlandırmalıyıq. Ordumuzun zabit korpusu öz peşəkarlığını daha da artırmalıdır. Başqa işlər də görməlidir. Mən bu vəzifələri daim Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyi qarşısında qoyuram, müdafiə naziri general-polkovnik Səfər Əbiyevin qarşısında qoyuram və ondan tələb edirəm. Bu gün də tələb edirəm ki, mənim qoyduğum bu vəzifələr ardıcıl surətdə yerinə yetirilsin. Ancaq bu gün mən bizim ordumuzu, onun səviyyəsini, onun döyüş qabiliyyətini yüksək qiymətləndirirəm və Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyi rəhbərliyinin, şəxsən general-polkovnik Səfər Əbiyevin fəaliyyətini bəyəniyəm.

Mənim dediyim bu sözlər Azərbaycan ordusunun bütün hissələrinə aiddir, o cümlədən, Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerləşən böyük hərbi hissəyə və onun komandiri general Mustafayevə aiddir. Mən bu gün bu bəyanatları verərək ordumuzu müdafiə edirəm, generallarımızı müdafiə edirəm, zabitlərimizi müdafiə edirəm. Amma eyni zamanda dü-

şünürəm ki, onlar mənim bu sözlərimdən daha çox ruhlanacaqlar, daha da inamla işləyəcəklər, işlərində olan qüsurları aradan qaldıracaqlar və daim mənim verdim, Prezidentin, Ali Baş Komandanın verdiyi bu qiymətlərə layiq olacaqlar. Mən qeyd etdim, hər bir dövlətin öz dövlətçiliyini təmin etmək üçün güclü ordusu olmalıdır. Bu xüsusən bizim üçün lazımdır. Çünki bilirsiniz ki, Ermənistan silahlı qüvvələri vaxtilə Azərbaycanın torpaqlarının 20 faizini işğal ediblər və işğal etdikləri torpaqlardan bir milyondan artıq soydaşımız didərgin düşüb, çadırlarda yaşayır.

Biz 1994-cü il may ayında atəşi dayandırdıq və məsələnin sülh yolu ilə həll olunması prosesinə qoşulduq. Biz o vaxtdan bu prosesdə fəal iştirak edirik. Yəni bu, birinci növbədə, bizim üçün lazımdır və bütün beynəlxalq təşkilatların, dünyanın böyük dövlətlərinin imkanlarından istifadə etməyə çalışırıq. ATƏT-in Minsk qrupu —Rusiyanın, Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Fransanın başçılıq etdiyi Minsk qrupu ilə də sıx əməkdaşlıq edirik və bundan sonra da edəcəyik.

Ümidvaram ki, biz Ermənistan —Azərbaycan münaqişəsini sülh yolu ilə həll edəcəyik. İşğal olunmuş torpaqlar azad ediləcək, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin olunacaq və yerindən-yurdundan didərgin düşmüş soydaşlarımız öz elin-obasına qayıdacaqdır. Ancaq bu sülh danışıqlarını apararkən, biz daim öz hərbi potensialımızı, müdafiə potensialımızı gücləndirməliyik, ordumuzu gücləndirməliyik. Bizim ordumuz nə qədər güclü olsa, apardığımız danışıqlarda bir o qədər də uğurlar əldə edə bilərik. Mən inanıram ki, bizim ordumuz indiyə qədər gücləndiyi kimi, bundan sonra da günbəgün güclənəcəkdir.

Amma orduda hər bir əsgər, hər bir zabit, hər bir general bilməlidir ki, o, özünü hərbi peşəyə həsr edir. Hərbi peşə iş Vətəni, torpağı qorumaqdır. Vətəni, torpağı qorumaq üçün

isə gərək gücün olsun və əgər kimsə sənın torpağına, vətəninə qəsd edirsə, ona layiqli cavab verə, layiqli zərbələr endirə biləsən. Mən inanıram ki, Azərbaycan ordusu güclənərək elə səviyyəyə çatacaqdır ki, lazım olan anda o, Azərbaycana qəsd edən hər bir düşməyə zərbə vuracaq və zəfər qazanacaqdır. Siz hamınız, lazım olarsa, Ali Baş Komandanın belə bir əmrinə hazır olmalısınız və bu əmri şərəflə yerinə yetirməlisiniz.

Naxçıvanda yerləşən hərbi hissələrin vəzifələri başqalarından fərqlidir. Əgər Qarabağ bölgəsində Azərbaycan ordusu atəşkəs elan olunandan sonra Ermənistan ordusu ilə üz-üzə durub torpaqlarımızı qoruyursa, erməni ordusu Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarında yerləşirsə, burada, Naxçıvanda Azərbaycanın Ermənistanla 260 kilometr məsafədə sərhədi var. Bu sərhədi siz qoruyursunuz, Azərbaycan ordusunun buradakı hissələri qoruyur.

Azərbaycanda sərhəd dəstəsi xüsusi vəzifə daşıyır. Qonşu, dost İran və Türkiyə ilə sərhədləri qoruyur, onlar da qorumlıdır. Təbiidir ki, bunlar ikisi də bizə dost ölkədir. Biz onlarla əməkdaşlıq edirik. Ancaq beynəlxalq terrorizm, narkotiklərin daşınması, silah alveri, qaçaqmalçılıq və bu kimi başqa hallar həm İrani, Türkiyəni narahat edir, həm də bizi narahat edir. Ona görə də bizim Naxçıvan sərhəd dəstəsi bu işlərlə ciddi məşğul olmalıdır.

İndi beynəlxalq terrorizm bütün dünya, bəşəriyyət üçün ən təhlükəli faktordur. Keçən il sentyabrın 11-də Amerika Birləşmiş Ştatlarında baş vermiş dəhşətli terror hadisəsi bizim hamımızı hiddətləndiribdir. Azərbaycan dövləti beynəlxalq terrorizmlə mübarizə işində Amerika Birləşmiş Ştatları ilə bir alyansda, bir koalisiyada olduğunu dərhal bəyan etdi. Biz o vaxtdan üzərimizə düşən vəzifələri yerinə yetiririk. Əfqanıstanda olan proseslərin qarşısını almaq məqsədilə NATO qüv-

vələrinin o bölgəyə getməsi və başqa işlərdə biz öz xidmətlərimizi göstəririk və bundan sonra da göstərəcəyik.

Amma beynəlxalq terrorizmlə mübarizə qurtarmayıbdır. Mübarizə davam edir və Ermənistan ərazisində vaxtilə müxtəlif terrorist qruplar mövcud olubdur. Bəzi məlumatlara görə, onlar işğal olunmuş torpaqlarda da öz fəaliyyətini davam etdirirlər, hər halda, narkotik maddələr daşımaq və cürbəcür belə qanunsuz işlər görməklə məşğuldurlar. Bu barədə məlumatlar var. Ona görə burada Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin bir hissəsi 260 kilometr uzunluğunda olan sərhədi qorumaqdır və sərhədin hansı nöqtəsində olursa-olsun, bizim torpaqlarımıza qəsd edənlərə hər an lazımi cavab verilməlidir.

İndi Minsk qrupu vasitəsilə Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh əldə olunması üçün danışıqlar gedir. Prezidentlərin nümayəndələri bir ay bundan öncə Praqada görüşmüşlər. Ola bilər, yaxın vaxtlarda Ermənistan və Azərbaycan Prezidentlərinin görüşləri də olsun. Bunlar hamısı məsələnin sülh yolu ilə həll olunması üçündür. Bu gün bir daha bəyan edirəm: Azərbaycan Prezidenti kimi mən məsələnin sülh yolu ilə həll olunması üçün bundan sonra da bütün imkanlardan istifadə edəcəyəm. Mənim məqsədim sülh yaratmaq və Azərbaycanı bu vəziyyətdən çıxarmaqdan ibarətdir. Buna görə də Azərbaycan ordusu günbəgün güclənməlidir, qüdrətlənməlidir.

Hesab edirəm ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində yerləşən hərbi hissələr öz üzərlərinə düşən vəzifəni layiqincə yerinə yetirirlər. Burada mənə sevindirən odur ki, hərbi hissənin komandanlığı ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının rəhbərliyi arasında çox işgüzar əlaqələr yaranıbdir. Mənə dedilər ki, buradakı kazarmalar və bəzi başqa binalar yalnız Naxçıvan Muxtar Respublikasının daxili imkanları hesabına, yəni onun xərcləri ilə tikilibdir. Hesab edirəm ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasında olan bu işgüzar əlaqələr

hakimiyyət orqanları tərəfindən, dövlət orqanları tərəfindən orduya göstərilən qayğı bir nümunə kimi başqa bölgələrdə də istifadə edilməlidir.

Əldə etdiyiniz nailiyyətlərə görə sizi bir daha təbrik edirəm. Yeri gəlmişkən, bu şəhərciyə uğurlar arzulayıram. Güman edirəm ki, bir müddətdən sonra mən Naxçıvana yenidən gələrkən buranı daha da geniş görəcəyəm. Bunlar hamısı burada xidmət edən əsgərlər üçündür, döyüşçülərimiz üçündür, bizim övladlarımız üçündür. Bizim övladlarımız orduda xidməti şərəfli vəzifə kimi yerinə yetirməlidirlər. Ancaq bu vəzifəni yerinə yetirmək üçün biz hamımız birlikdə onlara müasir ordu səviyyəsində şərait yaratmalıyıq. Allaha şükürlər olsun ki, burada bu şərait yaranıb.

Sizi bir daha təbrik edirəm. Sizinlə görüşümdən çox şadam. Azərbaycan əsgərinə, Azərbaycan ordusuna yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

AZƏRBAYCAN ALİ HƏRBİ MƏKTƏBİ VƏ ALİ HƏRBİ TƏYYARƏÇİLİK MƏKTƏBİ MƏZUNLARININ BURAXILIŞINA HƏSR OLUNMUŞ MƏRASİMDƏ NİTQ

28 iyul 2002-ci il

Əziz gənc zabitlər!
Əziz gənc kursantlar!
Hörmətli zabitlər, generallar!
Xanımlar və cənablar!

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının həyatında baş verən bugünkü əlamətdar hadisə münasibətilə sizin hamınızı təbrik edirəm və Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbini bitirib ixtisaslaşma kurslarına gedənləri ürəkdən təbrik edirəm. Əziz məzunlar, əziz gənc zabitlər, sizə gələcək xidmətlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Bu gün ona görə əlamətdardır ki, müstəqil Azərbaycanın ordu quruculuğu prosesinin gündən-günə yüksəlməsini bir daha nümayiş etdirir. Bu gün ona görə əlamətdardır ki, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri, Milli Ordusu yeni böyük zabit dəstəsi alır. Ali Hərbi Məktəbdə təhsil almış, müasir dövrün tələblərinə uyğun və Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin həyata keçirdiyi islahatlarla əlaqədar dəyişikliklərə uyğun təhsil almış gənclər bizim Silahlı Qüvvələrimizin müxtəlif hissələrinə xidmət etməyə gedirlər.

Bu gün ona görə əlamətdar gündür ki, Azərbaycan gənclərinin hərbi xidmətə, hərbi peşəyə nə qədər böyük maraq göstərdiklərini nümayiş etdirir. Gənclərimiz özlərini hərbi peşəyə həsr edərək Azərbaycanın ordusunda xidmət edib, dövlətin keşiyində durmağı sevimli peşə hesab edərək bu məktəbə

daxil olublar və onu bitiriblər. Qürur hissi ilə hərbi xidmətlərini davam etdirməyə hazır olduqlarını bildiriblər.

Bu gün bizim hamımızı çox sevindirir. Bizim xalqımızı sevindirir. Çünki bu gün bir daha nümayiş etdirir ki, Azərbaycanın nizami ordusu var, Azərbaycanın yüksək səviyyədə təşkil edilmiş Silahlı Qüvvələri var, Azərbaycan dövlətini, dövlətçiliyini və bütün mənafeələrini, torpaqlarını qorumağa qadir ordusu var və bu ordu peşəkar hərbiçilər, peşəkar zabitlər tərəfindən idarə olunur. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin sıraları ilbəl yeni, gənc zabitlərlə artır və genişlənir.

Əziz övladlarımız, mən təsəvvür edirəm ki, siz bu gün hansı hissləri keçirirsiniz. Siz gəncsiniz, qarşınızda böyük yol var. Amma yolunuzu seçmişiniz və düzgün seçmişiniz. Yolumuz Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində xidmət etmək, doğma ölkəmizi, xalqımızı, dövləti qorumaq yoludur, siz bu yolu seçmişiniz. Mən sizin bu seçiminizi çox yüksək qiymətləndirirəm. Amma siz bu yolun başlanğıcındasınız.

Dörd il Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbində təhsil almısınız. Bu təhsil əvvəlkindən tamamilə fərqli bir sistem əsasında qurulubdur. Bu təhsil müasir texnikanın, texnologiyanın bütün imkanlarından istifadə olunmaqla sizə çox biliklər veribdir. Bu təhsil sizi inkişaf etdirib, özünüzün seçdiyiniz peşəyə daha da bağlayıbdir. Güman edirəm ki, bu dörd ildə öz peşənizi daha çox sevmisiniz. Ali Hərbi Məktəbdə oxumaq üçün çəkdiyiniz zəhmət və çox həyəcanlı günlər dörd il bundan öncə olubdur. İndi isə 4 ildən sonra Ali Hərbi Məktəbi qurtarıb hərbi xidmətə başlayırsınız. Bu, sizin həyatınızda böyük bir mərhələdir. Siz bu dövrü şərəflə keçmişiniz. Ali Hərbi Məktəbi qurtarmağa haqq, hüquq qazanmışınız. İndi biliklərinizi və bütün keyfiyyətlərinizi, bacarığınızı xidmətdə göstərməlisiniz. Ona görə bu gün sizin üçün çox həyəcanlı gündür. Biz bunları görmüşük. Hər bir valideyn uşağı ilk dəfə mək-

təbə gedəndə nə qədər həyəcan hissləri keçirir. Orta məktəbi qurtaranda nə qədər həyəcanlı hisslər keçirir. Ali məktəblərə, universitetlərə daxil olmaq gənclər üçün, təbiidir ki, asan deyildir. Kimin biliyi varsa, ancaq o qəbul oluna bilir. Ancaq ali məktəbə daxil olana qədər özü də, onun valideynləri də nə qədər həyəcanlanırlar. Nəhayət, universiteti, ali məktəbi bitirib həyatda işə başlayır.

Mən özüm bir valideyn, ata kimi bu hissləri keçirmişəm. Ancaq mən bu gün bu hissləri sizinlə bərabər, sizin hər birinizə doğma bir insan kimi keçirirəm və həddindən artıq sevinirəm. Şadam ki, bu il Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri yeni bir gənc zabit dəstəsi aldı. Deməli, ordumuz təzələnilir. Ordumuza yeni nəsillər, zabit nəsilləri sistemli olaraq gəlir. Bunların hamısı bizim ordumuzu gücləndirir, onun qüdrətini artırır. Bax, bunlara görə mən birlikdə böyük sevinc hissi keçirirəm.

Ötən ili xatırlayıram. Bir il bundan öncə biz burada idik, belə bir gözəl mərasim keçirdik. Amma bu il bir neçə gün öncə mənə deyəndə ki, buraxılış var, soruşdular ki, bu buraxılışa gəlmək istəyirəm, yoxsa yox? Birincisi, təəccübləndim. Vaxt nə tez keçdi. Elə bil dünən biz burada görüşmüşdük və bu gün yenidən görüşürük. İkincisi, suala cavab olaraq dedim ki, siz nahaq bu sualı mənə verirsiniz. Ola bilərmi ki, mən, birincisi, özümü bu gənclərin valideyni hesab edərək, ikincisi isə Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı, Azərbaycan Prezidenti kimi mən yaratdığımız gənc, müstəqil Azərbaycanın Ali Hərbi Məktəbinin buraxılışına gəlməyim. Gəlmişəm, sizi görməyə gəlmişəm. Sizi, bu mənzerəni görərək həddən artıq sevinirəm, həyəcanlanıram. Deməli, son ildə Azərbaycanda ordu quruculuğunu daha da yüksək səviyyədə təşkil etmək, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrini müasir tələblərlə hazırlanmış, bilik almış zabitlərlə təmin etmək arzularımız, niy-

yətlərimiz, proqramlarımız artıq həyata keçirilir. Bu sistem artıq gedir və gedəcəkdir. İlbəil bundan da artıq davam edəcəkdir. Bu il ali hərbi məktəbi bitirənlərin sayı keçən ilkindən çoxdur. Bu tərəfdə duranlar, hansılar ki, son kursda oxuyacaqlar, onların da sayı keçən ilkindən çoxdur. Mələumdur ki, ali hərbi məktəbə daxil olmaq üçün böyük müsabiqədən keçmək lazımdır. Bu müsabiqədən keçib 4 il təhsil alaraq zabit səviyyəsinə çatmış gənclərimiz ilbəil artır və artacaqdır.

Bizim Ali Hərbi Məktəbimiz, Ali Təyyarəçilər Məktəbimiz, Ali Dənizçilik Məktəbimiz, Hərbi Akademiyamız, Təkmilləşdirmə kursları, ordumuzu təmin etmək, lazım olan qüvvələri hazırlamaq üçün müxtəlif səviyyədə yaranmış kurslar — bunların hamısı indi artıq Azərbaycanda Silahlı Qüvvələrin böyük bir təhsil sisteminin tam yaranmasını nümayiş etdirir və bu davam edəcəkdir. İlbəil yeni, gənc zabidlərin sayı artacaq, bizim ordumuz yeni zabidlər, müxtəlif sahədə ixtisaslaşmış mütəxəssislər alacaqlar. Bunların hamısı bizim ordumuzu müasir tələblərə uyğun inkişaf etdirəcəkdir.

Azərbaycanda ordu quruculuğu işində, hərbi təhsil sisteminin yaranması işində, mövcud hərbi hissələrimizdə zabidlər və əsgərlərin gündəlik təlimlərinin təşkil edilməsi işində bu nailiyyətləri əldə etməyimizə Türkiyə Cümhuriyyəti ilə Azərbaycan Respublikası arasında, Türkiyə Cümhuriyyətinin Silahlı Qüvvələri ilə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri arasında artıq bir çox illər bundan öncə yaranmış əlaqələr, əməkdaşlıq, müştərək iş böyük kömək göstərmişdir. Bu iş indi də, gələcəkdə də davam etdiriləcəkdir. Türkiyə Cümhuriyyəti ilə Azərbaycan Respublikası arasında dostluq, qardaşlıq, strateji əməkdaşlıq əlaqələri var. Bu əlaqələri biz yüksək qiymətləndiririk və onların təkmilləşməsi üçün daim söylərimizi göstəririk və gösətərəcəyik. Bu əlaqələrin böyük bir hissəsini təşkil edən bizim ordu quruculuğu sahəsində, hərbi sahədə olan əməkdaşlığımızdır.

Bu mərasimi biz keçən il Türkiyə Cümhuriyyəti Silahlı Qüvvələrinin başçısı, Baş Qərargah rəisi, ordu generalı hörmətli Hüseyn Qıvrıqoğlu ilə bərabər Azərbaycana gəlmiş nümayəndə heyəti ilə birgə keçirdik. O günlərdə bizim bütün xalqımızı sevindirən “Türk yıldızları” Azərbaycanda oldular. Onda bu məktəbin ilk buraxılışı idi. Bu məktəbi bir yerdə hazırlamışıq. Təbiidir ki, mən çox şad oldum ki, bu ilk buraxılışı da birlikdə keçirdik.

Bu gün yenə də mərasimimizdə Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin burada bizimlə bərabər fəaliyyət göstərən yüksək rütbəli şəxsləri və Türkiyədən Azərbaycana gəlmiş qonaqlar da iştirak edirlər. Mən qonaqlarımızı səmimi qəlbədən salamlayıram və Türkiyə Cümhuriyyətinə, xalqına və Türkiyənin Silahlı Qüvvələrinə dostluq, qardaşlıq, strateji əməkdaşlıq əlaqələrinin daim inkişaf etdirilməsində və ordu quruculuğunda bərabər işləməyimizlə əlaqədar təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm.

Əziz gənc zabitlər!

Mən artıq dedim ki, siz keçdiyiniz yolun birinci mərhələsini başa vurmusunuz. Qarşınızda yolun daha da ağır hissəsi durur. O da, qeyd etdiyim kimi aldığınız biliklərinizi, öz imkanlarınızı sizə həvalə olunan vəzifənin yerinə yetirilməsinə sərf etməyinizdir. Güman edirəm ki, siz bu peşəni şüurlu seçdiyinizə və ali hərbi məktəbi uğurla bitirdiyinizə görə gələcəkdə də yaxşı nümunələr göstərəcək, öz xidmətinizi daim davam etdirəcəksiniz.

Mən dəfələrlə demişəm, bu gün də sizə deyirəm ki, hərbi peşə insandan çox şey tələb edir. Həm fiziki hazırlıq, həm nizam-intizam, həm dövlətə, vətənə, ölkəyə, doğma torpağa əsl sədaqət, həm də böyük cəfəkeşlik, zəhmətsevərlik, mərdlik, qəhrəmanlıq, mətinlik və sair. Əgər bunlar olmasa, gələcəkdə sizin üçün bu yol çətin olacaqdır. Mən demək is-

təmirəm ki, bunlar sizdə yoxdur, əgər bunlar olmasaydı, siz bu peşənin ardınca getməzdiniz. Ancaq siz gərək daim özünüzdə bu keyfiyyətləri nümayiş etdirəsiniz. Bu keyfiyyətlər sizin işinizdə gərək özünü göstərsin. Get-gedə möhkəmlənsin və sizin adı adətinizə çevrilsin. Güman edirəm siz bunu edəcəksiniz.

Bizim Silahlı Qüvvələrimizdə hər bir zabit, hər bir komandır mənəviyyatca saf olmalıdır. Mənəvi saflıq insanı daim yüksəldir və lazım olan bütün başqa keyfiyyətlərin onda cəmlənməsi üçün əsas yaradır. Şübhə etmirəm ki, siz bu tövsiyəni də unutmayacaqsınız.

Siz bilməlisiniz ki, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Azərbaycanın torpaqlarını, dövlətçiliyini qorumalı və Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal olunmuş torpaqların azad edilməsi üçün üzərinə qoyulacaq vəzifələrin yerinə yetirilməsinə daim hazır olmalıdırlar. Ona görə də siz öz hərbi xidmətinizdə hər gün, hər vaxt bunu düşünməlisiniz, bunu bilməlisiniz, bunu yadınızdan çıxarmamalısınız.

Bizim ordumuz bu günün, gələcəyin ordusudur. Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin 10 illiyini qeyd etdi. Bir neçə aydan sonra biz dövlət müstəqilliyimizin 11-ci ildönümünü qeyd edəcəyik. Aylar keçir, illər keçir, ancaq bu aylar, illər keçdikcə, Azərbaycan inkişaf edir, yüksəlir, güclənir və o cümlədən, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri güclənərək daha da qüdrətli olubdur.

Ancaq Azərbaycanın müstəqil dövlətinin üzərinə düşən vəzifələr hər bir şəxsdən, hər bir təşkilatdan işləri daha da yaxşı aparmağı tələb edir. O cümlədən, mən bu gün Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrindən, Azərbaycan ordusundan, Müdafiə Nazirliyindən öz vəzifələrini daha da keyfiyyətli, daha da yaxşı yerinə yetirməyi tələb edirəm. Bunu bu gün ona görə bəyan edirəm ki, bu bizim daimi tələbimizdir. Biz

bu prinsipdən bir gün də geri çəkilməyəcəyik.

Bir də ona görə ki, təəssüflər olsun, bizim ayrı-ayrı hərbi hissələrdə hələ nöqsanlar da var. Bəzi hallarda çox narahatedici nöqsanlar var, bəzi hissələrdə hərbi nizam-intizam lazımı səviyyədə deyil. Komandirlər, zabitlər əsgərlərə, xüsusən gənc əsgərlərə —yəni orduya yeni səfərbər edilmiş əsgərlərə lazımı qayğı göstərmirlər. Belə faktlar var və mən bir neçə dəfə bu cür tənqidi fikirlərimi deməyimə baxmayaraq, qüsurların daha da sürətlə aradan qaldırılmasını tələb etməyimə baxmayaraq, təəssüflər olsun ki, hələ ki, belə hallar var və çoxdur.

Mən bu gün bayram günü burada hansısa konkret faktlardan danışmaq istəmirəm. Amma ümumiyyətlə, demək istəyirəm ki, Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrində, Azərbaycan ordusunda hər bir zabit, hər bir komandir, hər bir yüksək vəzifəli şəxs bilməlidir ki, o, sədaqətlə xidmət etməlidir. O, xidmətini elə aparmalıdır ki, ordumuz gündən-günə güclənsin, zəifləməsin. Mən bu gün bu tələbi bir daha bəyan edirəm. Güman edirəm ki, mənim bu tənqidi sözlərimdən və bəyan etdiyim bu tələblərdən nəticə çıxarılacaqdır. Biz heç vaxt arxayınlaşmamalıyıq.

Mən bu gün çox tərifli sözlər dedim. Amma bu, o demək deyil ki, biz hər şeyə nail olmuşuq. Yox, hələ çox şeylər var ki, biz onları etməliyik. Bəzilərini indiyə qədər etməmişik, çünki imkan olmayıbdir. Amma bəzilərini də etməmişik. Çünki ayrı-ayrı hissələrdə, ayrı-ayrı sahələrdə buraxılan səhvlər və bəzi vəzifəli şəxslərin, o cümlədən ordumuzun ayrı-ayrı hissələrində olan vəzifəli şəxslərin öz vəzifələrindən sui-istifadə etməsi və öz vəzifələrinin yerinə yetirilməsində məsuliyyətsizlik göstərməsi istədiyimiz nailiyyətlərin əldə olunmasına hələ imkan verməyibdir. Ona görə də biz bir tərəfdən Silahlı Qüvvələrimizi hələ daha da təkmilləşdirmə-

liyik. Bu səviyyəni hələ son səviyyə hesab etmək olmaz. İkinci tərəfdən mövcud olan nöqsanları, qüsurları aradan qaldırmalıyıq.

Güman edirəm ki, bizim gənc zabitlərimiz mənim bu sözlərimi daim yadda saxlayacaqlar. Çünki bu sözlər bu gün də aktualdır, gələcək illərdə də aktual olacaqdır və heç vaxt aktuallığını itirməyəcəkdir.

Bizim Ali Hərbi Məktəbimizin qısa bir zamanda belə yüksək səviyyəyə çatması təbiidir ki, məktəbin professor-müəllim heyətinin çox böyük səylərini nümayiş etdirir. Bəzən kənardan, yəni bizim ordumuzu yaxşı görməyənlər, yaxud görmək istəməyənlər ordumuzda olan vəziyyəti bilməyənlər, yaxud həqiqəti bilmək istəməyənlər, — təəssüflər olsun ki, bu indi müəyyən qədər dəb şəklini alıbdir, —ordumuz haqqında, onun ayrı-ayrı hissələri haqqında cürbəcür, həqiqətə uyğun olmayan fikirlər söyləyirlər, şayiələr yayırlar.

Mən dedim, təbiidir ki, səhvlər də var, nöqsanlar da var. Ancaq bizim gördüyümüz bu işlərin arxasında böyük əmək, böyük zəhmət və böyük hərbi xidmət durur. Bunu da edənlər bizim ordumuzun, Silahlı Qüvvələrimizin komandan hissəsidir, ali vəzifəli şəxsləridir. Təhsil sahəsində bunu edənlər, məktəbə rəhbərlik edənlər, müəllimlər, professorlar, təhsil işini təşkil edənlərdir.

Mən bu gün bunu qeyd edərək məmnuniyyət hissi keçirirəm ki, bizim ali hərbi məktəbimizdə yüksək səviyyədə təhsil vermək imkanına malik olan kadrlarımız vardır. Ancaq bu kadrları artırmaq lazımdır. Onların biliklərinin təkmilləşməsi haqqında düşünmək lazımdır. Güman edirəm, bu da bizim qarşımızda duran vəzifələrdəndir.

Əziz gənc zabitlər!

Mən sizin hamınızı bir daha təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, gələcək xidmətinizdə uğurlar arzulayıram. Arzu edirəm

ki, lazım olan vaxt siz yüksək qəhrəmanlıq nümunələri göstərəsiniz. Arzu edirəm ki, bizim ordumuzda qəhrəmanlardan da qəhrəman olanların sayı daha da çoxalsın.

Siz gələcək xidmətinizdə mütləq yüksək komandan heyətinin qayğısı və diqqəti altında olacaqsınız. Bunu bilməlisiniz.

Bu gün mən Səfər Əbiyev ilə bu barədə söhbət aparanda ona bildirmişəm. Ali Hərbi Məktəbi bitirmiş hər bir şəxs gərək xüsusi qeydiyyatda və nəzarətdə olsun. Birincisi, o necə xidmət edir, ikincisi, onun lazımi səviyyədə xidmət etməsi üçün hansı diqqət və qayğı göstərilir. Əgər daimi diqqət və qayğı olmasa, bəziləri üçün çətin olar, çox çətin olar. Mən bunu Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyindən tələb edirəm.

Bu tərəfdə duranlar 4-cü kursa keçənlərdir. Əziz övladlar, mən sizə arzu edirəm ki, qarşınızda olan bu bir ili daha da səmərəli keçirəsiniz və sizinlə üzbəüz duran qardaşlarınız kimi, gələnlə il siz də bu tərəfdə zabit paltarında durasınız. Mən də söz verirəm ki, gələnlə il də gəlib sizi burada salamlayacağam və təbrik edəcəyəm.

Azərbaycan dövlətinin, o cümlədən Prezidentin, Ali Baş Komandanın çox işləri var. Ancaq bizim dövlətimiz üçün, mənim üçün Azərbaycan Prezidenti, Ali baş Komandan üçün, ordu ilə, Silahlı Qüvvələrlə əlaqədar olan işlər hər şeydən vacib, hər şeydən əhəmiyyətlidir. Mən öz vəzifəmi bu prinsiplə həyata keçirirəm və bundan sonra da bu prinsiplə həyata keçirəcəyəm. Ona görə bilin, mənim Silahlı Qüvvələr haqqında qaygım, diqqətim adi xarakter daşımır. Mən bütün Silahlı Qüvvələrimizi özüm üçün ən doğmalardan hesab edirəm. Çünki birincisi, Silahlı Qüvvələrdə xidmət göstərənlər çətin peşə ilə məşğuldurlar. Eyni zamanda xalq üçün, dövlət üçün, millət üçün çox vacib bir peşə ilə məşğuldurlar. Ona görə də əmin ola bilərsiniz ki, mənim diqqətim və qaygım daimi olacaq, həm ordunun, həm də bizim ali təhsil sistemi-

nin maddi-texniki bazasının yaranması, başqa vəsaitlərlə təmin edilməsi və digər işlərlə —onlar çoxdur —şəxsən, mən məşğulam və daim məşğul olacağam. Hesab edirəm ki, bu Azərbaycanın gələcəkdə müstəqil dövlət kimi yaşamasının əsas təminatıdır.

Əziz övladlarımız!

Mən sizi bir daha, bir daha təbrik edirəm, sizə cansağlığı arzu edirəm, işinizdə uğurlar arzulayıram. Arzu edirəm ki, bir ildən, iki ildən, üç ildən sonra hərbi hissələrə gələndə sizin hər birinizi özüm gözümlə görüm, sizinlə görüşə bilim və müvəffəqiyyətləriniz haqqında məlumatlar, raportlar alım. Güman edirəm ki, bu da olacaqdır.

Bizim ordumuz güclüdür. Ordumuzun gücü günü-gündən artır. Ölkəmizin gözəl gələcəyi var. Azərbaycan xalqı, Azərbaycan dövləti işğal olunmuş torpaqları mütləq azad edəcəkdir. Onu biz azad edəcəyik, biz! Biz bunu sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Bu barədə çox səylər qoymuşuq və bundan sonra da qoyacağıq. Ancaq bizim bu səylər sonsuz olmayacaqdır. Biz bütün səylərimizi qoyub məsələni sülh yolu ilə həll etməyə çalışacağıq. Əgər bu, mümkün olmasa, bizim əziz zabitlərimiz, əziz Silahlı Qüvvələrimiz, siz torpaqlarımızın azad olunması üçün hər gün hazır olmalısınız!

Torpaqlarımız azad olacaq, ordumuz inkişaf edəcək. Respublikamızın iqtisadiyyatı yüksələcək və yaxın illərdə Azərbaycan böyük inkişaf yoluna qədəm qoyacaqdır. Buna əmin ola bilərsiniz.

Mən sizi bir daha ürəkdən təbrik edirəm. Sağ olun.

GƏNCƏDƏKİ “N” HƏRBİ HİSSƏSİNDƏ KEÇİRİLƏN GÖRÜŞDƏ NİTQ

14 sentyabr 2002-ci il

Əziz əsgərlər, gizirlər, çavuşlar, zabitlər!

Mən sizi səmimi qəlbdən salamlayıram. Sizə, Azərbaycan ordusunun hər bir əsgərinə, hər bir döyüşçüsünə möhkəm cansağlığı və hərbi xidməti yerinə yetirməkdə uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan oktyabr ayının 18-də dövlət müstəqilliyinin 11-ci ildönümünü qeyd edəcəkdir. 11 il çətin və ağır yollardan keçən Azərbaycan xalqı dövlət müstəqilliyini möhkəmləndirib, əbədi, dönməz edibdir. Bu yolda xalqımız böyük fədakarlıq göstərib, çox işlər görülübür. Onlardan ən mühümü Azərbaycanın Milli Ordusunun yaranması, ordu quruculuğunun həyata keçirilməsi, Azərbaycan dövlətinin güclü, qüdrətli orduya malik olmasıdır. Bu sahədə görülən işlər öz müsbət nəticəsini verir. Bu gün Azərbaycan həqiqətən güclü, qüdrətli orduya malikdir. Xalqımızın mətin övladları öz şərəfli borcunu yerinə yetirərək, vaxtı gələn kimi orduya çağırılır, xidmət edirlər. Artıq indi gənclərin bir çoxu ordu sıralarında xidmət edib, bu yoldan keçibdir. Azərbaycan ordusunun qurulması ilbəl təkmilləşir. Azərbaycanda silahlı qüvvələrin zabit-komandan heyətinin hazırlanması yaxşı təşkil olunubdur. İndi biz ordumuzu ardıcıl olaraq zabit-komandan heyəti ilə təmin etməyə qadirik.

Azərbaycan Ordusunun zabit korpusu, komandan heyəti onun əsasını təşkil edir. Özlərinin hərbi biliyini daim artırmaq, hərbi peşə hazırlığının səviyyəsini yüksəltmək bizim komandan heyətinin qarşısında duran əsas vəzifədir. Biz bu-

nu Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyindən, hər bir hissənin komandanlığından qəti surətdə tələb edirik. Əgər zabit heyəti, ordunun daimi kadrları yüksək keyfiyyətə malik olsalar, fiziki, mənəvi cəhətdən güclü, möhkəm olsalar, yüksək biliyə, yüksək döyüş hazırlığına malik olsalar, biz ordumuzu daha da gücləndirə, müasir tələblərə daha da uyğunlaşdırıb bilərik. Bu, bizim vəzifəmizdir, biz bunu etməliyik.

Müasir dünyadakı vəziyyət və Azərbaycanın indiki şəraiti bizdən ordunu daha da gücləndirməyi tələb edir. Mən məmnuniyyət hissi ilə bildirmək istəyirəm ki, bizim orduda həqiqətən çox dəyərli kadrlar var. İndi sizinlə görüşə gələrkən bir 40-50 dəqiqə mən sizin sərəncamınızda olan, ümumiyyətlə, bizim ordunun ixtiyarında olan bəzi hərbi texnikanın və silahların nümunələri ilə tanış oldum. Güclü hərbi texnikaya maliklik, yaxşı silah-sursatımız var. Yəni, döyüş üçün lazım olan hər şey var. Ancaq ondan səmərəli istifadə etmək lazımdır.

Mən həmin texnikanı, silahları idarə edən zabitlərlə də tanış oldum. Söhbət etdiyim zabitlər məndə yaxşı təəssürat yaratdılar. Birincisi, onların hamısının ali hərbi təhsili var. Uzun illərdir ki, çoxları Silahlı Qüvvələrdə xidmət edirlər. Bəziləri həmin bu hissədə, sizin hissədə xidmət edirlər. Onların məruzələri, onlarla apardığım danışmalar məndə belə bir fikir yaratdı ki, bəli, bizim çox dəyərli zabit kadrlarımız var. Mən inanıram ki, onlar həmin çox mürəkkəb hərbi texnikadan, mürəkkəb silahlardan istifadə etməyə qadirdirlər. Onların komandanlığı altında olan şəxsi heyətlə istənilən zaman həmin silahlardan istifadə edib, Azərbaycanın mənafeələrini qorumağa hazırdırlar. Onlar mənim xoşuma gəldi. Mən çox seviniyəm ki, bizdə belə kadrlar var. Ancaq onlar bizim bütün ordumuzun kadrları deyil, başqa hissələrdə də belələri çoxdur. Demək, bizim yüksək komandan heyəti yaxşı təhsil almış, yaxşı xidmət edən, işini yaxşı bilən bu zabitlərdən səmərəli

istifadə etməlidir. Onların daha da mükəmməlləşməsi üçün qayğı göstərməlidir. Bu yolla biz ordumuzda olan komandan heyətinin bilik səviyyəsini, döyüş qabiliyyətini daha da yüksəldə bilərik. Mən bunu bir vəzifə kimi sizin və Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin bütün komandan heyətinin qarşısında qoyuram. Tələb edirəm ki, yüksək rütbəli hər bir komandan onun tabeliyində olan zabitlərlə daha da sıx əlaqədə olsun. Bir də deyirəm, onlara qayğı göstərsin, onların hərbi mütəxəssis kimi, zabit kimi, döyüşçü kimi inkişaf etməsini təmin etsin.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində müstəqil Azərbaycan dövlətinə, öz xalqına sədaqətlə xidmət, özünü hərbi xidmətə həsr etmiş hər bir insan, hər bir əsgər üçün ən vacib xüsusiyyətdir. Əgər kimsə orduda xidmətdən başqa məqsədlər üçün istifadə etmək istəyirsə, bu, yolverilməzdir və buna heç vaxt yol verilməyəcəkdir. Mən bunları deyərək, eyni zamanda tam əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin zabit-komandan heyətinin tam əksəriyyəti Azərbaycan xalqına, Azərbaycan dövlətinə, öz Vətəninə, torpağına sədaqətlə xidmət edir.

Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, orduya səfərbər edilən hər bir gənc, bizim ordumuzun əsgəri hərbi xidmət müddətini xalqa, dövlətə sədaqətlə keçirəcəkdir. Bu sədaqəti ömrünün axırına qədər saxlayacaqdır.

İndi bizim ordumuzun səviyyəsi yüksəkdir. Ancaq eyni zamanda bəzi hallarda biz ayrı-ayrı hissələrdə bir çox nöqsanlara, qanun pozuntularına və başqa mənfi hallara da rast gəlirik. O cümlədən, bəzi komandirlərin öz vəzifələrindən sui-istifadə etməsi hallarına da rast gəlirik. Hətta ordumuzda bəzilərinin tabeliyində olan adamlardan rüşvət alması hallarına da rast gəlirik. Nə qədər acı olsa da, mən bunu etiraf edirəm. Eyni zamanda bildirirəm ki, biz bu mənfi hallarla, nöqsanlarla mü-

barizə aparmışığı və bundan sonra da aparacağıq. Hər kəs bilməlidir ki, orduda xidmət ilə heç bir mənfi hal bir araya gələ bilməz. Bu, yolverilməzdir. Hər bir zabiti —mən ordunun zabitini deyirəm —bütün başqa peşə sahiblərindən fərqləndirən o olubdur, o olmalıdır ki, o, mənəviyyatca təmizdir, safdır. Saf mənəviyyatla xalqına, millətinə, dövlətinə xidmət edir və bütün başqa peşə sahiblərinə nümunə göstərir.

Biz belə zabitlər ordusu yaratmağa çalışırıq, lazım olan tədbirləri görürük və görəcəyik. Bizim bu tələblərimizə uyğun olmayanlar, keçmiş xidmətlərindən asılı olmayaraq, Azərbaycan Ordusunda yüksək şərəfli zabit, komandir adını daşıya bilməzlər.

Orada böyük hərflərlə yaxşı sözlər yazılıbdır. Mən oxudum, axırda da gördüm ki, mənim sözlərimdir. Bəli, bu sözləri mən dəfələrlə demişəm. Çox şadam ki, siz onları böyük hərflərlə yazıb, orada, bu meydanda vurmusunuz. Demək, siz öz işinizi mənim bu sözlərimlə qurursunuz: “Möhkəm, daimi sülh üçün müstəqil dövlətin güclü ordusu olmalıdır”. Bu, mənim sözlərimdir. Mən bu sözləri dəfələrlə demişəm, bu gün də deyirəm. Bizim üçün müstəqil dövlət ən böyük tarixi sərəvətdir. Biz onu qoruyuruq və qoruyacağıq. Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyi əbədidir. Hər birimiz çalışmalıyıq ki, gələcəkdə də bunu təmin edək. Ancaq bunun üçün bizim dövlətin bütün başqa təsisatları ilə bərabər, güclü ordusu da olmalıdır. Elə məhz buna görə də biz Azərbaycanda 1993-1994-cü illərdən sonra güclü ordu yaradılması ilə məşğuluq və indi artıq buna nail olmuşuq. Ancaq biz bununla qane olmamalıyıq. Biz ordumuzu daha da güclü etməliyik, müasir tələblərə uyğun etməliyik. Ordumuz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün, suverenliyinin təmin edilməsi üçün daim hazır olmalıdır. Orduda gərək dəmir nizam-intizam olsun. Nizam-intizam hər yerdə lazımdır, amma ordu üçün bu, əsas şərtidir.

Hər bir əsgər üçün, hər bir zabıt üçün əsas şərtidir. Təəssüflər olsun ki, biz nizam-intizamın pozulması halları ilə də rastlaşırıq. Məhz bəzi hərbi hissələrdən bizə gələn məlumatlar mənə bu sözləri deməyə əsas verir.

Son vaxtlar bizim Ali Hərbi Məktəbdə nizam-intizamın pozulması halı baş vermişdir. Mən buna çox ciddi münasibət göstərmişəm. Müdafiə naziri Səfər Əbiyevdən məsələnin tam ətraflı, dəqiq araşdırmasını tələb etmişəm. Gözləyirəm ki, o, araşdırmaların nəticəsini mənə təqdim edəcəkdir. İlk məlumatlardan belə görünür ki, orada bəzi sosial problemlər mövcud olubdur. Ancaq nədənsə, bunları vaxtında həll etməyiblər, lazımi ölçü götürməyiblər və Ali Baş Komandan da bundan xəbərsiz olubdur.

Məktəbin zabıt heyətindən olan bəzilərinin də nöqsanları aşkar edilibdir. Ancaq bunların heç biri bizim gənc övladlarımıza, gələcəyin zabıtlərinə nizam-intizamı pozmaq üçün, kursant üçün nə qədər çətin olsa da, onlar nizam-intizamın pozulmasına heç vaxt yol verməməlidirlər. Hərbi xidmətə gələn, əsgərliyə başlayan, yaxud hərbi məktəbdə təhsil almağa başlayan hər bir kəs verdiyi vədə və içdiyi anda sadıq olmalıdır. Ona görə də bəzi kursantların hərəkətlərinə heç də bəraət qazandırmaq olmaz. Ancaq bu hələ mənim ilkin fikrimdir. Qeyd etdim, müdafiə naziri araşdırma aparır. Araşdırmanın nəticəsinə baxacağam və əmin ola bilərsiniz ki, bu barədə ədalətli, düzgün, eyni zamanda ciddi tədbirlərin görülməsinin zəruri olduğunu yəqin ki, bildirəcəyəm.

Beləliklə, nizam-intizam hərbi xidmətin əsasıdır. Bunsuz nə kiçik, nə böyük hərbi xidmət ola bilməz. Bunu bilmək lazımdır. Kim bunu edə bilmirsə, o, sadəcə hərbi xidmətdən istefa verməlidir. Heç kəs heç kəsi məcbur etmir ki, gəlib öz həyatını hərbi xidmətə həsr etdirsin. Heç kəs bizim gənc övladlarımızı məcbur etmir ki, gəlib hərbi məktəbdə oxusun.

Ancaq əgər o, gəlib imtahan verib, müsabiqədən keçib, əziyyət çəkib, hərbi məktəbdə təhsil almağa başlayıbsa, demək, hərbi qulluğun tələblərini unutmamalıdır.

Əgər belə olmasa, təbiidir ki, həmin gənc, təəssüflər olsun ki, hərbi təhsil alanların sırasında ola bilməz. Bu, təkcə hərbi təhsil alanlar deyil, həm də hər bir əsgərə, komandirə, zabıtə aiddir. Əsgərlər bizim Konstitusiyada nəzərdə tutulmuş hərbi xidmət keçirlər. Bu hərbi xidmət məcburidir. Hərbi xidməti keçməyən gənc Azərbaycanda, bizim cəmiyyətdə heç vaxt hörmət qazana bilməz. Əksinə, hərbi xidmət keçən gənc bununla sübut edir ki o, vətəninə xidmət edib və gələcəkdə də xidmət etməyə hazırdır, öz əsgərlik borcunu şərəflə yerinə yetiribdir.

Ancaq bütün başqa hərbi vəzifələr, o cümlədən təhsil müəssisələrində xidmət, yaxud da ki, təhsil almaq - bunlar heç kəs üçün məcburi deyildir. Kiminsə xoşuna gəlmirsə, o, bu işə başlamamalıdır. Hər kim bu şərtləri qəbul edə bilmirsə, bu işə başlamamalıdır. Bunu hamı bilməlidir.

Bütün bu tənqidi sözlərimlə yanaşı, mən bir daha bildirmək istəyirəm ki, bizim milli ordumuz ən yüksək səviyyədədir. Bir daha demək istəyirəm ki, hərbi texnika ilə tanış olduğum zaman gənc zabitlərin mənə verdikləri məlumatlar onların bilik səviyyəsinin yüksək olduğunu göstərdi. Amma mən birinci dəfə deyildir ki, bu halla rastlaşırım. Bilirsiniz ki, son vaxtlar mən ordu hissələrində görüşlər keçirirəm və bundan sonra da keçirəcəyəm. Həm ordu hissələrini özüm şəxsən görmək, tanış olmaq istəyirəm, həm də ki, təbiidir, bizim ordumuzun zabitləri, komandanları, əsgərləri Ali Baş Komandanla da şəxsən görüşməlidirlər. Ona görə bundan sonra da bu görüşləri keçirəcəyəm. Amma hər bir görüş məndə bizim ordumuzun yüksək səviyyədə olması haqqında təsəvvür yaradır. Bu da mənim üçün əsas nəticədir.

Mən bu tənqidi sözləri ona görə dedim ki, biz əldə etdiklərimizlə kifayətlənə bilmərik. Azərbaycanın suverenliyini, ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün ordumuz daha da güclü olmalıdır. Bu vəzifələrin yerinə yetirilməsinə daim hazır olmalıdır. Özü də təkcə buna görə yox. Hər bir müstəqil dövlətin, —heç bir ölkə ilə müharibə aparmasa belə, —gərək güclü ordusu olsun. Bəli, güclü ordu dövlətin müstəqilliyinin təminatçısıdır, qarantıdır.

Mən ümidvaram ki, biz ordumuzu gücləndirərək, döyüş qabiliyyətini yüksəldərək, müasir silahlardan istifadə olunmasının keyfiyyətini artıraraq, dövlətimizi yüksəldəcəyik və əsas, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarının azad edilməsi gününü yaxınlaşdıracağıq və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü, suverenliyini mütləq təmin edəcəyik!

Əziz əsgərlər!

Əziz zabitlər!

Siz gəncsiniz. Azərbaycanın gələcəyi gənclərə, sizə məxsusdur. Sizin hərbi peşəniz Azərbaycanın bu günü və gələcəyi üçün çox vacibdir. Mən ümidvaram ki, Azərbaycan ordusunun zabit heyəti, komandan heyəti, bütün şəxsi heyəti xalqımızın, dövlətimizin bu tələbləri səviyyəsində olacaqdır.

Mən sizə bir daha cansağlığı arzu edirəm. Bu şərəfli və çətin peşənidə sizə yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

C. NAXÇIVANSKI ADINA HƏRBİ LİSEYİN 30 İLLİYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ YUBİLEY MƏRASİMİNDƏ NİTQ

19 aprel 2003-cü il

Əziz kursantlar, miçmanlar, zabitlər, generallar!
Hörmətli xanımlar və cənablar!

Bu gün Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin həyatında əlamətdar gündür. Çünki son bir ilin içərisində Hərbi Liseydə aparılan bərpa və təmir işləri onu bu gün gördüyümüz vəziyyətə gətirmişdir.

Bildirmək istəyirəm ki, biz hərbi liseydə bərpa və təmir işləri üçün dövlət büdcəsindən xeyli vəsait ayırdıq, bir çox inşaatçıları səfərbər etdik, hətta mən Nazirlər Kabinetinin rəhbərliyini də bu işə qoşdum ki, onlar buna nəzarət etsinlər. Bu gün mən çox sevinirəm, çox şadam ki, vaxtilə adi bir məktəb binasında yaratdığımız ixtisaslaşdırılmış məktəb, indiki Naxçıvanski adına Hərbi lisey böyük bir ərazini əhatə edir, burada liseyin ən yüksək səviyyədə fəaliyyət göstərməsi üçün şərait yaranıbdir.

Mən Sizi bu münasibətlə ürəkdən təbrik edirəm və ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, liseyin kursantları, müəllimləri, zabitləri burada yaranmış şəraitdən səmərəli istifadə edəcəklər və bu da təhsil, tərbiyə işinin keyfiyyətini yüksəldəcəkdir.

Bu lisey mənim üçün doğma övlad kimidir. Çünki məlumdur, 1971-ci ildə —artıq 30 ildən çox vaxt keçibdir —mən hansı çətinliklərlə bu liseyin əsasını qoydum və hərbi sahədə ixtisaslaşdırılmış orta məktəb yaratdım. Burada muzeydə mənə dedilər ki, o vaxt biz məktəbə gəncləri, uşaqları cəlb edirdik. Ancaq bu iş, o qədər də uğurlu getmirdi, çünki çox-

ları bunun nə olduğunu anlamırdı. Məktəbin birinci buraxılışında, yəni ilk qəbuldan üç il sonra buranı qurtaranlar cəmi 49 nəfər olubdur. Amma indi baxın, hərbi lisey böyük bir ordu hissəsi təsəvvürü yaradır. İldə 800 nəfər qəbul olunur. 600 nəfəri burada, 200 nəfəri isə liseyin Naxçıvan filialında. Bu gözəl nəticədir.

Mən bu gün xoşbəxtəm ki, vaxtilə çətinliklərlə yaratdığım bu məktəb indi bu qədər yüksək səviyyədədir. Mən bunu yaradanda düşünürdüm ki, Azərbaycan gəncləri orduya xidmətə getməlidir, ancaq hərbi peşəni mənimsəmək üçün oxumalıdır, təhsil almalıdır. O illər Azərbaycan gənclərində hərbi peşəyə o qədər maraq yox idi. Bu, onların günahı deyildir. Sadəcə, Azərbaycanda bu məsələ uzun illər unudulmuşdur. Məhz bu sahədə dönüş yaratmaq üçün biz ixtisaslaşdırılmış orta məktəb yaratdıq.

Hərbi lisey həmişə mənim qəlbimdədir, 1971-ci ildən hər il mən buraya gəlmişəm, kursantlarla, zabitlərlə, müəllimlərlə görüşmüşəm. Nə üçün? Çünki Azərbaycanın rəhbəri kimi, mən diqqəti buraya cəlb edəndə, təbiidir ki, bütün başqa təşkilatlar da buna qoşulurdular. Düzdür, bu da çətinliklə oldu. Çünki insanlar hələ bunu anlaya bilmirdilər. Ancaq anladılar və indi hərbi liseyə kömək edirlər.

Mən 1982-ci ildə Moskvaya işləməyə getdim. Ancaq hər il məktəblə maraqlanırdım. Xatirimdədir, 1984-cü ildə mən Moskvadan bir neçə günlüyə Bakıya gəlmişdim. İşlərim çox idi, amma mən hərbi liseyə gəlməyi özüm üçün əsas vəzifələrdən biri hesab etdim. Buraya gəldim, vəziyyəti gördüm. Ondan sonra gedib Moskvadan məktəbə əlavə yardımlar etdim. Beləliklə, hərbi lisey inkişaf edirdi. Ancaq təəssüflər olsun ki, 1989-90-cı illərdə Azərbaycandakı hakimiyyətsizlik, hərc-mərclik, xaos burada öz təsirini göstərmişdir. Hərbi liseyə lazımi diqqət göstərilməmişdir.

Mən Azərbaycana yenidən rəhbərliyə gələndə maraqlan-

dım. Nazirlər Sovetinin sədri əhəmiyyətsiz bir qərar qəbul etmişdi ki, bura ibtidai hərbi məktəb olsun və Müdafiə Nazirliyinə verilsin. Necə yəni, ibtidai hərbi məktəb? Bu, artıq yüksək orta məktəb səviyyəsindədir. Buraya daxil olanlar səkkizinci sinfi qurtaranlardır. 3 il burada oxuyub orta təhsil alır, eyni zamanda da hərbi təhsil alır. Bunun adını ibtidai hərbi məktəb qoymaq buna nə qədər diqqətsizlik, laqeydlik idi və bunun əhəmiyyətini anlamamaq idi. Təbiidir, bu, məni narahat etdi. Mən bundan sonra məktəblə maraqlandım və buraya gəlmək istəyirdim.

2000-ci ildə mən Ali Hərbi Məktəbə gedirdim. Dedim ki, mən liseyə də getmək istəyirəm. Mənə dedilər ki, cənab Prezident, ora elə bir pis vəziyyətdədir ki, sizin indi getməyiniz münasib deyildir. Bundan sonra mən çox narahat oldum və Nazirlər Kabinetinə, baş nazirə, müdafiə nazirinə, başqa nazirliklərə göstəriş verdim ki, burada hər şey təmin olunsun, bərpa olunsun, yeni binalar tikilsin və qaydaya salınsın. Bu işi gördülər.

Mənə bir dəfə məruzə etdilər ki, hər şey qurtarıb. Ancaq sonra məlum oldu ki, yataqxana və idman salonu yoxdur, amma dedilər ki, hər şey hazırdır. Mən əlavə göstərişlər verdim, əlavə vəsait ayırdım. Yataqxana da tikildi, idman salonu da tikildi, hovuz da tikildi, hər şey bərpa olundu. İndi buraya baxırsan, adamın ürəyi açılır. Böyük bir şəhərdir. Burada oxumaq, burada təhsil almaq özü bir xoşbəxtlikdir. Ona görə də bizim gənclər hərbi peşəyə maraq göstərərək, liseyə daxil olub burada təhsil alırlar və əksəriyyəti də buradan ali hərbi məktəblərə gedirlər. Beləliklə, biz ordumuzu gücləndiririk və ordumuzun yüksək təhsilli zabitlərlə təmin olunması üçün əsas yaradırıq. Biz bazar ertəsi Respublika sarayında Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin yubileyini keçirəcəyik. Orada daha geniş söhbətimiz olacaqdır. Mən indi bu söz-

ləri deməklə, burada olmuş vəziyyəti və indi bərpa və təmirdən sonra buranın gözəl səviyyədə olmasını qeyd etmək istədim.

Əziz övladlarımız!

Əziz kursantlar!

Mən inanıram ki, burada əla qiymətlərlə oxumağa çalışacaqsınız. Fiziki cəhətdən özünüzü möhkəmləndirəcəksiniz. Ali hərbi məktəblərə girmək üçün lazımı bilik toplaya biləcək və gələcəkdə Azərbaycanın dəyərli zabitləri olacaqsınız, ordumuzda xidmət edib Azərbaycanın müdafiəsində öz xidmətlərinizi göstərəcəksiniz. Ən əsası isə Azərbaycanın zəbt olunmuş torpaqlarının erməni işğalçılarından azad edilməsi üçün bizim daha güclü zabit heyətimiz olacaqdır.

Mən sizin hamınıza cansağlığı arzu edirəm, tədrisdə, tərbiyədə uğurlar arzu edirəm və ümidvaram ki, sizə göstərilən etimadı sona qədər doğruldacaqsınız.

Sağ olun!

C.NAXÇIVANSKİ ADINA HƏRBI LİSEYİN 30 İLLİK YUBİLEYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ MƏRASİMDƏ NİTQ

*Respublika sarayı
21 aprel 2003-cü il*

Əziz kursantlar, zabitlər, generallar!

Hörmətli qonaqlar!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

30 il bundan öncə Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin yaranması və o vaxtdan ardıcıl fəaliyyət göstərməsi və bu gün öz iş nəticələrini nümayiş etdirməsi Azərbaycanın həyatında tarixi hadisədir. Bu, bizim bayramımızdır. Çünki Azərbaycanın tarixində heç vaxt belə bir hərbi təhsil müəssisəsi olmayıbdır. Bu, ağır bir dövrdə yaranıb, 30 il yaşayıb və bu gün də 30 illik yubileyini qeyd edir. Mən bu münasibətlə, bu bayram münasibətilə hamınızı ürəkdən təbrik edirəm, Naxçıvanski adına liseyin məzunlarına, kursantlarına yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin daim güclü, qüdrətli olmalarını arzulayıram.

Mən aprelin 19-da hərbi liseydə olarkən çox böyük hisslər keçirirdim və bu gün də keçirirəm. Çünki Azərbaycanda ikinci bir adam yoxdur ki, o, güman edirəm ki, mənə qeyri-təvazökarlıqda günahlandırmayacaqsınız, —belə bir hərbi məktəbi yaratsın, yaşıtsın və onun 30 illik yubileyində iştirak etsin.

Bu məktəbi yaradanda heç ağılıma gətirə bilməzdim ki, 30 ildən sonra mən yenə də bu məktəblə bir yerdə onun yubileyini keçirəcəyəm. Ancaq bu, mənə qismət olub və çox şadam ki, həqiqətən belə şərəfli iş mənə nəsib olubdur. 30 il

az vaxt deyildir. 1972-1973-cü illərdə məktəbə daxil olmuş gənclər, uşaqlar indi burada çıxış edirlər. İndi onlar general-lar, polkovnikdirlər. Korpusa komandanlıq edirlər, böyük hərbi hissələrə komandanlıq edirlər. Mənim arzum bu idi. Mən bu arzuma çatmışam. Ona görə də özümü çox xoşbəxt hiss edirəm.

Həmişə məlumdur ki, o illərdə mən hər il bu məktəbə gəldim. Bunun da səbəbləri vardı. Məktəbdə siniflərdə olarkən və xüsusən, kursantlar meydanında hərbi qaydada sərrast addımlarla gedəndə mən hər dəfə düşünürdüm ki, bu uşaqların 14-15 yaşı var, 16 yaşı var, onların qarşısında böyük həyat var, özü də çətin həyat var. Bu yolu onlar keçə biləcəklər, yoxsa yox? Təbiidir ki, mənim arzum-istəyim o idi ki, onların hər biri Naxçıvanski adına Hərbi Məktəbi, indiki liseyi bitirib, sonra ali hərbi məktəblərə daxil olsunlar və nəhayət, yüksək səviyyəli zabit olsunlar. O vaxt mən bunu istəyirdim, buna inanırdım, amma eyni zamanda bilirdim ki, həyatda nə qədər çətinliklər var. İndi isə Allaha şükür olsun ki, o kursantların tam əksəriyyəti bu çətin yolu uğurla keçirlər, indi bizim ordunun zabidləri, generallarıdır və ordunu gücləndirən kadrlarımızdır.

Siz bilirsiniz ki, mən keçmişdə uzun müddət dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında fəaliyyət göstərmişəm, hərbi rütbələrim olubdur. Dövlət Təhlükəsizliyi orqanlarında işləyəndə bütün Azərbaycanda, habelə, SSRİ-də olan hərbi hissələrlə çox yaxşı tanış idim. Onlarla əlaqəm var idi, onlarla görüşürdüm. Ancaq hər dəfə məni narahat edən o idi ki, azərbaycanlılardan zabit vəzifəsində adam yoxdur. Biz ildə təxminən 60 min gənci ordu sıralarına göndərirdik. Ancaq bunların tam əksəriyyəti inşaat batalyonlarına düşürdü. Soruşanda ki, nə üçün əsgərlərdən belə istifadə edirsiniz, deyirdilər ki, bilirsiniz onlar rus dilini bilmir. Yaxud da yaxşı bilmirlər. Bu doğ-

ru deyildir. Onların içində bir qismi rus dilini də bilirdi. Ola bilər, kənd yerlərində olanlar rus dilini bilmirdilər, ya yaxşı bilmirdilər. Bizə deyirdilər ki, orduda hər şey texnika ilə əlaqədardır, gərək dil biləsən, ona görə də biz onları hərbi hissələrin yaxşılarında yerləşdirə bilmərik. Mən fikirləşirdim ki, əgər əsgər kimi orduda öz yerlərini tuta bilmirlərsə, onda zabitə nə demək olar. Ümumiyyətlə, SSRİ hökumətinin, Kommunist Partiyasının elan olunmamış bir qərarı var idi ki, Ali Hərbi Məktəblərə, əsasən, ruslar, ukraynalılar, belaruslar qəbul oluna bilərdilər. Qalan millətlərdən gənclərin hərbi məktəblərə qəbul edilməsini çox nadir hadisə kimi qəbul etmək olardı. Bunları görəndə, bu barədə fikirləşəndə düşünürdüm, yaxşı, biz Sovetlər İttifaqının bərabər hüquqlu müttəfiq respublikasıyıq, böyük səlahiyyətlərimiz var. Biz nə üçün ordudan təcrid olunuruq? Demək, əlavə tədbirlər görmək lazım idi ki, bu maneəni keçəsən və azərbaycanlıları orduda komandan, zabit vəzifəsinə çatdıra biləsən. Ona görə də mən 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbər seçiləndən sonra 1971-ci ildə bununla məşğul oldum.

Bilirsiniz, artıq burada dedilər, Səfər Əbiyevin məruzəsində də deyildi ki, bu, nə cür oldu. Hansı məktəbin bazasında yaratdıq. Ancaq bir il keçməmiş Moskvadan gəlib yoxlamağa başladılar. Həm Müdafiə Nazirliyindən, həm də Maarif Nazirliyindən. Nəyi yoxlayırdılar? Deyirdilər, siz qanunsuz məktəb yaratmışınız. Niyə qanunsuz yaratmışam?! Onda mən bilirdim axı, nə cür etmək lazımdır, bir az üstünü örtmüşdüm ki, bu, orta məktəbdir. Amma bir az ixtisaslaşdırılmış orta məktəbdir. Siz buna nə deyəcəksiniz?! Yaxşı, əgər burada mən hərbi təhsili bir az artıq verirəmsə, bunun sizə maneçiliyi nədən ibarətdir?! Təbii ki, onlar bunun kökünü görürdülər, bilirdilər ki, demək, beləliklə, bizim gənclər gələcəkdə ali hərbi məktəblərə gedə biləcəklər.

İki ildən sonra bir dəfə də yoxlamağa gəldilər. Daha sonra bir dəfə də gəldilər. Mən hər dəfə onların cavabını verdim. Axırda da Moskvaya getdim, ən yüksək səviyyədə bunu müzakirə etdim. O səviyyədə mənim arqumentlərimə etiraz etmək mümkün deyildi. Amma aşağılar, təbiidir ki, məntiqsiz işlər görürdülər. Amma yüksək səviyyədə mən məntiqlə danışanda, onlar da məntiqlə danışmalı idilər. Məni aldatmaq olmaz. Beləliklə, mən məktəbi bu bələlərdən xilas etdim. Bu, yeni bir iş idi. Və açıq deyim ki, bizim buna cəlb olunmuş adamların bu barədə təcrübəsi olmadığına görə, bəzən onlar özləri də deyirdilər, bu, nəyə lazımdır. Mən məhz bunların hamısını görərək, hər il məktəbə gedirdim. Vəziyyəti görürdüm, özüm də nöqsanları aşkarlayırdım. Hər il də orada hansısa yeniliklər yaratmaq üçün göstərişlər verirdim. Bunlar hamısı bir gündə olmayıbdır. İndi təsəvvür edin, bu məktəb binasında böyük bir hərbi şəhərcik düzəltmişik. Səfər Əbiyev dedi, orada indi nə qədər imkanlar var.

Beləliklə, bu məktəbi yaşatdıq, böyütdük. Ancaq o illərdə mənim beynimdə dolaşan fikir o deyildi ki, bizim gənclər nə üçün orada zabit vəzifəsində işləmirlər. Bunun o biri tərəfi də var. Demək, mən düşünürdüm ki, bizim xalqımızın gələcəyi, nə vaxt da olsa, müstəqil olacaqdır. Məhz ona görə də, bax, bizim bu günümüzdə görə də, müstəqillik dövrümüzə görə də mən bu məktəbi yaratdım, yaşatdım, böyütdüm, 30 yaşına çatdırdım.

Ailədə uşaq doğulur, yəqin ki, çoxlarımızın övladları var, kimi hələ çox gəncdirsə, övladları yoxdursa, gələcəkdə olacaqdır. Uşaq doğulur, ailəni sevindirir. Bir yaş, iki yaş, üç yaş, sonra valideynlər düşünür, bu uşaq nə təhər oxuyacaq, sonra nə olacaqdır. Onu baxçaya qoyur, məktəbdə oxudur.

Sonra bizim Azərbaycanda çoxları çalışır ki, uşaqları ali təhsil alsın, ona görə ali məktəbə qoyurlar. Təxminən 18 ya-

şında. Ali məktəbi 22-23 yaşında qurtarır, sonra onu işə qoyurlar, işləyir.

Görürsünüz, dünyaya gələn bir fərdin həyatı 30 ildə nə qədər yollar keçir. Bax, Naxçıvanski məktəbi də belə yol keçibdir. Bir ailədə doğulmuş, Azərbaycan Respublikasının ailəsində doğulmuş bir uşaq kimi, böyüyüb 30 yaşına çatıbdir. Bilirsiniz, sizə səmimi deyirəm, Naxçıvanski adına lisey mənim üçün bir övladdır. Ona öz övladım kimi baxıram və nə qədər yaşayıramsa, ona, bax, bu cür baxacağam.

Amma o vaxtlar Bakıda, Azərbaycanda iki güclü ali məktəb var idi. Biri Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbi - Salyan kazarmasında yerləşirdi —o birisi isə Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi —o da Zığ qəsəbəsində yerləşirdi. Mən o məktəblərdə çox olmuşdum. Çünki respublikanın rəhbəri kimi mənə o məktəblərin müxtəlif tədbirlərinə dəvət edirdilər.

İlk illərdə gedəndə bu məktəblərə fikir verirdim. Zığda yerləşən Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi SSRİ-də əhəmiyyətinə görə ikinci idi. Məsələn, orada xarici ölkələrin təxminən 150-200 vətəndaşı oxuyurdu. Orada çox güclü müəllim, professor heyəti var idi. Çox yaxşı məktəb idi. Bu biri məktəb də yaxşı idi. Ancaq həmin Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbinə getdim —rəisi rus, siyasi şöbənin də başçısı erməni. Axı, bu, Azərbaycanda yerləşir, burada bir azərbaycanlı olmalıdır, yoxsa yox?! Yoxdur! Bəs, burada azərbaycanlılar oxuyur, yoxsa yox? Mənə dedilər ki, 20-yə qədər azərbaycanlı öz həvəsləri, öz gücləri ilə gedib oraya daxil olmuşdular.

O biri məktəbə —Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbinə getdim. Təbii, orada da hamısı ruslar idi, bəlkə erməni də, başqaları da var idi. Orada bir nəfər azərbaycanlı oxuyurdu. Bilirsiniz, bu, mənə dəhşətləndirdi, məktəb bizim respublikada yerləşir, bizim torpağımızda fəaliyyət göstərir, imkanlarımızdan istifadə edir, amma orada Azərbaycan təmsil olunmayıbdır!

Nə edim, bu mənim əlimdə deyil, onlar mənə tabe deyildilər. İş aparmağa başladım. Onun nəticəsində erməninini oradan çıxartdım, çıxdı getdi. Yəni özüm yox, tədbirlərimlə. Komandir rus idi. Dedim, bəs azərbaycanlı polkovniklər var, onlardan birini buraya təyin edək. Dedilər, yox olmaz, gərək general olsun. Axtardım, tapdım, general-mayor Bərşadlı Almaniyada qulluq edirdi. Onu Bakıya çağırdım. Onunla danışdım, dedim, Almaniyada nə qədər qulluq edəcəksən, Vətəninə gəl. Təbii ki, o da sevindi.

Onu gətirdim və böyük bir çətinliklə o hərbi məktəbə, Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbinə rəis təyin elətdirdim. Beləliklə, mən orada rəhbərliyi dəyişdirdim. İndi lazım idi ki, sonra oraya azərbaycanlılar da daxil olsunlar. Oraya isə 350 nəfər qəbul edilirdi. SSRİ-nin hər yerindən gəlirdilər, müsabiqədən keçirdilər, kim keçdi, kim keçmədi. Mən Bərşadlıya göstərişlər verdim, bir neçə il içərisində oraya qəbul olunanların tərkibində azərbaycanlıların sayını 50 faizə çatdırdıq.

Bayramınızı bir daha təbrik edirəm, hər birinizə cansağlığı, səadət və bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN ŞƏXSİ HEYƏTİNƏ

Əziz əsgərlər, çavuşlar, matroslar və miçmanlar!

Hörmətli zabitlər və generallar, Silahlı Qüvvələrin veteranları!

2003-cü ilin mayında xalqımız Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin elan olunmasının 85 illiyini təntənə ilə qeyd etdi. Bu il həm də ilk milli ordu hissəmizin - Əlahiddə Azərbaycan Korpusunun yaradılmasının 85 ili tamam olur. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ənənələrinə hörmət və sədaqət nümayiş etdirərək, mən həmin tarixi hadisənin baş verdiyi günü — iyunun 26-nı Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri günü elan etmişəm. Bu əlamətdar gün hər il dövlət bayramı kimi xalqımız tərəfindən layiqincə qeyd edilir.

Azərbaycanda ordu quruculuğu prosesi çox çətin, mürəkkəb və ziddiyyətli mərhələlərdən keçmişdir. Xalq Cümhuriyyətinin mövcud olduğu 1918-1920-ci illərdə Səməd bəy Mehmandarov, Əliağa Şıxlinski və digər peşəkar hərbiçilərin rəhbərliyi altında yüksək intizama və hərbi hazırlığa malik, döyüş qabiliyyətli milli ordu hissələri formalaşdırılmışdı. Azərbaycanın yeni yaradılmış ordusu Ermənistanın təcavüzünün qarşısının alınması, Qarabağda və digər ərazilərdə separatçı hərəkətlərin yatırılması və ölkə sərhədlərinin qorunmasında mühüm rol oynamış, öz hərbi qabiliyyətini nümayiş etdirə bilmişdi.

Azərbaycanın bolşevik Rusiyası tərəfindən işğalından sonra müstəqilliyin ən mühüm atributu olan milli ordu hissələri ləğv edilmiş, azərbaycanlılar Sovet Silahlı Qüvvələri sıralarında hərbi xidmətə cəlb edilmişdir. Azərbaycanın SSRİ

tərkibində olduğu illərdə milli zabit korpusunun formalaşmasına, azərbaycanlıların yüksək hərbi vəzifələrə irəli çəkilməsinə müxtəlif süni maneələr yaradılırdı. Belə bir şəraitdə biz hələ ötən əsrin 70-ci illərində xeyli çətinliklə C.Naxçıvanski adına hərbi məktəbin açılmasına nail olduq. İndi Hərbi Lisey adlanan bu məktəbin o zaman təsis edilməsi ölkəmizdə hərbi sənətinə marağın güclənməsinə, zabit kadrların hazırlığının yüksəlməsinə, respublikamızın müstəqil gələcəyinə hesablanmış bir addım idi. Bu gün iftixar hissi ilə deyə bilərik ki, hal-hazırda Azərbaycan ordusunda xidmət edən zabitlərin böyük əksəriyyəti məhz C.Naxçıvanski adına Hərbi Məktəbin yetirmələridir.

1991-ci ildə öz müstəqilliyini yenidən bərpa etmiş Azərbaycan mürəkkəb sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və beynəlxalq vəziyyətlə üzləşdi. Müstəqilliyin ilk illərində ordu quruculuğunda kobud səhvlərə yol verildi, ordu daxili siyasi mübarizəyə cəlb olundu, ayrı-ayrı şəxslərə və siyasi qruplara xidmət edən silahlı dəstələr yaradıldı. Bu səhvlər son nəticədə torpaqlarımızın 20 faizinin işğalı, milyona yaxın soydaşımızın köçkün vəziyyətinə düşməsi ilə nəticələndi.

1993-cü ilin sonlarından başlayaraq həyata keçirilmiş xüsusi tədbirlər nəticəsində milli ordu quruculuğu keyfiyyətcə yeni mərhələyə qədəm qoydu, qısa müddətdə vahid komandanlığa tabe olan nizami ordu formalaşdırıldı. Hazırda Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri müasir hərbi texnika ilə təchiz edilmiş, möhkəm nizam-intizam, yüksək döyüş ruhu ilə seçilən, düşməyə sarsıdıcı zərbə vurmağa qadir olan bir ordudur.

Milli ordumuz müstəqil dövlətimizin ən böyük dayağı, xalqımızın təhlükəsizliyinin və ölkəmizin ərazi bütövlüyünün təminatçısıdır.

Bu gün biz xalqımızın ən ağırlı problemi olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hü-

quq və ədalət prinsiplərinə uyğun həlli üçün bütün vasitələrdən istifadə edirik. Münaqişənin həllində dinc yola, diplomatik danışıqlara, beynəlxalq birliyin dəstəyinə üstünlük verdiyimizi dəfələrlə bəyan etmişik. Lakin danışıqların uğurla nəticələnməsi üçün ordumuzu daha da gücləndirməli, ölkəmizin müdafiə qüdrətini və hərbi potensialını daim artırmalıyıq. Övladlarımız hərbi xidməti Vətən qarşısında ən müqəddəs borc və ən şərəfli vəzifə saymalıdırlar. Silahlı Qüvvələrin şəxsi heyəti öz fiziki və hərbi hazırlığını dönmədən təkmilləşdirməli, döyüş texnikasına dərinlən yiyələnməli, ən mürəkkəb şəraitdə ondan istifadə etməyi bacarmalıdır. Şəxsi heyətin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olan bütün zabit korpusu əsl vətənpərvərlik nümayiş etdirməli, fədakarlıq və mətinlik nümunəsi olmalıdır. Tərxis olunmuş hər bir gənc, bizim cəmiyyətdə, həyatımızın bütün sahələrində ən dəyərlı insan hesab edilməli, hərbi xidmət keçmiş şəxslərin təcrübəsindən, bilik və bacarığından geniş istifadə olunmalıdır.

Azərbaycan ordusu dövlət orqanlarının, bütün vətəndaşların diqqət və qayğısı ilə əhatə olunmalı, yeniyetmə və gənclərin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi ön plana çəkilməlidir. Ədəbiyyat, incəsənət əsərləri, kütləvi informasiya vasitələri ilk növbədə hər bir azərbaycanlıda Vətənə məhəbbət, dövlətçiliyə sədaqət, Silahlı Qüvvələrə hörmət hissinin tərbiyə olunmasına yönəlməlidir. Bir sözlə, hər bir dövlət orqanı, respublikamızın hər bir vətəndaşı müstəqilliyimizin dönməz və əbədi olması, dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi üçün əlindən gələni əsirgəməməli, ordu quruculuğu prosesinə öz layiqli töhfəsini verməlidir.

Bu bayram günündə Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olmuş bütün vətəndaşlarımızın xatirəsini dərin hörmət və minnətdarlıq hissi ilə yad edir, onlara Allahdan rəhmət diləyirəm.

Əziz hərbcilər!

Vətənin şanlı müdafiəçiləri!

Sizin hamınızı əlamətdar bayram —Silahlı Qüvvələr günü münasibətilə səmimiqəlbdən təbrik edir, hər birinizə möhkəm cansağlığı, uzun ömür, ailə xoşbəxtliyi və hərbi xidmətdə uğurlar arzulayıram!

Yaşasın qəhrəman Azərbaycan əsgəri!

Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinə eşq olsun!

Heydər Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti,
Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı

Bakı şəhəri,
24 iyun 2003-cü il

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ ORDU QURUCULUĞU

Kitabın hazırlanmasında iştirak edənlər

Mahir Əhmədov, Afət Əhədova

Texniki redaktor

Nuriyyə Şirinova

Kompüter tərtibatçısı

Rahilə Məmmədova

Dizayner

Zaur Qafarzadə

Korrektorlar

Kamal Orucəlioğlu, Rəşad Aslanov

Çapa imzalanmışdır: 14.06.2006

Kağız formatı: 60x90 1/16

H/n həcmi: 30 ç.v.

Sifariş: 394

Sayı: 500

Müqavilə qiyməti ilə

Kitabın hazırlanmasında
"AzərTAC"ın və "Azərbaycan" qəzetinin
materiallarından istifadə olunmuşdur.

"ADİLOĞLU" MMC-nin

nəşriyyatında səhifələnmişdir.

Ünvan: Bakı şəh., Nizami küç., 96/12

Tel.: 498-68-25; fax: 498-08-14

Kitab "TS" firmasının mətbəəsində hazır diapozitivlərdən
istifadə olunmaqla ofset üsulu ilə çap edilmişdir.

Ünvan: Bakı şəh., İ.Məmmədov küç., 1059

Tel.: 418-68-25